

THE J. PAUL GETTY MUSEUM LIBRARY

ΕΦΗΜΕΡΙΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ

ΥΠΟ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ

1890

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1891

HARVARD FINE ARTS LIBRARY
FOGG MUSEUM

January 23, 1964

5
E64
WITHDRAWN FROM
FINE ARTS LIBRARY

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΣΕΛ.
ΔΑΜΠΡΑΛΗ, Κ. 'Ανάγλυφον τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ (πίναξ 3)	19
ΔΡΑΓΟΥΜΗ Σ. Ν. 'Επιγραφικὰ φροντίσματα.	155
KERN, O. Θεοὶ ἰατῆρες ἐπὶ ἀγγείου ἐκ Βοιωτίας (πίν. 7 καὶ δύο ζιγγογραφήματα)	131
KLEIN, W. Περὶ δύο ἀγγείων τοῦ 'Επικτητείου κύκλου ἐν 'Ελλάδι εὐρεθέντων (πίν. 2 καὶ ἐν ζιγγογράφημα)	9
KOYMANOYΔH, ΣΤ. Α. 'Επιγραφαὶ ἐξ 'Αθηνῶν	105
— 'Επιγραφαὶ ἐξ 'Αθηνῶν (μετὰ ζιγγογραφήματος)	144
— 'Επιγραφαὶ 'Αθηνῶν	222
LOLLING, H. G. (καὶ ΦΙΛΙΟΥ, Δ.) Μεγαρακὰ	55
— 'Επιγραφαὶ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ὑπερτελεάτου Ἀπόλλωνος (μετὰ ζιγγογραφήματος)	65
ΜΥΛΩΝΑ, Κ. Δ. 'Αναθηματικὸν ἀνάγλυφον ἐξ Ἀττικῆς (πίναξ 1 καὶ ἕτερος παρένθετος). . . .	1
ΣΑΚΚΕΛΙΩΝΟΣ, ΙΩ. 'Επιγραφή τῆς νήσου Ληψίας	221
ΣΒΟΡΩΝΟΥ, Ι. Ν. Ἀρχαῖα ἑλληνικὰ νομίσματα (πίναξ 8)	159
ΣΚΙΑ, ΑΝΔΡ. 'Επιγραφικὰ μελετήματα	173
ΦΙΛΙΟΥ, Δ. (καὶ LOLLING H. G.) Μεγαρακὰ.	55
— 'Επιγραφαὶ ἐξ Ἐλευσίνος	69
— Ἀρχαιολογικαὶ εἰδήσεις.	103
— 'Επιγραφαὶ ἐξ Ἐλευσίνος (μετὰ ζιγγογραφήματος)	117
— Γλυπτὰ ἔργα ἐξ Ἐλευσίνος (πίν. 10, 11, 12 καὶ 13 μετὰ παρενθέτου πίνακος καὶ ζιγγογραφήματος)	207
WILHELM, ADOLPH. Ψηφίσματα ἐξ Ἐρετρίας	195
ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ περὶ Ἀκρνακος ἐκ Πατρῶν (πίναξ 9)	224

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ

Πίναξ	1	Ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον ἐξ Ἀττικῆς.
—	2	Κύλιξ Παμφαίου καὶ Παροφίς Ἐρμοκράτους.
—	3	Ἀνάγλυφον γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ.
—	4	Λεῖψανα ἀρχαίων κτισμάτων παρὰ τὰ Μέγαρα.
—	5	Λεῖψανα ἀρχαίων κτισμάτων παρὰ τὰ Μέγαρα.
—	6	Εὐρήματα τῆς παρὰ τὰ Μέγαρα ἀνασκαφῆς.
—	7	Ἀγγεῖον ἐκ Βοιωτίας.
—	8	Ἀρχαῖα ἐλληνικὰ νομίσματα.
—	9	Λάρναξ ἐκ Πατρῶν.
—	10	Γλυπτὰ ἐξ Ἐλευσίνος.
—	11	Γλυπτὰ ἐξ Ἐλευσίνος.
—	12	Γλυπτὰ ἐξ Ἐλευσίνος.
—	13	Γλυπτὰ ἐξ Ἐλευσίνος.
Σελ.	8	Παρένθετος πίναξ διπλῶν παραστάσεων.
—	11	Γραφὴ κύλικος.
—	31	Χάλκινα σκεύη.
—	43	Θραῦσμα ἀγγείου πηλίνου.
—	65	Πανομοιότυπον ἐπιγραφῆς.
—	129	Πανομοιότυπον γραμμάτων.
—	133	Σχεδιάσμα ἀγγείου πηλίνου.
—	138	Σχεδιάσμα προτομῆς πηλίνης.
—	142	Πανομοιότυπον γραμμάτων.
—	207	Παρένθετος πίναξ ἀγαλμάτων ἐφῆβων.
—	218	Σχεδιάσμα κνήμης μαρμαρίνης.

ΑΝΑΘΗΜΑΤΙΚΟΝ ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ ΕΞ ΑΥΤΙΚΗΣ¹

(Πλάτ. I)

Τὸ ἐν τῷ I^ο πίνακι ἀπεικονιζόμενον ἔκτυπον ἀνάγλυφον παριστᾷ δύο ἰσομορφούς Ἀθηναῖς τοῦ ἀρχαιότερου τύπου τῆς Θεᾶς ταύτης ἰσταμένης κατ' ἐνώπιον. Ἡ Θεὰ εἶνε ἐνδεδυμένη ποδῆρην χιτῶνα στενούμενον πρὸς τὰ κάτω καὶ οἰονεὶ συμπεφυκότα τοῖς συμβεβηκόσιν αὐτῆς σκέλεσιν· ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ὤμου ἐξήρτηται ἐπίβλημά τι ἀπολήγον εἰς ὄξυ μετὰ πτυγῶν συμμετρικῶν. Τῇ μὲν δεξιᾷ κρατεῖ ἡ Θεὰ δόρυ², τῇ δὲ ἀριστερᾷ προβάλλεται ἀσπίδα στρογγύλην ἐφ' ἧς Γοργόνειον ἀνάγλυπτον. Ἐκτός τῆς ἀσπίδος φέρει ἡ Θεὰ καὶ αἰγίδα, ὡς δεικνύουσιν αἱ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου ἀντιθυσάνων ἐξαπλούμεναι κεφαλαὶ ὄφρων. Ἡ κεφαλὴ τῆς Θεᾶς καλύπτεται ὑπὸ κόρυθος³ ἢ κόμη αὐτῆς εἶνε διεσκευασμένη κατὰ συνθήκην καὶ ἐπιτεθειμένη ὡς περ φανάκη, προσέτι δὲ εἶνε ἐξειργασμένη παντελῶς λεῖα (glatt), ὥστε οὐδεμία ὑπολείπεται ἀμφιβολία ὅτι ἤτό ποτε κεχρωματισμένη³. Τὰ ὦτα ἀφ' ὧν ἐξήρτηται ἐνώτια ἔχουσι σχεδὸν τὴν φυσικὴν αὐτῶν θέσιν, οὐκ ὄντα πεθειμένα πολὺ ὑψηλὰ κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης· τὸ μέτωπον εἶνε ὑψηλόν πως καὶ ὄρθιον, τὰ μικρὸν ἐξέχοντα ὄμματα ἔχουσι τὴν κλίσιν εὐθείαν πρὸς τὴν ῥίνα, σύμμετρον οὖσαν καὶ ἔχουσαν τὰ πετεργία ἡρέμα δεδηλωμένα· τὰ χεῖλη εἶνε παχέα μᾶλλον· αἱ παρειαὶ ἀπαλαὶ καὶ ἤττον εὐτραφεῖς καὶ σαρκώδεις, τὸ πρόσωπον ὡσεὶδὲς

μᾶλλον ὄν μετὰ μικρᾶς τινος ἀποστρογγυλώσεως, ἔχει τὴν ἔκφρασιν γλυκεῖαν μετὰ τινος ὑπολανθανούσης σοβαρότητος, ἐλλείπει δ' ἀπ' αὐτοῦ τὸ τυπικὸν ἐκεῖνο μειδίωμα¹.

Παραβάλλοντες τὴν Ἀθηναῖν ταύτην πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ ἀετώματος τοῦ ἐν Λιγίνῃ ναοῦ βλέπομεν, ὅτι ὡς πρὸς τὴν στάσιν, τὴν ἀναβολὴν καὶ τὸν ὀπισμόν εἶνε καθόλου εἰπεῖν παρεμφερῆς ἐκείνη, διαφέρει δὲ τῆς Λιγιναίας κατὰ τὸν σχηματισμὸν καὶ τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου· ὁ τεχνίτης ἐνταῦθα ἀποφεύγων τὴν κατὰ συνθήκην ἐργασίαν τῆς παλαιότερας τέχνης προσεπάθησε νὰ δώσῃ εἰς τὸ ἔργον του ψυχικὴν τινα ἔκφρασιν· ἀναγκαιῶς λοιπὸν πρέπει νὰ ἀναγάγωμεν τὸ ἀνάγλυφον εἰς χρόνους νεωτέρους ὀλίγον τῶν τῆς Λιγιναίας Ἀθηναῖς, περὶ τοὺς χρόνους ὀηλ. τοῦ πέμπτου π. Χ. αἰῶνος μεσοῦντος.

Τὸ σχῆμα τοῦ μνημείου ἀνήκει εἰς τοὺς λεγόμενους γαῖσκους παρόμοιον τῷ τῆς Κυβέλης, τῷ ὑπ' ἀριθ. 6 τοῦ παρενθέτου πίνακος ἀπεικονιζόμενῳ· εἶχε δὲ τὸ ἀετωμάτιον αὐτοῦ πρόσθετον, ὡς δεικνύουσιν αἱ δύο στρογγύλαι ὀπαι αἱ ἐπὶ τῆς ἄνω ὀριζοντείου αὐτοῦ πλευρᾶς εἰς ἃς ἐγομοροῦτο τὴν πλευρὰν ταύτην ἀπεικονίσσαμεν ἐπὶ τούτῳ κεχωρισμένην ὑπ' ἀριθ. 2 τοῦ πρώτου πίνακος. Εὐρέθη δὲ τὸ μνημεῖον ἐν ἀγρῷ οὐ μακρὰν τῶν Ἀθηναίων κειμένῳ καθ' ἃ ἐπληροφόρησεν ἡμᾶς ὁ πωλήσας αὐτὸ ἀρχαιοπώλης εἰς τὴν ἡμετέραν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρίαν, εἰς τῆς ὁποίας τὴν κατοχὴν διατελεῖ νῦν. Τοσαῦτα περὶ τῆς ἐργασίας, τῶν χρόνων, τοῦ σχήματος καὶ τῆς προελεύσεως τοῦ μνημείου μεταδίδομεν ἡδὴ εἰς τὸ κύριον ζήτημα ἡμῶν, τὴν ἐξήγησιν τῆς διπλῆς παραστάσεως τῆς Ἀθηναῖς.

Γνωστὸν εἶνε ὅτι διπλαῖ παραστάσεις τῆς Θεᾶς ἀπαντῶσι καὶ ἐπὶ ἄλλων μνημείων τῆς τέχνης οἴον·

1) Δύο ἀντικείμενα ἀλλήλων καὶ ἐπὶ βράχον

¹ Ἡ ἔκφρασις, ἢ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ παρατηρούμενη, δὲν ἀπεδόθη δυστυχῶς ἐν τῷ ἀπεικονίσματι πλήρης.

¹ Ὁ λίθος εἶνε πεντελήσιος ὕψ. 0,48, πλάτ. 0,51, πᾶρ. 0,06 Γ.Μ., ἔχει δὲ σχῆμα ναίσκου μετὰ τριῶν παραστάδων. Ἀποτετραμμένα εἶνε ἀμφότεραι αἱ Ἀθηναῖ κατὰ τὴν ῥίνα, ἀποκεκοσμημένοι δὲ ἐν μέρει τὸ κάτω ὀριζόντειον περιθώριον μετὰ τῶν ἄκρων ποδῶν τῶν δύο Θεῶν.

² Τὸ δόρυ ἐκατέρως τῶν Θεῶν εἶνε συμφοῦς ταῖς παραστάσιν, ἐφ' ὧν ὁ τεχνίτης πρὸς εὐκολίαν του, ἴσως δὲ καὶ δι' οἰκονομίαν χώρου παρέστησεν αὐτὸ διὰ βραδύσεως ἐγγαχαχθείσης καὶ ἐπὶ τῶν δύο παραστάδων, τῆς μεσαίας τῆς χωριζούσης τὰς δύο Θεᾶς, καὶ τῆς ἐν δεξιᾷ ἄκρας παραστάδος.

³ Ὅτι τὸ ἀνάγλυφον ἤτό ποτε κεχρωματισμένον φαίνεται καὶ ἀπὸ ἀμυδρά τινα ἔγνη χρωματισμοῦ σωζόμενα ἔτι ἐπ' αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ μέρη τινὰ ἐξειργασμένα ἀτελέστερον ὑπὸ τοῦ γλύπτου οἴον· τὸ ἐπὶ τῆς ἀσπίδος Γοργόνειον καὶ τὸ ἐπὶ τῶν παραστάδων δόρυ. Τὰς μερικὰς βεβαίως ταύτας περὶ τὴν ἐπιτέλειαν ἀτελείας ὁ τεχνίτης ἔμελλε νὰ διορθώσῃ διὰ χρωμάτων.

καθήμεναι Ἀθηναῖ ἐπὶ πώματος Τυρρηνικοῦ κατόπτρου (ὄρα ἀριθ. 1 παρενθ. πίνακος)¹. Ἀμφότεραι αἱ μορφαὶ τῆς θεᾶς εἶνε ὅμοιαι ἀλλήλαις κατὰ τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὸν ὄπλισμόν, ὅρις δὲ μόνον συνησπειραμένος ἐφ' οὗ ἐπιθέτει τὴν ἐτέραν τῶν χειρῶν ἢ πρὸς τὰ δεξιὰ καθημένη Ἀθηναῖ παρέχει ἴσως μικρὸν καὶ ἀνεπαίσθητον γνώρισμα ἐξ οὗ διακρίνεται ἀπὸ τῆς ἀπέναντι αὐτῆς καθημένης.

2) Ἡ ἀρπαγὴ τοῦ τρωϊκοῦ Παλλὰδιου ἐπὶ πίνακος ἐξ ὀπτης γῆς² (παρενθ. πίνακ. ἀριθ. 2), ἐν ᾧ βλέπομεν δύο Παλλὰδια καθ' ἑλα ὅμοια κρατούμενα ὑπὸ δύο ἡρώων, ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερος, ὁ κυνῆν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ ἐμβάδας εἰς τοὺς πόδας φέρων, εἶνε ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ δὲ ἀγένειος νεανίσκος καὶ ἀσκεπής τὴν κεφαλὴν, ὁ Διομήδης.

3) Δύο Ἀθηναῖ ἐπὶ ἀγγείου τινός (παρενθ. πίν. ἀριθ. 3)³ συνοδεύουσαι τὸν ἀποθεωθέντα Ἡρακλέα εἰς τὴν πρὸς Δία πορείαν του. Καὶ ἐπὶ τῆς ἀγγειογραφίας ταύτης ἀμφότεραι αἱ Ἀθηναῖ εἶνε ὁμοίωταται πρὸς ἀλλήλας κατὰ τε τὴν ἀναβολὴν καὶ τὴν στάσιν καὶ τὸν ὄπλισμόν, διακριτικὸν δὲ γνώρισμα ἔχει μόνον ἢ πρὸ τοῦ Ἡρακλέους καὶ μετὰ τὸν Ἑρμῆν ἰσταμένη Ἀθηναῖ, τὸν παρ' αὐτῇ κριόν.

4) Δύο Ἀθηναῖ πρὸ τροπαίου ἰστάμεναι ἐπὶ τινος θακτυλιολίθου (παρενθ. πίν. ἀριθ. 4)⁴ ὁμοίωταται καθ' ἑλα πρὸς ἀλλήλας.

5) Διπλῆ Ἀθηναῖ ἐπὶ ἀρχαικοῦ ἀγγείου ἐφ' οὗ παρίσταται ἡ θεὰ μαχρῶμένη κατὰ τῶν Γιγάντων (παρενθ. πίνακ. ἀριθ. 5)⁵. Διαφορὰ τις ὑφίσταται μεταξὺ τῶν δύο Ἀθηναῶν ὡς πρὸς τὴν κόρυθα. Οὐ μόνον δὲ ἡ Ἀθηναῖ, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι θεοὶ ἀπαντῶσιν ἐν ταῖς μνημείοις τῆς τέχνης διπλοὶ οἶον.

6) Ὁ Ζεὺς εἰθροτοῦ ἐπὶ ἐγγεγλυμμένου λίθου τοῦ Βερολινείου Μουσείου⁶. Ἀμφότεροι οἱ Δίες εἶνε ὅμοιοι κατὰ πάντα.

7) Ὁ Ἑρμῆς ἐπὶ Τυρρηνικῆς στάμνου⁷. Ὁ εἶς

τῶν Ἑρμῶν εἶνε γενειοφόρος, φέρει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πέτασον ἀπτέρυγον, ἔχει τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους, κρατεῖ τῇ ἀριστερᾷ μικρὸν κηρύκειον καὶ εἶνε ἐνδεδυμένος χιτῶνα χειριδωτόν· ὁ δὲ ἕτερος εἶνε ἀγένειος, φέρει γλαμύδα, ἔχει πτερὰ ἐπὶ τοῦ πετάσου καὶ τῶν ὑποδημάτων καὶ κρατεῖ κηρύκειον μέγα. Ὁ πρῶτος τούτων ἐξηγήθη ὡς γρόνιος, ὁ δὲ δεύτερος ὡς ἐπιγρόνιος Ἑρμῆς. (Gerhard αὐτόθι).

8) Ἡ Κηβέλη¹. Ἀμφότεραι αἱ θεαὶ εἶνε καθ' ἑλα ὅμοιοι, διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων (παρενθ. πίν. ἀριθ. 6) κατὰ τοῦτο, ὅτι ἡ μὲν πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἔχει τὸν λέοντα ἐπὶ τῶν γονάτων, ἡ δὲ πρὸς τὰ δεξιὰ εἰς τὰ πλάγια.

Καὶ ἄλλα πλείονα παραδείγματα ἐδυνάμεθα νὰ ἀναγράψωμεν διπλῶν παραστάσεων, ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι τὰ ἀναγραφέντα ἀρκούσιν, ἵνα πιστώσωσι τὰς διπλᾶς παραστάσεις τῶν θεῶν ἐπὶ τῶν μνημείων τῆς τέχνης. Τῶν διπλῶν τούτων παραστάσεων ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θεοῦ ἄλλαι μὲν εἶνε ὅμοιοι καθ' ἑλα πρὸς ἀλλήλας, ἄλλαι δὲ καὶ διαφέρουσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἔχουσαι ἰδιαιτερόν τι σύμβολον ἢ διακριτικὸν σημεῖον οἶον· ἐν μὲν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 2, 4, 6 ἀναγραφείσαις οὐδεμία διαφορὰ ὑφίσταται μεταξὺ τῶν δύο μορφῶν, ἐν δὲ ταῖς ὑπ' ἀριθ. 1, 3, 5, 7, 8 παρατηροῦνται σύμβολά τινα ἢ γνωρίσματα δι' ὧν διακρίνεται ἡ μία ἀπὸ τῆς ἄλλης μορφῆς οἶον· ἐν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 1 ὁ συνησπειραμένος ὅρις, ἐν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 3 ὁ κριός, ἐν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 5 ἡ διάφορος κόρυς, ἐν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 7 ἡ ἐνδυμασία, ὁ πτερωτὸς πέτασος, τὰ πτερωτὰ ὑποδήματα, τὸ ἀγένειον πρόσωπον καὶ τὸ μέγα κηρύκειον· τέλος δὲ ἐν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 8 ὁ ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ ὁ παρὰ τὸ πλευρὸν λέων. Καὶ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου δὲ ἀναγλύρου διαφορὰ τις παρατηρεῖται μεταξὺ τῶν δύο Ἀθηναῶν κατὰ τὰ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων Γοργόνεια, ὧν τὸ μὲν ἐν εἶνε μεγαλείτερον καὶ ἔχει τὴν γλῶσσαν προεκτεινομένην ἔξω τοῦ στόματος μέχρι τοῦ πηγουνίου, διὰ τοῦτο δὲ ἔχει καὶ τὴν ἔκφρασιν βλοσυρωτέραν, τὸ δὲ ἕτερον εἶνε

¹ Gerhard, Etr. Sp. III, 241.

² Arch. Zeitung. 4, σελ. 203, πίν. 37.

³ Arch. Zeit. 4, σελ. 303 καὶ Programm zum Berliner Winckelmannsfest 1848, σελ. 9.

⁴ Tölken, Verz. Ant. Vertieft Geschnittenen Steinen II, 2, ἀριθ. 335.

⁵ Élit. Céram. I, σελ. 296, πίν. 90. Πρὸς καὶ Gerhard A. V. I, σελ. 28 σχμ. 40.

⁶ Tölken ἐνθ' ἀνοστέρω III, 95. Πρὸς καὶ Gerhard, Prodr. 129, 32. Lenormant. N.G. Mythol. VIII, 4, σελ. 47. Ἀθην. XI, 46, 473. B.

⁷ Gerhard. A. V. III. πίν. 210. Arch. Zeitung. 4, σελ. 351.

¹ Le Bas Mon. fig. πίν. 44. Πρὸς καὶ Friedrichs-Walters Berlins Bausteine. ἀριθ. 1333. Arch. Zeit. 1880, πίν. 2, 1. Sybels Katalog. d. Sculpt. zu Athen, ἀριθ. 3049, 4381, 6139. Foucart, associations religieuses σελ. 100. 1. Benndorf. Reisen in Lykien I, σελ. 46. Stephani Parerg. Arch. XXII (Mélanges) σελ. 30 Ἀρχ. Δελτίον 1888, σελ. 38.

μικρότερον, ἔχει κεκλεισμένον τὸ στόμα καὶ τὴν ἔκφρασιν ἡμερωτέραν.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων βλέπομεν ὅτι αἱ διπλαῖ μορφαὶ οὐ μόνον τῆς Ἀθηνᾶς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων θεῶν εἶνε συνήθεις ἐν τοῖς μνημείοις τῆς τέχνης, καὶ ὅτι αἱ μορφαὶ αὗται ἄλλοτε μὲν εἶνε ὅμοιαι ἀλλήλαις, ἄλλοτε δὲ καὶ διαφέρουσι κατὰ τι. Ἀλλὰ τίς ὁ λόγος τῶν διπλῶν αὐτῶν παραστάσεων; Εἶνε ἄρα γε συμμετρικός; Ὅτι ὑπάρχουσι μνημεῖα τῆς τέχνης ἐν οἷς αἱ διπλαῖ μορφαὶ ἐτέθησαν χάριν συμμετρικῆς διακοσμῆσεως οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία· τοιαῦτα εἶνε μορφαὶ τινες ἐν ταῖς γωνίαις Ῥωμαϊκῶν σαρκοφάγων οἶον· δύο Νίκαι ἢ δύο Ὄραι¹ ἢ δύο θυροσφόροι ἱερεῖς τοῦ Βάκχου κρατοῦντες τῇ μιᾷ μὲν χειρὶ θύρσον, τῇ ἐτέρᾳ δὲ τύμπανον καὶ φέροντες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πόλον². Λόγον συμμετρικῆς διακοσμῆσεως ἔχουσι προσέτι μορφαὶ τινες ἐπὶ Τυρρηνικῶν κατόπτρων οἶον· αἱ τῶν δύο Διοσκούρων καὶ αἱ τῆς διπλῆς τύχης³. Ἀλλ' αἱ διπλαῖ αὗται μορφαὶ αἱ χάριν συμμετρικῆς διακοσμῆσεως ἐπὶ τῶν μνημείων τῆς τέχνης τιθέμεναι δὲν παριστάνουσι μορφὰς ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου, ὡς ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀναγλύφου· κατ' ἀκολουθίαν ὁ λόγος τῆς συμμετρικῆς διακοσμῆσεως δὲν ἀρμόζει εἰς τὴν ἡμετέραν διπλῆν Ἀθηνᾶν καθὼς καὶ εἰς πάντα τὰ ἄλλα μνημεῖα ἐφ' ὧν παριστάνονται διπλαῖ μορφαὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου· ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ζητηθῇ περὶ τούτων ἀλλαγῆς ἢ αἰτίας τῆς διπλῆς παραστάσεως. Ἡ αἰτία αὕτη νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ ζητηθῇ ἐν τῇ διπλῇ τῆς θεᾶς ιδιότητι ἀποδεικνυμένη καὶ ἐκ τῆς λατρείας αὐτῆς· οὕτως ἔχομεν Ἀθηναῖν Πολυάδα καὶ Ἀθηναῖν Παρθένον λατρευομένας ἐν δυσὶ πλησίον ἀλλήλων κειμένοις ναοῖς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, Ἀθηναῖν Πολυάδα καὶ Ἀθηναῖν Σθειάδα ἐν Τροίξηνι⁴, Ἀθηναῖν Ἀλέαν καὶ Ἀθηναῖν Ἰππίαν ἐν Τεγέᾳ⁵, δύο ναοὺς τῆς Ἀθηνᾶς ἐν Θήβαις⁶, δύο ἀγάλματα αὐτῆς ἐν Λιγίῳ⁷.

¹ Weleker Zeitschrift σελ. 87 καὶ ἑ.

² Millin Gal. Myth. πίν. 61, ἀριθ. 242.

³ Ὁρα Gerhard. Etr. Sp. I, 42-54. Πρβλ. καὶ ὅσα περὶ τούτου ἄλλοτε ἐγράψαμεν ἐν τῷ παρόντι περιοδικῷ 1883 σελ. 252 καὶ ἑξ.

⁴ Πaus. 2, 30, 6.

⁵ Πaus. 8, 47, 1.

⁶ Σοφ. O. T. 20.

⁷ Πaus. 7, 23, 7.

Καὶ αἱ μετὰ διπλῆς δὲ κεφαλῆς ἀπαντῶσαι γλαυκῆς οὐ μόνον ἐπὶ ἀττικῶν νομισμάτων¹, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Βοιωτικῶν² καὶ ἐπὶ πλείστον Ἀσιατικῶν οἶον τῆς Μιλητουπόλεως³ καὶ τοῦ Σιγείου⁴ ἀναφέρονται εἰς τὴν διπλῆν τῆς θεᾶς ιδιότητα· προσέτι δὲ καὶ τὰ διπλᾶ σύμβολα, τὰ ὅποια φέρει τὸ διυπετές τρωικὸν Παλλάδιον, τῇ μὲν δεξιᾷ ἔχον ὄβρου διηρημένον, τῇ δὲ ἀριστερᾷ ἡλακάτην⁵ εἶνε καὶ ταῦτα τεκμήριον σαφὲς τῆς διπλῆς ιδιότητος· ἡ διπλῆ αὕτη ιδιότης ἀποδεικνυμένη οὐ μόνον ἐκ τῶν μνημείων τῆς τέχνης, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς λατρείας ἀπαντᾷ οὐ μόνον εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους θεοὺς οἶον· εἰς τὸν Δία καὶ εἰς τὸν Ἑρμῆν, τῶν ὁποίων ὁ Πausανίας⁷ μνημονεύει δύο ὅμοια ἀγάλματα ἐν Κορίνθῳ ἀναφερόμενα εἰς δύο ιδιότητας τῶν θεῶν τούτων· προσέτι εἰς τὸν Ἡρακλέα, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ Σικυώνιοι ἱδρυσαν διπλοῦς ναοὺς ἕνεκα τῆς διπλῆς αὐτοῦ ιδιότητος ὡς ἀθανάτου Ὀλυμπίου καὶ ὡς ἥρωος⁸. Ἀλλὰ τεκμήρια τῆς διπλῆς τῶν θεῶν φύσεως ἐκτὸς τῶν εἰρημένων ἔχομεν τοὺς δύο ἀδελφοὺς Τυνδαρίδας, τὰς δύο Ὄρας καὶ τὰς δύο Χάριτας¹⁰ κατὰ τὸν ἀρχαιότερον μῦθον, τὰς δύο ἀδελφὰς Νεμέσεις¹¹, τὴν Οὐρανίαν, Ἀφροδίτην καὶ τὴν Πάνδημον¹², τὰς διπλᾶς μορφᾶς τοῦ Διονύσου, τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ Ποσειδῶνος, τῆς Ἀρτέμιδος¹³.

Ἡ διπλῆ τῶν θεῶν ιδιότης ἐν τῇ λατρείᾳ καὶ ἐκ αὐτῆς αἱ διπλαῖ ἐν τῇ τέχνῃ παραστάσεις φαί-

¹ Mionnet. S. III, 566, ἀριθ. 218.

² Mionnet. S. III, 508, ἀριθ. 42.

³ Mionnet II, 569, ἀριθ. 352.

⁴ Mionnet II, 671 ἀριθ. 262. N. Gal. Mythol. XVI, 7, 8.

⁵ Ἀπαντῶσαι συχνὰ ἐπὶ τῶν νομισμάτων καὶ δύο κεχωρισμέναι γλαυκῆς ἀντικείμεναι ἀλλήλαις Mionnet II, 115, ἀριθ. 39.

⁶ Ἀπολλ. III, 12, 3, 2.

⁷ II, 2, 8.

⁸ Περὶ Ἑρμοῦ γηθονίου καὶ ἐπιγθονίου πρβλ. καὶ ἀνωτέρω σελ. 3, ἀριθ. 7.

⁹ Ἡροδ. Βιβλ. 2, 44, 21. Πρβλ. καὶ Πaus. Βιβλ. 2, 10, 1. Ὁμ. Ὀδ. λ. 601 καὶ ἑξ. Ὁ Πλούταρχος ἐπίσης ἀναφέρει δύο βρωμοὺς τοῦ Ἡρακλέους, τῶν ὁποίων ὁ εἷς δὲν ἦτο προσιτὸς εἰς τὰς γυναῖκας (Πλουτάρχ. Ζητήμ. Ῥωμαϊκά, 60).

¹⁰ Πaus. 9, 35, 1. Τὰς δύο Χάριτας καὶ δύο Ὄρας εὐρίσκουμεν καὶ εἰς τὸν ὑπὸ Βαθυκλέους ποιηθέντα τοῦ Ἀμυκλαίου Ἐρόνον, ὃν ἀνεῖλον ἤμπεροσθεν κατὰ ταῦτα δὲ καὶ ὀπίσω Χάριτές τε δύο καὶ Ὄραι δύο (Πaus. 3, 18, 7).

¹¹ Πaus. 7, 5, 3. Πρβλ. καὶ Eckhel. D. N. V. II, σελ. 548 καὶ II, 497.

¹² Πρβλ. Πaus. 1, 19, 2. 6, 25, I καὶ Gerhard über. Venusidole in Berl. Akad. Abhand. 1843 σελ. 318 καὶ ἑξ. = Gesam. Akad. Abhand. Band. I, σελ. 261 καὶ ἑξ.

¹³ Gerhard. Prodrum. 129 καὶ ἑξ.

νεται ὅτι ἔσχε τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκ τῆς διπλῆς φύσεως τῶν θεῶν (Dualismus) τῆς ἀνατολικῆς μυθολογίας. Αἱ ιδιότητες ἕμως αὐται συγχωνευθεῖσαι κατὰ μικρὸν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ κατήντησαν δυσδιάκριτοι¹. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἐν τῇ τέχνῃ αἱ διπλαῖ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θεοῦ παραστάσεις ἄλλοτε μὲν ἀπαντῶσι διαφέρονται πρὸς ἀλλήλας, ἄλλοτε δὲ ὅμοιαι, ὡς ἐν τοῖς μνημονευθεῖσι παραδείγμασι εἶδομεν.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων ἔπεται ἀναγκαιῶς, ὅτι καὶ ἡ διπλῆ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀναγλύφου τῆς Ἀθηνᾶς παράστασις ἀναφέρεται εἰς δύο τῆς θεᾶς ιδιότητας. Ποῖαι ἕμως εἶνε αἱ ιδιότητες αὐται, τοῦτο δὲν εἶνε εὐκόλον νὰ ὀρισθῇ, διότι καὶ ἡ στάσις καὶ ἡ ἀναβολὴ ἀμφοτέρων τῶν μορφῶν τῆς θεᾶς εἶνε καθ' ὅλα ὅμοιαι, διαφέρουσιν δὲ πῶς, ὡς παρατηρήσαμεν ἀνωτέρω, κατὰ τὰ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων Γοργόνεια. Ἐκ τῆς διαφορᾶς ταύτης τῶν Γοργονείων ἴσως ἐδυνάμεθα εἰς μὲν τὴν ἔχουσαν τὸ μεγαλύτερον καὶ βλοσυρότερον Γοργόνειον Ἀθηνᾶν νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὴν πολεμικὴν τῆς θεᾶς ιδιότητα, εἰς δὲ τὴν μετὰ τοῦ μικροτέρου καὶ ἡμερωτέρου Γοργονείου τὴν εἰρηρικὴν Ἀθηνᾶν. Ἡ ἐξήγησις αὕτη ἔσον εἶνε ἐπιτυχῆς διὰ τὴν πολεμικὴν Ἀθηνᾶν, τοσοῦτον ἀκατάλληλος φαίνεται διὰ τὴν εἰρηρικὴν, διότι ἀσυμβίβαστον εἶνε Ἀθηνᾶ ἐν πλήρει πολεμικῇ στολῇ νὰ ἐκληθῇ ὡς εἰρηλική· τοῦτο μὲν εἶνε ἀληθές, ἀλλ' οὐδὲ πῶς πρέπει νὰ λησμονῶμεν, ὡς ἀνωτέρω παρατηρήσαμεν, ὅτι ἡ διπλῆ ιδιότης τῶν θεῶν συνεχωνεύθη σὺν τῷ χρόνῳ τοσοῦτον, ὥστε κατήντησε δυσδιάκριτος, ἐντεῦθεν δὲ προέκυψεν, ὥστε καὶ ἐν τῇ τέχνῃ αἱ διπλαῖ παραστάσεις ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θεοῦ ἄλλοτε μὲν νὰ ὦσι διάφοροι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον πρὸς ἀλλήλας, ἄλλοτε δὲ ὅμοιότατοι. Καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ μὲν ἀναγλύφῳ ὅπωςδὴποτε παρατηρεῖται διαφορὰ τις ἐν τοῖς Γοργονείοις², ὑπάρχουσιν ἕμως

¹ Περὶ διπλῆς τῶν θεῶν ιδιότητος πρὸλ. καὶ Gerhard. ἐν Program. der Berliner Winckelmannsfest. 1848, σελ. 6 καὶ ἑξ. καὶ über die Gott. d. Etrusk. σ. 192 = Gesam. Akad. Abhandl. I, σελ. 301 καὶ ἑξ. πρὸς δὲ τούτοις Lenormant et de Witte. ἐν El. Céram. I, σελ. 298.

² Ἐλαχίστη διαφορὰ παρατηρεῖται καὶ ἐν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 1 καὶ 5 τοῦ παρενθέτου πίνακος Ἀθηνᾶς. Ἀμφοτέραι αἱ Ἀθηνᾶι, μάλιστα δὲ ἡ ὑπ' ἀριθ. 1 εἶνε ἐν πολεμικῇ στολῇ, μόνον δὲ ἐκ τοῦ συνεσπειραμένου ὄψεως, ἐφ' οὗ ἐπιθέται τὴν δεξιὰν αὐτῆς ἢ ἐν δεξιῇ τῶν ὑπ' ἀριθ. 1 Ἀθηνῶν τοῦ παρενθέτου πίνακος ἐξηγήθη ὡς εἰρηλικὴ Ἀθηνᾶ (Ger-

hard, Zwei Minerven σελ. 6), ὡς ἐργάνη δὲ ἐκ τοῦ παρ' αὐτῇ χρισῷ ἢ μία τῶν ὑπ' ἀριθ. 5 τοῦ αὐτοῦ πίνακος (Gerhard. αὐτόθι σελ. 9).

Ἐπιπέσει ὅμοιόταται πρὸς ἀλλήλας διπλαῖ παραστάσεις ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θεοῦ εἶνε μεταξὺ ἄλλων αἱ μνημονευθεῖσαι ἐν σελίδι 3 ὑπ' ἀριθ. 2 καὶ 4 τοῦ παρενθέτου πίνακος ἀπεικονιζόμεναι.

παραδείγματα, ἐν οἷς οὐδεμία ὑφίσταται διαφορὰ μεταξὺ τῶν διπλῶν παραστάσεων ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θεοῦ¹, ἕμως δὲ ἐκατέρω τούτων καίπερ καθ' ὅλα ὅμοια τῇ ἐτέρῃ ἀναφέρεται εἰς διάφορον τοῦ παριστανομένου θεοῦ ιδιότητα· ὁ δὲ λόγος τῆς συμμετρικῆς διακοσμήσεως, δι' οὗ ἤθελέ τις ἴσως ἀποπειραθῆν νὰ ἐξηγήσῃ τὸ διπλοῦν τῶν παραστάσεων τούτων δὲν ἀρμόζει, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἀνωτέρω εἶπομεν, εἰς διπλᾶς παραστάσεις ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου.

Ταῦτα καὶ περὶ τῆς διπλῆς παραστάσεως τῆς θεᾶς, ὑπολείπεται ἔτι ἡμῖν νὰ αἰτιολογήσωμεν τὸ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἄρθρου τεθὲν «ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον». Τὸ καιδιόσχημον τοῦ μνημείου σχῆμα, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι ἀρχῆθεν εἶχε ἀπαντῶν συνηθέστατα εἰς νεκρικὰ μνημεῖα, μάλιστα δὲ ὁ τόπος τῆς εὐρέσεώς του — ἀνεκοινώθη μοι παρὰ τοῦ πωλητοῦ ὅτι τὸ ἀνάγλυφον εὐρέθη ἐπὶ τάφου — ἤθελεν ἴσως δώσῃ ἀφορμὴν νὰ θεωρηθῇ τὸ μνημεῖον νεκρικόν· εἰς τὴν ἐκδοχὴν ταύτην οὐδὲν θὰ ἀντέκειτο, ἂν ἄλλη τις ἦτο ἢ ἐπὶ τοῦ μνημείου παράστασις· ἀλλ' ἡ Ἀθηνᾶ ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς οὕσα θεὰ αἰθέριος οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τοὺς χθονίους θεοὺς· ἐκ τούτου ἔπεται ὅτι ἀδύνατον ἦτο νὰ τεθῇ ἐπὶ νεκρικοῦ μνημείου ἡ Ἀθηνᾶ· γνωστὸν ἄλλως εἶνε, ὅτι οὔτε ἐν τοῖς μνημείοις τῆς τέχνης εὐρηται παράστασις τις οὔτε ἐν τοῖς ποιηταῖς ἢ συγγραφεῦσι χωρίον τι, σχετιζόμενα τὴν Ἀθηνᾶν πρὸς τοὺς χθονίους θεοὺς· μόνος δὲ ὁ Σπράβων κάμνων λόγος περὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς² τοῦ ἰδρυθέντος ἐν Κορωνείᾳ ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς Θεσσαλικῆς Ἄρνης Βοιωτῶν λέγει, ὅτι ἐκεῖ «συγκαθίδρυσται τῇ Ἀθηνᾷ ὁ Ἄιδης κατὰ τινα, ὡς γρασι, μυστικὴν αἰτίαν». Τὸ χωρίον ὅμως τοῦτο ἐξ οὗ φαίνεται πῶς ἡ Ἀθηνᾶ σχετιζομένη πρὸς τοὺς χθονίους θεοὺς καὶ τὸ ὁποῖον ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς μυθολογικὰς θεωρίας περὶ τῆς φύσεως τῆς Ἀθηνᾶς συνδυαζομένης τῷ Ἄιδῃ δὲν φαίνεται ὑγιῶς ἔχον· κεῖται δὲ ἐκτὸς πάσης ἀμυθολογίας, ὅτι τὸ Ἄιδης διορθωτέον εἰς Ἄρης κατὰ τὴν ἐπιτυχεστάτην τοῦ

hard, Zwei Minerven σελ. 6), ὡς ἐργάνη δὲ ἐκ τοῦ παρ' αὐτῇ χρισῷ ἢ μία τῶν ὑπ' ἀριθ. 5 τοῦ αὐτοῦ πίνακος (Gerhard. αὐτόθι σελ. 9).

¹ Τοιαῦτα ὅμοιόταται πρὸς ἀλλήλας διπλαῖ παραστάσεις ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θεοῦ εἶνε μεταξὺ ἄλλων αἱ μνημονευθεῖσαι ἐν σελίδι 3 ὑπ' ἀριθ. 2 καὶ 4 τοῦ παρενθέτου πίνακος ἀπεικονιζόμεναι.

² Βιβλ. 9, σελ. 411.

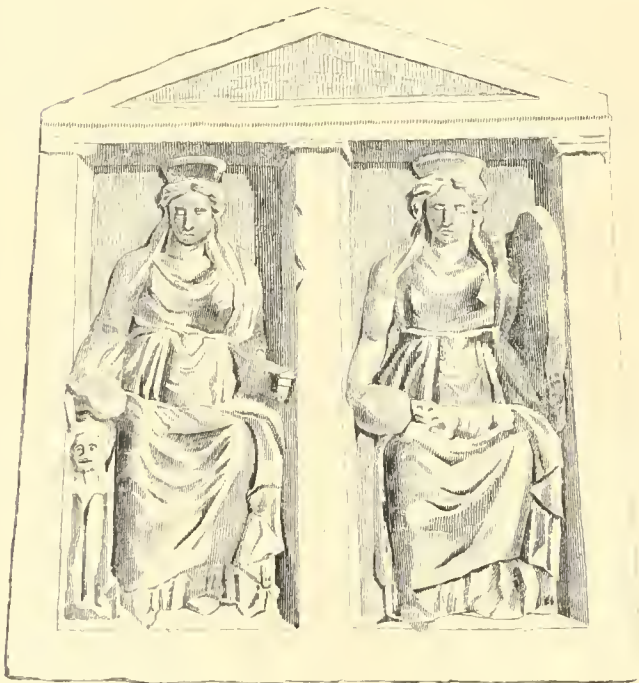

1.

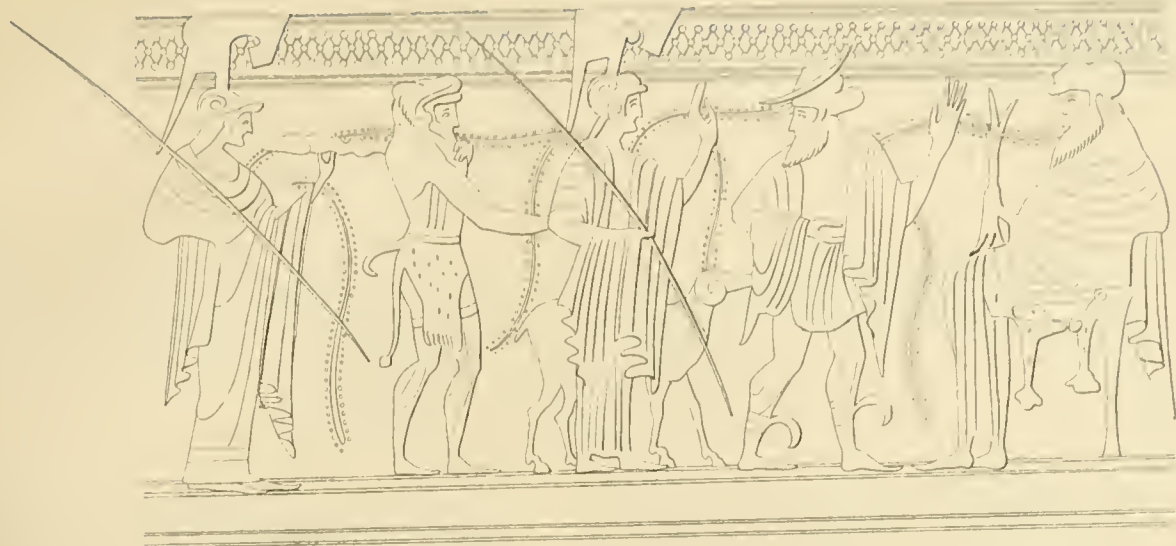
2.

6.

3.

4.

5.

Foucart διόρθωσιν, ἣν ἔκαμεν ὀρμηθεὶς ἐξ ἐπιγραφῆς τινος τῆς Κορωνείας¹.

Ἐκ τῶν εἰρημμένων πείθεται ἕκαστος ὅτι ἡ ἐπιγραφή μὲν τοῦ ἡμετέρου ἄρθρου « ἀναθηματικὸν

ἀνάγι:λυρον » ὀρθῶς ἔχει, ἄτοπον δ' ἔλως καὶ σφαιρὸν θὰ ἦτο νὰ ἐκλάβωμεν τὸ μνημεῖον νεκρικόν.

¹ Ἐν Ἀθήναις τῆ 2 Μαΐου 1890.

Κ. Δ. ΜΥΛΩΝΑΣ

ΠΕΡΙ ΔΥΟ ΑΓΓΕΙΩΝ ΤΟΥ ΕΠΙΚΤΗΤΕΙΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΕΥΡΕΘΕΝΤΩΝ

(Πινάξ 2)

Ἦ ἐν τῷ 2^ῳ πίνακι (ὑπ' ἀρ. I) ἀπεικονισθεῖσα ἐρυθρόμορφος κύλιξ τοῦ Παμφαίου εὐρέθη ἐν Καρδίτῃ (Ἀκραϊρία) τῆς Βοιωτίας καὶ εἶναι νῦν κτήμα τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας (ἀρ. καταλ. ἀγγείων 3557). Ὡς εἰκοστὴ ἐνάτη δὲ εἰς τὴν σειρὰν τῶν μέγρι τοῦδε εἴκοσι καὶ ὀκτώ γνωστῶν ἀγγείων τοῦ ἀγγειογράφου τούτου προστιθεμένη εἶναι καὶ τὸ μόνον τοῦ ἔργου, ὅπερ ἐπὶ ἑλληνικῆς εὐρέθη γῆς, ἂν ἐξαιρέσωμεν τὸ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν εὐρεθὲν θραῦσμα, ὅπερ φέρον τὴν ἐπιγραφὴν ΠΑΜ . . . μετὰ πιθανότητος μόνον, πιθανότητος ὅμως ἀληθῶς μεγίστης, δύναται νὰ ἀναφέρηται εἰς ἔργον τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου².

Πρὸς νέας ὅμως ἐρεύνας περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐργασίας (Styl) τοῦ Παμφαίου σχεδὸν δὲν παρέχει ἀφορμὴν ἡ κύλιξ του αὐτῆ³. Γραφὰς δὲν φέρει ἢ μίαν μόνην τὴν ἐν τῷ πυθμένι μορφήν καὶ ταύτην κατὰ τινα συγὰ ἀπαντῶντα ἐν παραλλαγαῖς τύπον τῆς τοῦ Ἐπικτήτου τέχνης, νέον τινὰ δηλ. ἐμβαπτιζόντα τὰς χεῖρας εἰς λεκάνην νιψίματος. Περὶ ἔργον φαίνεται μοι ὅτι ἡ λεκάνη οὐχὶ ὡς συνή-

θως ἐπὶ κιονίσκου, ἀλλ' ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτοῦ τοῦ νικητομένου ἐπερείδεται. Ἀλλὰ καὶ ἑτέρα τις ἐν Βρυξέλλαις εὕρισκομένη κύλιξ¹ καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ΤΛΕΣΟΝ ΚΑΛΟΣ φέρουσα δεικνύει ὡσαύτως τὸν αὐτὸν τῆς τοποθετήσεως τῆς λεκάνης τρόπον, ὅστις ἀναμφιβόλως τὴν χρῆσιν αὐτῆς εὐκολωτέραν καὶ ταχύτεραν ἀπειργάζετο, ὅπερ μᾶς ὑποδραβεῖ ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐν τῇ πικλαίστρᾳ συνέβαινε. Τὰ ἐπ' αὐτῆς ὀρώμενα λοιπὰ γράμματα οὐδὲν παρέχουσι σαφὲς νόημα· καὶ μᾶς ἐνθυμίζουσι μὲν βεβαίως τὸ ῥῆμα προσαγορεύω, ὅπερ εὔρηται ἐπὶ ὁμοίου ἀγγείου ὑπὸ Gerhard δημοσιευθέντος (A. V. IV 272, 5)· ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν λέξιν δὲν δύναται τις ἀδιάστως νὰ προσπερισθῇ, παρὰ δὲ τῷ Παμφαίῳ μάλιστα συνήθεις εἶναι αἱ ἐπιγραφαὶ αἱ μηδὲνα νοῦν ἔχουσαι.

Ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ σχεδιάσματος τῆς μορφῆς οὐδὲν τὸ ἐπαινετικὸν ἔχομεν νὰ εἴπωμεν. Ἐν τῷ διαγράμματι τῶν καθ' ἕκαστον τοῦ σώματος ἡ μορφή εἶναι ἴσως κατὰ τι βελτίων ἢ ἐν ἄλλοις τοῦ

¹ Ἦ κύλιξ αὕτη λύει ἡμῖν τὸ αἰνίγμα, ὅπερ ἢ ἐν μέρει μόνον ἀναγνωσκόμενη ἐπιγραφή τῆς ἐν Νεαπόλει κύλικος (ἀρ. 5627 τοῦ καταλόγου τοῦ Heydemann) παρέχεται. Τῆς ἐν τῷ πυθμένι τῆς μορφῆς μετὰ τῆς γόρθου ἄνω ἐπιγραφῆς ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ὁ Arthur Schneider ἀπεικασμα (Röm. Mittheilungen 1889 σ. 164) καὶ συμφωνοῦν τῷ Heydemann δέχεται ὅτι εἶναι ἔργον τοῦ Τηήσιου τοῦ υἱοῦ τοῦ Νεάρχου. Ὅτι ἡ κύλιξ αὕτη ὁμοία καθ' ὅλοκληρίαν πρὸς τὴν ἐν Βρυξέλλαις οὐδεμίαν ἔχει σχέσηιν πρὸς τὰ ἔργα τὰ φέροντα τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Τηήσιου (τοῦ υἱοῦ τοῦ Νεάρχου) εἶναι βεβαίον. Καὶ ἐνταῦθα λοιπὸν τὸ ὄνομα Τηήσιου ἀναφέρεται εἰς τὸν εἰκονιζόμενον νεανίαν, ὃ τι δὲ πρὸ τοῦ ῥήματος ἐποίησεν φέρεται ὡσαύτως γεγραμμένον εἶναι ἀπλῆ παιδιὰ καὶ οὐχὶ ἀδελφεύμα. Ὁ ποιήσας τὴν κύλικα ὡς καὶ πᾶς ἄλλος ἀγγειογράφος ὅστις ὅπως αὐτὸς ἤθελε καθ' ὅμοιον τρόπον ὑπογράψαι τὸ ἔργον του δὲν ἐσκόπει βεβαίως νὰ ὀνομάσῃ ἑαυτὸν.

¹ Foucart ἐν Bull. Corr. Hell. Τόμ. 9, σελ. 133.

² E. Reisch. Zeitschrift für öst. Gymnasialwesen 1887 σ. 647. Καὶ ἑτέρα κύλιξ τοῦ Παμφαίου, τριακοστὴ τὸν ἀριθμὸν, ἐγένετο γνωστὴ δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Alfred Körte ἐν Bonner Studien σελ. 198 κ. ἑξ.

³ Εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἔργων τοῦ ἡμετέρου ἀγγειογράφου, ὃν ἐν Meistersignaturen² σ. 89 κ. ἑξ. παρέθηκεν, προσθετέον ὅτι τὸ ὑπ' ἀρ. 8 ἀγγεῖον τὸ πολὺ πολὺ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τῆς ἰδίας αὐτοῦ τέχνης προϊόν καθ' ὃν τρόπον ἐθεωρήθη τοιοῦτο καὶ τὸ ὑπ' ἀρ. 20. Διότι καὶ ἂν ἀκόμη δεγθῶμεν μετὰ τοῦ P. I. Meier (Arch. Zeitung 1884 σ. 240) ὅτι ἀμφίβολον εἶναι ἂν ὁ φέρων τὴν ἐπιγραφὴν ποδὲς τῆς κύλικος εἶναι καὶ ἰδικὸς τῆς, βέβαιον ὅμως ὅτι αἱ ἔξωθεν γραφαὶ εἶναι κατὰ τὸν τοῦ Ἐπικτήτου τρόπον πεποιημέναι.

αὐτοῦ ἀγγειογράφου ἔργοις· ἀλλὰ τὸ περίγραμμα αὐτῆς καὶ ἐν ταύτῃ τῇ κύλικι ἐπὶ τοσοῦτο τυπικὸν καὶ πρὸς τὴν φύσιν ἀσύμφωνον ὡς συνήθως.

Τέσσαρες ἦσαν ἡμῖν μέχρι τοῦδε γνωσταὶ ἐρυθρόμορφοι κύλικες τοῦ ἡμετέρου ἀγγειογράφου αἱ

ὑπ' ἀρ. 21-24 τοῦ ἐμοῦ καταλόγου αἱ φέρουσαι ἀπλῶς μίαν καὶ μόνην ἐν τῷ πυθμένι γραφήν. Τούτων ἀξία ἰδίας σημειώσεως εἶναι μόνον ἡ ὑπ' ἀρ. 22, ἣν καὶ ἀπεικονίζω ἐνταῦθα ἐπὶ τούτῳ κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Wernicke περιγραφέν σχεδιογράφημα τὸ ἐν τῷ

Μουσεῖῳ τοῦ Βερολίνου ἀποκείμενον, διότι ἡ ἐν λόγῳ περιγραφή, ἣτις οὐδὲν παρέχει ἡμῖν σαφὲς νόημα περὶ τῶν ἀπεικονιζομένων, ἐξ αὐτῆς τῆς εἰκόνας διορθοῦται. Καὶ τῷ ὄντι βλέποντες αὐτὴν δὲν ἔχομεν ἀνάγκην νὰ σκεφθῶμεν μετὰ τοῦ Wernicke τίνος ἕνεκα ὁ εἰκονιζόμενος ὑπερβαίνει τὸ τεῖχος καθὼς ἐπίσης καὶ περὶ τοῦ ἡμικυκλικοῦ ἀντικειμένου, οὗ ἄπτεται διὰ τῆς δεξιᾶς, μόλις πλέον δυνάμεθα ν' ἀμφιβάλλωμεν. Ἡ εἰκὼν μᾶς ἐνθυμίζει τὰ πολυάριθμα ἐκεῖνα ἐξ ὀπτῆς γῆς ἀνάγλυφα, ἐφ' ὧν εἰκονίζονται τρυγηταὶ σάτυροι, οἵτινες κρίκου τινὸς στερερῶς ἐχόμενοι στρέφονται κυκλικῶς¹. Ἐκεῖ βεβαίως εἰκονίζονται οὗτοι ἀνὰ δύο, οἵτινες περὶ τὸν κρίκον στρεφόμενοι περῶσιν, ἀλλὰ

¹ Weleker, Alte Denkmäler II Th. σ. 113 πίν. VI, 10.

καὶ τὸ τί ὁ εἷς μόνον τῆς εἰκόνας μας πράττει δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἐννοήσωμεν. Ἀνεκκύει ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ κρίκου ὅπως μετὰ μείζονος ὀρμῆς ἐπὶ τὰς σταφυλὰς περῶσῃ, ἀπλοῦν δὲ βλέμμα μᾶς διδάσκει ὅτι τὸ τεῖχος τοῦ Wernicke οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ μέγας κάδος. Διαγνωσθέντος δ' ἐνταῦθα τοῦ ὀρθοῦ, καὶ ἐπὶ ἄλλων τινῶν συγγενῶν παραστάσεων, αἵτινες μέχρι τοῦδε ὡς εἰκόνας τοῦ ἐν βαλανείῳ βίου ἡρμηνεύοντο, νέον ἐπιγίνεται φῶς. Περὶ τριῶν τούτων, αἵτινες νῦν πολὺ εὐκολώτερον δύνανται νὰ ἐρμηνευθῶσιν, ἕκαμα λόγον ἐν τῷ περὶ Εὐφρονίου ἔργῳ μου (B* ἔκδ. σ. 312 ἀρ. 11-13). Ὁ κρίκος εἶναι ἀληθῶς ἕλως ἴδιον τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου, ἀλλὰ τοῦτο τοῦλάχιστον μᾶς διδάσκουσιν αἱ μνημονευθεῖσαι παραστάσεις ὅτι δηλ. ὁ Παμφραῖος

δὲν ἐφεθρην αὐτὸς τὸν τύπον τοῦτον, ἀλλὰ κοινὸν ἀγαθὸν ὄντα τῶν περὶ τὸν Ἐπικτήτην τεχνιτῶν μετεχειρίσθη ἐπίσης παραλαβὼν αὐτὸν ὡς καὶ τὸν τοῦ ἡμετέρου πίνακος ἐκ τῶν ἐν ζωιερᾷ κινήσει εἰκονιζομένων ἐκείνων μορφῶν, ἃς ἡ ἀνάγκη τῆς πληρώσεως καὶ τῆς περιφερείας τῆς κύλικος διὰ γραφῶν εἶχε γεννήσει.

Ἡ δευτέρα τοῦ ἡμετέρου πίνακος (ὑπ' ἀρ. 2) εἰκὼν παριστᾷ θραῦσμά τι εὐρεθὲν ἐν Ἀκροπόλει ἐρυθρομόρφου παροψίδος, ἐρ' ἧς εἰκονίζεται ἐστεμμένος νεανίας τοὺς διπλοὺς αὐλῶν αὐλοῦς. Πέριξ ἀναγινώσκεται ἡ ἐπιγραφή Ἑρμοκράτης ἔγραψεν. Τὸ τε σχῆμα καὶ ἡ παράστασις μαρτυροῦσιν ὅτι καὶ αὐτός ὁ τεχνίτης εἰς τὴν χορείαν τῶν περὶ τὸν Ἐπικτήτην τεχνιτῶν πρέπει νὰ συγκαταλεχθῇ. Ὁ τύπος τοῦ μουσικοῦ εὐρηται, κατὰ πάσας τὰς δυνατάς παραλλαγὰς του, ἐπὶ τῶν κυλικῶν τούτων τῶν τεχνιτῶν καὶ παρ' αὐτοῖς ἐπίσης ἀπαντῶσι καὶ αἱ τοῦ ἡμετέρου ὡσαύτως τεμχίου ἴδιαι τεχνικαὶ ἐκείναι ἰδιορρυθμίαι (λ. γ. ἡ τῆς κόμης περιγραφή διὰ κυματοειδοῦς γραμμῆς καὶ ἡ τοῦ ὄρνου χρώματος, καίπερ μετὰ τινος νῦν φειδοῦς γενομένη, χρῆσις)¹ αἰτινες μᾶς ἐνθυμίζουσιν ἔτι τὸ στάδιον τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τῆς μελανομόρφου εἰς τὴν ἐρυθρόμορφον ἀγγειογραφίαν. Σαφέστερον δ' ἔτι χαρακτηρίζει τὸν ἡμέτερον τεχνίτην ὡς ὀπαδὸν τοῦ Ἐπικτήτου αὐτὸ τῆς παροψίδος τὸ σχῆμα, ὅπερ γνωστὸν εἶναι ὅτι εἰς τὰς παροψίδας τούτου μάλιστα τοῦ ἀγγειογράφου (τοῦ Ἐπικτήτου δηλαδὴ) προσιδιάζει.

Ὡς παροψίδων ζωγράφοι ἀναφέρονται ἐν τῷ μνημονευθέντι ἔργῳ μου πρὸς τῷ Ἐπικτήτῳ (ἀρ. 14-23) ὁ Εὐθυμίδης (1) ὁ Σικανός (1) ὁ Ἰσχύλος (2) καὶ ὁ Καρχυλίων (2) ὧν οἱ μὲν πρῶτοι δύο τῷ ῥήματι ἔγραψεν (ἔγραψεν), ὡς καὶ ὁ Ἑρμοκράτης, χρῶνται ὑπογράφοντες, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες τῷ ῥήματι ἐποίησεν. Ὁ Καρχυλίων ὅμως ἐξ ἀβλεψίας συγκατελέγη εἰς τοὺς ἀγγειογράφους τοὺς καὶ παροψίδας γράψαντας, διότι τὸ ἀγγεῖον, ἐξ οὗ ἡ πλάνη προήλθεν, δὲν εἶναι παροψίς, ἀλλὰ κύλικος θραῦσμα ὑπὸ νεωτέρας χειρὸς λαβὼν τοῦτο τὸ σχῆμα². Τοιοῦτό τι πάθημα ἡδύνατό τις νὰ ὑπο-

θέσῃ ὅτι ἔχει πάθει καὶ ἡ καθ' ὅλα ὁμοία παροψίς, ἢ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰσχύλου φέρουσα. Ἀλλὰ ταύτην προαπτίζει κατὰ τοιαύτης τινὸς ὑπονοίας ἡ τοῦ Furtwängler παρατήρησις¹ (ἦν καὶ νεωτέρα τις τοῦ ἀγγείου ἐξέτασις ἐκύρωσε) ὅτι κατὰ τὸ χεῖλος ὑπὸ τὸ νεώτερον ἐπίχρισμα σφύζεται ἔτι τὸ ἀρχαῖον μέλαν γάνωμα. Καὶ ὅμως φαίνεται μοι πιθανώτατον ὅτι τὸ ἀγγεῖον τοῦτο ἢ ἐξ ἀρχῆς ἦτο κύλιξ (παραβλήθητω ὁ ἀρ. 17 τοῦ καταλόγου τῶν ἀγγείων τοῦ Ἰσχύλου) ἢ τοῦλάχιστον ἐμείλιε νὰ ἦναι, καὶ ὅτι μόνον παράδοξος βλάβη ἔδωκεν αὐτῇ τὸ νῦν σχῆμά της. Τοῦτ' αὐτὸ δ' ἰσχύει λεγόμενον καὶ περὶ τοῦ ἀγγείου τοῦ φέροντος τὴν ἐπιγραφὴν *Αἰχχης καλὸς* (Berl. Vasensammlung ἀρ. 2314) περὶ οὗ ὁ Furtwängler παρατηρεῖ ὅτι « ἂν τὸ ἀρχαῖον γάνωμα δὲν ἐσφύζετο κατὰ τὸ χεῖλος ἡδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι τὸ ὄλον οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ὁ πυθμὴν κύλικος γύρωθεν περικοπίσεως ». Δὲν βλέπω δὲ τὸν λόγον διατί τάχα νὰ μὴ ὑποθέσωμεν ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις εἰς τὸν αὐτὸν κατέρυγον τρόπον τοῦ νὰ σφύσῃ τὴν ἐν τῷ πυθμένι γραφὴν βλαβεῖσης τινὸς κύλικος.

Ἐκ τῶν λοιπῶν παροψίδων ὅμως δυνάμεθα καὶ τὴν τοῦ Σικανοῦ νὰ ἐξαίρεσωμεν. Τὸ ὄνομα παροψίς ἀρμόζει καὶ τούτῳ τῷ ἀγγεῖῳ ὅσον καὶ τῷ φέροντι κίβδηλον τὸ ὄνομα τοῦ Δούριδος (ὅπερ πιθανῶς ἐπίσης τοῦ Σικανοῦ νὰ ἦναι ἔργον) ἢ ὅσον τῷ τοῦ Σωσίου (Berl. Vasensammlung ἀρ. 2315). Τὸ σχῆμα τῶν ἀγγείων τούτων ἄτινα οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ παχεῖα πλίνθος ἐπὶ ὑψηλοῦ ποδὸς ἐδραζομένη, μαρτυρεῖ σαφῶς τὸν ἀρχιτεκτονικὸν σκοπὸν τοῦ υποδάθρου καὶ δὲν δύναται νὰ συγκαταλεχθῇ μετὰ τῶν παροψίδων ἐκείνων, ὧν σκοπὸς ἦτο μόνον νὰ παράσχωσι τὸν ἀναγκαῖον γῶρον διὰ τὴν ἐν τῷ πυθμένι εἰκόνα καὶ ταύτην γύρωθεν ὡς ἐν πλασίῳ νὰ περιλάβωσιν. Ὅτι δὲ τὸ σταθερῶς ἀπαντῶν ἐπὶ τῶν παροψίδων τούτου τοῦ εἶδους ἔγραψεν δὲν εἶναι τυχαῖον ἀπέδειξα ἤδη ἀλλաχοῦ.

Ἀλλὰ μᾶλλον καὶ αὐτῆς τῆς τοῦ Εὐθυμίδου παροψίδος, τῆς διὰ τοῦ ἐκ τετραγωνιδίων καὶ πρὸς ἄβλακα ζατριαίου ὁμοιάζοντος κοσμημάτων της κα-

γενόμενος κατάλογος (τῆς 30 Ἀπριλίου 1883), ὃν εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μοὶ κάμῃ γνωστὸν ὁ Fröhner, μνημονεῖαι τοῦτο τὸ ἀγγεῖον ὑπὸ τὸν ἀρ. 87 ἤδη ὀρθῶς ὡς « fond de coupe brisée arrondit artificiellement ».

¹ Berliner Vasensammlung ἀρ. 2100.

¹ Ἐπὶ τοῦ στερένου λ. γ. καὶ κατὰ τὸ ἔσω τοῦ χείλους ἄχρον καὶ αὐτὰ δὲ τὰ γράμματα διὰ τοῦ αὐτοῦ χρώματος ἐξαίρονται.

² Ὁ χάρων τῆς πωλήσεως τῆς συλλογῆς τοῦ Raoul-Rochette

πως ἀπομεινωμένης, συγγενεύει ταῖς τοῦ Ἐπικτήτου ἢ τοῦ Ἑρμοκράτους παροψίδας, ἡδύνατό τις μάλιστα νὰ δι᾽σχυρισθῇ σχεδὸν ὅτι κατ' οὐδὲν ἄλλο τούτων διαφέρει ἢ μόνον κατὰ τὸ ὄνομα τοῦ γράφαντος αὐτὴν τεχνίτου καὶ κατὰ τὴν κατὰ τὸ χεῖλος ὀπήν (ἢς ὁμοίαν ἀνάγκη νὰ ὑποθέσωμεν ὑπάρξασαν καὶ κατὰ τὸ ἀπολεσθὲν μέρος) διὰ δὲ τούτων τῶν ὀπῶν δηλοῦνται σαφῶς ὁ σκοπὸς αὐτῆς ὡς ἀνθρήματος.

Ἡ πρὸς τοιοῦτόν τινα σκοπὸν κατασκευὴ παροψίδων δὲν εἶναι σπανία ἐξ αὐτῶν τῶν ἀρχαίων χρόνων. Παράδειγμα αἱ ἐκ Ρόδου καὶ Κορίνθου ἀρχαῖαι παροψίδες, ἡ δὲ εὕρεσις παμπληθῶν θραυσμάτων ἐν τῇ τῶν Ἀθηνῶν Ἀκροπόλει ἡδύνατο καὶ μόνη νὰ μαρτυρήσῃ ὅτι καὶ ἐν Ἀθήναις ἡ χρῆσις ὁμοίων παροψίδων δὲν εἶχεν ὅλως ἐκλείψει καὶ αἱ ἐπὶ τῶν ἐξ αὐτῶν γραφαὶ προσεπικυροῦσι τὸ πρᾶγμα. Ἐντεῦθεν βεβαίως καὶ ἡ στενὴ σχέσηις αὐτῶν (τῶν πινακίων) πρὸς τὴν κυρίως τέχνην ἤπις ἐπὶ τέλους καὶ δι' αὐτῆς τῆς γλώσσης (πίνακες ὀνομάσθησαν καὶ αὐταὶ αἱ μεγάλαὶ γραφαὶ) ἐξεδηλώθη.

Ἦθελα ἀπομακρυνθῆ πολὺ τοῦ κυρίου μου θέματος, τῆς ἐρμηνείας δηλ. τοῦ ἀπεικονισθέντος τεμαχίου ἂν ἐπεχείρουν νὰ διεξέλθω ἐνταῦθα τὴν ἱστορίαν τοῦ σχήματος τούτου τῶν ἀγγείων ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ῥοδίων μέχρι τῶν ποικίλας γραφᾶς φερόντων ἰταλικῶν καὶ ἰκανὸν νομίζω νὰ ῥίψωμεν μόνον βλέμμα ἐπὶ τῶν ἀττικῶν παραδειγμάτων. Καταλέγω λοιπὸν ἐνταῦθα, ἄνευ ἕως ἀξιώσεως πλήρους καταλόγου, κατὰ πρῶτον τὰς μελανομόρφους παροψίδας (πρὸς. Benndorf, Gr. u. sic. Vasenbilder σ. 21).

1) Συλλογὴ Βερολίνου ἀρ. 1810 ἐξ Ἀταλάντης. Οὐδεμία γραφὴ καὶ μόνον κόσμημα.

2) Συλ. Leyden. Ἀπεικονίσθη ἐν ταῖς Ath. Mittheilungen 1882 πίν. 4. Τρεῖς ὁμόκεντροι κοσμηματικοὶ κύκλοι καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐσωτέρου αὐτῶν Διόνυσος καὶ Ἀριάδνη (;).

3) Συλ. Βερολίνου ἐκ Μαρθῶνος. Ἀπεικονίσθη ἐν ταῖς Ath. Mittheilungen ἔ. ἀ. πίν. 3. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κοσμηματικοῦ κύκλου εἰκονίζονται καθήμενοι ὁ Διόνυσος καὶ ἡ Ἀριάδνη.

4) Συλ. Leyden. Ἀπεικονίσθη ἐν ταῖς Ath. Mittheilungen ἔ. ἀ. πίν. 4. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κοσμηματικοῦ κύκλου ἀγῶν μεταξὺ δύο πολεμιστῶν περὶ τοῦ πτώματος τρίτου.

5) Ἄλλοτε ποτε παρὰ τῷ Fauvel. Ἀπεικονίσθη ὑπὸ Stackelberg, Die Gräber der Hellenen, πίν. 15. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κοσμηματικοῦ κύκλου κοράσιον παρὰ φρέαρ.

6) Συλ. Ἀθηνῶν (Collignon ἀρ. 231). Ἀπεικονίσθη ὑπὸ Heydemann, Gr. Vas. VI, 4 καὶ Wiener Vorlegeblätter II, 61 καὶ Παγκαθῆ, Hommage κτλ. Ἀχιλλέως ἐξοπλισμός. Κόσμημα ἐν τῷ διὰ χειρὸς ἀποκεχωρισμένῳ τμήματι τοῦ κύκλου.

7) Ἐν Ἀθήναις. Ἀπεικονίσθη ὑπὸ Benndorf, Gr. u. sic. Vasenbilder πίν. 8, 2. Κένταυρος.

8) Ἄλλοτε ἐν τῇ Συλλογῇ τοῦ Blaydes. Ἀπεικονίσθη Arch. Zeitung 1847 πίν. 2. Ἑρμῆς φρονεῦων τὸν Ἄργον.

9) Βρετανικὸν Μουσεῖον ἀρ. 698 = B 631 (κατὰ τὴν νέαν ἀρίθμησιν). Διόνυσος καθήμενος.

10) Βρεταν. Μουσεῖον B 632. Ὀπλισμένος καὶ μανδουφόρος πολεμιστῆς σαλπίζει.

11) Βρεταν. Μουσεῖον B 633. Ἀπεικονίσθη. Micali, Storia κτλ. πίν. C, 4. Τοξότης σαλπίζων.

12) Μουσεῖον Βερολίνου ἀρ. 2099. Ὀπλίτης μετὰ δόρατος εἰς ἔφοδον.

Δὲν ἀνήκουσιν ἐνταῦθα π. γ. αἱ παρὰ Micali, Storia κτλ. CI 7-11 ἀπεικονισθεῖσαι παροψίδες αἱ τὰς ἐτρουσικὰς ἐπιγραφὰς φέρουσαι, αἵτινες φαίνονται συγγενεῦσαι πρὸς τὰς γνωστὰς ἐκεῖνας τὰς φερούσας τὰς λατινικὰς ἐπιγραφὰς.

Τὰ ὑπ' ἀρ. 1-6 διακρίνονται τῶν λοιπῶν διὰ τῆς ποτὲ μὲν πλουσιωτέρας ποτὲ δ' ἀπλουτέρας διακοσμῆσεως, ἢς τὰ ἄλλα παντάπασι στεροῦνται. Εἰς τὰ ὑπ' ἀρ. 1-2 μάλιστα αὕτη εἶναι ἡ ἐπικρατούσα. Τὸ ὑπ' ἀρ. 6 χρησιμεύει ὡς σύνδεσμος τῶν νεωτέρων πρὸς τὰ ἀρχαιότερα. Ἐχει μὲν ὡσαύτως τμήμα τι τοῦ κύκλου ἀποκεχωρισμένον διὰ χειρὸς, ἀλλὰ καὶ τὴν διακόσμησιν κατ' αὐτὸ τοῦτο μόνον τὸ τμήμα. Τὰ ὑπ' ἀρ. 7-12 φέρουσιν ἤδη Ἐπικτητεῖους τύπους, διὰ δὲ τούτου καὶ διὰ τῆς ἐργασίας τῶν καὶ ἀκρίμῃ καὶ διὰ τοῦ τρόπου τῆς διατάξεως τῶν εἰκονιζομένων μαρτυροῦσιν ὅτι εἶναι σύγχρονα τῶν ἀρχαιότερων ἐρυθρομόρφων. Ἐπίσης μικρὸς μόνον ἀριθμὸς ἐρυθρομόρφων παροψίδων μοι εἶναι γνωστός. Εἰς τὰ μνημονευθέντα ἤδη δέκα παραδείγματα τοῦ Ἐπικτήτου καὶ τὸ τοῦ Εὐθυμίδου δύναμαι νῦν ἐκτὸς τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἀνωτέρω νὰ καταλέξω ἐνταῦθα καὶ τέσσαρα ἔτι ἄλλα μόνον,

τὸ τῆς Συλλογῆς ἄλλοτε τοῦ Blaydes, τὸ εἰκονίζον δύο ἀθλητὰς φέροντας τὰ ὀνόματα + ΣΕΝΟΦΟΝ καὶ ΔΟΡΟΘΕΟΣ¹, δεύτερον τὸ γνωστὸν τοῦ Ross θραῦσμα, τρίτον τὸ ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Ashmole ἐν Ὁξφόρδῃ, τὸ εἰκονίζον Πέρσην ἰππέα καὶ φέρον τὴν ἐπιγραφὴν ΜΙΛΤΙΑΔΕΣ ΚΑΛΟΣ, ὅπερ καὶ ἐλπίζω νὰ ἐκδώσω μετ' εἰκόνης ὁσονοῦπω, καὶ τέταρτον τὸ ἐν τῇ ἐν Βρυξέλλαις Συλλογῇ van Branteghem ἐφ' οὗ εἰκονίζεται ἀνὴρ γενειῶν στριζόμενος ἐπὶ βακτηρίας καὶ κρατῶν τῇ μὲν ἀριστερᾷ λύραν τῇ δὲ δεξιᾷ ἄνθος· ἐπὶ τοῦ τοίχου Συθήνη. Τοῦ τρόπου τοῦ Ἰέρωνος. Ὅτι δὲ τὰ δύο πρῶτα στενωῶς συγγενεύουσι πρὸς τὴν Ἐπικτήτειον τέχνην οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφισβησία, ἀλλὰ καὶ τὸ τρίτον μὲν διστάζω νὰ ποδώσω εἰς τοὺς περὶ τὸν Ἐπικτήτην τεχνίτας².

Ὅχι μόνον λοιπὸν καταλεκτός εἶναι ὁ νέος τεχνίτης Ἑρμοκράτης εἰς τοὺς περὶ τὸν Ἐπικτήτην, ἀλλὰ καὶ ἕξοχος μεταξὺ τῶν ὑποληπτέων. Διότι ὅσον μικρὰν καὶ ἂν παρέχῃ ἀφορμὴν νὰ κρίνωμεν αὐτὸν ὡς τεχνίτην ἀσφαλῶς τὸ ἡμέτερον θραῦσμα, τὸ ὅτι ὁμοίως τῷ ῥήματι ἔγραψεν χρῆται καὶ τὸ ὅτι ἀκόμη παροψίδας ἔγραφεν, αἵτινες, ὡς φαίνεται, μόνον ὑπὸ τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐργαστηρίου ἐγράφοντο καὶ αἵτινες καὶ ὡς παραδείγματα αὐτοῦ ἐχρησίμευον, μᾶς πείθουσι, μᾶς ἀναγκάζουσι μάλιστα νὰ κατατάξωμεν αὐτὸν εἰς τὴν αὐτὴν μὲ τὸν Ἐπικτήτην σειράν. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ δημοσιεύμενον ἐνταῦθα τεμάχιον δικαιοῦται μεταξὺ τῶν πολλῶν ἄλλων τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει κατὰ τὰς αὐτὰς ἀνασκαφαῖς εὐρεθέντων νὰ καταλάβῃ ἰδιαζόντως τιμητικὴν θέσιν.

ὑπὸ πολλῶν ἤδη καὶ πολλάκις ἐρρήθη ὅτι τῶν ἐν τῇ ἐπιχώσει τῆς Ἀκροπόλεως τῇ μετὰ τὰ Περσικὰ γενομένων εὐρεθέντων παμπληθῶν θραυσμάτων

τῶν ἀγγείων πολλὰ τινὰ καὶ καλὰ εἰσὶν ἰδίως τὰ εἰς τοὺς περὶ τὸν Ἐπικτήτην τεχνίτας ἀναφερόμενα. Δὲν προτίθεται ἐνταῦθα, προλαμβάνων τοὺς μέλλοντας νὰ γράψωσι περὶ τῶν ἐν ταῖς τελευταῖαις ἀνασκαφαῖς τῆς Ἀκροπόλεως εὐρημάτων, νὰ ἐκθέσω τὴν γνώμην μου περὶ τῆς σημασίας αὐτῶν ὑπὸ χρονολογικὴν ἔποψιν. Ἀπλῶς μόνον νὰ δηλώσω θέλω καὶ ἐγὼ διαρρήθῃ ὅτι ὄντως ἡ περὶ τὸν Ἐπικτήτην τέχνη ἐν τούτοις εἶναι ἡ κρατοῦσα, διότι ἐν αὐτοῖς εὐρεται ὄντως ἅπας ὁ πλοῦτος τῶν τύπων αὐτῶν. Ἄς μοὶ ἐπιτραπῇ δὲ μόνον, μὴ σκοποῦνσι, ὡς ἐρρήθη νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν κατὰ τάξιν ἀπαρίθμησην τῶν εἰς τὴν τοῦ Ἐπικτήτου τέχνην ἀναγομένων παραδειγμάτων, νὰ μνημονεύσω δύο μικρῶν θραυσμάτων, ἀφοῦ φρονῶ ὅτι τούτων τὰς ἐπιγραφὰς μετὰ βεβαιότητος δύναμαι νὰ συμπληρώσω. Τὸ ἕτερον αὐτῶν εἶναι λείψανον τοῦ γραφῆς φέροντος γύρωθεν κοίλου κύλικος ἐρυθρομόρφου μετὰ τεμαχίου τοῦ ποδὸς καὶ τῆς ἐπιγραφῆς Ε Μ Μ ἤτις, οἴκοθεν ἐννοεῖται, Μέμνωνος καλὸς πρέπει νὰ συμπληρωθῇ, τὸ δὲ ἕτερον εἶναι ἐπίσης θραῦσμα τοῦ κοίλου ἐρυθρομόρφου κύλικος σῶζον εἰσέτι τὰ λείψανα μορφῆς Ἀθηνᾶς λαμπρῶς διαγεγραμμένης καὶ παρ' αὐτὴν τὸ ἐπὶ τῶν ὠτων ἀνθέμιον ἐν δὲ τῷ μετὰξὺ φέρον καθέτως τὴν ἐπιγραφὴν ΕΝ ΠΡΑΧΣΙ (ας), ὄνομα, ὅπερ κατὰ τὸν ἦχον τῆς φωνῆς ὡς τεχνίτου ὄνομα πρέπει νὰ ἐκληθῇ.

Καταλεκτός λοιπὸν καὶ οὗτος μετὰ τοῦ Ἑρμοκράτους τοῦ Ὀρειβήλου, τοῦ Μύσωνος, τοῦ Αἰσχίνου, τοῦ Σωφίλου καὶ τῶν ἄλλων, ὧν τὴν γνώσιν ταῖς ἐν Ἀκροπόλει τελευταῖαις ἀνασκαφαῖς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας ὀφείλομεν.

Ἐν Πράγῃ κατὰ Ὀκτώβριον 1889.

W. KLEIN

¹ Πρὸς. Arch. Zeitung 1846 σ. 296.

² Δύο παροψίδες θραύσματα μετ' ἐξαιρέτου τῶν μορφῶν διὰ μελανοῦ χρώματος περιγράμματος (Umrissszeichnung) ἐν μὲν τῇ ἐτέρᾳ ἐπὶ τοῦ στιλπνοῦ ἐρυθροῦ ἐν δὲ τῇ ἐτέρᾳ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ ἑδάφους τῆς

ἐδημοσίευσεν ὁ Studniczka ἐν τούτῳ τῷ περιοδικῷ (1886 πίν. 8 ἀρ. 4 καὶ 5). Τὸ ὅτι δὲ καὶ τὸ ὑπ' ἀρ. 4 παροψίδος ἐπίσης εἶναι θραῦσμα ἐσημείωσα ἐν τῷ σημειωματαρίῳ μου ὅταν αὐτὸ τὸ πρωτότυπον πέρυσιν εἶδον.

ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ¹

(Πίναξ 3)

Πρό τινων ἐτῶν μεταβάς εἰς τὴν νῆσον Νάξου χάριν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν, εὔρον ἐντὸς ναϊδίου ἡρημωμένου (ἐρημοκκλησίας) κειμένου κατὰ τὴν θέσιν Σακράτι τοῦ δήμου Βίβλου, πρὸς τὸ μεσημβρινοδυτικὸν μέρος τῆς νήσου, ἀνάγλυφον τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ ὡς ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 2 πίνακι δαίκνυται.

Τὸ ἀνάγλυφον εἶνε ἐκ μαρμάρου Ναξιακοῦ γονδροκόκκου ὅπερ ἦτο ἐν χρήσει ἐν τῇ πλαστικῇ ἐν Νάξῳ καὶ ἐπὶ τῶν παλαιωτάτων χρόνων ὡς δεικνύουσιν ἡμῖν ἀρχαῖα τινα ἐκ Νάξου ἔργα τοῦ 7^{ου} καὶ 6^{ου} πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος εὐρεθέντα ἐν Δήλῳ καὶ Νάξῳ.

Ἡ στήλη ἐφ' ἧς τὸ ἀνάγλυφον εἶνε λελωδημένη τὸ ἄνω μέρος καὶ ἔχει ὕψος μὲν 1,40 πλάτος δὲ 0,85 τοῦ μέτρου. Φέρει δὲ ἡ πλάξ παραστάσεις δύο, ὧν ἡ μὲν πρὸς τὸ κάτω μέρος ἰκανῶς διατηρουμένη εἰκονίζει τὴν ἐν τῇ φάτνῃ γέννησιν τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ λέγοντος ἐν κεφ. 2 ἐδαφίῳ 7^ῳ τάδε « καὶ « ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον καὶ ἐσπαρ- « γάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ « διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι ». Εἶνε δὲ ἡ φάτνη ἐκ πλίνθων λίθου κατεσκευασμένη ἐν σχήματι κλίνης, τὸ δὲ βρέφος, ἐπιμελῶς ἐσπαργανωμένον τὸ σῶμα ἅπαν καὶ τὴν κεφαλὴν πλὴν τοῦ προσώπου, κεῖται ἐν αὐτῇ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχον ἀνεωγμένους. Ἄνωθεν δὲ τῆς φάτνης μετὰ τέχνης προσοπτικῆς εἰσὶν ἀναγεγλυμμένα εἰς βάθος τὰ ἐν τῇ φάτνῃ ζῶα, ὁ ὄνος καὶ ὁ βοῦς, ὧν τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ σώματος δὲν παρεστάθη πλαστικῶς κρυπτόμενον ὑπὸ τοῦ τεχνίτου διὰ τῶν κορμῶν τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς φάτνης παραστα-

θέντων δύο πελωρίων δένδρων¹. ὁ τρόπος οὗτος τῆς παραστάσεως εἶνε συνήθης καὶ ἐν τῇ ἀρχαίῃ τέχνῃ· οὕτω, λόγου χάριν, ἐν τῷ δυτικῷ ἀετώματι τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναοῦ τοῦ Διὸς τῶν Κενταύρων εἰς εἰκονίζεται τὸ ἔμπροσθεν μέρος μόνον τὸ ὀρώμενον ἔχων.

Ἄν δὲ τὰ ἐκατέρωθεν τῆς φάτνης δένδρα (ὧν τὸ μὲν ἐν δεξιᾷ τοῦ ὀρώμετος εἶνε ὡς νομίζω δρῦς, πίτυς δὲ τὸ πρὸς ἀριστεράν) ἔχουσι συμβολικὴν τινα σημασίαν δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω, παρατηρῶ δὲ μόνον ὅτι ἐπὶ ἀναγλύφῳ τῆς μητρὸς τῶν θεῶν Κυβέλης χρόνων Ῥωμαϊκῶν εἰκονίζονται ἐνίοτε ὅμοια δένδρα, ὡς καὶ ἐπὶ σαρκοφάγῳ.

Ἄνωθεν τῆς παραστάσεως ταύτης τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως ὑπάρχει τμημα ἐτέρας παραστάσεως ἐν βαθυτέρῳ τοῦ λίθου ἐδάφει, σχέσιν ἐχούσης πρὸς τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ.

Ἄνῃρ δὴλα δὴ ποδῆρες ἱμάτιον περιβεβλημένος, ὡς ἐστὶν εἰκάσαι ἐκ τοῦ σφζομένου μέρους τοῦ σώματος αὐτοῦ, βαίνων παντὶ τῷ πέλματι τῶν ποδῶν ἀμφοτέρων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, χωρεῖ ἀριστερὰ τῷ ὀρῶντι, ἔπειτα δὲ αὐτῷ ζῶον πιθανῶς ὑπ' αὐτοῦ ἐλαυνόμενον, οὗ τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν σφζόμενα δεικνύουσιν ἡμῖν ἐναργῶς τὴν πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῷ ὀρῶντι διεύθυνσιν αὐτοῦ· ἐπομένως οὐδεμίᾳ ἀμφιβολία ὑπολείπεται ὅτι ἡ ἄνωθεν παράστασις εἰκονίζει ἕτερον γεγονός τοῦ βρεφικοῦ βίου τοῦ Χριστοῦ, δὴλα δὴ τὴν φυγὴν τῆς μητρὸς αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἰωσήφ εἰς Αἴγυπτον κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου μαρτυρίαν λέγοντος ἐν κεφ. 2 ἐδαφ. 13^ῳ τάδε· « ὡς δὲ ἀπῆλθον οἱ μάγοι ἐνερα- « νίσθη ἄγγελος Κυρίου τῷ Ἰωσήφ κατ' ὄναρ καὶ « λέγει αὐτῷ. Ἄναστὰς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ « τὴν μητέρα καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον μένων ἐκεῖ « ἕως ἂν εἶπω· ὁ γὰρ Ἡρώδης ζητεῖ τὸ παιδίον ἵνα

¹ [Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἐν καθαρῷ γεγραμμένον καὶ φέρον τὴν ὑπογραφήν τοῦ Συγγραφέως ἐστάλη εἰς τὴν Σύναξιν τῆς Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδος πρὸς δημοσίευσιν μετὰ τὸν ἐν Βερολίῳ θάνατόν του ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ κ. Μ. Δαμιράλλη].

¹ [Τὸ πρὸς δεξιὰ τῷ ὀρῶντι ζῶον λείπει διὰ τῆς γλώσσης τὸ βρέφος].

« ἀπολέσῃ αὐτό. Ὁ δὲ ἐγερωθεὶς παρέλαβε τὸ παι-
« δῖον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς ἀναχωρήσας
« εἰς Αἴγυπτον ».

Ὅτε τὸ πρῶτον εἶδον τὸ ἔργον τοῦτο ὑπέθεσα
ὅτι εἶνε ἔργον χρόνων μεταγενεστέρων καὶ ὁμῶς φραγι-
κικῶν, παρατηρήσας ὅμως τὸ ἀρχαιοπρεπὲς τῆς
ἐργασίας αὐτοῦ μετ' ἐπιστάσεως ἐπέισθην ὅτι εἶνε
ἔργον τῶν πρώτων μετὰ Χριστὸν αἰώνων. Ἡ πα-
ράστασις δὲ αὕτη δὲν εἶνε σπανία ἐν τῇ Χριστιανι-
κῇ τέχνῃ. Ἐν Ῥώμῃ¹ ἐν Arles τῆς Γαλλίας² καὶ
ἐν Μεδιολάνοις ὑπάρχουσι σαρκοφάγοι τοῦ γ' καὶ δ'
αἰῶνος ἐν αἷς εἰκονίζεται ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ
κατὰ τρόπον ὅμως διάφορον, διότι ἐκεῖ καὶ οἱ μάγοι
εἰκονίζονται ὄωρα προσφέροντες τῷ Χριστῷ καὶ ἡ
Παναγία.

Ἐκ τούτων τῶν ἔργων καὶ ἄλλων ὑστερωτέρων

χρόνων γίνεται ὀφθαλμῶς ἡ τέχνη ἡ πλαστικὴ, εἰ
καὶ παρήκμασε σὺν τῇ παρακμῇ τῶν ἐθνῶν τῶν
Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, δὲν ἐσθέθη ἐντελῶς κατὰ
τοὺς μέσους αἰῶνας, ἀλλὰ προποιοιούμενη ἐξ ἀρ-
χῆς ἐν πολλοῖς ὑπὸ τῆς νέας θρησκείας ἤτις τὸν
μὲν Χριστὸν παρέστησεν ὡς καλὸν ποιμένα κατὰ
τὸν τύπον τοῦ κρισφόρου Ἑρμοῦ, τὴν δὲ συμβολι-
κὴν τοῦ Καιροῦ παράστασιν ὡς ἐν τῷ ἀναγλύφῳ
τῷ ἐν Βενετίᾳ βλέπομεν, καὶ νέας ιδέας καὶ παρα-
στάσεις ἐξευρίσκουσα ἐξηκολούθησε βιοῦσα μέχρι
τῆς ἐποχῆς τῆς ἀναγεννήσεως ὅτε ἡ τέχνη παρά-
δειγμα ἔχουσα τὴν ἀρχαίαν τέχνην κυρίως δὲ τὴν
Ῥωμαϊκὴν ἤρξατο νὰ δημιουργῇ κατὰ τὸν τύπον
αὐτῆς.

¹ Ἐν Βερολίῳ τῇ 11 Δεκεμβρίου 1888.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΑΜΠΡΑΛΗΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΠΑΡΑ ΤΑ ΜΕΓΑΡΑ

(Πίν. 4, 5 καὶ 6)

« Ἰοῦσι δὲ ἐκ Μεγάρων ἐς Κόρινθον ἄλλοι τέ
εἰσι τάφοι καὶ ἀύλητος Σαρμίου Τηλεφάνους· ποιῆ-
σαι δὲ τὸν τάφον Κλειοπάτραν τὴν Φιλίππου τοῦ
Ἀμύντου λέγουσι· καὶ Καρὸς τοῦ Φορωνέως μνημά
ἔστι, τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς γῶμα γῆς, ὕστερον δὲ τοῦ
Θεοῦ γρήσαντος ἐκοσμήθη λίθῳ κογχίτη· μόνος δὲ
Ἑλλήνων Μεγαρεῦσιν ὁ κογχίτης οὗτός ἐστι καὶ
σπίσι καὶ ἐν τῇ πόλει πεποιήται πολλά ἐξ αὐτοῦ·
ἔστι δὲ ἄγαν λευκὸς καὶ ἄλλου λίθου μαλκκώτε-
ρος· κόγχαι δὲ αἱ θαλάσσιαι διὰ παντός ἔνεισιν οἱ·
αὐτὸς μὲν τοιοῦτός ἐστιν ὁ λίθος· τὴν δὲ ὀνομαζο-
μένην ἀπὸ Σκίρωνος καὶ ἐς τὸδε, Σκίρων, ἡνίκα
Μεγαρεῦσιν ἐπολεμάρχει, πρῶτος, ὡς λέγουσιν,
ἐποίησεν ἀνδράσιν ὀδεύειν εὐζῶνους· Ἀδριανὸς δὲ
[ὁ] βασιλεὺς καὶ οὕτως, ὡς καὶ ἦν ἄρματα ἐναντία
ἐλαύνεται, κατέστησεν εὐρυχωρῇ τε καὶ ἐπιτη-
δείαν εἶναι ».

« Λόγοι δὲ εἰσιν ἐς τὰς πέτρας, αἱ κατὰ τὸ στε-

νὸν τῆς ὁδοῦ μάλιστα ἀνέχουσιν, ἐς μὲν τὴν Μο-
λουρίδα ὡς ἀπὸ ταύτης αὐτὴν ἐς θάλασσαν Ἰνώ
ρῆψαι, Μελικέρτην ἔχουσα τῶν παιδῶν τὸν νεώτε-
ρον· τὸν γὰρ δὴ πρεσβύτερον αὐτῶν Λέαρχον ἀπέ-
κτεινεν ὁ πατήρ· λέγεται μὲν δὴ καὶ μανέντα δρᾶ-
σαι ταῦτα Ἀθάμαντα, λέγεται δὲ καὶ ὡς ἐς τὴν
Ἰνώ καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς παῖδας γρήσαιτο ἀκρατεῖ
τῷ θυμῷ, τὸν συμβάντα Ὀρχομενίους λιμὸν καὶ
τὸν δοκοῦντα Φρίξου θάνατον αἰσθόμενος οὗ τὸ θεῖον
αἴτιον οὐ γενέσθαι, βουλευσάμενος δὲ ἐπὶ τούτοις πᾶσιν
Ἰνώ μητρικὴν οὖσαν· τότε δὲ φεύγουσα ἐς θάλασ-
σαν αὐτὴν καὶ τὸν παῖδα ἀπὸ τῆς πέτρας τῆς Μο-
λουρίδος ἀφήσιν· ἐξενεχθέντος δὲ ἐς τὸν Κορινθίων
Ἰσθμὸν ὑπὸ Δελφίνος, ὡς λέγεται, τοῦ παιδὸς τι-
μαὶ καὶ ἄλλαι τῷ Μελικέρτῃ δέδονται, μετονομα-
σθέντι Παλαίμονι, καὶ τῶν Ἰσθμίων ἐπ' αὐτῷ τὸν
ἀγῶνα ἄγουσι· τὴν μὲν δὴ Μολουρίδα πέτραν Λευ-
κοθέας καὶ Παλαίμονος ἱερὰν ἡγήνητο· τὰς δὲ μετὰ
ταύτην νομίζουσιν ἐναγεῖς, ὅτι παροικῶν σπῖσιν ὁ
Σκίρων, ὁπόσοις τῶν ξένων ἐπετύγγανεν, ἤφιει

¹ Bottari, Roma Sotterranea III, πίν. 195.

² P. Raphaelli Carruzi, dell' arte Christianica IV, πίν. 310.

σφας ἐς τὴν θάλασσαν· γελώνη δὲ ὑπενήχετο ταῖς πέτραις τοὺς ἐσθληθέντας ἀρπάζειν· εἰσι δὲ αἱ θαλάσσιαι πλήν μεγέθους καὶ ποδῶν, ὅμοιοι ταῖς χειρσαίαις, πόδας δὲ εἰκοτάς ἔχουσι ταῖς φώκαις· τούτων περιήλθεν ἡ δίκη Σκίρωνα ἀρεθέντα ἐς θάλασσαν τὴν αὐτὴν ὑπὸ Θησέως· ἐπὶ δὲ τοῦ ἔρους τῆ ἀρχῆ Διὸς ἐστὶν Ἀφείσιου καλουμένου ναός· φασὶ δὲ ἐπὶ τοῦ συμβάντος ποτὲ τοῖς Ἕλλησιν αὐχμοῦ θύσαντος Δίακος κατὰ δὴ τι λόγιον τῷ Πανελληνίῳ Διὶ ἐν Αἰγίνῃ. . . κομίσαντα δὲ ἀφείναι καὶ διὰ τοῦτο Ἀφείσιον καλεῖσθαι τὸν Δία· ἐνταῦθα καὶ Ἀφροδίτης ἀγαλμα καὶ Ἀπόλλωνός ἐστι καὶ Πανός. Προελθούσι δὲ ἐς τὸ πρόσω μνημῆμά ἐστι Εὐρυσθέως, φεύγοντα δὲ ἐκ τῆς Ἀττικῆς μετὰ τὴν πρὸς Ἡρακλείδης μάχην ἐνταῦθα ἀποθανεῖν αὐτὸν ὑπὸ Ἰολάου λέγουσιν· ἐκ ταύτης τῆς ὁδοῦ καταβᾶσιν Ἀπόλλωνος ἱερόν ἐστι Λατῶου καὶ μετ' αὐτὸ Μεγαρεῦσιν ἔροι πρὸς τὴν Κορινθίαν, ἔνθα Ἕλλησιν τὸν Ἡρακλέους μονομαχῆσαι πρὸς τὸν Ἀρκάδα Ἔγεμον λέγουσιν».

Οὕτω περιγράφει ὁ Παυσανίας τὰ τῆς ἐκ Μεγάρων εἰς Κόρινθον ἀγούσης (1, 44, 6-10), ἐπὶ δὲ τούτων τῶν λόγων τοῦ περιηγητοῦ καὶ ἐπὶ τῆς ἀξιοπιστίας αὐτοῦ στηριζόμενος ὁ κ. Lolling ἔγραψε τὴν ἐν τούτῳ τῷ περιοδικῷ (Ἄρχ. Ἐρ. 1887, σελ. 201 κ. ἐξ.) δημοσιευθεῖσαν ἀξιόλογον αὐτοῦ πραγματείαν, ἣτις καὶ ἐγένετο ἀφορμὴ τῶν ἐν Μεγάρους ἀνασκαφῶν, περὶ ὧν κυρίως ὁ λόγος ἐνταῦθα.

Πρὶν ὅμως εἰς τὸ κύριον τοῦτο τοῦ λόγου μου θέμα εἰσελθῶ, ἐπιτραπήτω μοι μίαν ἰδίως νὰ προτάξω παρατήρησιν. Ἐγεννήθη μοι ὁ γλ. ἅμα ἀναγνόντι τὸ ἄρθρον τοῦ φίλου συναδέλφου ἡ ἀπορία, τίνοι τρόπῳ εἰς τὸ ἀξιοπίστον καὶ τὸ ἀκριβὲς καὶ εὐμέθοδον τῆς περιηγήσεως καὶ περιγραφῆς τοῦ Παυσανίου στηριζόμενος ὁ κ. Lolling ἀνεζήτησε κατ' ἐκείνην τὴν ὁδόν, τὸν νῦν καλούμενον Τουρκόδρομον¹, τὰ λείψανα τῶν ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ περιγραφομένων μνημείων, ἀφοῦ αὐτὸς οὕτως ὁμολογεῖ ὅτι ἡ μὲν Ἀδριάνειος ἀμαξιτός² (ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη

ὁδὸς ἀξία τοῦ ὀνόματος) τὴν αὐτὴν εἶχε φορὰν καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ μῆκος, κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἐγγύτατα τῶν Μεγάρων, οἷαν καὶ αἱ δύο νεώτεραι, ἣ πε ἀμαξιτός ὁ γλ. καὶ ἡ σιδηρᾶ ὁδός, ὁ δὲ Τουρκόδρομος, καὶ ἂν ὄντως ὑπῆρχε καὶ τὸ πάλαι, ἦν καὶ τότε ὅ,τι καὶ νῦν ἀτραπὸς μᾶλλον, ἣς δύνανται νὰ κάμωσι χρῆσιν μόνον εὐσταλαῖς ὁδοιπόροι τὴν πορείαν αὐτῶν θέλοντες κατὰ τι νὰ συντομεύσωσιν ἀποφεύγοντες τὴν μακρὰν καμπύλην γραμμὴν, ἣν ἡ ἀμαξιτός διαγράφει κατὰ τοὺς πρόποδας καὶ τῶν ταπεινοτέρων ὑψομάτων καὶ παρ' αὐτὴν σχεδὸν τὴν θάλασσαν κεχαρμημένη οὕτα. Ἄν ὁ Παυσανίας περιγράφων τὰ τῆς ἐκ Μεγάρων εἰς Κόρινθον ἀγούσης θεωρήματα οὐχὶ τὴν ἐν κοινῇ χρῆσει τότε τοῦλάχιστον οὕσαν, καθ' οὗς ὁ γλ. αὐτὸς περιηγήθη τὴν Ἑλλάδα χρόνους, Ἀδριάνειον ὁδὸν εἶχεν ἐν νῶ, ἀλλ' ἄλλην τινὰ ἀρχαιότεραν καὶ μὴ συνήθη, ἱκανῶς δ' ἐκείνης ἀποκλίνουσαν κατὰ τὸ μεταξὺ τῶν Μεγάρων καὶ τῶν Σκιρωνίδων πετρῶν διάστημα, καὶ ταύτης περιγράφων (ἐξ αὐτοφίας ἢ μὴ δύνανται ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ μὲνῃ ἀνεξέταστον) τὰ σφζόμενα μνημεῖα οὐδὲ νύξιν τοῦ πράγματος δίδει διὰ τῶν λόγων τοῦ τοῖς ἀναγνώσταις αὐτοῦ, ὑποθέτων, ὡς φαίνεται, αὐτοὺς σφόδρα μαντικούς, οὐχὶ ἐπαίνων, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλὰ ψόγου ἀξίος ἦτο¹. Ἡ λοιπὴν, ἔλεγον κατ' ἐμαυτόν, τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Lolling ἀνακαλυφθέντα ἐρείπια κατὰ τὸν Τουρκόδρομον καὶ πέραν ἔτι αὐτοῦ (ἐξ αὐτοῦ τοῦ διαγράμματος τοῦ συναρθέντος εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ πολυμαθοῦς συναδέλφου συνεπέρανον ὅτι τὰ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀφείσιου Διὸς ἐρείπια μακρὰν ἔκειντο τοῦ Τουρκόδρομου) εἶναι τῷ ὄντι λείψανα τῶν ὑπὸ τοῦ Παυσανίου κατὰ τὴν ἐκ Μεγάρων εἰς Κόρινθον

σελ. 206, ὁ στρογγύλος Πύργος, οὗ λείψανα ἱκανὰ σφζονται καὶ νῦν ἔτι κατὰ τὴν κυρίαν καμπὴν τῆς σιδηρᾶς ὁδοῦ, εἴκοσι μόλις λεπτάτης ὥρας μακρὰν καὶ πρὸς μεσημέριαν τῆς πόλεως τῶν Μεγάρων. Ἐμοὶ ὅμως τὰ τοῦ Πύργου τούτου ἐρείπια φαίνονται μαρτυροῦντα χρόνους οἰκοδομῆς πολὺ ἀρχαιότερους, δὲν βλέπω δὲ καὶ τὸν λόγον τοῦ νὰ υποθεθῆ ὅτις κτισθεὶς ἐπὶ Ἀδριανού· ἐπειδὴ ὅμως πάντως πρὸς ὑπεράσπισιν ὁδοῦ τινος ἐκείθεν διερχομένης εἶχε κτισθῆ, συμπεραίνω ὅτι δίκαιον ἔχει ὁ Vischer (Erinn. u. Eindrücke aus Griechenland σελ. 226, σημ.) φρονῶν ὅτι καὶ πρὸ τοῦ Ἀδριανού ὑπῆρχεν ἀμαξιτός κατὰ τὰς Σκιρωνίδας πέτρας καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος, ταύτης δὲ χάριν εἶχε κτισθῆ καὶ ὁ Πύργος εἰμὴ κατὰ τὸν ὄν, κατὰ τὸν 4ον π. Χ. αἰῶνα πιθανῶς κατὰ τὴν γνώμην μου.

¹ Καὶ ὅμως συνειθίζει νὰ κάμῃ λόγον ὅταν τῆς συνήθους ὁδοῦ ἐκτροπέμενος ἄλλην τινὰ πορεύεται. Παραβληθῆτωσαν π. γ. τὰ χωρία 8, 13, 4, 8, 23, 2.

¹ Οὕτω καὶ ὄχι Τουρκόδρομον καλεῖται ὑπὸ τῶν Μεγαρέων σήμερον ἡ ἀτραπὸς καὶ ἦν ὄντως ἡ συνήθης ὁδὸς ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐκ Μεγάρων εἰς Κόρινθον ὑπῆρχε δὲ καὶ ἄλλη δυσβατώτερα, ἀλλὰ καὶ συντομωτέρα, ἀνὰ μέσον τῶν ὑψομάτων τῆς Γερμανείας, ἦν οἱ Τάταροι ταχυδρομοὶ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἢ ἐξ Ἰωαννίνων ἐπορεύοντο, οἱ τὰς ἐπισήμους διαταγὰς εἰς Πελοπόννησον κομίζοντες.

² Χάριν μάλιστα ταύτης εἶχε κτισθῆ πιθανῶς, λέγει ὁ Lolling ἔ. ἀ.

ἄγουσαν μνημονευομένων μνημείων, καὶ τότε ὁ περὶ τοῦ περιηγητοῦ ἐπὶ τοσοῦτον εὐφημος λόγος ἐκ ταύτης τῆς ἀφορμῆς ἀστήρικτος, ἢ οὐδεμίαν εἶχον ταῦτα σχέσιν πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ μνημονευόμενα θεωρήματα καὶ τότε στηριζόμενός τις ἀληθῶς εἰς τὰ τοῦ Παυσανίου λόγια κατὰ τὴν Ἀδριάνειον ὁδὸν καὶ οὐχὶ κατὰ τὸν Τουρκόδρομον ἔπρεπε νὰ ἀναζητήσῃ τὰ ὑπ' αὐτοῦ μνημονευόμενα μνημεῖα. Ταῦτ' ἔχων ἐν νῶ καὶ τὸ τοῦ κ. Lolling ἄρθρον ἐν χειρὶν ἐπεσκέρην τοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος τόπους, ἢ δὲ τούτων ἀπλῆ αὐτοψία καὶ ἢ ἄνευ διὰ σκαφῆς τινος βασιμωτέρα ἔρευνα δὲν ἦσαν βεβαίως ἱκαναὶ νὰ λύσωσι τὴν ἀπορίαν μου ἐκείνην. Δισταγμοὶ ἠδύναντο περὶ πάντων νὰ γεννηθῶσι· τὰ ἐρείπια λ. γ. τοῦ ὑποθεθέντος τάφου τοῦ Ἐηλεφάνου ἠδύναντο καὶ ἀπλῆς ἐπαύλευς λείψανα νὰ ὦσι καὶ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἐφαίνετο ἐπικυροῦν τὸ λείψανον ἐκεῖνο τοῦ ἐλαιοτριβείου τὸ καὶ πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν ὁρατὸν ὄν, καὶ διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους καὶ τοῦ ἄλλου κτίσματος τὰ ἐρείπια τοῦ ὀπισθεν τῶν Κουρμουλῶν ὡσαύτως ἐπαύλευς ἢ ἀγροτικῶς τινος οἴλου λείψανα ἠδύναντο νὰ ὑποτεθῶσι, ὁ ἕτερος¹ τῶν Κουρμουλῶν, καίπερ ὄντως σφόδρα κωνοειδῆς καὶ αὐτὸ τοῦτο τυμβοειδῆς ἔχων σχῆμα ἠδύνατο ἐπίσης ὡς ὁ παρακείμενος αὐτῷ φυσικὸς νὰ ἦναι γήλοφος καὶ τὰ ἐν τῇ θέσει τῇ νῦν καλουμένη «στὰ μύρμαρα» ἐρείπια οὐχὶ ναοῦ, ἀλλ' ἄλλου τινὸς κτίσματος ἀπομεινάρια· ἀλλὰ καὶ τὸ τί πράγματι ἦσαν μόνον ἢ σκαπτήν ἠδύνατο νὰ δείξῃ καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἢ τοῦ γράψαντος τὸ περὶ αὐτῶν ἄρθρον εὐχὴ περὶ διὰ σκαφῆς περαιτέρω ἐρεύνης τῶν ἐν λόγῳ λειψάνων ('Αρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 216) ἐφάνη μοι εὐλογωτάτη. Ἐπρότεινα λοιπὸν ταύτην εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἀρχ. Ἐταιρίας καὶ τῆς προτάσεώς μου δεκτῆς γενομένης ἠρξάμην τοῦ ἔργου (ἢ ἐποπτεία αὐτοῦ ἀνετέθη, ὡς εἰκόσ, εἰς ἐμέ αὐτὸν) κατὰ Ἰούνιον τοῦ παρελθόντος ἔτους

καὶ ἐντὸς διμηνίας ἔφερον αὐτὸ εἰς πέρας· τὰ δὲ ἐξαγόμενα τῶν ἐκεῖ ἐρευνῶν εἶναι τὰ ἀκόλουθα.

Καὶ πρῶτον, ὡς εἰκόσ, διέταξα τοὺς σκαφεῖς νὰ σκάψωσιν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Κουρμουλοῦ, δύο μὲν ἐξ αὐτῶν κατὰ τὸ μέσον που τοῦ ὕψους τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς, ἑτέρους δὲ δύο ὀλίγον τι χαμηλότερον κατὰ τὴν δυτικὴν πλευράν· ἀλλ' ἤρκεσε καὶ τῆς μιᾶς μόνης ταύτης ἡμέρας ἢ δοκιμὴ ἵνα ἐπιρρώσῃ ἐν ἐμοὶ τὴν ὑπόνοιαν ὅτι καὶ οὗτος ὁ λοφίσκος ὕψωμα γῆς φυσικὸν ἦν· οἴκοθεν ὅμως ἐννοεῖται ὅτι δὲν ἠρξέσθην εἰς ταύτην καὶ μόνην τὴν δοκιμήν· ἀνέσκαψα αὐτὸν καὶ κατὰ τὴν μεσημερινήν του πλευράν καὶ κατὰ τὴν βᾶσιν καὶ κατὰ τὴν κορυφὴν του ἀκόμη¹, ἕως οὗ τὴν τετάρτην ἡμέραν ἐπέισθην πλέον ἀδιστακτικῶς ὅτι ὄντως ὁ λόφος ἦν φυσικὸς καὶ ἀνήγγειλα τοῦτο ἔκτοτε τῷ Συμβουλίῳ τῆς Ἀρχ. Ἐταιρίας. Ἐνῶ δὲ τινες τῶν σκαφῶν περὶ τοῦτον τὸν λόφον εἰργάζοντο, ἄλλοι ἀνέσκαπτον συγχρόνως καὶ τινα μικρότερον παρακείμενον αὐτῷ, ἕτεροι δὲ τινες καὶ τὸν πρὸς βορρᾶν αὐτοῦ κείμενον τὸν τὸ σχῆμα στρογγύλον ἢ μᾶλλον ἔλλειψοειδῆς ἔχοντα, ἢ δὲ ἔρευνα καὶ τούτων εἰς τὸ αὐτὸ μὲ ἠγάγε συμπεράσματα, ὅτι δηλ. πάντες φυσικὰ ἦσαν τῆς γῆς ὑψώματα εἰ καί, τὸ ὁμολογῶ, γεωλογικὰ τινα φαινόμενα μοὶ ἦσαν ἀκατάληπτα· λ. γ. δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐξηγήσω τὰ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ μεγάλου Κουρμουλοῦ ὑπάρχοντα καὶ στρωμα πάχους, ἤτοι βάρους, 2,00 Γ. Μ. ἀποτελοῦντα στρογγύλα χαλίκια ἐξ ἀσβεστολίθου, ἐνῶ τὸ κύριον σῶμα τοῦ λόφου ἐκ μαλακῆς τινος συνίστατο ὕλης πρὸς τὴν κοινῶς *καμιλιὰν* λεγομένην ὁμοίως², καθὼς ἐπίσης δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐννοήσω τὴν κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ παρακείμενου ἔλλειψοειδοῦς λοφίσκου *βραχοειδῆ*³ ἐπιφάνειαν, ἐνῶ

¹ Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι ἐκεῖ ἔσκαψα οὕτω, ὥστε καὶ νῦν ὁ λόφος σφίξει τὸ ἀρχικὸν αὐτοῦ σχῆμα.

² Τὴν αὐτὴν γεωλογικὴν σύστασιν ἔχουσιν, ὡς κατόπιν ἐκ συμπτώσεως ἠδυνήθην νὰ μάθω, καὶ οἱ λόφοι ἀμφοτέρων τῶν Ἀκροπόλεων τῶν Μεγάρων.

³ Αὕτη, ὡς φαίνεται, ὑπῆρξεν ἀφορμὴ ἵνα νομίσῃ αὐτὸν ὁ Lolling ('Αρχ. Ἐφημ. ἔ. ἀ. σελ. 208) ὡς καθ' ὁλοκληρίαν ἐκ βράχου συνιστάμενον, ὅπερ ὅμως ἠνεγκεν αὐτὸν εἰς τὸ ὄρθαν συμπέρασμα ὅτι ὁ λοφίσκος ἐκεῖνος ἦν φυσικὸν ὕψωμα γῆς. Τοιαύτη τις γεωλογικὴ τοῦ ἐδάφους σύστασις εἶναι συγχοτάτη ἐν τοῖς πέριξ τῶν Μεγάρων ὑψώμασι καὶ δύναται εὐκόλως ν' ἀπατήσῃ καὶ τὸν προσεκτικώτερον ἐπίοτε παρατηρητὴν δυνάμενον νὰ ἐκλάβῃ τὴν βραχοειδῆ ταύτην ἐπιφάνειαν καὶ ὡς τείχους λείψανα, ὅταν τὸ ἄλλο σῶμα τοῦ ὑψώματος εἶναι καταρρανεὲς κατὰ τὴν ἐκ τῆς μαλακῆς ἐκείνης ὕλης σύστασίν του.

¹ Οὕτω, κατ' ἀρσενικὸν δηλ. γένος, καλοῦσι τοὺς δύο ἐκείνους λοφίσκους οἱ νῦν Μεγαρεῖς καὶ ὄχι Κουρμουλοῖαι· τὸ ὅτι δὲ ἐν συμβολαίῳ ἐκμισθώσεως φέρονται κατὰ θηλυκὸν γένος ἀναγεγραμμένοι ('Αρχ. Ἐφημ. ἔ. ἀ. σελ. 207, σημ. 1) προῆλθεν ἐξ ἀμαρτημάτων τοῦ συμβολαιογράφου ξένου ἴσως ὄντος ἢ καὶ ἐξ ἀγνοίας αὐτῶν τῶν συμβαλλομένων ἀλθανοφώνων ὄντων ἐκ τοῦ ἐγγύς χωρίου *Μάζι* γνωστὸν δὲ ὅτι οἱ ἀλθανοφῶνοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος συνθησέστατα μεταλλάσσουσι τὰ γένη ἑλληνιστὶ ὁμιλοῦντες. Περὶ δὲ τῆς σχέσεως τοῦ ὀνόματος πρὸς τὸ λατινικὸν *tumulus* (= τύμβος) ἄς κρίνωσιν ἄλλοι· ἐν Θεσσαλίᾳ, ὡς ἤκουσα, καλοῦσι τοὺς τοιοῦτους λοφίσκους *Τούμπαις*.

καὶ τούτου τὸ κύριον σῶμα ἐκ τῆς αὐτῆς μαλακωτέρας ὕλης ἀπετελεῖτο. Τὸ πρᾶγμα εἶχε τὴν κλωσύνην νὰ μοὶ ἐξηγήσῃ κατόπιν ὁ καθηγητῆς κ. Lepsius ἐπισκεφθεὶς τοὺς τόπους κατὰ παράκλησιν τοῦ κ. Lolling τὴν δὲ περὶ τούτου ἔγγραφον σημείωσίν του, ἣν ἐπὶ ποδός, οὕτως εἶπεῖν, γράψας ἐνεχειρίσέ μοι χορηγήσας μοι συγχρόνως καὶ τὴν ἀδειαν νὰ κάμω αὐτῆς, οἷαν ἂν νομίσω ὠφέλιμον, χρῆσιν, παραθέτω ἥδε ἐλόκληρον. «Die konisch gefornten Hügel eine halbe Stunde südwestlich der Stadt Megara gelegen sind nicht künstlich von Menschenhand aufgeschüttet, sondern sie sind sowohl nach ihrem Inhalt als nach ihrer Form natürlicher Entstehung. Sie bestehen zum grösseren Theil aus einem leiten graubraunen Thon (von tertiärem Alten) dessen Schichten in den aufgedigerten Stellen in ihrer natürlichen Lagerung in den Hügeln zu sehen sind; auf diesem Thone lagern jüngere Conglomerate aus Kalkgeröllen zusammengesetzt, welche zum Theil lose aufgehäuft nur mit Sand und Lehm verbunden sind, zum anderen Theil aber durch ein Kalkeement zu einem festen Kalkconglomerat verwachsen sind.

Die konische Form dieser Hügel ist allein durch Erosion, das heisst, durch die abfliessenden und einschneidenden kleinen Wasseradern bei Regengüssen entstanden; man sieht rings um die Hügel die Wasserrinnen (kleine ρεύματα) in denen das Regenwasser abläuft. Diese Form ist allerdings eine ungewöhnlich regelmässig konische und erklärt sich nur aus der Uebereinander-Lagerung der beiden verschiedenartigen Materialien: das harte Kalkconglomerat widersteht der Erosion länger als der unterliegende Thon und beschützte diesen vor stärkeren Abwaschung.

Es kommt hinzu dass in dem Gebiet rings um die vier¹ einzelnen konischen Hügel die tertiären Schichten fast ganzfortgewachsen sind, so dass diese Hügel umgeben sind von den Felsmassen und den Bergen der grauen Kreidekalksteine; daher der

¹ Ὑπάρχει τῶ ὄντι βορειοανατολικά τῶν τριῶν ἄλλων καὶ τέταρτος λοφίσκος, ὅστις μακρόθεν ἐπίσης τὸ αὐτὸ δεικνύει σχῆμα· ἀλλὰ τούτου μάλιστα ἢ ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐξέτασις κατὰ τὴν πρώτην μου ἐκείνην ἐπίσκεψιν τῶν τόπων μ' ἐστήριξεν, εἰς τὴν ἀμφιβολίαν μου ὅτι πάντα ταῦτα τὰ ὑψώματα ἦσαν φυσικά. Ἐν τούτῳ δηλ. ὄχι μόνον ἢ ἐκ κλιματίας αὐτοῦ σύστασις καὶ ἀνευ σκαφῆς εἶναι καταφανής, ἀλλὰ καὶ ἢ σύνδεσις αὐτοῦ πρὸς τὸ περίε βραχώδες ἔδαφος σαφῆς, εἰ καὶ εἰς τὸν μὴ γεωλόγον ἀσαφῆς μένει πάντοτε ὁ λόγος τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ ἐκεῖ.

auffallende Gegensatz der braunen weichen Erde der konischen Hügel und der Kalkfelsen des umliegenden Gebietes. Ohne nähere Untersuchung und von weitem gesehen würde wohl Jedermann (auch ein Geologe) zuerst diese konischen Hügel bei Megara für künstlich aufgeschüttete *Tumuli* halten. Daher ist es auch sehr wahrscheinlich, dass die alten Griechen diese Hügel als vorgeschichtliche Grabhügel, wie es deren in Griechenland so viele giebt, angesehen und betrachtet haben».

Εἰς ταῦτα οὐδὲν ἔχω, ὡς εἰκός, νὰ παρατηρήσω εἰμὴ μόνον ὅτι αὐλακας εἰς καταρροῶν τῶν ὑδάτων βλέπει τις ἰδίως κατὰ τὴν βορείαν τοῦ λοφίσκου πλευρᾶν καὶ μίαν οὕτω βαθεῖαν (καὶ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἴσως χειρὸς πλατυθεῖσαν) ὥστε καὶ νὰ παραβλάπτηται πως ἐκεῖ τὸ ἄλλως κανονικὸν σχῆμα τοῦ λόφου. Ἄν δέ, ὡς καὶ ὁ καθηγητῆς κ. Lepsius φαίνεται φρονῶν, καὶ οἱ ἀρχαῖοι ὑπελάμβανον αὐτὸν ὡς τύμβον προϊστορικῶν χρόνων ἀμφιβάλλω ἐγὼ δι' οὓς κατωτέρω θὰ μνημονεύσω λόγους.

Τούτων δὲ γενομένων ἢ προσοχῇ μου ἐστράφη, ὡς εἰκός, εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ ὑποτιθεμένου τάφου τοῦ Τηλεφάνους. Ἄλλὰ καὶ ἐνταῦθα δὲν ἐβράδυνεν ἢ σκαπάνη νὰ καταδείξῃ ὅτι ἄλλου τινος κτίσματος, πιθανώτατα ἀγροτικῆς ἐπαύλεως, εἶχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ λείψανα. Τὸ ἔργον ὅμως ἐδῶ διήρκεσεν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, καὶ περ πολὺ πλειόνων σκαφῶν ἐργασθέντων, διότι ἐκρίθη σκόπιμον νὰ ἐρευνηθῶσι τὰ ἐρείπια διὰ τελείας σκαφῆς ἵνα δυνηθῶμεν κατόπιν καὶ διάγραμμα αὐτῶν ἀπλοῦν νὰ ἐκπονήσωμεν· οὕτω δὲ καὶ ἐγένετο καὶ ὁ ἀναγνώστης τῶν γραμμῶν τούτων ἔχει τῶ ὄντι ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Καβερᾶου ἐκπονηθὲν διάγραμμα, εἰς κατανόησιν τοῦ ὁποίου ἀνάγκη νὰ προσθέσω ἐγὼ τὰ ἐξῆς (Πίν. 4, ἀριθ. 1).

Ὁ κ. Lolling διέκρινε κυρίως τοὺς τοίχους, οὓς ἐπίτηδες ὁ τὸ σχέδιον ἐκπονήσας διὰ μελανωτέρας ἔγραψε γραμμῆς (α-β-γ-δ) καὶ συγχρόνως ἀμυδρῶς καὶ τὴν ἐξωτάτην γραμμὴν (B-X) ἣτις καὶ νῦν (μετὰ τὴν σκαφὴν) σαφῶς δὲν διακρίνεται. Κατὰ ταύτην ὁ τοῖχος ἐπ' αὐτοῦ ὄντως τοῦ εἰς τὴν ἐπιφανείαν βράχου στηριζόμενος εἶχεν, ὡς φαίνεται, ἔκπαλαι καταστραφῆ. Τὸ κύριον ὅμως τοῦ οἰκοδομήματος μέρος καὶ οἰκνεὶ τὸν πυρῆνα, οὕτως εἶπεῖν, αὐτοῦ ἀπετέλει ἀναντιρρήτως τὸ τετράπλευ-

ρον α-β-γ-δ διηρημένον εἰς τέσσαρα δωμάτια, (1, 2, 3, 4) ὧν οἱ τοῖχοι γύρωθεν (πλὴν τῶν μεσαίων δηλ.) ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ ὀγκωδῶν πολυγωνίων λίθων ὠκοδομημένοι. Τοῦ τοίχου α-β, ἧτοι τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ κυρίου τούτου οἰκοδομήματος, τοῦ παρέχοντος ἀληθῶς ὄψιν τόσον ἀρχαϊκὴν ἐξεπόνθησε καὶ ὁ κ. Καβερᾶου ἀπλοῦν σκαρίφημα (Πίν. 4, ἀριθ. 2), ἀμρότεροι δέ, ἐγώ τε δηλ. καὶ ὁ εἰρημένος ἀρχιτέκτων, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ διακρίνωμεν ἐν τοῖς λίθοις αὐτοῦ ἢ ἐν ἐτέρῳ τινὶ λίθῳ τῶν λοιπῶν τοίχων τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Lolling μνημονευόμενον περιθώριον. Ἄλλὰ καὶ ἄνευ τούτου δὲν δυσκολεύομαι ἐγὼ νὰ δεχθῶ ὅτι τῶ ὄντι τὸ κτίσμα δὲν εἶναι τόσον πολὺ ἀρχαῖον ὅσον ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται καὶ κάλλιστα δύναται ν' ἀναγῶν εἰς τὸν 5^{ον} ἢ τὸν 4^{ον} ἔτι π. Χ. αἰῶνα. Ἐν Ἐλευσίνι (ἵνα παραλείψω τὰ ἀλλαγῶ παρατηρηθέντα) εὑρον ἐγὼ αὐτὸς ἰδιωτικὰ κτίσματα ὅμοιον ἔχοντα ἐν πολλοῖς τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς τῶν τοίχων τῶν ἐν τινὶ δὲ τῶν λίθων τοιοῦτου τινος τοίχου ἀνέγκων τὰδε τὰ γράμματα ΕΡΟ. Ἄλλὰ καὶ ἐν Μεγάροις ὡς καὶ ἐν Ἐλευσίνι ὁ φαῖὸς ἀσβεστόλιθος εἶναι ἐπίσης σκληρὸς καὶ δυσκολώτατα τέμνεται κανονικῶς, τοῦτο δὲ πιθανῶς εἶναι ὁ λόγος ὁ ἀναγκάσας τοὺς πάλαι κατοίκους αὐτῶν νὰ τέμνωσι καὶ μεταχειρίζωνται αὐτὸν ὡς καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ οἰκοδομήματι· διότι ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης καὶ ἐν τῷ πίνακι (4, ἀριθ. 2) οἱ λίθοι εἶναι μὲν πολυγωνιοί, ἀλλ' ὄχι καὶ τοιοῦτοι, οἷοι λ. γ. τοῦ ἐν Μυκήναις καὶ ἀλλαγῶ πολυγωνίου τείχους. Ὅποια δὲ τις ἦν ἡ συγκοινωνία μεταξὺ τῶν τεσσάρων τούτων δωματίων ἀρχικῶς δὲν φαίνεται νῦν. Κατὰ τὸ δωμάτιον 3 φαίνονται νῦν δύο ἀνοίγματα θυρῶν· ἀλλὰ θύρα ἦν κυρίως ἀρχικῶς μόνον τὸ διὰ τοῦ γράμματος ε σημειωθὲν ἀνοίγμα, ἐν ᾧ σφίζεται καὶ νῦν ἔτι ὁ οὐδός· ἢ σημειωθείσα διὰ τοῦ γράμματος Α θύρα ἧς σφίζονται αἱ δύο παραστάδες εὐρέθη καὶ εἶναι καὶ νῦν πεφραγμένη διὰ προσθέτου τοιχαρίου, φαίνεται δὲ ὅτι καὶ κατὰ τὸν δυτικὸν τοῖχον τοῦ δωματίου 4 ὑπῆρχε ποτε ἀνοίγμα θύρας, διότι ὁ νῦν ἐκεῖ τοίχος (Ο) δὲν εἶναι βεβαίως σύγχρονος τῶν ἄλλων· ἂν δὲ ὑπῆρχόν ποτε θυρῶν ἀνοίγματα καὶ κατὰ τοὺς τοίχους θη καὶ κλ ἄδηλον νῦν. Ὅτι δὲ πλεῖσται ὅσαι μεταβολαὶ καὶ προσθήκαι ἐγένοντο

ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις εἰς τὸ ἀρχικῶς κύριον οἰκοδόμημα ὀθλον καὶ ἐξ ἀπλοῦ βλέμματος ἐπὶ τοῦ διαγράμματος· ὄχι μόνον οἱ ἐντὸς αὐτοῦ τοῖχοι, οἱ ἀρχιότερον σκιασθέντες, φαίνονται τοιοῦτων τινῶν προσθηκῶν καὶ μεταβολῶν ὄντες προϊόντα, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ περίξ δωμάτια (3, 6, 7, 8, 9, 10, 11) ὧν οἱ τοῖχοι κατ' οὐδὲν διαφέρουσι τῶν τῶν σημερινῶν οἰκιῶν κατὰ τὸν τρόπον τῆς οἰκοδομῆς· ἐκτισμένοι εἶναι δηλ. διὰ κοινῶν λιθαρίων πληρῶ πρὸς ἀλληλα συνδεομένων καὶ μόνον κατὰ τὰς γωνίας ἔχουσιν ὀγκωδέστερους τινὰς λίθους, οἰοῦναι ἀγκωνάρια, ὡς σήμερον οὔτοι καλοῦνται. Τῶν δὲ δωματίων 9 καὶ 11 καὶ ἀσβέστου δεικνύουσι σαφῆ ἔγνη, ἧς ἢ χρῆσις ὡς μέσου συνδετικού τῶν λίθων, ἀπὸ τῶν Ρωμαϊκῶν καὶ ἐξῆς χρόνων, ὅσον ἐγὼ οἶδα, εἶναι γνωστῆ. Ἄλλ' οὐδὲν τὸ παράδοξον νὰ προσετέθησαν δωμάτια τινὰ καὶ κατὰ τοὺς Ρωμαϊκοὺς χρόνους εἰς τὸ προὔπαρχον οἰκοδόμημα, τούναντίον πολὺ πιθανὸν μάλιστα εἶναι τὸ πρᾶγμα, ἀφοῦ εἶναι γνωστὸν ὅτι ὑπὸ τὴν Ρωμαϊκὴν κυριαρχίαν, καὶ περ ἀπολέσαντες οἱ Ἕλληνες τὴν πολιτικὴν τῶν αὐτονομίαν, ἀπήλαυσαν ὅμως εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε μακρᾶς εἰρήνης καὶ ὑλικῆς εὐημερίας οὐ τῆς τυχεύσης· φαίνεται μάλιστα ὅτι καὶ ἄλλα ὅμοια δωμάτια πρὸς ἀνατολὰς ὑπῆρχον, ἀλλ' ἐκεῖ οὔτε ἠδυνάμην οὔτε ἀναγκαῖον ἔχρυνα νὰ σκάψω, ἴσως δὲ τοίχων ὁμοίου τινος δωματίου λείψανα εἶναι καὶ τὰ ἔγνη τὰ διὰ στιγμῶν ἐν τῷ διαγράμματι σημειωθέντα. Ἄν δὲ τότε ὠσαύτως ἢ πρότερον ἤδη κατὰ τοὺς Ἑλληνικοὺς χρόνους εἶχον προστεθῆ καὶ τὰ ἄλλα δωμάτια (3, 6, 7, 8, 10), περὶ ὧν ἔκαμα λόγον ἀνωτέρω, ἄδηλον. Οἱ τοῖχοι αὐτῶν μετὰ πάσης ἀκριβείας παρ' ἐμοῦ ἐξετασθέντες ἀσβεστον δὲν ἔδειξαν, τὰ δὲ ἐν τῷ δωματίῳ 10 δύο ἐκεῖνα πράγματα τὰ εἰς θλίψιν ἐλαιῶν καὶ ἀπόσταξιν τοῦ ἐλαίου χρησιμεύοντα τίνων χρόνων δύναται νὰ ὦσι προϊόντα ἀγνωῶ¹. Εἰς τί δὲ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύη τὸ ἐλλει-

¹ Τούτων τὸ ἕτερον (ν) τὸ καὶ μὴ ὄρατόν πρό τῆς ἀνασκαφῆς, ἀποκείμενον δὲ νῦν ἐν τῷ μαχαζεῖ ἢ ἐν Μεγάροις, ἐνθα καὶ τινες ἄλλαι φυλάσσονται ἀρχαιότητες, μεταχειρίζονται, ὡς μὲ ἔδειξάντων, καὶ νῦν ἔτι ἐν τοῖς νήσοις τοῦ Ἀἰγαίου πελάγους σίγητην καλοῦντες αὐτό. Τοῦ ἐτέρου (μ, ὅπερ καὶ πρό τῆς ἀνασκαφῆς ἦν ὄρατόν ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐσημείωσα) ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα ἐν Μεγάροις παραδείγματα. Ὁγκώδης δηλ. σπονδυλοειδῆς λίθος εἶναι ἔσθλην λελαξευμένος μέχρι τινος ὠριμένου βάλθου (0,30-0,50) ἔχων ὅμως κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ κυλι-

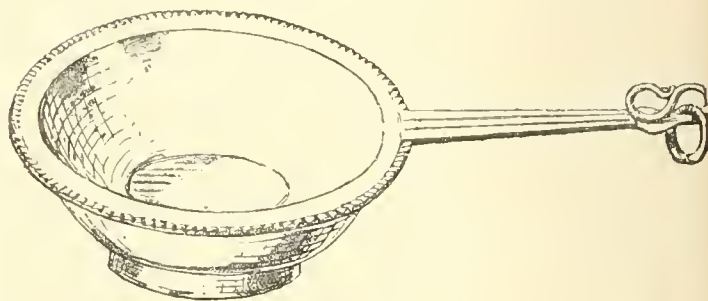
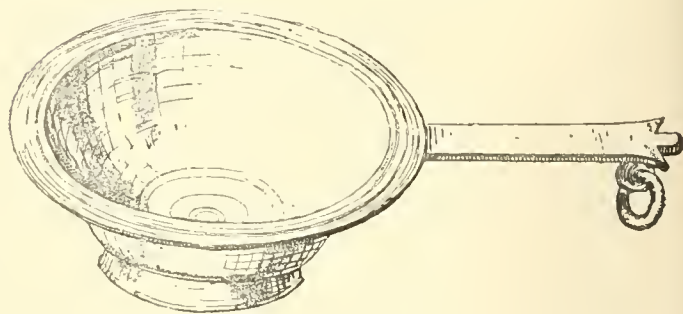
ψοειδές έκαινο κτίσμα τὸ πρὸς βορρᾶν (X-ψ) καὶ ἂν ὄντως ἀρχαίου τοίχου λείψανα εἶναι τὰ νῦν ἐκεῖ ὁρώμενα καὶ πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς λιθάρια ἢ νεωτε-
ρικοῦ τινος μανδριῶν ἔχνη, δὲν μοι εἶναι σαφές.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ λείψανα τοῦ οἰκοδομημάτων, ἔπειρ ἀναντιρρήτως ἀγροτική τις ἔπαυλις ἢ οἶκος ἦτο, ἔπαυλις ἐπὶ μακρὸν ὑπάρξασα, ἐπὶ αἰῶνας ἴσως ἔλους· τὰ δὲ ἐν αὐτῷ εὐρήματα, καθ' ἑαυτὰ ἔλως ἄσημα, μνείας ἄξια εἶναι ἐνταῦθα κυρίως διὰ τὴν χρονολογικὴν αὐτῶν σημασίαν. Καὶ πρῶτον ἄς ρηθῆ ὅτι οὐχὶ εἰς μέγα βάθος ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος (0,80 περίπου) εὐρέθησαν κατὰ τὸ δωμά-
τιον 2 μάλιστα ὄψιανθου λίθου θραύσματα, ἐνταῦθα δὲ καὶ κατὰ τὸ δωμάτιον 1 τεμάχια ἀγγείου ἐκ πάνου κοινοῦ πηλοῦ, διατρήτου δὲ δίκην κοσκίνου¹. Πάντα ὅμως τὰ λοιπὰ ἐκεῖ εὐρήματα ἀνάγονται εἰς τοὺς Ῥωμαικοὺς ἢ τοὺς μετὰ τούτους χρόνους·

δροειδῆ ὄγκον ἴσου ὕψους (0,30-50) καὶ ἀναλόγου περιφερείας, κατὰ δὲ τὸ μέσον αὐτοῦ φέροντα ὀπὴν 0,5-0,10 βάθους καὶ ἴσου πλάτους, ἦτοι διαμέτρου. Ἐπὶ τῆς ὀπῆς ταύτης ἐνεγομοφύτο ξύλινος πάσσαλος, ἐπὶ δὲ τούτου ἕτερος πάσσαλος ἐγκαρσίως καὶ διαμπερῆς φερόμενος ἐνεγομοφύτο εἰς τὴν κατὰ τὸ μέσον ὀπὴν ἑτέρου ἡμισφαιρικοῦ (σπονδυλοειδοῦς) λίθου (διαμ. 0,50 περίπου) ὅστις καὶ ἐστρέφετο διὰ τῆς χειρὸς περὶ τὸ λάξευμα τοῦ μεγάλου σπονδυλοειδοῦς λίθου θλίβον τὰς ἐλαίας. Ὁ ἡμισφαιρικός οὗτος λίθος εἶχεν ἐνίοτε, ὡς φαίνεται, καὶ ρομβοειδῆ τινα λαξεύματα, ὅπως μὴ διαλισθαίνουσι αἱ ὑπ' αὐτοῦ θλιβόμενα ἐλαία. Τοῦλάχιστον τοιοῦτος ἦν ὁ λίθος ἐν ἐνταῦθα ἀνεῦρον κατὰ τὸν μεσότοιχον τοῦ δωματίου 10 καὶ 11 κατὰ τὴν θέσιν ἦν διὰ τοῦ γράμματος Δ ἐσημείωσα, ἐνθα ὁ ἐν λόγῳ μεσότοιχος ἦν κατεστραμμένος, ὁ δὲ ἡμισφαιρικός λίθος, ὡς μοι ἐφάνη, κατὰ τύχην ἐκεῖ ἐρριμμένος. Καὶ σήμερον τὰ ἐλαιοτριβεῖά μας κατὰ τὴν αὐτὴν ἀρχὴν εἶναι κατασκευασμένα, κατὰ τοῦτο μόνον διαφέροντα τοῦ ἄνω περιγραφέντος, ὅτι ὁ σπονδυλοειδῆς λίθος τῶν εἶναι ἔσθθεν ὅλος λελαξευμένος καὶ ἀπλῆν ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ φέρον ὀπὴν, ἐν ἣ ἐργομοφύται ἰσχυρὰ δοκός, ἐπὶ δὲ ταύτης τῆς δοκοῦ διαπερᾶ ἐγκαρσίως ἕτέρα δοκὸς ἣτις πάλιν ἐργομοφύται κατὰ τὸ ἕτερον αὐτῆς ἄκρον εἰς ἕτερον ἐπίσης σπονδυλοειδῆ λίθον τὸν καὶ θλίβοντα τὰς ἐλαίας, στρεφόμενον δὲ ὑπὸ ἥππου καὶ οὐχὶ ὑπὸ ἀνθρωπίνης χειρὸς διὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ μέγεθος καὶ βάρος. Ἀλλὰ τοιαῦτα τινα, οἷα καὶ τὰ σημερινά, ὑπῆρχον ἴσως καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τῇ ἐν χρήσει, ἐκεῖνα δὲ τὰ μικρότερα, τὰ ἐν τῇ ἄνω περιγραφείσῃ ἔπαυλις εὐρεθέντα, πιθανῶς νὰ ἦσαν πρόχειρά τινα μόνον ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐν χρήσει.

¹ Διάφορον εἶναι βέβαια τὸ ἐν Τίρυνθι εὐρεθὲν (Schliemann Tirynthe σελ. 108, σχῆμα 26). Πρὸς τοῦτο ὅμως τὸ τυρυνθιακὸν ἀγγεῖον ὁμοίως λεκανοειδές τι μαρμαρίνον σκεῦος, οὗ εὐρομεν ἡμεῖς ἐν Μεγάρῳ κατὰ τὸ ἱερόν τοῦ Ἄφροῦ Διός, περὶ οὗ ὁ λόγος κατωτέρω, πολλὰ τεμάχια. Τὸ πάχος αὐτοῦ εἶναι 0,025 περίπου, αἱ δὲ ἐπ' αὐτοῦ κοιλότητες μάλιστα 0,002 διαμέτρου καὶ βάθους. Ἐφερε δὲ ὑποκάτω καὶ πόδα τετράγωνον πάχους ἦτοι ὕψους 0,04, μήκους δὲ καὶ πλάτους 0,09· πυρὸς ἔχνη κατὰ τὴν ὑποκάτω ἐπιφάνειαν δὲν φέρει· τούναντίον ὡσεὶ ἐκ πυρὸς μαυρισμένα φαίνονται τεμάχια τοῦ τινα κατὰ τὴν ἄνω, τὴν τὰς κοιλότητος ἔχουσαν, ἐπιφάνειαν. Τὸ τυρυνθιακὸν πηλινὸν σκεῦος ἠδύνατο νὰ χρησιμεύῃ ὡς τηγάνιον, ὡς καὶ ὁ συγγραφεὺς λέγει, ἀλλὰ τὸ μεγρικὸν μαρμαρίνον ὃν εἰς τί ἄρα γε ἐχρησίμευεν; Διαμέτρου πρέπει νὰ ἦτο τοῦλάχιστον 0,50 Γ. Μ.

σωληνοειδῆ τινα λ. γ. ἀγγεῖα τῶν συνηθεστάτων, λύχνῳ τινες κοινότατοι, εἰδωλίου πηλίνου (γυναικός;) θραύσμα, κύλικος ἀπλῆς ὁ ποὺς μετὰ μέρους τοῦ πυθμένου, ἐφ' οὗ ἡ σφραγὶς ΚΑΛ, σκύφου τινὸς ὁμοίου τὸ σχῆμα τοῖς γνωστοῖς βωιωτικοῖς (Ἀρχ. Ἐφημ. 1884, πίν. 5, Δδ) θραύσματα, ἐφ' ὧν ἀνάγλυπτοι παραστάσεις¹ καὶ τέλος, ἵνα ἄλλα τινα ἔλως ἀνάξια λόγου παραλείπω, δύο μάλιστα γάλκινα σκευῆ (ὑψ. 0,08, διαμ. 0,20) τὰ καὶ ἀπεικονιζόμενα ἐνταῦθα, εὐρεθέντα δὲ κατὰ τὸ δω-

μάτιον 3 εἰς ὄχι μέγα βάθος· μετὰ τῶν δύο τούτων γάλκινων σκευῶν εὐρέθη καὶ ἄντηλον (=κουβάς) γάλκινον τοιοῦτον τὸ σχῆμα καὶ τὴν κατασκευὴν, οἷα καὶ τὰ σήμερον ἐν χρήσει παρ' ἡμῶν, ἐν Ἠπειρῷ μάλιστα, εἰς ἀντλησιν ὕδατος ἀπὸ τῶν λίαν βαθέων φρεάτων μας. Κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ δωμάτιον (3) εὐρέθη καὶ κιονίσκος μαρμαρίνος 2,00 Γ. Μ. ὕψους καὶ διαμέτρου κατὰ τὴν βάσιν 0,25 περίπου ἀρράβδωτος δὲ καὶ ἔλως κοινὸς τὸν τρόπον τῆς ποιήσεως καὶ κιονόκρνον προσέτι εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν κίονα πιθανῶς ἀνήκον, ἐπίσης δὲ χρόνους μαρτυροῦν οὐ τοὺς καλλίστους τῆς τέχνης.

¹ Μόλις διέκρινα εἰς τινα τῶν θραυσμάτων τούτων δύο ἄνδρας ἐπιτιθεμένους διὰ δοράτων ἐναντίον κάπρου, ἄνωθεν δὲ τοῦ κάπρου ὑπάρχει πτηνὸν· πτέρυξ (;) τις φαίνεται καὶ πρὸς τὰριστερὰ τοῦ ἑτέρου τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ τὸ ὅλον τῆς παραστάσεως δὲν μοι εἶναι σαφές.

Καὶ τοιοῦτον μὲν κατὰ τὰ λείψανα αὐτοῦ τὸ πρὸ τῶν Κουρμουλῶν καὶ παρὰ τὸν Τουρκοδόρομον οἰκοδόμημα. Ὁμοίου δὲ κτίσματος λείψανα φαίνονται ὄντα καὶ τὰ ὀπισθεν τῶν Κουρμουλῶν πρὸς δυσμὰς καὶ εἰς ἀπόστασιν 3-4 λεπτῶν τῆς ὥρας, ἀπ' αὐτῶν ἐρείπια, ἅτινα ὡσαύτως διὰ μετρίας τινὸς σκαφῆς ἠρεύνθησα. Ἐπαυλις ἤ, ὀρθότερον εἶπεῖν, ἀγροτικὴς τις οἶκος ἴστατό ποτε καὶ ἐνταῦθα, ἐν τινι τῶν δωματίων του ἔχων ὡσαύτως καὶ τὸ χειροκίνητον ἐλαιοτριβεῖόν του, οὗ τὰ λείψανα ἦσαν, ὡς ἤδη καὶ ἀνωτέρω ἀνέφερον, καὶ πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς ὁρατά. Ἄν καὶ ἄλλοι ὅμοιοι ἀγροτικοὶ οἰκίσκοι ἦσαν ἐκτισμένοι κατὰ τοῦτο τὸ μέρος (περὶ τοὺς Κουρμουλοὺς καὶ τὰ πέριξ βουνά) δὲν ἠδυνήθημιν νὰ ἐξακριβώσω, εἰ καὶ τὸ πρᾶγμα ἐφαίνεται μοι ὄχι ἀπίθανον. Τοίχων λείψανα ὁμοίων τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς ἀπῆντησα πολλαχού, ἀλλ' ἀναμφιβόλως τούτων πολλοὶ ἦσαν ἢ ἀπλᾶ ἀναλήμματα (ὅπως μὴ μετὰ τῶν ὀμβρίμων ὑδάτων συμπαρασύρεται καὶ τὸ γῶμα τῶν ἀγρῶν) ἢ μειζόνων τινῶν περιβόλων¹ λείψανα πρὸς τινὰ χρῆσιν βεβαίως ὠρισμένων, ἀλλ' οὐχὶ καὶ οἰκίσκων ἐρείπια. Τοιαῦτα ἀπῆντησα ὅμως εἰς τὴν κορυφὴν περίπου τῆς ράχους τοῦ βουνοῦ τῆς δεξιᾶ τοῦ εἰς Κόρινθον διὰ τοῦ Τουρκοδόρομου πορευομένου καὶ παραλέτω καὶ τούτων ἀπλοῦν διάγραμμα (Πίν. 5, ἀριθ. 1) κατὰ τὰς ἰδικάς μου καταμετρήσεις ὑπὸ τοῦ κ. Καθεράου ἐκπονηθέν. Τοῦτο δὲ ἰδίως παρατήρησα εἰς τινὰ τῶν τοίχων του (Α) ὅτι ἐνῶ εἶναι ἐκ σχετικῶς ὀγκωδῶν ἀκανονίστων λίθων ἐκτισμένος, εἶχεν οὐ μόνον εἰς τὰς ἀρμογὰς², ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοὺς λίθους αὐτοῦς (ἐπίτηδες μετεκίνησά τινὰς αὐτῶν) ἀσβεστοαμιμοκοιλίας στρώμα πρὸς σύνδεσμον, ὡς ἐμοὶ τοῦλάχιστον ἐφάνη τὸ πρᾶγμα, τῶν λίθων. Ἐδῶ δέ, ἤτοι εἰς τὰ σκεπάζοντα τὰ ἐρείπια αὐτοῦ γῶματα ἀνεῦρον τὴν ἐν τῷ πίνακι 6 ὑπ' ἀριθ. 1 ἀπεικονισθεῖσαν κεφαλὴν (ὑψ. 0.07) καὶ πρὸς ταύτην πηλίνων τινῶν εἰδωλίων θραύσματα οὐχὶ πολὺ κακῆς τέχνης, δύο κοινούς λύχνους καὶ μικρότατον θραῦσμα μελανομόρφου ἀγγείου. Ἡ δὲ ἐξέτασις τῶν ἐνταῦθα βου-

νῶν μὲ ἤγαγεν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν σπήλαιου κειμένου εἰς τὴν πρὸς βορρᾶν κατωφείαν τῆς ράχους τοῦ βουνοῦ, ἐνθα τάνωτέρω περιγραφέντα λείψανα, εἰς τὴν κορυφὴν δὲ μικρᾶς τινος χαράδρας ἐκεῖθεν κατερχομένης καὶ ἀποληγούσης εἰς τὸν μικρὸν γείμαρρον τὸν δυτικομεσημβρινῶς τῶν Κουρμουλῶν ρέοντα, κάμπτοντα δὲ πρὸς βορρᾶν καὶ ἔμπροσθεν τῆς ἀνωτέρω περιγραφείσης ἐπαύλειως διερχόμενον¹. Εἰς τοῦτο εἰσέρχεται τις διὰ στενῆς ὀπῆς, κατέρχεται δὲ νῦν πρὸς τὰ κάτω διὰ κεκλιμένου ἐπιπέδου ἀποτελεσθέντος ἐκ λίθων, ὧν φαίνεται γέμον τὸ σπήλαιον· μετὰ δὲ τὴν εἰς 12-15 Γ. Μ. κατάβασιν βλέπει ὁ εἰσελθὼν (ὑπὸ τὸ ρῶς λυχνίας ἢ κηρίου ἐννοεῖται) καὶ ἄλλας δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ κοιλότητας κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον εὐρυχώρους, ἃς πάσας λεπτομερῶς νὰ ἐξετάσω δὲν κατώρθωσα. Ὅτι τὸ σπήλαιον ἐχρησίμευεν, ἴσως δὲ καὶ νῦν ἐτι χρησιμεύει, ὡς ἄσυλον εἰς ἀνθρώπους ἐν κακοκαιρίᾳ εἶναι πιθανώτατον· ἀλλ' ἐν τῇ ἀρχαιότητι φαίνεται ὅτι ἡ χρῆσις αὐτοῦ ἦν ἄλλη, ἐχρησίμευε δηλ. πιθανῶς ὡς τόπος λατρείας τοῦ Πανός καὶ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ θεοτήτων, ὡς εἰκόζω ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ εὐρημάτων. Ἐγὼ αὐτὸς συνέλεξα ἐν τοῖς γώμασί του ἀγγείων θραύσματα, τὴν ὀπλῆν ἵππου ἐκ πηλοῦ πεποιημένην καὶ τινὰς λύχνους, παρὰ δὲ χωρικοῦ ἠγόρασα ὡς ἐκεῖθεν προερχομένης (καὶ ἔχω λόγους νὰ πιστεύω ὅτι ὁ πωλητὴς ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν) τρεῖς κεφαλὰς (πηλίνας) ἀνδρὸς κερασφόρου ὧν καὶ ἀπεικόνισα τὴν μίαν κατὰ τὸ πραγματικὸν μέγεθος (Πίν. 6, ἀριθ. 2)²· ἀλλ' ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἠδυνήθημιν σαφῶς νὰ διακρίνω καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ σπήλαιῳ τῆς τοῦ ἀνθρώπου χειρὸς τὴν ἐπίδρασιν, ἴσως διότι δὲν ἠδυνήθημιν νὰ μείνω ἐν αὐτῷ ἐπὶ πολλὴν ὥραν καὶ ἴσως ἀκόμη διότι καὶ καθαρισμοῦ τινος εἶχεν ἀνάγκην τὸ ὄλον σπήλαιον. Τὸν δὲ καθαρισμὸν δὲν ἐπεχείρησα, τὴν δαπάνην ἰδίως φοβηθεῖς³.

Ἐνῶ δὲ ταῦτα ἐδῶ ἐγίνοντο σκαφεῖς τινες ὑπὸ

¹ Τοιοῦτου τινὸς πολὺ μεγάλου περιβόλου (μήκους 100 Γ. Μ., πλάτους 50 περίπου) ἐρείπια εἶδον ἐν τῇ κορυφῇ τῆς ράχους τῆς πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ διὰ τοῦ Τουρκοδόρομου εἰς Κόρινθον πορευομένου.

² Ἀσβεστος εἰς τὰς ἀρμογὰς τῶν λίθων παρατηρήθη ἤδη, ὡς γνωστόν, καὶ εἰς παναρχαίους τάφους (πρβλ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1888, σελ. 121, 1 καὶ 1889, σελ. 139).

¹ Ἄνευ ὀδηγοῦ δύσκολον εἶναι νὰ εὔρη τις τὸ σπήλαιον, εἰ καὶ πρὸ τῆς ὀπῆς του νῦν οὐδὲν ἐπιπροσθεῖ ἀποκοπίσης τῆς ἀποφρασσούσης αὐτὴν κουμαριᾶς. Ἡ ἐν τῷ κειμένῳ μνημονευομένη κοίτη τοῦ χειμάρρου εἶναι αὐτὴ ἐκεῖνη, ἣν καὶ ὁ κ. Lolling ἀναφέρει (Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 209).

² Ὁμοιάζει κατὰ τι ἡ κεφαλὴ πρὸς τὴν τοῦ Ἀγγελίου (πρβλ. Collection Sabouroff Τόμ. 1. Πίν. 27 καὶ τὸ εἰς αὐτὸν κείμενον).

³ Σταλακτίται ὑπάρχουσιν καὶ ἐν αὐτῷ πολλοί.

τὴν ἐπιτήρησιν νοήμονος καὶ ἐμπίστου ἐπιστάτου ἤρουνθησαν καὶ τὰ ἐρείπια τὰ κατὰ τὸ Λίμι τοῦ Μο-
χλίση (Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 211) ἣ δὲ ἔρευνα ἐνταῦθα οὐδὲν ἤνεγκεν εἰς φῶς τὸ νεώτερον. Ἐντὸς τοῦ πυργοειδοῦς κτίσματος μοὶ εἶπον ὅτι ἄλλοτε ὁ ἀποθανὼν πρῶην δῆμαρχος Μεγαρέων Γκίκας (διά-
σημος τυμβωρύχος) εἶχε δῆθεν ἀνεύρει τάφους. Ἐγὼ οὐδὲν παρετήρησα τὸ μαρτυροῦν τὴν ὑπαρ-
ξίν ποτε ἐκεῖ τάφων. Τέλος ἀπῆλθομεν εἰς τὴ μίρη-
μαρα καὶ ἐκεῖ ὑπὲρ τὰς εἴκοσι ἡμέρας ἐργασθέντες ὁμολογουμένως ὑπῆρξαμεν εὐτυχέστεροι ἢ εἰς τὰς λοιπὰς ἡμῶν σκαφικὰς ἐρεῦνας. Παραθέτων δὲ καὶ τῶν ἐκεῖ ἀποκαλυφθέντων ἐρειπίων διάγραμμα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀρχιπέκτονος ἐκπονηθὲν (Πίν. 4, ἀριθ. 3) ἀγάγκη νὰ προσθέσω εἰς ἐξήγησιν αὐτοῦ τὰ ἀκόλουθα.

Τοῦ ἔργου ἐπελήφθημεν, ὡς εἰκός, καὶ ἐνταῦθα ἀπὸ τῶν φαινομένων ὀλίγων λειψάνων τοίχων τοῦ κτίσματος ἐκείνου (Α), ὅπερ ὁ Lolling ὡς τὸν ναὸν ὑπέθεσε¹ ἀλλὰ καὶ ἐδῶ ἣ διὰ σκαφῆς ἔρευνα εὐ-
θύς ἐξ ἀρχῆς ἔδειξεν ὅτι τὰ ἐρείπια ἐκεῖνα παντὸς ἄλλου κτίσματος ἢ ναοῦ ἠδύνατο νὰ ᾧσι λείψανα. Οἱ τοίχοί του περίξ ἀνασκαφέντες ἐδείχθησαν συνιστάμενοι ἐξ ἐπαλλήλων δόμων πωρίνων πλίνθων παρὰ μῆκος μόνον θελειμένων (ἣ κυρίως θεμελίω-
σις καὶ τούτων κατὰ τὴν βορείαν μάλιστα πλευρὰν εἶναι ἐκ μικρῶν λίθων πηλῶ συνδεδεμένων ἐκτι-
σμένη) καὶ πλάτος ἐχόντων μόλις 0,60 Γ. Μ., κατὰ δὲ τὸ ἐμβαδὸν αὐτοῦ οὐδεμία παρετηρήθη στρώσις ἢ στρώσεως ἔγνη αἰαδήποτε· εὐρέθησαν μόνον οἱ δύο βόθροι (α, β) ἐνὸς κυβικοῦ μέτρου περίπου ἕκαστος, πλήρεις δὲ τέφρας, ἐν ἧ ὅμως οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον θραῦσμα ὀστοῦ δὲν παρετηρήθη, καὶ κατὰ τὴν βορείαν καὶ τὴν ἀνατολικὴν αὐτοῦ πλευ-
ρὰν ἀνὰ δύο πώρινα πλίνθοι ἐν εἴδει ἀνακλίντρων ἢ καλισμάτων, περὶ ὧν μακρότερος λόγος γενήσε-
ται κατωτέρω· ταῦτα μ' ἐνέβαλον μὲν εἰς μικράν τινα ἀδημονίαν, ἀλλὰ τὰ λοιπὰ κινητὰ εὐρήματα, τὸ πολὺ μάλιστα πλῆθος τῶν ὀσπράκων, ἐστήριξε καὶ ἐμὲ εἰς τὴν γνώμην ὅτι ἱεροῦ τινος λείψανα ἐκρύπτοντο ἐνταῦθα καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἢ σκαφῆ

ἐξηκολούθησε καὶ ἡ σκαπάνη ἤνεγκεν οὕτως εἰς φῶς καὶ πάντων τῶν λοιπῶν ἐκείνων κτισμάτων τὰ ἐρείπια, ἃ βλέπει ὁ ἀναγνώστης ἐν τῷ διαγράμματι σημειούμενα. Τὰ πρὸς ἀνατολὰς δωμάτια (1, 2, 3, 4, 5, 6) ἦσαν ὡς τὰ ὀλίγα περισφθέντα λείψανά των δεικνύουσι, ἐκ μικρῶν πετρῶν πηλῶ συνδε-
δεμένων ἐκτισμένα καὶ τοιαῦτα ἐν γένει τὴν θέαν, ὥστε πᾶς τις ἠδύνατο νὰ ἐκλάβῃ αὐτὰ καὶ ὡς νεω-
τερικῶν κτισμάτων ἀπομεινάρια. Φαίνεται δὲ ὅτι κάποτε καὶ συνέβησαν ἀληθῶς ἐν τούτοις καὶ μετα-
βολαί τινες ἐν ὑστερωτέροις (Βυζαντινοῖς;) χρόνοις καὶ ἐντεῦθεν νῦν δυσδιάκριτα εἶναι τὰ ἀνοίγματα τῶν πυλίδων, δι' ὧν ταῦτα συνεκοινῶνουν πρὸς ἄλ-
ληλα· κατὰ τὸ γράμμα Α λ. γ. τοῦ δωματίου 5 φαίνεται ὅτι ἤτό ποτε πυλῖς (δύο ὄρθοιαι πώριναί πλίνθοι ἐκεῖ δίκην παραστάδων τοῦτο ὑποδηλοῦσι) ἀλλὰ νῦν τὸ πρᾶγμα εἶναι δυσδιάκριτον· ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ τοίχου γ-δ ὁ σκοπὸς δὲν μοὶ εἶναι σαφῆς καθὼς ἐπίσης δυσνόητοι μοὶ εἶναι καὶ οἱ τοίχοι ε-ζ-η καὶ θ-ι-κ καὶ αἰ κατὰ τούτους οἰοῦναι βάσεις ξ-λ-μ' κατὰ τὴν γωνίαν ν φαίνεται ὅτι ὑπῆρχέ τις βόθρος, ἀλλὰ πρὸς ποῖον ἀκριβῶς σκο-
πὸν ἀγνοῶ· ὁ βόθρος εὐρέθη πεπληρωμένος τέφρας μόνον· κατὰ δὲ τὴν θέσιν ο ἴσως ὑπῆρχέ τις ἐστία· τὸ ἔδαφος ἐκ μικρῶν ὀπτῶν πλίνθων συνιστάμενον φέρει καὶ νῦν ἔτι πυρὸς ἔγνη. Ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς Στοᾶς, ἣτις ὑπῆρχέ ποτε ἐνταῦθα, ὡς τὰ σφῆ-
μενα λείψανα μαρτυροῦσι, πολὺ σαφῆ δὲν εἶναι ἐν τῇ σημερινῇ καταστάσει των· καθ' ὅλην τὴν γραμ-
μὴν σ-ρ ἔγνη τοίχου δὲν ὑπάρχουσι· ἡ βᾶσις τ, ἣτις φαίνεται ὅτι τῷ ὄντι ἦν βᾶσις κίονος, εὐρέθη καὶ ἀφέθη εἰς τὴν θέσιν ὅπου καὶ σημειοῦται, πι-
θανώτατα ὅμως ἐξέπεσεν ἐκεῖ ἐκ τῆς παρακειμένης βᾶσεως· ἡ βᾶσις υ ἐπίσης πιθανώτατα κίονος βᾶσις ἦν, ἀλλ' ἂν πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν ἐγρησήμευε καὶ ἡ βᾶσις φ μοὶ εἶναι ἀδῆλον. Ἄγνωστος μένει ἡμῖν σήμερον καὶ ὁ τρόπος τῆς συγκοινωνίας τῶν δύο σπουδαιοτέρων ὄντως δωματίων τοῦ ὄλου οἰκοδο-
μήματος τῶν σημειωθέντων διὰ τῶν ἀριθμῶν 7 καὶ 8 ἕνεκα τῆς κακίστης διατηρήσεως τῶν τοί-
χων τῆς μεσημβρινῆς των πλευρᾶς· πιθανώτατα ὅμως ὅτι ἐκάτερον συνεκοινῶνει πρὸς τὴν Στοᾶν διὰ πυλίδος ἀνοιγομένης κατὰ τὸ μέσον τοῦ τοί-
χου τῆς μεσημβρινῆς των πλευρᾶς, οἴκοθεν δ' ἐν-
νοεῖται ὅτι τὸ κατώφλιον Ψ ἐκεῖ που εὐρέθην, ἔθαν

¹ Δὲν ἐφαίνοντο τῷ ὄντι πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς, σκεπασμένα καὶ ὑπὸ τῶν ἐπ' αὐτῶν φυέντων σφίνων, εἰμὴ τόσα μόνον ἔγνη, ὥστε μετὰ δυσκολίας ἀληθῶς καὶ τὸ ὅλον σχῆμα τοῦ κτίσματος νὰ γίνηται δῆ-
λον· ἀλλὰ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἠδύνατο τις νὰ ἴδῃ ὅτι τὸ πάχος τῶν φαινομέ-
νων τοίχων ἦτο μικρόν.

καὶ σημειοῦται, δὲν εἶναι εἰς τὴν ἀρχικὴν τοῦ θε-
σιν. Ἄλλ' εἰς τὴν θέσιν των καὶ καλῶς διατηρού-
μεναι εἶναι αἱ ἔσωθεν καὶ γύρωθεν καθ' ὅλας των
τάς πλευράς σχεδὸν σφῆζόμεναι πώριναι πλίνθοι αἱ
δικὴν ἀνακλίντρων πεποιημέναι. Τὸ μῆκος τῶν
πωρίνων τούτων πλίνθων εἶναι περίπου 1,80-1,90
Γ. Μ. (ἡ κατὰ τὴν βορειοανατολικὴν γωνίαν τοῦ
δωματίου 7 ἔχει μῆκος ὑπὲρ τὰ δύο Γ. Μ., ὡς βλέ-
πει ὁ ἀναγνώστης ἐν τῷ διαγράμματι), τὸ ὕψος
αὐτῶν 0,30-0,33 καὶ τὸ πλάτος 0,70-80' ἐδρά-
ζονται δὲ πᾶσαι ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ἐδάφους. Κατὰ τὸ
μέσον αἱ πλίνθοι ἔχουσι μικρὰν τινα κοίλανσιν κατὰ
δὲ τὸ ἄκρον των τὸ κατὰ τὰς βραχείας των πλευράς
προεξοχὴν, ἣτοι κύρτωσιν τινα, μὴ πανταχοῦ σφ-
ζομένην νῦν, ὕψους 0,03-0,04, πλάτους δὲ 0,20
περίπου. Οἱ ἐργάται μου ἤμα τῇ εὐρέσει των ὠνό-
μασαν αὐτὰ *καναπέδες*, ὁ δὲ κ. Wolters ἐξήνεγκε
τὴν γνώμην ὅτι τὰ δωμάτια ἐχρησίμευον εἰς κοινὴν
ἐστίασιν ὁμοιάζοντα πρὸς τὰ Ρωμαϊκὰ *τρικλίνα*
καὶ κατὰ τοῦτο μόνον ἐκείνων διαφέροντα ὅτι με-
σαίαν εἶχον τὴν μακροτέραν πλευράν, ἐνῶ, ὡς γνω-
στόν, ἡ βραχυτέρα ἦν ἡ μεσαία ἐν τοῖς Ρωμ. *τρι-
κλίνοις* ἡ γνώμη εἶναι πιθανωτάτη, ἀλλὰ δὲν ἀπο-
κλείει καὶ τὴν ἑτέραν, ὡς νομίζω, ὅτι αὐτὰ ταῦτα
καὶ ὡς κοιτῶνες ἐχρησίμευον, αἱ δὲ πώριναι πλίν-
θοι, οἱ *καναπέδες* τῶν ἐργατῶν μου, ἦσαν καὶ κλί-
ναι καὶ, οὕτως εἶπεῖν, *canapés-lits*. Τὸ μῆκος των
ὄχι μόνον διὰ μετρίους τὸ ἀνάστημα, ἀλλὰ καὶ δι'
ὑψηλοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἀρκετόν, μὴ λησμονῶμεν
δὲ ὅτι ὑψηλὰ προσκεφάλαια ἐπαυξάνουσιν ἐπαι-
σθητῶς τὸ μῆκος τῆς κλίνης. Τοιοῦτον δὲ ἦτο,
ὡς φαίνεται, καὶ τὸ ἄλλο ἐκεῖνο δωμάτιον (Α),
ὁ περιέθεον ὁμοίαι πώριναι πλίνθοι, οἱ δὲ ἐν αὐτῷ
βόθροι οὐδόλως παράδοξον νὰ ἐχρησίμευον ὡς
ἐστία καὶ ἐδῶ μᾶλλον νὰ ἐγίνετο ἡ ἐστίασις ἐν
καιρῷ χειμῶνος τοῦλάχιστον. Εἰς τὸ δωμάτιον Θ
ἀνέβαινε τις ἐκ τῆς Στοᾶς διὰ μικρᾶς κλίμακος,
ἐν δὲ τούτῳ μάλιστα πολλὰ εὐρέθησαν κεκαυμένα
χρώματα. Ἐν τῷ μέσῳ περίπου αὐτοῦ ὑπάρχει
(σφῆζεται σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν καὶ μέχρι τοῦδε,
ἀλλ' ἐπεγώθη καὶ πάλιν ὑπ' ἐμοῦ ἀσφαλείας
χάριν) ἀδαθῆς κυκλικὴ κοιλότης, ἣς τὸ ἔδαφος
εἶναι ἐπεστρωμένον δι' ὀπτῶν πλίνθων, ἐκ δὲ ταύ-
της ἀγωγὸς ἐπίσης ἐξ ὀπτῶν πλίνθων ἀποτελού-
μενος φέρει εἰς βόθρον 0,40 περίπου βάθους, κατὰ

δὲ τὸ πρὸς βορρᾶν αὐτῆς μέρος ἴδρυται ψαύουσα
τὴν περιφέρειάν της τετράγωνος πλίνθος ὕψους
0,30. Ἐχρησίμευον πάντα ταῦτα εἰς θυσίας, ὡς
φαίνεται, καὶ ἦσαν οὐδὲν ἄλλο τὰ περιγραφέντα ἢ
βωμοῦ τινος λείψανα. Ὁμοίου τινὸς βωμοῦ, ὡς
φαίνεται, λείψανα εἶναι καὶ ἡ ἐν τῷ παρακειμένῳ
δωματίῳ 10¹ ὀρθία πλίνθος² εἰς ὕψος ὑπὲρ τὸ ἔδα-
φος 0,30 περίπου καὶ ὁ παρ' αὐτὴν βόθρος 0,13
βάθους.

Εἰς τὸ μέγα δωμάτιον 11 θὰ εἰσῆρχετο τις βε-
βαίως διὰ πύλης κατὰ τὴν μεσημβρινὴν αὐτοῦ
πλευρὰν ὑπαρχούσης ποτέ, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα νῦν
εἶναι ὄχι σαφές, διότι πρὸ πάντων οὗτος ὁ τοῖχος
αὐτοῦ (ὁ μεσημβρινός), ἐκτισμένος, ὡς φαίνεται,
διὰ μικρῶν λίθων ἐλάχιστα σφῆζεται. Τούναντίον
ἐκ πλίνθων πωρίνων παρὰ μῆκος τεθειμένων ἦσαν,
ὡς φαίνεται, καθ' ὅλον τὸ ὕψος των ἐκτισμένοι οἱ
τοῖχοι τῆς δυτικῆς καὶ ἀνατολικῆς αὐτοῦ πλευράς,
οἵτινες καὶ σφῆζονται ὄντως εἰς μεγαλείτερον ὕψος
πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν λοιπῶν τοίχων τοῦ ὅλου
οικοδομήματος. Παράδοξος εἶναι ὁ τρόπος τῆς οἰ-
κοδομίας τοῦ τοίχου τῆς βορείας τοῦ πλευρᾶς ἡ
βάσις αὐτοῦ εἰς ὕψος 0,80 περίπου εἶναι ἐκτισμένη
διὰ μικρῶν λίθων, ἐπ' αὐτῆς εἶναι ἐπιτεθειμένοι
δύο ὁμοῖοι πωρίνων πλίνθων παρὰ μῆκος, ἐπὶ τού-
των πάλιν τοῖχος ἐκ μικρῶν πετρῶν εἰς ὕψος 0,70-
0,80 καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐπέκειντο πάλιν πώριναι πλίν-
θοι ἀλλὰ κατὰ τὴν δυτικὴν γωνίαν τοῦ καὶ ἡ βásiς
αὐτοῦ δὲν εἶναι ἐκ μικρῶν μόνον πετρῶν, ἀλλ'
ἀνάμικτος καὶ ἐκ πωρίνων πλίνθων ἐκτισμένη. Πι-
θανῶς ὁ τοῖχος νὰ ἔλαβέ ποτε ἀνάγκην ἐπισκευῆς
καὶ ἐπεσκευάσθη καὶ ἐντεθῆεν ὁ παράδοξος τρόπος
τῆς οἰκοδομίας του· ὅτι δὲ αὐτὸς μάλιστα καὶ εὐ-
κολώτερον παντὸς ἄλλου ἠδύνατο νὰ καταπέση
δῆλον παντὶ τῷ ἐξ αὐτοψίας γινώσκοντι τοὺς τό-
πους. Καὶ τῷ ὄντι τὴν πλευρὰν αὐτοῦ τὴν πρὸς
δυσμᾶς προήσπιζε κατὰ τῶν ἐκ τῶν ἄνωθεν κατα-
φερομένων ὑδάτων ὁ τοῖχος Β-Γ-Δ ὅστις πρὸς
τοῦτον ἀναντιρρήτως τὸν σκοπὸν εἶχεν οἰκοδομηθῆ
καὶ ὅστις ἀληθῶς προήσπιζε κατὰ τοῦ αὐτοῦ κιν-
δύνου καὶ τοὺς πρὸς βορρᾶν τοίχους τῶν δωματίων

¹ Εἰς τοῦτο εἰσῆρχετο τις διὰ τῆς σημειουμένης ἐν τῷ διαγράμματι
πυλίδος.

² Ὑπὸ ταύτην τὴν ὄρατὴν ὡς ὑπερκειμένην τοῦ ἐδάφους ὑπάρχει
καὶ ἄλλη καθ' ὅλον της τὸ ὕψος εἰς τὸ στερεὸν ἔδαφος ἐμπεπηγμένη.

7, 8, 9. Ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθα μάλιστα, ὁ κίνδυνος ἦτο, ὡς φαίνεται, μεγαλύτερος, ἢ πλευρὰ αὐτοῦ Β-Δ δὲν εἶναι ὀλόκληρος ὡς ἢ Β-Γ ἐκ μικρῶν λίθων πηλῶ συνδεδεμένων ἐκτιπμένη, ἀλλὰ κατὰ μικρὰ ἀποστήματα ἔχει καὶ μεγάλας πωρίνας πλίνθους καθέτους ἐντετοιγισμένας, τρόποσ οἰκοδομίας, ὃν εἰς ἓν μόνον ἔχω παρατηρήσει οἰκοδόμημα, ἐν τῇ μεσημβρινῇ πλευρᾷ τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησίας τῆς παρὰ τὸν Ἅγιον Ζαχαρίαν ἐν Ἐλευσίνι¹. Τὰς πωρίνας δὲ ταύτας πλίνθους ἰδὼν καὶ ὁ κ. Lolling ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ὁρατὰς καὶ πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς εὐλόγως εἶχεν ἐκλάβει ὡς λείψανα τοῦ Περιβόλου τοῦ ἱεροῦ. Καὶ ἐνταῦθα γενόμενος τοῦ λόγου ἄς παρατηρήσω καὶ τοῦτο ἀκόμη ὅτι ὄντως ὀλόκληρον τὸ σύμπλεγμα τῶν περιγραφέντων κτισμάτων ἐδράζεται ἐπὶ μικρᾶς τινος κατωφερείας τοῦ ἐκεῖ ἐδάφους καὶ τοῦτο ἦν πιθανῶς ὁ λόγος, δι' ὃν κατὰ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ δωματίου Α, καὶ δεύτερα ἐκ μικρῶν λίθων, ἐξωτερικώτερα, οὕτως εἰπεῖν, θεμέλια παρατηροῦνται, ὁ δὲ τοίχος Ε-Ζ εἶχε πιθανῶς κατασκευασθῆ ὡς ἀνάλημμα πρὸς ὑψωσιν τοῦ ἐκεῖ ἐδάφους. Διατὶ δὲ τοῦτον ἐξέλεξαν τὸν τόπον οἱ ἐκλέξαντες εἰς ἴδρυσιν τοῦ ἱεροῦ, ἐνῶ ὀλίγον μακρύτερα πρὸς ἀνατολὰς ἠδύναντο νὰ εὕρωσιν ἐπιπεδώτερον ἔδαφος ἄνευ βλάβης τῆς ἐπὶ τὴν θάλασσαν θέας καὶ τοῦ ὄντως λαμπροῦ ἐν γένει ὀρίζοντος δὲν μοὶ εἶναι σαφές· ἴσως τὸ ὑπὲρμενον κάπως τῆς νῦν θέσεως ἠνάγκασεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν, ὁ βορειοδυτικὸς δὲ μάλιστα ἄνεμος ὀχληρότατος ὄντως θὰ ἦναι ἐνταῦθα ἐν καιρῷ χειμῶνος. Ἐπανερχόμενος δὲ εἰς τὸν περὶ τοῦ δωματίου II λόγον, ἀνάγκη ν' ἀναφέρω ἀκόμη ὅτι πλὴν τῶν λειψάνων τῶν τοίχων του κατὰ μέσον που αὐτοῦ εὐρέθησαν ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ἐδάφους ἐμπεπηγμένοι καὶ ἢ πλάκες, βάσεις οἰονεὶ κίωνων, κατὰ δὲ τὰς τρεῖς αὐτοῦ πλευρὰς καὶ τινες λίθοι καθέτως ἐμπεπηγμένοι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἔχοντες, οἱ πλείστοι τοῦλάχιστον, καὶ τινα ἀρχιτεκτονικὴν ἐπεξεργασίαν (Profilierung)· κατὰ τὸν κ. Dörpfeld οὐδόλως ἀπίθανον ἐπὶ τούτων τῶν λίθων νὰ ἐπέκειντο ἄλλοι πλατεῖς ὡς καθίσματα (banes) χρησιμεύοντες. Περιέργον ὅμως ὅτι μεταξὺ τούτων καὶ τοῦ τοίχου κατὰ τὴν βορειοανατολικὴν

¹ Ὁ τρόπος ὁμοῦ ἦτο, ὡς φαίνεται, καὶ τὸ πάλαι λίαν συνήθης, ὡς ὁ κ. Dörpfeld μετ' ἐπέμνησε· εὐρηται λ. γ. καὶ ἐν Βαλκανιδέττῃ ὡς

γωνίαν τὸ ἔδαφος εἶναι ἐπεστρωμένον διὰ μικρῶν λιθάρων ἀποτελούντων οἰονεὶ λιθόστρωτον, τοιαύτη δὲ τις ἐπίστρωσις φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν τοίχων τῆς βορειοδυτικῆς γωνίας.

Καὶ ὅτι μὲν τὰ περιγραφέντα ἐρείπια μόνον ἱεροῦ τινος ἠδύναντο νὰ ὦσι λείψανα μαρτυροῦσιν οὐ μόνον αὐτὰ ταῦτα (ὁ εἰπὼν ὅτι ὁμοιάζουσι πρὸς ἐρείπια μοναστηρίου εἶπέ τι βεβίως ὅχι ἄστοχον)¹, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς εὐρήματα, περὶ ὧν κατωτέρω, ἀλλὰ καὶ τὸ κτίσμα Η, οὗ ἢ σκαπάνη ἤνεγκεν εἰς φῶς τὰ ἐρείπια (ἔγνη αὐτοῦ ἐφαίνοντο ἀμυδρὰ καὶ πρὸ τῆς σκαφῆς) καὶ αἱ τρεῖς ἐκεῖναι βάσεις Θ καὶ τὸ κυκλικὸν κτίσμα Κ καὶ τέλος αἱ κοιλότητες ἐκεῖναι, Μ, αἱ καὶ πρὸ τῆς σκαφῆς ὡσαύτως ὁραταὶ ἐν μέρει, ἐπὶ πωρίνων πλίνθων συνεχῆ σειρὰν ἀποτελουσῶν εἰς τοῦτο μᾶς φέρουσι τὸ συμπέρασμα. Διότι εἰς τί ἄλλο ἀληθῶς ἠδύναντο νὰ χρησιμεύσωσιν αὐταὶ ἢ εἰς ἴδρυσιν ἀναθημάτων, τί δ' ἄλλο ἠδύναντο νὰ ὦσι τὰ μνημονευθέντα κτίσματα (Η, Θ, Κ) ἢ βωμοὶ καὶ βάσεις εἰς ἴδρυσιν ὡσαύτως ἀναθημάτων; ² Ἀλλὰ ποῦ τότε ἦν ὁ ναός; Ἰερὸν ἄνευ ναοῦ εἶναι τι ἀκατάληπτον.

Πρὸς βορρᾶν τῆς δεξαμενῆς (Ν)³ ἐφαίνοντο δύο πώρινα πλίνθοι καὶ ἐφαίνοντο ὡσεὶ κατὰ γῶραν κείμεναι· παρήγγειλα λοιπὸν τοὺς σκαφεῖς νὰ σκάψωσι καὶ ἐκεῖ, ἢ δὲ σκαπάνη δὲν ἐβράδυνε νὰ φέρη

κατόπιν καὶ ἐξ ἰδίας αὐτοψίας ἔργων τὸ πρᾶγμα, καὶ ἐν Πειραιεὶ ἀκόμη ἐπὶ τοῦ λοφίσκου, ἔνθα νῦν τὸ μνημεῖον τῶν κατὰ τὸ 1854-55 ἀποθάνοντων Γάλλων καὶ Ἀγγλῶν στρατιωτῶν, αἱ σφζόμεναι ἐκεῖναι ὄρθιαι πώρινα πλίνθοι τοιοῦτων τοίχων πιθανότατα, ὡς ὁ Brückner φρονεῖ, εἶναι λείψανα. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ Θορᾶσιον πεδῖον φαίνονται ὑπάρχοντα ὁμοίων τοίχων λείψανα.

¹ Ὁ Γ. Ρίτςος Ἐρακλεῖς ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς αὐτοῦ (Τόμ. Β', σελ. 320) λέγει ὅτι ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀφροσίου διὰς ὑπάρχει μοναστήριον· νὰ εἶχε ἰδῆ ἄρα γὰρ ἐκεῖνος, κατὰ τὸ 1850 γράφων, τὰ ἐδῶ λείψανα καὶ νὰ τὰ ἐξέλαβεν ὡς μοναστήριον; Δυστυχῶς ἡ ὅλη ἄλλη τοῦ ἀνδρὸς περιγραφή τῶν ὑπὸ ἐξέτασιν τόπων εἶναι σφόδρα ἀσαφῆς (περὶ. ἔ. ἀ. καὶ σελ. 319)· μοναστήριον δὲ ἐκεῖ που κείμενον ἐγὼ δὲν γνωρίζω.

² Ἀδελφὸν μοὶ εἶναι πρὸς τίνα σκοπὸν εἶχε κτισθῆ ὁ τοίχος Η-Ρ. ἀσκαφῆ δὲ καὶ ὅχι εὐνόητα τὰ λείψανα κτισμάτων τινος κατὰ τὸ Ε· ἄλλων κτισμάτων ἔγνη πρὸς μεσημβρίαν δὲν ἐφάνησαν.

³ Καὶ ταύτην ἐκαθάρισα καθ' ὅσον ἠδυνήθην, ἀλλ' οὐδὲν εὔρον ἐν αὐτῇ τὸ ἄξιον λόγου πλὴν θραύσματος πωρίνης τριγύφου· λέγω δὲ καθ' ὅσον ἠδυνήθην, διότι ἐντελής αὐτῆς καθαρισμὸς ἦν ἀδύνατος, διότι τὰ τοιχώματα αὐτῆς, καὶ περ ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένης, ἦσαν πολλὰ καταβύθια· ἦν δὲ πεπληρωμένη κατὰ μὲν τὰ ἀνωτέρα αὐτῆς μέρη λίθων, κατωτέρω δὲ γῶματος, οὗ στρώμα ἰκανῶς παχὺ (1,50 Γ. Μ.) καὶ ἐφ' ὅλου τοῦ κύκλου τῆς ἐκτείνουμένην ἦν κεκαυμένην.

εις φῶς τὰ ἐδάφη τῆς κατασκευῆς οἰκοδομήματος, ὅπερ ἀναντιρρήτως Ναΐσκος ἦτο πρόστυλος. Σφίζονται νῦν αὐτοῦ τρεῖς δόμοι τῶν θεμελίων του· ὁ κατώτατος φορμηθὸν ἔχων τὰς πωρίνας του πλίνθους τεθειμέναις καὶ δύο ἕτεροι ἐπ' αὐτοῦ, ὧν αἱ πλίνθοι παρὰ μῆκος εἶναι τεθειμέναι, σφίζεται δὲ καὶ τὸ λιθόστρωτον αὐτοῦ καὶ πιθανώτατα ἦν ὁ Ναΐσκος ὀλόλιθος (massif), ἀφοῦ δὲν ἐπρόκειτο εἰμὴ ἐλάχιστον μέρος καὶ εἰς ἐλάχιστον βᾶθος (1,30) νὰ ἐπιστρωθῆ διὰ πλίνθων. Τῶν κυρίως τοίχων του, τῶν ὑπὲρ τὸ λιθόστρωτον ἑδαφὸς του ὑψουμένων, οὐδὲν σφίζεται, τῶν παραστάδων του ὅμως εἶναι ἴσως λείψανα δύο λίθοι ἐκεῖ εὐρεθέντες καὶ παραστάδος σχῆμα ἔχοντες· τῶν δὲ κίωνων του (ἦσαν δὲ πιθανώτατα καὶ οὗτοι ἐκ πώρου πεποιημένοι) οὐδὲν σφίζεται, καθὼς καὶ τοῦ στυλοβάτου του, πλὴν τῶν τόρμων τῶν λίθων του. Τοῦ δὲ λοιποῦ ἀρχιτεκτονικοῦ κόσμου μόνον τῶν τριγλύφων του (ἐκ πώρου ὡσάυτως πεποιημένων) ἀνεύρομέν τινα θραύσματα, ὧν καὶ ἀπεικοίσαμεν τὸ κίλλιστα σφίζόμενοι (πίν. 4). Εὐρήματα ἐνταῦθα δὲν ἦνεγκεν ἡ σκαπάνη εἰς φῶς ἢ ἐλάχιστα καὶ μικροῦ ἢ οὐδενὸς λόγου ἄξια, κατὰ τὴν βορείαν ὅμως τοῦ Ναΐσκου πλευρὰν ἐξεχώσθη τάφος χριστιανικῶν ἀναμφιβόλως χρόνων (Γ). οὐδὲν ἐνείχε κτέρισμα, τὰ δὲ ἐν αὐτῷ ὅσα ἦσαν μετακινημένα· τὸ κρανίον πρηγὲς καὶ οὐχὶ ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτοῦ θέσει, τὰ δὲ λοιπὰ εἰς σωρόν· ὁ τάφος εἶχε φαίνεται καὶ ἄλλοτε ἀνοιχθῆ καὶ ἐξετασθῆ παρὰ τυμβωρύχων¹ καὶ τοῦτο ἐμαρτυρεῖτο καὶ ἐκ τῆς καταστάσεως τῶν καλυπτόντων αὐτὸν λίθων. Τούτων ἐσφίζοντο θραύσματα μόνον καὶ ταῦτα ὄχι ἐν τῇ προσηκούσῃ τάξει τεθειμένα, ἐν δ' αὐτῶν ἦν τεμάχιον τριγλύφου μαρτυροῦν σαφῶς τὴν χριστιανικὴν τοῦ τάφου καταγωγὴν· ἀλλὰ καὶ αἱ λοιπαὶ πώριναὶ πλίνθοι αἱ τοὺς τοίχους τῶν τεσσάρων αὐτοῦ πλευρῶν ἀποτελοῦσαι ἐξ ἀρχαίων οἰκοδομημάτων ἐφαίνοντο ληρθεῖσαι. Τὸ ὅτι δὲ οἱ Βυζαντινοὶ ἔθεντό ποτε καὶ ἐνταῦθα τὸν πόδα μαρτυρεῖται ἔκ τε τῆς ἄνω μνημονευθείσης μετασκευῆς τινων τῶν οἰκημάτων τοῦ ἱεροῦ καὶ ἐκ τῆς εὐρέσεως ἀκόμη λύχνων πηλίνων τὸ τοῦ σταυροῦ φερόντων ἔμβλημα. Ἡ περαιτέρω πρὸς βορρᾶν μὲν τοῦ Ναΐσκου εἰς ἱκανὴν ἔκτασιν, πρὸς μεσημβρίαν δὲ καὶ

¹ Ὅχι ὅμως καὶ ἐν χρόνοις ὀλίγα μόνον ἔτη τῶν νῦν ἀπέχουσιν ὡς ἐδείκνυον αἱ βαθυτάτας τὰς ρίζας ἐν αὐτῷ ἐμπήξαντες σχινοί.

πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ μέχρι τῶν κτισμάτων, ἃ ἀνωτέρω περιέγραψα, οὐδενὸς ἑτέρου οἰκοδομήματος ἦνεγκεν εἰς φῶς τὰ ἴχνη.

Καὶ τοιοῦτον μὲν τὸ εἰς τὰ μύρμαρα ἱερὸν κατὰ τὰ σφίζόμενα ἐδάφη τῆς κατασκευῆς του. Ὅμοιον περίπου θὰ ἦτο τὸ τῆς Κραναίας Ἀθηνᾶς ἱερὸν ἐν Φωκίδι, ὅπερ ὁ Παυσανίας (10, 34, 7) διὰ τῶν δε περιγράφει τῶν λέξεων. « Ἐλατείας δὲ ὅσον σταδίου εἴκοσιν ἀφέστηκεν Ἀθηνᾶς ἐπίκλησιν Κραναίας ἱερὸν, ἢ δὲ ὁδὸς ἐπὶ τοσοῦτον ἀναντεστέρα ὡς ἀνιᾶν τε μὴδὲν καὶ λεληθέναι μᾶλλον αὐτῆς τὸ ἀναντες· λόφος δὲ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῷ πέρατι τὰ πλείω μὲν ἀπότομος, οὐ μέντοι ἄγαν ἢ μεγέθους ἔχων ἐστὶν ἢ ὕψους· ἐπὶ τούτῳ τῷ λόφῳ τὸ ἱερὸν πεποίηται, καὶ στοαὶ τέ εἰσι καὶ οἰκῆσεις διὰ τῶν στοῶν, ἔνθα οἰκοῦσιν οἷς τὴν Θεὸν θεραπεύειν καθέστηκεν, καὶ ἄλλοις καὶ μάλιστα τῷ ἱερομένῳ ». Ἀλλὰ τούτου μάλιστα δυστυχῶς ἐσφίθησαν τοῦ Ναοῦ τοῦ ὀλίγα λείψανα, τῶν δὲ ἐν αὐτῷ οἰκήσεων καὶ τῶν δι' αὐτῶν στοῶν ἐξέλιπεν πᾶν ἴχνος σχεδὸν κατὰ τὸν τοῦς τόπους ἀνασκάψαντα ἐταῖρον τῆς ἐν ἐνταῦθα Γαλ. Σχολῆς κ. P. Paris¹. Τὸ ὑπὸ τῆς ἡμετέρας λοιπὸν Ἀρχ. Ἐταιρίας ἀποκαλυφθὲν παρὰ τὰ Μέγαρα εἶναι καὶ τούτου ἕνεκα πολλοῦ λόγου ἄξιον, διότι δηλ. εἶναι καὶ τὸ μόνον μέχρι τοῦδε γνωστὸν καὶ ἱκανῶς πως σφζόμενον τοιοῦτότροπον ἱερὸν. Ἀλλ' εἰς τίνα τῶν ἀθανάτων ἦν ἄρά γε ἀφιρωμένον; Εἰς τὸ ἐρώτημα θάποκριθῶμεν ἀσφαλέστερον, ἀφοῦ πρῶτον ἐξετάσωμεν καὶ τὰ ἄλλα ἐκεῖ εὐρεθέντα πράγματα, περὶ ὧν καὶ ἔρχομαι νὰ εἶπω τὰ δέοντα.

Γλυπτὰ δὲν εὕρομεν ἢ πάνυ ὀλίγα καὶ ταῦτα, ὡς εἰκόσ, ἐν ὄχι καλῇ καταστάσει πάντα δὲ σχεδὸν κατὰ τὸ κτίσμα Η. Τούτων, καὶ περ ἠκρωτηριασμένα, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης καὶ ἐν τῇ εἰκόνι (Πίν. 6, ἀριθ. 3), ἀξιολογώτερα εἶναι δύο θραύσματα (ὑψ. 0.14 πλ. 0.13) προσαρμύζοντα κεφαλῆς², ἔπειτα δὲ

¹ Πρὸλ. Bull. de Cor. Hellén. 1887, pl. I, σελ. 39-63.

² Ἡ ἐργασία δὲν εἶναι πολὺ ἐπιμελής, ἀλλ' ἢ τοῦ μετώπου κατασκευῆ καὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ τὸ πολὺ βᾶθος ἐλκόουσιν ἐπὶ τῶν λευάνων τῆς κεφαλῆς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν προσοχὴν τοῦ θεατοῦ, ὁ δὲ κ. Wolters ἰδὼν αὐτὴν ἐν τῷ ἐν Ἀθῆναις Πολυτεχνεῖῳ μὲ ὑπέμνησε τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Cräf (Römische Mittheil. 1889, σελ. 189) ἐν ᾧ ταῦτα τὰ χαρακτηριστικὰ ὡς τῆς τέχνης τοῦ Σκόπια ἴδια ἐξαίρονται. Ἔργα τοῦ Σκόπια ἠδύνατο νὰ ὑπάρχωσι καὶ ἐν Μεγάρῳ, ἀλλὰ βεβαίως τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος θραῦσμα, ἂν ἔχη τι Σκόπειον δὲν δύναται νὰ ἦναι καὶ

οί γλουτοί νεανικοῦ ἀγάλματος οὐκ εὐκαταφρο-
νήτου τέχνης καὶ δύο χειρῶν θραύσματα, ὧν ἡ
ἐτέρα πιθανώτατα εἰς τὸ αὐτὸ ἀνήκεν ἔργον, εἰς
ὃ καὶ οἱ γλουτοί. Εἰς τὸ αὐτὸ ἠδύνατο ἐπίσης
νάνηκη ἀγαλμα καὶ ποδὸς τμήμα, ἀλλ' ἡ ἐργα-
σία αὐτοῦ ἐφάνη μοι οὐχὶ ἡ αὐτῆ' ἀναγλύφου δέ
τινος θραῦσμα ἐν ᾧ διακρίνω σαφῶς μὲν τὸν πόδα
ἀνθρωπίνης μορφῆς, οὐχὶ δ' εὐδιακρίτως καὶ δύο
ἄλλων μηρῶν μετὰ τῶν ποδῶν μέρος, καθὼς ἐπί-
σης καὶ τμήματος κορμοῦ γυναικείου ἀγαλμα-
τίου μνημονεύω ἀπλῶς χάριν ἀκριβείας· ἄλλως τὰ
εὐρήματα ταῦτα οὐδενὸς εἰσι λόγου ἄξια, πάντα
δὲ τὰ μέχρι τοῦδε εἰρημένα φαίνονται μοι ἐκ πεν-
τελικοῦ λίθου πεποιημένα. Ἄξια λόγου τινος ἀναν-
τιρρήτως εἶναι καὶ αἱ πλάκες αἱ τοὺς ἀναγλύπτους
φέρουσαι γρύπας (Πίν. 6, ἀριθ. 4) ἐξ ἀσβεστολι-
θοῦ¹, ὡς φαίνεται, πεποιημέναι οὖσαι καὶ κατὰ τὸ
αὐτὸ κτίσμα II εὐρεθεῖσαι· ἀλλὰ καὶ τί ἄρα γε
ἐκόσμου; διότι, ὡς εἰκάζω κάπου ἦσαν ἐπιτεθει-
μέναι ὡς ζωοφόρος· βῆθρον τι ἢ ἄλλον τινα βωμὸν
μικρότερον; Περὶ τοῦ σχήματος καὶ τοῦ τρόπου
τῆς ἐργασίας τοῦ γρυπὸς σχεδὸν οὐδὲν ἔχω νὰ παρα-
τηρήσω· ἀρκεῖ ἡ εἰκὼν ἵνα παράσχη τῷ ἀναγνώστῃ
ἀρκετὰ σαφῆ ἔννοιαν τοῦ πράγματος· νὰ σημειώσω
μόνον θέλω ὅτι καὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἡ εἰς μέγα πλῆ-
θος εὐρεσις γρυπῶν ἐσχετίσθη παρά τινων πρὸς τὴν
τοῦ Διὸς λατρείαν, ἀλλ' ὁ Furtwängler φαίνεται
μὴ ἀποδεχόμενος τὸ πρᾶγμα, ὡς πρὸς τοὺς ἀρ-
χαιοτέρους τοῦλάχιστον χρόνους· σημειοὶ ὅμως ὁ
ἴδιος ὅτι κατόπιν ὑπῆρξέ τις σχέσις καὶ τούτου τοῦ
ζώου πρὸς τὸν πατέρα ἀνδρῶν τε θεῶν τε καὶ τού-
του ἕνεκα ὁ Διηγύλος ἤδη καλεῖ τοὺς γρύπας «Ζη-
νὸς ἀκραγεῖς κύνας»². Ἄλλὰ καὶ περιστεράς (;)
πολὺ ὑπὲρ τὸ φυσικὸν μέγεθος πεποιημένης εὐρέθῃ
ἢ κεφαλή ἐκ πεντελικοῦ μαρμάρου.

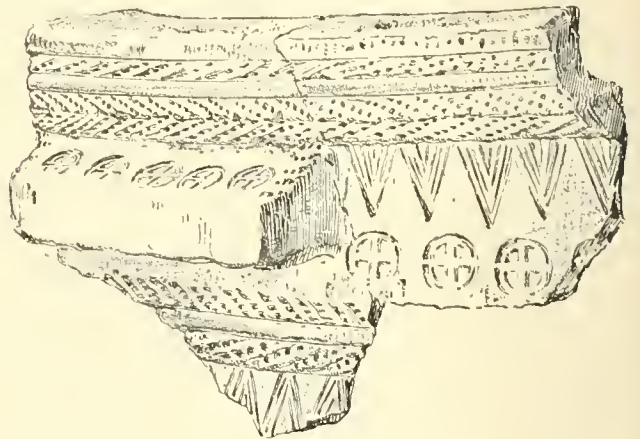
Εἰδωλίων πηλίνων εὐρέθησαν ἐπίσης θραύσματα,

τοῦ μεγάλου τεχνίτου ἴδιον προϊόν, ἀλλ' ἀντίγραφον ὑπ' ἄλλου ἐν ὑστε-
ροτέροις χρόνοις ποιηθέν.

¹ Καὶ ἄλλης τινος ὁμοίας πλακὸς εὑρομεν θραῦσμα ἐνῶ μάλιστα οἱ
πόδες τοῦ γρυπὸς διακρίνονται κατ' ἀντίστροφον διεύθυνσιν ἀναγλυμ-
μένου, βλέποντος δηλ. πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ θεατοῦ καὶ οἰοεὶ τὸ pendant
τοῦ ἀπεικονισθέντος ὄντος· καὶ τρίτης δὲ θραῦσμα ὑπάρχει ἐν τοῖς εὐ-
ρήμασι, ἀλλ' ἐν αὐτῷ οὐδὲν διακρίνεται τῆς γλυφῆς. Ὅπως ποτ' ἂν ἦ,
ἱκανῶς ἐκ τούτων ἐξάγεται ὅτι πλείονες ἦσαν αἱ πλάκες καὶ ἐντεῦθεν ἡ
ὑπόθεσίς μου ἢ ἐν τῷ κειμένῳ φαίνεται μοι πιθανή. Ἡ ἀπεικονισθεῖσα
ἔχει ὕψ. 0.16, πλ. 0.23, πᾶρ. 0.04.

² Die Bronzefunde aus Olympia, σελ. 66-67.

ἀλλὰ ταῦτά εἰσι παντάπασιν ἀνάξια μικροτέρου
λόγου· μνείας ἄξιον εἶναι μᾶλλον ἵππου ἢ βόου πη-
λίνου τὸ σωματίον ἐξ ἐκείνων, ἃ πλείστ' ὄσα καὶ ἐν
Ἐλευσίνι καὶ ἐν Μυκῆναις καὶ ἐν Τίρυνθι καὶ ἐν
Ὀλυμπίᾳ καὶ ἀλλαγῶ εὐρέθησαν. Περιέργοι δὲ
εἶναι τρεῖς λαβαί (;) ἀγγείων μικρὰ προσωπιδο-
φόροι¹. Ἄλλὰ καὶ λεονταειδοῦς τινος ζώου ὁ πούς
εὐρέθη καὶ χοίρου τὸ ρύγχος καὶ λεοντοκεφαλῆς
ὕδρορροῆς θραῦσμα καὶ ἀκροκεράμου, ἐκ πηλοῦ
πάντα ταῦτα πεποιημένα. Πλείονα δέ, ὡς εἰκός, καὶ
τινα λόγου ἄξια ἦσαν τὰ εὐρεθέντα ὄστρακα², τὰ
πλείστα κατὰ τὴν θέσιν τὴν σημειωθεῖσαν διὰ τοῦ
γράμματος Ω εἰς βάθος, ἐνίστε, μέχρι τοῦ στερεοῦ
ἐδάφους, ὀλίγα δὲ τινα εἰς τὰ καλύπτοντα τὰ διάφορα
οἰκήματα γώματα, μάλιστα κατὰ τὴν ἐπίχωσησιν
τῶν δωματίων Α καὶ II· κατὰ τὸ κτίσμα II εὐρέ-
θησαν ἐλάχιστα, περίξ δὲ τοῦ Νασοῦ δύο ἢ τρία,
ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐσημείωσα, καὶ ταῦτα ἐκ τῶν
ἀσημοστάτων· ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ γώματα τῆς δεξα-
μενῆς ἀγγείων θραύσματα δὲν εὐρέθησαν. Καὶ πρῶ-
τον μνημονευτέα εἶναι βεβαίως θραύσματά τινα πί-
θων μεγάλων ὧν καὶ ἀπεικονίσασμεν ἐν (ὕψ. 0.11, πλ.
0.17) ἐνταῦθα· ὁ πηλὸς αὐτῶν εἶναι ἢ λευκὸς πρὸς

τὸ ὄχρον ἀποκλίνων ἢ ὑπέρυθρος, παχὺς (0,010-

¹ Ἀπεικονίσθη μία τούτων ἐπίτηδες κατὰ τὸ πραγματικὸν μέγεθος
(Πίν. 6, ἀριθ. 5).

² Καὶ λύγων, ἐννοεῖται, ἀρχαίων (πρβλ. ἀν. σελ. 32) θραύσματα
ἢ καὶ ἀκέραιά τινα παραδείγματα καὶ ἀρτοποιῆ καὶ κωνοειδῆ διάτρητα
ἀντικείμενα τῶν συνηθεστάτων καὶ ἐξ οὐδεμιᾶς σχεδὸν ἀνασκαφῆς ἐλ-
λειπόντων εὑρομέν τινα. Εἰς τὰ ἐδῶ δὲ γώματα εὑρομεν καὶ τοῦ ἄνω
μνημονευθέντος (σελ. 31, σημ. 1) μαρμαρίνου λεκανοειδοῦς σκεύους
τὰ θραύσματα καὶ πρὸς τούτοις καὶ πέλεκυν ἢ σφῆραν ὑποπρασίνου
(βρασάλτου;) λίθου ἢ καὶ ἀπλῆν ἀκόνην, διότι περὶ τοῦ πράγματος δὲν
ἔχω ὀρισμένην γνώμην.

0,020 ένίστε) και ὄχι, έννοεῖται, πολὺ καθαρός, ἡ δὲ διακόσμησις των διὰ τῶν έντύπων ἐκείνων γραμμικῶν ἢ γεωμετρικῶν σχημάτων ἀπλῆ, ἀκνωτῶσα ἴσως και ἐν ἄλλοις ἀρχαίοις ἀγγείοις ἐν διαφόροις εὐρεθεῖσι τόποις¹. Τοῦ ἰδίως Μυκηναϊκοῦ τρόπου ὄστρακα δὲν εὐρέθησαν, ἐκτὸς ἂν εἰς τοῦτον ἀναγρῆ μικρὸν θραῦσμα *φια.λοσιδοθα* ἀγγείου, οὗ ὅμοιος ἢ διακόσμησις δι' ὁμοκέντρων κύκλων καθόσον σφίζε-ται, δὲν ἀποκλείει τὴν ὑπόθεσιν ὅτι και τοῦ γεωμετρικοῦ τρόπου ἠδύνατο νὰ ἦναι τὸ ἀγγεῖον προϊόν, οὗ ὠσαύτως ὄστρακα δὲν εὐρέθησαν. Πολλὰ και καλὰ εἶναι τῶν τοῦ Κορινθιακοῦ λεγομένου ρυθμοῦ ἀγγείων τὰ εὐρεθέντα θραύσματα, ἐφ' ὧν πολλάκις και εἰκό-ες ζώων (λεόντων ὡς τὸ πολὺ) και πτηνῶν και σειρήνων και σφιγγῶν σφίζονται, ένίστε δὲ και ἀνθρώπιναι μορφαί² ἱκανὰ δ' ὠσαύτως εἶναι και τὰ μελανόμορφα, ἐφ' ὧν ἐπίσης παραστάσεις διάφοροι εὐρηγται, και τέλος ἱκανὸς εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν θραυσμάτων και τῶν ἐρυθρομόρφων ἀγγείων και ἴσως ἐξ αὐτῶν συμπληρωθῆ ποτε κατὰ τὸ πλεῖστον τοὺλάχιστον και τι ἀγγεῖον. Ἐνεπιγράφα ὅμοιος ἀγγείων θραύσματα δὲν εὐρομεν ἄλλα ἢ τὰ ἀπεικονισθέντα (Πίν. 6, 6 και 7) και πόδα τινα πρὸς τοῦτοις κύλικος, ἐφ' ἧς ἢ σφραγίς ΒΗС. Καὶ τῆς μὲν *λεκάτης* μάτην ἀνεζήτησα και τὰ λοιπὰ θραύσματα, σκάψας ἐφ' ἱκανὸν τὸν τόπον πὲριξ τῆς θέσεως Ω (ὄπου και τὰ ἀπεικονισθέντα εὐρέθησαν) δι' εὐνοσήτους λόγους· ἐκ τῶν ἀναγινωσκομένων δηλ. γραμμάτων² εὐλόγως εἰκάζεται ὅτι ἦν αὕτη

¹ Ἀπαράλλακτον δὲν εὐρον ἐγὼ αὐτὴν οὔτε ἐν τισι τεμαχίσι ὁμοίων πίθων ἐν Ἀκροπόλει εὐρεθέντων, οὔτε ἐν τοῖς τεμαχίσι τῶν πίθων τῶν ἐν τῷ Κεντρικῷ Μουσείῳ τῶν ἐκ Κρήτης. Ἐπίσης διάφοροι εἶναι και τῶν πίθων ἐκείνων ἢ διακόσμησις, ὧν εὐρέθησαν τεμάχια ἐν Τίρυνθι (Schliemann Tirynthe, σελ. 63 - 64, σελ. 8 - 9).

² Πέντε εἶναι τὰ αποτελοῦντα τὸ σφζόμενον αὐτῆς μέρος (μῆκος 0,50) τεμάχια, ἀλλὰ τὸ τελευταῖον πρὸς τὰ δεξιὰ ἀκρῶς δὲν προσαρμύζει, συναπεικονίσθη ὅμοιος μὲ τὰ ἄλλα, διότι παρ' ἐμοῦ και τοῦ ἀπεικονίσαντος αὐτὰ κ. Gilliéron ἐνομήσθη ὡς ἐκεῖ ἀνήκον· ἀναγινώσκονται δὲ νῦν ἐπ' αὐτῶν τὰδε τὰ γράμματα:

. . . . . V K Λ E Δ A C K A I M H E I Λ O . . . . .

Και τὸ μὲν πρῶτον ὄνομα εὐκόλως δύναιται νὰ συμπληρωθῆ εἰς E]υ-κλειδης ἢ Θρασ]υκλειδης· ἀλλὰ τοῦ δευτέρου ἢ ἀνάγνωσις δὲν εἶναι βεβαίως πολὺ εὐχολος. Τὸ Η μετὰ συμφώνου εἰς τὴν δύναμιν τοῦ δασέος πνεύματος εὐρηται ὡς γνωστὸν και ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς (Bul. de Corr. Hell. σελ. 3 και ἐξῆς) και δὴ και ἐν τῇ λέξει μέγας ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν (Δελτ. Ἀρχ. 1888, σελ. 93)· κατὰ ταῦτα λοιπὸν θα ἠδυνάμεθα ἴσως και ἐνταῦθα νὰ ἀναγνώσωμεν ΜΗΕΙΛΟ [N] = Μείλω[ν] = δηλ. Μείλω[ν]· ἀλλὰ θὰ ἦτο παράδοξος τότε ἢ χρῆσις τῆς EI ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ I και δὴ και ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ, ἐνθα ἢ EI διὰ τοῦ ἀπλοῦ E σημειοῦται: Εὐκλειδης = Εὐκλειδης, Θραῦσμά τι

ἀνάθημα· ἂν λοιπὸν ὀλόκληρος ἐσφίζετο και ἐπ' αὐτῆς πλήρης ἀνεγινώσκετο ἢ ἐπιγραφῆ, πιθανώτατα ἐκ ταύτης και μόνης θὰ εἶχομεν τὸ ζητούμενον. Κρῆμα δὲ ὅτι και τοῦ ποδὸς τῆς κύλικος, (μῆκος 0,06), ἐφ' οὗ νῦν ἀναγινώσκονται, κολοβὰ δυστυχῶς, τὰ ἐγγράμματα γράμματα ΦΕΞ ἢ ΦΕΞ¹, ἕτερον θραῦσμα δὲν εὐρέθη¹ τίς οἶδεν, ἂν ὀλόκληρος τοὺλάχιστον ὁ ποὺς ἐσφίζετο, ἂν δὲν ἀνεγινώσκετο και ἐπ' αὐτοῦ τὸ και νῦν ὑποδηλούμενον ὄνομα ΑΦΕΞΙΟΥ ἢ ΑΦΕΞΙΩΙ και ἂν δὲν εἶχομεν οὕτω τρανήν τὴν ἀπόδειξιν ὅτι τὰ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀρεσίου Διὸς ὄντως ἐρείπια ἦνεγκεν εἰς φῶς ἢ σκαπάνη. Ἄλλ' ἂν δεηθῶμεν ὅτι πράγματι ἢ κολοβὴ αὕτη ἐπιγραφῆ ΦΕΞ μόνον εἰς Ἀρεσίου ἢ Ἀρεσίου δύναται νὰ συμπληρωθῆ και ὅτι και οἱ γρύπες, περὶ ὧν ἀνωτέρω ὁ λόγος, τὴν και ὑπὸ τοῦ Δισγύλου μνημονευομένην σχέσιν τοῦ ζώου πρὸς τὴν λατρείαν τοῦ Διὸς ὑποδηλοῦσι (ἢ ἐνστασις, ἢν ἤθελέ τις προβάλλει, ὅτι ἐν τῷ ἱερῷ τῷ ἀφιερωμένῳ και εἰς ἄλλην θεότητα ἠδύνατο κάλλιστα νὰ ὑπάρχη και βωμὸς τοῦ Διὸς και εἰς τοῦτον νὰνῆκοισιν οἱ γρύπες και τὸ ἐν λόγῳ ἀγγεῖον δὲν μοὶ φαίνεται ἰσχυρά), ἂν, λέγω, δεηθῶμεν ὅτι ταῦτα ὄντως οὕτως ἔχουσι και ἢ σκαπάνη ἀληθῶς τὰ ἐρείπια τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀρεσίου Διὸς ἦνεγκεν εἰς φῶς εἰς τὰ Μίσημα, πῶς θὰ δυνηθῶμεν νὰ συμβιβάσωμεν τὴν γνώμην ταύτην πρὸς τὰ τοῦ Παυσανίου λόγια; Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ὅσον ἐκ

ἑτέρας λεκάνης ἐπίσης ἐνεπιγράφου κρίνω ἀνάξιον μακροτέρου λόγου ἐνταῦθα. Ἐνεπιγράφους δὲ λίθους δὲν εὐρομεν ἢ δύο μόνον (κατὰ τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ δημοκρίτου II) θραῦσμα βασιλεῖδος τινὸς ἴσως ἐκ πεντελικοῦ μαρμάρου (μῆκος 0,10, πλάτος 0,07 καθόσον σφίζονται, ὕψος ὀλόκληρον σφζόμενον 0,08) ἐφ' οὗ ἀναγινώσκειται ἢ ἀρχὴ τῶν δύο και μόνων ποτὲ ἐπ' αὐτοῦ γεγραμμένων στίχων

E . . . .
AM . . . .

και δύο ἑτερα θραύσματα πλακὸς ἀσβεστολίθου προσαρμύζοντα (μῆκος 0,35, πλάτος 0,26, καθόσον σφίζονται, πάχος ὀλόκληρον σφζόμενον 0,06) ἐφ' ὧν ἀναγινώσκειται ἢ ἀρχὴ τοῦ μόνου και ἐπ' αὐτῶν ποτε ἐπιγεγραμμένου στίχου

H B P O . . . . .

Ἡ συμπλήρωσις αὐτῆς εἰς Ἡρωος ἢ Ἡρωῖ εἶναι πιθανή, ἀλλ' ἐκ ταύτης και μόνης νὰ θελήσῃ τις νὰ ἐξαγάγῃ ἐναντία πρὸς τὰ ἐν τῷ καιμένῳ συμπεράσματα περὶ τοῦ ἀποκαλυφθέντος ἱεροῦ φαίνεται μοι τολμηρόν.

¹ Ἐν τῇ συντόμῳ και ἀφοριστικῇ οὔτως εἰπεῖν ἐξαγγελίᾳ τῶν πορισμάτων τῶν ἐν Μεγάρῳ ἀνασκαφῶν τῇ καταγεγραμμένῃ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ ἔτους 1889 δὲν ἐμνημόνευσα τοῦτου τοῦ ἀγγείου διότι κακῶς εἶχα ἀναγνώσει· τότε τὸ πρῶτον αὐτοῦ γράμμα ὡς L και τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι παράδοξον, διότι ὡς φαίνεται, και ὁ χαρακτὴς αὐτὸς τοιοῦτόν τι εἶχε γράψῃ κατ' ἀρχαῖς και κατόπιν ἐπαγορεύθων τὸ λάθος του ἔγραψε Φ.

πρώτης ὄψεως φαίνεται ἀσυμβίβαστον· ἀλλ' ἄς μὴ διακρίνωμεν τὴν ἀφήγησιν τῶν πεπραγμένων καὶ εἰς τὸ τέλος ἐπανερχόμεθα εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα.

Πρὸς βορρᾶν καὶ εἰς ἀπόστασιν 5-6 λεπτῶν τῆς ὥρας ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ καὶ ἀροῦ διέλθῃ τις μικρὰν τινα χαράδραν βλέπει ἐπὶ ὁροπεδίου οὐχὶ μεγάλης ἐκτάσεως λείψανα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀρχαίων κτισμάτων¹ καὶ πρ' αὐτὰ δεξιαμένην ἐν τῷ βράχῳ ἐπίσης λελαξευμένην, μείζονα ὅμως τῆς τοῦ ἱεροῦ καὶ κάλλιον διατηρουμένην, μαρτύρια ταῦτα ὅτι τὸ μέρος καὶ πάλαι δὲν ἦτο ἀκατοίκητον· ἂν ὅμως ἐχρησίμευον καὶ ταῦτα ὡς ἐξάρτημα τοῦ ἱεροῦ ἢ τὰ δρώμενα εἶναι μᾶλλον λείψανα κώμης τινὸς τῶν Μεγαρικῶν ἐπέχῳ νάποφανθῶ γνώμην, παρατηρῶν τοῦτο μόνον ὅτι τὰ ἐρείπια δὲν μοι ἐράνησαν πολλά, τούτων δὲ ἐν ἰδίῳς εἴλκυσε τὴν προσοχὴν μου καὶ παρήγγειλα τοὺς σκαφεῖς νὰ καθαρίσωσιν αὐτὸ ἀπὸ τῶν ἐπικειμένων πρὸ πάντων λίθων καὶ τῶν καλυπτόντων αὐτὸ ὑπὸ τοὺς λίθους ὀλίγων χωμάτων. Τούτου δὲ γενομένου ἐδείχθη τὸ κτίσμα ὡς ἐν τῷ διαγράμματι εἰκονίζεται (Πίν. 5, ἀριθ. 2). Αἱ τέσσαρες αὐτοῦ πλευραὶ οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ὁ βράχος αὐτὸς εἰς σχῆμα τοίχου λαξευθείς², κατὰ δὲ τὴν μεσημβρινοδυτικὴν γωνίαν ὑπάρχουσιν ἐπίσης ἐν τῷ βραχώδει ἐδάφει λελαξευμέναι βαθμίδες καὶ κατὰ τὴν θέσιν τὴν σημειωθεῖσαν διὰ τοῦ γράμματός α ὑψοῦται καὶ νῦν ἔτι ἐπὶ βάσεως³ ἐδραζομένη πωρίνη πλίνθος δίκην στήλης ὕψους 2,30 Γ. Μ., ἥτοι ὑψηλότερα τῶν πλευρῶν τῶν τοίχων τοῦ κτισματος κατὰ 0,30 Γ. Μ. περίπου· ἀντιστοίχου στήλης κατὰ τὸ μεσημβρινὸν μέρος δὲν εὐρέθησαν ἔχνη, καίπερ ἀνασκαφέντος ὄλου τοῦ ἐμβαδοῦ τοῦ κτισματος εἰς τὸ προσήκον βάθος· ἀλλ' ἴσως πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁμοία στήλη ἴστατό ποτε καὶ κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος. Τὸ κτίσμα ἀναντιρρήτως ἔχει τινὰ πρὸς τάφον ὁμοιότητα καὶ κατὰ τὴν γνώμην

μου μόνον τάφος ἦ, ὡς ὀρθότερον καλοῦσι καὶ νῦν οἱ Μεγαρεῖς τοὺς τοιοῦτους τάφους, ταφείον ἦτο· ἀλλὰ καὶ τίνων χρόνων ἀδήλων. Οὐδὲν εὐρέθη ἐν αὐτῷ οὔτε κτέρισμα, οὔτε ἄλλο οἰονδήποτε ἀντικείμενον, πιθανώτατα διότι ὁ τάφος εἶχε προανοιγθῆ καὶ ἐρευνηθῆ ἔκπαλαι. Τάφοι ὅμως τοιοῦτοι ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένοι καὶ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐν τῇ Μεγαριδίδι περὶ ἐνὸς δ' αὐτῶν ἐρχομαι νὰ κάμω εὐθὺς κατωτέρω λόγον.

Καὶ τῷ ὄντι ἡ ἔννοια ὅτι ὁ Πausanias περιγράφων τὰ τῆς ἀγούσης εἰς Κόρινθον θεωρήματα εἶχεν ὑπ' ὄψιν του τὴν Ἀδριάνειον ὁδόν, αὕτη δὲ εἶχε τὴν αὐτὴν περίπου, οἷαν καὶ αἱ νεώτεροι ὁδοί, ἢ τε σιδηρᾶ καὶ ἡ ἀμαξιτός, φορὰν μὲ ἠνάγκασαν νὰ διατρέξω πολλάκις τὸ ἀπὸ Μεγάρων μέχρι τῆς θαλάσσης διάστημα ἐπισκοπῶν καὶ ἐξετάζων τὰ διάφορα ἐκεῖ ὑψώματα καὶ τὴν πεδιάδα καὶ τοὺς ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καθ' ὄλον τὸ μῆκος τῶν σημερινῶν ὁδῶν προηνεφωμένους τάφους ὑπὸ τῶν νῦν κατοικῶν τῶν Μεγάρων ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἢ νὰ εὕρω λείψανα μεγαλειότερου τινὸς τῶν συνήθων ταφείου ἢ καὶ τύμβου τινὸς νάνακαλύψω που τὰ ἔχνη. Ἐνταῦθα λοιπὸν κατὰ τὴν θέσιν τὴν καλουμένην Κορυκοῦρι ἢ θεὰ τάφου τινὸς ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένου ἐφείλκυσε μάλιστα τὴν προσοχὴν μου· ὁ τάφος εἶχε προανοιγθῆ παρὰ τινος χωρικοῦ ἐξ Εἰδυλλίας κατοικοῦ νῦν Μεγάρων καὶ πάλιν ἐν μέρει ἐπιχωσθῆ· παρήγγειλα λοιπὸν τοὺς σκαφεῖς νὰ καθαρίσωσιν αὐτὸν καὶ αὐθις ἐντελῶς, νὰ σκάψωσι δὲ καὶ τὸ πρὸς δυσμὰς αὐτοῦ μέρος, ὁπότεν, ὡς εἶκαζον, ἐγένετο εἰς αὐτὸν ἡ κατάβασις· ὁ καθαρισμὸς ἐγένετο καὶ ὁ τάφος πρόκειται νῦν εἰς τὰ ὄμματα πάντων καθ' ὄλον του τὸ σχῆμα πλὴν ἐννοεῖται τῆς στέγης του, ἥτις κατὰ τὸν ἀνοίξαντα αὐτὸν τὸ πρῶτον τυμβωρύχον ἦν θολωτή· ὁ τάφος ἐλαξεύθη ἐπὶ τοῦ βραχώδους ἐδάφους, ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο δὲν ἦτο ἀληθῆς βράχος, ἀλλ' ἐκ τῶν βραχωδῶν ἐκείνων στρωμάτων τῶν ἐκ τῶν Kalk-Rollen συμπηχθέντων κατ' ἀκολουθίαν ὄχι πολὺ στερεόν, ἠναγκάσθησαν οἱ λαξεύσαντες αὐτὸν νὰ ἐπιρῶσωσι τὰς πλευράς του κτίσαντες, ὅπου ἦτο ἀνάγκη τοίχους ἐκ πωρίνων πλίνθων καὶ τούτους ὑστερον ἐπήλειψαν διὰ χρίσματος, ἀπλοῦ ὅμως καὶ ἄνευ γραφῶν· ἔθηκαν δὲ ἐν αὐτῷ καὶ δύο, ὡς φαίνεται, λάρνακας, ὧν μόνον ἡ ἑτέρα νῦν

¹ Πρὸς. Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 212.

² Τὸ ἔδαφος εἶναι καὶ ἐδῶ ὡς καὶ ἄλλαχοῦ δηλ. *ximial* ὑποκάτω εἰς βάθος 2,00 Γ. Μ. ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος, ἐπάνω δὲ βράχια παραχθέντα ἀναμφιβόλως ὡς ἀνωτέρω (σελ. 27) ὁ κ. Lepsius λέγει.

³ Ἡ βᾶσις ἔχει μῆκος 0,85, πᾶχος, ἥτοι ὕψος, 0,30 καὶ πλάτος ὅσον καὶ ἡ ἐπ' αὐτῆς τετραγώνος στήλη, ἥτοι 0,50 περίπου. Τὸ ὄλον λοιπὸν ὕψος τῆς στήλης μετὰ τῆς βάσεως εἶναι 2,30 ἐνῶ ὁ ὑψηλότερος τοίχος ἔχει ὕψος μάλιστα 2,00 Γ. Μ., δὲν κείται δὲ, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης καὶ ἐν τῷ διαγράμματι, ἡ στήλη κατὰ τὸ μέσον τοῦ πλάτους τοῦ κτισματος.

σώζεται¹. πρὸς δυσμάς εἶχον λαξεύσει ἐν αὐτῷ τῷ βράχῳ ἐπίσης τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος, δι' ἧς κατήρχοντο εἰς αὐτόν, προσθέτοντες καὶ τεχνιτὰς βαθμίδας ὅπου ὁ βράχος δὲν ἦτο ἀρκετὰ ἰσχυρὸς ὥστε νὰ λάβῃ καὶ διατηρήσῃ τὸ σχῆμα τῶν βαθμίδων. Ὁ τάφος μᾶς ἀναμιμνήσκει ἀναντιρρήτως τοὺς γνωστοὺς ἐκείνους θολωτοὺς τάφους τῆς Κορίνθου, ἐνὸς τῶν ὁποίων διεσφύθησαν ἐν μέρει καὶ αἱ τοιχογραφίαι καὶ ἀντιγραφεῖται ὑπὸ τοῦ ζωγράφου κ. Λύτρα ὁπάραιαι τῆς Ἑταιρίας κατετέθησαν ἐν τῷ Κεντρ. Ἀρχ. Μουσείῳ πρὸς εὐκολωτέραν παρὰ τῶν βουλομένων μελέτην². ἄλλ' ὁ ἐν Μεγάροις τάφος γραφὰς δὲν ἔφερε ἔφερον ὅμως καὶ φέρει καὶ νῦν ἔτι ἐνιαχοῦ ἥλους κατὰ τοὺς τοίχους ἀρ' ὧν τίς οἶδε τίνα ἀνηρτώοντό ποτε κτερίσματα³. τοιαῦτα, εἶναι ἀληθῆς, δὲν εὐρέθησαν ἄξια λόγου κατὰ τὸν συμβωρῶν καὶ τὴν πιστοποιούσαν τοὺς λόγους του δημοτικῆν ἀρχὴν τὴν καὶ παρεμποδίσασαν τότε τὴν περαιτέρω τοῦ τάφου καταστροφὴν. εὐρέθησαν ὅμως, ὡς μοὶ εἶπον, χρυσᾶ τινὰ φύλλα εἰς στέφανον πιθανῶς ἀνήκοντα. Οὐδὲν δὲ τὸ παράδοξον νὰ μετεδόθη ἐκ Κορίνθου εἰς τὴν γείτονα πόλιν ὁ τρόπος οὗτος τοῦ κατασκευάζειν τὰς αἰωνίους κατοικίας, τρόπος λίαν συνήθης, ὡς φαίνεται, τοῖς νέοις κατοικοῖς τῆς ὑπὸ τοῦ Καίσαρος καὶ πάλιν συνουκισθείσης πόλεως. Περὶ ἐτέρου δὲ τινος τάφου, ὃν ὁ ἴδιος ἀνεκάλυψα, ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένου (μ. 2,00, πλ. 0,50, βάρους 0,70) περιττόν νὰ κάμω μακρότερον λόγον ἐνταῦθα. οὔτε αὐτὸς καθ' ἑαυτόν, οὔτε τὰ δύο τρία ὄλως κοινὰ ἀγγεῖα τὰ ἐν αὐτῷ εὐρεθέντα εἰσὶ ἄξια λόγου. ἀλλ' ἡ ἔρευνα τῶν ἐδῶ τόπων μ' ἔφερον εἰς τὴν ἀνακάλυψιν σπουδαιοτέρου τινὸς κτίσματος, περὶ οὗ καὶ ἔρχομαι νὰ κάμω λόγον.

Παρατήρησα δηλαδὴ ὅτι κατὰ τὴν ἐκεῖ πλησίον κοίτην μικροῦ χειμάρρου, ἔνεκα τοῦ ὁποίου καὶ ἡ σιδηρᾶ καὶ ἡ ἀμαξιτὸς ὁδὸς ἔχουσιν, ἀνά μίαν ἑκατέρα, λιθίνην γέφυραν, πώριναί τινες πλίνθοι, δύο ἢ τρεῖς, ἐφαίνοντο κατὰ τινὰ τάξιν θεθειμένα καὶ οἰονεὶ λιθόστρωτον ἀποτελοῦσαι καὶ

¹ Νῦν ἀφῆρθη καὶ αὕτη δυστυχῶς ὑπὸ τῶν χωρικῶν καὶ ἐν γένει ὁ τάφος ἐπεχώσθη καὶ πάλιν οὕτως, ὥστε νὰ μὴ φαίνεται τὸ ἔδαφος αὐτοῦ.

² Σφίζονται μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν χάρασσω τὰς γραμμάς ταύτας τινὲς ἐξ αὐτῶν καὶ σαφῶς δεικνύουσιν ὅτι εἶχον ἐμπληθῆ εἰς τοὺς τοίχους πρὶν ἢ οὗτοι ἐπαλειφθῶσι διὰ τοῦ χρίσματος.

παρήγγειλά τινας τῶν σκαφέων νὰ καθαρῶσι τὸ μέρος ἀποκαμίζοντες εἰς αὐτὸ τὸ ρεῦμα τὰ γώματα. Καὶ κατ' ἀρχάς μὲν οὐδὲν τὸ ἄξιον λόγου ὑπάρχον ἐφαίνετο, ἀλλὰ τῆς σκαφῆς προχωρησάσης ἀπεκαλύφθησαν τὰ ἐδάφη τῆς κατασκευῆς ἰκανῶς μεγάλου οἰκοδομήματος, οὗ ἔχει πρὸ ὀρθαλμῶν τὸ διάγραμμα ὁ ἀναγνώστης τῶν γραμμῶν τούτων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Καθεράου ἐκπονηθῆν (Πίν. ὁ, ἀριθ. 3). Τὸ οἰκοδόμημα εἶχε μῆκος 23 περίπου Γ. Μ., διότι καὶ τὸ πρὸς μεσημβρίαν λάξευμα τοῦ βράχου εἶχε ποιηθῆ ἐξεπίτηδες κατὰ τὴν γνώμην μου πρὸς εἰσδοχὴν πωρίνων πλίνθων. ἔχον δὲ καὶ πλάτος 9 περίπου Γ. Μ., εἶχεν ἐν ὄλῳ ἐμβαδὸν περὶ τὰ 210 Γ. Μ., ἔνεκα δὲ τοῦ ἀνισοῦψους καὶ ἐπικλινῶς πρὸς τὸ ρεῦμα φερομένου βραχώδους ἐδάφους, ἀνισοῦψης, ὡς εἰκόσ, ἦτο καὶ ἡ θεμελίωσις αὐτοῦ οὕτως, ὥστε, ἐνῶ πρὸς μεσημβρίαν λ. γ. διὰ καταθέσεως ἐνὸς καὶ μόνου δόμου πλίνθων ἠδράζετο αὕτη ἐπὶ τοῦ βράχου, πρὸς βορρᾶν κατὰ τὸ ρεῦμα πολλαχοῦ ἐχρειάσθησαν ὀκτώ δόμοι πλίνθων ἵνα ἡ θεμελίωσις ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ἐδάφους ἐδρασθῆ. Ἡ θέα κατ' ἀκολουθίαν τῶν νῦν σωζομένων λειψάνων εἶναι τις κλιμακωτή, διότι δὲν ἐσφύθησαν, ὡς εἰκόσ, πανταχοῦ ὀλόκληρα τὰ θεμέλια καὶ τοῦτο κυρίως ἐδηλώθη διὰ τῶν λατινικῶν ἀριθμῶν, δι' ὧν τὰ διάφορα στρώματα τῶν πλίνθων ἐσημειώθησαν. Τὸ στρώμα λ. γ. τῶν πλίνθων τὸ διὰ τοῦ ἀριθμοῦ VIII σημειωθῆν δηλοῖ ὅτι ἔτι 7 δόμοι ἦσαν ἀναγκαῖοι ἐνταῦθα (οἷτινες καὶ ἐξέλιπον τίς οἶδε πῶς) ἵνα ὑψωθῆ ἡ θεμελίωσις μέχρι τοῦ ἐπιπέδου τοῦ στρώματος τοῦ σημειωθέντος διὰ τοῦ ἀριθ. I, ἐνῶ τρεῖς ἔτι μόνον ἔρχοι ἐπιτιθέμενοι ἐπὶ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς διὰ τοῦ ἀριθ. IV σημειωθέντες ἵνα ἐπίσης ὑψωθῆ μέχρι τοῦ αὐτοῦ σημείου. ἀλλὰ ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς IV δεικνύει ἐνταῦθα ὅτι κατὰ τοῦτο τὸ μέρος αὐτὸς ἦτο καὶ ὁ κατώτατος δόμος, ὁ καὶ μόνος σωζόμενος, ἐνῶ ὁ ἀριθ. IV πρὸς βορρᾶν δηλοῖ ὅτι ἐξέλιπον ἐντεῦθεν τρεῖς ἔτι δόμοι, ὅχι ὅμως καὶ ὅτι δὲν σφίζονται καὶ ἄλλοι ὑπ' αὐτόν μέχρι τοῦ στερεοῦ ἐδάφους. Τῶν δὲ σωζομένων δόμων ἄλλαι μὲν πλίνθοι εἶναι παρὰ μῆκος θεθειμένα, ἄλλαι δὲ πορμηθόν, ἀλλὰ κατὰ τρόπον δυσκόλως δυνάμενον νὰ περιγραφῆ καὶ ἔτι δυσκολώτερον δι' ἀπλοῦ σχήματος νὰ δηλωθῆ καὶ κατὰ μὲν τὰς θέσεις τὰς διὰ τῶν γραμμῶν α καὶ β σημειωθεῖ-

σας ή γή φαίνεται ούσα στερεά και ούδόλως παράδοξον να επένειντό ποτε επ' αὐτῆς πλίνθοι, ἀφοῦ μάλιστα κατὰ τὸ μέσον τοῦ οἰκοδομήματος οὐδ' ἀναγκαιά ἦτο ἴσως ή μέχρι τοῦ βράχου θεμελίωσις, δὲν ἦτο δηλ. ἀνάγκη να ἦναι τὸ κτίσμα ἐλόλιθον' κατὰ τὴν θέσιν ὅμως τὴν διὰ τοῦ γράμματος γ σημειωθεῖσαν ή ἔλληψις πλίνθων και ή παραγέμισις τοῦ μέρους διὰ γώματος οὐχί στερεοῦ, ἐφάνη μοι παράδοξος και πιθανὸν τυμβωρύχος τις ἐκλαθῶν τὸν τόπον ὡς τάρον να εἶχε ποτε σκάψει ἐκεῖ¹. Περιέργον δὲ εἶναι και τὸ βραχῶδες ἐκεῖνο ὕψωμα τὸ διὰ τοῦ γράμματος δ σημειωθὲν, ὅπερ οὕτως μὴ ὠμαλισμένον μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ στρώματος τῶν δόμων τοῦ διὰ τοῦ ἀριθ. 1 σημειωθέντος ὕψουται. Ἴσως τὸ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων πατούμενον ἔδαφος τοῦ κτίσματος να ἦτο ὑψηλότερον τοῦ στρώματος τῶν πλίνθων τοῦ διὰ τοῦ ἀριθ. 1 σημειωθέντος κατὰ ἓνα ή πλείονας δόμους και οὕτως ἀπεκρύπτετο και τὸ βραχῶδες ἐκεῖνο ὕψωμα, ἀλλὰ και τότε ἔπρεπε να ἦναι κάπως μᾶλλον ἐξωμαλισμένον ή ὅσον νῦν εἶναι, ἵνα δεχθῆ ἐφ' ἑαυτοῦ πλίνθων δόμους. Πρὸς ἀνατολὰς δὲ τούτων τῶν ἐρειπίων σφίζονται τὰ λείψανα κυκλωπέιου τινὸς τοίχου, ἃ βλέπει ὡσαύτως ἐπὶ τοῦ διαγράμματος ὁ ἀναγνώστης (Πίν. Β, ἀριθ. 4) σεσημειωμένα.

Τὸ οἰκοδόμημα ἐφέρετο ἀπὸ βορρᾶ πρὸς μεσημβρίαν με μικράν τινα πρὸς ἀνατολὰς και δυσμὰς ἀπόκλισιν (NNE - SSO). Ἡ πρὸς βορρᾶν και ὄχι πρὸς ἀνατολὰς διεύθυνσις αὐτοῦ δὲν εἶναι βεβαίως ἰσχυρὸς λόγος να ὑποθέσωμεν ὅτι δὲν ἦτο Νάος² και ὁ τῆς Κρανίας Ἀθηνᾶς τὴν αὐτὴν εἶχε πρὸς ἄρκτον κλίσιν³; μᾶλλον λοιπὸν ὁ τρόπος τῆς οἰκοδομίας του και πρὸ πάντων ὁ τόπος, ἐν ᾧ εἶναι ὠκοδομημένον, μᾶς ἀποτρέπουσι ἀπὸ ταύτης τῆς ὑποθέσεως⁴; ἀλλ' οὕτε Πύργος βεβαίως ἦτο διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους. Πύργος ἐνταῦθα θὰ ἦτό τι ἀληθῶς ὅλως σχολαῖον και ἀνωφελὲς πρᾶγμα. Καὶ ὅμως ὡς Πύργος ὑπελαμβάνετο ὑπὸ τῶν νεωτέρων κατοίκων τῶν Μεγάρων και τὸ μέρος καλεῖται και νῦν ἐτι *Πύργος τοῦ Γληγόρη*, πρᾶγμα ὅπερ τότε πρῶτον ἔμαθον, ὅταν ή σκαφή εἶχεν ἤδη ἀποκα-

λύσει τὰ πλείστα τῶν ἐρειπίων του. Κατὰ τὸ λέγειν τῶν γεροντοτέρων κατοίκων τῶν Μεγάρων, οὐς λαθῶν ἐκ τῆς ὀνομασίας ἀφορμὴν ἠρώτησα, τὸ οἰκοδόμημα ἐσφίζετο ὄχι πρὸ πολλῶν ἐτῶν, πρὸ τεσσαράκοντα μόλις, εἰς 1,50 - 2,00 Γ. Μ. ὑπὲρ τὸ σημερινὸν ἔδαφος και ἦν καταφανές⁵: ἂν δὲ αἱ πληροφορίαι αὗται δὲν εἶναι ὅλως κεναί, ἄπορον τῆ ἀληθείᾳ πῶς δὲν εἶχεν ἐλκύσει τὴν προσοχὴν τῶν ἐπισκεφθέντων και γραφάντων περὶ Μεγαρίδος κατὰ τὴν παροῦσαν ή και τὰς παρελθούσας ἑκατονταετηρίδας⁶. Ἀλλ' ἴσως τὰ ἀρχαῖα αὐτοῦ θεμελίαι ἀπεκρύπτοντο τότε ὑπὸ νεωτέρων κτισμάτων (σφίζονται και νῦν ἐπ' αὐτῶν ἀσβεστοκτίστων τοίχων λείψανα) και ἴσως ἐντεῦθεν ἐγεννήθη και τὸ νεώτερον ὄνομα τοῦ τόπου, ἐκ πυργοειδοῦς δηλ. οἰκίσκου *Γρηγορίου* τινὸς ἐπὶ τῶν ἀρχαίων θεμελίων ποτὲ κτισθέντος.

Ἀλλ' ἂν οὕτε Νάος, οὕτε Πύργος ἦτο τὸ οἰκοδόμημα, τί ἀρά γε ἠδύνατο να ἦναι; Ἐδήλωσα ἤδη ἀρχόμενος τοῦ περὶ αὐτοῦ λόγου ὅτι τὰ ἐρείπια του περιβάλλουσι περίξ τάφοι, καίται δηλ. ἐν μέσῳ νεκροπόλεως. Ἦτο λοιπὸν ἀρά γε και αὐτὸ τάφος, ἦτοι Μαισωλεῖον ἐπισήμου τινὸς ἀνδρός; Ἡ ἔννοια ἐπέργεται εἰς τὸν νοῦν παντὸς ἐξετάζοντος τὸ πρᾶγμα, ταύτης δὲ πιθανῆς φαινομένης ἐτι πιθανωτέρα φαίνεται οὕσα ή ὑπόθεσις ὅτι ή σκαπάνη ἤνεγκεν εἰς φῶς τὰ λείψανα τοῦ μνημείου τοῦ Τηλεφάνους. Δυστυχῶς εὑρημα ἐν τοῖς καλύπτουσι τὰ ἐρείπια ταῦτα γώμασιν οὐδὲν ἄλλο ἄξιον λόγου ἐγένετο⁷ ή πτέρυγος μαρμαρίνης θραῦσμα ἀνηκούσης εἰς ἄγαλμα ὑπὲρ τὸ φυσικὸν μέγεθος πεποιημένον⁸. Νίκη τις πτερωτὴ ἴσχυτό ποτε ἐν αὐτῷ και κατὰ τίνα τρόπον; Ἐνῶ δὲ ταῦτα ἀπεκαλύπτομεν ἐνταῦθα, ἔτεροι σκαφεῖς ἠρεύνων τὸν τόπον τὸν περίξ τοῦ ἐκκλησιδίου τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου βορειοδυτικῶς και εἰς ἀπόστασιν 300 περίπου βημάτων ἀπὸ τῶν προπόδων τῆς δυτικῆς Ἀκροπόλεως τῶν Μεγάρων κειμένου, διότι μοι εἶχον εἶπει ὅτι και ἐκεῖ ἐκρύ-

¹ Ἐκτός ἂν τὸ πρᾶγμα ἐξηγηθῆ ἄλλως, ὅτι δηλ. αὗται αἱ πόριναί πλίνθοι αἱ ἐκεῖ ποτε τεθειμέναι μαλακαὶ οὕσαι εἶχον διαλυθῆ και ἀποτελέσει τὸ ὑπόλευκον ἐκεῖνο γῶμα.

² Bul. de Cor. Hel. 1887, Pl. I.

⁴ Τούλάχιστον ἐν τοῖς ἐν χερσὶ μου Bursian (Geogr. v. Griechenland, Τόμ. Α', σελ. 366 και ἐξῆς), Viseher (Erinn. u. Ein-drücke aus Griechenland, σελ. 222 - 230) και Reinganum (Das alte Megaris, σελ. 22 - 38) δὲν εὐρίσκω αὐτὸ μνημονεύμενον.

⁵ Καὶ μικρὸν τεμάχιον πωρίνου σπονδύλου εὐρέθη, τὸ μόνον λείψανον κίονος.

⁶ Χωρικός τις μοι ἔλεγεν ὅτι ὀλόκληρον ἄγαλμα εἶχε ποτε ἐκεῖ εὐρεθῆ, ὁ δὲ εὐρών αὐτὸ τὸ συνέτριψε.

πτοντο ὑπὸ τὴν γῆν ἀρχαίου τινὸς κτίσματος τὰ ἐρείπια· ἀλλ' ἡ διήμερος ἐκεῖ σκαφή οὐδὲν ἄλλο ἤνεγκεν εἰς φῶς ἢ τοίχων τινῶν πηλοκτίστων καὶ ἀσβεστοκτίστων τὰ λείψανα, ἐρείπια πιθανῶς μεγαλύτερας τινὸς Βυζαντινῆς ἐκκλησίας, νὰ σκάψωμεν δ' ἐνταῦθα περισσότερον οὔτε δυνατόν ἦτο, οὔτε ἀναγκαῖον ἐκρίθη παρ' ἐμοῦ.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τῶν ἀνασκαφῶν ἐξαγόμενα. Νῦν δ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ παρόντος ἄρθρου λόγια τοῦ περιηγητοῦ. Ὁ Πausanias περιγράφων τὰ τῆς ἀγοῦσης εἰς Κόρινθον θεωρήματα εἶχεν ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν γνώμην μου τὴν μόνην καὶ τότε ἀξίαν τοῦ δόματος Ἀδριάνειον ὁδὸν καθ' ὅσον τῆς τὸ μῆκος καὶ ταύτην ἴσως καὶ ὁ ἴδιος πορευθεὶς ἀπήντησε καὶ ἐξ αὐτοψίας ἐγνώρισε πρῶτον μὲν κατὰ τὸν νῦν Πύργον τοῦ Γληγόρη τὸν τάφον τοῦ Σαμίου αὐλητοῦ Ἐηλεφάνους, ὀλίγον δὲ περαιτέρω γήλορον τινα κογχίτη λίθῳ διακεκοσμημένον, ὃν οἱ πάλαι Μεγαρεῖς ὡς τὸν τύμβον τοῦ Καρὸς ὑπελάμβανον· τοῦ τύμβου δὲν σφίζονται νῦν ἔχνη καταστραφέντος βεβαίως οὐ μόνον ὑπὸ φυσικῶν αἰτίων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης χειρός· περαιτέρω δὲ πρὸς δυσμὰς μέγρι τῶν Σκιρωνίδων πετρῶν οὐδὲν ὑπῆρχε, κατὰ τὸν Πausanias τοῦλάχιστον, ἄξιον λόγου θεώρημα· ἐκεῖ δὲ φθάσας καὶ τὰ τῶν πετρῶν περιγράφας καὶ μυθολογήσας ὁ περιηγητῆς μνημονεύει κατόπιν καὶ τοῦ Ναιῶ τοῦ Ἀρεσίου Διὸς ὡς ἐπὶ τῇ ἄκρῃ τοῦ ὄρους κειμένου. «Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ περιηγητοῦ», παρατηρεῖ ὁ Lolling (ἔ. ἀ. σελ. 213) «ἐξηγήθησαν μέχρι τοῦδε παρὰ πάντων ὡς σημαίνοντες ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆ κορυφῆ, οὐχὶ ὀρθῶς βέβαια, διότι, καὶ ἂν μὴ ἦναι γλωσσικῶς ἡ ἐρμηνεία αὕτη ἡμαρτημένη, ἐπὶ τῶν πραγμάτων δὲν δύναται νὰ στηριχθῆ, πρῶτον μὲν διότι ἡ κορυφὴ τοῦ ὄρους πολὺ πέραν τῶν Σκιρωνίδων πετρῶν κεῖται, ὥστε ὁ περιηγητῆς μόλις περὶ τὸ τέλος τῆς τῆς Μεγαρίδος περιγραφῆς ἤρμοζε νὰ κάμῃ μνησίαν αὐτῆς, ἔπειτα δὲ διότι (καὶ οὗτος ὁ λόγος εἶναι βεβαίως ὁ ἰσχυρότερος, ἀφοῦ τὸ μεθοδικὸν τῆς τοῦ Πausanias περιγραφῆς εἶσιν οὐκ ὀλίγοι οἱ ἀρνούμενοι) μέγρι τοῦδε ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ τοιούτων κορυφῶν τῶν ὄρεων βωμῶν μὲν καὶ τεμενῶν εὐρηγνται, οὐδαμοῦ ὅμως καὶ ναῶν, λείψανα, οὐδὲ θὰ θελήσῃ τις σπουδαίως ἀνὴρ νὰ διίσχυρισθῆ ὅτι ἐνταῦθα προῦκειτο περὶ ἐξαίρεσας. Οὐχὶ λοιπὸν ἡ

τοῦ ὄρους κορυφὴ, ἀλλὰ τὸ μᾶλλον προεκτεινόμενον αὐτοῦ μέρος, πρὸς ἀνατολὰς, ἐννοεῖται, ἦτοι πρὸς τὴν Μεγαρικὴν πεδιάδα, σημαίνεται παρὰ Πausanias διὰ τῆς λέξεως ἄκρα καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἐρμηνείαν τῶν λόγων τοῦ περιηγητοῦ ἀναζητήσας τὸν ναὸν ἠτύχησα ὅπως ἐνταῦθα ἀξιόλογα νάνακαλύψω αὐτοῦ λείψανα». Καὶ ὅμως ἡ φράσις τοῦ περιηγητοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆ ἄκρῃ γλωσσικῶς καὶ μάλιστα παρ' αὐτῷ¹ ταῦτο καὶ μόνον δύναται ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους², ναῶν δὲ λείψανα εἶδεν ὁ Πausanias τοῦλάχιστον ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐνὸς τῶν ὑψηλοτάτων ὄρεων τῆς Πελοποννήσου, τῆς Κυλλήνης· «μετὰ δὲ Λιπύτου τὸν τάφον ὄρος τε ὑψηλότατον ὄρων τῶν ἐν Ἀρκαδίᾳ Κυλλήνη καὶ Ἐρμού Κυλληνίου κατερριμμένον ναὸς ἐστὶ ἐπὶ κορυφῆς τοῦ ὄρους»³. Ἀλλὰ τότε πῶς συμβιβάζεται ἡ ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ μνησίαν τοῦ Ναιῶ τοῦ Ἀρεσίου Διὸς ὡς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους κειμένου πρὸς τὰ εἰς τὰ μάρμαρα ἀποκαλυφθέντα ἐρείπια, ἅτινα κεῖνται μὲν ἐπὶ ὑψώματος⁴, διὰ τὸν ἐκ Μεγάρων ὅμως εὐθὺς πρὸς αὐτὰ προσερχόμενον διὰ τοῦ πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως ὄροπέδιου οὐχὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς, ἀλλ' οἰοῖται εἰς τοὺς πρόποδας φαίνονται κείμενα τοῦ ἀκριβοῦς τῶν Σκιρωνίδων πετρῶν ὑπερκειμένου ὄρους τοῦ νῦν καλουμένου Καβαλλίρη; Μὴ λησμονῶμεν ὅτι ὁ Πausanias πρέπει νὰ ὑποθεθῆ ὅτι γράφει ὡσεὶ ἐπὶ τόπου συντάττει τὴν περιήγησίν του, διὰ δὲ τὸν κάτω ἐν τῇ ὁδῷ παρὰ τὰς Σκιρωνίδας πέτρας ἰστάμενον καὶ τὸ εἰς τὰ μάρμαρα ἱερὸν κεῖται ὡς ἐπὶ κορυφῆς τινος τῶν ὑπερκειμένων βουνῶν καὶ κατ' ἀκολουσίαν καὶ ἡ φράσις τοῦ περιηγητοῦ μνημονεύοντος τοῦ Ναιῶ τοῦ Ἀρεσίου Διὸς μετὰ τῆν περιγραφὴν τῶν Σκιρωνίδων πετρῶν ὡς ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆ ἄκρῃ κειμένου οὐ μόνον ἦν ἡ μόνη ἀρμόζουσα εἰς δῆλωσιν τοῦ πράγματος, ἀλλὰ καὶ μαρτυρεῖ ἀριδῆλως κατὰ τὴν γνώμην μου ὅτι ἀνωτέρω διίσχυρισθην, ὅτι δηλ. ὁ Πausanias τὰ τῆς ἀγοῦσης ἐκ Μεγάρων εἰς Κόρινθον περιγράφων τὴν Ἀδριάνειον εἶχεν ὑπ' ὄψιν

¹ Περὶ Πaus. 8, 44, 4.

² Οὐχὶ ὅμως καὶ τῆς ὑψηλοτάτης, ἢν θέλω νὰ δηλώσῃ ὁ περιηγητῆς γράφει «ἐπὶ τῆ ἄκρῃ τῆ ἀνωτάτω τοῦ ὄρους» ἢ «ἐπὶ ἄκρῃ τῆ κορυφῆ τοῦ ὄρους». Περὶ Πaus. 8, 13, 2, 8, 38, 7, 9, 31, 7.

³ Πaus. 8, 17, 1.

⁴ Διακόσια ἑξήκοντα καὶ ἑνὲς μέτρον Γαλ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης κατὰ βαρομετρικὴν καταμέτρησιν τοῦ κ. Καθερέου.

ὁδόν, ταύτην ἴσως καὶ ὁ ἴδιος πορευθεὶς καὶ πιθανῶς ἐξ αὐτοψίας τὴν ἀκριβῆ θέσιν τοῦ ἱεροῦ μὴ γνοῦς¹. Ἄν ὁ περιηγητὴς οὐχὶ τὴν Ἀδριάνειον, ταῦτόν εἶπεῖν τὴν σημερινὴν σιδηρᾶν ἢ ἀμαξιτὸν ὁδόν, εἶχεν ἐν νῶ, ἀλλὰ τὸν σημερινὸν Τουρκόδρομον ἢ καὶ ἄλλην τινὰ ἔτι πλησιέστερον τοῦ εἰς τὰ μύρμαρα ἱεροῦ διερχομένην ἀτραπὸν ἢ ὁδόν, θὰ ἦτο παντάπασι τῇ ἀληθείᾳ ἀκατάληπτον, διατὶ εὐθὺς μετὰ τὸν περὶ τοῦ μνήματος τοῦ Καρὸς λόγον δὲν ἀναφέρει τὸ εἰς τὰ μύρμαρα ἱερόν, ἀλλὰ περιγράφας πρῶτον τὰς κάτω κειμένας Σκιρωνίδας πέτρας, ἔπειτα ποιεῖται μνείαν τοῦ ἱεροῦ ὡς ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆ ἀκρᾶ κειμένου καὶ τὰ περὶ τούτου μυθολογίας ἐπανέρχεται πάλιν εἰς τὰ τῆς ὁδοῦ διὰ τῆς φράσεως « προελθοῦσι δὲ ἐς τὸ πρόσω » τὸν περὶ ταύτης συνεγίζων λόγον. Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων οὐδεμία ἀνάγκη νὰ δεγθῶμεν ὅτι οἱ Πάλαι Μεγαρεῖς ὑπελάμβανον τὸν λοφίσκον τὸν νῦν

Κουρμουλὸν καλούμενον ὡς προϊστορικὸν τύμβον.

Ἄλλὰ καὶ οὕτως ἀπέδειξαν καὶ αἱ Μεγαρικαὶ ἀνασκαφαὶ ὅτι ἡ πίστις μας εἰς τὸ ἀκριβὲς καὶ τὸ ὄχι ὅλως ἀμέθοδον τῆς τοῦ Παυσανίου περιηγήσεως δύναται πολλάκις, εἰ μὴ πάντοτε, νὰ μᾶς ὁδηγῇ εἰς καθορισμὸν τῶν ὑπ' αὐτοῦ μνημονευομένων τόπων καὶ μνημείων. Ὁ ἄνθρωπος ὑποπίπτει ἐνίοτε ἀληθῶς εἰς χονδροειδῆ λάθην, οἷον τὸ περὶ τοῦ ἀναθήματος τῶν ἱππέων ἐν τῇ Ἀκροπόλει Ἀθηνῶν¹, εἴτε διότι ὁ ἴδιος δὲν εἶδε τὰ πράγματα, εἴτε καὶ διότι ἐνίοτε ἀποδέχεται ἀβασανίστως τὰ τῶν ἐγχωρίων ἐξηγητῶν φλυαρήματα² ἀλλὰ καὶ οὕτως μένει ἡμῖν καὶ ἡ μόνη πηγὴ, ἧς πρέπει μὲν μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς πάντοτε νὰ κάμνωμεν χρῆσιν, νὰ μὴ ἀρνώμεθα ὅμως καὶ ἐκ τῶν προτέρων τὸ ἀξιόπιστον αὐτῆς.

¹ Ἐν Ἐλευσίῃ τῇ 1ῃ Ἀπριλίου 1890.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ

ΜΕΓΑΡΙΚΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀνωτέρω περὶ τῶν παρὰ τὰ Μέγαρα ἀνασκαφῶν (εἰς ἃς ἔδωκα ἐγὼ αὐτὸς ἀφορμὴν) ἀξιολόγου διατριβῆς ἄσμενος δρᾶττομαι τῆς φιλοφρόνως χορηγηθείσης μοι ἀδείας τοῦ νὰ προσθέσω κατὰ ἐνταῦθα σκέψεις τινὰς καὶ παρατηρήσεις, ἄστινας μοὶ ἐγέννησαν, τοῦτο μὲν ἐπίσκεψις τῶν ἀνασκαφέντων τόπων κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον τῆς ἀνασκαφῆς των, τοῦτο δὲ ἡ γνώσις νῦν ἐν συνόλῳ τῶν πορισμάτων καὶ εὐρημάτων αὐτῶν. Καὶ ἐμοί, ὅπως καὶ τῷ γράψαντι τὸ ἀνωτέρω ἄρθρον, μέλημα κύριον εἶναι ἡ τῆς ἀληθείας εὗρεσις καὶ πέποιθα ὅτι ἐν τοῖς κυρίοις δὲν διαφωνοῦμεν

ὅπου δὲ δὲν συμφωνοῦμεν ἡ κρίσις περὶ τοῦ ὄρθου τῆς γνώμης ἐκατέρου ἀπόκειται τοῖς ἀναγνώσταις τοῦ ἀνὰ χεῖρας περιοδικοῦ.

Ἐν ταῖς συμβολαῖς εἰς τὴν τοπογραφίαν τῆς Μεγαρίδος² ἀπειράθην μόνον ὑπὸ τοῦ Παυσανίου χειραγώγούμενος νὰ εἴσω μνημεῖά τινα καὶ κτίσματα παρὰ τὰ Μέγαρα κείμενα³ εἰς βεβαίωσιν ὅμως τῶν ὑπ' ἐμοῦ ἐκεῖ εἰρημένων ἀναγκαῖται ἦσαν ἀνακριβῶς ἀνασκαφαὶ ἐν τοῖς ὑποδειχθεῖσι τόποις, αἵτινες καὶ μόναι ἠδύναντο νὰ παράσχωσιν ἡμῖν τὴν λυδίαν λίθον τοῦ τρόπου τῆς χρησιμοποίησεως τῆς τοῦ Παυσανίου περιηγήσεως καὶ τοῦ ἀξιόπιστου αὐτῆς. Πάντες λοιπὸν οἱ περὶ ταῦτα τὰ ζητήματα σπουδάζοντες χάριτας θὰ ὁμολογήσωσι τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἑταιρίᾳ καὶ ἰδίᾳ τῷ συναδέλφῳ Φιλίῳ ἐπὶ τῇ ἤδη γενομένῃ ἀνασκαφῇ τῶν εἰρημένων τόπων, ἀφοῦ χάρις εἰς ταύτην ἀσφαλέστε-

¹ Τὸ ὅτι περὶ Νασοῦ καὶ ὄχι περὶ Ἱεροῦ κάμνει λόγον οὐδὲν ἀποδεικνύει, διότι πολλάκις ἀδικήτως γροῖται ταῖς λέξεσι (πρὸβλ. 8, 48, 7-8), ἀλλ' ὅτι οὐδὲ γὰρ λέγει περὶ τῆς ὁμοιότητος αὐτοῦ πρὸς τὸ τῆς Κραναίας Ἀθηνᾶς, ὅπερ ὁ ἴδιος τόσον λεπτομερῶς περιγράφει, παρέχει εὐλόγον τὴν ὑπόνοιαν ὅτι τὸ ἐν Μεγάροις ἴσως δὲν ἐγνώρισεν ἐξ αὐτοψίας. Τούτου δὲ πιθανοῦ ὄντος πιθανὴ θὰ ἦτο καὶ ἡ ὑπόθεσις ὅτι ὑπελάμβανεν αὐτὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Καθαλλάρη κείμενον καὶ τότε ἡ φράσις αὐτοῦ θὰ ἦτο ἀνεπίδεκτος ἀμφισβήτησεως. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὅμως τούτου τοῦ βουνοῦ ἔχνη ἀρχαίου οἰκοδομήματος δὲν ὑπάρχουσιν.

¹ Πρὸβλ. Ἀρχ. Δελτίον, 1889, σελ. 187.

² Πρὸβλ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 301 κ. ἐξ.

ν δυνάμεθα νῦν νὰ κρίνωμεν περὶ τούτου τοῦ κήματος τῆς συγγραφῆς τοῦ Παυσανίου. Τὸ ἀξιολογώτατον τῶν πορισμάτων τῶν ἐν λόγῳ ἀνασκαφῶν εἶναι ἀναντιρρήτως ἡ ἀποκάλυψις τῶν ἐρειπίων ἱεροῦ εἰς τὰ μύρμαρα, ἐν ᾗ δηλ. θέσει ἐνόησα ἐγὼ τότε ὅτι ἐδικοιούμην νὰ τοποθετήσω ἐν νάον τοῦ Ἀφροδίτου Διὸς τὸν ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ μνημονευόμενον. Σαφῆ ἔννοιαν τοῦ τρόπου τῆς κοδομίας αὐτοῦ δὲν ἠδύνατό τις νὰ συλλάβῃ βεβαίως πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν· νῦν δὲ μετὰ τὸ πέρασ ὑπῶν ἔχομεν πρὸ ὀρθαλμῶν τὰ λείψανα τοιοῦτο-ροῦ τινὸς κτίσματος, ὅπερ ἀδύνατον ἦτο πρότερον νὰ φαντασθῶμεν.

Νομίζομεν δηλ. ὅτι βλέπομεν νῦν πρὸ ἡμῶν ῥαγῶν οἰκημα ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ὁποίου μικρὸν, ἀλλ' ἐπιμελῶς ἐκτισμένον οἰκοδόμημα, (πίν. 4, μεταξὺ τοῦ Ν καὶ Γ) προδήλως ναῖσκος, εὔρηται καὶ πρὸς τούτῳ καὶ ἐτέρου τινὸς κτίσματος (II) ἐπιεικῶς ἐπιμελοῦς κατασκευῆς καὶ προσωριμῆν ὡσαύτως εἰς θρησκευτικὸν πιθανῶς σκοπὸν βωμοῦ;) τὰ ἐδάφη τῆς κατασκευῆς σφύζονται καὶ ἔλως καὶ βάσεις τινὲς πρὸς ἴδρυσιν ἀγαλμάτων ἢ ἄλλων ἀναθημάτων ὑπάρχουσιν ἐκεῖ. Νομίζω δὲ τι ἐπὶ τῶν ἐξαγομένων νῦν μόνον τῆς ἀνασκαφῆς περιηριζόμενος καὶ τοῦ Παυσανίου ὄλως ὀλιγωρῶν οἰκισθῆναι νὰ ἐξενέγκω τὴν γνώμην ὅτι καὶ ἐνταῦθα πρόκειται ἡμῖν ὁμοίον τι παράδειγμα, οἷον καὶ τὸ περὶ τῶν οἰκιῶν τοῦ Πουλυτίωνος καὶ τοῦ Δήμωνος ἐν Ἀθήναις καὶ τοῦ Ἀγαθοκλέους ἐν Πειραιεῖ.

Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου τάδε γράφει αὐτὸς ὁ περιηγητῆς (1, 2, 3) «Ἔστι δ' ἐν αὐτῇ (τῇ στοᾷ δηλ.) Πουλυτίωνος οἰκία, καθ' ἣν παρὰ τὴν Ἐλευστίνην δρᾶσαι τελετὴν Ἀθηναίων φασὶν οὐ τοὺς ἀφανιστάτους· ἐπ' ἐμοῦ δὲ ἀνεῖτο Διονύσου . . . . . μετὰ δὲ τὸ τοῦ Διονύσου τέμενος ἔστιν οἰκημα κτλ.» Ἐν τοῖς μὴ παρατεθειμένοις ἐνταῦθα χωρίοις λόγος γίνεται περὶ τῶν ἀγαλμάτων τῶν ἐν τῷ τέμενει ἱδρυσμένων αὐτῶν τε τῶν ἐκεῖ ἰδίως λατρευομένων καὶ ἄλλων τινῶν θεῶν.

Περὶ δὲ τοῦ Δήμωνος ὧδέ πως φηέγγεται ἡ τοῦ C. I. G. ἀριθ. 439 ἐπιγραφή κατὰ τὴν τοῦ Dittenberger συμπλήρωσιν αὐτῆς (Syll. 368):

«Ὁ Θεὸς ἔχρησεν τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων δοῦναι τὴν οἰκίαν τὴν Δήμωνος καὶ τὸν κῆπον ἱερὸν

τῷ Ἀσκληπιῷ καὶ αὐτὸν Δήμωνα ἱερέα εἶναι.

Ἱερεὺς Δήμων Δημοτέλους Παιανιεὺς ἔδωκε καὶ τὴν οἰκίαν καὶ τὸν κῆπον προσταξάτωρ τοῦ δήμου Ἀθηναίων δοῦναι ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ κατὰ τὴν μαντεῖαν τοῦ Θεοῦ.»

Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν Πειραιεῖ κτίσμα τὸ ἀποκαλυφθὲν κατὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ νέου Δημοτικοῦ Θεάτρου καὶ εἰς ἡμᾶς κατὰ τὰ ἐδάφη τῆς κατασκευῆς περιφθὲν καὶ τούτου ἕνεκα εἰς σύγκρισιν ἀρμοδιώτερον ὂν, ὁμοίον τι φαίνεται ὅτι ἦτο οἰκοδόμημα. Ἐγράψαν περὶ τούτου ἐν μὲν τῷ ἀνθ. χειρῶν περιοδικῷ (1884, σελ. 40 καὶ ἐξ.) ὁ Δραχάτσης, ἐν δὲ ταῖς Mittheilungen ὁ Dörpfeld καὶ ὁ Köhler (1884, σελ. 279 καὶ ἐξ.) παραθέντες καὶ ἀκριβῆς διαγράμμα τῶν ἐρειπίων αὐτοῦ (ἔ. ἀ. πίν. 13). Τοῦ Köhler δὲ ἰδίως ἔργον εἶναι ἡ ὀρθὴ ἐρμηνεία τῶν κτισμάτων τούτων (ἔ. ἀ. σελ. 297, Wachsmuth, Die Stadt Athen, II, σελ. 463 καὶ ἐξ.). Ὁ Ἀγαθοκλῆς (υἱὸς τοῦ Διονυσίου;) Μαραθῶνιος καὶ οἱ τούτου ἀπόγονοι περιεβάλλοντο ἐν τῷ θιάσῳ τῶν Διονυσιαστῶν τῷ ἀξιώματι τοῦ ἱερέως τοῦ Διονύσου, εἰς ὃν εἶχον κατασκευάσῃ μικρὸν ναῖσκον ἐν περιβάλλῳ συνεχομένῳ τῇ πατρικῇ τῶν οἰκίᾳ· ἐν τῷ αὐτῷ περιβάλλῳ συνεδρίαζον καὶ οἱ Ὀργεῶνες καὶ ἐν τούτῳ εὐρέθησαν ὡσαύτως αἱ ἐνεπιγράφοι στηλαὶ μετὰ τῶν βῆθρων τῶν, ἐξ ὧν νῦν ἡμεῖς γινώσκομεν κάλλιον τὰ κατὰ τὸν ἀριστοκρατικὸν τοῦτον καὶ μὴ παντὶ προσιτὸν σύλλογον.

Ἡ ὁμοιότης τούτου τοῦ κτίσματος πρὸς τὸ εἰς τὰ μύρμαρα ἀποκαλυφθὲν εἶναι καταφανής· καὶ ἐνταῦθα (εἰς τὰ μύρμαρα δηλ.) ἀπεκαλύθη ἐπιεικῶς μέγα οἰκημα ἐκ πολλῶν τμημάτων συγκείμενον, παρ' αὐτὸ περίβολος μετὰ μικροῦ ἱεροῦ καὶ πρὸς τούτοις ἐπὶ πωρίνων πλίνθων (οἰοεὶ βῆθρων) κοιλώματα εἰς ἴδρυσιν ἴσως ἐνεπιγράφων στηλῶν· δυστυχῶς ἐνεπιγράφοι στηλαὶ δὲν ἀνευρέθησαν, ἴσως διότι τὸ μέρος ἦν ἤδη εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν· ἄλλως θὰ ἐμυθνομένον τι ἐξ αὐτῶν περὶ τινος πιθανῶς καὶ ἐνταῦθα θιάσου, οὗτινος οἱ ἑταῖροι ὑπὸ τὴν ἐπιμελητείαν μὲν τοῦ κυρίου τῆς παρακειμένης οἰκίας, ὑπὸ τὴν σκέπη δὲ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ (κατὰ μῆνα;) συνεδρίαζον.

Ὅτι τὸ εἰς τὰ μύρμαρα ἱερὸν εἶναι ὁ τοῦ Παυσανίου νῆδος τοῦ Ἀφροδίτου Διὸς δέχεται καὶ ὁ κ. Φίλιος, καίπερ μετὰ τινος δισταγμοῦ, ὡς νομίζω,

ἐκφέρων ταύτην του τὴν γνώμην. Ἐλπίζω ὅμως ὅτι τ' ἀνωτέρω διασαφηνίζοντα ἱκανῶς τὰ εἰς τὰ μάρμαρα ἐρείπια καὶ δικαιούντα ἡμᾶς καθ' ὁμοίον τινα τρόπον καὶ ταῦτα νὰ ἐξηγήσωμεν θὰ πείσῃ τὸν συνάδελφον νὰποβάλλῃ πάντα δισταγμὸν καὶ νὰ νομίσῃ μετὰ καὶ ἄλλων πολλῶν δυναμένων νὰ κρίνωσι καὶ ἐξ αὐτοψίας γνόντων τὰ πράγματα ὅτι ὄντως τὰ εἰς τὰ μάρμαρα ἀποκαλυφθέντα ἐρείπια οὐχί τινος ἀγνώστου καὶ ὑπ' οὐδενὸς συγγραφέως μνημονευομένου ἱεροῦ λείψανα εἶναι, ἀλλ' αὐτὸς ὁ τοῦ Ἀρσειοῦ Διὸς ναὸς. Εὐχῆς ἔργον βεβαίως θὰ ἦτο νὰ εἴχομεν καὶ ἄλλα πειστήρια, μάλιστα ἐπιγραφάς, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον δὲν ὑπολαμβάνω ἐγὼ τὸ πρᾶγμα.

Κεῖται δὲ τὸ ἱερόν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ *Καβαλλάρη*, ἐν ᾧ ἐγὼ τὴν τοῦ Παυσανίου ἄκρην τοῦ ὄρους ἀνεύρισκον, ἐφ' ἣ κατὰ τὸν περιηγητὴν ὁ ναὸς τοῦ Ἀρσειοῦ Διὸς ἴδρυτο. Ὅτι τὸ σφόδρα δεδηλωμένον τοῦτο ὕψωμα, τὸ καὶ τὴν τελευταίαν πρὸς ἀνατολὰς ἀξίαν λόγου δειράδα (*Vorsprung*) τοῦ βραχώδους μέρους τῆς Γερανείας ἀποτελοῦν, ὡς τινα ἄκραν τοῦ ὄρους ἡδύνατό τις νὰ ὑπολάβῃ καὶ ὀνομάσῃ, τὸ πιστεύω καὶ νῦν ἐτι' ἀνάλογόν πως π.χ. ὡς πρὸς τὴν ἔκφρασιν εἶναι τὸ χωρίον τοῦ Παυσανίου ἐν τῷ αὐτῷ πρώτῳ βιβλίῳ (I, 1, 1) ἐν ᾧ τὸ Σούνιον «ἄκρα γῆς τῆς Ἀστικῆς» ὑπ' αὐτοῦ καλεῖται λέγοντος πρὸς τούτους κατωτέρω «καὶ ναὸς Ἀθηναῖς Σουνιάδος ἐπὶ κορυφῇ τῆς ἄκρας». Ὡς δὲ πρὸς τὴν φράσιν ἐφ' ἣ σημαίνουσης κατὰ τὴν γνώμην μου an welcher καὶ οὐχί auf welcher δικαιούμαι, νομίζω, νὰ παραπέμψω π.χ. εἰς ὅσα περὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀρτέμιδος ἔγραψα τοῦ παρὰ τὴν Ἀντικυραν ἐν σχέσει πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ περὶ αὐτοῦ λεγόμενα (*Mittheil.* 1889, σελ. 232). Ὅπως ποτ' ἂν ἦ νομίζω ὅτι ἡ διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν θέσιν κρατυνομένη ἐρμηνεία μου αὕτη τῶν λόγων τοῦ Παυσανίου ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ τοῦ ὄρους ἤττον βεβαιωμένη καὶ ἀπλουστέρα εἶναι ἢ ἡ γνώμη τοῦ κ. Φιλίου φρονούντος ὅτι καὶ τὸ ὄροπέδιον ἐκεῖνο, ἐφ' οὗ τὸ ἱερόν, ὑπὸ τῶν κάτω κατὰ τὴν ὁδὸν παρὰ τὰς Σκιρωνίδας πέτρας ὄντων (καίπερ ἐλάχιστον ἢ οὐδαμῶς ἐκείθεν ὀρώμενον) ὡς τις ἄκρα (= κορυφή) τοῦ ὄρους ἡδύνατο νὰ ὑποληφθῇ ἢ ὅτι καὶ ἐνταῦθα περὶ οὐδενὸς ἄλλου πρόκειται ἢ περὶ μὴ ὀρθῆς καὶ

ἀσαφοῦς τινος τοῦ Παυσανίου ἀντιλήψεως τῶν πραγμάτων ἐξ αὐτοψίας μὴ γνόντος τὰ κατὰ τὸ ἱερόν.

Εἰς τὴν ἐμὴν ἐκδοχὴν τῆς λέξεως ἄκρα ἀντιστρατεύεται κατὰ τὸν κ. Φίλιον ἡ καθόλου φράσις τοῦ περιηγητοῦ, καθ' ἣν καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ ἡ λέξις πρέπει νὰ ἐννοηθῇ ὡς σημαίνουσα τὴν κορυφὴν ὅχι ὅμως καὶ τὴν ὑψηλοτάτην (προσθέτει ὁ φίλος συνάδελφος) ἣν θέλων νὰ δηλώσῃ ὁ περιηγητὴς γράφει «ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ τοῦ ὄρους τῇ ἀνωτάτῳ» ἢ «ἐπὶ ἄκρᾳ τῆ κορυφῆ τοῦ ὄρους» (8, 13, 2. 8, 38, 7. 9, 31, 7). Εἰς στήριξιν δὲ τῆς γνώμης του ταύτης ἀναφέρει ὡς παράδειγμα ἐν καὶ μόνον χωρίον τοῦ περιηγητοῦ (8, 44, 4). Ἄλλ' ἐξετάσωμεν ἀκριβέστερόν πως τὸ ἐν λόγῳ χωρίον. «Ἔστι δὲ ἄνοδος», λέγεται ἐν αὐτῷ, «ἐξ Ἀσέας εἰς τὸ ὄρος τὸ Βόρειον καλούμενον καὶ ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ τοῦ ὄρους σημεῖά ἐστιν ἱεροῦ· ποιῆσαι δὲ τὸ ἱερόν Ἀθηναῖ τε Σωτεῖρα καὶ Ποσειδῶνι Ὀδυσσεά ἐλέγετο ἀνακομισθέντα ἐξ Ἰλίου». Πρόδηλον ὅτι κατὰ τὸν Φίλιον καὶ ἐνταῦθα ἡ φράσις τοῦ περιηγητοῦ ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ τοῦ ὄρους σημαίνει ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, καὶ ἡ ἐρμηνεία αὕτη θὰ ἦτο βεβαίως καὶ ἡ μόνη ὀρθή, ἂν τὰ λείψανα τοῦ ναοῦ ἔκειντο ἐκεῖ, ἔνθα ὁ κ. Φίλιος προϋποθέτει αὐτὰ κείμενα. Καὶ ὅμως τὸναντίον ἀληθεύει καὶ ἐνταῦθα, καὶ τούτου δηλ. τοῦ ἱεροῦ τὰ ἐρείπια (γινώσκω δὲ καὶ ἐξ αὐτοψίας τοὺς τόπους) εὑρηγται, ὡς καὶ τὰ τοῦ ἱεροῦ τοῦ εἰς τὰ μάρμαρα, κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐξ Ἀσέας ὑπὲρ τὴν βορειοδυτικὴν δειράδα τοῦ ὄρους Βορείου (νῦν Κράβαρι καλούμενου) εἰς τὴν πεδιάδα ἄγουσαν τοῦ Παλλαντίου καὶ τῆς Τεγέας καὶ ἐντεῦθεν τὸ πρῶτον ὑψοῦται τὸ ὄρος μεσημβριοανατολικῶς πρὸς τὴν κορυφὴν αὐτοῦ (*Leake, Trav. in Mor.* III, σελ. 34, *L. Ross, Reis. u. Reiser.* I, σελ. 63, *E. Curtius, Pelop.* I, σελ. 214 καὶ πίν. III, *Bursian, Geogr. v. Griechenland* II, σελ. 224)¹.

¹ Κατὰ τοῦ ἰσχυρισμοῦ μου ὅτι οἱ Ἕλληνες ναοὺς δὲν κατεσκεύαζον ἐπὶ τῶν ὑψηλοτάτων κορυφῶν τῶν ὄρων ἐπάγεται ὁ κ. Φίλιος τὸ τοῦ Παυσανίου χωρίον 8, 17, 1 ἔνθα τῷ ὄντι ναὸς «ἐπὶ κορυφῆς τοῦ ὄρους» (ὅχι ὅμως ἐπὶ τῆς κορυφῆς) δηλ. τῆς Κυλλήνης μνημονεύεται. Ἄλλ' αὐτὸς ὁ φίλος συνάδελφος παρατηρεῖ ὅτι ἀδιαφόρως πολλάκις χρῆται ταῖς λέξεσι ναοὶ καὶ ἱερόν ὁ Παυσανίας, ἐγὼ δ' αὐτὸς παρετήρησα ὅτι τεμνίη μὲν καὶ βωμοὶ καὶ ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν τῶν ὄρων δύνανται νὰ ὑπάρχωσι, κτίσμα ὅμως οἶον τὸ εἰς τὰ μάρμαρα δὲν πιστεύω νὰποδειχθῇ ποτε ὑπάρξαν ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς κορυφῆς τῆς Κυλλήνης.

Δικαιοῦμαι λοιπόν, νομίζω, καὶ νῦν ἔτι νὰ φρονῶ ὅτι διὰ τῆς φράσεως ἄκρα τοῦ ὄρου (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἄκρα τις ἢ ἄκρα ἢ ἀνωτάτω) σημαίνεται τὸ μᾶλλον προεκτεινόμενον αὐτοῦ μέρος, πρὸς ἀνατολάς, ἐννοεῖται, ἤτοι πρὸς τὴν Μεγαρικὴν πεδιάδα, τουτέστι ὅτι σημαίνεται δι' αὐτοῦ ἡ δεξιὰς τοῦ ὄρου ἢ νῦν *Kavalakoria* καλουμένη, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὁποίου τὰ εἰρείπια τοῦ ἱεροῦ κεῖνται.

Ἐπανερχόμενος δὲ μετὰ τὰ εἰρημένα καὶ αὔθις εἰς τὴν περιήγησιν τοῦ Παυσανίου δηλῶ ὅτι νῦν εἶμαι τῆς γνώμης ὅτι εὐκτόν εἶναι πάντοτε νὰ δύνηται τις νὰ παρακολουθῇ καὶ ἐξελέγγῃ αὐτὴν σταθερόν τι καὶ τοπογραφικῶς ὠρισμένον σημεῖον ἀρετηρίαν ποιούμενος. Εἰς τὸ ἀκριβὲς καὶ τὴν ἐξ αὐτοψίας γνώσιν τῶν κατὰ τὴν ἐκ Μεγάρων εἰς Κόρινθον ἀγούσαν περιγραφομένων μνημείων πιστεύων, ἐνόμιζα ὅτι καὶ τὰ ἄλλα τὰ ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ μνημονευόμενα μνημεῖα ὄφειλον νὰ ἀναζητήσω ἀπὸ τοῦ γηλόφου ἐκείνου ὁρμώμενος, ὃν ὑπελάμβανον τότε, ὅτε τὰς συμβολὰς εἰς τὴν τοπογραφίαν τῆς Μεγαρίδος ἔγραφον, ὡς τὸν τύμβον τοῦ Καρὸς ἢ τοῦλάχιστον ὡς τὸν ὑποτιθέμενον τοιοῦτον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Μεγαρέων. Εἶκασα λοιπόν ὅτι τὰ λείψανα κτίσματος ἐντεῦθεν, ἤτοι πρὸς τὰ Μέγαρα πλησιέστερον, τοῦ *Kouromouliou* κείμενα ἠδύναντο νὰ ἀναφέρονται εἰς τὸν τάφον τοῦ Τηλεφάνους ἀπορρίψας τὴν ὑπόθεσιν ὅτι καὶ ἐπαύλεώς τις ἐρείπια ἠδύναντο νὰ ὄσι ταῦτα, ὑποθέσας τὸ ἐκεῖ ἐλαιοτριβεῖον καὶ τὰ παραπλήσια ὡς μεταγενεστέρων χρόνων προσθήκας. Ἐπειδὴ δὲ παρά τε τὸν εἰρημένον γήλοφον καὶ τὰ μνημονευθέντα ἐρείπια διέρχεται ὁ Τουρκόδρομος (ὃν καὶ ἐγὼ αὐτὸς πολλάκις προσιλόμην πρὸ τῆς κατασκευῆς τοῦ σιδηροδρόμου κατὰ τὰς ἐκ Μεγάρων εἰς Κόρινθον ὁδοπορίας μου), ἡ βραχυτάτη δηλ. ἐκείνη ὁδὸς (*Weg*) ἢ ὑπὲρ τὰ παρὰ τὴν παραλίαν ὑψώματα εἰς τὰς Σκιρωνίδας πέτρας κατάγουσα, ἃς περιγράφει ὁ Παυσανίας μετὰ τὸν περὶ τοῦ τάφου τοῦ Τηλεφάνους καὶ τοῦ τύμβου τοῦ Καρὸς λόγον, εἶκασα ἐντεῦθεν ὅτι καὶ ὁ περιηγητὴς ταύτην προεἶλετο τὴν ὁδὸν ἐκ Μεγάρων εἰς Κόρινθον πορευθεὶς καὶ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ εἰς τὸ κύριον αὐτῆς ἀποβλέψας σημεῖον, τὰς Σκιρωνίδας πέτρας, περὶ τούτων καὶ κάμνει πρότερον λόγον (μνημονεύων συγχρόνως καὶ τὴν ἐνταῦθα μάλιστα κατὰ τὸ στενὸν τῶν πε-

τρῶν θαυμασμοῦ ἀξίαν Ἀδριάνειον ὁδὸν) ἵνα κατόπιν ἐπανερχόμενος εἰς τὴν προδιαγεγραμμένην τάξιν ἐξακολουθήσῃ περαιτέρω τὴν περιγραφὴν του. Ἄφροῦ ὅμως αἱ ἀνασκαφαὶ ἔδειξαν ὅτι ὁ ὑποθεθεὶς τάφος τοῦ Τηλεφάνους ἀγροτικὴ ἔπαυλις ἦτο, ἐγὼ δὲ δὲν ἐπιθυμῶ νῦν νὰ ἀναλάβω τὴν ὑπεράσπισιν τῆς γνώμης ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Μεγαρεῖς φυσικὸν τινα γήλοφον ὡς τὸ μνημῆμα τοῦ Καρὸς ὑπελάμβανον, ὑπολείπεται ἡμῖν μόνον ἔτι ὁ τοῦ Ἀρεσίου Διὸς ναὸς ὡς ἀρετηρία πρὸς ἐξήγησιν τῆς πορείας τοῦ Παυσανίου κατὰ τὴν περιήγησίν του.

Καὶ τῷ ὄντι αἱ ἀνασκαφαὶ οὐδὲν ἕτερον δυστυχῶς ἤνεγκον εἰς φῶς τὸ δυνάμενον νὰ βοηθήσῃ ἡμῖν εἰς λύσιν τοῦ ζητήματος· καὶ δὲν ἀρνούμαι μὲν ὅτι ἐν τῷ *Ἡύρω* τοῦ *Γληγόρη*, οὗ ἡ ἀποκάλυψις εἶναι ἔργον τοῦ Φιλίου, ἠδύνατο νὰ ὑποληθῆναι τμήμα τοῦ μνημείου τοῦ Τηλεφάνους, ἀλλὰ καὶ νὰ ποδοῖξωμεν τὸ πρᾶγμα δὲν δυνάμεθα. Τοῦναντίον μάλιστα τὰ τῆς ἀνασκαφῆς αὐτοῦ εὐρήματα ἠδύναντο νὰ γεννήσωσιν ἐν ἡμῖν τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ἰδρυτό ποτε ἐνταῦθα μέγα τρόπαιον ἐπὶ νίκη τινί, ὅτι δὲ τοιαῦτα μνημεῖα, εἰ καὶ ἡ παράδοσις σιγᾷ, ὑπῆρχον ἐν Μεγάροις μαρτύριον ἢ πρότερον μὲν ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡραίου (τοῦ κοινῶς καλουμένου Θεσείου), νῦν δὲ ἐν τῷ ἐθνικῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ ἰδρυμένη ἐκ Μεγάρων Νίκη· τὸ δὲ μέγεθος τῶν εἰρείπιων δὲν ἀντίκειται εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ὡς διδάσκει ἡμᾶς ἡ ἐκ *Σαμοθράκης* Νίκη ἡ ἰδρυμένη ποτὲ ἐπὶ πρόφραξ πλοίου, ἣτοι ἐπὶ βάρου ἐπίσης ἰκανῶς μεγάλου. Ἄλλὰ τὸ γε νῦν ἔχον φρονιμώτερον εἶναι νὰ πᾶγωμεν πάσης περὶ τοῦ ζητήματος κατηγορηματικῆς ἀποφάνσεως. Τὸ ἀξιολογώτατον βεβαίως ἐξαγόμενον τῶν ἀνασκαφῶν εἶναι ἡ ἀποκάλυψις τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀρεσίου Διὸς μετὰ τῶν συνημμένων αὐτῷ οἰκοδομημάτων, ὧν τὴν σημασίαν ἐπειράθημεν ἀνωτέρω νὰ διασαφηνίσωμεν. Οὐδένα δὲ βλέπω καὶ νῦν τὸν βιάζοντά με λόγον νὰ μεταβάλω τὴν γνώμην μου, ὅτι τὸ ἱερὸν εἶχέ ποτε κτισθῆ ἐκεῖ χάριν τῶν ναυτιλλομένων.

Ἐν Ἀθήναις κατὰ Ἰούνιον 1890.

H. G. LOLLING.

Ἔλαβον καὶ ὁ ὑπογράφων ταύτας τὰς γραμμὰς γινώσκων τῶν ἀνωτέρω παρατηρήσεων τοῦ κ. Lolling ἐν χειρογράφῳ καὶ εὐχαριστῶ αὐτῷ ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐπὶ τῷ ὅτι παρέχει μοι ἀφορμὴν νὰ προσθέσω τινὰ συμπληρωτικὰ εἰς τὸ ἀνωτέρω ἄρθρον μου.

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν ὁμοιότητα τῶν ἐρειπίων τοῦ εἰς τὰ μάρμαρα ἱεροῦ πρὸς τὰ τοῦ ἐν Πειραιεῖ ἀποκαλυφθέντος πρὸ ἐτῶν οἰκοδομήματος παρατηρῶ τοῦτο καὶ μόνον ὅτι αὕτη δὲν εἶναι τοσαύτη καὶ τοιαύτη, ὥστε καὶ νὰ γεννᾶ ἐν ἡμῖν τὰς ἀνωτέρω σκέψεις, ἢ δὲ γενομένη ὑπ' ἐμοῦ σύγκρισις αὐτῶν πρὸς τὸ ἱερόν τῆς Κραναιᾶς Ἀθηνᾶς τὸ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου περιγραφόμενον φαίνεται μοι προσφορωτέρα οὕσα πρὸς τὸν σκοπὸν δὲν βλέπω δὲ καὶ τὸν λόγον, καὶ οὕτως ἂν ἐξηγηθῶσι, ὡς ἐξηγεῖ αὐτὰ ὁ κ. Lolling, τὰ εἰς τὰ μάρμαρα ἐρείπια, δι' ὃν οἱ θέλοντες νὰ διστάζωσι περὶ τοῦ τίνος θεοῦ ἦν τὸ ἱερόν θὰ ἐπιέθοντο νὰποβάλλωσι τοὺς δισταγμούς των. Ἄλλ' ἔστω· ἐπὶ τούτων οὐσιωδῶς δὲν διαφέρομεν ἀλλήλων κατὰ τὰς γνώμας, ἀροῦ καὶ ἐγὼ πιστεύω ὅτι τὸν τοῦ Ἀφεισίου Διὸς Ναόν, ὃν μνημονεύει ὁ Παυσανίας, ἤνεγκεν ἢ σκαπάνη εἰς φῶς εἰς τὰ μάρμαρα. Διαφωνοῦμεν ἔμως ἀληθῶς ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ καὶ ταῦτα ὅχι τόσον ἐπουσιῶδη κατὰ τὴν γνώμην μου. Ἄν δηλ. καλῶς ἐννοῶ τὰ τοῦ φίλου συναδέλφου γραφόμενα ἐφρόνει καὶ φρονεῖ ἔτι καὶ νῦν, ὡς λέγει, ὅτι οἱ λόγοι τοῦ περιηγητοῦ ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ τοῦ ὄρους σημαίνουνσι πρὸς τῇ ἄκρᾳ τοῦ ὄρους, ἄκρα δὲ (κατὰ τὸ ἄκρα γῆς, ἔπερ ὅμως δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ κατὰ τὴν γνώμην μου)¹ εἶναι οὐχὶ τὸ πρὸς τὰ ἄνω πέρας αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ πρὸς τὰ κάτω κατὰ τι οἰονόηποτε τοῦ ὀρίζοντος σημεῖον καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, πρὸς ἀνατολὰς· ἀλλὰ καὶ ἂν ἐδεχόμεν ὡς ὀρθὴν γλωσσικῶς ταύτην τὴν ἐξήγησιν, πάλιν δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ δεχθῶ ὅτι ἡ ἀξιολογώτερα μὲν ὄντως, ὅχι ὅμως καὶ ἡ μόνη πρὸς ἀνατολὰς δειρὰς τῆς Γερανεῖας, ἡ νῦν *Kavalaklari* καλουμένη, θὰ ἠδυνάτο νὰ ὑποληφθῇ καὶ κληθῇ κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν ἄκρα, καθὼς ἐπίσης δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ δεχθῶ

ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν θὰ ἠδυνάτο νὰ ὀνομασθῇ ἄκρα ἢ μεσημβρινοανατολικὴ δειρὰς τοῦ Βορείου ὄρους ἢ τὴν κορυφὴν αὐτοῦ ἀποτελοῦσα· ἢ φράσις τοῦ περιηγητοῦ καὶ ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ (8, 44, 4) πιθανὸν νὰ μὴ συμφωνῇ καθ' ὀλοκληρίαν πρὸς τὰ πράγματα, ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲν ἄλλο θὰ ἀπεδείκνυεν ἢ ὅτι καὶ ἐνταῦθα δὲν εἶχε σαφῆ αὐτῶν ἀντίληψιν, ἐξ αὐτοψίας ἴσως μὴ γινώσκων αὐτὰ. Ἡ ἐξήγησις λοιπόν, ἣν ἔδωκα εἰς τὸ χωρίον τοῦ Παυσανίου, εἶναι κατὰ τὴν γνώμην μου καὶ ἡ μόνη ὀρθὴ καὶ ταύτην φαίνονται ὑποστηρίζοντα καὶ τὰ ἄλλα ἐκεῖνα χωρία ἔνθα ὁ περιηγητὴς περὶ τῆς ἄκρας τῆς ἀνωτάτω τοῦ ὄρους κάμνει λόγον καὶ τὰ ὅποια χωρία εἶχον παραθέσει ἐκεῖ ἐν ὑποσημείωσει (πρβ. νῦν καὶ 2, 28, 2).

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων καὶ ἀνεξηγήτου μένοντος πρὸς τούτοις καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀφηγήσεως τῶν πραγμάτων ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ἐπορεύθη τὸν Τουρκόδρομον καὶ τοῦτου περιγράφει τὰ θεωρήματα (οἱ λόγοι δι' ὧν πειράται νὰ ἐξηγήσῃ ὁ φίλος συναδέλφος τὴν εἰς τὴν γνώμην του ἀντικρυς ἀντιστρατευομένην ἀφήγησιν τοῦ Παυσανίου φαίνονται μοι ἤκιστα βásiμοι) μόνη ἢ παρ' ἐμοῦ, ὡς νομίζω, ἐριμνεῖα τοῦ κειμένου τῆς περιηγήσεως εἶναι δυνατὴ καὶ ταύτης ἀναγκαία συνέπεια ὅτι ὁ περιηγητὴς περιγράφει τὴν Ἀδριάνειον καὶ ὅχι ἄλλην ὁδόν. Διότι καὶ ἐγὼ αὐτὸς οὐχὶ εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Πύργου τοῦ Γληρόρη (ὅστις ἀμφιβάλλω μὲν ἂν δύνηται νὰ ὑποτεθῇ ὡς μέγα τρόπαιον, ἀλλὰ καὶ νὰποδείξω ὅτι εἶναι ὁ τάφος τοῦ Τηλεφάνους δὲν δύναμαι βεβαίως) ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν περιήγησιν καθόλου καὶ εἰς τὸ εἰς τὰ μάρμαρα ἀποκαλυφθὲν ἱερόν, ὃ ὑπολαμβάνω ὡς τὸν τοῦ Ἀφεισίου Διὸς ναόν, ἐστήριξα τὴν περὶ τῆς πορείας τοῦ Παυσανίου γνώμην μου, εἰς ἣν καὶ ἐμμένω, ὡς εἰκός, οὐσιωδῶς τῶν παρὰ τὰ Μέγαρα ἀνασκαφικῶν καὶ τοπογραφικῶν ἐρευνῶν μου ἐξαγόμενον ὑπολαμβάνων αὐτὴν¹.

¹ Ἐν Ἐλευσίῃ τῇ 8 Ἰουνίου 1890.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ

¹ Προσφορώτερον καὶ πιθανῶς καὶ τὸ μόνον εἰς στήριξιν τῆς γνώμης τοῦ συναδέλφου θὰ ἦτο ἴσως τὸ χωρίον τοῦ περιηγητοῦ 8, 16, 1. Ἄ' ἔκ δὲ Φεινεοῦ πρὸς ἦλιον ἰόντι ἀνάγοντα ὄρους ἐστὶν ἄκρα Γερόντειον καὶ κατὰ ταύτην ὁδόν» λέγει ἐκεῖ ὁ Παυσανίας καὶ ὑποθέτω ὅτι ὄντως ἄκραν ὀνομάζει τὸ πέρας, τὰ ἔσχατα ὡς ἀλλαχοῦ ὁ ἴδιος

λέγει (8, 10, 2) τοῦ ὄρους, κατὰ τὸ ὅποτον πέρας ὑπῆρχε καὶ ἡ ὁδός.

(1) Ἀναγνωσθῆτω ἀνωτέρω σελ. 27 στ. 16 Alter ἀντὶ τοῦ Alten, εἰς δὲ τὴν σημείωσιν 2 τῆς σελ. 45 προστεθῆτωσαν καὶ τὰ: παράβ. καὶ Δημητρακοπούλου, Βάσανον τῶν περὶ Ἑλλ. προφορᾶς Ἑρασμ. ἀποδείξεων, σελ. 643 καὶ τὴν ἐκεῖ σημ. 1.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΤΟΥ ΥΠΕΡΤΕΛΕΑΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

Ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημ. τ. ἔ. 1884 ἐδημοσιεύθησαν ἐν σ. 81, σ. 84 κ. ἑ., καὶ σ. 203 κ. ἑ. ἐπιγραφαί τινες ἀναγόμεναι εἰς τὸ ἱερόν τοῦ Ἀπόλλωνος Ὑπερτελεάτου. Πᾶσαι αὗται εὐρέθησαν πλησίον τοῦ χωρίου Φοινίκι, δὲν ἐξηκριβώθη ἕμως εἰσέτι ἡ θέσις τοῦ περι οὗ ὁ λόγος ἱεροῦ. Ἐν ταῖς πρὸς ἀνεύρεσιν αὐτοῦ ἐν τῷ ἔτει 1883 διὰ τοῦ κ. Σοφούλη γενομέναις σκαφαῖς περὶ ὧν λόγος γίνεται ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχ. Ἐταιρίας τοῦ ἔ. 1883 σ. 31 κ. ἑ., ἀνεκαλύφθησαν νέαι τινὲς ἐπιγραφαί, αἵτινες ἐναπετέθησαν νεωστὶ ἐν τῷ ἐπιγραφικῷ τμήματι τοῦ Ἐθν. Ἀρχ. Μουσείου. Εἶνε δὲ αἱ ἑξῆς:

1. Ὁ ὑπὸ τοῦ κ. Σοφούλη ἔ.α. σ. 32 μνημονευθεὶς ἐκ λευκοῦ μαρμάρου κιονίσκος, ὅστις ἐχρησίμευεν ὡς βᾶσις (ὑπόστατον), ἴσως περιρραντηρίου τινός. Ὑψ. 0,57, πλ. τοῦ ἄνω χεῖλους 0,31, τοῦ ποδός 0,35^μ.

Περὶ τὸ ἄνω ἄκρον τοῦ στενωτέρου μέσου μέρους ἐνεχαράχθησαν δι' ὀξείας ὀργάνου καὶ ἀτέλως τὰ ἑξῆς:

Α Γ Ε Χ Ο Ν Ι Η Σ
Μ Ε Κ Ε Χ Τ Ι Κ Λ Ε Ζ Τ

Μενεστικλῆς τῶ(ι) Ἀπέλωνι ἄ: (νέθεκε)

Σημειωτέον ὅτι ἀμέσως μετὰ τὰ στοιχεῖα «τῶ» ἔπεται τὸ ἄ' Ἀπέλωνι», σχηματίζει δὴλ. ἡ ἐπι-

γραφή ταινίαν ἀκολουθοῦσαν ἐν εἴδει ὄψεως τὴν περιφέρειαν τοῦ λίθου, λήγουσαν δὲ εἰς τὸ ἄνω ἄκρον τοῦ στυλοειδοῦς μέρους αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ὑπολογίσει καλῶς τὸ μῆκος τῆς ἐγγραχθῆσομένης ἐπιγραφῆς, ἐπεχείρησεν ὁ χαράκτης τὸ μὲν πρῶτον διὰ συμκρύνσεως τῶν γραμμάτων νὰ ἐξοικονομήσῃ τὸν διὰ τὴν ἐπιγραφὴν χώρον, ἔπειτα δὲ ἀποτυχὼν παρέλειψεν τὸ τέλος αὐτῆς, προσθέσας τὰ σημεῖα τῆς ἀποκοπῆς τῶν γραμμάτων.

Αἱ τρεῖς ἐπόμεναι ἐπιγραφαί εἶνε τεμάχια ψηφισμάτων τῶν Ἐπιδαυρίων¹, ἐγκεχαραγμένα ἐπὶ ἐρυθροῦ ἐκ Κροκεῶν λίθου (rosso antico).

2. Τεμάχιον πλακὸς μετ' ἐπικράνου. Σῶζεται τὸ ἀριστερὸν ἄκρον. Μῆκ. 0,14, πλ. 0,13, πάχ. 0,35^μ. Διακρίνονται μὲν πέντε στίχοι, ἡ δὲ ἐπιφάνεια εἶνε τόσον ἐφθαρμένη ὥστε ἀδύνατον νὰ ἐξηκριβώσω πλέον τοῦ ἑξῆς μέρους τῶν τριῶν πρώτων στίχων:

Ε Π Ε Ι Δ Η Φ Ο
Ω Ν Η Υ Γ
Α Η Ω

3. Τεμάχιον πλακός. Μῆκ. 0,19, πλ. 0,20, πάχ. 0,05^μ. Σῶζεται τὸ ἀριστερὸν ἄκρον. Ἀπὸ τοῦ εἰ. στίχου ἡ γραφή ἀραιοτέρα.

¹ Καὶ ἐπὶ δύο τῶν χαλκῶν ταινιῶν καλοῦνται οἱ ἀναθέσαντες Ἐπιδαυριοί, ἴδε Ἐφημ. Ἀρχ. ἔ. α. σ. 81 ὑπ' ἀρ. 1 καὶ σ. 204 ὑπ' ἀρ. 5. Ἡ δευτέρα τῶν ἐπιγραφῶν τούτων δύναται νὰ συμπληρωθῇ: ἐπὶ ἱερέως Ἀπόλλωνος Ἀγελαιῶν τοῦ Ἀριστοκράτους Ἐπιδαυρίε[υ] τὸ θ'. — Ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐν σ. 211 ὑπ' ἀρ. 36 (πρόβ. τὸν παρένθετον πίνακα) ἀναγνώθι: Κυλλισκος.

ΑΝΚΑΙΣΡΙΝΟΜΙ ΙΑΣΥΛΙ
 ΚΑΙΕΙΡΑΝΑΣΚΑΙΤΑΛΟΙΠΑΤΙΜΙΑ
 ΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΤΑΣΠΟΛΕΟΣ
 5 ΚΑΛΕΙΝΔΕΑΥΤΟΥΣΚΑΙΕΙΣ
 ΙΑΝΕΝΤΟΙΣΑΓΩΣΙ
 ΙΘΗΤΙΑΠΟΛΙΣΚΑΡ
 ΥΤΟΝΚΑΙΕΠΙΤΑΝΙ
 ΤΙΑΝΚΑΙΔΟΜΕΝ
 10 ΣΕΦΟΡΟΥΣΞΓ
 ΟΝΝΟΜΩ
 ΟΝ

ἰσοτέλει;-
 αν καὶ [ἐ]πινομί[αν κα]ὶ ἀσυλί[αν καὶ πολέμω
 καὶ εἰράνας καὶ τὰ λοιπὰ τίμια [ὅσα καὶ τοῖς
 ἄλλοις προξένους τᾶς πόλεως [ὑπάρχει·
 5 καλεῖν δὲ αὐτοὺς καὶ εἰς [προε-
 δρ]ίαν ἐν τοῖς ἀγῶσι [οἷς
 τ]ίθητι ἅ πόλεις· καλεῖν δὲ
 αὐτὸν καὶ ἐπὶ τᾶν [κοινᾶν
 ἐσ]τίαν καὶ δόμεν [αὐτῶ
 10 το]ὺς ἐφόρους ξ[ένια τὰ μέ-
 γιστα ἐκ τῶν νόμω[ν

4. Τεμάχιον πλακός. Μῆκ. 0,22, πλ. 0,14, πάγ. 0,05^μ. Σώζεται τὸ ἀριστερόν, ἴσως καὶ τὸ κάτω ἄκρον τοῦ λίθου.

ΔΙ ΕΝ
 ΑΠΟΛΙΣΚΑΛΕΙΝ
 ΤΑΝΚΟΙΝΑΝΕΣ
 ΤΩΙΤΟΥΣΕΦΟΡΟ
 5 ΓΙΣΤΑΕΚΤΩΝΝ
 ΞΕΝΙΑΝΟΙΕΦΟΡΟΙ
 ΡΟΝΑΝΑΓΡΑΨΑΝΞΙ
 ΚΑΙΑΝΑΘΕΝΤΩΕΙΣ
 10 ΛΩΝΟΣΤΟΥΥΠΡ
 ΙΩΔΕΚΑΙΤΟΥΥ
 ΓΡΦΟΝΠΟΤΙ
 ΟΙΩΝ
 vac.

[καλεῖν δὲ αὐτοὺς καὶ εἰς προε-]
 δρ[ίαν] ἐν [τοῖς ἀγῶσι οἷς τίθητι
 ἅ πόλεις· καλεῖν [δὲ αὐτὸν καὶ ἐπὶ
 τᾶν κοινᾶν ἐσ]τίαν καὶ δόμεν αὐ-
 τῶ τοὺς ἐφόρο[υς ξένια τὰ μέ-
 5 γιστα ἐκ τῶν νόμων· τᾶν δὲ προ-
 ξενίαν οἱ ἔφοροι [οἱ περὶ; . . .
 ρον ἀναγραψάν(τω) εἰς στάλαν λιθίναν
 καὶ ἀναθέντω εἰς τ[ὸ] ἱερόν τοῦ Ἀπόλ-
 λωνος τοῦ Ὑπερ[τελεάτου, ἀποστειλάν-
 10 τ]ῶ δὲ καὶ τοῦ ψ[αρίσματος ἀντί-
 γραφον πατὶ τ[ᾶν] πόλιν τᾶν Ἐρυ;
 θ[ρα]ίων.

Ἰὰς ἐν τοῖς στ. 8 κ. ἐ. τῆς ὑπ' ἀρ. 3 καὶ ἐν τοῖς
 στ. 4 κ. ἐ. τῆς ὑπ' ἀρ. 4 ἐπιγραφῆς συμπληρώ-
 σεις παρέλαβον ἐκ τινος ἐξ Ἑρμιόνης ψηφίσματος
 (C. I. G. 1193 = Dittenberger Syll. 389), γνω-
 στὸν δὲ ὅτι ἡ φράσις «ἐπὶ τᾶν κοινᾶν ἐστίαν» (τὴν
 ἐν τῷ Πρυτανείῳ) ἀπαντᾷ καὶ ἐν Δελφικαῖς καὶ
 Μεγαρικαῖς ἐπιγραφαῖς. Ἡ συμπλήρωσις τοῦ τε-
 λευταίου στίχου τῆς ὑπ' ἀρ. 4 ἐπιγραφῆς (Ἑρυ-

θραίων, τουτέστι τῶν ἐν Ἰωνίᾳ) δὲν δύναται νὰ
 θεωρηθῇ ὡς βεβαία, βέβαιον ὅμως ὅτι δὲν πρόκει-
 ται περὶ κατοίκου γειτονικῆς τινος πόλεως.

Ἡ ὑπ' ἀρ. 1 ἐπιγραφὴ ἀνεγράφη ἐν τῷ λίθῳ
 κατὰ τὴν πέμπτην, τὰ δὲ ἄλλα, ὡς γέ μοι δοκεῖ,
 κατὰ τὴν τρίτην πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδα.

H. G. LOLLING

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

(Συνέχεια)¹

48

ΚΕΝΚΑΤΑΤΟ . ΕΝΟΜΟΥΞΚΑ . . . . .
ΗΜΟΚΡΑΤΙΑΝΟΥΔΕΡΩΠΟΤΕ . . . . .
ΕΡΓΩΙΟΡΩΞΑΝΟΥΝΦΑΝΕΡΟΝΕΙ . . . . .
ΞΤΑΤΑΙΧΑΡΙΤΑΞΑΡΟΔΙΔΟΝΑΙ . . . . .
5 ΑΞΩΝΑΝΕΥΕΡΓΕΤΗΞΩΞΙΝΑΓΑΘΕΙ . . . . .
ΙΒΟΥΛΕΙΤΟΥΞΠΡΟΕΔΡΟΥΞΟΙΑΝΛΑ . . . . .
ΙΝΕΙΞΤΟΝΔΗΜΟΝΟΤΑΝΕΞΕΛΟΩΞΙΝΑΙ . . . . .
ΕΡΑΙΤΗΞΑΙΤΗΞΕΩΞΧΡΗΜΑΤΙΞΑΙΠΕΡΙΙ . . . . .
ΝΠΡΩΤΗΝΕΚΚΛΗΞΙΑΝΚΑΤΑΤΟΝΝΟΜΟΝΓΝΩ . . . . .
10 ΑΛΛΕΞΟΑΙΤΗΞΒΟΥΛΗΞΕΙΞΤΟΝΔΗΜΟΝΟΤΙΔΟΚΕΙΤ . . . . .
ΟΥΛΕΙΕΡΑΙΝΕΞΑΙΦΙΛΙΠΠΙΔΗΝΦΙΛΟΚΛΕΟΥΞΚΕΦΑΛ . . . . .
ΘΕΝΑΡΕΤΗΞΕΝΕΚΑΚΑΙΕΥΝΟΙΑΞΗΞΕΧΩΝΔΙΑΤΕΛΕΙΠ . . . . .
ΡΙΤΟΝΔΗΜΟΝΤΟΝΑΟΗΝΑΙΩΝΚΑΙΞΤΕΦΑΝΩΞΑΙΑΥΤ . Ν . . . . .
ΡΥΞΩΙΞΤΕΦΑΝΩΙΚΑΤΑΤΟΝΝΟΜΟΝΚΑΙΑΝΕΙΠΕΙΝΤΟΝΞ
15 ΤΕΦΑΝΟΝΔΙΟΝΥΞΙΩΝΤΩΝΜΕΓΑΛΩΝΤΡΑΓΩΙΔΩΝΤΩΙΑΓ
ΩΝΙΞΤΗΞΑΙΔΕΑΥΤΟΥΚΑΙΕΙΚΟΝΑΧΑΛΚΗΝΕΝΤΩΙΟΕΑ . . . . .
ΡΩΙΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΩΙΞΙΤΗΞΙΝΕΝΠΡΥΤΑΝΕΙΩΙΚΑΙΕΚ
ΓΟΝΩΝΑΕΙΤΩΙΠΡΕΞΒΥΤΑΤΩΙΚΑΙΠΡΟΕΔΡΙΑ . ΕΝΠΑΞΙ
. ΟΙΞΑΓΩΞΙΤΟΙ . ΗΡΟΛΙΞΤΙΟΗΞΙΗΤΗΞΔΕΡΟΙΗΞΕΩΞΤ
20 ΟΥΞΤΕΦΑΝΟΥΚΑΙΤΗΞΑΝΑΓΟΡΕΥΞΕΩΞΕΠΙΜΕΛΗΟΗΝΑΙ
ΤΟΥΞΕΡΙΤΗΙΔΙΟΙΚ . ΞΕΙΑΝΑΓΡΑΨΑΙΔΕ . Ο . ΕΤΟΥΗΦΙ
ΞΜΑΤΟΝΓΡΑΜΜΑΤΕΑΤΟΝΚΑΤΑΠΡΥΤΑΝΕΙΑΝΕΝΞΤΗΛΗΙ
ΛΙΘΙΝΕΙΚΑΙΞΤΗΞΑΙΠΑΡΑΤΟΝΝΕΩΤΟΥΔΙΟΝΥΞΟΥΕΙΞ
ΔΕΤΗΝΑΝΑΓΡΑΦΗΝΤΗΞΞΤΗΛΗΞΜΕΡΙΞΑΙΤΟΥΞΕΡΙΤΗΙ
25 ΔΙΟ . ΚΗΞΕΙΛΔΔΡΑΧΜΑΞ . . ΤΩΝΕΙΞΤΑΚΑΤΑΨΗΦΙΞΜΑΤ
ΛΑΝΑΛΙΞΚΟΜΕΝΩΝΤΩΙΔΗΜΩΙ

Ο Δ Η . . . . .

Τὰ ἀνωτέρω στοιχηθόν, ὡς βλέπει, ὁ ἀναγνώστης, γεγραμμένα σέρει στήλη ὑμηρταίου λίθου,

¹ Παράβ. Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1888, σελ. 21.

ἄνω μόνον ἀποκεκρουσμένη καὶ ὕψος νῦν ἔχουσα 1,00 Γ. Μ. περίπου, πλάτος 0,58-0,60 καὶ πάχος 0,15. Ὁ λίθος μοὶ ἐπεδείχθη παρὰ τοῦ χωρικοῦ

καὶ κατοίκου Ἐλευσίνου Γεωργίου Ἀγγελῆ Νίκα ὡς δὴθεν εὑρεθεὶς ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ οἰκίσκου του (κειμένου ἐν τῇ πεδιάδι πρὸς ἀνατολὰς καὶ 100 περίπου βήματα μακρὰν τῆς νεοδημητίου τοῦ χωρίου ἐκκλησίας) κατὰ τὴν ἀνέρουξιν λάκκου πρὸς ἐμφύτευσιν κλήματος. Ὁ λίθος δὲν ἔφερε σημεῖα προσφάτου ἐκ τῆς γῆς ἐξαγωγῆς, ὁ δὲ ἐπιδειχθεὶς μοι λάκκος ἐφάνη μοι μικρὸς ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ λίθου. Ὑπόπτευσα λοιπὸν ὅτι ὁ χωρικός δὲν ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἔταν κατόπιν ἀνέγνω καὶ ἀντέγραψα τὸν λίθον καὶ εἶδον ὅτι ἔσφζε τὸ κατώτερον μέρος τοῦ ψήφισματος τοῦ Δήμου τῶν Ἀθηναίων τοῦ εἰς τιμὴν τοῦ κωμικοῦ ποιητοῦ Φιλιππίδου χωρὶς νὰ γίνηται ἐν αὐτῷ οὐδεὶς λόγος περὶ ἀντιγράφου τῆς στήλης προωρισμένου νὰ σταθῇ ἐν Ἐλευσίνῃ ἐνόησα ὅτι ὁ λίθος ὄχι μόνον ἐκεῖ, ἀλλ' ἐν γένει ἐν Ἐλευσίνῃ δὲν εἶχεν εὑρεθῆ. Ἡ γνώμη ὅτι οἱ τιμώμενοι εἶχον τὸ δικαίωμα θέλοντες νὰ λαμβάνωσι ἰδίᾳ ἀπάνη ἐπίσης ἐν λιθίναϊς στήλαις ἀντίγραφα τοῦ εἰς τιμὴν των ψήφισματος² δὲν ἦτο ἰκανὴ νὰ μοὶ ἐξηγήσῃ τὴν εὑρεσιν τοῦ λίθου ἐν Ἐλευσίνῃ δὲν ἠδυνάμην δηλ. νὰ ὑποθέσω ὅτι ἐκ ματαιότητος οἰασδῆποτε ὁ τιμηθεὶς κωμικός ποιητῆς εἶχε λάβει καὶ πέμψει εἰς τινὰ συγγενῆ του ἢ φίλον ἀντίγραφον τοῦ εἰς τιμὴν του ψήφισματος εἰς Ἐλευσίναν, μόνον δέ, ὡς εἰκός, τῶν ἀντιγράφων τούτων ἰδιωτικῆν ὄλως ἠδύνατο νὰ κάμωσι χρῆσιν, ἀφοῦ ἡ στάσις αὐτῶν ἐν δημοσίαις τόποις μόνον τῇ ἐντολῇ τοῦ Δήμου ὑπὸ τῶν ἐπὶ τούτῳ ἀρχῶν ἠδύνατο νὰ γίνῃ. Αἱ περαιτέρω εὐθὺς κατόπιν ἐν Ἀθήναις ἐρευναί μου ἀπέδειξαν ὄντως ὅτι ὁ ἐν Ἐλευσίνῃ ἐπιδειχθεὶς μοι λίθος οὐδὲν ἄλλο ἦν ἢ τὸ κάτω μέρος τῆς στή-

λης τῆς φερύσης ἀναγεγραμμένον ὀλόκληρον ποτε τὸ ψήφισμα τὸ εἰς τιμὴν τοῦ Φιλιππίδου τοῦ κωμικοῦ ποιητοῦ ρηθὲν, οὐτινος τὸ ἕτερον μέρος ἐκδοθὲν εὐθὺς ἅμα τῇ εὑρέσει τοῦ λίθου ἐν τῷ Φιλίστορι (τομ. 3, σελ. 463) καὶ ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημ. (Π. Β. ἀριθ. 109) μετὰ καὶ λιθογραφικοῦ πανομοιότυπου (πίν. ΙΖ)³ κατεχωρίσθη κατόπιν καὶ εἰς τὸ C. I. A. Π, ἀριθ. 314. Ἡ αὐτοψία τοῦ ἐν Ἀθήναις λίθου, νῦν ἐν τῷ Κεντρικῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ καταθειμένου, ὑμηττείου ἐπίσης ὄντος, πάχος ἔχοντος τὸ αὐτό, πλάτος περίπου τὸ αὐτὸ (ἡ στήλη, ὡς συνήθως, ἐπλατύνετο πρὸς τὰ κάτω καὶ ἐντεῦθεν ἡ μικρὰ διαφορά τῶν 0,02 - 0,03) τὴν ὀπισθεν ἐπιφάνειαν καθ' ὅμοιον τρόπον ἀκατέργαστον καὶ σχῆμα καὶ μέγεθος τῶν γραμμάτων τὸ αὐτὸ ὡσαύτως (τὸ ρ καὶ ἐν τῷ ἐν Ἐλευσίνῃ ἐπιδειχθέντι μοι λίθῳ τοῦτο ἔχει τὸ σχῆμα, τὸ δὲ Θ καὶ ἐν αὐτῷ δις ἢ τρις διακρίνεται τοῦ Ο) μοῦ ἀφῆρεσε πᾶσαν ἀμβολίαν καὶ μ' ἔπεισεν ἀδιστακτικῶς ὅτι τὸ τμήμα τοῦ λίθου τὸ ἐπιδειχθέν μοι μετηνέχθη ἐξ Ἀθηναίων εἰς Ἐλευσίναν, εὑρεθὲν ποτε καὶ αὐτό, ἐννοεῖται, ἐκεῖ που, ἔπου καὶ τὸ ἄλλο, παρὰ τὸ Διονυσιακὸν δηλ. Θέατρον. Ἀλλὰ πῶς, πότε καὶ πρὸς τίνα ἐγένετο τοῦτο σκοπὸν; Ἄγνωσθ, οὐδ' ἦτο δυνατόν νὰ ἐξακριβώσω ἐγὼ τὸ πρᾶγμα. Ἀλλ' ἐχέτωσαν, ὅπως καὶ ἂν ἔχωσι, τὰ κατὰ τὴν εὑρεσιν τοῦ λίθου ἐν Ἐλευσίνῃ ἐνταῦθα ἀναγκαῖον εἶναι νὰ παραθέσω (κατὰ τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ λίθου) ὀλόκληρον τὸ ψήφισμα παραλαμβάνων τὸ μέρος τὸ ἤδη γνωστὸν ἐκ τοῦ C. I. A. μετὰ καὶ τῶν γενομένων ἤδη ἐν αὐτῷ, ὡς εἰκός, συμπληρώσεων.

Ἐπί Εὐθί(ο)υ ἄρχοντος, ἐπὶ τῆς [Ἀκκαμντίδου] τ[ρίτης]
 Π[ρο]τανείας, εἰ Ναυσιμένης Ναυσιεύδου Χολαρχ[γεύ-
 ς] ἐγραμμάτευεν, Βοιηδρομιῶνος ὀγδοεὶ ἐπὶ δέ[κα, ἐ-
 ν]ήκτει καὶ δεκάκτει τῆς Προτανείας· ἐκκλησία κυρ[ί-
 ο]ς τῶν Προέδρων ἐπεψήφισεν Ἱερομνήμων Τεισιμάχ-
 ου ἐκ Κοίλης καὶ Συμπρόεδροι· ἔδοξεν τῆι Βουλῆι κ-

¹ Παράδ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 178, στίχ. 53 καὶ σελ. 186 καὶ τὰς ἐκεῖ παραπομπάς.

² Παράδ. Hartel, Studien über attisches Staatsrecht und Urkundenwesen, σελ. 139 κ. 15.

³ Κατὰ πόσον εἶναι ἀκριβὲς τὸ λιθογραφικὸν πανομοιότυπον σημεῖο ἦδη αὐτὸς ὁ ἐκδοτής (ἐ.β. σελ. 115) ὀρθῶς παρατηρῶν ὅτι τοῦ ξ τὰ

σκέλη φέρονται ἐν τούτῳ μᾶλλον ἀνοικτὰ ἢ ὅσον ἐν τῷ λίθῳ εἶναι· ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν τελευταῖον στίχον δὲν συμφωνεῖ τὸ λιθογραφικὸν ὁμοίωμα πρὸς τὸ ἀντίγραφον τοῦ Köhler ὅστις πιστότερον ἔχει ἀντιγράψει τὰ σφισόμενα καὶ νῦν εἶτι λείψανα τῶν γραμμάτων κατὰ τοῦτον τὸν στίχον (49ον τοῦ ὅλου ψήφισματος).

- αὶ τῶι Δήμῳ Νικηράτος Φιλίου Κερκλήθεν εἶπεν. Ἐ-
 παιδὴ Φιλιππίδης διατετέλεκεν ἐν παντὶ καιρῶ[ι
 ἀποδεικνύμενος τὴν πρὸς τὸν Δῆμον εὐνοίαν καὶ ἀ-
 ποδημήσας πρὸς (τ)ὸν Βασιλέα Λυσίμαχον πρότερόν
 10 τε διαλεγθεὶς τῶι Βασιλεῖ ἐκόμισεν τῶι Δήμῳ δω-
 ρεῖαν πυρῶν μεδίμνους ἄπτικους μυρίας τοὺς δια-
 δοθέντας πᾶσιν Ἀθηναίοις ἐπ' Εὐκτῆμονος ἄρχοντ-
 ος· διελέχθη δὲ καὶ ὑπὲρ κεραίας καὶ ἰστοῦ, ὅπως ἂν
 15 δοθῆι τῆι Θεῶι εἰς τὰ Παναθηναῖα τῶι πέπλῳ, ἃ ἐκο-
 μίσθη ἐπ' Εὐκτῆμονος ἄρχοντος· καὶ νικήσαντος Λυ-
 σιμάχου τοῦ Βασιλέως [τῆ]ν μάχην τὴν Ἰψῶι γενομένη-
 νην πρὸς Ἀντίγον[ον κα]ὶ Δημήτριον τοὺς μὲν τελευτ-
 ῆσαντας ἐν τῶι κ[ινδύνῳ] τῶν πολιτ[ῶν] ἔθαψεν τοῖς
 20 ἑαυτοῦ ἀναλώμα[σιν], ὅσοι δ' ἐ ἀίχμηλοι ἐγένοντο
 ἐμρανίσας τῶι Βα[σιλεῖ καὶ] λαβῶν αὐτοῖς ἄφε[σιν] τ-
 οὺς μὲν βουλομέν[ους στρατ]εύεσθαι διώκιησεν, ὅπ-
 ως ἂν κατὰ χωρισθῶσιν [ἐν] ἡγεμονίαις, τοὺς δὲ προα-
 ρουμένους ἀπιέναι ἀμφίεσας καὶ ἐφόδια δούς πα-
 25 ρ' ἑαυτοῦ ἀπέστειλεν, οὐ ἕκαστοι ἠβ[ο]ύλοντο, πλείο-
 υς ὄντας ἢ τριακοσίους, παρειτήσατο δὲ καὶ ὅπως ἂ-
 ν ἀρεθῶσιν καὶ ὅσοι τῶν πολιτῶν κατελήθησαν ἐν
 τῆι Ἀσίᾳ εἰργμένοι ὑπὸ Δημητρίου καὶ Ἀντιγόνου
 30 καὶ τοῖς αἰεὶ περιτυγχάνουσιν Ἀθηναίων χρησιμ-
 ος ὢν διατελεῖ, καθ' ὅτι ἂν ἕκαστος αὐτὸν παρακαλῆ-
 (ι)· καὶ κομισαμένου τοῦ Δήμου τὴν ἐλευθερίαν, διατ-
 ετέλεκε λέγων καὶ πράττων τὰ συμφέροντα τῆι τῆς
 πόλεως σωτηρίᾳ καὶ παρακαλῶν τὸν Βασιλέα βοηθ-
 εῖν καὶ χρήμασιν καὶ σίτῳ, ὅπως ἂν διαμῆναι ὁ Δῆμ-
 35 ος ἐλεύθερος ὢν καὶ τὸν Πειραιῶ κομίτηται καὶ τὰ
 φρούρια τὴν ταχίστην· καὶ ὑπὲρ τούτων π[ά]ντων πολ-
 λάκις μεμαρτύρηκεν αὐτῶι ὁ Βασιλεὺς πρὸς τοὺς π-
 ρ[εσθεύον]τας Ἀθηναίων πρὸς ἑαυτὸν· καὶ χειροτον-
 ηθεῖς ἀγωνοθέτης ἐπὶ Ἰσαίου ἄρχοντος ὑπήκουσε-
 40 ν τῶι Δήμῳ ἐβελοντῆς ἐκ Κ τῶν ἰδίων τὰς τε πατρίο-
 υς θυσίας ἔθυσεν τοῖς Θεοῖς ὑπὲρ τοῦ Δήμου καὶ τῆ-
 ν]. . . . . ν ἔδωκεν πᾶσιν Ἀθηναίοις πάντας τοὺς
 . . . . . ς καὶ ἐπίθετον ἀγῶνα κατεσκευάσεν τῆι Δήμ-
 45 ητρι καὶ τῆι Κόρῃ] [πρ]ῶτος, ὑπόμνημα τῆς τοῦ Δήμου
 ἐλευθερίας, ἐπεμελήθη δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀγῶνων κα-
 ῖ θυσῶν ὑπὲρ τῆς πόλεως] καὶ εἰς ταῦτα πάντα ἐκ τῶ-
 ν ἰδίων ἀναλώσας πολλὰ χρ[ῆ]ματα τὰς εὐθύνας δέδω-
 κεν κατὰ το[ῦ] νόμου κα[ὶ] οὐθὲν ὑπεναντίον πρό[ς] Δ-
 50 ημοκρατίαν οὐδεπώποτε, [οὔτε λό]γῳ ποιήσας, οὔτε
 ἔργῳ. Ὅπως ἂν οὖν φανερόν ἐι [πᾶσιν ὅτι ὁ Δῆμος ἐπί-
 σταται χάριτας ἀποδιδόναι [τοῖς εὐεργέταις ἀξι-

- ας, ὧν ἂν εὐεργετήσωσιν· ἀγαθῆι [τύχει· δεδόχθαι τῆ-
 ι Βουλῆι, τοὺς Προέδρους, οἳ ἂν λά[χωσιν προεδρεύε-
 ιν εἰς τὸν Δῆμον, ὅταν ἐξέλθωσιν αἱ [ἐκ τοῦ νόμου ἡμ-
 55 ἔραι τῆς αἰτήσεως, χρηματίσαι περὶ τ[ούτων εἰς τῆ-
 ν πρώτην ἐκκλησίαν κατὰ τὸν νόμον· γνώ[μην δὲ ξυμβ-
 ἄλλεσθαι τῆς Βουλῆς εἰς τὸν Δῆμον, ὅτι δοκεῖ [τῆι Β-
 ουλῆι ἐπαινέσαι Φιλιππίδην Φιλοκλέους Κεφαλ[ῆ-
 θεν ἀρετῆς ἕνεκα καὶ εὐνοίας ἧς ἔχων διατελεῖ π[ε-
 60 ρὶ τὸν Δῆμον τῶν Ἀθηναίων καὶ στεφανῶσαι αὐτ[ὸν]ν [γ-
 ρυσῶι στεφάνωι κατὰ τὸν νόμον καὶ ἀνειπεῖν τὸν σ-
 τέφανον Διονυσίων τῶν μεγάλων τραγωιδῶν τῶι ἀγ-
 ῶνι· στήσαι δὲ αὐτοῦ καὶ εἰκόνα χαλκῆν ἐν τῶι Θεά[τ-
 ρωι καὶ εἶναι αὐτῶι σίτησιν ἐν Πρυτανείωι καὶ ἐκ-
 65 γόνων ἀεὶ τῶι πρεσβυτάτῶι καὶ προεδρία[ν] ἐν πᾶσι·
 τοῖς ἀγῶσι ΤΟΙ[Σ] ἢ πόλις τίθησι(ν)· τῆς δὲ ποιήσεως τ-
 οῦ στεφάνου καὶ τῆς ἀναγορεύσεως ἐπιμεληθῆναι
 τοὺς ἐπὶ τῆι διοικ[ή]σει· ἀναγράψαι δὲ [τ]ό[δ]ε τὸ ψήφι-
 σμα τὸν Γραμματέα τὸν κατὰ Πρυτανείαν ἐν στήλῃ
 70 λ]ίθινΕΙ καὶ στήσαι παρὰ τὸν Νεῶ τοῦ Διονύσου, εἰς
 δὲ τὴν ἀναγραφὴν τῆς στήλης μερίσαι τοὺς ἐπὶ τῆι
 διο[ική]σει (Δ)Δ[δ]ραχμὰς [ἐκ] τῶν εἰς τὰ κατὰ ψηφίσματ-
 Λ ἀναλισκομένων τῶι Δῆμωι.

ἽΟ Δῆ[μος].

Ἐβδομήκοντα καὶ τρεῖς ἦσαν λοιπὸν τοῦ ψηφίσμα-
 τος οἱ στίχοι, ὧν ἕκαστος (πλὴν τοῦ τελευταίου
 τελευτῶντος κατὰ τὸ ἡμισὺ που τοῦ μήκους του)
 εἶχε τεσσαράκοντα γράμματα μετ' ἀκριθείας ἐπαί-
 νου ἀξίας στοιχηθὸν ἐγκεχαρχημένα. Εἰς ἱκανὴν δὲ
 ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ τελευταίου στίχου ἦτο ἐγγε-
 γλυμμένος, ὡς συνήθως, στέφανος, ἐν ᾧ ἐφέρετο
 διὰ μεγαλητέρων γραμμάτων γεγραμμένον « ἽΟ
 Δῆμος ». Λάθη τινὰ τοῦ χαρακτοῦ καὶ ἐν τῶ νῦν
 τὸ πρῶτον ἐκδιδομένῳ μέρει τοῦ ψηφίσματος βλέ-
 πει ὁ ἀναγνώστης καὶ ἐν αὐτῇ τῇ μεταγραφῇ· ἀλλὰ
 ταῦτά εἰσι παντάπασιν ἀνάξια λόγου οὐδὲ παρέ-
 χουσί τινα δυσκολίαν εἰς τὴν τοῦ ὅλου κατανόησιν·
 καὶ αὐταὶ δὲ αἱ βλάβαι τοῦ λίθου μόνον κατὰ τοὺς
 στίχους 42-43¹ διαταράσσουσί πως τὴν συνέλειαν

τῶν λεγομένων, ἄλλως τὸ ψήφισμα εἶναι νῦν πλῆ-
 ρες, εἰ καὶ τὰ δύο τεμάχια τῆς στήλης δὲν εἶναι
 δυνατὸν νὰ προσαρμύζωσι¹, διότι, ὡς εἰκάζω, ἐξέ-
 λιπον κατὰ τοὺς στίχους 38-41 καὶ 50-57 μικρά
 τινα τμήματα αὐτῆς. Περὶ τοῦ τιμωμένου ἀνδρός,
 οὗ νῦν τὸ πρῶτον², ὡς φαίνεται, μανθάνομεν καὶ τὸν
 δῆμον³, οὐδὲν ἔγω νὰ παρατηρήσω μεθ' ὅσα περὶ
 αὐτοῦ ἔχουσιν ἤδη γράψει οἱ τὸ πρῶτον τοῦ ψηφί-
 σματος μέρος ἐκδόντες καὶ ἐν γένει τὰ τοῦ ψηφί-
 σματος ἐξητάθησαν ἤδη ἱκανῶς⁴· τὸ νῦν ἐκδιδο-

¹ Νὰ γίνῃ δοκιμὴ δὲν ἦτο δυνατόν, ὡς εἰκός, ἐπὶ τοῦ παρόντος.

² Ἐν τῶ Λεξικῶ τοῦ Paré καὶ τοῖς ἄλλοις μοι ἐν χερσὶ βιβλίοις ὁ
 δῆμος τοῦ ἀνδρός δὲν φέρεται ἀναγεγραμμένος.

³ Περὶ ἐργόν τινα ἕκαμα παρατήρησιν ἐκ τούτου λαθὼν ἀφορμὴν,
 ὅτι δηλ. ἐν τούτοις, τοῖς τιμητικοῖς λεγομένοις, ψηφίσματιν ὡς ἐπὶ
 τὸ πολὺ ὁ λέγων τὸ ψήφισμα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἦν ἐξ οὗ καὶ ὁ τιμώμενος
 δῆμος.

⁴ Παράδ. Hermes, 2, σελ. 285 καὶ ἐξῆς. Περὶ τῶν ὀλίγων συμ-
 πληρώσεών μου ἐν τῇ νῦν ἐκδιδομένῳ τοῦ ψηφίσματος μέρει οὐδὲν ἔγω
 νὰ παρατηρήσω ἢ μόνον ὅτι συνεπλήρωσα ὡς ἀνωτέρω τὸν 41^{ον} στί-
 χον διότι ταύτην μόνον τὴν συμπλήρωσιν εὔρον ἀρμύζουσαν· ὁμολογῶ

¹ Ὁ Ρουσόπουλος συμπληροῖ ἐκεῖ τὴν πολιτείαν . . . . πάντας
 τοὺς χρόνους· ἴσως ὅμως ὁ ἴδιος δὲν παρετήρησεν ὅτι οὕτως ὁ στίχος
 43ος πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ἔχων 41 γράμματα.

μενον δεύτερον αὐτῆς μέρος τοῦτο ἰδίως ἔχει τὸ ἄξιον σημειώσεως, ὅτι δηλ. ἐν αὐτῷ τὸ πρῶτον, ὅσον ἐγὼ οἶδα, ἀπαντᾷ ἢ φράσις ὅταν ἐξέλθωσιν αἱ ἐκ τοῦ νόμου ἡμέραι τῆς αἰτήσεως¹ καὶ προσέτι ἢ προσθήκη κατὰ τὸν νόμον μετὰ τὴν φράσιν εἰς τὴν πρώτην ἐκκλησίαν· ἢ συνήθης φράσις ἢ τὸν χρόνον τῆς εἰσφορᾶς (= εἰσαγωγῆς, ὡς ἡμεῖς σήμερον θὰ ἐλέγομεν) τοῦ προβουλευμάτος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου πρὸς ἐπικύρωσιν δηλοῦσα εἶναι εἰς τὴν πρώτην ἢ εἰς τὴν ἐπιούσαν ἐκκλησίαν καὶ σημαίνει, κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην², τὴν ἀμέσως μετὰ τὴν συνεδρίαν τῆς βουλῆς, ἐν ἣ τὸ προβούλευμα ἐγένετο, ἐκκλησίαν τοῦ Δήμου· ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ τινε ψηφίσματα ἐν οἷς ἀναγινώσκονται αἱ φράσεις, ὅταν ἐξήκωσιν αἱ ἐκ τοῦ νόμου ἡμέραι ἢ εἰς τὴν ἐπιούσαν ἐκκλησίαν ὅταν αἱ ἐκ τοῦ νόμου ἡμέραι ἐξήκωσιν ἢ τι παρόμοιον, ἐπὶ δὲ τούτων στηριζόμενος ὁ Hartel³ καὶ ἐπίτινος χωρίου τοῦ Πολυδεύκουσ περὶ τῶν ἐκκλησιῶν συνεπέρανε ὅτι ἡ ἀπλή καὶ ὅλως σύντομος ἐκείνη φράσις τῶν λοιπῶν ψηφισμάτων εἰς τὴν πρώτην ἢ εἰς τὴν ἐπιούσαν ἐκκλησίαν ἠδύνατο νὰ μὴ σημαίνει τὴν ἀμέσως ἐπομένην τῆς συνεδρίας τῆς βουλῆς ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, ἀλλὰ τὴν πρώτην ἐκκλησίαν, εἰς ἣν τοιαῦται τινε ἠδύνατο νὰ εἰσαχθῶσι πρὸς ἐπικύρωσιν προτάσεις· ἐν μέρει, καθόσον δηλ. λέγεται ὅτι ἠδύνατο διὰ τῆς φράσεως ἐκείνης εἰς τὴν πρώτην ἢ εἰς τὴν ἐπιούσαν ἐκκλησίαν νὰ μὴ σημαίνεται ἢ ἀμέσως μετὰ τὴν συνεδρίαν τῆς βουλῆς, ἐν ἣ τὸ προβούλευμα συνετάττετο, ἐκκλησίαν τοῦ Δήμου, φαίνεται μοι ὅχι ἀβάσιμος ἢ γνώμη αὐτῆ τοῦ σοφοῦ ἀνδρός, τοῦλάχιστον καθ' οὗς χρόνους τὰ ἐν λόγῳ ψηφίσματα συνετάχθησαν, εἰς ἐπικύρωσιν δὲ ταύτης συμβάλλεται τι, νομίζω, καὶ ἡ τοῦ ἡμετέρου ψηφίσματος

πληρέστερον δηλοῦσα τὸ πρᾶγμα φράσις, ἀφοῦ κατὰ ταύτην παραγγέλλονται ἐκεῖνοι οἱ πρόεδροι νὰ εἰσαγάγωσι τὸ προβούλευμα εἰς τὴν πρώτην ἐκκλησίαν τοῦ Δήμου πρὸς ἐπικύρωσιν, οἵτινες θὰ τύχωσι προεδρεύοντες ὅταν ἐξέλθωσιν αἱ ἐκ τοῦ νόμου ἡμέραι τῆς αἰτήσεως, αἰτητις⁴ δ' ἐλέγετο καὶ ἤτο βεβαίως ἢ παρὰ τῶν ἐνδιαφερομένων εἰς τὴν βουλήν ἐπιδιδομένη καὶ ὡς βάσις τοῦ προβουλευμάτος ὑποκειμένη ἀναφορὰ ὡς θὰ ἐλέγομεν ἡμεῖς σήμερον.

Ἄλλὰ καὶ τινε ἄλλα ἔχει περιέργα τὸ ἡμέτερον ψήφισμα· ὄχι μόνον δηλ. δὲν ἀναφέρει, ὅπερ σύνηθες ἐν τοῖς ψηφίσμασι τοῦ Δήμου, τὸ πρὸς τῶν δραχμῶν, ἀρ' ὧν ἔμελλε νὰ κατασκευασθῆ ὁ στέφανος, ἀλλ' ἐνῷ παραγγέλλει τοῖς ἐν τῇ διοικήσει νὰ καταβάλωσιν ὅπωςδῆποτε τὸ πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖον χρῆμα καὶ τὸ εἰς τὴν ἀντιγραφὴν τοῦ ψηφίσματος πρὸς⁵, οὐδὲ λέξιν λέγει περὶ τοῦ τίς θὰ φροντίσῃ περὶ τῆς κατασκευῆς τῆς χαλκῆς εἰκόνας καὶ ὑπὸ τίνων θὰ δοθῶσι τὰ πρὸς ταύτην ἀναγκαῖον χρῆματα. Ἄλλ' ἄρα γε καὶ ἐστάθη ποτὲ ἢ χαλκῆ αὐτῆ εἰκὼν τοῦ Φιλιππίδου ἐν τῷ Θεάτρῳ; Ὁ Παντανίας (1, 21, 1,) περὶ τῶν ἐν τῷ Θεάτρῳ ἰδρυμένων εἰκόνων τῶν ποιητῶν λέγει τὰ ἐξῆς. «Εἰσι δὲ Ἀθηναῖαι εἰκόνες ἐν τῷ Θεάτρῳ καὶ Τραγωδίας καὶ Κωμῶδίας ποιητῶν αἱ πολλαὶ τῶν ἀρχαιτέρων· ὅτι μὴ γὰρ Μένανδρος, οὐδεὶς ἦν ποιητῆς κωμῶδίας τῶν εἰς δόξαν ἠκόντων. Τραγωδίας δὲ κεῖνται τῶν φανερῶν Εὐρυπίδης καὶ Σοφοκλῆς». Καὶ τοὺς λόγους τούτους τοῦ περιηγητοῦ ἐκύρωσαν ἐν πολλοῖς αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς εἰκόνας τοῦ Μενάνδρου, ὅστις μόνος τῶν εἰς δόξαν ἠκόντων ποιητῶν τῆς Κωμῶδίας ἦν ἐκεῖ ἐν ὁμοίωματι (χαλκίνῳ;)⁶ ἰδρυμένος κατὰ τὸν περιηγητὴν, εὐρέθη τὸ βῆθρον, εὐρέθησαν δὲ καὶ πολλῶν ἄλλων τῶν ἀναγεστέρων, ἀλλ' οὐδὲν εἰς τὸν ἡμέτερον Φιλιππίδην ἀναφερόμενον⁷.

ὅμοιος ὅτι αὐτῆ δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὰ σφραζόμενα καὶ ὑπὸ τοῦ Köhler, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, πιστῶς ἀποδοθέντα γράμματα τοῦ ἐν Ἀθῆναις λίθου· ἴσως ὁ χαρακτῆς ὑπέπεσεν καὶ ἐνταῦθα εἷς τι ἡμέτερον.

¹ Ἡ φράσις δὲν σφραζεῖται ὀλόκληρος ἐν τῷ λίθῳ ἀλλ' ἢ συμπληρωσὶς εἶναι βεβαία.

² Παράδ. ἰδίως Miller, De decretis atticis Quaestiones Epigraphicae, σελ. 31.

³ Stalien, σελ. 170 καὶ ἐξῆς, ἐνθα λόγος γίνεται καὶ περὶ τοῦ ἐν Ἀθηναίῳ τομ. 6, σελ. 152, δημοσιευθέντος τὸ πρῶτον ψηφίσματος, ἐν ᾧ ὅλως ἀκριβῶς ὀρίζεται ἡ ἡμέρα τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ προβουλευμάτος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Δήμου.

¹ Τὸ πρᾶγμα μοὶ ἐπέδειξεν ὁ καθηγητῆς κ. Wilamowitz, συμπεριόντος λόγου εὐθὺς μετὰ τὴν εὐρεσιν τοῦ λίθου, ὑπομνήσας μοι καὶ τὰ ἐν τοῖς βίβλις τῶν δέκα βιβλίων ἐγγράφα. Παράδ. καὶ Hartel Studien σελ. 239.

² Ὁ λίθος ἔχει κατὰ λάθος βέβαια ΛΔ ἀντὶ τῶν ΔΔ = εἴκοσι, πρὸς τὸν ὅτι οὐτως εὐτελὲς διὰ τὴν ἐγγράφην 2907 γραμματέων. Παράδ. καὶ περὶ τούτου Hartel ἐ. α., σελ. 140 καὶ ἐξῆς.

³ Παράδ. Ἀρχ. Ἐφημερίδα, Π. Β. σελ. 244 καὶ ἐξῆς.

⁴ Παράδ. Ἀρχ. Ἐφημ. Π. Β. σελ. 178, 217, 223. Φιλολ. Τόμ. 3ον, σελ. 563 καὶ ἐξ.

49

Ε Π Ι Θ Ε Ρ . Ι Λ Ο . . .
 Α Ξ Η Ι Δ Ι Ο Δ Ο . . .
 Ω Ν Ο Ξ Ο Γ Δ Ο Ε . . .
 Α Κ Υ Ρ Ι Α Τ Ω Ν . . .
 5 Κ Α Ι Ξ Υ Μ Π Ρ . . .
 . Ξ Π Ρ Ο Ξ Ε . . .
 Ι Τ Ε Κ Τ Ω Ν . . .
 . Ο Ι Ν Ε . . .
 . Ξ Τ Ο Ν . . .
 10 Χ Θ Α Ι Τ . . .
 . Ν Ε Ι Ξ . . .
 . Ε Ξ . . .
 Τ Ο Μ . . .
 Ξ Ι Ν . . .
 15 Ϟ Α

Ἐπί Θερ[σ]ιλό[χου] ἄρχοντος ἐπὶ τῆς Αἰαντίδος; πέμπτης; πρυτανει-
 ας, ἤ; Διόδο[τος] Διογνήτου Φρεάρριος ἐγραμμάτευε, Μαιμακτηρι;-
 ῶνος ὀγδόε[ι] ἰσταμένου . . . . . τῆς πρυτανείας ἐκκλησί-
 α κυρία· τῶν [Προέδρων ἐπεψήφισε . . . . .
 καὶ Συμπ[ρόεδροι] ἔδοξεν τῆι Βουλῆι καὶ τῶ Δήμωι . . . . .
 . ς Προξένο[υ] . . . . . εἶπεν· ἐπειδὴ . . . . . ἀρχ;-
 ιτέκτων [χειροτονηθεῖς . . . . . τοῖν Θε-
 ε]σῖν ἐ . . . . .
 στον . . . . .
 χθαι τ . . . . .
 . νεις . . . . .
 . ἐξ . . . . .
 τομ . . . . .
 σιν . . . . .
 οα . . . . .

Ἀναγινώσκονται τὰνωτέρω ἐπὶ τεμαχίου στή-
 λης λίθου ὑμηττείου ἐγούσης καὶ ἀπλοῦν ἀρχι-
 τεκτονικὸν κόσμον. Ὑψ. σφζόμενον 0,30, πλάτος
 (τὸ σφζόμενον) 0,18, πάχος 0,15. Τὸν ἄρχοντα
 Θερσίλοχον γινώσκουμεν ἤδη καὶ ἐξ ἄλλων ψηφί-
 σμάτων (C. I. A. ἀριθ. 307 καὶ 308)· ἐξ ἐκείνων
 δὲ τῶν ψηφισμάτων, ἐννοεῖται, πικραλαβῶν συνε-
 πλήρωσα καὶ ἐν τούτῳ τῷ ψηφίσματι τὸ ὄνομα τοῦ
 Γραμματέως, ἐκ δὲ τῆς κοινῆς τυπικῆς φρασεολο-
 γίας ἀπετόλμησα τὰς λοιπὰς συμπληρώσεις δοκι-
 μῆς μᾶλλον χάριν καὶ ἵνα ἴδω πόσα περίπου εἶχεν
 ἕκαστος στίχος γράμματα. Εἰκάζω ὅτι ὅτι ἦσαν
 ἕκαστου στίχου τὰ γράμματα, διὰ τοσοῦτων δὲ
 συμπληροῦνται ἐπίσης διὰ τυπικῶν φράσεων καὶ
 οἱ στίχοι 10-12 οὕτως «δεδο[χ]θαι τῆι Βουλῆι,
 τοὺς Προέδρους, οἵτινες ἂν λάχωσι προεδρεύειν εἰς
 τὴν ἐπιούσαν ἐκκλησίαν χρηματίσαι περὶ τούτων,
 γνώμην|δε ξυμβάλλεσθαι τῆς Βουλῆς εἰς τὸν Δή-
 μον ὅτι δοκεῖ τῆι Βουλῆι. Ἄλλὰ καὶ τούτων οὕτω
 συμπληρουμένων πρῶτον μὲν δὲν θὰ ἔμενον διὰ τὴν
 οὐσίαν τοῦ ψηφίσματος ἢ τρεῖς μόνον στίχοι, 7^{ος}
 8^{ος} καὶ 9^{ος}, ἔπειτα δὲ δύσκολος θὰ ἦτο ἡ συμ-
 πλήρωσις τῶν ὑπολειφθέντων ἔτι τριῶν στίχων
 (13-15) διὰ τυπικῶν ἐπίσης φράσεων σύμφωνα μὲ
 τὰ ἐν ἀρχῇ αὐτῶν περισφθέντα γράμματα.

Ὁ λίθος οὕτω κολοβὸς περισφθεῖς ἡμῖν δὲν μᾶς
 διδάσκει βέβαια πολλὰ τινα πράγματα. Ἄν ἡ συμ-

πλήρωσις μου τῶν στίχων 7-8 δὲν εἶναι ὅλως ἄ-
 στοχος, ὁ λίθος ἔφερον ἐγκεχαραγμένον ψήφισμα
 εἰς τιμὴν ἀρχιτέκτονός τινος, ὅστις εἶχε τὸ καὶ τὸ
 κάμη πιθανῶς ἐν τοῖς ἱεροῖς τοῖς ἐν Ἐλευσίνοι. Ἄλλὰ
 τίς οἶδεν ἂν εἴτε ὑπὸ τὴν γῆν εἴτε καὶ ἐν αὐταῖς
 που ταῖς συλλογαῖς (ταῖς ἐν Ἀθήναις μάλιστα,
 διότι ἡ στήλη ἀναμφιβόλως θὰ ἐγένετο εἰς διπλοῦν)
 ἀκόμη δὲν εὐρίσκειται καὶ ἄλλο τεμάχιον εἰς τὸ
 πρακείμενον προσαρμόζον. Ἡ ἔκδοσις λοιπὸν καὶ
 τῶν τεμαχιδίων τούτων ἀναγκαῖα, καὶ ἂν ἐνίστε
 εἰς διπλοῦν μέλλομεν νὰ ὑποβληθῶμεν κόπον καὶ
 νὰ παλιλλογήσωμεν. Ἄλλὰ πότε ἤρξεν τὴν ἐπώ-
 νυμον ἀρχὴν ὁ ἄρχων Θερσίλοχος; Κατὰ τὸν Dit-
 temberger (Hermes, 2, σελ. 295 καὶ ἐξῆς) κατὰ
 τὸ 288/7 π. X., κατὰ δὲ τὸν Dumont (Chronolo-
 gie des Archontes Athéniens, σελ. 123) ἐν ἔτος
 πρότερον, ἤτοι κατὰ τὸ 289/8 π. X. Ἄλλὰ ἡ χρο-
 νολογία αὕτη ἐστηρίχθη κυρίως ἐπὶ τοῦ λόγου ὅτι
 τὰ ψηφίσματα τὰ μνημονεύοντα τὸν ἄρχοντα τοῦ-
 τον καὶ τὸν πρό αὐτοῦ Καλλιμήδην ἀναφέρουσι
 συγχρόνως καὶ τὰς φυλάς Ἀντιγονίδα καὶ Δημη-
 τριάδα (ἐν τῷ ἐτέρῳ αὐτῶν, C. I. A. ἀριθ. 307,
 τὸ ὄνομα τῆς φυλῆς εἶναι ἐπίτηδες ἀπεσβεσμένον)
 καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν δύνανται ἢ νὰ καταταχ-
 θῶσι μεταξὺ τοῦ 307^{ου}, τοῦ ἔτους τῆς εἰσαγωγῆς
 δηλ. τῶν δύο ἐκείνων φυλῶν, καὶ τοῦ 266, τοῦ ἔτους
 δηλ. τῆς πιστευομένης μέχρις ἐσχάτων καταργή-

σεως αὐτῶν, ἀναφέροντα δὲ συγχρόνως καὶ Δημήτριον βασιλέα (C. I. A. 306) ἀναγκαίως πρέπει νὰ ὑποθεθῶσι σχέσηιν καὶ ἀναφορὰν ἔχοντα πρὸς Δημήτριον τὸν πολιιορκετῆν τὸν ἐγκαταλιπόντα, ὡς γνωστόν, διὰ παντὸς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ 287 π. X. Ἄλλ' ἤδη εἶναι πλέον ἀποδεδειγμένον ὅτι αἱ δύο ἐκείναι φυλαὶ (Ἀντιγονίς καὶ Δημητριάς) δὲν κατηργήθησαν ἢ περὶ τὸ 200^{ον} ἔτος π. X., ὅποτε καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐκ τῶν λίθων ἀπεξέστησαν (Παρὰβ. Ἄρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 173 καὶ ἐξῆς) ὥστε, ἂν ἄλλοι κυρίως λόγοι δὲν ὑπάρχουσιν εἰς ὑποστήριξιν ταύτης τῆς γνώμης, ἡ γνώμη τῶν φρονούντων¹ ὅτι ὁ βασιλεὺς Δημήτριος τοῦ ψηφίσματος ἀριθ. 306 εἶναι ὁ ἔγγονος τοῦ πολιιορκετοῦ ὁ βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 232-229 π. X. δὲν εἶναι ἔλως ἀβάσιμος. Τοῦτου δὲ οὕτως ἔχοντος τὰ ψηφίσματα ταῦτα θὰ ἐχρησίμουν εἰς κύρωσιν τῆς γνώμης ὅτι ἀληθῶς ἡ Πτολεμαῖς εἰσῆχθη μόλις μετὰ τὸ 230^{ον} ἔτος π. X. (Ἄρχ. Ἐφημ., 1887, ἔ. ἄ.) ἀρῶ ταῦτα εἰς τοὺς χρόνους τοῦ νεωτέρου Δημητρίου ἀναφερόμενα (239-229 π. X.) δώδεκα εἰσέτι φαίνονται μνημονεύοντα φυλάς. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα θὰ ἐξακριβώσῃ κάλλιον ὁ ἐπιχειρήσων νὰ γράψῃ μονογραφίαν περὶ τῶν ἀρχόντων τοῦ τρίτου π. X. αἰῶνος ἐπὶ τῶν λίθων στηριζόμενος, οὗς αἱ κατὰ τὰ τελευταῖα δέκα ἔτη ἀνασκαφαὶ καὶ μάλιστα αἱ ἐν Ἐλευσίνι ἤνεγκον εἰς φῶς. Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων καὶ αὐτοῦ ἀκρόμη τοῦ ἐν Ἐλευσίνι λίθου δὲν εἶναι κακὸν καὶ ἴσως ἐπὶ μόνου τοῦτου στηριζόμενός τις θὰ ἠδύνατο εὐκολώτερον νὰ δεγθῆ τὴν γνώμην τοῦ Dittemberger.

50

. . . . . Ο Ν Τ Ο Ξ Ε Δ Ο Ξ Ε Ν Τ Ω Ι Δ Η Μ
 . . . . . Α Ν Ε Υ Ε Δ Ι Ε Υ Χ Η Ξ Δ Η Μ Α Ρ
 . . . . . Μ Α Τ Ε Υ Ε Τ Ω Ν Π Ρ Ο Ε Δ Ρ Ω Ν
 . . . . . Δ Η Ξ Γ Α Ρ Γ Η Τ Τ Ι Ο Ξ
 5 . . . . . Τ Ρ Α Τ Ο Υ Α Λ Ω Π Ε Κ Η Θ Ε Ν .
 . . . . . < Τ Α Ε Χ Ε Ι Τ Ω Ι Δ Η Μ Ω Ι
 . . . . . Ο Φ Λ Ε Υ Ξ Ι
 . . . . . Χ Ω

¹ Τοιαύτην γνώμην ἐξηνεγκον, ὡς ἀναφέρει ὁ Dittemberger ἐν τῷ ἄνω μνημονεύοντι ἄρθρῳ του (Hermes, 2, σελ. 295), ὁ Meier καὶ ὁ Westermann. Ἄτυχός δὲν εἶγον καιρὸν νὰ ανατρέξω καὶ εἰς τούτους καὶ ἴδω ἐπὶ ποίων ἐστῆριξαν τότε τὴν γνώμην των λόγων.

Ο[ε]οί.
 Ἐπὶ . . . . . ἀρχ]όντος· ἔδοξεν τῷ Δήμ-
 ωι . . . . . ἐπρυτ]άνευε· Διεύχης Δημαρ-
 άτου; . . . . . ἔγραμ]μάτευε· τῶν Προέδρων
 ἐπεψήφισεν . . .] δης Παργήτιος.
 5 . . . . . Φίλος;]τράτου Ἄλωπεκῆθεν [ε-
 ἴπεν . . . . . ἄρι;]στα ἔχει τῷ Δήμωι
 . . . . . ὁ; Ἐλευσι-
 νίων; . . . . . γω-

Ἀναγινώσκονται τὰνωτέρω στοιχηδὸν καὶ ἀρ-
 κατὰ ἐπιμελῶς ἐγκεχαραγμένα ἐπὶ τεμαχίου στή-
 λης λίθου πεντελικοῦ τὰριστερά καὶ τὰ κάτω τε-
 θραυσμένης· πῶσον μέρος τοῦ ὕψους τῆς στήλης
 ἐξέλιπε (τὸ νῦν σωζόμενον εἶναι μόλις 0,25, τοῦ-
 του δὲ μόλις 0,09 καταλαμβάνονται ὑπὸ τῆς ἐνε-
 πιγράφου ἐπιφανείας) ἀδηλον. Τοῦ πλάτους τῆς
 ὁμως εἰκόζω ὅτι ἐξέλιπε σχεδὸν τὸ ἥμισυ, ἤτοι τὸ
 ἔλον αὐτῆς πλάτος ἦν ποτε 0,36-0,37 περίπου.
 Τὸ πάχος αὐτῆς κατὰ μὲν τὸ ἐνεπίγραφον μέρος
 εἶναι 0,065 περίπου, κατὰ δὲ τὸ μέρος ἔνθα ἡ ἀνά-
 γλυπτος παράστασις 0,08. Διότι καὶ γλυφᾶς εἶχε
 τῷ ὄντι ἡ στήλη, ὧν νῦν οὐδὲν ἄλλο σώζεται ἢ τὸ
 κατώτατον μέρος γυναικείας μορφῆς ἐπὶ σπονδυ-
 λοειδοῦς δίφρου (tabouret) καθημένης. Ἴσως εἰκο-
 νίζοντο αἱ δύο θεαὶ¹ ἡ μὲν καθημένη, (ἡ Δημήτρα)
 ἡ δὲ πρὸ αὐτῆς ἰσταμένη (ἡ Κόρη). Τοῦ δὲ ἐπ' αὐ-
 τῆς ψηφίσματος διεσώθησαν τσαχῦτα μόνον, ὥστε
 ἐξ αὐτῶν, ἐγὼ τοῦλάχιστον, δὲν ἠδυνήθη νὰ μαν-
 τεύσω οὐδὲ περὶ τίνος προῦκαιτο. Τὸ τυπικὸν μέρος
 αὐτῶν δεικνύει ὅτι ἐνεγράφη εἰς τὸν λίθον κατὰ
 τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ 4^{ου} π. X αἰῶνος καὶ πιθαν-
 νώτατα κατὰ τὸ δεύτερον αὐτοῦ τέταρτον (378-
 350 π. X.)² ἀλλὰ τοῦτο καὶ μόνον δυστυχῶς δυ-
 νάμεθα νὰ πορισθῶμεν ἐκ τῶν περισωθέντων γραμ-
 μάτων, οὐχὶ δὲ καὶ πόσα εἶχε τοῦλάχιστον ἑκα-
 στος στίχος γράμματα· ἠδύνατο νὰ ἔγῃ καὶ 34
 γράμματα, ἂν πρυτανεύουσα ἦν ἡ Ἰπποθωντίς
 φυλὴ, ἀλλὰ καὶ 30 μόνον ἂν ἐπρυτάνευεν ἡ Οἰ-

¹ Οὐκ οἶδ' ὅπως τὸ δεύτερον ἐκδοῦς τὸ εἰς τὸν περιπόλαρχον Σμου-
 κυθίωνα ψήφισμα (Ἐφ. Ἄρχ. 1888, σελ. 21) δὲν ἐπαναρόησα ἀδελ-
 ψίαν μου τινὰ ἐπιεικῶς χροθροσειδῆ, εἰς ἣν ὑπέπεσα κατὰ τὴν πρώτην
 αὐτοῦ ἐκδοσιν (Ἄρχ. Ἐφημ. 1883, σελ. 133). Καὶ ἐκεῖ βεβαίως εἰ-
 κονίζονται αἱ δύο θεαί, ὅπισθεν δ' αὐτῶν ὁ τιμώμενος περιπόλαρχος.

² Παρὰβ. S. Reinach, Traité d'Épigraphie Grecque, σελ. 341-
 34, καὶ τὰς ἐκεῖ σημειώσεις καὶ παραπομπάς.

νης λ. χ. φυλή, 31 δὲ 32 ἢ 33 ἀν' ἄλλη τις τῶν φυλῶν ἦν ἡ πρυτανεύουσα. Ἐγὼ ἐδέχθην ἐν τῇ μεταγραφῇ μου τὸν μέγιστον ἀριθμὸν (34) διότι ὡς ἀνωτέρω ἐσημείωσα, τὸ ἡμισυ τοῦ πλάτους τῆς στήλης φαίνεται μοι ὅτι ἐξέλιπε δηλ. 18 ἔτι γράμματα. Περιπτὸν δὲ καὶ νὰ σημειώσω ὅτι ὁ μὲν τέταρτος στίχος εἶχε 3 ὀλιγώτερα γράμματα τῶν

ἄλλων, ἐν δ' ὀλιγώτερον ὁ 7^{ος} καὶ 8^{ος} διότι πρὸς τὰριστερά (ἐνθα ὁ λίθος σώος) ὑπάρχει κενὸς τόπος γραμμάτων ἐν ἐκείνῳ μὲν τριῶν, ἐν τούτοις δὲ ἑνός. Ἄς σημειώσω δ' ἀκόμη ὅτι τῶν γραμμάτων τοῦ 7^{ου} στίχου τὸ πρῶτον φαίνεται μοι μᾶλλον Ο δν, ἀλλὰ καὶ Ω νὰ ἦτο δὲν εἶναι ἀδύνατον.

51

⊙

		Γ Ρ Ο Φ Α Ι . . . . .
		Λ Ε Μ Ο Ξ Α . . . . .
		Λ Ω Ξ Κ Α Ι Φ Ι . . . . . Σ Τ
		Ω Ν Ι Ε Ρ Ω Ν Ε . . . . . Ι Ο Τ Ο Υ
5		Ι Λ Ο Υ Τ Ω Ν Ο Ξ Ι Ε Ρ . . . . . Κ Ο Ξ Μ Η
		Ξ Ε Ν Ε Γ Α Ι Ν Ε Ξ Α Ι Α . . . . . Ξ Τ Ε Φ Α
		Ν Ω Ξ Α Ι Μ Υ Ρ Π Ι Ν Η Ξ . . . . . Ν Ω Ι Ε Υ Ξ .
		Β Ε Ι Α Ξ Ε Ν Ε Κ Α Κ Α Ι Φ . . . Ο Τ Ι Μ Ι Α Ξ Ν Ε
		Μ Ε Ι Ν Δ Ε Α Υ Τ Ω Ι Κ Α Ι Μ . Ρ ! Δ Α Ε Γ . Υ Ξ
10		Τ Η Ρ Ι Ω Ν Τ Ω Ν Μ Ε Γ Α Λ Ω Ν Κ Α Ι Τ Ω Ν Π Ρ Ο
		Ξ Α Γ Ρ Α Ν Ο Ξ Η Μ Π Ε Ρ . Υ Μ Ο Λ Π Ι Δ Ω Ν Ε Κ
		Α Ξ Τ Ω Ι Ε Π Ε Ι Δ Η Ξ Π Ο Υ Δ Α Ι Ο Ξ Ε Ξ Τ Ι Π
		Ε Ρ Ι Τ Α Ι Ε Ρ Α Κ Α . . Ο Γ Ε Ν Ο Ξ Τ Ο Ε Υ Μ Ο
		. . . . Ω Ν Α Ν Α . . . . Δ Ε Τ Ο Υ Η Φ . . .
15		. . . . . Η Λ . . . . .
		. . . . .

Θ[εοί].

Π]ρόφαν[τος εἶπεν· ἐπειδὴ Ἰά-
λεμος ἀ[νὴρ ἐστίν ἀγαθός; καὶ κα-
λῶς καὶ φι[λοτίμως φροντίσα;] τ-
ῶν ἱερῶν ἐν Ἐλευσίνοι; καὶ] τὸ τοῦ

- 5 Π]λούτωνος ἱερ[ὸν καλῶς;] ἐκόσμη-
σεν, ἐπαινέσαι α[ὐτὸν κα]ὶ στεφα-
νῶσαι μυρρίνης [στεφά]νωι εὐσ[ε-
θείας ἕνεκα καὶ φι[λι]οτιμίας· νέ-
μειν δὲ αὐτῶι καὶ μ[ε]ρίδα ἐγ μυσ-
10 τηρίων τῶν μεγάλων καὶ τῶν προ-
ς Ἄγραν, ἔσημπερ [Ε]ὐμολπιδῶν ἐκ-
ἄστωι, ἐπειδὴ σπουδαῖός ἐστι π-
ερί τὰ ἱερά κα[ὶ τ]ὸ Γένος τὸ Εὐμο-
λπιδῶν· ἀνα[γράψαι δὲ τῶ]δε τὸ ψήριμ-
15 α ἐν στήλ[η]ι λιθίνηι . . . . .

Ἄναγινώσκονται τάνωτέρω ἐπὶ δύο τεμαχίων

προσαρμοζόντων στήλης λίθου πεντελικοῦ, ἥτις πιθανὸν νὰ εἶχε καὶ ἀετωμάτιον (ὑψ. τὸ μέγιστον νῦν σφζόμενον 0,30, πλάτος 0,35 καὶ πάχος 0,125 περίπου ἀμφότερα ταῦτα ὀλοκλήρη σφζόμενα). Γραφή εἶναι ἡ στοιχηθὸν καλουμένη, ἀλλὰ κατὰ τὸν 4^{ον} στίχον περὶ τὸ τέλος του διαταράχθη πῶς αὕτη καὶ τούτου ἕνεκα τὸ τελευταῖον αὐτοῦ γράμμα Ἰ ἔξω τῆς καθέτου γραμμῆς φέρεται καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ Ο ἐπίσης δὲν εἶναι ἐγκεχαραγμένον εἰς τὴν κάθετον γραμμὴν, ὡς τὸ πρᾶγμα ἐδηλώθη καὶ ἐν τῷ μεγαλογραμμάτῳ κειμένῳ· καὶ ὁμοίως καὶ ἐν τούτῳ τὰ γράμματα δὲν ἦσαν ὡς φαίνεται πλείονα τῶν ἐν τοῖς λοιποῖς στίχοις, ἐν οἷς οὐδεμία παρατηρεῖται ἀνωμαλία τῆς στοιχηθὸν γραφῆς, ἐκ δὲ τοῦ δωδεκάτου, ὀλοκλήρου σφζομένου, δηλοῦται σαφῶς ὅτι εἴκοσι καὶ πέντε γράμματα ἔπρεπε νὰ ἔγῃ ἕκαστος στίχος· ἐντεῦθεν δὲ ἐξεπήγαξαν καὶ οἱ συμπληρώσεις μου, εἰ καὶ αἱ κατὰ τοὺς τρεῖς στίχους, 2^{ον}, 3^{ον}, καὶ 4^{ον} δὲν εἶναι καὶ πολὺ τῆς

ἀρεσκείας μου. Ὁ πρῶτος ὁμῶς στίχος πιθανὸν νὰ εἶχε καὶ τόσα μόνον γράμματα, ὅσα ἡ συμπλήρωσις μου δεικνύει (22) ἐκτὸς ἂν ὑπάρχη καὶ ἄλλο ὄνομα πολυσυλλαβώτερον εἰς ἄεμος καταλήγον, ὅπερ ἐγὼ ἀγνοῶ. Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων μαρτυρεῖ τοὺς καλοὺς εἰσέτι χρόνους, τοὺς ἐλληνομακεδονικοὺς, τότε δὲ πολλαὶ ἐγένοντο ἐπισκευαὶ καὶ διακοσμήσεις καὶ ἐν τῷ τοῦ Πλούτωνος ἱερῷ ὡς ἀλλαγῶθεν γινώσκωμεν (Ἐφημ. Ἀρχ. 1883, σελ. 115, στίχ. 33 καὶ ἐξ.) ἀλλ' εἰς τί συνίστατο ἡ διακόσμησις, ἣν ὁ τιμώμενος διὰ τοῦ παρόντος ψηφίσματος ἀνὴρ ἐν αὐτῷ ἐτέλεσεν ἄδηλον, καθὼς ἐπίσης ἀγνωστον μένει καὶ τίς ἦν οὗτος ὅστις σπουδαῖος ἦν (φράσις ἐμοὶ ἀλλαγῶθεν ἀγνωστος) περὶ τὸ γένος τὸ *Εὐμολιπιδῶν*. Ἀλλὰ ταῦτα

οὐδ' ἦτον ἀνάγκη νὰ δηλῶνται σαφέστερον ἐν τῷ ψηφίσματι· περιέργον ὁμῶς, ἐπι δὲν ἀναγράφεται ἐν αὐτῷ τίς ἦν ὁ τιμῶν τὸν ἄνδρα ὁ δῆμος ὁ *Ἐλευσινίων* ἢ τὸ γένος τὸ *Εὐμολιπιδῶν*· εἰκάζω ἔτι τὸ ψήφισμα ἦν τοῦ γένους τῶν *Εὐμολιπιδῶν*, ἀλλὰ πῶς νὰ ἐξηγήσω τὴν παράλειψιν ἀγνοῶ. Ἄν ἐτελείωνεν εἰς τὸν 11^{ον} στίχον ἡ φράσις καὶ τὸ τοῦ *Πλούτωνος* ἱερὸν καλῶς ἐκόσμησεν ἤρχιζε δὲ ὁ θεὸς διὰ τῆς λέξεως ἐπαινεῖσαι ἠδύνατο νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι ἐκεῖ κατὰ λάθος ἀντιγραφικὸν ὁ χαρακτικὸς ὀλόκληρον στίχον εἶχε παραλείψῃ, ἀλλ' ἔπως νῦν ἔχει ὁ λίθος δὲν δύναμαι νὰ μαντεύσω ποῦ καὶ πῶς τὸ λάθος ἐγένετο. Διότι ἐκ λάθους πάντως ἐπήγαγεν ὁ παράδοξος οὗτος τύπος τοῦ ψηφίσματος¹.

52

. . . . . Ι Ω Ν Ο Ι Τ Ε
 . . . . . Μ Ε Ν Ο Ι Ε Ν Ε
 . . . . . Ν Ι Κ Α Ι Ο Ι Υ Γ Α Ι
 . . . Δ Η Μ Α Ι Ν Ε Τ Ο Ν
 . . . Κ Λ Ε Ο Υ Ξ Α Θ Μ Ο
 . . . Ξ Τ Ρ Α Τ Η Γ Η Ξ Α Ν
 Ε Φ Ε Α Υ Τ Ω Ν Τ Ρ Ι Ξ

Α Θ Η Ν Α Ι Ω
 Ο Ι Τ Ε Τ Α Γ Μ Ε . Ο .
 Ε Ν Π Α Ν Α Κ Τ . Ι
 Δ Η Μ Α Ι Ν Ε Τ Ο Ν
 Α Θ Μ Ο Ν Ε Α

Ἀθηναίων οἱ τεταγμένοι ἐν Ἐλευσίῃ καὶ οἱ ὑπαίθροιοι Δημαίνετον Ἐρμοκλέους Ἀθμονέα] στρατηγήσαντα] ἐφ' ἑαυτῶν τρίς.

Ἀθηναίων
 οἱ τεταγμέ[ν]οι
 ἐν Πανάκτ[ω]
 Δημαίνετον
 Ἀθμονέα

Α Θ Η Ν Α Ι Ω Ν
 Ο Ι Τ Ε Τ Α Γ Μ Ε Ν Ο Ι
 Ε Π Ι Φ Υ Λ Ε Ι
 Δ Η Μ Α Ι Ν Ε Τ Ο Ν
 Α Θ Μ Ο Ν Ε Α

Ἀθηναίων
 οἱ τεταγμένοι
 ἐπὶ Φυλῆι
 Δημαίνετον
 Ἀθμονέα

Εἰς τὰ δέκα καὶ τέσσαρα τεμάχια τὰ ἀποτελέσαντα τὴν στήλην τὴν φέρουσαν ἀναγεγραμμένον τὸ ψήφισμα τὸ εἰς τὸν στρατηγὸν Δημαίνετον, ὅπερ

ἠδὲ ἐξέδωκα ἐν ταύτῃ τῇ Ἐφημερίδι (1887, σ. 1) προσετέθησαν πέρυσι καὶ ἄλλα δύο φέροντα ἐγκε-

¹ Παράβ. C. I. A. 483, Ἀθην. 6, σελ. 152.

χαραγμένα τίνωτέρω. Τὰ δύο νεωστὶ εὐρεθέντα τε-
 μάχια (καὶ εὐρέθησαν ταῦτα ἀνασκαπτομένου τοῦ
 περὶ τὰ Προπύλαια γώρου) προσαρμόζουσιν ἀλλή-
 λους, ἀλλ' ὄχι δυστυχῶς καὶ πρὸς τὰ ἄλλα, ὥστε
 καὶ πάλιν τὸ ὕψος τῆς στήλης ἀκριβῶς (τὸ ἕτερον
 τῶν νεωστὶ εὐρεθέντων τεμαχίων εἶναι αὐτὸ τὸ
 πρὸς τὰ κάτω ἄκρον τῆς στήλης) νὰ μάθωμεν δὲν
 δυνάμεθα· εἰκάζω ὅμως ὅτι δὲν ἦν μείζον τοῦ 1,50
 Γ.Μ., ἐξέλιπον δηλ. τοῦ λίθου μεταξὺ τοῦ πρότε-
 ρον εὐρεθέντων καὶ τῶν νεωστὶ αὐτοῦ τεμαχίων
 μόλις 0,05, ἀρᾶς τὸ νῦν αὐτῆς μέγιστον σφζόμε-
 νον ὕψος εἶναι 1,45. Ἐκ τῶν νῦν τεμαχίων τίποτε
 ἄλλο δὲν μανθάνομεν νεώτερον ἢ μόνον ὅτι Ἐρμιο-
 κλῆς καὶ ὄχι Ἐρμιόδοφος ἐκαλεῖτο ὁ πατήρ τοῦ
 τιμωμένου στρατηγῶ.

53

..... Ω Ρ Α Ι Ξ Ω . . . . .
 ..... Υ Λ Λ Ε Ι Ο Ξ . Ν Η Ι . . . . .
 ..... Ρ Ι Τ Ο Ν Δ Η Μ Ο Ν Τ Ο Ν . . . . .
 5 ..... Ι Π Ο Ε Ι Ο Τ Ι Δ Υ Ν Α Τ . . . . .
 ..... Ν Ε Ξ Α Ι Α Υ Τ . Ν Κ Α Ι Ξ
 ..... Υ Ξ Ω Ι Ξ Τ Ε . . Ν Ω Ι Α Ρ
 ..... Ν Δ Ρ Α Χ Μ Ω Ν Α Ρ Ε Τ Η Ξ
 ..... Ο Τ Ι Μ Ι . . Τ Η Ξ Ε Ι Ξ Τ
 10 ..... Λ Ε Υ Ξ Ι Ν Ι Ω Μ Φ . Ν Α .
 ..... Ρ Ο Ε . Ρ Ι Α Ν Ε Ν Τ Ω Ι .
 ..... Ο Ν Υ Ξ Ι Α Ρ Ο . . . . .
 ..... Ν . Γ Ρ . . . . .
 ..... Μ Η . . . . .

[Ἐδοξεν;]

Ἐλευσινίοις; . . .] φρασίν εἶπεν
 ἐπειδὴ . . . Ὑλλεῖος [ἀ]νή[ρ ἀγ-

κτός ἐστιν περὶ τὸν δῆμον τὸν [Ἐ-
 λευσινίων κα]ὶ ποεῖ ὅ,τι δύναται
 5 ..... ἀγαθὸν ἐπαί[νεσαι αὐ]τὸν] καὶ σ-
 τεφανῶσαι χρ]υσῶι στε[φά]νωι ἀπ-
 ὀ πεντακοσίω]ν δραχμῶν ἀρετῆς
 ἕνεκα καὶ φιλοτιμί[ας] τῆς εἰς τ-
 10 ὸν δῆμον τὸν Ἐλευσινίων· εἰ]να[ι
 δὲ αὐτῶι καὶ π]ροε[δ]ρίαν ἐν τῶι [θ-
 εάτρωι κατὰ; τὰ; Διο]νύσια πο . . .
 . . . . . ἀ]ν[α]ρχ[α]ι
 δὲ τὸδε τὸ ψήρισμα ἐν στ]ή[λει λιθί-
 15 νει] . . . . .

Ἐναγινώσκονται ταῦτα ἐπὶ θραύσματος στήλης
 λίθου πεντελικῶς (ὕψ. τὸ μέγιστον σφζόμενον 0,25
 πλάτος 0,20, πάχος, ὀλόκληρον σφζόμενον, 0,06)
 σφζόντος πρὸς τὰ δεξιὰ τὴν ἄκραν του καὶ τὴν γρα-
 φὴν στοιχηδὸν ἔχοντος. Ἐντεῦθεν δυνατὸν μοὶ
 εἶρᾶν ἢ συμπλήρωσις αὐτοῦ, ἣν καὶ ἔχει πρὸ
 ὀρθακλυμῶν ὁ ἀναγνώστης. Τὸ ψήρισμα ἦν τιμητι-
 κὸν εἰς ἄνδρα Ὑλλεῖον, ἦτοι Ἰλλυριόν, ἀγαθὸν
 δευχθέντα πρὸς τὸν δῆμον τὸν Ἐλευσινίων. Τὸ
 ὄνομα τοῦ εἰπόντος τὸ ψήρισμα δὲν ἠδυνήθη νὰ
 μαντεύτω· ἔληγα δὲ τὸ ἔδοξεν ἐκεῖ ἐν ἀρχῇ, ὅτι
 οὕτως ἤρμυζε νὰ κηται, ἂν ἢ συμπλήρωσις μου ἔχει
 τινὰ βάσιν. Ἐν τῷ 12^ῳ στίχῳ μετὰ τὴν λέξιν
 Διονύσια ἀνέγνωσα ἐπὶ τοῦ λίθου καὶ τὰ δύο ἔτι
 ἐκεῖνα γράμματα, ἃ καὶ ἐσημείωσα, ἀλλὰ νὰ μαν-
 τεύσω καὶ τίς ἐκρύπτετο ὑπ' αὐτὰ λέξις δὲν κα-
 τήρωσα. Ἐν τῷ 14^ῳ στίχῳ ὑποθέτω ὅτι ὁ χα-
 ράκτης κατὰ λάθος ἔγραψε Μ ἀντὶ τοῦ Τ. Τὸ σχῆμα
 τῶν γραμμάτων μαρτυρεῖ τοῦ ἐλληνομακεδονικοῦ
 χρόνου. Εὐρέθη δὲ ὁ λίθος κατὰ τὰ Προπύλαια
 τὰ μεγάλα.

54

.....
 .....
 ..... Λ Α Ι Δ Ι Ε . . . . .
 ..... / Ω Ρ Α Ν Π Ο Λ . . . . .
 ..... Τ Ρ Α Τ Η Γ Ω Ι Ξ Ω . . . . .
 ..... Α Ρ Ε Ξ Χ Ε Ν Α Υ Τ Ο . . . . .
 5 ..... Λ Ε Ν Ο Ι Ξ Τ Ω Ν Π Ο . . . . .
 ..... Τ Ο Ν Η Ο Ε Ι Ξ Ξ Τ Ρ Α Τ . . . . .
 ..... Ρ Χ Ο Ν Τ Ο Ξ Ε Ξ Η Γ Α . . . . .

. . . . . Υ Ο Α Π Ρ Α Τ Τ Ω Ν Τ Ο Ι Ξ Τ . . . . .
 . . . . . Ψ Υ Ε Ε Ν Δ Ε Κ Α Ι Τ Α Ξ Θ Υ Ε . . . . .
 10 . . . . . Α Κ Α Ι Ε Μ Π Α Ν Α Κ Τ Ω Ι Τ Α . . . . .
 . . . . . Ξ Λ Α Μ Π Α Δ Ο Ξ Α Ο Λ Ο Ν Ο . . . . .
 . . . . . Ε Π Ο . . . . .
 . . . . . Τ Ι Ξ Μ Ο Ν Κ Α Ι Τ Ο . Ε Ι Α Ξ . . . . .
 . . . . . Μ Ε Τ Α Ξ Χ Ω Ξ Ι Π . . . . .
 15 . . . . . Ε Ι Ξ Τ Ο Υ Π . . . . .
 . . . . . Η Π Ρ Ο Ξ . . . . .

. . . . . κ]κί διε[τέλεισεν; . . . . .
 . . . . . ρ]ώρην πολ[υλοῖς; . . . . .
 . . . . . σ]τρατηγῶν σω . . . . .
 . . . . . π]αρέσχεν αὐτῶν . . . . .
 5 . . . . . τοῖς τεταγ[μένοις τῶν πολ[ιτῶν . . . . .
 . . . . . καὶ χειρο]τονηθεῖς στρατ[ηγός . . . . .
 . . . . . ἄ]ρχοντος ἐξήχ[α]γεν . . . . .
 . . . . . ἀκολό[γη]τα πράττων τοῖς τ[ε] . . . . .
 . . . . . ἔ]θυσεν δὲ καὶ τὰς θυσ[ίας] . . . . .
 10 . . . . . α καὶ ἐμ. Πανάκτωι τ[ε] . . . . .
 . . . . . καὶ; τῆ;]ς Λαμπάδος ἄλλων θ[ε]μενος . . . . .
 . . . . . ἔπο . . . . .
 . . . . . τισμον καὶ τοτεία; σ . . . . .
 . . . . . ἴνα;] μετασχωσι π[άντες; . . . . .
 15 . . . . . εἰς τοῦ π . . . . .
 . . . . . ἡ; πρὸς . . . . .

Φέρονται τάνωτέρω ἐπὶ θραύσματος¹ στήλης λί-
 θου ὑμητέσιου εὐρεθέντος ὡσαύτως κατὰ τὰς ἀνα-
 σκαφὰς τῶν περὶ τὰ μεγάλα Προπύλαια τόπων.
 Οὐδέμια ἀμφιβολία ἐστὶ ἡ στήλη ἔσθρεν ἐγκεχραγ-
 μένον ψήρισμα τῶν τεταγμένων ποτὲ ἐν τοῖς τρισὶ
 φρουρίοις, Ἐλευσίην, Πανάκτω καὶ Φυλῆ στρατιω-
 τῶν εἰς τὸν τότε στρατηγόν τῶν ἀλλὰ δυστυχῶς
 οὕτω κολοβὸς περιήλθεν ἡμῖν ὁ λίθος, ὥστε ἐλάχι-
 στα ἐξ αὐτοῦ ἡ σχεδὸν οὐδὲν διδάσκόμεθα. Γραφὴν
 ἔχει τὴν στοιχηθὸν κυρίως ἀπὸ τοῦ 4^{ου} καὶ ἐξῆς
 στίχου σ[τή]μα δὲ γραμμῶν ὄχι πᾶν καλὸν καὶ
 ἐγγράξιον ἤμισσα ἐπιμελῆ καὶ ἐντεθῆεν τὸ Θ ἀπὸ

¹ Ὑψος τὸ μέγιστον σφριζόμενον αὐτοῦ 0,22, πλάτος, 0,20, πῆχος
 ὀλόκληρον σφριζόμενον 0,08.

μόνον τοῦ Ο διακρίνεται. Ἐκ δὲ τούτων καὶ μόνον
 εἰκάζω ὅτι τὸ ψήρισμα ἐγράφη περὶ τοὺς τελευ-
 ταίους Μακεδονικοὺς χρόνους, αὐτοὺς ἐκείνους,
 καὶ οὗς καὶ τὸ εἰς Δημκίνετον (Ἀρχ. Ἐρημ. 1887,
 σελ. 1) πρὸς τὰ γράμματα τῆς στήλης τοῦ ὁποῦ
 ὁμοιάζουσι καὶ τὰ τούτου τοῦ λίθου, πλὴν εἰμὴ ὅτι
 ἐν ἐκείνῃ ἡ ἐγγράξις κατὰ τι ἐπιμελεσττέρα εἶναι.
 Ὅπου ἐγὼ ἀμφέβηλα περὶ τῆς ἀναγνωτέως ἔγραψα
 ἐν τῇ μεταγραφῇ κυριὰ γράμματα· κατὰ δὲ τὸν
 στίχον ὡσδέκκτον ἐσημείωσα διὰ γραμμῶν ἐν τῷ
 μεγαλογραμμῶν κειμένῳ τὰ ἐπίσηδες ἀπειξομένα
 ἐκεῖ γράμματα, δι' ὧν πιθανώτατα ἀναγεγραμμένα
 ἐφέροντο Μακεδόνων βασιλέων ὀνόματα.

Περὶ τῶν ὀλίγων καὶ ὄλως εὐνοήτων συμπλη-

ρώσεών μου τούτο μόνον ἀνάγκη νὰ ρηθῆ ὅτι τὰς ἔθηκα, ὅπως τὰς ἔθηκα, ἀπλῶς καὶ κατ' εἰκασίαν, ἀφοῦ ὁ λίθος, πάντοθεν ἀποθεραυσμένος, δὲν μοὶ παρεῖχε πρὸς τούτο ἀσφαλῆ ἀφειτηρίαν. Τούτου δ' ἔνεκα καὶ διότι καὶ τὸ κέρδος δὲν εἶναι μέγα δὲν ἠθέλησα νὰ προσθέσω εἰς τὸν 6^{ον}-7^{ον} στίχον καὶ τὰ «τὸν ἐνιαυτὸν τὸν ἐπί...» οὐδὲ εἰς τὸν 8^{ον}-9^{ον} τὰ «τοῖς τε νόμοις καὶ τοῖς ψήφισμασι τοῦ δήμου». Καὶ εἰς τὸν 10^{ον} δὲ στίχον ἠδύνατο ἴσως νὰ προστεθῆ μετὰ τὸ τα ἢ λέξις ἀπατούρια κατὰ τὰ τοῦ

εἰς Ἀριστοφάνην τὸν στρατηγὸν ψήφισματος (Ἀρχ. Ἐφημ. 1884, σελ. 135, στίχ. 29-30 καὶ σελ. 213). Λαμπάδος δὲ ἄλλον θὰ ἔθετο ὁ τιμώμενος στρατηγὸς (ἄν, ἐννοεῖται, ἡ συμπλήρωσις μου «θέμενος» δὲν εἶναι ἡμαρτημένη) κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀρτέμιδος τὴν ἐπὶ τῆς φυλῆς ἀγομένην (Ἀρχ. Ἐφημ. ἔ. ἀ.). Γνωστὸν δὲ ὅτι αἱ λαμπάδοδρομίαι ἦσαν ἱκανῶς ἀπανηραὶ καὶ κατ' ἀκολουθίαν δικαίως ἠξιοῦντο τιμῶν οἱ ἐν αὐταῖς ἀγωνοθετοῦντες.

55

. . . Λ Η Ξ Ο Ι Ε Ρ Ι Κ Τ Η Ξ Ι Κ Ἀ . . . . .
 . . . Ρ Ο Τ Η Ξ Β Ο Υ Λ Η Ξ Κ Α Ι Τ Σ Υ . . . . .
 . . . Ν
 . . . Ι Ρ Ε Ν Ε Ρ Ε Ι Δ Η Ο Ι Τ Η Ξ Ι Ρ Ρ Ο . . . . .
 . . . Ξ Ε Λ Ο Υ Ν Τ Ο Κ Α Ι Ε Κ Ο < Μ . Υ Ν Κ Α Ι . . . . .
 . . . Ε Λ Ε Υ Ξ Ι Ν Ι Ε Ρ Ε Μ Ε Λ Ο Υ Ν Τ Ο . . . . .
 . . . Η Μ Ο Τ Α Ι Ξ Ε Ρ Α Ι Ν Ε Ξ Α Ι Α Υ Τ Ο Υ Ξ Κ . . . . .
 5 . . . Τ Ο Ν Δ Η Μ Ο Ν Τ Ο Ν Ε Λ Ε Υ Ξ Ι Ν Ι Ω Ν Ε Ρ . . . . .
 . . . Ξ Ρ Ε Τ Η Ξ Ε Ν Ε Κ Α Κ Α Ι Ε Ρ Ι Μ Ε Λ Ε Ι Α Ξ . . . . .
 . . . Ν Ω Ι Κ Α Ι Α Ν Ε Ι Ρ Ε Ι Ν Α Υ Τ Ο Ν Τ Ω Ι Α Γ . . . . .
 . . . Ω Ν . Ι Ο Ν Υ Ξ Ι Ω Ν Κ Α Ι Κ Α Λ Ε Ι Τ Ω Α Υ . . . . .
 . . . Ο Ξ Ε Δ Ω Κ Ε Ν Τ Η Ν Ρ Ρ Ο Ε Δ Ρ ! / . . . . .
 10 . . . Ι Τ Ο . . . . . Ξ Ι Ξ Ο Υ . Ι . . . . .
 . . . . .

Ἀναγινώσκονται τάνωτέρω ἐπὶ Θραύσματος βάρου πεντελικοῦ λίθου πάντοθεν ἀποκεκρουσμένου πλὴν τῆς ἄνω αὐτοῦ ἐπιφανείας¹. Τὸ βάρρον ἔφερεν ἀνάθημα (τοῖν θεοῖν βέβαια) τῶν ἐφήβων τῆς Ἴπποθωντίδος φυλῆς (εἰς ἣν ὑπήγετο καὶ ὁ δῆμος ὁ Ἐλευσινίων) τῶν ἐπὶ Κτησικλέους ἄρχοντος (334/3 π. Χ.) ἐγγραφέντων καὶ ὑπὸ τοῦ Δήμου καὶ τῆς Βουλῆς ἐπαινεθέντων καὶ στεφανωθέντων, διότι καλῶς καὶ φιλοτίμως εἶχον ἐκτελέσει τὰ ἀνατεθειμένα αὐτοῖς καθήκοντα ὑπὸ δὲ τὴν ἀναθηματικὴν ἐπιγραφὴν (γεγραμμένην διὰ διπλασίων τὸ μέγεθος ἀλλ' οὐχὶ καὶ στοιχηθδὸν τεταγμένων γραμμάτων) ψήφισμα τοῦ Δήμου τῶν Ἐλευσινίων εἰς αὐτοὺς τούτους τοὺς ἐφήβους κατὰ τὴν στοιχηθδὸν γραφὴν, διότι, ὡς φαίνεται, καὶ τὰ ἰδιαίτερα αὐτῶν πρὸς τὴν Ἐλευσίνα καθήκοντα ἐπίσης καλῶς εἶχον ἐκτελέσει οἱ τιμώμενοι ἔφηβοι. Καὶ ἡ μὲν ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἐρθέγγετο ὡδε πως. «Οἱ ἔφηβοι τῆς

¹ Μῆκος τὸ μέγιστον σηζόμενον 0,23 πλάτος 0,15 πᾶχος 0,15.

Ἴπποθωντίδος φυλῆς οἱ ἐπὶ Κτησικλ[έους ἄρχοντος (ἐγγραφέντες;) στεφανωθέντες ὑ]πὸ τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ [Δήμου ἀνέθηκα]ν». Τὸ δε ψήφισμα ὡς ἐξῆς περίπου· «Ἐδοξεν Ἐλευσινίοις, ὁ δεῖνα εἶπεν ἐπειδὴ οἱ τῆς Ἴπποθωντίδος φυλῆς ἔφηβοι τῆς τε ἑορτῆς;] ἐπεμελοῦντο καὶ ἔκοσμον¹ καὶ [εὐτάκτους αὐτοὺς παρεῖχον ταχθέντες] Ἐλευσίνοι, ἐπεμελοῦντο [δὲ καὶ τῆς φυλακῆς καλῶς καὶ φιλοτίμως] δεδόχθαι τοῖς δημόταις ἐπαινεῖσαι αὐτοὺς κ[οσμιότητος ἔνεκα καὶ φιλοτιμίας τῆς εἰς] τὸν δῆμον τὸν Ἐλευσινίων ἐπ[αινεῖσαι δὲ καὶ τὸν σωφρονιστὴν αὐτῶν . . . .] ἀρετῆς ἔνεκα καὶ ἐπιμελείας [καὶ στεφανῶσαι ἕκαστον αὐτῶν θαλλοῦ στεφάν]ωι καὶ ἀνειπεῖν αὐτὸν τῶι ἀγ[ῶνι τῶι πατρῶι . . . . . τ;]ῶν [Δ]ιονυσίων καὶ καλεῖται

¹ Ἐγραφα κυρτὰ γράμματα διότι ὀλίγοντι ἀμφίβαλλω περὶ τῆς ἀναγνώσεως αὐτῶν λίαν ἐφθαρμένων ὄντων· ἐπίσης καὶ τοῦ ΚΑΙ τὰ γράμματα εἶναι ἀμφίβολα· ἀλλὰ τὸ τελευταῖον αὐτοῦ ἂν δὲν εἶναι Ι, Α ὅμως, ἔπερ καὶ εἰς ἐμέ θὰ ἤρθεκε, δὲν εἶναι.

αὐ[τούς; ὁ δῆμαρχος καθ' ἅπερ καὶ τοὺς ἄλλους, οἷς ὁ δῆμ.]ος ἔδωκεν τὴν προεδρίαν . . . . .». Τοῦ τελευταίου στίχου τὰ περισωθέντα γράμματα εἶναι τόσο ὀλίγα, ὥστε ἀδυνατῶ νὰ μαντεύσω τὸ νόημα.

Τῶν ἐφήβων τῆς Κεκροπίδος φυλῆς τῶν ἐπὶ Κτησικλέους ὠσαύτως ἄρχοντος ἐγγραφέντων περιεσώθη ἡμῖν στήλη τέσσαρα ἐν ἀκεραίῳ σχεδὸν ἐνέχουσα εἰς τούτους τιμητικὰ ψηφίσματα (ὧν τὸ τρίτον ἐπίσης ψήφισμα τοῦ Δήμου τῶν Ἐλευσινίων εἶναι) καὶ ἰκανὸν ἀριθμὸν τῶν ὀνομάτων αὐτῶν. Τὸν λίθον ἐξέδωκεν ὁ κ. Foucart¹ μετὰ σοφῶν παρατηρήσεων, ὡς σύνηθες αὐτῷ, καὶ εἰς τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο παραπέμπω τὸν βουλούμενον νὰ μάθῃ τίς ἦτο ὁ σωφρονιστῆς καὶ τίνα τὰ καθήκοντα τῶν ἐφήβων κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐν Ἐλευσίνι τασσομένων. Ὅτι δ' ἐξ ἐκείνου τοῦ λίθου παρέλαβόν τινα καὶ ἐγὼ εἰς ἀποκατάστασιν τοῦ ἐν χειρὶ ψηφίσματος, δῆλον.

Οἱ τῆς Κεκροπίδος φυλῆς ἐφηβοὶ εὐλόγως βεβαίως εἶχον ἀναθέσει τὸ ἀνάθημά των εἰς τὸ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἱερὸν τοῦ Κέκροπος, εὐλόγως δ' ἐπίσης ἔκριναν καλὸν εἰς τὸ αὐτὸ βῆθρον νὰ ἐγγαράξωσι καὶ τὰ εἰς αὐτοὺς καὶ τὸν σωφρονιστὴν αὐτῶν τέσσαρα τιμητικὰ ψηφίσματα. Οἱ τῆς Ἰπποθωντίδος φυλῆς προέκριναν (ἴσως διότι καὶ πολλοὶ αὐτῶν ἦσαν ἐλευσίνιοι) νὰναθέσωσι τὸ ἑαυτῶν ἀνάθημα τοῖν θεοῖν, ἀλλ' ἐν αὐτῷ, ὡς εἰκάζω, ἐνεγράξαζαν μόνον τὸ τοῦ δήμου τοῦ ἐλευσινίων ψήφισμα· τὰ ἄλλα (δύο τοῦλάχιστον ἔτι, ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι διὰ τὸν σωφρονιστὴν αὐτῶν ἰδιαίτερον δὲν ἐγένετο ἴσως ἐλευσίνιον ὄντα) θὰ εἶχον ἐγγραχθῆ βεβαίως εἰς ἰδιαίτεραν στήλην καὶ διαταγῇ τοῦ δήμου σταθῆ, ὅπου συνήθως τὰ τοιαῦτα ψηφίσματα, ἐν τῇ ἀγορᾷ πιθανῶς.

56

Ἄναγιώσκονται τὰ κατωτέρω ἐπὶ δύο τεμαχίων βῆθρου προσκαρμύζοντα μαρμάρου λευκοῦ ἀδροκόκκου καὶ σκληροῦ (πεντελησιῦ;) εὐρεθέντων ἐντετοιγισμένων εἰς τὴν γωνίαν τοῖχου μεταγενεστέρου (Βυζαντινοῦ;) κατὰ τινα πρὸς μεσημβρίαν τοῦ ἱεροῦ περιβόλου ὁδῶν τοῦ χωρίου. Σώζεται τοῦ βῆθρου τὸ πλάτος τοῦ ὀλόκληρον 0,60 περίπου τοῦ Γ.Μ.

¹ Bull. de Corr. Hellén. 1889, σελ. 253 καὶ ἐξῆς.

καὶ ὡς εἰκάζω καὶ τὸ ὕψος τοῦ ἐπίσης ὀλόκληρον 0,35 ὄν· τοῦ πλάτους τοῦ ὁμοῦ σφίζονται μόνον 0,28, ἤτοι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μὲν τὸ ἤμισυ. Ἔφερε δὲ τὸ βῆθρον ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ μεγάλῃν τετραγώνου κοιλότητά (διαμέτρου περίπου, ὡς ὑποθέτω, 0,45) καὶ βῆθους 0,08) εἰς τὴν, ὡς φαίνεται, ἐνεγομορῶτο ἢ πλάξ ἐφ' ἧς κυρίως ἢ εἰκὼν ἴδρυτο. Δυστυγῶς καὶ ἢ ἐνεπίγραφος ἐπιφάνεια καὶ περ, ὡς ἐρρήθη, καθ' ὅλον τῆς τὸ πλάτος σφίζομένη, εἶναι σφόδρα ἀποστριμμένη τὴν ἐπιθερμίδα τοῦ μαρμάρου, ὥστε καὶ κόπον πολὺν καὶ χρόνον μακρὸν ἐχρησίσθη νὰ ἀναγνώσω ὅ,τι ἀνέγνωσα. Τὸ σχῆμα τῶν γραμμῶν (φέρουσι δὲ ταῦτα καὶ μάλιστα τὸ Σ, Τ, Χ, ἀκρέμονας ἰσχυρῶς δεδηλωμένους) μαρτυρεῖ¹ τοὺς ὑστάτους Μακεδονικοὺς χρόνους καὶ δὴ καὶ αὐτοὺς τοὺς πρώτους Ρωμαϊκοὺς, πάντως ὁμοῦ χρόνους εἰσέτι ποιᾶς τινας πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας, ἀφοῦ, ὡς φαίνεται, οἱ Ἀθηναῖοι διὰ φρουρᾶς κατεῖχον τὰ ἀνεκαθῆν λόγου ἄξια φρουριά των καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ τὴν Ἐλευσίνα. Ἐν τῷ μεγαλογραμμῶν κειμένῳ προσεπάθησα οὐ μόνον κατὰ τὸ σχῆμα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα θέσιν νὰποδώσω ὡς οἷόν τε πιστότερον τὰ γράμματα² ἀντιγράψας καὶ ἐκεῖνα εἰς τὴν προσήκουσαν θέσιν ὅσα διέκριναν γεγραμμένα μετὰ τῶν στίχων. Καὶ ὑπέθεσα μὲν ἐκ τούτου κατ' ἀρχᾶς μήπως ὁ λίθος χρησιμεύσας πρότερον εἰς ἄλλον σκοπὸν κατόπιν ἀποτριβεῖς ἐξεπίτηδες ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν τιμησάντων τὸν στρατηγὸν Ἐκφαντον, ἀλλὰ καὶ εὐθύς παρετήρησα ὅτι καὶ τὰ γράμματα ἐκεῖνα τὰ μετὰ τῶν γεγραμμένων ἔχουσι τὸ αὐτὸ περίπου σχῆμα πλὴν τοῦ Μ τῶν στίχων 20^{ου} καὶ 21^{ου} τῆς Γ^{ης} στήλης ὅπερ ὁμοῦ μὲν καὶ ἀμυδρότατα διέκριναν καὶ περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ὁποῖου ἐπομένως ἀμυρβάλλω. Ἀλλὰ τότε εἰς τί ταῦτα ἐχρησίμευσαν; Τὸ II λ. γ. τοῦ 15^{ου} στίχου ἐκεῖ ἄνωθεν τοῦ τελευταίου γράμμα-

¹ Ἐν αὐτῷ τῷ εἰς Δημῶνιστον τὸν στρατηγὸν ψήφισμα (Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 6, τημ.) τὸ χαραχθὲν κατὰ τὸν τελευταῖον τοῦ 3ου π. Χ. αἰῶνος οὐ μόνον ἀκρέμονας δὲν ἔχουσι ἔτι τὰ γράμματα, ἀλλὰ καὶ τὸ Σ τὸ ἄνω καὶ κάτω σκέλος ὅχι παράλληλα ἀκόμη.

² Ἀλλ' ὅ,τι ἐγὼ κατώρθωσα ἀντιγράψας τὸν λίθον, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κατορθώσῃ καὶ ὁ τυπογράφος καὶ ἐντεῦθεν οὐ μόνον κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν θέσιν καὶ αὐτῶν καὶ τῶν στίχων πρὸ πάντων δὲν εἶναι πολὺ πιστὸν τὸ μεγαλογραμμῶν κείμενον· ἂν μοι ἦτο εὐκολὸν θὰ ἐδημοσίευσον πιστὸν λιθογραφικὸν ἀντίγραφον τοῦ λίθου.

Οι στρατῶτα[ι οί ἐπί . . . . . ἀρ]χοντ[ο-
ς ἀνέθρ]μαν στρω[α]νώ[σα]ν[τες τὸ]ν στρατ[ο]ν
γόν] "Ἐφρανον Εὐφάνου Θριάσιον ἀρετ[ῆ]ς
ἐνέκα καὶ δικαιοσύνης πῆς εἰς ἐαυτοῦς

5 . . . . . ων.
 φένων (:) Δε(καλειεὺς)
 . . . . . Τυφ(μειδής)
 Κλ[εών]δας;] Τυ(ομαιδής);
 Διονύ[σιος] Λαμ(πτερεὺς)
 10 Νικίης . . . . . μ . . . . .
 Ἄλεξάνδρος Λα(αιδής);
 Διονύσιος Ὀλεον . . . . .
 . . . . . εφρατος (:) Λαμ(πτερεὺς)
 Φίλων ἐκ Κού(λης);
 15 Ἀφγμάρτης Παλ(ληνεὺς)
 . . . . .
 Ὀλόνπρος . . . . .
 Ἀντίγρος Ἄλωπε(χηθεν)
 Φύλυπος Ἄγκυλῆ(θεν)
 20 Ἰάων . . . . .
 Μενέστ(ρο)ατος Ἐπι(εαιδής)
 Νικόμαχος Λαμ(πτερεὺς)
 Κιλλιάρτης Θετ(ταλός);
 . . . . . Ἐπι(εαιδής)
 25 . . . . . Χολα(ργεὺς)
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 30 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 Πυθων Λαμ(πτερεὺς)
 Γραμμ . . . . .

Οἱ [στρ]ατῶτα:
 τὸν στρω[α]νήρον
 Ἐφρανον
 Θριάσιον.

Ὀλόνπρος
 Ἄλωπε(χηθεν)
 Ἄγκυλῆ(θεν)
 Ἰάων
 Μενέστ(ρο)ατος
 Νικόμαχος
 Κιλλιάρτης
 Θετ(ταλός)
 Ἐπι(εαιδής)
 Χολα(ργεὺς)
 Πυθων
 Γραμμ

Ἰάλος Δειραδι(ωπής)
 Διεύγης Προδαλι(σισ);
 Φειδων Κηφισιεύ[ς]
 Κρατίνος Κόπρ(ειος)
 . . . . . σαφρατος (:) Ἰθα(δής)
 Κηφισόδωρος Ξι(πεταίων);
 Ἰέ[φ]ων Ἄλωπε(χηθεν)
 Ἰαύκιππος Ἀ . . . . .
 Δημοκλῆς [Ἐ]φρ(ειος);
 Ο Δαμίας Ἐπιαη(ρίσιος)
 (ε)ρασυμήδης Ἄγκυλῆ(θεν)
 Φειδων Κηφισιεύ[ς]
 (ε)εύδοτος Χολα(ργεὺς)
 . . . . .
 Παρμυθος Παια(νειὺς)
 Καλ(λ)υστράτης Σ[α]λ(αμίνιος);
 Μαρτίτης Θετ(ταλός);
 Μισώρυμος (:) Ἐπιαη(ρίσιος)
 Θεόδωρος Ἐπιαη(ρίσιος)
 . . . . . νης Χολα(ειδής)
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .

τος γεγραμμένου πιθανῶς νὰ προστεθῆ ἐπίτηδες ὑπὸ τοῦ χαράκτου εἰς συμπλήρωσιν τοῦ δημοτικοῦ *Παλιηγεῖς* εἰ καὶ ἀνάγκη δὲν φαίνεται ὑπάρχουσα καὶ προτιμότερον θὰ ἦτο νὰ γράψῃ ἐν Λ ἀκόμη, ὅπερ ὅμως οὐδέποτε φαίνεται γράψας. Ἄλλὰ τὰ Ω Τ Η τὰ ἄνω κατὰ τὸ τέλος τοῦ 17^{ου} στίχου τῆς Α^{ης} στήλης πρὸς τί ἐγράφησαν; ἄρα γε καὶ ταῦτα εἰς συμπλήρωσιν δημοτικοῦ (ἢ καὶ ἐθνικοῦ) τινος ὀνόματος, ὅπερ ἐγὼ ἐκ τῶν γραμμάτων, ἃ ἀνέγνωσα, δὲν ἠδυνήθην νὰ μαντεύσω; Πρὸς τί δὲ τὸ Χ τὸ ἄνω τοῦ 11^{ου} γράμματος τοῦ 25^{ου} στίχου γεγραμμένον;¹

Περὶ τῶν ὀνομάτων καθ' ἕκαστα καὶ τῶν δημοτικῶν παρατηρῶ τὰ ἐξῆς. Ἐν τῷ πέμπτῳ στίχῳ δὲν συνεπλήρωσα ἡρηγῶν διότι δὲν ἐννοῶ τί ἠδύνατο νὰ σημαίνῃ ἢ λέξις ἐνταῦθα· διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δὲν ἔγραψα *Γραμματεὺς* ἐν τῷ 31^ῳ στίχῳ τῆς Γ^{ης} στήλης, εἰ καὶ ὄνομα κύριον ἀπὸ τούτων ἀρχόμενον τῶν γραμμάτων δὲν εὐρίσκω ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Pape. Ἐν τῷ 7^ῳ 11^ῳ 24^ῳ καὶ 25^ῳ στίχῳ τῆς Α^{ης} στήλης, 19^ῳ τῆς Β^{ης} καὶ 6^ῳ καὶ 22^ῳ τῆς Γ^{ης} ἀνέγνωσα μὲν τὰ σημειωθέντα ἐν τῷ μεγαλογραμμάτῳ κειμένῳ γράμματα, παρέλειψα δὲ ὅλως εἰς τὴν μεταγραφὴν διότι ἐξ αὐτῶν δὲν ἠδυνήθην νὰ πορισθῶ ὄνομά τι καὶ οὐδόλως παράδοξον οἱ ὀφθαλμοί μου νὰ μὲ ἠπάτησαν. Ἐν τῷ 22^ῳ στίχῳ τῆς Γ^{ης} στήλης ἠδύνατό τις ἴσως νὰ γράψῃ *Ἐπαινεῖς* (εἰ καὶ ὄνομα τοιοῦτον δὲν εἶναι γνωστὸν) ἀλλὰ τὰ κατωτέρω γράμματα θὰ ἔμειναν ἐπίσης ἀκατάληπτα. Ἐν τῷ 6^ῳ στίχῳ τῆς Α^{ης} στήλης ἔγραψα *Φένων* διότι αὐτὰ τα γράμματα ἀνέγνωσα ἐπίσης ἐν τῷ 13^ῳ εορατος καὶ ἐν τῷ 10^ῳ τῆς Β^{ης} σίρετος ἐν ᾧ εὐχαρίστως θὰ ἤθελα τὸ Σ νὰ εἶναι Υ ἵνα συμπληρώσω τοῦτο τὸ ὄνομα εἰς *Εὐόριτος*. Ἐν δὲ τῷ 15^ῳ τῆς Β^{ης} στήλης ἔγραψα ἐν τῇ μεταγραφῇ *Δαμίας* διότι ὄνομα *Ἰδαμίας* μοι εἶναι ἄγνωστον· ἀλλὰ τότε τὸ Ο ἐκεῖνο τί ἐσήμαινε ἔξω μάλιστα τῶν γραμμῶν τῶν ἄλλων γραμμάτων γεγραμμένον; Ἐγραψα δὲ τὸν αὐτὸν ἐν τῷ 22^ῳ στίχῳ τῆς αὐτῆς στήλης *Ματίτης* εἰ καὶ οὔτε τοῦτο, οὔτε Ἄπτίτης ὄνομα μοι εἶναι ἀλλαχθὲν γνωστὸν καὶ ἴσως οὐδὲ νὰ ὑπάρχῃ ἐλληνικὸν ὄνομα τοιοῦτον

εἶναι δυνατὸν. Εἰς δὲ τὴν συμπλήρωσιν τῶν δημοτικῶν ὠδηγήθην ὑπ' αὐτοῦ τοῦ χαράκτου· συνεπλήρωσα λ.χ. τὸ ἐπι εἰς *Ἐπιεικίδης* διότι ὅταν περὶ *Ἐπικηρισίων* πρόκειται γράφει ὁ ἴδιος *Ἐπικηρι*. Ἐπίσης τὸ Δε εἰς *Δεκελειεύς* διότι διὰ τὸν Δειραδιώτην γράφει *Δειραδι*, τὸ Λα εἰς *Λακιδίδης* διότι διὰ τὸν *Λαμπυρέα* φέρονται γεγραμμένα *Λαμ* ἢ συνηθέστερον *Λαμπτ*· μετὰ δισταγμοῦ συνεπλήρωσα τὸ Ἐρεσι τοῦ 23^{ου} στίχου τῆς Γ^{ης} στήλης εἰς *Ἐβίρασιδης* καταγνώσας, ἐννοεῖται, τοῦ χαράκτου ἀδελφίαν διὰ τὴν παράλειψιν τοῦ ι, ἀλλὰ ἴσως καὶ καλῶς δὲν ἀνέγνωσα τὰ γράμματα καὶ πρόκειται καὶ ἐκεῖ περὶ *Ἐρμείου* τινός· μετὰ μείζονος δ' ἔτι δισταγμοῦ συνεπλήρωσα τὸ Θεττα τοῦ 22^{ου} στίχου τῆς Β^{ης} στήλης εἰς *Θετταλός*· νὰ ὑποκρύπτηται ἄρα γε δήμου ὄνομα ἡμῖν ἄγνωστον ἢ ὁ ἀνὴρ νὰ ἦτο τῷ ὄντι θεσταλός; ἀφῆκα δὲ καὶ τινα ὅλως ἀσυμπλήρωτα μὴ δυνηθεῖς νὰ ὑπαγάγω αὐτὰ εἰς τὰ γνωστά μοι τῶν δήμων ὀνόματα. Ἦσαν δὲ κατὰ ταῦτα πάντες οἱ ἀναθέντες 75¹ ἔξ εἰκοσι καὶ ἔξ γνωστῶν δήμων οἱ πλεῖστοι, οὐδὲ εἰς δὲ κατὰ τὸ σωθὲν ἡμῖν μέρος τοῦ καταλόγου *Ἐλευσίσιος*, ἐκτός ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι τοῦ 12^{ου} στίχου τῆς Α^{ης} στήλης τὸ ΟΛΕΥ ἐκεῖνο κατὰ λάθος ἐγράφη ἀντὶ τοῦ ΕΛΕΥ καὶ ὁ ἐκεῖ μνημονευόμενος Διονύσιος ἦτο τῷ ὄντι Ἐλευσίσιος. Καὶ ταῦτα μὲν οὔτω. Ὅτι δὲ ἡ συμπλήρωσίς μου στρατιῶται τοῦ πρώτου στίχου εἶναι ὀρθὴ μαρτυρεῖ ἡ ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς λέξεως καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ βήθρου ἔνθα πλείονα αὐτῶν ἀναγινώσκονται γράμματα καὶ ἔνθα πᾶσα ἄλλη συμπλήρωσις εἶναι ἀδύνατος². Ἄλλὰ στρατιῶται ἰδίως ἐκαλοῦντο καὶ πρότερον καὶ κατὰ τοὺς Μακεδονικοὺς χρόνους μάλιστα οἱ ἐν τοῖς φρουρίοις φρουροῦντες μισθοφόροι ξένοι ἐνῶ οἱ Ἀθηναῖοι φρουροὶ ἐκαλοῦντο οἱ τεταγμένοι τῶν πολιτῶν³ οὔτω καλοῦνται ἀκόμη κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τοῦ 3^{ου} π. Χ. αἰῶνος⁴. Κατὰ τοὺς

¹ Ἐν τῷ ὄντι, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, πρὸς τὰ δεξιὰ σφίζεται τοῦ βήθρου ὀλόκληρον τὸ ὕψος του, ὁ 31ος στίχος τῆς Γ^{ης} στήλης ἦτο καὶ ὁ τελευταῖος καὶ μόνον ἔλειψαν πρὸς τὰριστερὰ διὰ τὰς ἀποκρούσεις ἐκεῖ τοῦ λίθου 10 ἔτι ὀνόματα ἀνὰ πέντε εἰς τὰς δύο στήλας Α' καὶ Β'.

² Ἰγνη στεφάνου περιθάλλοντος ταῦτα τὰ γράμματα δὲν διέκρινα ἐν τῷ λίθῳ.

³ Παράδ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1884, σελ. 135, 1887, σελ. 1, 1888, σελ. 21. *Bull. de Corr. Hellén.*, 1888, σελ. 78 καὶ ἔξ., 1889, σελ. 265 καὶ ἔξῃς.

⁴ Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 1.

¹ Τὸ ὡς Ω ἢ Λ τὸ ὑπὸ τὸ Ρ τοῦ 7ου στίχου τῆς Α^{ης} στήλης ἴσως προῆλθεν ἐξ ἀκουσίου ὑπερβολῆς τοῦ χαράκτου Θέλοντος νὰ γράψῃ ἀπλῶς τοὺς ἀκρέμους τῆς σφραγῆς τοῦ Ρ.

ύστάτους λοιπόν εκείνους τῆς ἀνεξαρτησίας χρό-
 νους, μετήλλαξαν καὶ τὰ ὀνόματα σύμφωνα πρὸς
 τὰ πράγματα σημασίαν; Ἴσως, τοῦλάχιστον τοῦτο
 φαίνεται διδάσκον ἡμᾶς τὸ ἄνω δημοσιεύμενον
 βῆθρον, εἰς δὲ τοὺς, ἐπιτραπήτω μοι ἡ ἔκφρασις,
 πολιτο-στρατιώτας πιθανὸν νὰ συγκαταλέγοντο
 καὶ τινες ξένοι καὶ ἐντεῦθεν καὶ ὁ Θεσσαλὸς ἐκεῖνος
 τοῦ 22^{ου} στίχου τῆς Β² στήλης οὐδὲν ἄλλο τῶ
 ὄντι νὰ σημαίνῃ ἢ Θεσσαλὸν ἄνδρα ὑπηρετοῦντα ἐπὶ

μισθῷ ὡς στρατιώτην ἐν τῇ φρουρᾷ τῆς Ἐλευσι-
 νος μετὰ τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν καὶ ἴσως καὶ τὰ
 ἄλλα ἐκεῖνα ὀνόματα, τὰ ὑπ' ἐμοῦ μὴ διαγνωσθέν-
 τα, ξενικὰ καὶ ὄχι δημοτῶν Ἀθηναίων ὀνόματα
 εἶναι. Τοῦτο δὲ καὶ ἀποτελεῖ ὡς εἰκὸς, καὶ τὴν
 ἀξίαν τοῦ ἡμετέρου λίθου καὶ τοῦτου ἕνεκα καὶ
 ἐμακρηγόρησά πωις περὶ αὐτοῦ. Εἰ δὲ καὶ ἄλλο-
 θέν ποθεν εἶναι γνωστὸς ὁ τιμώμενος στρατηγός,
 ἀγνοῶ.

57

X E X P
 L I X E A P
 . II X P Y E I E E T r
 Δ Ο Ι Ν Ο Χ Ο Ε Α .
 Δ Δ Ο Ι Ν Ο Χ Ο Ε Α Ρ
 Δ Ε Ε Ε Χ Ρ Υ Ε Ι Ο Ε Τ .
 Κ Υ Ι Ι Κ Ε Ν Ο Ε
 Ε Κ Τ Α Ι Φ Ο Κ Α
 Η Η Η Δ Π Ι C Χ Ρ Υ Ε Ι Ο Α Ε Ε
 Ε Φ Ρ Α Λ Ι Δ Ε Ε
 Ε Φ Ρ Α Λ Ι Δ Ε Ε
 Π Ι Υ Π Ο Δ Ε Ρ Ι Ε Χ
 Κ Ο Θ Ο Ν Ε Ε Χ Α
 Η Η Η Η Α Ρ Λ Υ Ρ Ι Ο Ν Α
 Α Ρ Λ Υ Ρ Ι Ο Ν Ε Γ
 . Η Η Δ Δ Π Η Η Η Ι C
 Α Ν Α Θ Ε Μ Α Τ Α Π C
 Ο Ρ Μ Ο Ε Χ Ρ Υ Ε Ο Ε
 Π Λ Α Ε Τ Ρ Α Χ Ρ Υ
 Φ Ι Α Λ Ε Α Ρ Λ Υ
 Ε ! Ν C
 Η Η Η

. . . . κυλιεῖς χρυσῆ; . . . .
 . . . . κυλιεῖ ἀργυρᾶ; . . . .
 . . . . [H] II Χρυσίς στ[αθμόν]; . . . .
 . . . . Δ Οἰνοχόη ἀργυρᾶ; . . . .
 5 . . . . Δ Δ Οἰνοχόη ἀργυρᾶ; . . . .
 . . . Δ Ε Ε Ε Χρυσίου στ[αθμόν]; . . . .
 Κυζικηνός . . . . .
 Ἐκται Φωκαϊκᾶ . . . . .
 Η Η Η Δ Π Ι C Χρυσίου ἀσή[μου] . . . .
 10 Σφραγίδες . . . . .
 Σφραγίδες . . . . .
 Π Ι Ὑποδερὶς χρυσῆ; . . . .
 Κώθωνες χρ[υσοῦ]. . . . .
 Η Η Η Η Ἀργύριον ἀ[σημον]. . . . .
 15 Ἀργύριον ἐπ[ίσσημον] . . . . .
 . Η Η Δ Δ Π Η Η Η Ι C
 Ἀναθήματα π . . . . .
 Ὀρμος χρυσοῦς . . . . .
 Πλάστρα χρυ[σοῦ] . . . . .
 20 Φιάλη ἀργυρᾶ . . . . .
 Σ . . . . .
 Η Η Η

Ἐναγινώσκονται τάνωτέρω ἐπὶ τεμαχίου λίθου
 πεντελικοῦ, ἔπερ φαίνεται σφῆζον τὸ πρὸς τὰριστερὰ
 χεῖρὸς του. Τὸ νῦν σφῆζόμενον ὕψος εἶναι 0,32, τὸ
 μέγιστον πλάτος του 0,16 καὶ τὸ πᾶχος του ὀλό-
 κληρον σφῆζόμενον 0,07. Ὁ λίθος δὲν ἦτο, ὡς οἱ
 πρότερον ἐκδοθέντες (Ἐφημ. Ἀρχ. 1888, σελ. 48
 καὶ 45.), ὀπισθόγραφος, εὐρέθη δὲ καὶ αὐτὸς κατὰ
 τὰ Βυζαντινὰ χαλᾶσματα καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμ-
 μάτων του εἶναι σχεδὸν τὸ αὐτό, οἷον καὶ τῶν ὑπ'
 ἀριθ. 42 τεμαχίων. Ὅτι δὲ εἶναι καὶ αὐτὸς τμημα
 ἀναγραφῆς παραγράτων τοῦ ναοῦ περιπτὸν καὶ νὰ
 τὸ εἶπω. Περὶ τῆς μεταγραφῆς μου εἰς τὴν μετ'

Εὐκλείδην γραμματικὴν καὶ τῶν ὀλίγων συμπλη-
 ρώσεων μου δὲν ἔχω τι νὰ παρατηρήσω· τί ἦσαν αἱ
 ἔκται αἱ Φωκαϊκαί; τοῦ ὀγδοῦ στίχου ἀγνοῶ· ὄχι
 δὲ μόνον ἐνταῦθα (ἔκτη δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἦναί τι
 ἄλλο ἢ τὸ θηλυκὸν τοῦ ἔκτος), ἀλλὰ καὶ κατωτέρω
 τὸν ὄρμον (στίχ. 18) ἄνευ τοῦ δασείος πνεύματος
 (Η) ἔχει γεγραμμένον ὁ χαρακτῆς (πρόβλ. καὶ Ἀρχ.
 Ἐφ. 1888, σελ. 50, στίχ. 19 ἔνθα τὸ οἷς ἐπίσης
 ἄνευ τοῦ Η ὑπάρχει γεγραμμένον).

Ἐν Ἐλευσίνι τῇ 15^ῃ Ἰουνίου 1890.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Πρὸ δύο ἐβδομάδων ἔληξαν αἱ ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Ἁγίας Κυριακῆς, μίαν ὥραν πρὸς Μ τῆς Σπάρτης, ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας διὰ τοῦ ἐφόρου Χρ. Τσουντα ἀπὸ τοῦ Μαΐου ἐνεργούμεναι ἀνασκαφαί. Μεταξὺ τῶν εὐρημάτων μνημονευταί εἶναι πρῶτον δεκαπέντε περίπου κεραμίδες ἢ μᾶλλον τεμάχια τοιούτων σώζοντα τὰ μὲν πλείονα τὰ δ' ἐλάσσω γράμματα τῆς ἐπιγραφῆς Ἀπόλλωνος ἐν Ἀμυκλαίοι· βεβαιούσται λοιπὸν ἐξ αὐτῶν ἀναμφισβητήτως πλεόν, ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο τὸ ἱερόν τοῦ Ἀμυκλαίου Ἀπόλλωνος, ὡς ὑπέθεσεν ἤδη ὁ Leake *Travels in the Morea I*, σελ. 144. Εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ λόφου, ἐν μέρει δὲ καὶ εἰς τὴν μεσημβρινὴν σώζεται καὶ ὁ ἐκ μεγάλων λαξευτῶν λίθων κατὰ τὸν ἰσοδομικὸν τρόπον ὠκοδομημένος περίβολος, ὅστις περιέβαλλε τὸ ἱερόν, κατὰ τὸ κέντρον δὲ περίπου αὐτοῦ ἀπεκαλύφθησαν θεμέλια ἐκ λίθων μικρῶν κτίσματος ἡμικυκλικοῦ διαμέτρου 9,80 μέτρων, τὰ ὅποια πιθανώτατα εἶναι τὰ θεμέλια τοῦ θρόνου τοῦ Ἀπόλλωνος. Λεῖψανα ἄλλων ἀρχαίων κτιρίων δὲν ἀνεκαλύφθησαν, ἐπιγραφαὶ δὲ ὀλίγαι καὶ τούτων αἱ τρεῖς μείζονες χρόνων ῥωμαϊκῶν· γλυπτὰ ὡσαύτως δὲν εὐρέθησαν ἢ ἐλάχιστα, γαλκᾶ ὅμως καὶ πήλινα τεμάχια ἱκανὰ τὸν ἀριθμὸν· μεταξὺ τῶν πρώτων καταλέγονται τέσσαρα ἀγαλμάτια, ὧν τὰ τρία ἀνδρῆκὰ καὶ τὸ τέταρτον γυναικὸς γυμνῆς, ἔπειτα ὑπὲρ τὰ εἰκοσιν εἰδῶλια διαφόρων ζώων καὶ τινὰ ἄλλα ἀντικείμενα ὅμοια ἐν πολλοῖς ἢ καθ' ὁλοκληρίαν πρὸς τὰ ἐν Ὀλυμπίᾳ εὐρεθέντα. Ἐν τοῖς πηλίνοις ὑπάρχουσι πολλὰ εἰδῶλια γυναικῶν ὁμοιότατα τοῖς μυκηναίσις, πρὸς τούτοις τεμάχια ἀγγείων ῥυθμοῦ μυκηναίου καὶ γεωμετρικοῦ, πλείστα χρόνων ῥωμαϊκῶν, ὀλίγα δὲ σχετικῶς τῶν μεταξὺ ἐποχῶν. Ἐκ-

τενῆς ἔκθεσις μετ' εἰκόνων τῶν σπουδαιοτέρων εὐρημάτων δημοσιευθήσεται ἐν τῇ Ἐφημερίδι ταύτῃ.

Γίνονται δὲ νῦν δαπάνη τῆς αὐτῆς Ἐταιρίας ἀνασκαφαὶ δύο μὲν ἐν Ἀθήναις, ἢ παρὰ τὸ Ὀρολόγιον Ἀνδρονίκου τοῦ Κυρρήστου, ἐνθα ἄλλοτε ἡ οἰκία Λύτσικα, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ γραμματέως αὐτῆς κ. Σ. Κουμανούδη καὶ ἀποκαλύπτονται ἤδη ἐκεῖ οὐχὶ ἀληθῶς μόνον τὰ ἐδάφη τῆς κατασκευῆς, ἀλλὰ καὶ τι πλεόν Στωϊκοῦ οἰκοδομήματος, τῶν Ῥωμ. πιθανῶς χρόνων, ἀλλ' ὅχι καὶ ἀξιακαταφρονήτου, καὶ ἢ παρὰ τὴν Ἁγίαν Τριάδα, νῦν μάλιστα ὀπισθεν τοῦ μνημείου τοῦ Διονυσίου τοῦ ἔχοντος τὸν ταῦρον ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιν τοῦ Συμβούλου κ. Κ. Μυλωνᾶ καὶ ἐλπίς εἶναι νὰ εὐρεθῶσι καὶ ἐκεῖ ἀξιόλογά τινα μνήματα (ἢ πρὸς δυσμὰς τοῦ μνήματος τῆς Φιλωτέρας γενομένη σκαφή λόγου ὅπως οὖν ἄξιον ἦνεγκεν εἰς φῶς μόνον ἀρχαϊκὸν τινα τεῖχος)· ἑτέρα δὲ ἐν Ῥαμνοῦντι ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Ἐφόρου κ. Στάη καὶ ἄλλη ἐν τῷ Ἀμυκλαίῳ ὑπὸ τὴν ἐπιβλεψιν τοῦ καὶ πρότερον ἐκεῖ σκάψαντος καὶ νῦν θέλοντος νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἔργον κ. Β. Λεονάρδου. Ὅσονούπω δὲ μέλλει νὰρχίσῃ καὶ ἑτέρα ἀνασκαφή ἐν Τανάγρα ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιν τοῦ ἄρτι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας προσληφθέντος ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς κ. Κωνσταντος, διδάκτορος τῆς Φιλοσοφίας καὶ πρώην καθηγητοῦ ἐν διαφόροις γυμνασίοις. Ἠρξάντο δὲ σκαφαὶ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ καθηγητοῦ Ἰωάννου Κοζινιάτου ἐν τῷ χωρίῳ τῆς Ἀργολίδος *Κατοίγκρι* παρὰ τὴν ἀρχαίαν *Μυδείαν*.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 29 Ἰουλίου 1890.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ

Ἐν Ἀθήναις πρὸς τῇ βορείᾳ στενῇ πλευρᾷ τῆς Ἀττάλου στοᾶς ἠρεύνθησεν οὐ πρὸ πολλοῦ ἢ Ἀρ-

1

	.....	Κα...			
	.....	..Εὐθυ.			
	.....ες	Λυσαν...			
	.Ι.α.	Γλαυκ...			
5	Ἀμφιδεμίδης	Μενο...			
	Σοτέλης	Κλετο...			
	Πιεροκλείδης	Μεσο...			
	Πειθίας	Εὐδίο(ς)			
	Φι(λη;)τάδες	Τιμοχ...			
10	Β(λέ)πυρος	.....			
	Ἀριστόδεμος				
	Δεμοχάρες				
	Λυσι(δ)εμ(ος)				
	Τελέσιππος				
15	Τίμων				
	Ναυσικράτες				
	Σογένης				
	Εὐδε.ος				
	Καλλιμέδ(ο)ν				
20	Δ(;)ιον				
	Ἐπιχάρες				
	Ἐργοχά(ρ)ες				
	Φι(;)λον				
	..εν(ν;)είδες				
25	Θέρσι(π)πος				
	Εὐθίας				
	Ἀρ)χικλῆς				
	Ἐργο(α)λῆς				
	Ἀ)προφάσ(ι)στος				
30	.....ες				
	.....ος				
	.....				

ρον δύο καθαιρειθεισῶν οἰκιῶν. Ἐβράνησαν οἱ θεμέλιοι τοῖχοι τῆς στοᾶς ἄριστα συνεστηκότες ἐκ πολλῶν κανονικῶν δόμων μέχρι βάθους ἕξ μέτρων ἀπὸ τῆς νῦν ἐπιφανείας τῆς ὁδοῦ Ἀδριανοῦ. Πλησίον δὲ τῶν θεμελίων ἐν κτίσμασιν ἀμόρφους μεταγενεστέροις καὶ ἐν τοῖς χώμασι σποράδην εὐρέθησαν καὶ ἐπιγραφαὶ τινες πολὺ κολοβαί, ἐξ ὧν τὰς ὀπωσοῦν ἀξιολογώτερας ἀημοσιεύομεν ὧδε ἐν μεταγραφῇ, καὶ δίδοντες μόνον ἐνιαχοῦ τὸ σχῆμα τῶν ἐν ἐκάστη αὐτῶν χαρακτηριστικωτέρων γραμμάτων.

Ἔχει τὰ ἀντικρῶ κύρια ὀνόματα εἰς δύο σελίδας τεμάχιον στήλης Πεντελικῆς λίθου, ὕψους 0,33, πλάτους 0,26, πάχους 0,15 1/2, καὶ φαίνεται ἐκ τῆς κάτω ἐργασίας του, (ἐνθα ἐξοχῆ τις ὑπελείφθη ἀρχῆθεν) ὅτι εἶναι τὸ κατώτατον μέρος τῆς ποτὲ μεγάλης καὶ κατὰ ἐν ἴσως ἐστὶ τρίτον πλατυτέρας στήλης, ὥστε νὰ χωρῆ καὶ τρίτην σελίδα ὀνομάτων. Νῦν σώζεται σχεδὸν ἀλώβητος μόνον ἡ ἐπ' ἀριστερᾷ τῷ ὄρωντι ἄκρᾳ τοῦ λίθου. Τὰ γράμματα εἶναι κανονικώτατα καὶ τῶν πρὸ Εὐκλείδου ἄρχοντος χρόνων καὶ ἀκριβῶς στοιχηδόν. Χαρακτηριστικὰ ἐξ αὐτῶν τὰ Ἄ γάμμα, Λ λάμβδα, Ν νῦ, ΧΞ ξι. Ἐν ἀρχῇ τοῦ ζ' στίχου τῆς α' σελίδος ἀπετρίβη τὸ ποτὲ χαραχθὲν Η ὡς δασύ πνεῦμα.

Πιθανώτατα τῆς αὐτῆς στήλης τεμάχιον, ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἴσως μερῶν τῆς, εἶναι τὸ ἔχον τὰ ἐξῆς γράμματα τοῦ αὐτοῦ χαραγματος. Ὁ λίθος εὐρεθεὶς αὐτόθι καὶ ὡσαύτως ὦν Πεντελικός, ἔχει τὸ αὐτὸ σχεδὸν πάχος 0,14 1/2, πλάτος δὲ 0,15 καὶ ὕψος 0,30. Ἀβλαβῆς δὲ εἶναι μόνον ἡ ἐπὶ δεξιᾷ τῷ ὄρωντι ἄκρᾳ. Ἐκεῖ δὲ ἡ τοῦ πάχους ἐπιφάνεια ὁράται οὕτως ἐξεργασμένη κατὰ μήκος ὅπως τὴν ἔχουσιν οἱ λίθοι, πρὸς οἷς καὶ ἄλλοι ὅμοιοί ποτε συνήπτοντο. Γράμμα ἐστὶ ἐν τῷ τεμάχιῳ τούτῳ ἄξιον σημειώσεως τὸ Ι ζῆτα ἐν τῷ δ' στίχῳ. Ἰδού τὰ ἐν αὐτῷ κύρια ὀνόματα

χαιολογική ἡμῶν Ἑταιρία δι' ἀνασκαφῆς τὸν χῶ-

	2
.....	
.....λιας.	
.....ς	
....ρετος	
..ι)ζελος	
Θρα)συκλείδες	5
’Αμφ)ίστρατος	
..ο)ν	
...τέλες	
...κράτες	
...σίας	10
Φι;)λίν(ο)ς	
..δομίας	
Αύ)τόβολος	
..ικος	
Φι)λέμων	15
...α:χσοφάνες	
....νίας	
Παντ)αλέον:	
.....ες	
.....ρες	20
.....	

Οὐδὲν δύναμαι νὰ εἶπω περὶ τοῦ τίνες ποτ’ ἐγένοντο οἱ καταλελειγμένοι οὔτοι ἄνδρες, πλὴν ὅτι δὲν εἶναι πολὺ ἄτοπον νὰ ὑποτεθῆ, ὅτι ἀπετέλουν οἱ ἔχοντες τὰ ὀνόματα ταῦτα λίθοι μέρος τῶν δημοσίων ἐπιτυμβίων στηλῶν, ἃς εἶδεν ἔξω πόλεως ὁ Παισανίας κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐς Ἀκαδημίαν διότι ἐν τοῖς πρὸ ἡμῶν χρόνοις πολλοὶ ἐκ μνημάτων λίθοι εἰσεκομίζοντο ἐκεῖθεν εἰς τὴν πόλιν πρὸς χρῆσιν οἰκοδομικὴν, ὅπως τοῦτο πᾶσα ἀνασκαφὴ ἀποδεικνύει.

Πιθανὸν δὲ θεωρῶ, ὅτι ὁ ὑπὸ Χρ. Τσουντα ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1886, σελ. 183 ἐκδοθεὶς κατάλογος ὀνομάτων (εἰς 2 σελίδας) ὄν ἐκ τοῦ αὐτοῦ χώρου τῆς Ἀττάλου στοᾶς καὶ ἐπὶ λίθου ἰσοπαχοῦς Πεντελικοῦ, συναντῆται τούτοις τοῖς ὑπ’ ἐμοῦ νῦν ἐκδομένοις ἂν δὲ καὶ συναρμύζονται πού τὰ τρία τεμάχια πρὸς ἀλληλα, τοῦτο μὴ εὐκολονόμος πρὸς τὸ παρὸν νὰ ἐξετάσω, ἴσως δὲ οὐδ’ εἰς τὸ μέλλον, «νεωτέρῳ τῷ» τὸ βῆρος προτίθημι.

3

Προξενία Ἀμφιάνακτος Ἀρκάδος Θυραίου.

Ὁ μόνος οὔτος στίχος ἀναγινώσκεται γραμμασι κανονικοῖς τοῦ δ’ ἢ τὸ πολὺ τῶν ἀρχῶν τοῦ γ’ πρὸ Χρ. αἰῶνος ἐπὶ πλακώδους ἐπιθήματος στήλης, λίθου Ὑμητίου, μήκους μὲν ὀριζοντίου τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας 0,50, ὕψους δὲ 0,11. Αἱ ἄλλαι πλευραὶ τοῦ ποτὲ τετραγωνικοῦ ἐπιθήματος εἶναι δεινῶς κεκολωθεύμεναι. Ἐπίσθην, ὅτι εἶχέ ποτε ἢ ὑπ’ αὐτὸ οὔσα στήλη ψήρισμα προξενικὸν καὶ ἄνωθεν ἢ κάτωθεν ἀναγλύφου ἦτο κεφαλαμένη ἢ μονόστιχος αὐτῆ κεφαλῆς. Θυραῖον πόλις ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἀρκαδίᾳ ἀναφέρεται παρὰ Παισανίᾳ VIII, 3, 3 καὶ VIII, 35, 7 καὶ παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ, καὶ ὁ κάτοικος Θυραῖος. Ὅθεν νομίζω, ὅτι εὐλόγως συνεπλήρωσα τὰ ἐνθεν καὶ ἐνθεν ἐλλείποντα ἐπὶ τοῦ λίθου γραμμάτα.

4

Ἄλλο πάλιν ἐπιθήμα βάρου λίθου Πεντελικοῦ, τετραγώνου ποτέ, κολοβωθέντος δὲ ἐν μέρει καὶ εἰς ἄλλας ὕστερον χρήσεις μετατραπέντος, ἔχει ἐπὶ τῆς μιᾶς τοῦ πλευρᾶς (ἣς τὸ ὀριζόντιον μῆκος, 0,60) ἀνωτάτω γραμμάτα δύο στίχων, σχήματος τοῦ τῶν Ῥωμ. μ. Χρ. χρόνων, τάδε, ὡς τὰ συμπληρῶ:

Ψήρισματι θουλιῆς καὶ δήμου Ἀπριανός, Μακρωνίωνος ἀνέγρ)αψε τοὺς //·//·//·// συνάρχοντα(ς

καὶ οὐδὲν ἄλλο κατωτέρω, ἐκλιπόντος πρόπαλαι τοῦ λίθου. — Ὁ Ἀπριανός οὔτος, ὁ διὰ τοῦ σημείου Δ δηλούμενος ὡς υἱὸς ὁμωνύμου πατρὸς καὶ προσέτι Μακρωνίωνος θὰ εἶναι ἴσως ὁ αὐτὸς τῷ ἀπλῶς Ἀρριανῷ Μακρωνίῳ, ὃν ἔχει ἐπώνυμον ἄρχοντα ἐπιγραφῇ ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Α. Dumont ἐν Fastes éponymiques d’Athènes. Nouveau mémoire etc. 1874, ἐν σελ. 45. Ἐκρινε δ’ αὐτὸν ὁ ἐκδότης θετέον εἰς τὸ ἔτος 239 μ. Χρ. καὶ οὕτω ἐτέθη καὶ ἐν τῷ Handb. der griech. Staatsalterth. τοῦ K. Fr. Hermann τῆς 5^{ης} ἐκδ. τοῦ 1875. — Τοσαῦτα συντόμως περὶ τοῦ Ἀπριανοῦ. Παρατηρῶ δέ, ὅτι ἐν τῷ μέσω τοῦ β’ στίχου τόπος ὡς τεσσάρων γραμμάτων εἶναι ἐπικεκρουσμένος, ἔκπαλαι ὡς φαίνεται, ἐπειδὴ ἴσως δὲν ἐνεκρίθη νὰ γραφῶσι τὰ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς ὁμοίαις ἀπαντῶντα ἰδίους. (Τοὺς συνάρχοντας ἀπλῶς ἔχουσι λίθοι οὐκ ὀλί-

γοι, οἶον ἐν Φιλίστορος τ. 4, σελ. 288, πίν. 2).

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω· ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας συνε-
χοῦς πλευρᾶς τοῦ τετραγώνου τούτου ἐπιθήματος,
τῆς πρὸς δεξιὰ τῶ ὄρωντι (ἧς τὸ ὀριζόντιον μῆκος
0,63), ἀναγινώσκονται πάλιν ἀνωτάτω εὐθύς ὑπὸ
τὸ ἀρχιτεκτονικὸν γείσον, γράμματα ἐνὸς μόνου
στίχου, ὡσαύτως τῶν Ῥωμ. μ. Χρ. χρόνων, ἀλλὰ
μεγαλλίτερα καὶ ἀραιότερα καὶ ὀη καὶ εὐπρεπέ-
στερα τάδε·

Χαίρετε καὶ χαίρομεν.

εὐθύς δ' ὑποκάτω αὐτῶν ἐκλείπει καὶ ἐδῶ ἡ τοῦ
λίθου ἐπιράνεια· μάλιστα τῶν πλείστων γραμμα-
των μόνον τὸ ἄνω ἤμισυ ἢ τὰ δύο τρίτα τοῦ με-
γέθους των σώζονται, ἀλλ' οὕτως ὥστε νὰ μὴ μένη
οὐδ' ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία περὶ τῆς ὀρθῆς καὶ πλη-
ρους αὐτῶν ἀναγνώσεως.

Πάντες οἱ ἀναγνόντες τὸν λίθον διετέθησαν πε-
ριέργως, ὡς εἰκός, εἰς τὸ φθέγμα τοῦτο χαίρετε καὶ
χαίρομεν, ἀφοῦ ἀνεμνήσθησαν, ὅτι εἶναι αὐτὸ τὸ
ἐκφωνηθέν ποτε παρὰ τοῦ πρώτου εἰς Ἀθήνας
ἀγγεῖλαντος τὴν ἐν Μαραθῶνι κατὰ τῶν Περσῶν
ἔνδοξον νίκην. Παρέδωκε δὲ ἡμῖν αὐτὸ ὁ μὲν Πλού-
ταρχος (ἐν τῶ Πότερον Ἀθηναῖοι κατὰ πόλεμον
ἢ κτλ. κερ. 3) οὕτως ὡς ἔχει τὰς λέξεις ὁ λίθος,
ὁ δὲ Λουκιανός (ἐν τῶ Ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύ-
σει πταίσματος § 2): *χαίρετε· νικῶμεν.*

Ἀλλὰ τὸ ποτέρα τῶν δύο ἐκφραῶν εἶναι ἡ ἀλη-
θῶς ποτε ἐξενηγθεῖσα ἐν τοῖς Μηδικαῖς χρόνοις, δὲν
εἶναι τόσον σπουδαῖον νὰ ἐξεύρωμεν ἡμεῖς σήμε-
ρον, (εἰ καὶ ὁ λίθος δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς κατὰ
παράδοσιν τῶν Ἀθηναίων πιστότερος ἀπαγγελεύς)·
ὅσον τὸ διὰ τί καὶ πότε ἐχαράχθη ἐν μαρμαρίνῳ
βάρῳ ἢ φράσις, ἣν ὀρωμεν. Πρόχειρον εἶναι νὰ
εἴπωμεν, ὅτι ἀνέστησάν ποτε οἱ Ἀθηναῖοι ἀνδριάντα
τοῦ ἐκ Μαραθῶνος εὐφήμου ἀγγέλου καὶ ἀνέγρα-
ψαν καὶ τὸ πρόσφθεγμά του μετὰ καὶ ἄλλων ἴσως
ἐγκωμιαστικῶν εἰς αὐτόν ἢ τὴν νίκην φράσεων καὶ
πιθανῶς δι' ἐμμέτρου λόγου. Γνωστὸν δὲ πρὸ ἐτῶν
κατέστη ἐκ τῶν ἐφηβικῶν ἐπιγραφῶν, ὅτι οἱ Ἀθη-
ναῖοι, μάλιστα ὅτε ἦσαν δοῦλοι τῶν Ῥωμαίων
κατὰ τὸν α' καὶ μέρος τοῦ 6' π. Χρ. αἰῶνος, καθή-
κον ἑαυτῶν ἐθεώρουν νὰ ἐναγίζωσιν ἐπισήμως τοῖς
ἐν Μαραθῶνι καὶ Σαλαμῖνι ἀποθανοῦσιν ὑπὲρ τῆς
τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας. Ἀλλ' εἶναι ἔτι ζήτη-

σιμον, ἂν ἢ ἐπὶ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς ὀστίγος ἐπι-
γραφή θεωρητέα ἑμογγρόνος τῇ Χαίρετε καὶ χαί-
ρομεν, καὶ ἂν ὁ Ἀπριανός, ἀπλῶς ὡς Μαραθῶνιος
ὦν τὸν δῆμον, ἐκινήθη εἰς ἀνέγερσιν ἀνδριάντος τοῦ
ἀγγεῖλαντος τὴν Μαραθῶνίαν νίκην. Τοιαύτη τις
εἰκαστικὴ παρατήρησις ὑπεβλήθη μοι παρὰ φίλου
ἀνδρός, ἣν ἀσμένως ἀναφέρω, καταλείπων, τὸ ἐπ'
ἐμοί, ἀδιάκριτον τὸ τοῦ ἑμογγρόνου τῶν δύο ἐπιγε-
γραμμένων ἐπιφρασιῶν τοῦ βάρου. Ἐπεθύμουν
ὅμως, ὁμολογῶ, νὰ μὴ ἔχη οὕτω τὸ πρᾶγμα καὶ
νὰ ἠδύνατο νὰ συσχετισθῆ ἡ ἐπιγραφή τοῦ Χαίρετε
καὶ χαίρομεν μὲ τὸ κατόρθωμα τοῦ Ἐρεννίου Δε-
ξίππου, ἐπιφανοῦς ἱστορικοῦ καὶ ἄρχοντος ἐπωνύ-
μου τῶν Ἀθηναίων (τιθεμένου συνήθως μεταξὺ
τοῦ 261 καὶ 266 μ. Χρ.) ὅστις ἐνίκησε τοὺς τὴν
Ἀττικὴν ἐπιδραμόντας βαρβάρους Ἐρούλους, καὶ
ὡς ἐκ τούτου νὰ ἐδόθη ἀφορμὴ τοῖς Ἀθηναῖοις νὰ
μνησθῶσιν ἡμερῶν ἀρχαίων καὶ προβῶσιν εἰς ἀν-
δριάντων ἰδρύσεις καὶ ἐπιγραφὰς ἀναμνηστικὰς πα-
λαιᾶς ἀκηράτου δόξης. Εἰ δὲ ταῦτα παρακεκινδύ-
νευμένως λέγω, ἔστω μοι συγγνώμη παρὰ τῶν
ἐπιεικῶς κρινόντων τὰ ἐν τοῖς ἀδήλοις τολμώμενα
ὑπὸ τῶν πάλαι καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς φιλολόγων.

5

.....σ)τῆσαν ἀοιδί(μονι:.....
δήμου Ἀθηναίων Ἀττα(λίδος φυλέται.

Πλακὸς λευκῆς λίθου Πεντελικῆς μικρὸν τεμά-
χιον ὡς μιᾶς σπιθαμῆς μήκους, ἔχει γράμμασι τῶν
Ῥωμαϊκῶν χρόνων τὸ ἐκατέρωθεν κολοσθωμένον
τοῦτο ἔμμετρον ἐπίγραμμα. Ἄνωθεν καὶ κάτωθεν
τῶν δύο στίχων ὑπάρχει ἐπιράνεια τοῦ λίθου κενὴ
γραμμάτων. Πιθανὸν φαίνεται νὰ ἦτό ποτε ἡ πλάξ
αὕτη, ὡς πᾶνυ λεπτή, ἐντεθειμένη εἰς τοῦτον ἢ
ἄλλον βαθροειδῆ λίθον μεγαλλίτερον, φέροντα ἀνά-
θημα γλυπτόν.

Ἐκ δὲ τῆς ἀνασκαφῆς, ἣν ἀπὸ τῆς 22 Μαΐου
ε. ε. ἢ Ἀρχ. Ἐταιρία ποιεῖ ἐν τῶ δυτικῶς τοῦ ὠρο-
λογίου Ἀνδρονίκου γηπέδῳ τῆς καθαιρεθείσης οἰ-
κίας Λύτσικα πρὸς ἀνάδειξιν τοῦ ἐκεῖ ὑπάρχοντος
πολυστύλου κτίσματος, ἀνακοινώμεν τὰς ἐξῆς ἐπι-
γραφάς, οὐσας πάσας τῶν Ῥωμ. χρόνων.

6

7

..... ου τοῦ Μηδείου.
 ..... χάρου Λαμπτρέως
 ..... ἡ Ἀπολλωνίδης
 ... (ἔγραμμάτευεν;) ... ἐπὶ Θεοζένου ἄρ(χο)ν-
 5 τος ..... ἐ:)μφοτον ἔχων τὸν
 ..... θ:)ερον ὁσίως καὶ δικαί-
 ως ..... κατα(κε)κλειμένω-
 ..... δὲ ἀποπραχόμενος
 ..... αὐτὸν πα-
 .....

Γυμνασιρχοῦντος τὸ δεύ-
 τερον τοῦ ἐπὶ τοὺς ὀπλείτας
 σ)τρατηγοῦ Ἀντιόχου τοῦ Ἀπολλω-
 νίου Σφρηττίου.

Πλάξ τετράγωνος λίθου Ὑμηττίου. ὄλως ἀκό-
 σμητος, φαινομένη ἐμοὶ ὡς ἀποτελέσασα ποτὲ μέ-
 ρος πολυκομμάτου βάρου, ἢ καὶ τοίχου οἰκοδο-
 μῆς τινος, ἔχει τὰ ἀνωτέρω γράμματα τῶν Ῥωμ.
 χρόνων, καὶ οὐδὲν ἄλλο, ὑπολειπομένου κάτωθεν
 τῶν τεσσάρων στίχων πολλοῦ ἔτι τόπου ὄλως κε-
 νοῦ καὶ λείου. Πάχος τῆς πλακὸς 0,20, ὕψος καὶ
 πλάτος τὸ αὐτὸ 0,56.

8

Κοσμητεύοντος Ἀργαίου
 Ποσειδώνιος Δημητρίου
 Ἀνδροκλῆς Ἀνδροκλέους
 Δίων Μνασέου

5 Ἀλκίτης Ἀλεξάνδρου
 . . . . . ιος Φιλίππου Δ(ιό-
 δω)ρος Διοδότο(υ
 Σ)ωσίβιος Ἐπικ . . . .
 Ἐρ)μίας Νε . . . .
 10 Κ)άρπος . . . .
 . . . . .
 . . . . .

Στήλης λίθου Πεντελικῆς τεμάχιον, τὸ ἄνω γω-
 νιαῖον, μὲ μέρος τοῦ ἀετωματίου τῆς, πρὸς τὰ δε-
 ξιά τῶ ὀρῶντι, ἔχει τὰ ὀρθήντα γράμματα. Ἄδη-
 λον τὸ ποτὲ πλάτος τῆς στήλης καὶ τὸ ὕψος. Τὸ
 νῦν πλάτος εἶναι 0,12, τὸ ὕψος 0,17, τὸ πάχος
 0,5. Ὑπὸ τὸ ἀετωμάτιον εὐθὺς ἀναγινώσκεται ὁ α'
 στίχος γράμμασι χαράγματος ἐπιμελεστέρου ὡς
 κεφαλὴς ψηφίσματος, καὶ μετὰ κενὸν ἐνὸς στίχου
 διάστημα ἔπονται οἱ ἄλλοι ὀκτώ ὅχι τόσον ὀμαλῶς
 κεχαρκαμένοι, ὁ τελευταῖος μάλιστα ἔχει πολλήν
 ἀραιώσιν τῶν γραμμάτων, ἴσως διὰ τι γενόμενόν
 ποτε αὐτόθι λάθος καὶ ἐπελθοῦσαν διόρθωσιν. Ἡ
 συμπλήρωσις τῶν πρώτων στίχων μ' ἐφάνη δυσχε-
 ρής· διότι αἱ ἐν ἀρχῇ ψηφισμάτων τυπικαὶ φρά-
 σεῖς ποικίλλουσι πολὺ κατὰ τοὺς μετὰ Χρ. Ῥω-
 μαικοὺς χρόνους, ἐν δὲ τῶ παρόντι καὶ σύντομοι
 ἴσως παρὰ τὸ σύνθηρες εἶχόν ποτε γραφῆ. Ἀλλὰ
 καὶ ἡ ὑπόθεσις δι' ἣν ἐγράφη τὸ ψήφισμα λανθάνει
 με ὄλως. Ἄν διὰ τὰ ἐν στίχῳ τ' (θ:)ε:δ:ὸν ὁσίως δύ-
 ναται νὰ θεωρηθῆ θρησκευτικὴ, δὲν ἀποφαίνομαι,
 διότι τὸ ε φαίνεται καὶ ὡς π ἐπὶ τοῦ λίθου. Ὁ ἐν
 στίχῳ δ' Θεζένος ἄρχων εἶναι ἄγνωστος ἄλλοθεν
 ὡς ἐπώνυμος, ἐφ' ὅσον ἐξήτασα. Ἡ μετοχὴ ἀπο-
 πραχόμενος ἢ ἐν τῶ προτελευταίῳ στίχῳ, λέξις
 ὀπωσοῦν σπανία καὶ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων,
 ἀναγινώσκεται εὐχερῶς, καὶ δύναται ἴσως νὰ ἔχη
 ῥοπήν εἰς προτίμησιν ἄλλων συμπληρώσεων ἐν τοῖς
 στίχοις ε' καὶ τ', δηλ. (σύ)μφοτον, καὶ (τ)όποιον,
 ἀντὶ τῶν (ἐ)μφοτον καὶ (θ)εόν, ἃ ἔδωκα ἐγὼ ἐν-
 δεικτικῶς.

Στήλης λίθου Ὑμηττίου τεμάχιον, δεξιὰ τῶ
 ὀρῶντι καὶ ἀριστερὰ μετρίως, ἄνω δὲ καὶ κάτω
 πολὺ κολοβόν, ὕψους τανῦν 0,28, πλάτους 0,35,
 πάχους 0,10, ἔχει τὰ ἀνωτέρω γράμματα τῶν
 Ῥωμ. χρόνων. Ὑπὲρ τὸν α' στίχον σώζεται γει-
 σωματίον ἐφ' οὗ ὅσον ἴχνη γραμμάτων φαίνονται,
 ἀνωτέρω δ' ἔτι μικρὸν ὑπάρχει μέρος βαθυτέρας
 ἐπιφανείας, ὅπερ ὑποσημαίνει, ὅτι θὰ ἦτό ποτε
 ἴσως ἐκεῖ καὶ ἀνάγλυπτός τις παράστασις. Τὸν κο-
 σμητεύσαντα δὲ Ἀργαῖον μόλις δύναται τις νὰ
 ταυτίσῃ μὲ τὸν ἐν C. I. A. III, 1, ὑπ' ἀρ. 1019
 καὶ 1276 ἀναφερόμενον Ἀργαῖον Τιμάρχου Παμ-
 βιωτάδην, ἥμιστά δὲ μὲ τὸν αὐτόθι ὑπ' ἀρ. 778
 καὶ 779 Ἀργαῖον Ἀργαίου.

9

10

- .....
 .....(οἱ πρυτάνε-)
 νεις τῆς Ἀτταλίδος φυλῆς
 τὸν; ἄρ)χοντα ἐπὶ τῆ εἰς (ἐ-
 αυτούς) εὐνοία.
 Ἄρχον;)τος Τιβ. Μέμ. ΦΛΑ...
 5 Μαρχ)θωνίου στρατηγ(οῦ; ἐ-
 πί τὰ ὄπλα, Γ. Σεντίου Ἄτ(....;
 .....οἱ πρυτάνεις τῆς (Ἀτταλ-
 ίδος φυ)λῆς τιμῆσαντες ἑαυ-
 τοὺς καὶ τοὺς αἰσίτους ἀνέγραψαν.
 10 .....ς, Εὐπόρος Ἀθηναίου Ἀθμ.
 , , ...ς Π. Αἰλ. Θεόφιλος Σουნიεύς.

Τεμάχιον στήλης λίθου Πεντελικοῦ ἄνωθεν καὶ ἀριστερόθεν πῶ ὀρῶντι κολοβόν, δεξιόθεν μετρίως βεβλαμμένον, κάτω δὲ διατηρηθῆν σῶον καὶ μὲ τόπον ἐκεῖ κενὸν γραμμάτων, ἔχει τ' ἄνωτέρω. Ὑψος 0,33, πλάτος 0,24, πάχος κάτω 0,12. Το σίγμα ἐν τῷ β' καὶ γ' στίχῳ εἶναι τοιοῦτο Γ. ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς τὸ σύνθηρες τῶν Ῥωμ. χρόνων Σ. Δις τὸ προσγραφόμενον ταῖς δοστικαῖς ἰῶτα λείπει (ἐν στίχ. β' καὶ γ') «ὡς φυσικὴν αἰτίαν οὐκ ἔχον» κατὰ Στράβωνα.

Ἐπιγραφαὶ τοιαῦται Ἀττικάι, οἷα ἢ προκει- μένη, ἐξεδόθησαν μέχρι τοῦδε πολλάι. Ἴδε αὐτάς ἐν C. I. A. III. 1 ἀπὸ ἀριθ. 1023 ἕως 1073, ἔτι δὲ αὐτόθι ἐν τοῖς Addendis τοὺς ἀρ. 1062 a καὶ 1066 a. εἶναι δὲ ἀπεχθέσταται ἐμοί, ὡς ἐνέχου- σαι τὸ κατὰ τοὺς Καισαρείους χρόνους ἀναφανέν τοῦτο «τιμῆσαντες ἑαυτοῦς!» οὔτε ἔχω ὄρεξιν νὰ διασαφῆσω φιλολογῶν τὰ ἐν τοῖς πρώτοις ἑξ στί- χοις τῆς νῦν ἐκδιδομένης πράγματα καὶ ὀνόματα κύρια. Λέγω μόνον, ὅτι ἐν C. I. A. III, 1, ἀριθ. 1093 ἀναφέρεται τις Σέντιος Ἀκύλα Ἀθμονεύς ὡς ἀντικισμητής, ἐν δὲ ἀριθ. 1040 ἀναφέρονται ἐν τοῖς πρώτοις οἱ ἐν ταύτῃ τῇ ἡμετέρᾳ Εὐπόρος Ἀθηναίου Ἀθμονεύς ὡς ἐπώνυμος (πρυτάνεων) καὶ ὁ Π. Αἰλ. Θεόφιλος Σουნიεύς ὡς ἐξηγητής. Τὰ πλειότερα ὅσοι ποθοῦσι καὶ ἰδίως τὰ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐπιγραφῆς εἰς οὗς πίπτει, ἄς ἀναδρά- μωσιν εἰς τὰ ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ Dittenberger φιλοκρι- νηθέντα.

- .....
 .....|κίδης Τρύφ(ωνος
 Λ)ικαντίδος
 Ἴ(σ)υλ. Ζήνων
 Ἴουλ. Εὐφράνωρ
 5 Φλ. Νικίας
 Ἰλαρος Ἀβασκάντου
 Ἀβάσκαντος,
 Διογένης Ἀγαθόποδος
 Πρεῖμος Σέμνου
 10 Φαῦστος,
 Ἀύρ. Ἀσκληπίδουτος
 Ζώσιμος Εὐδιότου
 Μενεκράτης Ζωπύρου
 Ἴουλ. Ἰουλιανὸς Μαρθ-
 15 Ἀντιοχίδος
 Σωτήρ Ζωσίμου Ἐργαδ-
 Αἰλ. Εὐτύχης
 Ἀθήναιος Φίλωνος
 Πάριος(ς) Ἀφροδισίου
 20 Οὐλπ. Ἐρμούγενης
 Ἀτταλίδος
 Πολλίων Ἀπτικοῦ
 Ἀπτικός.
 Σέλευκος.
 25 Τρύφων Διονυσίου
 Ἀγάθων Διονυσίου
 Δημόστρατος Βαχχίου
 Πρακλείδης Ἀνταίου
 (κενὸν 3 στίχων)
 29 .....νο(ς ἐ)νείκα.
 .....

Στήλης Πεντελικοῦ λίθου τεμάχιον πάντοθεν κολοβόν, ὕψους 0,33, πλάτους 0,16, πάχους 0,09, ἔχει τὸν κατάλογον τοῦτον, πιθανῶς ἐσθῆδων. Ἀφοῦ εὐρίσκονται ἐν αὐτῷ ὀνόματα γενεῶν Ῥωμαϊκῶν ἐκ τῶν λαβόντων τὴν Καισαρικὴν ἀρχὴν οἰκων, Ἰουλιεῖς, Φλαυῖοι, Οὐλπιεῖς, Αἰλίοι, Αὐρήλιοι, θὰ εἶναι χρόνος τῆς ἐπιγραφῆς τὰ μέσα τοῦ β' μ. Χρ. αἰῶνος. Ὅπως δὲ πᾶσα σχεδὸν ἐπιγραφή ἔχει τὰ ἀνώμαλά της ἢ ἐξαιρετικά, βλέπομεν καὶ ἐδῶ τὸ δημοτικὸν προστεθειμένον εἰς δύο μόνον ὀνό- ματα, τὸ ἐν στίχῳ ιε' Μαρθ (κατὰ λάθος οὕτω γαρραθέν, ὅχι δι' ἄλλειψιν τόπου ἀντὶ Μαρθ(ώνιος) καὶ τὸ ἐν στίχῳ ιζ' Ἐργαδ(εύς).

11

- Φίλοι γοργοί
καὶ συστάται
Ἀθηναῖος
Πρακλέων
5 Τρύφων
Πρωτῆς
Διονύσιος
Ἀμμώνιος
Σπράτων
10 Διονύσιος
Ἴων Διόνικος
Δημυλῆς
Πραξῆς
Ἀγάθων
15 Βάκχιος
Ἐπι...ος
Ἀγαθόπους
Ἰρόδων
Ἀπτικὸς
20 Ἀντίπατρος.

Ἔχει τ' ἀνωτέρω γράμματα στηλίδιον λίθου Πεντελικοῦ, ὕψους 0,35, πλάτους 0,19, πάχους 0,05¹/₂, κεκοσμημένον ἄνω με γεισωμάτιον καὶ ὀρθοκεράμους. Βλάβην ἔπαθε μικράν, ἀποκρουσθείσης πάλαι τῆς ἄνω ἐπὶ ἀριστερὰ τῶ ὀρῶντι γωνίας, ἐξ οὗ ἔλειψαν καὶ τινὰ ὀλίγα γράμματα εὐσυμπλήρωτα, ὡς τὰ βλέπει ὁ ἀναγνώστης προστεθειμένα ὑπ' ἐμοῦ.

Εἶναι δὲ ὅπως οὖν περιέργως ὁ λίθος, καθ' ὅσον παρουσιάζεται ὡς τὸ πρῶτον, ἂν δὲν ἀπατώμαι, αὐθόπαρκτον μνημεῖον, ἐν ᾧ μετὰ φιλοκαλίας τινὸς ἀνεγρόθησαν ἐφηβοὶ φίλοι ἀλλήλοις γενόμενοι κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐφηβείας. Μέχρι τοῦδε ἐπὶ τῶν ἐφηβικῶν μαρμάρων ἀνεγινώσκωμεν τιαύτας φίλων ἀναγραφὰς ὡς ἐν προσθήκης μέρει ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐγκεχαρμημένας. Ἴδε C. I. A. III, 1, ἀριθ. 1078, 1079, 1082, 1084, 1095, 1102, 1111, ἐν οἷς ἀριθμοῖς ποικίλως διατυποῦται ἡ κεφαλὴς φίλοι γοργοί, φίλοι γοργοὶ γνήσιοι, οἱ πιστοὶ φίλοι, φίλοι καὶ συστάται, ἀδελφοὶ καὶ συστάται, ἐμνήσθη Ἀρχιμήδης τῶν φίλων καὶ συνεφήβων, καὶ εἰ τις ἄλλος τύπος διέλαθέ με.

12

Ἡ μήτηρ

..... ἕως θυγάτηρ Ἀντίοχον Ε.....
..... Φαληρέως Εἰλυθεία.

Πλακσειδὲς χαμηλὸν βαθρίδιον λίθου Ὑμητίου, ὕψους τοῦ ἀρχικοῦ 0,07, μήκους δὲ τοῦ νῦν σωζομένου 0,27 καὶ βάθους ὡσαύτως 0,15, ἔχει τὰ ἀνωτέρω. Ὁ α' στίχος ὁ βραχὺς εἶναι ἀνελλιπής, ἐκολοβώθησαν δὲ πολὺ, ὁ β' μὲν ἐκατέρωθεν, ὁ γ' δὲ ἀριστερόθεν μόνον, ἐν οἷς θὰ ἦτο ποτε κεχαρμημένον τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς καὶ τὸ τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀντίοχου, δηλ. τοῦ ἀνδρὸς τῆς ποιησάσης τὴν ἀνάθεσιν. Τὸ τέλος τοῦ γ' στίχου δὲν εἶναι ἐλλιπές· δὲν ἐχαράχθη μόνον τὸ ἰ τῆς δοτικῆς ὡς περιττόν. Ὑποθέτω, ὅτι ὀυστοκήσασα ἡ μήτηρ ἀνέθηκε τὸν υἱὸν τῆς τῆ ἐλευθερωσάσης αὐτὴν καὶ αὐτὸν θεᾶ Εἰλυθεία, (ὡς ἐδῶ γράφεται τὸ ὄνομα, ἀλλοῦ δὲ ἀλλέως). Τὸ γράμμα τῶν γραμμάτων εὐτεχνον καὶ ἐπιμελέστατον. Παρατηρῶ δέ, ὅτι μετὰ τὸ Ἀντίοχον ὀρθῆ σωζομένη κεραία δὲν εἶναι ὑπέλειμμα, ὡς ἤθελε τις ὑποθέσῃ τοῦ γράμματος Τ, ἵνα γίνῃ συμπλήρωσις εὐχερῆς: Τ(ὸν υἱόν), ἀλλὰ κρύπτεται ἐκεῖ ἄλλο γράμμα, ἴσως Κ ἢ Η, διότι ἔχει ἡ κεραία ἐν τῶ μέσῳ τῆς πρὸς τὰ δεξιὰ ἀρχὴν τινὰ περαιτέρω ἐγκολάμματος, μεθ' ὃ ἐκλείπει ὁ λίθος.

Ἄφοῦ ταῦτα ἔγραψα, εἶδα ἀνεπίστως, ὅτι ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἦδη πρὸ 35 ἐτῶν εἶχεν ἐκδοθῆ ὑπὸ τοῦ Πιττάκη (ἐν Anc. Athènes, σελ. 17), ἀλλὰ ἀπιστεύστως παρηλλαγμένη· διὸ αἱ μετ' αὐτὸν ἐκδόται Ἀλ. Ραγκαβῆς καὶ Κ. Keil ἐσφάλησαν δοκιμαζόντες συμπληρώσεις, πολὺ δὲ πλέον ἐσφάλῃ ὁ Dittenberger ἐν τῶ C. I. A. III, 1, ἀριθ. 925. εἰ καὶ εἶχεν αὐτὸς πρὸ ὀφθαλμῶν ἀντίγραφον τέλειον καὶ ἀκριβὲς τοῦ Ross, τοῦ ἰδόντος ποτὲ τὸν λίθον ἐν αὐτῷ τούτῳ τῶ καθαιρουμένῳ νῦν λουτρῶ τῶ πλησίον τῆς οἰκίας Λύτσιας, ὅπουθεν ἡ ἡμετέρα Ἐταιρία τὸν ἤγαγε πάλιν ἐσχάτως εἰς φῶς. Οὐδὲν ἐγὼ τῶν ἄνω γεγραμμένων μου μεταβάλλω.

Ἐν Ἀθήναις, τῆ 28 Ἰουλίου 1890.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

(Συνέχεια) ¹

57 α.

.....
 .....
 ..... Α Υ Ρ Α Π ..... ἀργ]υρᾶ Π
 ..... Ο Ν ..... ον .....
 ..... Υ Ρ Α Ι Ι Ι Ι ..... ἀργ]υρᾶ Ι Ι Ι Ι
 5 ..... Ν .....
 .....

¹ Αναγινώσκονται ταῦτα κατὰ τὸ ἄνω μέρος τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ λίθου, ὃν ἀνωτέρω (σελ. 101-102) ἐδημοσίευσα καὶ ὃν ἐξ ἀβλεψίας ὡς

ὄχι ὀπισθόγραφοι καὶ ὡς πεντελικὸν ἀκόμη ὑπέλαβον ². ὡς βλέπει νῦν ὁ ἀναγνώστης ὁ λίθος ἦτο καὶ αὐτὸς ὄντως ὀπισθόγραφος, ἀλλὰ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας του ἐπιφανείας ταῦτα μόνον ἠδυνήθην νάναγνώσω τὰ γράμματα, καίπερ νῦν (τὸ πάθημα μοὶ ἐγένετο, ὡς εἰκός, μάθημα) μετὰ προσοχῆς καὶ διὰ τοῦ φακοῦ ἐξήτασα αὐτὸν πείθουμαι μάλιστα ὅτι καθ' ὅλην του ταύτην τὴν ἐπιφάνειαν δὲν ἦτο ἐξ ἀρχῆς ἐπιγεγραμμένος· ἀλλὰ καὶ πεντελικὸς δὲν εἶναι ὁ λίθος, ἀφοῦ δοκιμάσας αὐτὸν διὰ σφύρας πολλὴν ἠσθάνθη τὴν ἀπ' αὐτοῦ θειώδη ἐκείνην ὀσμὴν, ἣτις εἶναι παντάπασιν ἀλλοτρία τοῦ πεντελικίου μαρμάρου ³.

58.

.....
 .....
 ..... Ο Ι Κ Ε Μ Α Τ Ο Μ Μ Ι Σ Θ Ο Σ Ι Σ
 5

.....
 ..... Μ Α Λ Ο Μ Α Τ Α Δ Ε
 ..... Ι Θ Ο Μ Τ Ο Μ Ε Α Ι Λ Ι Μ Α Ι Ο Μ Κ Α Ι Σ Τ Ε Ρ ..... Θ Ε Μ
 ..... Υ Σ Ι Λ Ι Θ Α Λ Ο Λ Ο Ι Σ
 ..... Ο Κ Ο Μ Ι Κ Ο Μ
 10 ..... Ρ Λ Ο Ι Σ Τ Ο Μ Π Ο Ρ Ι Μ Ο Μ
 ..... Ι Τ Ο Μ Ε Τ Ο Μ Μ Ε Λ Α Μ Ο Μ
 ..... Λ Ο Ι Σ Τ Ο Μ Μ Ε Λ Α Μ Ο Μ
 ..... Α Τ Α
 ..... Ο Μ
 ..... Ο Μ
 ..... Π Ο Ι Ο Ι Σ
 ..... Ο Μ Ι

¹ Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1890, σελ. 69 καὶ ἐξῆς.
² Ἀναγνωσθήτω ἀνωτέρω ἐν σελ. 102^α καὶ στίχ. 8^ο τῆς ἐπιγραφῆς, στίχ. δὲ 12^ο τοῦ κειμένου ἔκται Φωκαίδες, ὡς ἐλέγοντο ταῦτα τὰ νομίσματα (καὶ ἀπλῶς Φωκαῖδες ἐν τοῖς ἔπειτα χρόνοις) ὅπερ εὐθὺς μετὰ τὴν τύπωσιν τοῦ προηγουμένου τεύχους τῆς Ἀρχ. Ἐφημ. καὶ ὁ ἴδιος παρετήρησα ἐντυχὼν τῇ λέξει ἐν τῷ Bull. de Corr. Hellén. (1890, σελ. 1 καὶ 420) καὶ ὁ φίλος Σδορῶνος μοὶ ὑπέδειξεν ὑπομνήσας μοι καὶ τὰ ἄλλα χωρία, ἔνθα ἦ λέξεις ἀπαντᾷ καὶ προσθεῖς

ὅτι Φωκαίδας (ἦσαν δὲ τὸ 1/6 τοῦ στατήρος) κέκτηται καὶ τὸ ἡμέτερον Νομισματικὸν Μουσεῖον.
³ Καὶ ὁ καθηγητῆς κ. Lepsius ἀποδέχεται ὡς ὀρθὴν τὴν τῆς πείρας ταύτης παρατήρησιν καὶ βεβαίως ὡσαύτως ὅτι ὄντως ἡ τοιαύτη ὀσμὴ εἶναι ὅλως ἀλλοτρία τοῦ πεντελικοῦ μαρμάρου τοῦ τε πρεσβυτέρου καὶ τοῦ νεωτέρου κατὰ τὴν γεωλογικὴν ἡλικίαν (παράβ. Griechische.Marmorstudien, σελ. 19 καὶ σελ. 23).

[ἰππόνων μίσθωσις;]
 τῷ Ἡρωί τῷ ἰα[τρῷ;
 παρὰ τῶν πρότερο[ν
 παρὰ Κωλακρετῶν·
 5 οἰκημάτων μίσθωσις.

Ἄναλώματα τάδε·
 λίθων τομῆ Αἰγιναιῶν καὶ Στειρι[αῖ]θεν
 βο[υ]σι λιθαγωγοῖς
 ἰππ[ο]κομικόν·

10 λιθου]ργοῖς τῶν πωρίνων
 . . . . . τομῆ τῶν μελάνων¹
 λιθου]ργοῖς τῶν μελάνων·
 . . . . . ατα.

. . . . . ον
 15 . . . . . ον
 . . . . . ποιοῖς
 . . . . . ονι .

Ἀναγινώσκονται τῶν ἄνω κατὰ τὴν πρὸ Εὐκλείδου γραμματικῆν καὶ κατὰ τὴν στοιχηθὸν γραφὴν (μόνον ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ ὁ χαρακτήρας, ἔγραψε τὰ δύο II εἰς τὸν τόπον ἑνὸς μόνου γράμματος) γεγραμμένα διὰ χαρακτῆρων πάνυ καλῶν ἐπὶ θραύσματος στήλης λίθου πεντελικοῦ, οὗ τὸ πάχος ὀλόκληρον σφζόμενον εἶναι 0,10 τοῦ Γ. Μ., τὸ δὲ μέγιστον νῦν σφζόμενον ὕψος τοῦ 0,26 μόλις καὶ τὸ πλάτος (ἐπίσης τὸ μέγιστον σφζόμενον) 0,33 περίπου. Ὁ λίθος πάντοθεν τεθραυσμένος ὢν, σφίζει μόνον ἐν μέρει πρὸς τὰ δεξιὰ τὸ χειλὸς του, ἔφερε δὲ οὐ μόνον τὴν ἐνεπίγραφον ἐπιφάνειαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὀπισθεν ταύτης, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὴν τῶν στενῶν του, ὡς φαίνεται, πλευρῶν, ὠμαλισμένην. Καὶ ὅμως δὲν ἦτο ὀπισθόγραφος, τοῦλάχιστον κατὰ τὸ περισωθὲν ἡμῖν θραῦσμα οὐδαμῶς κατὰ τὴν ὀπισθεν ἐπιφάνειαν δὲν διέκρινα ἐγὼ γράμματα καὶ μόνον κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς στενῆς αὐτοῦ πλευρᾶς, τῆς σφζομένης εἰς ὕψος περίπου 0,20, ἀνέγνω τὰ τρία ἐκεῖνα γράμματα (καὶ ὄχι ἄλλα) Θ Ε Μ οἷονεὶ ὡς συνέλειαν τοῦ 7^{ου} στίχου γεγραμμένα καὶ μὴ δυνάμενος ἄλλως νὰ ἐξη-

γήσω αὐτὰ τὰ ἐξέλαβον τῷ ὄντι ὡς τούτου τοῦ στίχου (τοῦ 7^{ου}) μέρος ὄντα καὶ συνεπλήρωσα ὡς ἐν τῇ μεταγραφῇ μου φέρεται συμπεπληρωμένος¹. Οἴκοθεν δ' ἐννοεῖται ὅτι ἄδηλον μένει ἂν καὶ πρὸς τὰ κάτω ἔφερον ὁ λίθος καὶ ἄλλα γράμματα, διότι τὸ νῦν σφζόμενον αὐτοῦ ὑπὸ τὸν 17^{ον} στίχον ἄγραφον μέρος εἶναι τοσοῦτον περίπου, ὅσον καὶ τὸ μεταξὺ τοῦ 5^{ου} καὶ 6^{ου} καὶ τοῦ μεταξὺ τοῦ 13^{ου} καὶ 14^{ου} στίχου διάστημα καὶ κατ' ἀκολουθίαν οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει εἰμὴ ὅτι, ἂν ὑπῆρχον καὶ ἄλλα γράμματα, νὰ ἤρχιζε καὶ ἐκεῖ παράγραφος.

Περὶ τῆς μεταγραφῆς (μετέγραψα δὲ ἐγώ, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, εἰς τὴν μετ' Εὐκλείδην γραμματικὴν τἀναγνωσθέντα καὶ τὴν ὅλως συνήθη παρ' ἡμῖν γραφὴν) καὶ τῶν συμπληρώσεών μου ἀνάγκη νὰ παρατηρήσω τὰκόλουθα. Τοῦ πρώτου στίχου τὰ κατὰ τὸ ἡμῖν μόλις σφζόμενα γράμματα δὲν εἶναι πολὺ σαφῆ· καὶ ὅμως νομίζω ὅτι ἀνεγινώσκето ἐκεῖ, ὅτι ἐν τῇ μεταγραφῇ μου ἔγραψα, χωρὶς, ἐννοεῖται, νὰ δύνωμαι νὰ εἶπω καὶ πλείονά τινα περὶ τῶν ἰππῶνων, οὔτε τίνι τρόπῳ συνεδέοντο ταῦτα πρὸς τὰ κατωτέρω καθὼς καὶ ταῦτα πρὸς ἄλληλα καὶ μάλιστα ὁ δεύτερος στίχος, ὃν ὅμως ἄλλως νἀναγνώσω δὲν ἠδυνάμην· ἐννοεῖται δὲ οἴκοθεν ὅτι ἂν καὶ ἄλλα εἶχον πρὸς τὰ δεξιὰ γράμματα οἱ τρεῖς πρώτοι στίχοι μοὶ εἶναι ἄδηλον. Φανερόν ὅμως ὅτι πρὸς τὰριστερὰ ἤρχιζον μὲν κυρίως οἱ στίχοι ἐκεῖ ὅπου καὶ νῦν ἀρχίζουσι οἱ πρώτοι πέντε, ἀλλ' ἀριστερότερα αὐτῶν ὑπῆρχον ἀναμειβόλως ἀναγεγραμμένοι οἱ διάφοροι ἀριθμοί, εἶποντο δὲ μετὰ τὰς προσόδους αἱ δαπάναι (ἀναλώματα): ἀλλὰ πῶς πρέπει ἄρα γε νἀναγνωσθῶσιν οἱ στίχοι 7^{ος}, 8^{ος} καὶ 9^{ος}; λίθων τομῆ Αἰγιναιῶν· καὶ Στειριᾶθεν βο[υ]σι λιθαγωγοῖς ἰπποκομικόν, ἢ λίθων τομῆ Αἰγιναιῶν καὶ Στειριᾶθεν· βο[υ]σι λιθαγωγοῖς ἰπποκομικόν; ὁμολογῶ ὅτι ἀμφότεραι αἱ ἀναγνώσεις πολὺ σαφὲς δὲν παρέχουσι νόημα· ἐν γένει δὲ τὰ τοῦ λίθου εἶναι ἀσαφῆ διὰ τὸ κολοβόν αὐτοῦ μάλιστα· γράψας δὲ ἐν τῷ 9^ῳ στίχῳ ἰπποκομικόν (λέξιν οὐ μόνον ἐν τοῖς ἐν χειρὶ μου τοῦλάχιστον λεξικοῖς μὴ ἀπαντῶσαν, ἀλλὰ καὶ νόημα μὴ

¹ Οὕτως ὀνομάζονται πιθανότατα λίθοι ἑλευσινιακοί, ὧν ἡ χρῆσις εἰς οἰκοδομὴν τῶν τοίχων τοῦ Μεγάρου κατὰ τὸν 5ον π. χ. αἰῶνα πιστεύεται ὑπὸ τῶν σωθέντων ἐρείπιων.

¹ Εἶχα συμπληρώσει κατ' ἀρχὰς δοκιμῆς χάριν στέργουσι λιθαγωγοῖς, ἀλλ' οὐ μόνον ἡ ἐννοία δὲν ἐφαίνετό μοι ἀρμόζουσα, ἀλλὰ καὶ τὰ τρία ἐκεῖνα γράμματα Θ Ε Μ τῆς στενῆς πλευρᾶς, οὕτω μόνον μένοντα ἦσαν ὅλως ἀνεξήγητα ἐν ἠδύνατο σὺν τούτοις νἀποτελεσθῆ, ὡς ὀρθῶς σεβαστὸς φίλος μοὶ ὑπέμνησεν, ἐπὶρρημά τι ἐκεῖ τοπικόν.

πάνυ σαφές ἐνταῦθα παρέχουσάν μοι) ἔγραψα ἀπλῶς δοκιμῆς χάριν καθ' ὑπόδειξιν καὶ ταύτην φίλου ἀνδρός, ἀφοῦ ἄλλην δυναμένην νά συμπληρώσῃ τὸ χάσμα (τρία βεβαίως πρέπει νά ὑποτεθῶσι τὰ πρὸς τᾶριστερὰ ἀπολεσθέντα γράμματα)

δὲν εὑρισκόν. Ἄς σημειώσω δὲ ἐνταῦθα, ὅτι ἐν ἀρχῇ ἐλησμένῃσα νά πράξω, ὅτι ὁ λίθος εὐρέθη ἐντετειγισμένος εἰς τινὰ τῶν τοίχων τῶν περὶ τὴν κατὰ τὸν Ἅγιον Ζαχαρίαν Βυζαντινὴν ἐκκλησίαν ἐρειπίων Βυζαντινῶν ἢ καὶ Ῥωμαϊκῶν οἰκοδομημάτων.

59.

Τ Α Ε Ρ Ι Κ Ρ Α Ν Α Τ Ω Ν Κ Ι Ο Ν Ω Ν Τ Ω Ν Ε Ι Σ Τ Ο Π Ρ Ο Σ Τ Ω Ι Ο .
 Τ Ο Ε Λ Ε Υ Σ Ι Ν Ι Τ Ε Τ Τ Α Ρ Α Κ Α Ι Δ Ε Κ Α Α Γ Α Γ Ε Ι Ν Ρ Ε .
 Τ Ε Λ Η Θ Ε Ν Ε Λ Ε Υ Σ Ι Ν Α Δ Ε Τ Ρ Ι Α Ω Σ Α Ν Π Α Ρ Α Α Β . . .
 Α Ρ Α Τ Ο Υ Λ Ι Θ Ο Τ Ο Μ Ο Υ Κ Α Τ Α Λ Ι Θ Ο Ν Τ Η Ν Μ Ι . . . . .
 5 Π Ο Ι Ο Υ Μ Ε Ν Ο Σ Μ Ε Γ Ε Θ Ο Σ Τ Ω Ν Λ Ι Θ Ω Ν Τ Ω Ν . . . . .
 Κ Α Μ Η Κ Ο Σ Κ Α Ι Π Λ Α Τ Ο Σ Α Ν Ω Θ Ε Ν Κ Α ᾿ . . . . .
 Ν Ε Ρ Τ Α Π Ο Δ Ω Ν Π Α Λ Α Σ Τ Η Σ Δ Ε Ο Ν Τ Ω . . . . .
 Κ Α Τ Ω Θ Ε Ν Δ Ε Κ Α Τ Α Τ Ο Ν Α Υ Χ Ε Ν Α Σ ᾿ . . . . .
 Α Τ Η Ν Δ Ι Α Μ Ε Τ Ρ Ο Ν Π Ε Ν Τ Ε Ρ Ο Δ Ω . . . . .
 10 Τ Υ Λ Ο Ι Ν Υ Ψ Ο Σ Τ Ρ Ι Ω Ν Π Ο Δ Ω Ν Δ . . . . .
 Δ Ε Ο Ν Τ Ω Ν Τ Α Δ Ε Γ Ω Ν Ι Α Ι Α Δ ᾿ . . . . .
 Τ Ο Ι Σ Α Λ Λ Ο Ι Σ Τ Ο Δ Ε Ρ Α Τ Ο . . . . .
 Ι Α Ν Ω Θ Ε Ν Κ Α Ι Κ Α Τ Ω Θ Ε Ν . . . . .
 Ι Ξ Ω Τ Ω Ν Δ Ω Δ Ε Κ Α Κ Α Θ . . . . .
 15 Ε Ρ Ο Ν Ο Ρ Ο Α Ν Κ Ε Λ . . . . .
 Δ Ε Σ Υ Ν Ε Χ Ω Σ Ε Α Ν . . . . .
 Κ Ο Ι Κ Ο Μ Ι Ξ Ω . . . . .
 Ρ Ω Τ Ο Υ Σ Π Α Ρ . . . . .
 Α Ι Τ Ο Υ Σ Δ Ε . . . . .
 20 Τ Ο Μ Ο Ι Ε Ρ . . . . .
 Ο Τ Τ Ο Σ Π . . . . .
 Η Σ Δ Η Μ . . . . .
 Ι Α Ν . . . . .
 . . . . .

Τὰ ἐπίκρανα τῶν κίωνων τῶν εἰς τὸ Πρόστωιον τὸ Ἐλευσῖνι τέτταρα καὶ δέκα ἀγαγεῖν Πειντέληθεν Ἐλευσινάδες, τρία ὡς ἂν παρα(λ)ίθ[η]πι-α]ρὰ τοῦ λιθοτόμου κατὰ λίθον τὴν μί[σθωσιν];
 5 ποιούμενος· μέγεθος τῶν λίθων τῶν [μὲν δώδεκα μῆκος καὶ πλάτος ἄνωθεν κατὰ τὴν διάμετρον; ν ἑπτὰ ποδῶν παλαστῆς δεόντων καὶ δακτύλου; κάτωθεν δὲ κατὰ τὸν ἀγέλα σ[τενότερα; κατὰ τὴν διάμετρον πέντε ποδῶν καὶ δυοῖν δακ-
 10 τύλοισιν, ὕψος τριῶν ποδῶν δυοῖν δακτύλοισιν δεόντων, τὰ δὲ γωνιαῖα δ[ύο]; τὸ μὲν ὕψος ὁμοία; τοῖς ἄλλοις, τὸ δὲ π[λ]άτος καὶ τὸ μῆκος ἑστα-;

ι ἄνωθεν καὶ κάτωθεν [κατὰ τὴν διάμετρον με-; ἴζω τῶν δώδεκα καθ. . . . . [ἐκάτ-;
 15 ερον ὑπό(τ;)αν καλ[ε]ύσει; . . . . .
 δὲ συνεγῶς ἐά[ν]. . . . .
 καὶ κομίζων[ται]; . . . . . π-;
 πρώτους παρ . . . . .
 αὶ τοὺς δὲ. . . . . [οὐ λίθο-;
 20 τόμοι ἐπ. . . . .
 στος πα . . . . .
 ης δεμ. . . . .
 ιαν . . . . .

Ἀναγινώσκονται τάνωτέρω ἐπὶ τεμαχίου στήλης ὑμηττείου λίθου ἐχούσης καὶ ἀπλοῦν ἀετωμάτιον. Ὑψος τὸ μέγιστον σφζόμενον $19+11=0,30$, πλάτος ὁλόκληρον σφζόμενον κατὰ τὸ ἀετωμάτιον καὶ τὸν πρῶτον στίχον μόνον τῆς ἐνεπιγράφου ἐπιφανείας $0,24-0,25$ καὶ πάχος $0,035-0,06$. Ὁ χαρακτῆς ἐσκόπει, ὡς φαίνεται, νὰ ἐγγράξη ἐπὶ τοῦ λίθου τὸ δοθὲν αὐτῷ κείμενον κατὰ τὴν στοιχηδὸν γραφήν, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσε καὶ ἐνεῦθεν οὐ μόνον ὁ δεῦτερος στίχος ἔχει δύο ὀλιγώτερα γράμματα τοῦ πρώτου, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς στίχους $14^{\text{ον}}$ καὶ $15^{\text{ον}}$ (ὅπως νῦν σφζονται) κατὰ ἓν γράμμα ἢ στοιχηδὸν γραφή διαταράσσεται, διαταραχμένη δὲ πῶς ὡς πρὸς τὴν θέσιν τῶν γραμμάτων τοῦλάχιστον φαίνεται καὶ κατὰ τοὺς στίχους $5^{\text{ον}}$, $13^{\text{ον}}$, $17^{\text{ον}}$ καὶ $21^{\text{ον}}$ οὔσα. Ἀνλοισὸν καὶ κατὰ τὰς γενομένας ὑπ' ἐμοῦ συμπληρώσεις εἰς τοὺς πλείστους αὐτῶν ὁ ἀριθμὸς τῶν γραμμάτων δὲν εἶναι πάντοτε ὁ αὐτός, τοῦτο δὲν εἶναι βεβαίως λόγος νὰ ὑποληφθῶσιν αὐταὶ ὡς μὴ ὀρθῶς ἔχουσαι καὶ μόνον ἴσως περὶ τοῦ $6^{\text{ου}}$ στίχου δύναται νὰ ὑπάρξῃ τις ἀμφιβολία, ἐνθα ἀληθῶς τὰ γράμματα κατὰ τὴν συμπλήρωσίν μου ἔπρεπε νὰ ὦσι 37, ἦτοι τρία περισσότερα τῶν ὄσων ἔχουσι οἱ περισσότεροι αὐτῶν. Ὅτι δὲ ὁ χαρακτῆς ὑπέπεσε καὶ εἰς ἄλλα τινὰ ἀμαρτήματα μαρτύριον ἢ τελευταία λέξεις τοῦ $3^{\text{ου}}$ στίχου ἄνευ τοῦ Λ γραφεῖσα καὶ ἡ πρώτη τοῦ $10^{\text{ου}}$ ἐνθα ἀντὶ Υ ἔγραψε Ψ. Ἀμάρτημά τι δὲ αὐτοῦ ὑποκρύπτεται καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ $15^{\text{ου}}$ στίχου.

Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων εἶναι περίπου οἶον καὶ τὸ τοῦ λίθου, ὃν τὸ πρῶτον ἐδημοσίευσεν ἐν τούτῳ τῷ περιοδικῷ (Ἀρχ. Ἐφημ. 1883, σελ. 4 καὶ ἐξ. πίν. 1) καὶ τὸν ὅποιον ἐπίσης εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῆς Φιλωνείου Στοᾶς ἀνέφερεν. Ὅτι δὲ καὶ ὁ νῦν δημοσιευόμενος εἰς τὴν αὐτὴν Στοᾶν ἀναφέρεται ὑπολαμβάνω ἐγὼ ὡς ἀναπόρητον. Καὶ οὗτος ἀναγράφει ἐν ἀρχῇ τοῦλάχιστον τὴν ἐργωνίαν τῆς μεταρροᾶς ἐκ τῆς Πεντέλης εἰς τὴν Ἐλευσίνα τῶν δεκατέσσαρας κιονοκράνων διὰ τοὺς δεκατέσσαρας αὐτῆς κίονας καὶ κυροῖ καὶ αὐτὸς τὴν γνώμην ὅτι ὄντως δεκατέσσαρας εἶχε κίονας ἢ ἐν λόγῳ Στοᾶ. Ἀσπρῆ μόνον μοὶ εἶναι τὰ λεγόμενα τοῦ τρίτου στίχου, διατὶ δηλ. τρία μόνον ὁ ἐργολάβος θὰ μείνερον, ὡς ἂν παρελάμβανεν παρὰ τοῦ λιθοτόμου,

ἐνῶ κατωτέρω ὀρίζονται σαφῶς αἱ διαστάσεις αὐτῶν, τῶν τε ἄλλων δώδεκα δηλ. καὶ τῶν δύο γωνιαίων, ἂν, ὡς νομίζω, αἱ συμπληρώσεις μου εἶναι ὀρθαί. Κρῖμα τῷ ὄντι ὅτι ὁ λίθος περιήλθεν ἡμῖν οὔτω κολοβός, οὐδ' ὑπάρχει μεγάλη ἐλπίς νὰ εὔρεθῃ καὶ ἄλλο αὐτοῦ τεμάχιον. Τὸ μέρος ἐνθα τὸ νῦν δημοσιευόμενον θραῦσμα εὔρεθη (παρὰ τὸν μεσαιὸν στρογγύλον Πύργον τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Περιβόλου) ἐξηρευνήθη σχεδὸν καθ' ὅλοκληρίαν. Ἀλλὰ καὶ οὔτω κολοβός ὢν οὐ μόνον μᾶς διδάσκει καὶ αὐτός, ὡς ἐρρήθη, ὅτι δεκατέσσαρας εἶχεν ἢ Φιλώνειος Στοᾶ κίονας, ἀλλ' ὅτι καὶ Πρόστωιον ἐκαλεῖτο αὕτη ἐν τῇ ἐπισήμῳ γλώσσῃ. Οὔτω δὲ πρέπει νὰ γραφῆ, νομίζω νῦν, προστώιου ἀντὶ τοῦ προστάλου καὶ ἐν τῇ συμπληρώσει τοῦ $26^{\text{ου}}$ στίχου τῆς ἐπιγραφῆς, ἣν μετὰ τοσοῦτον ἀληθῶς *divinioris mentis*¹ συνεπλήρωσαν ὅτε ἡμέτερος Τσουντας (Ἀρχ. Ἐφημ. 1888, σελ. 113 καὶ ἐξῆς) καὶ ἔτι πληρέστερον ὁ κ. Foucart (Bull. de Corr. Hellén. 1889, σελ. 424 καὶ ἐξῆς) ἐάν, ὅπερ φαίνεται πιθανώτατον ὄν, περὶ τῆς οἰκοδομίας αὐτῆς ὄντως ἐγένετο καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ λίθῳ λόγος (Foucart ἔ. ἀ. σελ. 447). Ὅτι δὲ ἡ πρόναος Στοᾶ

¹ Τὴν φράσιν ἐδανείσθη ἐκ τῆς Revue Archéologique (1890, σελ. 264) ἐνθα ὅμως παραδόξως πῶς ἡ *divinior mens* ἀποδίδεται εἰς τὸν κ. Foucart μόνον, ὅπως ἀποσιωπομένου τοῦ ἡμετέρου Τσουντας. Ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι οὐχ ἦτον ἀληθῶς παράδοξον ἀνεγνωσὰ ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι τοῦ ἀξιολόγου τούτου Γαλλικοῦ περιοδικῷ. Τίθεται δηλ. εἰς ἀμφιβολίαν ἡ γνησιότης γλυπτῶν τιῶν ἔργων ἐξ Ἐλευσίνας ἐσχάτως εἰς τὸ ἐν Ἀθῆναις Ἐθνικῶν Ἀρχαιολογικῶν Μουσείων μετενεχθέντων. Ὑποθέτω ὅτι ἡ ἀμφιβολία ἐγεννήθη εἰς τὸν νοῦν τοῦ σοφοῦ ἀρθρογράφου τῆς Revue Archéologique διότι καὶ ὁ κ. Gardner, ἐξ οὗ παρέλαβεν τὴν εἰδησιν, (Journal of Hellenic Stud. 1889, p. 271) ἔγραψεν πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ὑπονοίας (ἀπὸ παρ' ἄξιαν ἀληθῶς ἐπ' ἐσχάτων διεφημίσθη καὶ ἡ Ἐλευσίς ὡς τόπος δῆθεν κειθλοποιήσεως ἀρχαίων ἔργων) ὅτι ταῦτα εὔρεθησαν under proper supervision and so their authenticity is beyond suspicion, ἐνῶ θὰ ἴσκει, νομίζω, ἀπλῆ ἡ μεία ὅτι ταῦτα εὔρεθησαν ἐν ταῖς ὑπ' ἐμοῦ ἐφορευόμεναις ἀνασκαφαῖς νὰ πιστώσῃ τὸ γνήσιον αὐτῶν ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀνεξήγητον μοὶ εἶναι διατὶ ἀμφιβάλλον καὶ κατὰ τὸ 1890 γράψων ὁ κ. Reinach τὸ Chronique d'Orient δὲν προσέδραμεν καὶ εἰς τὰ ἡμέτερα Πρακτικὰ (τοῦ ἔτους 1888^{ον}, σελ. 27) ἐνθα ἐπίσημος περὶ αὐτῶν γίνεται λόγος (παράβ. προσέτι καὶ Πρακτ. τοῦ ἔτους 1883^{ον} σελ. 6, καὶ τοῦ 1887^{ον} σελ. 51). Ὅντος δὲ περὶ τούτων ἐναυθῆα τοῦ λόγου, ἄς μὴ παραλείψω νὰ προσθέσω ὅτι ἀνακριβῶς λέγεται ὅτι ὁ ἀνὴρ περιβάλλει τὴν γυναῖκα διὰ τοῦ βραχίονος, ἐνῶ τούτων ἡ γυνὴ περιβάλλει διὰ τοῦ ἰσικοῦ τῆς τὸν ἄνδρα ὡς καὶ ἐν τῷ συμπλέγματι τοῦ Παρθενῶνος καὶ προσέτι ὅτι ἡ γυνὴ ἢ κρατοῦσα παῖδα ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς μεῖζονα δεικνύει κατὰ τὴν γνώμην μου ὁμοιότητα πρὸς τινὰς τοῦ Ἐργηλείου γλυφᾶς (παράβ. R. Schöne, Gr. Reliefs, Taf. IV, 1 A, ἀριθ. 2).

ἦν ἐξ ἀρχῆς προμεμελετημένη καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ
Ἰακίνου καὶ ἐμελλέ ποτε γὰ κτισθῆ ἔγω ἤδη ἐγὼ
δηλώσῃ πρὸ πολλοῦ, εἰς αὐτὴν ἀποδοῦς καὶ ἕτερον

λίθον οὗ πολὺ ἀρχαιότερον τοῦ ὑπὸ Γούβτα καὶ
Foucart συμπληρωθέντος καὶ εἰς τὸν αὐτὸν εὐρε-
θέντα τόπον¹.

60.

ΕΡΙΠΕΛΟΡΟΣΑΡΧΟΝΤΟΣΕΡΙΤΗΣΠΤΟΛΕΜΑΙΙΔΟΣΔΩΔΕΚΑΤΗΣΠΡΥΤΑΝΕΙΑΣ
ΗΙΔΙΟΝΥΣΙΚΛΗΣΔΙΟΝΥΣΙΟΥΕΚΑΛΗΘΕΝΕΓΡΑΜΜΑΤΕΥΕΝΣΚΙΡΟΦΟΡΙΩΝΟΣΕ
ΚΤΕΙΕΠΙΔΕΚΑΕΚΤΕΙΚΑΙΔΕΚΑΤΕΙΤΗΣΠΡΥΤΑΝΕΙΑΣΕΚΚΛΗΣΙΑΕΝΤΩΙΘΕ
ΑΤΡΩΙΤΩΝΠΡΟΕΔΡΩΝΕΠΕΥΗΦΙΙΕΝΡΗΕΙΩΝΔΑΜΑΤΡΙΟΥΘΟΡΑΙΕΥΣΚΑΙΣΥΜ
5 ΠΡΟΕΔΡΟΙΕΔΟΞΕΝΤΕΙΒΟΥΛΕΙΚΑΙΤΩΙΔΗΜΩΙΑΡΧΙΠΡΟΣΑΡΧΙΟΥΒΑΤΗΘΕΝ
ΕΙΠΕΝ ΥΠΕΡΩΝΑΡΑΓΓΕΛΛΕΙΟΔΗ ΜΑΡΧΟΣΟΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝΥΠΕΡΤΩΝΟΥΣΙ
ΩΝΩΝΕΘΟΥΣΕΝΤΟΙΣΤΕΑΛΩΙΟΙΣΚΑΙΤΟΙΣΧΛΟΙΟΙΣΤΕΙΤΕΔΗΜΗΤΡΙΚΑΙΤΕΙ
ΚΟΡΕΙΚΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΘΕΟΙΣΟΙΣΠΑΤΡΙΟΝΗΝΣΥΝΕΤΕΛΕΣΕΝΔΕΚΑΙΤΗΝΤΩΝ
ΚΑΛΑΜΑΙΩΝΟΥΣΙΑΝΚΑΙΤΗΝΡΟΜΠΗΝΕΣΤΕΙΛΕΝΚΑΤΑΤΑΠΑΤΡΙΑΜΕΤΑ
10 ΤΟΥΙΕΡΟΦΑΝΤΟΥΚΑΙΤΩΝΙΕΡΕΙΩΝΠΡΟΣΔΑΡΑΝΗΣΑΣΕΙΣΤΑΥΤΑΡΑΝΤΑΟΥ
ΚΟΛΙΑΕΚΤΩΝΙΔΙΩΝΚΑΙΑΡΑΓΓΕΛΛΕΙΓΕΓΟΝΕΝΑΙΤΑΙΕΡΑΚΑΛΑΚΑΙΣΩΤΗΡΙΑ
ΤΥΧΕΙΑΓΑΘΕΙΔΕΔΟΧΘΑΙΤΕΙΒΟΥΛΕΙΤΟΥΣΛΑΧΟΝΤΑΣΠΡΟΕΔΡΟΥΣΕΙΣΤΗΝ
ΕΡΙΟΥΣΑΝΕΚΚΛΗΣΙΑΝΧΡΗΜΑΤΙΣΑΙΠΕΡΙΤΟΥΤΩΝΓΝΩΜΗΝΔΕΞΥΜ
ΒΑΛΛΕΣΘΑΙΤΗΣΒΟΥΛΗΣΕΙΣΤΟΝΔΗΜΟΝΟΤΙΔΟΚΕΙΤΕΙΒΟΥΛΕΙΤΑΜΕΝΑ
15 ΓΑΘΑΔΕΧΕΣΘΑΙΤΑΓΕΓΟΝΟΤ Ε ΤΟΙΣΙΕΡΟΙΣΟΙΣΕΘΟΥΣΕΝΕΦΥΓΙΕΙΑΙΚΑΙ
ΣΩΤΗΡΙΑΙΤΗΣΤΕΒΟΥΛΗΣΚΑΙΤΟΥΔΗΜΟΥΚΑΙΠΑΙΔΩΝΚΑΙΓΥΝΑΙΚΩΝΚΑΙΤΩΝ
ΦΙΛΩΝΚΑΙΣΥΜΜΑΧΩΝΕΠΑΙΝΕΣΑΙΔΕΤΟΝΔΗΜΑΡΧΟΝΤΟΝΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝΠΑ
ΦΙΛΟΝΑΡΧΟΝΤΟΣΕΛΕΥΣΙΝΙΟΝΚΑΙΣΤΕΦΑΝΩΣΑΙΜΥΡΡΙΝΗΣΣΤΕΦΑΝΩΙΩΙΠΑ
ΤΡΙΟΝΕΣΤΙΝΕΥΣΕΒΕΥΑΣΕΝΕΝΕΚΕΝΤΗΣΠΡΟΣΤΟΥΣΘΕΟΥΣΑΝΑΓΡΑΨΑΙΔ
20 ΤΟΔΕΤΟΥΗΦΙΣΜΑΤΟΝΓΡΑΜΜΑΤΕΑΤΟΝΚΑΤΑΠΡΥΤΑΝΕΙΑΝΕΝΣΤΗΛΕΙΛΙΘ
ΝΕΙΚΑΙΣΤΗΣΑΙΕΝΤΕΙΑΥΛΕΥΤΟΥΙΕΡΟΥΤΟΥΕΝΕΛΕΥΣΙΝΙΕΙΣΔΕΤΗΝΑΝΑΓΡΑ
ΦΗΝΤΗΣΣΤΗΛΗΣΚΑΙΤΗΝΑΝΑΘΕΣΙΝΜΕΡΙΣΑΙΤΟΝΤΑΜΙΑΝΤΩΝΣΤΡΑΤΙΣ
ΤΙΚΩΝΤΟΓΕΝΟΜΕΝΟΝΑΝΑΛΩΜΑ

	Η ΒΟΥΛΗ	Ο ΔΗΜΟΣ	Ο ΔΗΜΟΣ
25	ΠΑΜΦΙΛΟΝ	ΟΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ	ΠΑΜΦΙΛΟΝ
	ΑΡΧΟΝΤΟΣ	ΠΑΜΦΙΛΟΝΑΡ	ΑΡΧΟΝΤΟΣ
	ΕΛΕΥΣΙΝΙΟΝ	ΧΟΝΤΟΣΕΛΕΥ	ΕΛΕΥΣΙΝΙΟΝ
	ΔΗΜΑΡΧΗ	ΣΙΝΙΟΝΔΗΜΑΡ	ΔΗΜΑΡΧΗ
	ΣΑΝΤΑ	ΧΗΣΑΝΤΑ	ΣΑΝΤΑ

30 ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣΞΕΝΟΚΡΑΤΟΥΕΛΕΥΣΙΝΙΟΣΕΙΠΕΝΕΠΕΙΔΗΠΑΜΦΙΛΟΣΑ.....
..ΤΑΣΓΑΘΕΙΣΔΗΜΑΡΧΟΣΕΙΣΤΟΝΕΡΙΠΕΛΟΡΟΣΑΡΧΟΝΤΟΣΕΝΙΑΥΤ.....
.....ΟΣΕΘΟΥΣΕΝΤΩΙΔΙΟΝΥΣΩΙΚΑΙΤΗΝΡΟΜΠΗΝΕΠΕΜΨΕΝΚΑΙΤ.....
.....'ΤΟΝΕΘΗΚΕΝΔΕΚΑΙΤΟΝΑΓΩΝΑΕΝΤΩΙΘΕΑΤΡΩΙΟΝΣ.....
.....ΧΗΣΚΑΙΦΙΛΟΤΙΜΙΑΣΟΥΘΕΝΕΛΛΕΙΓΩΝΕΘΥ.....
35 .....ΤΡΙΚΑΙΤΕΙΚΟΡΕΙΘΥΜΑΤΑΡΑΡΑ<.....

¹ Παράδ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1886, σελ. 185 καὶ 187 καὶ ἰδίως σελ. 213-214 καὶ τὰς ἐκεῖ σημειώσεις καὶ παραπομπάς. Fouilles d'Eleusis, p. 6.

.....ΜΑΙΩΝΘΥΣΙΑΣΣΥΝΕ.....
 .....ΦΙΣΑΥΤΗΝΔ.....
 .....ΤΡ / .....

Ἐπί Πέλοπος ἄρχοντος ἐπὶ τῆς Πτολεμαϊδῶς δωδεκάτης πρυτανείας
 ἤ Διονυσιακῆς Διονυσίου Ἐκάληθεν ἐγραμμάτευεν, Σκιροροριῶνος ἔ-
 κτει ἐπὶ δέκα, ἔκτει καὶ δεκάτει τῆς πρυτανείας· ἐκκλησίᾳ ἐν τῷ θε-
 ἄτρῳ· τῶν Προέδρων ἐπεψήριζεν Ρηζίων Δαματρίου Θοραιεὺς καὶ Συμ-
 5 πρόεδροι· ἔδοξεν τῆι Βουλῆι καὶ τῷ Δήμῳ· Ἄρχιππος Ἄρχίου Βατῆθεν
 εἶπεν· Ἰπὲρ ὧν ἀπαγγέλλει ὁ Δήμαρχος ὁ Ἐλευσινίων ὑπὲρ τῶν θυσι-
 ῶν, ὧν ἔθυσεν τοῖς τε Ἀλώϊοις καὶ τοῖς Χλοῖοις τῆι τε Δήμητρι καὶ τῆι
 Κόρει καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς, οἷς πάτριον ἦν, συνετέλεσεν δὲ καὶ τὴν τῶν
 10 Καλαμαίων θυσίαν καὶ τὴν πομπὴν ἔστειλεν κατὰ τὰ πάτρια μετὰ
 τοῦ ἱεροφάντου καὶ τῶν ἱερειῶν προσδαπανήσας εἰς ταῦτα πάντα οὐ-
 κ' ὀλί(γ)α ἐκ τῶν ἰδίων καὶ ἀπαγγέλλει γεγονέναι τὰ ἱερὰ καλὰ καὶ σωτήρια·
 τύχει ἀγαθῆι, δεδόχθαι τῆι Βουλῆι, τοὺς λαχόντας Προέδρους εἰς τὴν
 ἐπιούσαν ἐκκλησίαν χρηματίσαι περὶ τούτων, γνώμην δὲ ζυμ-
 15 βάλλεσθαι τῆς Βουλῆς εἰς τὸν Δῆμον ὅτι δοκεῖ τῆι Βουλῆι τὰ μὲν ἀ-
 γαθὰ δέχεσθαι τὰ γεγονότ[α] ἐ[ν] τοῖς ἱεροῖς, οἷς ἔθυσεν ἐφ' ὑγιείᾳ καὶ
 σωτηρίᾳ τῆς τε Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου καὶ παιδῶν καὶ γυναικῶν καὶ τῶν
 20 φίλων καὶ συμμέγλων, ἐπαινέσαι δὲ τὸν Δήμαρχον τὸν Ἐλευσινίων Πάμ-
 φιλον Ἄρχοντος Ἐλευσίνιον καὶ στεφανῶσαι μυρρίνης στεφάνῳ, ὅι πά-
 τριόν ἐστιν, εὐσεβε(ι)ας ἔνεκεν τῆς πρὸς τοὺς θεοὺς, ἀναγράψαι δ' ἐ-
 τὸδε τὸ ψήφισμα τὸν γραμματεῖα τὸν κατὰ πρυτανείαν ἐν στήλει λιθί-
 νει καὶ στήσαι ἐν τῆι αὐλῆ(ι) τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν Ἐλευσίνι, εἰς δὲ τὴν ἀναγρα-
 φὴν τῆς στήλης καὶ τὴν ἀνάθεσιν μερίσαι τὸν ταμίαν τῶν στρατιω-
 τικῶν τὸ γενόμενον ἀνάλωμα.

25	Ἡ Βουλὴ	ὁ Δῆμος	ὁ Δῆμος
	Πάμφιλον	ὁ Ἐλευσινίων	Πάμφιλον
	Ἄρχοντος	Πάμφιλον Ἄρ-	Ἄρχοντος
	Ἐλευσίνιον	χοντος Ἐλευ-	Ἐλευσίνιον
	δημαρχή-	σίνιον δημαρ-	δημαρχή-
	σαντα	χῆσαντα	σαντα.

30 Ξενοκράτης Ξενοκράτου Ἐλευσίνιος εἶπεν· ἐπειδὴ Πάμφιλος Ἄρχοντος
 κα]τασ(τ)αθεὶς Δήμαρχος εἰς τὸν ἐπὶ Πέλοπος ἄρχοντος ἐνιαυτ[όν]· . . . .
 . . . . . οὗς ἔθυσεν τῷ Διονύσῳ καὶ τὴν πομπὴν ἔπεμψεν καὶ τ· . . . .
 . . . . . ἐνιαυ]· τόν, ἔθηκεν δὲ καὶ τὸν ἀγῶνα ἐν τῷ θεάτρῳ, ὃν σ· . . . .
 . . . . . γῆς καὶ φιλοτιμίας οὐθὲν ἐλλείπων, ἔθυσ[εν] δὲ· . . . .
 35 . . . . . τῆι τε Δήμη]τρι καὶ τῆι Κόρει θύματα παρα[σχόμενος]·
 . . . . . καὶ τὰς τῶν Καλα]μαίων θυσίας συνε[τέλεσεν]· . . . . .
 . . . . . εἰς αὐτὴν δ· . . . . .
 . . . . . τρ[α] . . . . .

Ἐναγινώσκονται τάνωτέρω οὐχὶ κατὰ τὴν στοι-
χηδὸν γραφὴν γεγραμμένα ἐπὶ στήλης λίθου πεν-
τελικῆς σφῆζούσης σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν καὶ τὸ
μικρὸν αὐτῆς καὶ ὅλως ἀπλοῦν ἀετωμάτιον. Τὸ
μέγιστον νῦν σφῆζόμενον ὕψος τῆς εἶναι 0,57 (ὦν
τὰ 0,10 τοῦ ἀετωματίου) τὸ πλάτος τῆς 0,35 μὲν
ἄνω κατὰ τὸ ἀετωμάτιον, 0,31-0,32 δὲ κατὰ τὴν
ἐνεπίγραφον ἐπιράνειαν καὶ τὸ πᾶχος τῆς, ὁλοκληρῶν
ἐπίσης ὡς καὶ τὸ πλάτος τῆς σφῆζόμενον, 0,06 μὲν
κατὰ τὸν ἀρχαιοπολιτικὸν κόσμον 0,04 δὲ κατὰ τὴν
ἐνεπίγραφον ἐπιράνειαν. Ὁ λίθος ἔχει εὐρεθῆ πρὸ
πολλοῦ (τὴν 30ῖν τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τοῦ
ἔτους 1885^{ου}) κατὰ τὰ ἀνώτερα στρώματα τῆς ἐπι-
χώσεως τοῦ ναΐσκου τοῦ Πλούτωνος, ἀλλ' ἐν τῷ
ὄματι, ἔνθα τὰ θραύσματα τῶν ἀγγείων φυλάτ-
τονται, κατατεθεῖσα διέλαθε τὴν προσοχὴν μου κα-
λυφθεῖσα ὑπὸ κοφίνων πλήρων ἄλλων ἀρχαιολογι-
κῶν εὐρημάτων τῆς ἀνασκαφῆς· νῦν δὲ κατὰ τὴν
μετακόμισιν τούτων εἰς τὸ ἄρτι οἰκοδομηθῆν Μου-
σεῖον ἐξεχώθη, οὕτως εἰπεῖν, καὶ πάλιν καὶ ἀνα-
κοινοῦται τοῖς ἀναγνώσταις τῆς Ἀρχαιολογικῆς
Ἐφημερίδος¹.

Ὁ λίθος πολλὰ τινα νέα πράγματα δὲν φαίνεται
διδάσκων ἡμᾶς· συμβάλλεται πως ἕμως διὰ τοῦ
σχήματος τῶν γραμμάτων του² εἰς στήριξιν τῆς
γνώμης ὅτι ὁ γνωστὸς ἤδη καὶ ἐξ ἄλλων λίθων³

¹ Ἄλλο τι εὔρημα ἐπίσης κατὰ τὴν μετακόμισιν τῶν λίθων εἰς τὸ
νεώδητον Μουσεῖον φανερόν γεγνημένον πλείονος λόγου ἄξιον εἶναι,
δύο δηλ. τεμάχια προσκαρμύζοντα κεφαλῆς, ἠρωτηριασμένης μὲν, ὡς
εἰκός, καὶ ταύτης κατὰ τὸ πρόσωπον, ἀπαρλλάκτου δὲ σχεδὸν πρὸς τὴν
νῦν ἐν τῷ Ἐθνικῷ ἐν Ἀθήναις Μουσεῖον ἰδρυμένην ἐξ Ἐλευσίνος κε-
φαλῆν, τὴν κληθεῖσαν τοῦ *Eubouléas*. Κατὰ τὸ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς τε-
μαχίοις τῆς γράμμα καὶ τὴν πρὸς τοῦτο σχετικὴν τοῦ Ἱερολογίου
μου σημείωσιν ταῦτα εὐρέθησαν τῆς βορείας τοῦ Σηκοῦ πύλης (Ω³)
ἀνασκαπτομένης κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1883ου ἔτους. Πῶς δὲ συ-
νέθη κατόπιν θάψας αὐτὴν καὶ πάλιν μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀρχαιολογι-
κῶν λίθων τῶν ἐν τῇ καλύφῃ φυλασσομένων παντάπασιν καὶ νῦν τὴν
λησμονήσω, ὅταν τὴν ἄλλην ἐξέδωκα κεφαλῆν ('Αρχ. Ἐφημ. 1886,
πίν. 10, σελ. 252) οὐδ' αὐτὸς δύνάμει νῦν ἐννοήσω, πολὺ δ' ὀλιγώτε-
ρον νῦν δικαιολογήσω θέλω τὸ πρᾶγμα. Ἡ κεφαλὴ δημοσιευθήσεται
μετ' εἰκόνας προσεγγῶς ὑπὸ τοῦ O. Kern.

² Παράθετομεν ἴδε διὰ ζιγογραφίματος τὸ σχῆμα τῶν γραμμά-
των τοῦ λίθου κατὰ χάρτινον αὐτοῦ ἀποτύπωμα, ἀπὸ λιθογραφικῶν
αὐτοῦ πανομοιότυπον δὲν μᾶς ἦτο εὔκολον νῦν ἐκπονήσωμεν.

Α Β Γ Δ Ε Ι Η Θ Ι Κ Λ Μ
Ν Ξ Ο Π Ρ Ξ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω

³ C. I. A. II, I, Allen la Nova, ἀρθ. 477 b. Bull. de Corr
Hellén. 1889, σελ. 245.

ἄρχων Πέλοψ καταλεκτέος εἶναι μᾶλλον εἰς τοὺς
τοῦ 2^{ου} π. Χ. αἰῶνος¹. Καὶ τῶ ὄντι φέρουσι μὲν
καὶ ταῦτα ἀκρέμονας, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔχουσιν εἰσέτι
τὸ σχῆμα τῶν ἐπιγραφῶν τῶν ὑστερωτέρων ρωμαϊ-
κῶν χρόνων καὶ μάλιστα τὸ σίγμα, ὅπερ δὲν ἔχει
μὲν βεβαίως πλέον τὸ σχῆμα τῶν λίθων καὶ αὐτῶν
τῶν τελευταίων χρόνων τοῦ 3^{ου} π. Χ. αἰῶνος,
ἀλλὰ καὶ δὲν φέρεται γεγραμμένον μὲ ὅλως ὀρι-
ζόντιον τὸ ἄνω καὶ κάτω σκέλος του καὶ μᾶλλον
ὅμοιον εἶναι πρὸς τὸ τοῦ λίθου τοῦ φέροντος τὸ εἰς
Δημαίνετον τὸν στρατηγὸν ψήφισμα ('Αρχ. Ἐφημ.
1887, σελ. 6, σημ. 1) ἢ πρὸς τὸ τοῦ λίθου ἐν
ἐσχάτως ἐξέδωκα ('Αρχ. Ἐφ. 1889 σελ. 95) καὶ
τὸν ὁποῖον ἴσως ἔχι ἄνευ λόγου εἰς τοὺς ὑστάτους
Μακεδονικοὺς χρόνους ἀνήγαγον.

Ὁ λίθος, ἔφερεν, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, δύο
ψηφίσματα τιμητικὰ εἰς τὸν αὐτὸν ἄνδρα τὸν Δή-
μαρχον τῶν Ἐλευσινίων Πάμφιλον Ἀρχοντος²,
τὸ μὲν τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου τοῦ Ἀθηναίων,
τὸ δὲ ἕτερον τοῦ Δήμου τοῦ Ἐλευσινίων³ τοῦ δευ-
τέρου (ἐξ οὗ ἴσως καὶ πλείονά τινα ἠθέλωμεν δι-
δαχθῆ) δὲν σφῆζει ὁ λίθος, ἀποκεκρουσμένος ὢν
πρὸς τὰ κάτω, ἢ μέρος μόνον, τὸ πρῶτον ὅμως
περιεσώθη ἡμῖν ὁλοκληρῶν καὶ ἄνευ σπουδαίων τοῦ
χαράκτου ἀβλεψιῶν³, ἐνῶ τὸ ἐν Ἀθήναις εὐρεθῆν
(C. I. A. ε. α.) εἶναι ἐν τῇ ἀρχῇ ἐπὶ τοσοῦτον ὄντως
κατὰ τὸ τυπικὸν αὐτοῦ πλημμελές, ὥστε, εἴπερ τι καὶ
ἄλλο, συντελεῖ εἰς τὴν γνώμην τοῦ Hartel⁴ ὅτι πολ-
λοὶ τῶν λίθων τούτων ἦσαν ἰδιωτικὰ ἀντίγραφα οὐχὶ
πιστῶς ἐν τῷ τυπικῷ μάλιστα αὐτοῦ ἀποδίδοντα τὸ
ἐπίσημον πρωτότυπον, οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία ὅτι
καὶ ἐν τῷ τοῦ ἐν Ἀθήναις εὐρεθέντος λίθου πρω-
τοτύπῳ ἢ χρονολογία ἐρθέγγετο ὡδέ πως « Σπι-
ροφοριῶνος ἔκτει ἐπὶ δέκα, ἔκτει καὶ δεκάτει τῆς
Πρυτανείας » καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὸ ἔτος τῆς ἀρ-
χῆς τοῦ Πέλοπος ἦν κοινόν.

Ὁ Δήμαρχος Πάμφιλος τιμᾶται κυρίως διότι

¹ Bull. de Corr. Hellén. ε. α. σελ. 248-250.

² Ἐν καὶ ἄλλοθεν ποθεν ἐγνώσθη ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος, ἀρνοῦν, περιεργῶν
δὲ ὅτι ἡ γενική τοῦ κυρίου ὀνόματος Ἀρχων φέρεται ἐν τῷ Λεξικῷ
τοῦ Pape Ἀρχωνος καὶ ὄχι ὡς ἐν τῷ ἡμετέρῳ λίθῳ Ἀρχοντος.

³ Ἐν στίχῳ 11^ῳ ἔγραψεν ὀλίγα ὅπως καὶ ἡμεῖς σήμερον ὁμιλοῦν-
τες προφέρομεν τὴν λέξιν ἀντὶ τοῦ ὀλίγου, ἐν στίχῳ 19^ῳ εὐσεβείας
ἀντὶ εὐσεβείας· ἐν στίχῳ 21^ῳ Ἀύλει ἀντὶ τοῦ Ἀύλου καὶ ἐν στίχῳ
31^ῳ κατὰ Γαίους ἀντὶ τοῦ κατὰ Γαίους.

⁴ Studien über attisches Staatsrecht und Urkundenwesen
σελ. 139 καὶ ἐξῆς.

συνετέλεσε καὶ ἐξ ἰδίων δαπανήσας εἰς τὴν λαμπρότητα τῶν ἑορτῶν καὶ πανηγύρεων μὴ παραλίπων νὰ θύσῃ καὶ τὰς καθηκούσας αὐτῷ θυσίας. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα τὰ ἐν τῷ ψηφίσματι τῷ ἀκεραίῳ σωζομένῳ δὲν εἶναι ἄγνωστα οἷον τὰ Ἄλωα¹ καὶ τὰ Χλοῖα² καὶ ἡ πομπή³. τί ὅμως ἦτο ἡ τῶν Καλαμαίων θυσία ἀγνωσῶ, εἰ καὶ ἡ λέξις οὐχὶ νῦν τὸ πρῶτον ἐπὶ λίθου ἀπαντᾷ⁴. Ἴσως εἶχόν τινα σχέσιν πρὸς τὴν καλίμην τοῦ στάχυος καὶ ἑορτὴ τις ἤγετο τῇ Δήμητρι καὶ τῇ Κόρῃ καὶ θυσίαι αὐταῖς

προσεφέροντο ὑπὲρ τῆς τούτων προκοπῆς καὶ εὐκαρπίας (καὶ ἐντεῦθεν ἴσως καὶ τὸ ὄνομα Καλαμαίων τοῦ Μαΐου - Ἰουνίου;) μηνὸς παρὰ τοῖς Κυζικηνοῖς)¹ ἴσως ὅμως καὶ ὅταν ἔκαιον ταύτας (ταῖς καλαμαῖαις) τοὺς ἀγροὺς πρὸς τὴν μέλλουσαν σπορὰν προπαρασκευάζοντες, ἐγίνοντο ταῦτα².

¹ Ἐν Ἐλευσίνῃ τῇ 1ῃ Σεπτεμβρίου 1890.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ

ΘΕΟΙ ΙΑΤΗΡΕΣ

ΕΠΙ ΑΓΓΕΙΟΥ ἘΚ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

(πίν. 7).

Ὅτε αἱ τοῦ ἐνταῦθα Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου ἐν τῷ Θηβαϊκῷ Καθεϊρίῳ ἀνασκαφαὶ ἤνεγκον εἰς φῶς τὰ πολλοῦ λόγου ἄξια ἐκεῖνα ὄστρακα, ἐφ' ὧν εἰκόνες ἐκ τῆς τοῦ Καθεϊροῦ λατρείας φέρονται γεγραμμέναι, πάντες οἱ ἀρχαιολογοῦντες κατενόησαν τὴν ἀξίαν αὐτῶν, ὁ δὲ H. Winnefeld δὲν παρέλειψε νὰ ὑποδείξῃ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸ πρᾶγμα ἐν τῇ προκαταρκτικῇ περὶ αὐτῶν ἐκθέσει του⁵. εἰκότως· διότι αἱ ἀγγειογραφίαι, αἵτινες ἀσφαλῶς εἰς τὴν λατρείαν ἠδύναντο νὰ ἀναφέρονται, ἦσαν μέχρι τότε ὄχι πολλά, ἐν δὲ τῇ ἐρμηνείᾳ αὐτῶν ἐπεκράτει πολλάκις περὶ Θεμελιώδη ζητήματα οὐκ

ὀλίγη ἀσάφεια· παράδειγμα δὲ τὰ μεγάλα ἐκεῖνα ἀγγεῖα τὰ ἐπικληθέντα ἀγγεῖα τῶν μυστηρίων³. ὅτι δὲ τῷ ὄντι οὐχὶ πολλὰ τινα ἐδιδάχθημεν ἐξ ἀγγειογραφῶν περὶ τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λατρείας, μαρτυρεῖ σαφῶς ἡ τοῦ P. Stengel μετ' ἐπιμελείας συντεταγμένη πραγματεία ἢ πρό τινων μόλις μηνῶν ἐκδοθεῖσα⁴.

Εὐλόγως λοιπὸν λίαν εὐπρόσδεκτον εὕρημα κρίνεται πᾶν τῆς ἀρχαίας ἀγγειοπλαστικῆς ἔργον εἰς τὰ τῆς λατρείας ἀναφερόμενον καὶ τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸ ἐνταῦθα (πίν. 7) κατὰ σχεδιογράφημα τοῦ Gilliéron ἀπεικονιζόμενον ἐκ Βοιωτίας

¹ Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1883, σελ. 114, Β. στίχ. 8, 1884, σελ. 135, στίχ. 29, 1887, σελ. 6, στίχ. 46. Bull. de Corr. Hellén. 1883, σελ. 395 καὶ 514, 1884, σελ. 201.

² Παράβ. Mommsen, Heortologie, σελ. 416 καὶ ἐξ.

³ Πρόκειται βεβαίως περὶ τῆς τοῦ Ἰάκχου πομπῆς, εἴτε τῆς πρὸς ὑπόδοχὴν αὐτοῦ, εἴτε τῆς κατόπιν μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐν Ἐλευσίνῃ ἑορτῶν πεμπομένης. Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 2, στίχ. 25 καὶ ἐξῆς καὶ σελ. 177 στίχ. 20 καὶ ἐξῆς. Περὶ ἐκείνου δὲ τοῦ λίθου ὄντος τοῦ λόγου ἐνταῦθα, ἃς μὴ παραλείψω νὰ προσθέσω ὅτι ἀκριβεστέρᾳ αὐτοῦ ἐξέτασις μ' ἔπεισεν ὅτι ἐν τῷ 21ῳ στίχῳ οὐχὶ ἸαΟκχου, ἀλλὰ μάλλον Ἰαάκχου φέρεται γεγραμμένον ἐν τῷ λίθῳ. Παράβ. καὶ Mommsen, ἔ. ἀ. σελ. 226 καὶ ἐξῆς.

⁴ Παράβ. C. I. A. II, 1, Addenda, 573 b καὶ τὴν ἐκεῖ σημείωσιν τοῦ Köhler.

⁵ Athen. Mittheil. 1888, σελ. 416 καὶ ἐξῆς.

⁴ Παράβ. Mittheilungen d. D. Inst. Athen. Abtheil. 1888, σελ. 307.

² Εἶχα γράψῃ τάνωτέρω, ὅταν κατόπιν ἀνέγνωσα εἰς τὸ τοῦ C. F. Hermann βιβλίον (Ueber Griechische Monatskunde σελ. 65) ὅτι ὁ Belley ἔκτοτε, ἤτοι πολὺ προτοῦ ἡ λέξις Καλαμαῖα ἐπὶ τῶν λίθων ἀναγνωσθῆ, εἶχεν εἰκάσῃ τὴν ὀρθὴν αὐτῆς σημασίαν εἰπὼν ὅτι κάλλιστα ἠδύναντο νὰ ἦσαν ταῦτα ἀγροτικῆ ἑορτῆ τοῖς Προηροσίοις ὅμοια. Ἄλλ' ἄρα γε καὶ αὐτὴν ταύτην εἶχε μαντεύσῃ ὁ ἀνὴρ, ἀφοῦ οὐδὲ φέρεται ὅλως εἰς τὰ Λεξικά ἡ λέξις (Καλαμαῖα) ἀναγεγραμμένη καταχωρηθεῖσα τὸ πρῶτον εἰς τὴν Συναγωγὴν τοῦ καθηγητοῦ κ. Σ. Κουμανούδη;

³ Comple-rendu 1859, πίν. 2, 1862, πίν. 3. Monumenti inediti, τόμ. XII, πίν. XXXV. Gerhard, Gesammelte akademische Abhandlungen, πίν. LXXI.

⁴ Iwan Müllers Handbuch der klassischen Altertumswissenschaft V, 3. Sakralaltertümer von P. Stengel.

ἀγγείων (ὑψ. 0,23) τὸ ἄρτι ὑπὸ τῆς Ἀρχ. Ἐταιρίας προσκτηθὲν καὶ ἐν τῷ Μουσεῖῳ τῆς (τῷ ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ) νῦν κατατεθειμένον (ἀριθ. 5840). Εὐρέθη εἰς πολλὰ τεθραυσμένον τεμάχια, ἐξ ὧν καὶ συνεκολλήθη, εἶναι δὲ ἐκ τῶν γνωστῶν ἐκείνων Βοιωτικῶν ἀγγείων, ὧν τὰ πλείστα παραδείγματα κέκτηται ἢ ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ Συλλογῇ τῆς Ἀρχ. Ἐταιρίας¹ καὶ τὸ ἐν Βερολίῳ Μουσεῖον².

Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς ἐτέρας αὐτοῦ πλευρᾶς εἰκονίζεται γυνὴ καθημένη σκῆπτρον τῇ ἀριστερᾷ κρατοῦσα, τὴν δὲ δεξιάν μικρόν τι ὑψωμένην ἔχουσα καὶ τοὺς δακτύλους τῆς οὕτω προτεταμένους καὶ συγκεκλεισμένους ὥστε νὰ νομίζῃ τις ὅτι τῷ ἄκρῳ αὐτῶν μικρόν τι ἐκράτει πρᾶγμα. Πρὸς ταύτην προσέρχεται νεᾶνις τῇ μὲν ἀριστερᾷ μεγάλην ἀνέχουσα παροψίδα, ἐφ' ἧς ἀνάκεινται καρποὶ καὶ πλακοῦντες, τῇ δὲ δεξιᾷ προχοῖδιον κρατοῦσα. Ἄνω δὲ ἀπὸ τοῦ τοίχου εἰκονίζονται ἀνηρτημένοι τρεῖς στέφανοι, δύο ἀνδρικοί κνήμαι καὶ χεῖρ. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἡ μὲν καθημένη γυνὴ εἰκονίζει θεότητά τινα, ἡ δὲ κορασις τὴν ταύτην σεβίζουσαν ἀνθρωπον. Οὐ μόνον τὸ σκῆπτρον καὶ τὰ προσφερόμενα αὐτῇ δῶρα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ μέγεθος τῆς καθημένης γυναικὸς μαρτυρεῖ σαφῶς ὅτι ὑπεράνθρωπὸν τι ὄν εἰκονίζεται ἐν αὐτῇ. Φανερόν λοιπὸν ὅτι τὰ γινόμενα γίνονται ἐν ναῷ, τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ τοίχου αὐτοῦ ἀνηρτημένα ἀναθήματα δηλοῦσιν ὅτι ἡ λατρευομένη θεότης εἶναι τῆς τάξεως τῶν ἰατῆρων. Καὶ τῷ ὄντι οὐκ ὀλίγοι ὑπάρχουσι γνωστοὶ πρόπλαται τύποι μελῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἀνα-

θήματα τῶν ἰαθέντων εὐχαριστήρια εἰς τοὺς θεοὺς ἐκείνους, ὅφ' ὧν ἰάθησαν, μνημονευτέοι δὲ ἐναυθὰ μάλιστα οἱ τῷ Ἀσκληπιῷ ποτε ἀνατεθειμένοι καὶ ἀποκαλυφθέντες διὰ τῆς ἐν τῇ νοτίῳ κατωφερείᾳ τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν ἀνασκαφῆς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας. Σφύζονται ἀκόμη καὶ λίθιναι στήλαι (Pfeiler) ἐν ταῖς πλευραῖς τῶν ὁμοίων οἱ τύποι οὗτοι ἐνετίθεντο, γνωστοτότη δὲ εἶναι μάλιστα ἡ τοῦ Πραξίου, ἧν περὶ ὁ Curtius ἐν τῷ γάρτῳ τῶν Ἀθηνῶν (Atlas von Athen, φύλλ. XI, σελ. 35) ἐδημοσίευσεν¹. Πολλοὶ τινες ὅμως τῶν ἀναγλύπτων τούτων τύπων καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς τοίχοις τοῦ ναοῦ ἐνετίθεντο κατὰ τὴν βásiμον τοῦ Köhler ὑπέθετιν ὅτι ἡ ἐν Ἀκροπόλει εὐρεθεῖσα κατὰ τὸ 1840² ἔτος καὶ ὑπὸ τοῦ Κουρτίου τὸ πρῶτον ἐν τοῖς κυρίοις ὁρθῶς ἐρμηνευθεῖσα ἐπιγραφή (Inscriptiones atticae duodecim, σελ. 17) εἶχε μετενεχθῆ ἐκεῖ ἐκ τοῦ Ἀσκληπιείου (C. I. A. II, 639). Καὶ τῷ ὄντι ὑπὸ τὴν φράσιν τῆς ἐπιγραφῆς εἰκονικοί πίνακες, οἵτινες ἔμελλον ἐκ τοῦ ναοῦ μετασπιζόμενοι νὰ μετενεχθῶσιν εἰς τινα στοάν, ἐννοητέοι εἶναι τοιοῦτοί τινες τύποι (Reliefs). Εἰς μέγα δὲ πλῆθος θὰ ἀνετίθεντο τοιαῦτα ἀναθήματα εἰς πᾶν τοῦ Ἀσκληπιῶ ἱερὸν (Στράβων, VIII, 374, XIV, 657)³. ἐκ Μήλου π. γ. γνωστοὶ εἶναι δύο τοιοῦτοι πίνακες ὁ μὲν ἀνάγλυπτον φέρων κνήμην, (C. I. G. 2429), ὁ δὲ χεῖρα καὶ πόδα⁴, ἀμφοτέρω ἀναθήματα εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν καὶ τὴν Ἰγυίαν. Εἰς τὸν αὐτὸν δὲ πρέπει νὰ ποδοθῆ βεβαίως, ἕνεκα τῶν ἐν αὐτῷ εἰκονιζομένων δύο ὄψεων, καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Conze τὸ πρῶτον ἐκδοθὲν⁴ ἀνάθημα τῆς Μαριδίας Πώλλης, ἧτις ἀνέθηκεν αὐτὸ εὐχαριστήριον διὰ τὴν τοῦ ὠτίου θεραπείαν ὡς ἡ ἐπιγραφή φθέγγεται.

Καλλίστη τῶν μαρτυριῶν ὅμως περὶ τούτων τῶν ἀναθημάτων εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ G. Hirschfeld τὸ πρῶτον ἐκδοθεῖσα (Hermes, 1874, σελ. 350) ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις λατρευόμενον ἥρωα ἰατρὸν (C. I. A. II, I, ἀρ. 403)⁵,

¹ Παράβ. καὶ Κορμανούδην ἐν Ἀθην. τόμ. 5^{ος} (1876) σελ. 113, Köhler, Athen. Mittheil. 1877, σελ. 254.

² Παράβ. καὶ Reich, Griechische Weihgeschenke, σελ. 12.

³ Παράβ. Ross, Annali dell' Instituto 1843, σελ. 332.

⁴ Archäologischer Anzeiger, 1861, σελ. 213, πίν. Α. εἰκὼν 1. Παράβ. καὶ Michaelis, Ancient marbles in Great Britain, σελ. 746, ἀρ. 193 (Woburn Abbey).

⁵ Παράβ. καὶ Rohde, Psyche, I, σελ. 171.

¹ Παράβ. Collignon, Catalogue des vases peints du musée de la Société Archéologique d'Athènes 1877, ἀρ. 545-563.

² Furtwängler, Beschreibung der Vasensammlung im Antiquarium des Berliner Museums 1885, II, ἀρ. 2932-2938. Παράβ. προσέτι καὶ Rayet-Collignon, Histoire de la céramique grecque, σελ. 292.

ἐπειδὴ καὶ πρόκειται ἐν αὐτῇ περὶ τῆς τήξεως τῶν ἄργυρῶν τύπων, παρέχει δ' ἡμῖν ἡ ἐπιγραφή λεπτομερῆ κατάλογον τῶν τοιούτων ἀναθημάτων¹. Τὰ τοιοῦτότροπα ἀναθήματα ἀφιερῶντο πρὸ πάντων τοῖς θεοῖς τοῖς ἰατῆροσι ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς, ὧν ἡ σχέσις πρὸς τὴν ἰατρικὴν τέχνην δὲν εἶναι ἡμῖν ἐκ πρώτης ὄψεως κατὰ πάντα σαφές, ἀνετίθεντο ὅμοια ἀναθήματα. Δὲν ἀξιῶ νὰ καταγράψω ἐν ταῦθα πάντα ταῦτα τὰ ἀναθήματα, ἀλλὰ μόνον νὰ αναφέρω τινὰ χάριν σαφηνίσεως τῆς ἡμετέρας ἀγχειογραφίας· ἀρκοῦμαι λοιπὸν νὰ μνημονεύσω τὰ ἀκόλουθα παραδείγματα. Πρὸ πάντων τῆς τάξεως τούτων εἶναι τὰ εἰς τὸν Δία τὸν ὑψιστον γνωστὰ ἀναθηματικά ἀνάγλυφα, ἅτινα ὁ Aberdeen (Ross ἔ. ἀ. σελ. 330) καὶ ὁ Κούρτιος (Attische Studien I, σελ. 27) κατὰ τὰς ἐν τῇ Πνυκί ἀνασκαφάς των ἀνεύρον (C. I. A. III, 130-136, 237, 238)· ὅμοιά τινὰ εὐρέθησαν καὶ ἐν τῇ βορείῳ κατωφερείᾳ τῆς Ἀκροπόλεως π.χ. τὸ παρὰ P. Stengel (πίν. III, εἰκ. 5) κατὰ τὸ ἐν τῷ τοῦ Βερολίνου Μουσείου νῦν εὐρισκόμενον πρωτότυπον ἀπεικονισθὲν (Conze, ἀριθ. 721) ἀνάθημα τῆς *Εἰσιδότης*. Ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς Ἑλλάσσονος Ἀσίας ὅσοι καὶ δίκαιοι θεοί, ὧν ἡ φύσις δὲν μοι εἶναι σαφές, ἐδέχοντο τινὰ τοιαῦτα ἀναθήματα².

Ὡς πρὸς τὴν παροψίδα, ἣν πλήρη καρπῶν καὶ πλακούντων προσφέρει ἡ κορασίς τῇ θεᾷ, περιττὴ πᾶσα περὶ ὁμοίων παραδειγμάτων ὑπόμνησις. Νῦν ὅμως τὸ πρῶτον, ὅσον ἐγὼ οἶδα, ἀπαντᾷ πλακοῦς εἰκονιζόμενος μετὰ καιόντος ἐπ' αὐτοῦ κηρίου. Διότι μετ' ἀκριβῆ τοῦ ἀγγείου ἐξέτασιν δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι τὸ ἐπὶ τοῦ πλακοῦντος ἐμπεπηγμένον πᾶγμα δὲν εἶναι ῥαβδίον ὡς ἠδύνατό τις νὰ νομίση μετὰ προσδεδεμένης κατὰ τὴν κορυφὴν του καὶ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου κυμαινομένης ταινίας, ἀλλὰ καιόμενον κηρίον, οὗ ἡ φλόξ ἰσχυρῶς πρὸς τᾶριστερὰ κυματίζει.

¹ Παράβ. πρὸς τούτους καὶ τὸ Παράρτημα τοῦ XVIII τόμου τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου (σελ. 618) ἐνθα ἀναγινώσκονται τὰ ἐξῆς «Κνήμη μαρμαρινή φυσικοῦ μεγέθους... ἀγνώστου δὲ προελεύσεως... ἐπὶ τοῦ γόνατος ἀναγινώσκειται ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή»:

ΤΙ ΚΛ ΜΕ ΠΑΝΔΙΟΣ
ΑΣΚΛΗΠΙΩ
ΕΥΧΗΝ

Τι(θέριος) Κλ(αύδιος) Μέ[ν]ανδ[ρ]ος Ἀσκληπιῶ εὐχῆν.

² Παράβ. Mordtmann, Athen. Mittheil. 1885, σελ. II.

Γνωστοί εἶναι ἡμῖν ἔκπαλαι οἱ πλακοῦντες, ἐφ' ὧν ἀνημμένα δάδια ἐκαιόντο, ἐκ τοῦ ἐξῆς τοῦ Ἀθηναίου χωρίου (XIV, 645)¹. «*Ἀμφιφῶν*, πλακοῦς Ἀρτέμιδος ἀνακείμενος, ἔχει δ' ἐν κύκλῳ καιόμενα δάδια. Φιλῆμων ἐν Πτωγῇ καὶ Ῥοδίᾳ

Ἄρτεμι, φίλη θέσποινα, τοῦτόν σοι φέρω,
ὧ πότνι, ἀμφιφῶντα καὶ σπονδῆν ἄμα.

μνημονεύει δ' αὐτοῦ καὶ Δίφιλος ἐν Ἑκάτῃ. Φιλόχορος δὲ ἀμφιφῶντα αὐτόν κληθῆναι καὶ εἰς τὰ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὰ φέρεσθαι, ἐπὶ δὲ καὶ εἰς τὰς τριόδους, ἐπεὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐπικαταλαμβάνεται ἡ Σελήνη ἐπὶ ταῖς ὀυσμαῖς ὑπὸ τῆς τοῦ Ἥλιου ἀνατολῆς καὶ ὁ οὐρανὸς ἀμφίφως γίνεται². Εὐλόγωτάτα δὲ ὁ Lobeck (Aglaph. II, 1062) τὴν σχέσιν τῶν πλακούντων τούτων πρὸς τὴν θεὰν τῆς Σελήνης Ἄρτεμι· *Μουνιχία* ἀπέκρουσε³. Ὅσακις δὲ καὶ πάλιν ἡ ἀρχαία αὕτη γνώμη εἰς μέσον προὐβλήθη, ὅτι δηλ. ἡ Ἄρτεμις *Μουνιχία* θεὰ τῆς Σελήνης ἦτο, πάντοτε σχεδὸν μόνον ἐπὶ τούτων τῶν ἀμφιφῶντων οἱ ταύτην προβαλόντες ἐστηρίχθησαν⁴. Διότι πᾶσαι αἱ τὴν στήριξιν αὐτῆς σκοποῦσαι ἐτυμολογίαι ἀπεδείχθησαν κεναί, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Wachsmuth ὁμολογεῖ, ἀγνοῶ δὲ καὶ τί θὰ ἠδύνατό τις ὄντως νάντιτάξῃ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ U. von Wilamowitz προβαλλομένην ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως ἐκ τοῦ (μοῦνος) *Μούνιχος* (der König Einsam)⁵

¹ Παράβ. Preller-Robert, Griech. Mythologie¹, I, σελ. 312, Stengel ἔ. ἀ. σελ. 69.

² Παράβ. Σουίδαν, ἐν λέξει ἀμφιφῶντες καὶ ἀνάστατοι· παραβλήθησαν προσέτι καὶ ὁ πλακοῦς ὁ καλούμενος αἰγίλη. Lobeck, Aglaoph. II, 1060.

³ Ἐξέστω μοι ὅμως νὰ μὴ συμφωνῶ τῷ σοφῷ ἀνδρὶ ἀναφέροντι τὰς λέξεις εἰς τὰς τριόδους εἰς τὰ *monimenta compitalia quo diebus parentalibus inferiae mittuntur*. Οἱ ἀμφιφῶντες προσεφέροντο καὶ ἐνταῦθα τῇ Ἀρτέμιδι, τῇ *τριοδίτιδι* ὅμως, ἥτις πολλά προσεφέροντο ἐδώδεκα κατὰ τὴν νέαν Σελήνην. Preller-Robert Griech. Mythologie¹ I, 325.

⁴ Νεωστὶ προσεπικαλεῖται ὁ Wachsmuth (Die Stadt Athen II, 1, σελ. 139²) εἰς στήριξιν τῆς γνώμης τὴν ἐν τῷ παρ' Ἡροδότῳ χρῆσμάθ (VIII, § 77) ἐπωνυμίαν τῆς Ἀρτέμιδος *χρυσάορος* = χρυσοδρέπανος κατὰ τὴν ἑρμηγίαν του καὶ τὸ χρυσοῦν δρέπανον ἀναφέρει εἰς τὴν Σελήνην ὡς σύμβολον αὐτῆς. Ἀλλ' ὅδε τοῦτο πρῶτον νάποδειξη, ὅτι δηλ. τὸ ἄορ ὄντως καὶ ταύτην ἔχει τὴν σημασίαν. Ἡ Ἄρτεμις φέρει τὸ ξίφος (ἄορ) ὡς *φονεύτρια* (ἄρταμος, ἀρταμέω = σφάζω, φονεύω, κομματιάζω) παράβ. Preller-Robert ἔ. ἀ. I, σελ. 297). Τὸ αὐτὸ ἐπιθέτον (χρυσάορος) φέρει καὶ ἡ Δημήτηρ ἐν τῷ εἰς αὐτὴν Ὀμηρικῷ ὕμνῳ, ὅστις μᾶς ἐπανάγει εἰς τοὺς χρόνους τοῦ μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Ἑλευσίνος πολέμου. Ἡ μεγάλη θεὰ ὑπερασπίζει καὶ αὐτὴ τὰ ἱερὰ πεδία ὅπως καὶ ὁ *Τριπτόλεμος* (der Dreimalkrieger). Τοιαῦτα δὲ τινες ἀρχαῖαι ὀρθοσκευτικαὶ ἀντιλήψεις δὲν ἔπρεπε δι' ἀπλῶν εἰκασίων νὰ παραμερίζωνται (Gemoll, Homerische Hymnen, 280).

⁵ Παράβ. Kydathen, σελ. 137.

ἔπως τῷ ὄντι καὶ ὁ Wachsmuth οὐδὲν ἀντέταξε¹. Οὐδὲν ἔμως δικαίως ἡμᾶς νὰ ἐρμηνεύσωμεν τοὺς ἀμφιφωῶντας κατὰ τινα οἰανδῆποτε συμβολικὴν ἔννοιαν, διότι τοιαύτη τις *Συμβολικὴ* (Symbolik) ἦν παντάπασιν ἀλλοτρία τῇ ἐλληνικῇ θρησκείᾳ. Τοῦ τῶν δάδων φωτὸς ἐγένετο ἐπ' ἀληθείας οὐχὶ σπανία χρῆσις ἐν τῇ λατρείᾳ τῶν Ἑλλήνων, ὁ δὲ ζητῶν νάνευσεν πανταχοῦ ὑπολανθάνουσάν τινα βαθυτέραν ἔννοιαν παράγεται εἰς ἀλλόκοτα συμπεράσματα.

Μηδεὶς λοιπὸν θελήσῃ νάναζητήσῃ καὶ ἐν τῷ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου εἰκονιζομένῳ πλακοῦντι βαθυτέραν τινα ἔννοιαν οἰανδῆποτε καὶ ταύτην κατόπιν συσχετίζων κατὰ τινα τρόπον πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου καθημένην θεότητα συμπεράνῃ καὶ περὶ τῆς φύσεως αὐτῆς. Εἰς ἐρμηνείαν ταύτης τῆς πλευρᾶς τοῦ ἀγγείου ἀρκεῖ ἡμῖν νὰ ἔχωμεν τοῦτο καὶ μόνον πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου καθημένην θεότητα προσφέρει κορασις εἰς θυσίαν παροψίδα πλήρη δῶρων. Ἐπὶ τοῦ τοίχου εἰκονίζονται πλὴν στεφάνων τινῶν ἀνηρητημένα καὶ τρία ἀναθήματα, ἅτινα σαφῶς ὑποδηλοῦσι τὴν σχέσιν τῆς εἰκονιζομένης ἐνταῦθα θεᾶς πρὸς τὴν ἱατρικὴν τέχνην.

Ἄλλὰ καὶ τὰ ἐπὶ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς τοῦ ἀγγείου εἰκονιζόμενα εἰς τὸ αὐτὸ μάς ἄγουσι συμπέρασμα. Εἰκονίζεται ἐν αὐτῷ ἀνὴρ γενειῶν ἐπὶ κλίνης ἀνακλιμένος καὶ τῇ δεξιᾷ *κάνθαρον* κρατῶν² καὶ δι' αὐτοῦ μέγαν καὶ πρὸς τὰ ἄνω πρὸ αὐτοῦ συσπειρώμενον ὄφιν ποτίζων. Τῇ ἀριστερᾷ ἀνέχει ὦδὸν ἐπεριδόμενος τῷ ἀριστερῷ ἀγκῶνι ἐπὶ προσκεφαλαίου. Τὴν κεφαλὴν του κοσμεῖ στέφανος, πρὸ δὲ τῆς κλίνης εἰκονίζετο (ἐν μέρει μόνον νῦν σφριζομένη) τράπεζα, ἐφ' ἧς ἐπέκειντο διάφορα εἰς θυσίαν προσφερόμενα δῶρα. Ἐπὶ τοῦ τοίχου φαίνονται ἀνηρητημένοι τέσσαρες στέφανοι. Ὅπως δὲ ἀνωτέρω ἐν τῷ πλακοῦντι, ἐφ' οὗ καίει ἀνημμένον κηρίον, οὕτω καὶ ἐν τῷ ὠτῷ ἐνταῦθα οὐδεμίαν πρέπει νάναζητήσωμεν βαθυτέραν συμβολικὴν ἔννοιαν,

¹ Παράβ. καὶ Preller-Robert ἔ. ἀ. I, σελ. 312.

² Ὁ *κάνθαρος* ἔχει τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο τῶν Βοιωτικῶν *κωνθάρων* σχῆμα (Collignon, Catalogue, πίν. II, 44, Körte, Athen. Mittheil. 1878, 331, ἀριθ. 31, 32). Εἰκονίσθη δὲ εἰς τούτων νῦν (Collignon, ἔ. ἀ. ἀριθ. 563) ὑπὸ Rayet-Collignon, Histoire de la céramique grecque, 291, εἰκ. III, οὗ ἡ παράστασις δὲν διαφέρει πολὺ καὶ κατὰ τὸ περιεχόμενον τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου. Εὐκόλως δ' ἄγεται τις νάναφέρῃ αὐτὴν (ἰδίᾳ ἕνεκα τοῦ τῆς κεφαλῆς κόσμου) εἰς τὸν Κάθειρον, ὅταν τὴν συγκρίνῃ πρὸς τὸ ἐν ταῖς Athen. Mittheilungen δημοσιευθὲν ὑστρακὸν (1888, πίν. 9).

ἀφοῦ τὰ ὠτὰ ὡς καὶ αἱ μελιτοῦσται εἶναι ἡ συνήθης τῶν ὄφρων τροφή καὶ ἱκανὸν νὰ παραπέμψω περὶ τούτου εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ O. Jahn συλλεγόμενα παραδείγματα (Arch. Beiträge, σελ. 223).

Ἡ μορφή τοῦ γενειῶντος καὶ ὠρίμου τῆν ἡλικίαν ἀνδρός, τοῦ *κάνθαρον* καὶ ὠδὸν ἐν ταῖς χερσὶ κρατοῦντος, εἶναι ἤδη πρὸ πολλοῦ ἡμῖν ἐκ Βοιωτίας γνωστὴ ἐκ πηλίνων ἔργων, περὶ ὧν ἐπέστειλέ μοι παρακληθεὶς τὰς ἀναγκαίας σημειώσεις ὁ Fr. Winter κατὰ τὰ ἀπεικονίσματα τοῦ ἐπιμελεῖα τοῦ καθηγητοῦ κ. R. Kekulé ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου ἐκδομένου πονήματος (Die antiken Terrakotten) περὶ τῶν πηλίνων ἐν γένει ἔργων. Πέντε ἀντίτυπα ἐγένοντο μέχρι τοῦδε γνωστά· τούτων τὰ μὲν τρία εἶναι ἐκ Τανάγρας, τὸ τέταρτον ἐκ Λοκρίδος, τοῦ δὲ πέμπτου, οὗ, κτήματος τῆς ἐνταῦθα Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, παραθέτομεν κατὰ σχεδιογράφημα τοῦ Gilliéron ζιγχογραφικὸν ἀπεικασμα, ἡ προέλευσις εἶναι ἄγνωστος¹. Συμμοτέρα δὲ πολὺ τοῦ ἀνδρικοῦ τούτου

τύπου εἶναι ἡ προτομὴ γυναικός, ἧς ἀντίτυπον ἐδημοσιεύθη ὡσαύτως παρὰ Heuzey (ἔ. ἀ. πίν. 19, 1). Παραδείγματα αὐτῆς εὑρήνται ἐν τῷ Βρετανικῷ

¹ Μόνου τοῦ ἐν Λούβρῳ ὑπάρχοντος ἀντιτύπου ἐδημοσιεύθη εἰκὼν μέχρι τοῦδε καὶ δὴ παρὰ Heuzey, Les figurines de terre cuite du Musée du Louvre, πίν. 19, 2.

Μουσεῖω, ἐν τῷ Λούβρω, ἐν τῷ Μουσεῖω τοῦ Βερολίνου, ἐν Βόννῃ (Akademisches Kunstmuseum) καὶ ἀλλαχοῦ, προέρχονται δὲ ἐκ Θηβῶν, Ταναάρας, Καμείρου, Κορίνθου, Μυρρίνης καὶ Παντικαπαίου. Τὰ πλεῖστα οὐδὲν φέρουσι σύμβολον, ἔνια δὲ ἔχουσι τῇ ἀριστερᾷ ἀλέκτορα ἢ περιστερᾶν, τῇ δὲ δεξιᾷ καρπὸν. Βεβαίως δὲ ὄντος ἐστὶ ἡ ἀνδρική προτομή τὸν αὐτὸν εἰκονίζει θεόν, ὃν καὶ τὸ ἡμέτερον ἀγγεῖον, δύσκολον νάρνηθῆ τις ἐστὶ καὶ ἡ γυναικεία προτομή σγῆσιν ἔχει πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου καθημένην θεότητα τῆς ἐτέρας πλευρᾶς τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα τοῦτο καὶ μόνον κυρίως μᾶς διδάσκουσι, ὅτι ὑπῆρχέ τις δηλ. ἐν Βοιωτίᾳ λατρευόμενος πωγωνοφόρος θεός, οὗ σύμβολα ἦσαν ὠὶ καὶ κείφαρος. Τὸ νὰ ὑπολάβωμεν ὅμως αὐτὸν μετὰ τοῦ Furtwängler (Sammlung Saboureff, I, Einleitung. σελ. 14) καὶ τοῦ Treu (Archäologischer Anzeiger. 1889, σελ. 103) ὡς χθόνιοι θεοὶ οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος. Τὸν τύπον αὐτοῦ χαρακτηρίζει κυρίως κατὰ τὴν γνώμην μου μόνον ὁ τῆς κεφαλῆς κόσμος, τὸ πικρὸν δηλ. ἐκεῖνο καὶ στροφοειδές, ὡς τὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, διάδημα, ὅπερ ἐν τῷ ἀπεικονισθέντι ἀντιτύπῳ κοσμεῖται καὶ ὑπὸ τεσσάρων ῥοδάκων. Ἰσως ὅμως εἶναι καὶ ἀπλή προκατάληψις τὸ νὰ θέλω νὰ συγκρίνω αὐτὸ πρὸς τὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ γνωστὸν διάδημα. Διότι εἰς τῶν πλείστων βεβαίως τὸν νοῦν ἐπήλθεν ἅμα ἰδόντων τὴν ἡμετέραν ἀγγειογραφίαν ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἐν αὐτῇ ἢ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τινα ἔχομεν πρὸ ἐσθλαμῶν παράστασιν· ἐμοὶ τοῦλάχιστον ἐγεννήθη ἡ ἔννοια αὕτη εὐθύς ἅμα ἐπεδείχθη μοι τὸ ἀγγεῖον ἐν τῷ Πολυτεχνεῖω ὑπὸ τοῦ ἐπιμελητοῦ τοῦ Μουσείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας κ. Α. Κουμανούδη καὶ ἐφάνη μοι ὅτι ἐν τούτῳ τὸ πρῶτον ἀπήντα ἐπὶ ἀγγείου βεβαία τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀπεικόνισις καὶ ἐντεῦθεν ὅτι καὶ ἡ παρατήρησις ἐκείνη κατέπιπτε, ἀφ' ἧς ὁ Brunn εἰς τὴν διατριβὴν του «Methodologisches»¹ ὠρμήθη. Πιθανωτάτην ὑπολαμβάνω καὶ νῦν εἶτι τὴν ἐκδοχὴν ταύτην τῆς ἡμετέρας ἀγγειογραφίας,

¹ Sitzungsberichte der Philos. und Histor. Classe der K. Bayerischen Akademie der Wissenschaften 1889, II, 71. Ὁ Wieleker ἠρώμενος τὸ κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος ἄνω σύμπλεγμα τοῦ καὶ μέχρι τοῦ νῦν μὴ ἐπαρκῶς ἐρμηνευθέντος ἀγγείου (Alte Denkmäler V, πίν. XIX, σελ. 305) ὡς Ἀσκληπιῖν, ὃν συμβουλεύεται νέος (πύσμων). Τὸ μὴ βέβαιον ὅμως ταύτης τῆς ἐρμηνείας του κατενόει καὶ ὁ ἴδιος καὶ πρὸ οὐδενὸς ἐπιστεῦθη ταῦτα φρονήσας.

ἀλλὰ καὶ ἐναργῶς νὰ καταδείξω τὸ πρᾶγμα δὲν δύναμαι, ὡς κατωτέρω ῥηθήσεται.

Ἄς μὴ θελήσῃ τις ὅμως νὰ μοῦ ἀντιτάξῃ ὅτι ὁ Ἀσκληπιὸς δὲν ἀπαντᾷ ἀπεικονισμένος στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φορῶν, ἔνστασις ἣτις προὐβλήθη καὶ κατὰ τῆς ἐκδοχῆς ὡς Ἀσκληπιοῦ τῆς ἐκ Μήλου μαρμαρίνης κεφαλῆς τῆς ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσεῖω νῦν ἀποκειμένης¹. Δάφνινον στέφανον φορῶν εἰκονίζεται ὁ Ἀσκληπιὸς² ἐπὶ τῶν τῆς Ἐπιδαυρίας νομισμάτων, περὶ δὲ τῶν εἰκόνων αὐτοῦ ἔνθα εἰκονίζεται ὠὶν ἐν τῇ χειρὶ κρατῶν παραβληθῆτω ὁ Löwe³ καὶ τὸ ἐξ Ἐπιδαυροῦ ἰδίως ἀγάλμα (Ἐφημ. Ἀρχ. 1885, πίν. II, 9). Ὑπὲρ δὲ τῆς λατρείας αὐτοῦ ἐν Βοιωτίᾳ μαρτυρεῖ ἢ τε ἐκ Σκριποῦ (Ὁρχομενοῦ) καὶ ἡ ἐξ Ἰηττοῦ ἐπιγραφή⁴.

Τούτων οὕτως ἔχόντων καὶ ἡ ἐρμηνεία τῆς ἐπὶ θρόνου καθημένης θεᾶς δὲν παρέχει ἡμῖν πολλὰς δυσκολίας. Ἀναλογιζόμενοι τοὺς χρόνους, καθ' οὓς τὸ ἡμέτερον ἀγγεῖον φαίνεται ποιηθῆναι, εὐλογώτατα δυνάμεθα νὰ δεγθῶμεν ὅτι ἐνταῦθα εἰκονίζεται ἡ Ὑγεία μὴ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὰς λεπτὰς ἐκείνας διαφοράς, ἃς ὁ Thraemer (ἐ. ἀ. σελ. 2781) προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ ὑπαρχούσας μεταξὺ τῆς ἀπεικόνισεως ταύτης καὶ τῆς Ἠπιόνης. Ὅτι δὲ ἡ Ὑγεία ἠδύνατο νὰ ἀπεικονισθῇ μητροπρεπῆς (matronal) μᾶς διδάσκει ὁ Δικύμνιος λέγων «λιπαρόματα, μᾶτερ ὑψίστα, θρόνων σεμνῶν Ἀπόλλωνος βασίλεια ποθεινά, πράγχεως Ὑγεία» (U. von Wilamowitz. Isyllos von Epidaurus σελ. 192).

Καὶ ἐστὶ μὲν οὐδὲν ἀντίκειται εἰς τὴν ὑπ' ἐμοῦ προβαλλομένην ἐρμηνείαν τῶν εἰκονιζομένων ὡς Ἀσκληπιοῦ καὶ Ὑγείας δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων· ἀλλ' ὅτι καὶ μόνον οὗτοι καὶ οὐχὶ καὶ ἕτεροὶ τινες ἰατῆρες θεοὶ δυνατὸν ἴσως καὶ ἐνταῦθα νὰ ὑποτεθῶσιν εἰκονιζόμενοι νὰ ποδείξω βεβαίως δὲν μοὶ εἶναι δυνατὸν⁵ καὶ κατ' ἀκολουθίαν οὐδὲ τὴν ἐρμηνείαν

¹ Περὶ Friederichs-Wolters, Gipsabgüsse antiker Bildwerke, σελ. 463, ἀρθ. 1283, Overbeek, Kunstmythologie II, 90.

² Περὶ Catalogue of Greek coins, Peloponnesus, σελ. 166, Head, Historia numorum, σελ. 369. Περὶ καὶ Thraemer ἐν τῷ Ἀεζικῷ τῆς Μυθολογίας τοῦ Roseher, I, σελ. 628.

³ Löwe, De Aesculapi figura, σελ. 57, 58 καὶ 71.

⁴ Περὶ Rhangabé, Antiquités helléniques II, 898, P. Girard, Bull. de corresp. hellén. 1878, σελ. 504. Περὶ πρὸς τούτοις καὶ Thraemer ἐ. ἀ. σελ. 623.

⁵ Περὶ τῶν Ἠρώων καὶ τῶν Ἠρωϊνῶν τῶν πρὸς τὴν ἰατρικὴν τέχνην συνδεσμένων περὶ Rohde, Psyche I, σελ. 173.

μου νὰ καταστήσω, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπον, ἀναντίρρητον.

Καὶ ἡ τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου γραφή εἶναι, οἴκοθεν ἐννοεῖται, ἐξ ἐκείνων τῶν εἰς ἀφηρωισθέντας ἀναφερομένων παραστάσεων, αἵτινες ἀρχόμεναι ἀπὸ τῶν Σπαρτιατικῶν ἀναγλύφων καταλήγουσιν εἰς τὰ καλούμενα Νεκροδείπνια. Θὰ πρωταγωνιστήσῃ δὲ καὶ αὕτη ποτὲ εἰς τὴν λύσιν τῶν πολλαπλῶν ζητημάτων τῶν ἐκ τούτων τῶν ἀναγλύφων ἐκπηγασάντων¹. Διότι εἶναι φανερόν ὅτι ὁ ὑπ' ἐμοῦ ὡς Ἀσκληπιὸς ἐκληφθεὶς ἀνὴρ τῆς ἡμετέρας ἀγγειογραφίας ἀπεικονίζεται ἀνακεκλιμένος καθ' ὅλως ὅμοιον τρόπον, καθ' ὃν καὶ ὁ ἐπὶ τῶν Νεκροδείπνιων. Ὅτι τοῦ τύπου τούτου ἐγένετο χρῆσις εἰς ἀπεικόνισιν καὶ ἄλλων ὄντων καὶ οὐχὶ μόνον τῶν ἀφηρωισθέντων νεκρῶν ἐδειξαν σὺν ἄλλοις καὶ τὰ τοῦ Καθεῖριου ὄστρακα².

ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν θὰ θελήσωσι βεβαίως καὶ οἱ πρὸς ἐμὲ συμφωνοῦντες καὶ τὸν ἐνταῦθα εἰκονιζόμενον ὡς Ἀσκληπιὸν δεχόμενοι νὰ συναγάγῃσι καὶ περὶ πάντων τῶν Νεκροδείπνιων τὸ αὐτὸ συμπέρασμα. Τοῦναντίον παραμένουσι καὶ νῦν ἐτι ἰσχύουσαι αἱ παρατηρήσεις, ἃς ὁ P. Wolters κατα τῆς ὑπὸ τοῦ Alfred van Sallet ὑποστηρηθείσης γνώμης περὶ τῶν Νεκροδείπνιων, ὡς πάντων ὄψθεν εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν ἀναφερομένων, ἐποιήσατο δημοσιεύσας ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ τοῦ Βερολίνου Ἐφημερίδι ἱκανὸν ἀριθμὸν πηλίων εἰδωλίων ἐκ Τάβραντος¹.

¹ Ἐν Ἀθήναις ἐν μηνὶ Αὐγούστῳ 1890.

OTTO KERN.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ

Ὅτε ἐδίδομεν εἰς τύπωσιν τὰς ἐν ἀρχῇ τοῦ τεύχους τούτου Ἀθηναϊκὰς ἐπιγραφάς, ἦσαν καὶ ἄλλαι τινὲς ἐξηγμέναι τῆς γῆς, ὧν ὅμως τὴν ἐκδοσιν, διὰ τὸ ὀλιγοσήμαντον ἢ τὸ δυσχερὲς τῆς μεταχειρίσεώς των, ἀνεβάλομεν τότε. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐσχάτως ἀνεφάνη μία πολὺ ἀξιόλογος ἐν ταῖς παρὰ τὸ ὠρολόγιον τοῦ Κυβερῆστου ἀνασκαφαῖς, κρίνομεν αὐτὴν ἐκδοτέαν σήμερον, μετ' αὐτῆς δὲ καὶ ἄλλας τινὰς, αὐτόθι ἐκσκαφείσας ἢ καὶ ἀλλαγῶθεν συνηγμένας ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας.

1

Ἡ πρώτη ἐνταῦθα τασσομένη, ἢ ἀξιόλογος, δὲν μᾶς φανερώνει μὲν, ὅπως ἐπεθυμοῦμεν, τὸ τί ἦτό ποτε ἡ μεγάλη πολύστυλος οἰκοδομή, ἣν ἀνασκάπτομεν², ἀλλὰ μᾶς πληροφορεῖ περὶ γεγονότος,

¹ Προσθετόν νῦν ὅμως καὶ τὸ ἄρτι ὑπὸ τοῦ Furtwängler ἐκδοθὲν ἀγγεῖον (Arch. Anzeiger, 1890, σελ. 89) τὸ ἐκ τῆς Καπύης ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ ἐν Βερολίνῳ Μουσείου προσκτηθέν. Ὁ ἦρωὺς ἀνακλιταὶ ἐστεμμένος ἐπὶ τῆς κλίνης, προσέρχεται δ' αὐτῷ συσπειρώμενος ὁ ὄφις. Πρὸ τῆς κλίνης ἵσταται τράπεζα, ἐφ' ἧς ἀνάκεινται καρποί. Ἐξ ἀριστερῶν ἔρχεται νεάνις, ταινίαν κρατοῦσα, ὄπισθεν δὲ ταύτης νέος ὑπῆρέτης μετὰ παροψίδος πλήρους καρπῶν καὶ πλακοῦντων.

² Δύο τρεῖς ἄλλαι μικραὶ καὶ ὄχι ἐπίσημοι ἀλλ' ἰδιωτικαὶ ἐπιγραφαί, καθὼς καὶ ἐν τῇ ὅσῳ ἄλλοις τεκμήρια ἐν τῇ οἰκοδομῇ ταύτῃ παρατηρηθέντα, σχεδὸν μᾶς πείθουσιν, ὅτι ἂν ὄχι ἐξ ὑπαρχῆς, τῷ χρόνῳ ὅμως πᾶσα ἐκείνη ἢ περιολῆ ἐγένετο ἀγορὰ ὠνίων. Ἀλλ' ὁ περὶ τούτου λεπτομερὴς λόγος δὲν εἶναι τῆς παρούσης ὥρας.

ἀναφερομένου εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, ἅμα δὲ καὶ εἰς τὰς μεταβολὰς τοῦ κοινοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου, ἃς ἐνίστα οἱ Καίσαρες ἐποίουν χαρίζόμενοι τοῖς Ἕλλησιν.

Εἶναι δὲ δίγλωσσος, Λατινικὴ τὰ ἄνω, Ἑλληνικὴ τὰ κάτω, ἀλλ' ὄχι κατὰ μετάφρασιν τοῦ αὐτοῦ κειμένου, μόνον δὲ περὶ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν στρέφεται ὅλον τὸ νῦν ὑπολειπόμενον αὐτῆς μέρος, διότι δυστυχῶς μέρος μόνον αὐτῆς ἔχομεν ἐπὶ τῆς στηλῆς, ἣτις εὐρέθῃ κεκολοθωμένη ἄνωθεν τε καὶ κάτωθεν καὶ εἰς τέσσαρα κομμάτια τεθραυσμένη, ἀ ἐν τούτοις συναρμύζονται. Εἶναι δὲ λίθου Πεντελικοῦ. Ὑψὸς αὐτῆς τὸ νῦν 0,80, πλάτος 0,99, πᾶχος 0,14. Καλὰ καὶ τετραγωνικὰ τὰ γράμματά της τὰ τε Λατινικὰ καὶ τὰ Ἑλληνικὰ καὶ ἄνευ ἀκρεμῶνων, πλὴν τοῦ θ καὶ τοῦ ω, τοιαῦτα περίπου. Τὰ

A B C D E F G H I L
M N O P Q R S T V X
A B Γ Δ Ε Ξ Η Θ Ι Κ Λ Μ
N Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω

¹ Παράδ. Archäologische Zeitung, 1882, σελ. 301 καὶ ἐξῆς.

. . . . . 12 / 18 / . . . . .
 . . . . . N I O A V G V R E C O . . . . .
 ————— A P L O T I N A A V G V S T A
 . . . . . E R G A S E C T A M E P I C V R I S I T O P T I M E S C I S D . . . . . I N E H V I V S S C C E S S I O N I A T E S V C C V R R E N D V M
 . . . . . C N L I C E T N I S I E X C I V I B V S R O M A N I S A D S V M I D I A I . C H V M I N A N G V S T V M R E D I C I T V R E L I G E N D I

5 . . . . . G O N O M I N E P O L L I T H E O T I M I Q V I E S T M O D O D I A D O . H V S A T H E N I S V T I L L I P E R M I T T A T V R A T E E T G R A E C E
 . E S T A R I C I R C A H A N C P A R T E M I V D I C I O R V M S V O R V M Q V A E A . D I A D O C H E S O R D I N A T I O N E M P E R T I N E T E T P E R E G R E I
 V A E C O N D I C I O N I S P O S S E S V B T I T V E R E S I B I S V C C E S S O R E M S . . T A S V A S E R I T P R O F E C T V S P E R S O N A E E T Q V O D T H E O T I M C
 C O N C E S S E R I S V T E O D E M I V R E E T D E I N C E P S V T A N T V R F V T . . . D I A D O C H I S E C T A E E P I C V R I E O M A G I S Q V O D O P S E R V A T V R
 Q V O T I E N S E R R A T V M E S T A T A T O R E C I R C A E L E C T I O N E M . . A D O C H I V T C O M M V N I C O N S I L I O S V B S T I T V A T V R A S T V D I O
 Q V O T I E N S E R R A T V M E S T A T A T O R E C I R C A E L E C T I O N E M . . A D O C H I V T C O M M V N I C O N S I L I O S V B S T I T V A T V R A S T V D I O
 10 S I S E I V S D E M S E C . . A E Q V I O P T I M V S E R I T Q V O D F A C I L I V S F I E T S I E . C O M P L V R I B V S E L I G A T V R
 . M P C A E S A R T R A I A N V S H A D R I A N V S A V G P O P I L L I O T H E O T I M O P E R M I T T O G R A E C E T E S T A R I D E E I S Q V A E P E R T I N E N T A D D I A D O
 C H E N S E C T A E E P I C V R E A E S E T C V M E T F A C I L I V S S V C C E S S O R E M E . E C T V R V S S I T S I E X P E R E G R I N I S Q V O Q V E S V B S T I T V E N D I F A C V .
 T A T E M A B V E R I T H O C E T I A M P R A E S T O E N D E I N C E P S C E T E R I S Q V . D I A D O C H E N H A B V E R I N T L I C E B I T V E L I M P E G R E I N V M V E L
 I N C I V E M R O M A N V I V S H O C T R A N S F E R R I

15 Π Λ Ω Τ Ε Ι Ν Α Σ Ε Β Α Σ Τ Η Π Α Σ Ι Τ Ο Ι Σ Φ Ι Λ Ο Ι Σ Χ Α Ι Ρ Ε Ι Ν Ε Χ Ο Μ Ε Ν Ο Υ Τ Υ Χ Ε Ι Ν Ε Σ Π Ε Υ Δ Ο Μ Ε Ν Σ Υ Ν Κ Ε Χ Ω
 Ρ Η Τ Α Ι Γ Α Ρ Τ Ω Δ Ι Α Δ Ο Χ Ω Ι Ο Σ Α Μ Μ Ε Λ Λ Η Ι Τ Η Σ Ε Π Ι Κ Ο Υ Ρ Ο Υ Δ Ι Α Δ Ο Χ Η Σ Α Φ Η Γ Ε Ι Σ Θ Α Ι Τ Η Σ Ο Υ Σ Η Σ Ε Ν
 Α Θ Η Ν Α Ι Σ Κ Α Ι Π Α Ν Τ Ο Π Ρ Ο Σ Τ Η Ν Δ Ι Α Δ Ο Χ Η Ν Α Η Κ Ο Ν Ο Ι Κ Ο Ν Ο Μ Η Μ Α Ε Λ Λ Η Ν Ι Κ Η Ι Δ Ι Α Θ Η Κ Η Ι Δ Ι
 Α Τ Α Σ Σ Ε Σ Θ Α Ι Κ Α Ι Α Ι Ρ Ε Ι Σ Θ Α Ι Ε Ι Τ Ε Ε Λ Λ Η Ν Α Ε Ι Τ Ε Ρ Ω Μ Α Ι Ο Ν Β Ο Υ Λ Ο Ι Τ Ο Τ Ο Ν Π Ρ Ο Σ Τ Α Τ Η Σ Ο Ν Τ Α Τ Η Σ
 Δ Ι Α Δ Ο Χ Η Σ Κ Α Λ Η Σ Ο Υ Ν Τ Η Σ Ε Ξ Ο Υ Σ Ι Α Σ Π Ρ Ο Σ Γ . . Ε Ν Η Μ Ε Ν Η Σ Η Σ Α Ξ Ι Α Ν Χ Α Ρ Ι Ν Ο Φ Ε Ι Λ Ο Μ Ε Ν Ε Ι Δ Ε
 20 Ν Α Ι Τ Ω Ι Ω Σ Α Λ Η Θ Ω Σ Ε Υ Ε Ρ Γ Ε Τ Η Κ Α Ι Π Α Σ Η Σ Π Α Ι Δ Ε Ι Α Σ Κ Ο Σ Μ Η Τ Η Ι Ο Ν Τ Ι Κ Α Ι Κ Α Τ Α Τ Ο Υ Τ Ο Σ Γ . . Σ Μ Ι Ω
 Ι Α Τ Ω Ι Α Υ Τ Ο Κ Ρ Α Τ Ο Ρ Ι Ε Μ Ο Ι Δ Ε Π Ρ Ο Σ Φ Ι Λ Ε Σ Τ Α Τ Ω Ι Κ Α Τ Α Π Α Ν Τ Α Κ Α Ι Ω Σ Δ Ι Α Φ Ε Ρ Ο Ν Τ Ι Κ Υ Ρ Ι Ω Ι Κ Α Ι Ω . . Γ Α Θ Ω Ι
 Τ Ε Κ Ν Ω Ι Κ Α Τ Α Λ Λ Η Λ Ο Ν Υ Π Α Ρ Χ Ε Ι Ε Κ Α Σ Τ Ο Ν Τ Ω Ν Π Ε Π Ι Σ Τ Ε Υ Μ Ε Ν Ω Ν Τ Η Ν Κ Ρ Ι Σ Ι Ν Τ Η Σ Π Ρ Ο Σ Τ Α Τ Ε Ι Α Σ Τ Ο Ν Α
 Ρ Ι Σ Τ Ο Ν Α Ι Ε Ι Κ Τ Ω Ν Ο Μ Ο Δ Ο Ξ Ω Ν Π Ε Ι Ρ Α Σ Θ Α Ι Α Ν Τ Ι Κ Α Θ Ι Σ Τ Α Ν Ε Ι Ν Ε Ι Σ Τ Ο Ν Ε Α Υ Τ Ο Υ Τ Ο Π Ο Ν Κ Α Ι Π Λ Ε Ι Ο Ν
 Ν Ε Μ Ε Ι Ν Τ Η Ι Τ Ω Ν Ο Λ Λ Ν Ο Υ Ε Ι Η Τ Η Ι Δ Ι Α Ι . . Ο Σ Τ Ι Ν Α Σ Σ Υ Ν Η Θ Ε Ι Α Ι Ε Μ Ο Ι Μ Ε Ν Ο Υ Ν Η Ρ Ε Ξ Κ Ε Μ Η Α Φ Ι . Ξ Α Π Λ Η Ξ
 25 Ν Α Σ Μ Α Λ Λ Ο Ν Τ Ω Ν Δ Ι Α Φ Ε Ρ Ε Ι Ν Δ Ο Ξ Α Ν Τ Ω Ν Κ Α Τ Α Τ Η Ν Λ Η Ξ Ι Α . . . . .
 Τ Ο Α Κ Ο Λ Ο Υ Θ Ο Ν Ε Τ Η Κ Α Τ Α Τ Η Ν Δ Ι Α Θ Ε Σ Ι Ν Ι Ω Ν Γ . . . . .
 Τ Η Ν Ι Δ Ι Α Ν Τ Ο Υ Π Ρ Α Γ Μ Α Τ Ο Σ Φ Υ Σ Ι Ν Α Λ Λ Α Λ . . . . .
 Ε Μ Π Ο Δ Ι Ζ Ι Ν Τ Ο Γ Ε Τ Ο Ν Υ Π Ε Ρ Τ Ο Υ . . . . .
 Χ Α Ι Ε Σ Θ Α Ι Τ Ο Υ Α Ρ Ε Σ Ο Ν Τ Ο Σ . . . . .

30 Ξ Ο Ν Α Ν Τ Ι Α Β Ο Μ Ε Ν Ο Ν . . . . .
 . . . . . Υ Ο Ν Τ Α Τ Ω Ι Τ Ο Ι C . . . . .
 . . . . . Ξ Τ Α Ρ Φ Ξ Φ Ι . . . . .
 . . . . .

Δέξουσι τὰ ἀνωτέρω, μετ'αγαφόμενα, διασπείζόμενα νεωτερικῶς, καὶ συμπληρούμενα ὀπωσδὺν, τὰδε·
 . . . . .
 . . . . . 0 Augure co[nsulibus] . . . . .
 A Plotina Augusta.

Qui meus favor] erga sectam Epicuri sit, optime scis, d[omi]ne. Hujus successioni a te succurrendum est. Nunc quia non licet nisi ex civibus Romanis adsumi diadochum, in angustum redi[gitur] eligendi

5 optio. A]go nomine Popilli Theotimi, qui est modo diadoch[us] Athenis, ut illi permittatur a te et Graece Testari circa hanc partem judiciorum suorum quae a[di] diadoches ordinationem pertinet et peregrinae condicionis posse substituere sibi successorem, si [i]ta suaverit profectus Epicuri, eo magis, quod observatur, concesseris ut eodem jure et deinceps utantur futuri] diadochi sectae Epicuri, eo magis, quod observatur, quotiens erratum est a testatore circa electionem [di]adochi, ut communi consilio substituatur a studio 10 sis ejusdem sec[un]dae qui optimus erit. quod facilis fiet, si e[is] compluribus eligatur.
 Imp. Caesar Trajanus Hadrianus Aug. Popillio Theotimo permitto Graece testari de eis qua pertinent ad diadochen sectae Epicureae, set cum et facilis successorem e[]lecturus sit, si ex peregrinis quoque substituendi facultatem abuerit, hoc etiam praesto e[]deinceps ceteris qu[i] diadochen habuerint, licebit vel imp[er]e[re]greimum vel in civem Romanum jus hoc transferri.

15 Ηλωσῆνα σέβαστή πάσι τοῖς φίλοις χάριεν. Ἐχομέν οὐ τυχεῖν ἐπευδόμεν· συναεχθώ-
 ρηται γὰρ τῶι διαδόχῳ· ὅς ἤμ. μέλλει τῆς Ἐπιουρούου διαδοχῆς ἀφ'αφείσθαι· τῆς οὐσίας ἐν
 Ἰθρήναις καὶ πᾶν τὸ πρὸς τὴν διαδοχὴν ἀνήκον οἰκονόμημα Ἐλληνηκεῖ. διαθήκεται δι-
 κτάσασεσθαι καὶ ἀφείσθαι εἴτε Ἐλληνα εἴτε Ῥωμαῖον βούλοιο τοὺν προστάτησοντα τῆς
 διαδοχῆς. Καλλῆς οὖν τῆς ἐξουσίας προσε[γ]εννημένης, ἧς ἀξίαν χάριν ὀφείλομεν εἰδέ-
 ναι τῶι ὡς ἀληθῶς εὐεργέτη καὶ πάσης παιδείας κοσμητῆ· ὄντι· καὶ κατὰ τὸ οὗτο σέβασμω-
 τήτωνι αὐτομαρτόρη, ἐμοὶ δὲ προσφιλεστάτωι κατὰ πάντα καὶ ὡς διαφύροντι· κυρίωι καὶ ὡς ἀγαθῶι·
 πένητοι, κατὰλλήλων ὑπέχεσθαι ἕκαστον τῶν πεπιστευμένων τὴν κρίσιν τῆς προστάτειας τὸν ἀ-
 ριστον αἰεὶ ἐκ τῶν ὁμοδόξων περὶσθαι· ἀντικαθιστάνειν εἰς τὸν ἐνωτῶ τῶπον καὶ πλεῖτον
 νέμειν τῆ· τῶν ὄλων ὅμει ἢ τῆ· ἰδίαι· [πρὸς] τινας συνθηθεῖται. Ἐμοὶ μὲν οὖν ἤρεσας, μη . . . . . Α; Π; Α; . . . . .
 20 νας μάλλον τῶν διαφύρειν δοξάντων κατὰ τὴν . . . . .
 το ἀκόλουθον ἐν τῆ κατὰ τὴν διάθεσιν τῶν . . . . . [στο-
 τὴν ἰδίαν τοῦ πράγματος ὄυσιν ἀλλα. . . . .
 ἐμρόδισιν, τὸ γε τὸν ὑπὲρ του . . . . .
 χ'ἄεσθαι τοῦ ἀρέσοντος . . . . .
 30 τ]ον ἀντιλόδομενον . . . . .
 . . . . . χ'ἴοντα τῶι τοῖσ[υ]τ . . . . .
 . . . . . ν παρέξει . . . . .

Λατινικά είναι ὀλίγον μικρότερα (ὑψ. 0,003) τῶν Ἑλληνικῶν (ὑψ. 0,007). Ἔχει δὲ καί τι στενὸν περιχειλίωμα, ἵνα μὴ εἶπω πλαίσιον, ἢ στήλη κατὰ τὰ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἄκρα τῆς, πολλὰ ὀλίγον ὑψούμενον. Κατὰ τοὺς παλαιούς Ἑλληνικούς χρόνους τοιαῦτα περιχειλίωματα δὲν ἐσυνειθίζοντο.

(Ἴδε ἐν ταῖς ὀπισθεν δυοῖ σελίσιν τὸ μεγαλογράμματον τῆς ἐπιγραφῆς κείμενον, ὡς καὶ τὴν μεταγραφὴν αὐτοῦ).

Λαμβάνων τις ὑπ' ὄψιν τὸ ἐλοκλήρως νῦν σωζόμενον πλάτος τῆς στήλης καὶ τὸ πάχος, εὐλόγως ὑποθέτει, ὅτι θὰ ἐξέλιπαν αὐτῆς περὶ τὰ δύο τρίτα τοῦ ὕψους. Φαίνεται δέ μοι, εἰκάζοντι ἐκ τῶν ὀλίγων ὑπολειμμάτων τοῦ νῦν πρώτου στίχου (...o augureo . . .), ὅτι ἀνωτάτω προηγεῖτο ποτε ἔγγραφόν τι Ῥωμαϊκῆς τινος ἀρχῆς, ἐκ Ῥώμης ἢ καὶ ἐξ Ἑλλάδος ἐκδοσόμενον, ἀγγέλλον τοῖς Ἀθηναίοις καὶ διαβιβάζον αὐτοῖς τὰ ἐφεξῆς περιεχόμενα ἐν τῇ στήλῃ, καὶ ὅτι κρύπτεται ἐν ἐκείναις ταῖς ὀλίγαῖς συλλαβαῖς ἢ χρονολογία, τεθειμένη ἐν τέλει τοῦ ἐγγράφου, δηλαδὴ τὸ τρίτον ὄνομα τοῦ δευτέρου ὑπάτου Ῥώμης τοῦ ἔτους 121^{ου} μ. Χ. (= ἔτους 5^{ου} τῆς τοῦ Ἀδριανοῦ ἀρχῆς) κατ' ἀφαιρετικὴν πτώσιν γεγραμμένον: Augure, ἔπερ εὐρηται καὶ ἐν τοῖς ἐκδοσόμενοις ἐπισήμοις Fastis Capitolinis, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ (κατὰ περιέργον ὄντως σύμπτωσιν) οὐχὶ πλήρες, ἀνευ δηλ. τοῦ προωνυμίου καὶ τοῦ τῆς gentis ὀνόματος, ὅπως καὶ ἐδῶ ἕνεκα τῆς ἀποθραύσεως τοῦ λίθου. Τὸ ἔγγραφον λοιπὸν ἐκεῖνο ἐνέκλειεν, οὕτως εἰπεῖν¹, τὴν γενομένην αἴτησιν τῆς Πλωτείνης, γήρας τοῦ αυτοκράτορος Τραϊανοῦ πρὸς τὸν μετ' αὐτὸν ἄρξαντα Ἀδριανὸν ὑπὲρ τῆς διαδοχῆς τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐπικουρείου αἰρέσεως², ἵνα γίνε-

¹ Θεωρῶ ἐν τούτοις πιθανόν, ὅτι καὶ ἀνωτέρω ἤτο ποτε ἐγκεκολλημένον ἄλλο ἔγγραφον Ἑλληνιστί, ψήφισμα τοῦ δήμου Ἀθηναίων ἢ δόγμα τῆς ἐξ Ἀρείου Πάγου βουλῆς, ἐν ᾧ ἀπεφασίζετο νὰ γίνῃ ἢ ἀναγραφῇ πάντων τῶν ἐφεξῆς ἰσχυρῶν εὐχαριστικῶν τοῖς Ἀθηναίοις πραγμάτων ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ στήλῃ. Ἀλλὰ εἰς ταύτην μου τὴν ὑπόθεσιν ἐναντιοῦται ἐν εὐθὺς ὑπεράνω τῶν ο augureo σωζόμενον λείψανον γράμματος, ὃ φαίνεται ὡς ἤμισυ κάτω μέρος Ἑλληνικοῦ σίγματος, οὕτω ζ. ἐνῶ ἐκεῖ ἐπεριμένοντο μόνον Λατινικά, τὰ δὲ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐγγράφου ἀνωτάτω που τῆς στήλης. Δι' ὃ καὶ συνέρομαι ἀρσάζα.

² Ἡ Πλωτεῖνα κατὰ Δόνα Κόσσιον (ΞΘ, 1) καὶ Σπαρτιανόν (ἐν βίῃ Ἀδριανοῦ 2, 5) μεγάλως συνήργησεν εἰς τὴν ὑπὸ Τραϊανοῦ οἰοθέτησιν καὶ ἀνάβρῃσιν τοῦ Ἀδριανοῦ εἰς αυτοκράτορα· εἰ δὲ καὶ «ἐξ ἐρωτικῆς φιλίας» ταῦτα ἔπραξεν, θεὸς καὶ ψυχῆτης καὶ τῶν παραδόντων ἡμῖν τοῦτο! Ἀλλῶς δ' ἐγώ, ἐφ' ὅσον ἠκαίρησα νὰ ἐρευνησω, οὐδὲν εὐρηκα ἀλλὰ ἄλλοθεν παραδοσόμενον περὶ κλίσεως τῆς Πλωτείνης ἢ τοῦ Ἀδριανοῦ πρὸς τὴν τοῦ Ἐπικούρου φιλοσοφίαν.

ται τοῦ λοιποῦ κατ' ἄλλον εὐλογώτερον τρόπον ἢ τὸν τότε νενομισμένον· ἤτις αἰτησις καὶ εὐθὺς ἀναγράφεται αὐτολεξεί, στίχ. 3-10¹.

Ἔπεται ἡ ἀπόκρισις (τὸ rescriptum) τοῦ αυτοκράτορος, οὐχὶ πρὸς αὐτὴν τὴν Πλωτεῖναν ῥητῶς ἀπευθυνομένη, καὶ σύντομος μὲν, σαφῶς δὲ καὶ ὀριστικῶς συγχωροῦσα τὸ αἰτηθέν. Εἶναι δὲ ἡ τε αἴτησις καὶ ἡ ἀπόκρισις ἀνευ χρόνου καὶ τόπου ἐκδόσεως, ἢ ἐν ἄλλοις τῶν Καισαρείων καὶ τῶν ἔτι παλαιότερων χρόνων ἐγγράφοις συχνάκις εὐρίσκονται. Ἀλλ' ἐδῶ, φαίνεται, δὲν ἐχρειάζετο χρονολογία, ἀφοῦ προηγήθη ἡ ἀνωτέρω.

Τελευταία ἔρχεται ἡ ἐπιστολὴ τῆς Πλωτείνης, δι' ἧς ἀναγγέλλει πᾶσι τοῖς φίλοις μετὰ χαρᾶς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς αἰτήσεώς της. Δὲν εἶναι χρεῖα νὰ ἐξάρωμεν ἡμεῖς τὸ ἐνθουσιώδες τῶν φράσεων τῆς σέβαστης· μᾶλλον προσοχῆς εἶναι ἄξιον τὸ ὅτι διὰ τῶν λόγων τῆς «εἴτε Ἑλληνα» σαφέστερον ἐρμηνεύονται τὰ ἀνωτέρω ὑπ' αὐτῆς τε καὶ τοῦ Ἀδριανοῦ γραφέντα: et peregrinae condicionis, ex peregrinis. im peregrinum, διότι οἱ peregrini (οἱ ξένοι τῆς Ῥωμαίσις) εἶναι Ἑλληνας, εἰς οὓς νῦν ἀπονέμεται τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐκλέγωνται διάδοχοι τῆς Ἐπικούρου σχολῆς, ἐνῶ ὁ Θεότιμος, ὁ μέχρι τῆς ὥρας διάδοχος, εἰσπεποιημένος ὢν πάλαι εἰς τὴν γενεάν τὴν Ῥωμαϊκὴν τῶν Ποπιλλίων, ἦτο civis Romanus, εἰ καὶ Ἀθηναῖος κατὰ φύσιν, ὡς θέλομεν εἰπεῖ κατωτέρω.

Ἀξιοπερίεργος εἶναι καὶ ἡ διὰ τριῶν ὅλων στίχων διήκουσα φρασεολογία, ἣν ἔκρινε γραπτέαν ἢ Πλωτεῖνα πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς εὐγνωμοσύνης της (καὶ τῶν Ἑλλήνων δὲ) πρὸς τὸν αυτοκράτορα, ἀπονείμασα αὐτῷ τόσα προσηγορικὰ καὶ ἐπίθετα καὶ τέλος ὀνομάσασα αὐτὸν διαφέροντα κύριον (= seigneur distingué) καὶ ἀγαθὸν τέκνον.

Αἱ δὲ ἀπὸ τοῦ 22^{ου} στίχου καὶ ἐξῆς ἐπεσταλμέναι νοουθεσίαι της καὶ προτροπαὶ πρὸς τοὺς ἐν Ἀθήναις τότε φιλοσοφοῦντας, ἵνα δίδωσι τὸ ἀξίωμα τῆς

¹ Ἀπορον ὀπωσοῦν μοι εἶναι, διὰ τί ἐπὶ τοῦ λίθου οἱ τῆς Πλωτείνης λόγοι χωρίζονται εἰς δύο οἰονεὶ ἐδάφια διὰ διαστήματος ἑνὸς στίχου, κενοῦ γραμμάτων. Ἐρᾶ γε, ὅτι τὸ ἀπῆται ἢ γραφειακὴ τάξις, νὰ εἶναι διεσταλμένη ἢ προηγουμένη αἰτιολογία ἀπὸ τῆς καθ' αὐτὸ αἰτήσεως; ἴσως. Ἀλλ' ἐναντιοῦται! πως εἰς τοῦτο, τὸ ὅτι τὸ elibendi, τὸ ἐν τέλει τοῦ 4ου στίχου, αἰωρούμενον μένει ἀνευ τινὸς ὀνομαστικῆς πτώσεως ὀνόματος, ὃ ἐγὼ ἐθεώρησα ὡς χαραχθέν ποτε ἐν ἀρχῇ τοῦ 5ου στίχου, ἐκλιπὸν δὲ, ὡς ἀποκοπέντος ἐκεῖθεν ἑνὸς κομματίου τῆς στήλης, καὶ τὸ ἀντικατέστησα, ὅπως εἶδεν ἀνωτέρω ὁ ἀναγνώστης.

διαδογῆς εἰς τὸν αἰεὶ ἄριστον ἄνδρα, κρίμα ὅτι περιήλθον εἰς ἡμᾶς τόσον ἀτελεῖς¹ διότι πιθανόν, ἐν τοῖς ἐλλείπουσι στίχοις νὰ περιεῖχοντο καὶ προτάσεις τινὲς ἴδιαι αὐτῆς — « Ἐμοὶ μὲν οὖν ἤρσεκε » — περὶ τοῦ τρόπου τυγὼν τῆς ἐκλογῆς τῶν διαδόχων, πρὸς ματαίωσιν τῶν ἀτομικῶν προσπαθειῶν ὑπὲρ ἀνθρώπων ἀναξίων, ὁποῖαι προσπάθειαι θὰ ἐλάμβανον χώραν, καὶ τότε δῆλα δῆ, ὅπως δυστυχῶς καὶ τώρα ἐν σωματείοις πεπαιδευμένων.

Τοσαῦτα καθόλου εἰρημένα περὶ τῆς οὐσίας τῆς ἐπιγραφῆς καὶ τῆς συνεχείας τῶν αὐτῆς μερῶν, ἴσως ἀρκοῦσι πρὸς ὑποβοήθησιν τῶν ἀπειροτέρων εἰς τὴν αὐτῆς κατάληψιν. Ἐφεξῆς ποιῶμεν σημειώματά τινα μερικῶς εἰς λέξεις ἢ πράγματα τοῦ κειμένου, οὐδόλως ὅμως ἀξιοῦντες νὰ παράσχωμεν perpetuum. ὡς λέγεται, commentarium ἐκδότου.

Ἐν στίχῳ 2^ῳ πρὸ τῆς προθέσεως Α σωρίζεται τόπος κενὸς γραμμάτων τόσος, ὅσον ἐδήλωσα διὰ κεραιῆς ὀριζοντίας, περαιτέρω δ' ἔτι ἐπ' ἀριστερὰ τῶ ὄρωντι ἐκλείπει ὁ λίθος, ἀποθραυσθεῖς. Ἐπειδὴ δὲ καὶ μετὰ τὸ Augusta ἀπομένει ὡσαύτως κενὸς ἄπας ὁ μέχρι τέλους τοῦ στίχου τόπος, δῆλον, ὅτι τὰ Α Plot. Aug. εἶναι κεφαλῆς τῶν ἐπομένων ὁκτώ στίχων, περὶ τοῦ χωρισμοῦ τῶν ὁποίων εἰς δύο συστάδας ἐξέφρασα ἀνωτέρω τὴν ἀπορίαν μου.

Τὰς ἐν ἀρχῇ τῶν στίχων 3^ῳ-4^ῳ καὶ 5^ῳ (ἐνθα ὅλως ἐξέλιπεν ὁ λίθος) κατ' εἰκασίαν συμπληρώσεις μου ὑποβάλλων ἀπλῶς εἰς τὸν ἔλεγχον τῶν εἰδημόνων¹, ὁμολογῶ, ὅτι τὸ ποσὸν τῶν ἐκεῖ κατὰ πιθανότητα ἐκλιπόντων γραμμάτων δὲν παρασυμφωνεῖ (πλὴν ἴσως ἐν στίχ. 5^ῳ) μὲ τὸ τῶν γραμμάτων, ἃ ἐγὼ ἀντ' αὐτῶν ἔβρασα. Ἦσαν δὲ ποτε τὰ ἐπὶ τοῦ λίθου γράμματα τόσα περίπου, ὅσας στιγμῆς ἔδωκα ἐπὶ τοῦ μεγαλογραμμάτου ἐκτυπώματος, ἀλλὰ κατ' ἀκρίβειαν ὁ ἀριθμὸς των δὲν ὀρίζεται, ἅτε μὴ οὖσης τῆς γραφῆς στοιχηδόν.

Ἄ ὅ ἐν στίχῳ 5^ῳ Ποπίλλιος Θεότιμος, πείθομαι, ὅτι εἶναι ὅχι τις νῦν πρῶτον γνωρίζομενος ἄνθρωπος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἐν τινι ἐφηβικῇ ἀναγραφῇ ἀναγνωσθεῖς πρὸ ἐτῶν ὑπ' ἐμοῦ ὡς ἄρχων ἐπόνυμος τῶν Ἀθηναίων. Ἰδὲ Φιλίστορος τόμου Δ^ῳ σελ. 270, (=

C.I.L.III, 4, ἀρ. 1122). Ὁ Α. Dumont ἐν Essai sur la chronologie des archontes Athénienas ἔθεσεν ὕστερον τὴν ἀρχοντίαν του εἰς τὸ 135 ἔτος μ. Χρ (δῆλ. 17 ἔτη μετὰ τὴν θανάτῳ τοῦ Ἀδριανοῦ) ὅχι ἄνευ ὑπολογισμοῦ χρόνων ἀποχρῶντος.

Τὸ ἐν στίχῳ 7^ῳ profectus personae ἐρμηνεύω προκοπή, ἐπίδοσις τοῦ προσώπου (ἀτόμου, ἀνδρός). Ἔχει ὅμως ἡ persona καὶ τὴν σημασίαν τοῦ νομικοῦ προσώπου κοινῶς, σωματείου ἐνίστα· ἴδε Pauly Real-encyclopädie, ἄρθρ. persona καὶ collegium, καὶ ἴσως κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν ἐδῶ ἐγράφη.

Ἐν τῷ στίχῳ 13^ῳ τὸ abnerit ἀρῆκεν οὕτως ἀδάσυντον ὁ χαράκτης. Παρέλειψε καὶ ἐν s ἐν τῷ substituere τοῦ 8^ῳ στίχου. Παρέλειψε καὶ ἐλόκληρον συλλαβὴν ἐν τῷ impregreimum τοῦ 13^ῳ στίχ. Ἐσφαλῆ δὲ ἐν στίχῳ 4^ῳ χαράξας redigitur ἀντὶ redigitur. Ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ τὸ endeinceps φαίνεται μοι ὡσαύτως ἐσφαλμένον. Ἀνωτέρω ἐν στίχῳ 9^ῳ καίται τὸ ὄρθον et deinceps.

Τὰ ἐν στίχῳ 17^ῳ « καὶ πᾶν τὸ πρὸς τὴν διαδογὴν ἀνῆκον οἰκονομημα Ἑλληνικῇ διαθήκῃ διατάσσεται » παραβληθῆτωσαν πρὸς τὰ ἀνωτέρω ὑπὸ τῆς αὐτῆς Πλωταίνης καὶ τοῦ Ἀδριανοῦ Λατινιστὶ εἰρημένα Graveo testari κτλ. Πρόδηλον, ὅτι μὲ ἄλλας λέξεις τὰ αὐτὰ πράγματα σημαίνονται καὶ ὅτι τὸ Ἑλληνικῇ διαθήκῃ, κατὰ Ἑλληνικοὺς δῆλ. τύπους, διατάσσεται δὲν θὰ ἴσχυε δι' ἄλλα τῶν Ἐπικουρείων φιλοσόφων βιωτικὰ καὶ ἴδια πράγματα, εἰμὴ μόνον διὰ τὰ τῆς διαδογῆς τῆς σχολῆς των καὶ τὴν οἰκονομίαν αὐτῆς καὶ, ὡς λέγομεν σήμερον, διαχειρίσιν, οἷον τὴν περὶ ἐκμισθώσεις κτημάτων αὐτῆς, ἐκτοκισμοὺς κεφαλαίων, ἀποδογῆν κληροδοτημάτων, χορηγίαν ὑποτροφῶν κτλ.¹ Ἀλλὰ τὴν λεπτομερεστέραν τούτων διασκόπησιν καὶ τὴν μεθοδικωτέραν ἔκθεσιν καὶ διαφώτισιν καταλείπων ἐγὼ εἰς ἄλλους πλειότερον εὐκαιροῦντας, παύω.

¹ Ἐπῆλθον εἰς τὸν νῦν μου καὶ ἄλλαι συμπληρώσεις, οἷον, διὰ τὸν στίχ. 3^ῳ: (Quae mea propensio, ἢ inclinatio) — (Quod memi studium, ἢ qui omnium favor) — διὰ τὸν στίχ. 5^ῳ (facultas. A)go, ἢ (facultas. Ro)go.

¹ Ἀναγνώτω περὶ τούτων ὁ περιέργος καὶ φιλόμαχος τὴν Διαθήκην τοῦ Ἐπικούρου, τὴν διασωθεῖσαν ἡμῖν παρὰ Διογένη· τῷ Λαερτίῳ (X, 10), ὡς καὶ τὴν αὐτοῦ ὄρασιωτάτην ἐπιστολήν, ἣν ἔγραψεν ὁ ἀνὴρ στήν μακαρίαν ἄψιν καὶ ἅμα τιλοεῶτων ἡμέραν τοῦ βίου.

2

- Ἐπί Εὐνίκου ἄρχοντος, ἐπὶ τῆς Οἰνείδος . . . . ἐ(β)δόμησ π(ρυταν-
 ν)είας, ἢ Ἱερώνυμος Β(ο)ύθου Κηφισιεύς ἐγρα(μ)μάτευεν, Γαμηλι(ώνος
 ἔ)κτει μετ' εἰκάδας, δευτέραι κα(ὶ εἰκο)σ(τεῖ) τῆς πρυτανείας.
 ἐκκλησίαι ἐμ Πειρικεῖ τῶν προέ(δρ)ω(ν ἐπεψή)ριζεν . . . . .
- 5 Ἐρμί(ου Ἄ)π(ο)λλωνιεύς καὶ συμπ(ρόεδ)ροι·
 Ξενοκράτης Ξενοκράτου Ἐλευσ(ίνιος εἶ)πεν· ὑπὲρ ὧν ἀπαγγέλ-
 λουσιν οἱ πρυτάνεις τῆς (Ἄ)ν(τιοχίδος ὑπὲρ τῶν θυσιῶν ὧν ἔθουον
 τὰ πρὸ τῶν ἐκκλησιῶν (τῶι Ἄ)πόλλωνι τῶι προστατηρίωι καὶ τῶι
 Ἄρτεμίδι τῶι βου(λ)αί(αι καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς οἷς
 10 πά)τριον ἦν· ἀγαθ(εῖ τύ)χει, δεδόχθαι τῶι δῆμωι, τὰ μὲν ἀγαθὰ δέ-
 χεσθαι τὰ (γε)γονότα ἐν τοῖς ἱεροῖς οἷς ἔθουον ἐρ' ὑμείαι καὶ σωτ-
 η(ρίαι) . . . . .
 . . . . .

Στήλης λίθου Ὑμηττίου ἄνω μέρος μὲ ἀετω-
 μάτιον κολοβόν καὶ ἀσπίδιον ἔκτυπον ἐντὸς αὐτοῦ
 ἐπίσης κολοβόν, ἔχει τὰ ἀνωτέρω. Ὑψος σωζόμε-
 νον 0,25, πλάτος 0,45, πάχος 0,17.

Ἡ ἀνάγνωσις τῶν οὐχὶ στοιχηθῶν ἐγκεκολαμ-
 μένων γραμμάτων εἶχε δυσκολίας ἕνεκα τῆς πολ-
 λαχοῦ τοῦ λίθου ἀποφλοιώσεως τῆς ἐπιφανείας του,
 πολὺ δὲ πλέον ἕνεκα τοῦ ἰδιοσχήμου τῶν στοι-
 χείων, ὃ ἐπετήδευσεν ὃ ἐγκολάψας αὐτά, ὥστε νὰ
 καθίστανται δυσδιάκριτα, δι' ὃ καὶ δὲν ἀπεδώκαμεν
 αὐτὰ κεφαλαίοις τοῦ τύπου γράμμασι. Πάντων ἀ-
 τοπώτατον εἶναι τὸ Ο, φαινόμενον τοιοῦτο: □ καὶ
 τὸ Ρ τοιοῦτο: F. Τοῦ δὲ Α καὶ τοῦ Ε λείπουσιν αἱ
 μεσαῖαι γραμμαὶ πλειστάκις. Ἐν τούτοις αἱ συμ-
 πληρώσεις ἡμῶν ἐγένοντο τῇ βοήθειᾳ ἄλλων πρό-
 τερον ἐκδοθέντων ψηφισμάτων τῆς αὐτῆς ὑποθέ-
 σεως, ἃ εὐρηνται ἐν C. I. A., II, 1, ἀρ. 390,
 392, 408, 417, 431, 432, 459, 472. Ἐκ τού-
 των τὸ ὑπ' ἀρ. 392 ἐθεωρήθη ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν ὡς
 πέπτον εἰς τὰ τέλη τοῦ Γ' πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος.
 Ἐπάνω κάτω δὲ τῶν αὐτῶν χρόνων θὰ εἶναι καὶ
 τοῦτο τὸ ἡμέτερον. Πάντως δὲ ἕνεκα τοῦ ἐν στίχῳ
 5ῳ δημοτικοῦ Ἀπολλωνιεύς θετέον μετὰ τοὺς
 χρόνους τοῦ Β' Ἀττάλου, υἱοῦ τοῦ βασιλέως Ἀτ-
 τάλου καὶ τῆς βασιλίσσης Ἀπολλωνίδος, ἧς τὸ
 ὄνομα ἔλαβε νέος δῆμος τότε ἐν Ἀττικῇ ἰδρυθείς.

Τὸ οὐσιωδέστερον τοῦ ψηφίσματος εἶναι τὸ ὄ-
 νομα τοῦ ἐπωνύμου ἀρχοντος Εὐνίκου, ὃ νῦν πρῶ-
 του γνωρίζεται ὡς ἀρχοντος· ἀλλὰ τὸ ἔτος τῆς ἀρ-
 χῆς αὐτοῦ ἀδυνατῶ νὰ ὀρίσῃ.

Ἐν τῷ α' στίχῳ πρὸ τῆς λέξεως ἐβδόμησ ἀμυ-
 δραὶ τινες γραμμαὶ γραμμάτων 5 ἢ 6 μόλις φαί-
 νονται, ἀλλὰ δὲν ἀποφασίζω νὰ εἶπω, ἂν ὄντως ἐκεῖ
 ἐχαράχθησαν γράμματα ἀναγνωστέα, ὡς ἀναγκαῖα,
 καὶ τότε καταντᾷ τὸ πρᾶγμα ἄπορον, ἢ γράμματα,
 ἃ ὃ χαράξας αὐτὰ κατὰ λάθος, ἠθέλησε νὰ μειώ-
 σιν ἀναγνώστα διὰ παντός.

3

. . . . .
 . . Κ Ε Δ . .
 . . Ο Σ Ε . .

Ταῦτα ἐπὶ τεμαχίου λίθου Πεντελικοῦ, ὕψ. 0,16,
 πλάτ. 0,20, πάχ. 0,23. Τὰ γράμματα εὐμεγέθη,
 ἔως 0,045. Ἴσως ἐκ χορηγικοῦ μνημείου.

4

Γ	Η	Ι	Σ	Π	Α
Τ	Ρ	Α	Τ	Ο	Κ
Σ Ε Δ Ι Δ Α Σ					
. . . . .					

Πεντελικὸς λίθος, ἐξαχθεὶς ἐκ τοῦ αὐλογύρου
 τῆς καεῖτης ἀγορᾶς Ἀθηνῶν, συνεργία τῶν ἐφετει-
 νῶν βροχῶν, ἔχει σχῆμα τὰ νῦν ὄχι τὸ ἀρχικόν,
 ἅτε μεταπεποιημένος καὶ περικεκομμένος παντα-
 γόθεν, ὡς μοι φαίνεται. Ὑψ. 0,21, πλάτ. 0,26,
 πάχ. 0,36.

Πρόδηλον, ὅτι εἶναι χορηγικὸν μνημεῖον. Τὰ γράμματα τοῦ 4^{ου} αἰῶνος. Τὰ τοῦ γ' στίχου ἐλίγον μικρότερα καὶ λίαν ἀμυδρά. Μεταγραφῆτῶσαν οὕτως:

Λι)γηῖς πα(ίδων
.. Σ)τρατοκλ...
...ς ἐδίδασ(κεν.
.....

5

Οἱ ἐπὶ Λυ . . . . . (ἄρχον-
τος ἔφη(θοι τὸν ἐκυτῶν κοσμητὴν Δη-
μήτριον . . . . .
. . . . .

Ταῦτα ἐπὶ στηθαίου μέρους ἀκεφάλου Ἑρμοῦ τῆς τετραγώνου ἐργασίας, λίθου Πεντελικοῦ, μεγέθους φυσικοῦ.

Τὰ γράμματα ἐλέγχουσι τοὺς Ῥωμαϊκοὺς χρόνους. Ἀρχόντων δὲ ὀνόματα ἐξ ἐκείνων τῶν χρόνων ἀρχόμενα ἀπὸ Λυ, καὶ γνωσθέντα ἐξ ἐπιγραφῶν εὐρηνται παρὰ τῷ Α. Dumont ἐν Essai καὶ ἐν Fastes τέσσαρα: Λυκίσκος, Λυκομήδης, Λύσανδρος, Λυσιάδης. Ἰδέτω ὁ ἀναγνώστης ἐκεῖ, ποῖα ἔτη εἰς αὐτοὺς ὠρίσθησαν ἢ δὲν ὠρίσθησαν. Κοσμητῶν δὲ ἀπὸ Δη ἀρχόμενα ὀνόματα τῶν αὐτῶν χρόνων εὐρηνται ἐν τοῖς Fastes δύο, τὸ Δημήτριος Οὐλιάδου Ἀλωπεκῆθεν καὶ τὸ Δημήτριος Σφήτιος. Ἡμεῖς οὐδεμίαν ἐδικαιούμεθα νὰ προσθέσωμεν συμπλήρωσιν εἰς τὸν γ' στίχον τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς, ἥμιστα δὲ τὴν Οὐλιάδου, ὡς παλαιότερου ἀνδρός.

6

. . . Ι . . .
=====
ΡΩ

Ἐπὶ ἄρχοντος Κασι . . . . .
ὁ κοσμητῆς τῶν ἐφ(ήθων . . .
. . . . . αντ . . . . .
. . . . .

Ταῦτα ἐπὶ τεμαχίου στήλης λίθου Πεντελικοῦ,

ἦτις οὐσά ποτε μεγάλη εἶχε καὶ ἀετωμάτιον, ὡς ὑποδηλοῦσιν αἱ ἄνω ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν γραμμαί, ἐντὸς δὲ αὐτοῦ καὶ γράμματα τινα, ὧν μόλις μία κλοβὴ ὀρθὴ κεραία νῦν ὑπολείπεται. Μετὰ δὲ τὰ ΡΩ ἔκπαλαι ἐξεκολλάθησαν τὰ γράμματα ἐπίτηδες. Ὑψος λίθου τὸ νῦν 0,20, πλάτος 0,17, πάχος 0,06.

Δὲν ἔθεσα ἐν τέλει τοῦ β' στίχου συμπληρωτικὰ γράμματα, καθ' ἔσπον ἐκ τῆς ἐν C. I. Gr, ἀρ. 270 ἐπιγραφῆς καὶ ἀλλοχόθεν ἐγνώσθησαν ἄρχοντες ἐπώνυμοι Κάσισι καὶ Κασιανοὶ δύο τρεῖς, τιθέμενοι ὑπὸ Dumont (ἔνθα ἀνωτέρω) εἰς ἔτη διάφορα μ.Χρ. τὸ 108, τὸ 209 καὶ τὸ 225, μετὰ μακρὰν περὶ αὐτῶν πραγματείαν.

7

. . . . .
. . . . . Ι Δ Η Μ Ω Ι
. . . . . Ι Ο Ι Ε Φ Η Β Ο Ι Ο Ι . . .
. . . Α Ν Τ Ο Ν Ε Ν Ι Α Υ . . .
. . . Κ Α Ι Τ Ο Ι Σ Ε Φ . . .
5 . . . . . Ο Υ . . .
. . . . .

Στήλης λίθου Πεντελικοῦ μικρὸν τεμάχιον, πάντοθεν ἀνωμάλως ἀποθεραυμένον, ὕψους 0,11, πλάτους 0,13, πάχους 0,06. Ἠγοράσθη ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας τῇ 24 Δεκεμβρίου 1883 ἐξ ἐργαστηρίου ἀρχαιοπωλικοῦ, ὡς εὐρεθὲν ἐν Ἀθήναις. Ὀλίγος τόπος ἄνωθεν τοῦ πρώτου στίχου, ὡς καὶ τοῦ δευτέρου πρὸς τὰ δεξιὰ τῶ ὀρθῶντι, εἶναι κενός γραμμάτων.

Ἡ μεταγραφὴ του καὶ ἡ προσθήκη τινῶν γραμμάτων συμπληρωτικῶν δὲν προσθέτει βέβαια τίποτε οὐσιῶδες, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀνήκει καὶ τοῦτο τὸ τεμάχιον εἰς τὰ παλαιότερα ἐφηβικὰ ψηφίσματα, τοῦ 3^{ου} πιθανῶς πρὸ Χρ. αἰῶνος, γενέσθω:

Ἐδοξεν τῶ) δῆμοι:
ἐπειδὴ) οἱ ἔφηθοι οἱ (ἐπὶ δεινός ἀρχοντος
. . . . . αν τὸν ἐνικυ(τὸν τὸν ἐπὶ . . . . .
. . . . . καὶ τοῖς ἐφ(ήθ . . . . .

5

. . . . . ου . . . . .
. . . . .

8

Ἐπί . . . . . ἄρχοντος τοῦ μετὰ . . . . .
 . . . . . ἐπὶ τῆς . . . . . Λίδος δεκά(της πρυτανείας . . . . .) ὄνος ἔνδεκα(άτηι . . . . .
 . . . . . ἐκκλησία ἐν τῷ) θεάτρῳ: Ἄν . . . . .
 5 . . . . . λῆθεν εἶπ(ε)ν: ἐπειδὴ . . . . .
 . . . . . ου Φασηλί(της . . . . .
 . . . . . εὔνοος ὑπ(άρχων; . . . . .
 . . . . . τοῖς) παρχινο(μένοις . . . . .
 . . . . . ἰς τονεα . . . . .
 10 . . . . . κ; ηῖτε . . . . .
 . . . . .

Στήλης τεμάχιον λίθου Ὑμηττίου πάντοθεν ἀνωμάλως ἀποτεθραυσμένον, ὕψους 0,30, πλάτ. 0,21, πάχους 0,11. Ἄνωθεν τῶν στίχων σώζεται στεφάνου γλυπτοῦ μέρος ἐντὸς τετραγώνου χώρου ὀλίγον βαθύτερου. Τὰ γράμματα τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων μετ' ἀκρεμόνων καὶ κεκλασμένης γραμμῆς τοῦ α, τοῦ δὲ π τὸ ἕτερον σκέλος βραχύτερον. Ἠγοράσθη ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας, προσερχόμενον ἐξ οἰκίας τινὸς τῶν Ἀθηνῶν, τῇ 24 Μαΐου 1886.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 19 Δεκεμβρίου 1890.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ

ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΜΑΤΑ

Bull. de Corr. hellén., XIV, (1890), σελ. 414.
 La suite de l'inscription sur la tranche II, (Pl. XV). Lig. 4-12. Στίχ. 8-12: οἰνοχό[ας δύο] οὔς | . . ΛΛΛΚΥΣ . . . | ἄλλα[ς] δύο [οὔτε οὔς | οὔτ]ε πυθμένα [ἐ | χού]σας ΣΑ // ΝΑ [Σ] |.

Lig. 13-26. Στίχ. 13-14: [ἄλλα] δύο ΣΑ // ΝΑ | πυθμένας οὐκ ἐχούσας].

Lig. 26-48. Στίχ. 39-40: πυθμένας οὐκ ἐ | χούσα[ς] ΣΑΚΝΑΣ |. Στίχ. 47-48: τὸν πυθμένα οὐκ | ἔχοντα . . . . , δύο // ΑΚ // ΑΣ |.

Ὁ ἐκδότης τῆς σπουδαιστάτης δηλιακῆς ἀναγραφῆς κ. Homolle φαίνεται ὅτι οὐδεμίαν ἠδυνήθη νὰ προσάψῃ ἔννοιαν τῇ διὰ κεραλαίων ἐκτυπωθείσῃ λέξει ΣΑΚΝΑΣ, οὐδὲ καὶ νὰ συμπληρώσῃ διὰ τοῦτο ἠθέλησε τὰ ΣΑ // ΝΑΣ, ΣΑ // ΝΑΙ, // ΑΚ // ΑΣ.

Τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἐπιγραφῆς μένει ἔτι ἀσχετόν εἰς τὸ κοινόν, ἀναμενομένης κατὰ τὸ προσεγὲς ἔτος, ἐν τῷ πρώτῳ τεύχει τοῦ 14^{ου} τόμου τοῦ *Bulletin*, τῆς συνεχείας τοῦ μακροτάτου καὶ περισπουδάστου ἀρθροῦ ἔπερ ὁ κ. Homolle ὑπὸ τὸν τίτλον «Comptes et inventaires des temples déliens en l'année 279» δημοσιεύει.

Ἄλλ' ἢ λέξις ΣΑΚΝΑΣ = σακνὰς ἔχει κατὰ δῆλον τὴν ἔννοιαν. Σακνός, ἀπαντῶν ἐν τοῖς λεξικοῖς, σημαίνει τὸν σαθρόν, τὸν χαῦνον, τὸν ἀσθενῆ (Ἠσύμιος. σακνόν· ἀσθενές, χαῦνον. Καὶ ἀνωτέρω σακνόν· σακνόν, χαῦνον, σαθρόν, ἀσθε-

νές¹). Τὸ δὲ κατ' ἐναλλαγὴν τοῦ Κ πρὸς τὸ Χ γαρχθὲν σακνὰς (εἰ μὴ ἀληθῶς κεῖται Χ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, ἀλλ' ὀρθῶς ἀνεγνώσθη Κ, διότι ἐν τῷ φωτοτυπήματι τῷ παρηρητημένῳ ἐν τέλει τοῦ τεύχους ἠδυνατήσαμεν νὰ διακρίνωμεν) ἔχει τὴν αὐτὴν ἔννοιαν.

Κατὰ ταῦτα, πρόκειται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ περὶ οἰνοχῶν χαλκῶν, ἄλλων οὔς, ἄλλων πυθμένα οὐκ ἐχουσῶν, ἄλλων οὔτε οὔς οὔτε πυθμένα καὶ ἐν γένει σαθρῶν, ἐφθαρμένων. Ἐπὶ ξυλίνων ἢ κερατίνων σκευῶν ἔχουσιν αἱ ἀναγραφαὶ τὴν λέξιν θριπήδεστος.

Ἔθεν ἀναγνωστέον· στίχ. 10-12: ἄλλα[ς] δύο [οὔτε οὔς | οὔτ]ε πυθμένα [ἐ | χού]σας σα[κ]νὰ[ς].

Στίχ. 13-14: [ἄλλα[ς] δύο] σα[κ]νὰ[ς] | πυθμένας οὐκ ἐχούσας.

Στίχ. 39-40: πυθμένας οὐκ ἐ | χούσα[ς] σακνὰς.

Στίχ. 47-48: τὸν πυθμένα οὐκ | ἔχοντα, [οἰνοχόας] δύο [σακ]νὰς.

Ἀπόδειξις, σελ. 395: ξύλον ἀρείνον (?). Εἰς τὸ ἐρώτημα ἀπόκρισις: ξύλον τοῦ δένδρου ἀρίας (τῆς σήμερον κοινῶς ἀρίας ἢ ἀρειᾶς) εἶδους δρυός.

¹ Ἴδὲ καὶ ἐν λέξει σακνόν· «... καὶ σαθρόν, χαῦνον, ἀσθενές παρὰ Κρατίνῳ». Πρβ. Πολυδ. I, 443. Κατὰ τὸν Γαληνόν VIII, 782, Ἄ τὰ «ψαθυρά (=γαλαρά, μαλακά, σαθρά) κρέα» κοινῶς ἐκαλοῦντο «σακνά». Πρβ. τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ ψακνόν. Ἐκ τοῦ σακνός διὰ τῆς πάλαι τε καὶ νῦν συνηθῆς ἐναλλαγῆς τῶν ὑγρῶν ρ καὶ λ (π.χ. πνεύμων, πλεύμων) παρήχθη τὸ νῦν κοινότατον καὶ ἐκφραστικώτατον σακνός.

Αὐτόθι, σελ. 400-401. Lig. 4-49. Καὶ τότε ἄλλο ἀρ|γύριον εἰσῆ[κει]. | παρὰ Ἄπ..... | ἰδου τοῦ ..... | Ἰσως συμπληρωτέον: Ἄπ[ολλων]ίδου.

Bull. de Corr. hellén., VI, (1882) σελ. 613. Ἐν στίχοις 6 καὶ 7 τοῦ κυζικηνοῦ ψηφίσματος, οὗ μέρος ἦν προδεδημοσιευμένον ὑπὸ τοῦ Κουρτίου, ὁ κ. Σ. Ῥενὰκ ἀναγινώσκει: ἐν τῇ πέρσῳ ἀγομένη ἀτελεία τῶν Παναθηναίων [ἔδωκεν ἐκ]άστοις πάντα μὲν τὰ πρὸς εὐσέβειαν τῶν θεῶν καὶ [κα]τὰ τὸ ἔθος αὐτῆς ἐκπρεπώσσοι πολλῶν ἱερουργί[αν αὐτῆ] κ.τ.λ., ἐπισημειοῖ δ' ἐν σελίδι 616: L. 7. On lit très-distinctement les mots: ἐκπρεπώσσοι πολλῶν ἱερουργι... suivis d'une lacune de 6 lettres. M. Curtius déclare (p. 18) que cette ligne est tout à fait inintelligible pour lui (*ist mir durchaus unverständlich*). D'autre part la lecture de ces mots sur le marbre est incontestable. Ἐκπρεπώσσοι est un barbarisme dont il faut prendre son parti. quelque restitution que l'on adopte pour les syllabes suivantes. Peut-être le texte manuscrit copié par le lapicide portait il ἐκπρεπώσσοι.

Ταῦτα ἀναγνόντες ἐν ἔτει 1882, ὅτε καὶ ἐδημοσιεύθησαν, καὶ παρ' ὄλην τὴν ἀπόγνωσιν τοῦ σοφοῦ ἐκδότου τῆς ἐπιγραφῆς δὲν ἀπεδυσπετήσαμεν.

Ἐν ὑποσημειώσει ὁ κ. Ῥενὰκ ἔγραψεν· M. Mordtmann, *Mittheil.*, 1881, p. 55, propose de lire ἐκπρεπῶς ο[ἱ]ον πολλῶν ἱερου... Le sens qu'on pourrait tirer du texte ainsi corrigé ne paraît pas satisfaisant. Ἐν ἑτέρῳ δὲ ὑποσημειώσει, αὐτός, ὁ μὴ ἀνευρίσκων ἐπαρκοῦσαν ἔννοιαν ἐν τῇ προτεινομένη ὑπὸ τοῦ κ. Mordtmann ἐπανορθώσει, εἰκοτολογεῖ περὶ λέξεως ἐκπρεπώσσοι κατασκευασθείσης ὑπὸ καταπεπτωκότων Ἑλλήνων κατὰ τὰ πολλοστός, ὀλιγοστός, καὶ λῶστος.

Καὶ ταῦτα μὲν ἀληθῶς παράδοξα καὶ τῷ παρακμάζοντι ἔτι Ἑλληνισμῷ ἀδύνατα. Ἡμεῖς δ' ἐπικινῶντες τὴν διόρθωσιν τὴν ἐν τῷ γερμανικῷ περιοδικῷ ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχαιολόγου προταθείσαν, ἀποροῦμεν μόνον πῶς τὸν τὴν κλειδα τῆς ἐννοίας διακρίναντα Γερμανὸν διέλαθεν ἢ παράπλευρος τῇ ὑπ' αὐτοῦ προτεινομένη καὶ μόνῃ ἀκριβῆς καὶ τέλειον ἀρμόττουσα ἵνὸν φράσις ἐκπρεπῶς ὄσοι, καίτοι βεβαίως ἐγίνωσκε τὸ τοῦ Ἄ-

ριστοφάνους (Σφῆκες, 781) οὐράνιον γ' ὄσοι τὸ κατὰ Σουίδαν (ἐν λέξει) ἀντι τοῦ πολὺ καὶ μέγα κείμενον, καθ' ὃ καὶ ὁ Προκόπιος (Αἰσ. 16) ἔγραψεν· αὐτὸ δὲ δῆμος ἅπας ἀπήλγησαν τὸ πάθος εὐθύς καὶ ξὺν οἰμωγῇ ἀνέκραγον οὐράνιον γ' ὄσον»¹.

Ἐκπρεπῶς ὄσοι, δηλονότι ὑπερόχως, μεγαλοπρεπέστατα, βασιλικώτατα ἢ βασιλιγενῆς Ἀντωνία Γρύφαινα ἐξεπλήρωσεν αὐτῇ μόνῃ ἔργα εἰς πολλοὺς ἀνήκοντα· διὰ τοῦτο ἐκρίνετο ἀξία ἐπαίνου καὶ τιμῆς καὶ διὰ τοῦτο ἐξεδόθη τὸ ψήφισμα.

Ἡ ἔννοια εὐδοῦσται.

Bull. de Corr. hellén., X, (1886) σελ. 178. Οἱ στίχοι πέμπτος καὶ ἕκτος τοῦ εἰς Ἐγεγνίαν ἐπιγράμματος τοῦ ἐν Ἀγ. Βασιλείῳ τῆς Ἀκαρνανίας εὐρεθέντος:

Ἄρ ἴδε τέκνα λίπον Λυσιζέμφ ἡδὲ γονεῦσιν
ὄρρανὰ ταῦτα τρέφειν μητρὸς ἔρημα νέας

ὕγιως ἔχουσιν ἀναγινωσκόμενοι οὕτωςι·

Ἄνδρι δὲ τέκνα λίπον Λυσιζέμφ ἡδὲ γονεῦσιν κτλ.

Ἡ Ἐγεγνίνα κατέλιπε τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς Λυσιζέμφ καὶ τοῖς ἐπιζῶσι ἱγονεῦσι Μενεδήμφ καὶ Ἀριστοκρατεία τὰ δύο αὐτῆς τέκνα

ὄρρανὰ ταῦτα τρέφειν μητρὸς ἔρημα νέας.

Αὐτὴ ἢ ἐπὶ τοῦ εἰς στίχου παρατήρησις τοῦ ἐκδότου τῆς ἐπιγραφῆς κ. G. Cousin, ὅτι «dans le texte épigraphique ce vers est un peu reculé vers la droite, parce qu'il y a dans la pierre une cassure ancienne», ὁδηγεῖ εἰς τὴν συμπλήρωσιν. Διότι προφανές ὅτι τὸ θραῦσμα τοῦ λίθου, συμβάν ἐν χρόνῳ τινὶ ἀπωτέρῳ μὲν ἴσως, ἀλλὰ πάντως μετὰ τὴν χάραξιν τῆς ἐπιγραφῆς, κατέλαβε τὴν θέσιν τῶν δύο πρώτων γραμμάτων AN, τὸ δὲ πρῶτον μετὰ τὸ θραῦσμα στοιχεῖον, τὸ εἰσέχον πρὸς δεξιὰ, κατὰ τὸν κ. Cousin, κατέχει ἀπλῶς θέσιν τρίτου ἐν τῷ στίχῳ γράμματος, Δ καὶ οὐχὶ Α, ὡς διέκρινεν ὁ ἀντιγράψας.

Ἐν Ἀθήναις, τῆ 28 Δεκεμβρίου 1890.

Σ. Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

¹ Σουίδας ἐν λέξει ἀπήλγησαν. Ἴδε καὶ Bekk. An. 4. 20.

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

Α΄.) ΕΒΡΥΤΕΛΜΙΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΔΡΥΣΩΝ.

Τῆς νομισματικῆς αἰ ὑπηρεσίαι δι' ἐκεῖνα τὰ μέρη τοῦ ἀρχαίου κόσμου εἶνε καταφανέστεραι καὶ σπουδαιότεραι, περὶ ὧν αἰ λοιπαὶ ἀρχαῖαι πηγαὶ οὐδὲν ἢ ὀλίγα ἡμᾶς διδάσκουσιν. Παραδείγματα λαμπρότατα ἔστωσαν ἡμῖν τὰ νομίσματα τῶν ἐν Ἰνδικῇ καὶ Βακτριανῇ διαδόχων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, καὶ τὰ τῶν Θρακῶν, Παιόνων καὶ ἄλλων ἡμιβαρβάρων ἡγεμόνων καὶ ἡγεμονίσκων, ἐξ ὧν πληροπορούμεθα τὴν ὑπαρξιν, ἐποχὴν καὶ σπουδαιότητα πλείστων ἡμῖν οὐδαμῶς ἄλλοθεν γνωστῶν ἱστορικῶν προσώπων. Ἀκριβῶς δ' ἐν τοῖς τμήμασι τούτοις τῆς νομισματικῆς, ἔνθα τὰ λοιπὰ βοηθήματα ἐκ τῶν σχετικῶν ἀρχαίων πηγῶν ἐλλείπουσιν ἡμῖν, καταφαίνεται ἡ τελειότης εἰς ἣν ἔφθασεν ἡ ἀπονομή ἐν τῇ νομισματικῇ. Οὕτω, ἵνα ἀναφέρω παράδειγμα, ὅθ' ἐνθυμοῦνται βεβαίως πολλοὶ τῶν ἐν Ἀθῆναις, ὁ Waddington ἐκ τῆς τεχνολογίας νομισμάτων τινῶν ὀρυζόμενος, ἀποδιδόμενον ἄλλοτε τῇ νήσῳ Κέφ, προεῖπεν ἀπὸ τοῦ 1863 ἤδη, τὴν ὑπαρξιν τοῦ Θρακῆς ἡγεμόνος Κετριπόριος¹, τὴν λαμπρῶς ἐπιβεβαιωθεῖσαν διὰ τῆς δέκα ἔτη μετὰ ταῦτα ἀνακαλυφθείσης ἐν τῇ ἀκροπόλει Ἀθηνῶν ἐπιγραφῆς, τῆς ὑπὸ Παναγ. Εὐστρατιάδου δημοσιευθείσης καὶ περιεχούσης συμμαχίαν Ἀθηναίων πρὸς Κετριπόριον τὸν Θρακᾶ².

Ἐτερον ἐντελῶς ὅμοιον σπουδαιότατον παράδειγμα, περὶ οὗ ἐσημείωσεν ἤδη τινὰ ὁ Lolling ('Αρχαιολ. Δελτίον τόμ. Ε', (1889), 203), εἶνε τὸ ἀκόλουθον.

Ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Θρακικοῦ Ἑβρου ἀνακαλύπτονται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νομίσματά τινα, τῆς αὐτῆς ἅπαντα τέχνης, ἀνήκοντα δὲ πῶ τετάρτῳ πρὸ Χ. αἰῶνι καὶ φέροντα ἐφ' ἐνὸς πάντοτε τὸν αὐτὸν τύπον, ἥτοι σκευῶς τι δῖωτον, τὸ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀναφερόμενον πλεκτὸν ἢ καὶ κεράμεον εἶδος ἀγγείου ἢ μέτρου δεκτικὸν πυρῶν ἢ κριθῶν, τὸ

κυσφάλη καλούμενον¹. Διακρίνονται δὲ ἀλλήλων τὰ νομίσματα ταῦτα μόνον διὰ τῶν ἐπὶ τῆς κυρίας ὄψεως κεφαλῶν, καὶ διὰ τῶν ἐπιγραφῶν

K-Y	K-O	ἢ	K-O	E	Φ-I	ἢ	ΦΙΑΗ
Y-E	T-Y	ἢ	T-O	K-P	Λ-H	ἢ	ΦΙΑΗ

(μονόγραμμα) καὶ $\frac{E-Y}{B-P}$, (Πίν. 8, ἀρ. 2-13) τῶν περὶ τὸ ἀγγεῖον γεγραμμένων.

Ἡ ἀπονομή τῶν ἀρχαιοτέρων τὴν τέχνην, τῶν τὴν ἐπιγραφὴν ΚΥΥΕ (καὶ ἐνίστε ΚΥΥΕΛ) καὶ παρὰ τὸν τύπον διάφορα σύμβολα φερόντων (Πίν. 8, ἀρ. 2-4²) εἰς τὴν παρὰ τὸν Ἑβρον καὶ πρὸς Β. τῆς πόλεως Αἴνου κειμένην πόλιν Κυσφάλην θεωρεῖται δικαίως ὑπὸ πάντων τῶν νομισματικῶν ὡς βεβαία ἔνεκεν τῆς προελεύσεως τῶν νομισμάτων, τοῦ φθεγγομένου τύπου (type parlant) τῆς *κυσφάλης*, καὶ τῆς μεγάλης ὁμοιότητος τῆς ἐπὶ τῆς κυρίας ὄψεως κεφαλῆς Ἑρμοῦ πρὸς τὴν τῶν νομισμάτων τῆς γείτονος πόλεως Αἴνου.

Ἐπίσης ἡ ἀπονομή τῶν τὴν ἐπιγραφὴν ΚΟΥΥ ἢ ΚΟΥΟ φερόντων (Πίν. 8, ἀρ. 5-10³), εἶνε νῦν βεβαία χάρις πῶ ὑπ' ἀριθμῶ 7 ἀργυρῶ νομισματίῳ, πῶ ἐσχάτως ἀποκτηθέντι ὑπὸ τῆς ἐν Λονδίῳ δημοσίας συλλογῆς, πῶ φέροντι ὀλόγραφον τὸ ὄνομα ΚΟΥΥΟΣ τοῦ πρώτου, τοῦ ἐν Κυσφάλη βασιλεύσαντος ἐν ἔτει 382-359 π. Χ.

Τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΚΕΡ (Πίν. 8, 11-12⁴) ἀπενέμοντο διάφορος, ἥτοι ὑπὸ μὲν τοῦ Cavedoni (Annali dell' Inst. Arch., 1861, 135), πῶ Κεραϊσπύργῳ τῆς Θράκης, πῶ μόνον ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους ἀναφερομένῳ, ὑπὸ δὲ τοῦ Bompois (Revue Numism. 1863, σελ. 84) πῶ Κερδουλίῳ, χωρίῳ τῆς Μακεδονίας, οὐ πολὺ ἀπέχοντι τῆς Ἀμφιπόλεως (Θουκυδ. V, 6). Ἀλλ' ὁ Imhoof (Monn. Greeques, σελ. 51) δικαίως ἀπέδωκεν πῶ γνωστῶ καὶ ἄλλοθεν ἡγεμόνι

¹ Imhoof-Blumer, Monn. greeques, σελ. 51-53.

² Ἀριθ. 2, ἐκ τοῦ ἐν Βιέννῃ Μουσείου.—Ἀριθ. 3, ἐκ τῆς συλλογῆς Imhoof.—Ἀριθ. 4, ἐκ τοῦ ἐν Παρισίοις Μουσείου.

³ Ἀριθ. 5 (γραμμ. 0,82) ἐκ τῆς ἐν Μονάχῳ συλλογῆς.—Ἀριθ. 6, (γραμμ. 0,88) ἐκ τῆς συλλογῆς A. Löbbecke τῆς ἐν Braunschweig.—Ἀριθ. 7, Βρεττ. Μουσεῖον.—Ἀριθ. 8, συλλογὴ Imhoof.—Ἀριθ. 9, συλλογὴ Klagenfurt.—Ἀριθ. 10, συλλογ. Propag. fide ἐν Ῥώμῃ.

⁴ Ἀριθ. 11, συλλογὴ Imhoof.—Ἀριθ. 12, συλλογὴ Löbbecke.

¹ Revue Numism., τόμ. VIII, (1863), σελ. 240.

² Ἐφημερίς Ἀρχαιολ., περίοδ. δευτέρα, 1874, σελ. 451-456—Numism. Chronicle N. S., τόμ. XV, (1875), σελ. 21.

Κερσοβλέπτη, τῷ μετὰ τὸν Κότυν ἐν Κυψέλῃ βασιλεύσαντι κατὰ τὰ ἔτη 357-341 π. Χ.

Τὰ δὲ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΕΥΒΡ (Πίν. 8, 14-16¹), ἔνεκεν ὁμοιότητός τινος αὐτῶν πρὸς τινὰ πῶν ποντικῶν, παφλαγονικῶν καὶ βιθυνικῶν νομισμάτων, ἐθεωρήθησαν ὡς μικρασιατικὰ καὶ κατετάχθησαν ἐν ἅπασι τοῖς μουσείοις τῆς Εὐρώπης, καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ (ἀριθμὸς κατατάξεως 5941), ὑπὸ τὴν Εὐβρογίν, πόλιν τῆς μικρασιατικῆς Γαλατίας. Μόνος ὁ Imhoof-Blumer εἶκασεν, συγκρίνων αὐτὰ πρὸς τὰ προμνημονευθέντα, ὅτι καὶ ταῦτα πρέπει νὰ ἀνήκωσιν εἰς ἄγνωστον τινὰ ἡμῶν πῶν Ὀδρουσῶν βασιλέων (18e Monn. Greeques, σελ. 461, (1883). — Τοῦ αὐτοῦ Porträtköpfe auf antiken Münzen, σελ. 17, (1885). — Τοῦ αὐτοῦ Griech. Münzen (München, 1890), σελ. 7). Εὐτυχῶς, ὅπως ἡ ἐπιγραφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἐδικαίωσε τὸν Waddington, οὕτω νῦν ἄλλη ἐπὶ τῆς αὐτῆς Ἀκροπόλεως πρότινος ἀνακαλυφθεῖσα καὶ ὑπὸ Lolling δημοσιευθεῖσα ἐπιγραφὴ, περιφανῶς ἐπικυροῖ τὴν εἰκασίαν τοῦ Imhoof. Ἀναφέρει δηλαδὴ ΕΒΡΥΤΕΛΜΙΝ τινὰ βασιλεύοντα τῶν Ὀδρουσῶν ἐν ἔτει 386/5 π. Χ. ὅστις εἶνε βεβαίως ὁ κόψας τὰ περὶ ὧν πρόκειται νομίσματα, ὧν ἡ τέχνη, ἐποχὴ καὶ προέλευσις συντρέχουσι, ὡς ἄριστα, εἰς τὸ νὰ καταστήσωσι ἀναμφίβολον τὴν ἀπονομὴν ταύτην. Ὁρθῶς δὲ σημειοῖ ὁ Lolling ὅτι μικρᾶς σημασίας εἶνε τὸ ὅτι ὡς ἀρχικὰ γράμματα τοῦ ὀνόματος τοῦ βασιλέως ἐπὶ τῶν νομισμάτων ΕΥΒΡ, ἐν δὲ τῇ ἐπιγραφῇ ΕΒΡ ἀναφέρονται, τοιοῦτων διαφορῶν οὐχὶ σπανίως εὐρισκομένων ἐν τῇ νομισματικῇ, τῶν ἡμιβαρθάρων τούτων ἡγεμόνων. Ἄλλως τε ἡ ἀντικατάστασις τῶν ΕΥΒ διὰ τῶν ΕΒ δὲν εἶνε ἄγνωστος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ. (Ὁρθότερα φαίνεται ἡ γραφὴ διὰ τῶν ΕΒΡ, τοῦ ὀνόματος ἀληθῶς συγγενεύοντος πιθανώτατα πρὸς τὸν διαρρέοντα τὴν γῶραν τῶν Ὀδρουσῶν Ἐβρον).

Ἐν ἐνὶ μόνον διορθωτέα ἡ γνώμη τοῦ Imhoof. Τὰ νομίσματα δηλαδὴ τοῦ Ἐβρυτέλμιδος τακτεῖα πρὸ καὶ οὐχὶ μετὰ ἐκεῖνα τοῦ Κότυος, τοῦ μετὰ τὸν Ἐβρύτελμιν βασιλεύσαντος. (Παράβαλε καὶ τὴν τέχνην τοῦ ὑπ' ἀρ. 14 νομίσματος τοῦ Ἐβρυτέλμιδος πρὸς ἐκείνην τῶν τοῦ Κότυος ἀρ. 5-10)².

¹ Ἀρθ. 14 καὶ 15, συλλ. Βερολίνου. — Ἀρθ. 16, συλλ. Imhoof.

² Τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΦΙΑ ἢ ΦΙΑΗ (Πίν. 8, ἀρ. 13 συλλ.

Β'.) ΑΕΡΜΗΝΑΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ. ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΚΙΒΔΗΛΑ.

Παρὰ τῇ νομισματικῇ φοβερᾷ ἀληθῶς πρόδους ἐποιήσατο ἡ κιβδηλεία ἀρχαίων νομισμάτων. Οὕτω εἶνε νῦν δύσκολον νὰ εὑρη τις νομισματικὸν καὶ μεταξὺ τῶν ἐμπειροτάτων καὶ δικαίως πεφημισμένων, ὅστις νὰ μὴ ἐγένετο, ἅπαξ τοῦλάχιστον, θύμα τῶν κιβδηλοποιῶν, ἢ συλλογὴν νομισματικῆν δημοσίαν ἢ ἰδιωτικὴν μὴ περιέχουσαν ὡς γνήσια, νομίσματα οὐδὲν ἄλλο ὄντα ἢ προϊόντα τῆς ἐπαισχύντου τέχνης, τῆς τὴν γένεσιν καὶ φοβερὰν αὐτῆς ἀνάπτυξιν ὀφειλοῦσης κυρίως εἰς τὰς μυθώδεις ἀληθῶς τιμὰς εἰς ἃς ἐξήρθησαν τὰ ἀρχαῖα νομίσματα κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ κυρίως τοῦ παρόντος αἰῶνος.

Παράδειγμα τούτου ἔστωσαν τὰ ἐξῆς.

Ἐν τῇ σειρᾷ τῶν μόνον ἐκ τῶν νομισμάτων γνωστῶν ἡμῶν βασιλέων, ἐνεφανίσθη κατ' αὐτὰς καὶ Ἀερμῆνας τις. Τὰ Μουσεῖα δηλαδὴ τῶν Παρισίων καὶ Βερολίνου ἀπέκτησαν ἐσχάτως ὡς γνήσια, τοῦτο μὲν τὸ ἐπὶ τοῦ Πίνακος 8, ὑπ' ἀρ. 26 ἀπεικονιζόμενον νόμισμα, ἐκεῖνο δὲ τὸ ὑπ' ἀρ. 22, ἀμρότερα φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΑΕΡΜΗΝΑΟ (= Ἀερμηνάου [βασιλέως]). Τὸ ἐν Βερολίῳ, ἐδημοσιεύθη ἤδη ὑπὸ τοῦ von Sallet, θεωροῦντος αὐτὸ γνήσιον μακεδονικόν, κοπὴν περὶ τὰ 450 π. Χ. ἢ ὀλίγον τι κατόπιν, ὑπὸ βασιλέως, οὗ τὸ ὄνομα Ἀερμῆνας φαίνεται αὐτῷ συγγενὲς ἴσως τοῖς μακεδονικοῖς βασιλικοῖς ὀνόμασι Ἀέροπος καὶ Προμένης.

Φρονοῦμεν ὅμως ὅτι ἀμρότερα τὰ νομίσματα ταῦτα εἰσὶ κιβδηλα, ἔνεκεν τῶν ἐξῆς:

Ἄν τις παραβάλλῃ τὸ νόμισμα τῆς Βερολινείου συλλογῆς πρὸς τὰ πέντε γνήσια μακεδονικὰ νομίσματα, ἅτινα ἀπεικονίσθησαν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πίνακος ὑπ' ἀρ. 23-25¹ (Νομίσματα τῆς πόλεως Ποντιδαίας)

Imhoof ἀπενεμήθησαν ὑπὸ μὲν τοῦ Sestini (Lett. num. cont., VII, σελ. 15) τῇ Φιλίππ, Μακεδονικῇ πόλει, ὑπὸ δὲ τοῦ Cadalvene (Recueil, σελ. 23, Πίν. I, 9) τῇ Φιλίππ τῆς Θράκης. Δὲν ἀμφισβάλω ὅμως ὅτι τὸ μέλλον θέλει δικαιοῦσαι καὶ τὴν περὶ τούτων γνώμην τοῦ Imhoof, ἀποφαινομένου (ἐνθα ἀνωτέρω) ὅτι καὶ ταῦτα ἀνήκουσι ἀγνώστῳ τινὶ μέγρι τοῦδε βασιλεῖ τῶν Ὀδρουσῶν, ΦΙΑΗ (τα) ἢ ΦΙΑΗ (μονος) ἢ ὁμοίως πῶς καλοῦμένῳ.

¹ Ἀρθ. 23 (γραμμ. 16, 91) ἐκ τῆς συλλ. Imhoof. — Ἀρθ. 24, (γραμμ. 17, 15) συλλ. Βιέννης. — Ἀρθ. 25, συλλογὴ H. Weber ἐν Λονδίῳ.

καὶ ἀρ. 27-28¹ (Νομίσματα Ἀρχελάου βασιλέως Μακεδονίας) θέλει συνομολογήσει ἀμέσως ἐμοὶ ὅτι ὁ μὲν κύριος αὐτοῦ τύπος, ὁ ἰππέως, εἶνε πιστῶς ἀντιγεγραμμένος ἀπὸ τῶν ὑπ' ἀρ. 27 καὶ 28 νομισμάτων Ἀρχελάου τοῦ πρώτου τοῦ κατὰ τὰ ἔτη 413-399 π.Χ. βασιλεύσαντος τῶν Μακεδόνων· ὁ δὲ ὀπίσθιος τύπος, τὸ ἔγκοιλον τετράγωνον, εἶνε ἐπίσης ἀντιγεγραμμένος ἀπὸ τῶν ὑπ' ἀρ. 23-25 νομισμάτων τῆς Ποτιδαίας, τῶν κατὰ αἰῶνα ὅλοι ἀρχαιοτέρων τῶν τοῦ Ἀρχελάου. (Διὰ τὴν χρονολογίαν πβλ. Head *Histor. num.* σελ. 188). Τοιοῦτόν τι ἐπὶ γνησίων νομισμάτων εἶνε ἐντελῶς ἀδύνατον. Ἄν τὸ νόμισμα τῆς ἐν Βερολίῳ συλλογῆς ἦτο γνήσιον, ἔπρεπε πάντως νὰ φέρῃ ἀντὶ τοῦ ἐγκοίλου τετραγώνου ὀπισθότυπον ἀνάλογον πρὸς τὸ τῶν νομισμάτων τοῦ βασιλέως Ἀρχελάου, ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ καὶ τέγνης ἀνεπτυγμένης, ἢ τοῦ ἐγκοίλου τετραγώνου παραμένοντος, ἰππέα τῆς αὐτῆς ἀρχαϊκῆς ἐργασίας τοῖς νομίμασι τῆς Ποτιδαίας. Τὸ κιβδηλον τοῦ νομίσματος τούτου διακρίνεται καὶ ἐκ τῆς ἀτελοῦς ἐκτελέσεως τῆς ἀντιγραφῆς, ὑπὸ τοῦ ἄλλως λίαν ἐπιτηδείου κιβδηλοποιοῦ. Οὕτω ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ ἰππέως καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἵππου ἀναγνωρίζει ὁ μετ' ἐπιστάσις ἐξετάζων τὰς λεπτομερείας τοῦ νομίσματος τὴν χεῖρα τοῦ κιβδηλοποιοῦ. Εὐκολώτερον δ' ἀνακαλύπτει αὐτὴν ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ ἐγκοίλου τετραγώνου, οὗτινος τὰς ἐκ τοῦ χρόνου ἀποτριβὰς καὶ τὴν ἀμελεῖ ἐκτέλεσιν εἰς μάρτην προσεπάθησε ν' ἀπομιμηθῇ ὁ κιβδηλοποιός. Πρὸς δὲ τὸ περὶ τὸ ἔγκοιλον τετράγωνον πεδίον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἔχουσι τὴν σχεδὸν γλοιώδη λειότητα, τὴν πάντοτε τὰ κιβδηλα νομίσματα χαρακτηρίζουσιν. Τέλος ἡ ἐπιγραφή ΑΕΡ|Μ|Η|ΝΑ|Ο, οὐχὶ μόνον ἐτέθη περὶ τὸν ἰππέα τῆς κυρίας ὄψεως τοῦ νομίσματος, πρᾶγμα ἄγνωστον ἐπὶ τῶν συγχρόνων νομισμάτων τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας ἀλλὰ καὶ εἶνε γεγραμμένη διὰ χαρακτηρῶν οὐς οὐδεὶς ἐπιγραφικός, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν, θὰ παραδεχθῇ ὡς ἀνήκοντας τῇ ἐποχῇ τοῦ τετραγώνου ἐγκοίλου, πρὸς ὃ εἶνε ἀδύνατον νὰ συμβιβάσῃ τις αὐτούς.

Τὰ αὐτὰ ἀκριβῶς δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ καὶ περὶ τοῦ ἐν Παρισίαις νομίσματος (Πίν. 8, 22).

¹ Ἀριθ. 27 (γραμμ. 16, 91) σὺλλ. Imhoof.—Ἀριθ. 28, (γραμμ. 13, 45) σὺλλ. Lübbecke.

Δηλονότι οἱ μὲν χαρακτηρῆς τῆς ἐπιγραφῆς εἶνε, ὡς βλέπει τις εὐκόλως, ἐντελῶς ἀσυμβίβαστοι πρὸς τὴν ἐποχὴν τοῦ νομίσματος (500 περίπου π. Χ.)· τῶν δὲ τύπων ὁ μὲν κύριος εἶνε προφανεστάτη, ἂν καὶ ἀδέξιος, ἀντιγραφή τοῦ τύπου τῶν νομισμάτων τῆς μακεδονικῆς πόλεως Σερμύλης, ὧν δύο κομμάτια ἀπεικονίσθησαν ἐν Πίν. 8 ὑπ' ἀρ. 20-21¹, [τύπου οὗ εἰς μάρτην ἀποπειράται ὁ κιβδηλοποιός ν' ἀποδώτῃ τὸν ἀρχαϊκὸν χαρακτηρᾶ· ὁ δὲ ὀπίσθιος τύπος, τὸ ἔγκοιλον τετράγωνον, εἶνε ἀντιγραφή οὐχὶ πλέον ὡς ἔπρεπε τοῦ ὀπισθοτύπου τῶν νομισμάτων τῆς αὐτῆς Σερμύλης τοῦ ἐν σχήματι κεκαμμένου ἐγκοίλου σταυροῦ (svastika), ἀλλὰ τοῦ ἐγκοίλου τετραγώνου τοῦ ἐπὶ τῶν τοῦ τετάρτου αἰῶνος νομισμάτων τοῦ Βυζαντίου κυρίως ἀπαντῶντος. (Ἴδε Ἀρχ. Ἐφημ. 1889, Πίν. 1, ἀρ. 1). Ὡστε καὶ ἔνταυθα πάλιν ἀμαθῶς ἐκ δύο διαφόρων, ἔλως ἀσυμβίβαστων νομισμάτων, ἠρῦσθη ὁ κιβδηλοποιός τὰ στοιχεῖα ἐξ ὧν κατεσκεύασε τὸ νόμισμα αὐτοῦ.

Τὸ κιβδηλον τοῦ νομίσματος τούτου καταφαίνεται καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν πραγμάτων, ἐφ' ὧν τὸ πρῶτον ἵκατέστησεν ἡμᾶς προσεκτικούς ὁ Imhoof-Blumer. Ἐχει δηλαδὴ ἐπὶ τῆς περιφερείας πολλὰς μικρὰς σχισμάδας καὶ ἐπὶ τοῦ ἔλου λειότητα σχεδὸν γλοιώδη, ἅτινα εἰσὶν ἐν γένει διακριτικὰ σημεῖα τῶν κιβδηλῶν νομισμάτων.

Ἐρωτῶμεν νῦν πόθεν παρέλαβεν ἡ πῶς ἐπενόησεν ὁ κιβδηλοποιός τὸ παράδοξον ὄνομα Ἀερμύλιαος, τὸ ἄλλως τε καὶ γλωσσικῶς ἀδύνατον. Ἡ ἀπάντησις εἶνε [εὐκόλος. Τὰ νομίσματα τῆς Σερμύλης (ἀριθ. 20-21) φέρουσιν τὴν ἐπιγραφὴν <ΕΡΜΥΛΙΑΟ—Ν (=Σερμυλιάων), μετὰξὺ τῶν ποδῶν τοῦ καλπάζοντος ἰππέως. (Μόνον τὸ Ν εἶνε γεγραμμένον ἐν τῷ πεδίῳ δεξιᾷ τῶν ποδῶν τοῦ ἵππου). Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἦτο πάντοτε δυσανάγνωστος ἐπὶ τῶν τέως γνωστῶν κομματίων. Οὕτω οἱ Friedlaender (*Zeit. f. Num.* VI, 235), Head (*Hist. Num.* 184) κλπ. ἀνέγνωσαν αὐτὴν <ΕΡΜΥΛΙΚΟΝ (κατὰ τὸ Βισαλτικόν, Φαιστικόν, Σελγικόν κττ.). Μόλις δ' ἐπ' ἐσχάτων ἀνεγνώσθη ὀρθῶς, χάρις εἰς δύο νέα κομμάτια, ὧν τὸ μὲν ἀπέκτησεν ἡ συλλογὴ τῶν Παρισίων, τὸ δὲ ὁ κ. W. Greenwell

¹ Ἀριθ. 20, συλλογ. L. de Hirsch ἐν Παρισίαις. — Ἀριθ. 21, σὺλλ. Παρισίων.

(Num. Chr. 1890, σελ. 11), ἀνεγνωσθή ὀρθῶς <ΕΡΜΥΛΙΑΟΝ, κατὰ τὰ μακεδονικὰ ΑΙΝΑΟΝ, ΙΧΝΑΟΝ, ΜΙΝΔΑΟΝ, ΤΕΡΩΝΑΟΝ, ΔΙΚΑΟΝ¹. Φαίνεται λοιπὸν βέβαιον ὅτι ὁ κιβδηλοποιὸς εἶχε πρὸ αὐτοῦ ἐν τῶν σπανίων τούτων νομισμάτων τῆς Σερμύλης καὶ ἐκ παλαιογραφικῆς ἀμαθίας τὸ μὲν πρῶτον γράμμα < ἐξέλαβεν ὡς Α πλαγιῶς τεθειμένον (<), τὰ δὲ ΓΙ ὡς Ν καὶ τὸ V ὡς Η! ἔνεκεν τοῦ δυσαναγνώστου τῆς ἐπιγραφῆς. Ἄγνωστων δὲ τὴν μόλις πρὸ τίνος γενομένην ἀπόδοσιν τῶν νομισμάτων εἰς Σερμύλην καὶ ἐκλαβὼν αὐτὰ ὡς νομίσματα βασιλέων ἔνεκεν τῆς ὁμοιότητος τοῦ τύπου τοῦ ἰππέως πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν μακεδόνων βασιλέων ἰππέα· τέλος παραβλέψας εὐκόλως τὸ τελικὸν Ν ἔνεκεν τῆς κατὰ μέρος θέσεως αὐτοῦ (παράβαλε τὸ ὑπ' ἀρ. 20 νόμισμα), μετέγραψε τὴν ἐπιγραφὴν <ΕΡΜΥΛΙΑΟ—Ν

διὰ τῶν ΑΕΡΜΗΝΑ

καὶ τῶν ΑΕΡΜΗΝΑΟ

Φαίνεται δ' ὅτι ἐξέλαβεν τὸ ΑΕΡΜΗΝΑΟ ὡς γενικὴν ὁμοίαν ταῖς ἐπὶ ἀρχαιοτέρων μακεδονικῶν νομισμάτων ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ ('Αλεξάνδρου Α', 498-454 π. Χ.), ΑΡΧΕΛΛΑΟ ('Αρχελάου, Α', 413-399 π. Χ.), ΑΕΡΟΠΟ (= 'Αερόπου, 396-392 π. Χ.).

Γ.) Ο ΚΑΛΧΑΣ ΚΑΙ Ο ΥΙΟΣ ΑΥΤΟΥ.
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΩΝ
ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΚΑΛΧΗΔΟΝΙΩΝ.

(Πίν. 8, 29-31).

Ἦπ' ἀριθ. 29-31 ἀπεικονίσθησαν τρεῖς ἐκ τῶν σπανίων νομισμάτων τῶν ἐν Βιθυνίᾳ Καλχηδονίων. Τὸ πρῶτον εἶνε δραχμὴ ἀττικῆς συστήματος, (σταθμ. γραμμ. 3,80) καὶ ἀπόκειται ἐν τῇ ἐν Ὁξφόρδῃ Βοδλεϊανῇ συλλογῇ· τὸ δεύτερον εἶνε ἡμισία δραχμὴ τοῦ αὐτοῦ συστήματος, (σταθμ. γραμμ. 1,88) καὶ ἐλήφθη ἐκ τῆς ἐν Βιέννῃ συλλογῆς τῶν Μεχίταριστῶν. Τέλος τὸ τρίτον εἶνε χαλκοῦν κέρμα ἐκ τῆς συλλογῆς Imhoof-Blumer. Τὰ νομίσματα ταῦτα τοῦτο παρέχουσι κυρίως τὸ ἐνδιαφέρον ἡμᾶς, ὅτι οὔτε τὸ πότε ἀκριβῶς ἐκό-

πησαν εἶνε γνωστὸν, οὔτε τίνας παριστῶσιν οἱ τύποι αὐτῶν.

Περὶ τοῦ πρώτου παρατηροῦμεν ὅτι ἐπὶ τῆς τέχνης μόνον βασιζόμενοι οἱ Head (Histor. Num., 438) καὶ Wroth (Catalogue of the Brit. Mus., Pontus, Paphlagonia, Bithynia etc., σελ. 124), τάσσουσιν αὐτὰ εἰς τὸ δεύτερον ἡμισίον τοῦ πέμπτου π.Χ. αἰῶνος. Λεπτομερῆς ὅμως μελέτη τῆς νομισματικῆς τῆς Καλχηδόνος καὶ Βυζαντίου καὶ τῆς ἱστορίας αὐτῶν τῆς πάντοτε σχεδὸν ταυτιζομένης διδάσκει, φρονῶ, ὅτι τὰ νομίσματα ταῦτα ἐκόπησαν ἀκριβέστερον ἐν τῷ ἀπὸ τοῦ 439 μέχρι 416 π.Χ. χρονικῷ διαστήματι.

Πρὸ τοῦ 440 π.Χ., δηλ. οὐδεμία ὑπάρχει θέσις κατατάξεως οἰουδῆποτε τῶν νομισμάτων ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀμφοτέρων τῶν πόλεων. Ἐν ἔτει ὅμως 440 τὸ Βυζάντιον ἀπέστη, συγχρόνως τῇ Σάμῳ κατὰ τῆς Ἀθηναϊκῆς ἡγεμονίας (Θουκυδ., Α. 113) μετὰ δὲ τὴν ἐν ἔτει 439 πτώσιν τῆς Σάμου «ζυνέβησαν, ὡς λέγει ὁ Θουκυδίδης (Α. 117), καὶ οἱ Βυζάντιοι ὡσπερ καὶ πρότερον ὑπήκουσι εἶναι». Ἄν καὶ ἡ συνεπεία τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης ἐλευθερία τοῦ Βυζαντίου δὲν διήρκεσεν πολὺ, παρουσιάζει ὅμως τὸ ἀρχαιότερον χρονικὸν διάστημα καθ' ὃ ἡ πόλις ἠδύνατο νὰ κόψῃ ἴδια νομίσματα, ὡς τεκμήριον τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς. Κατὰ τὸ χρονικὸν ἐκεῖνο διάστημα ἐκόπησαν πάντες, φρονῶ, οἱ περίφημοι σιδίρειοι τῶν Βυζαντίων, οἱ μὴ δυνάμενοι μὲν νὰ ὦσιν μεταγενέστεροι τοῦ 416 π. Χ., ὅτε ὡς θὰ ἴδωμεν ἐκόπησαν τὰ ἀρχαιότερα ἀργυρᾶ τῶν Βυζαντίων νομίσματα, ἀναφερόμενοι δὲ ἐν Ἀριστοφάνους *Νεφέλαις* (στ. 248), αἵτινες εἰσι τοῦ ἔτους 423 π.Χ., καὶ ἐν *Πεισίνδρῳ* Πλάτωνος τοῦ κωμικοῦ (Πολυδεύκης 9, 78) ὅστις ἔγραψεν ἀπὸ τοῦ 427 π.Χ. Ἡ καθ' ἀπάσας σχεδὸν τὰς ἐποχὰς παρακολουθήσασα τὴν πολιτικὴν τῶν Βυζαντίων πόλεις τῶν Καλχηδονίων, δὲν φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἐτόλμησε ν' ἀποστατήσῃ, καθ' ὃν χρόνον καὶ τὸ Βυζάντιον. Τοῦλάχιστον οὐδεμία τῶν ἡγηγῶν παρέχει τι τὸ ἐνδόξιμον εἰς τὸ νὰ εἰκάσωμεν τοιοῦτόν τι. Ἀπ' ἐναντίου μάλιστα φαίνεται ὅτι παρέμεινε πιστὴ τοῖς Ἀθηναίοις, τοῦθ' ὅπερ κατὰ συνέπειαν θὰ συνεπέφερε τὴν εὐνοίαν τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐπομένως μείζονα ἐλευθερίαν διὰ τοὺς Καλχηδονίους, οἵτινες μιμούμενοι τοὺς Βυζαντίους θὰ ἔκο-

¹ Imhoof-Blumer, Monn. Graecques, σελ. 63 καὶ 74.

ψαν τὰ περὶ ὧν πρόκειται νομίσματα, ἅτινα ἐξεταζόμενα ἐν συγκρίσει πρὸ τὰ τῶν Βυζαντίων δεικνύουσι τὸ ἐπικρατῆσαν ἐν τῇ πόλει πολιτικὸν πνεῦμα. Διότι ὡς οἱ σιδηροὶ ἦσαν νόμισμα ἀπομιμούμενον τὰ τῶν Λακεδαιμονίων, ἐχθρῶν τῶν Ἀθηναίων (ἴδ. Πολυδ. 7, 105: *ὄβελοὶ σιδηροῦ, νόμισμα σιδηροῦν τὸ Λακεδαιμονίωρ καὶ Βυζαντίωρ*), οὕτω τὰ νομίσματα ταῦτα τῶν Καλχηδονίων ἐκόπησαν κατὰ τὸ ἄττικόν σύστημα, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ σύγχρονα τῶν Βυζαντίων, καὶ τὰ μεταγενέστερα ἀμφοτέρων, τὰ ὄντα περσικοῦ συστήματος. Αὐτοὶ δ' οἱ τύποι, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς ὅλα τῶν κατόπιν ἐποχῶν, οὐδεμίαν ὁμοιότητα παρουσιάζουσι πρὸς τοὺς τῶν νομισμάτων τῶν Βυζαντίων. Τέλος ἡ σπανιότης αὐτῶν ἐνδεικνύει ὅτι ἐκόπησαν μόνον διαρκοῦντος βραχέος χρονικοῦ διαστήματος, οἷον εἶνε ἐκεῖνο ἐν ᾧ τάσσομεν αὐτά.

Εἶπομεν δ' ὅτι δὲν δύνανται νὰ ᾧσιν μεταγενέστερα τοῦ 416 π. Χ., ἕνεκεν τῶν ἐξῆς. Μετὰ τὸ 439 ἀμφοτέραι αἱ πόλεις παραμένουσι πισταὶ τοῖς Ἀθηναίοις, οἷτινες ἄλλως τε ἐθαλασσοκράτου. Οὕτω κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (431 π. Χ.) εὐρίσκομεν τοὺς Βυζαντίους ἀκολουθοῦντας τοὺς Ἀθηναίους, ἐν ἔτει δὲ 424 π. Χ. τὴν Καλχηδόνα χρησιμεύουσαν ὡς καταφύγιον τῷ Ἀθηναϊκῷ στόλῳ (Θουκυδ. 4, 75). Ἐν τούτοις ἀμφοτέραι αἱ πόλεις δὲν παρέμενον ἀσμένως ὑπὸ τὴν πιεστικὴν καὶ προσβλητικὴν ἀποβάσαν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηναίων, ἀλλ' ἐκ φόβου πρὸς τὸν ἰσχυρὸν Ἀθηναϊκὸν στόλον. Ὡς τόσαι δ' ἄλλαι πόλεις εὐκαιρίαν ἐζήτουν ν' ἀπαλλαγθῶσι τῆς ἀθηναϊκῆς ἡγεμονίας. Οὕτω βλέπομεν αὐτὰς αἰφνης ἐν ἔτει 416 π. Χ. ὅποτε οἱ Ἀθηναῖοι διετέλουν ἔλως ἀπησπολημένοι ὑπὸ τῆς μεγάλης αὐτῶν κατὰ τῶν Συρακουσίων ἐκστρατείας, νὰ πράττωσιν ὡς ἂν ἦσαν ἐντελῶς ἐλεύθεροι. Συμμαχήσασαι δηλαδὴ καὶ παραλαβοῦσαι Θρᾶκας ἐστράτευσαν εἰς τὴν Βιθυνίαν, ἧς τὴν μὲν χώραν ἐπέβησαν πολλὰ δὲ τῶν μικρῶν πολισμάτων ἐκπολιορκήσασαι ἐξετέλεσαν πράξεις ὠμοσάτας, κατασφάζασαι τοὺς κατοίκους.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, καὶ ἐκ τῶν χρημάτων τῆς μεγάλης λείας ἦν ἐξ αὐτῆς ἐπορίσθησαν οἱ σύμμαχοι, ἐκόπη πάντως, φρονῶ, ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν μέχρι ἡμῶν περισωθέντων δραχμῶν περσικοῦ συστήματος, τῶν φερουσῶν

πάντας τοὺς χαρακτῆρας νομισμάτων κοπέντων συγγρόνως καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπὸ τῶν δύο πόλεων. Εἰσὶ δηλαδὴ τοῦ αὐτοῦ συστήματος, τῆς αὐτῆς τέχνης. Ἡ δύνατό τις μάλιστα νὰ εἴπη ὅτι ἐκόπησαν ἐν τῷ αὐτῷ νομισματοκοπιῷ ἢ ὅτι ἐχαράχθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου, τόσον ἀλλήλως ὁμοιάζουσιν. Ὡς δ' ὁ Head καὶ Wroth (ἐνθα ἄνωτέρω) ὀρθῶς παρατήρησαν, εἰσὶ μεταγενέστεραι τῶν περὶ ὧν ἐνταῦθα πρόκειται δραχμῶν καὶ ἡμιδράχμων τῆς Καλχηδόνος, τοῦ ἄττικοῦ συστήματος (439-416 π. Χ.). Πρὸς δὲ τὰ πολυάριθμα ὑστερόσημα ἅτινα φέρουσιν, εὐρισκόμενα καὶ ἐπὶ τῶν συγγρόνων περσικῶν σίκλων (Head, *Hist. num.*, σελ. 230) δεικνύουσιν ὅτι ἀνήκουσι τῇ παρούσῃ ἐποχῇ. Τέλος διακρίνονται τῶν ἐπομένων καὶ ὑπὸ τοῦ διαφόρου αὐτῶν νομισματικοῦ συστήματος, ὅπερ ὄν περσικὸν ἀντὶ τοῦ προηγηθέντος ἄττικοῦ, ὑποδεικνύει τὸ ἀποστατικὸν πνεῦμα τὸ ἐπικρατῆσαν κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἐν ἀμφοτέροις ταῖς πόλεσι, καὶ τὴν πρὸς τοὺς Πέρσας προσέγγισιν (Παρθλ. καὶ τὰς ἐν ἔτει 411 καὶ 410 φιλικὰς σχέσεις τῶν Καλχηδονίων καὶ Βυζαντίων πρὸς τὸν σατράπην Φαρνάβαζον). Ἄλλως τε ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκείνων κατ' οὐδὲν αἱ πόλεις ἐφοβοῦντο τοὺς Ἀθηναίους, ὧν, συνεπιὰ τῆς ἐν Σικελίᾳ μεγάλης καταστροφῆς, « συνέβη τὴν ἡγεμονίαν καταφρονηθῆναι¹ ».

Προκειμένου δεύτερον περὶ τῶν τύπων τῶν περὶ ὧν ἐνταῦθα πρόκειται νομισμάτων σημειώμεν ὅτι πάντες σχεδὸν οἱ νομισματικοὶ π. γ. οἱ Pellerin, Eckhel, (D. N. V. II, 411) Mionnet (II, σελ. 421 καὶ Supplement V, σελ. 25), Leake, (*Num. Hell. Asiat. Greece*, σελ. 40) Head (*Hist. Num.* σελ. 438) κλπ. κλπ. οὐδεμίαν προτείνουσιν αὐτῶν ἐρμηνείαν. Μόνος ὁ Wroth (ἐνθα ἄν.) ὑποσίθησιν ὅτι ἴσως ἢ μὲν πρώτη τῶν κεφαλῶν ἀπεικονίζει τὸν Δία, ἢ δὲ δευτέρα τὸν Ἀπόλλωνα. Ἄλλ' ὡς βλέπει τις εὐκόλως, οὐδὲν ἔχουσιν αὐταὶ τὸ χαρακτηρίζον αὐτὰς ὡς τοιαύτας, ἐπομένως ἢ ἐρμηνεία αὕτη εἶνε ὄλως ἀβάσιμος. Φρονῶ ὅτι ἡ δύνατό τις νὰ ἀντιπροτείνη τὴν ἐξῆς.

Ὡς βλέπει τις, ἀμφοτέραι αἱ κεφαλαὶ οὐδὲν ἔχουσιν τὸ χαρακτηρίζον αὐτὰς ὡς κεφαλὰς θεῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἐκόπησαν δὲν ἐπιτρέπει νὰ σκεφθῶμεν ὅτι εἰσὶν προσωπογραφίαι

¹ Διοδώρ., XIII, 34.

ιστορικῶν τινων προσώπων, τῆς συνηθείας ταύτης, ὡς γνωστὸν, μόνον ἀπὸ τῶν χρόνων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου εἰσαχθείσης ἐν τῇ νομισματικῇ, ἀπομένει ἡμῖν ἀναγκαιῶς νὰ παραδεχθῶμεν αὐτὰς ὡς παριστώσας δύο τῶν ἐγγωρίων τῇ Καλχηδόνι ἡρώων. Ἐπὶ πλεόν δὲ ἡ ἡλικία τῶν ἀπεικονιζομένων, ὧν ὁ εἷς ἀνὴρ τέλειος καὶ ὁ ἕτερος νεανίσκος, ἐπιτρέπει τὴν ὑπόθεσιν ὅτι εἰσὶ συγγενεῖς τινες, πατὴρ καὶ υἱὸς ἴσως, τοσοῦτον μᾶλλον ὅσον συγγενεύουσι διὰ τῆς ταυτότητος τοῦ ὀπισθοτύπου, κοινοῦ ὄντος δι' ἀμφοτέρας τὰς κεφαλὰς, καὶ διὰ τοῦ ὅτι ἀμφοτέρα τὰ νομίσματα ἐκόπησαν συγγρόνως τὸ μὲν ὡς δραχμὴ τὸ δ' ὡς ἡμίσεια τοιαύτη.

Τίνες ὅμως ἤρωες πρέπει νὰ ζητηθῶσι ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν Καλχηδονίων. Κατὰ παράδοσιν τινα, διασωθεῖσαν παρὰ Ἡσυχίῳ τῷ Μιλησίῳ (§ 21) ἢ Καλχηδῶν ἐκλήθη « ἀπὸ τοῦ παιδὸς Κάλχαντος τοῦ μάντεως ὕστερον τοῦ Τρωικοῦ πολέμου γενομένου ». Ἐξ ἄλλου γνωρίζομεν ὅτι ὁ Κάλχας ἦτο κάτοικος τῶν Μεγάρων (Παυσ. Α. 41, 1), ἅτινα πάλιν ἦσαν ἡ μητρόπολις τῶν Καλχηδονίων¹. Φρονῶ λοιπὸν ὅτι ὡς οἱ Βυζάντιοι ἀπεικονίζον ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῶν τὸν κτίστην Βύζαντα τὸν Μεγαρέα, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ Κερόεσσαν ('Αρχ. Ἐφημ. 1889, σελ. 71, 79), ἢ ὡς οἱ κάτοικοι τῆς Μακεδονικῆς πόλεως Αἰνέας, ἀπεικονίζον ἐπὶ τῶν νομισμάτων τὸν κτίστην Αἰνεῖαν καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀσκάνιον (Friedlaender, Monatsb. der Berl. Akad. Nov. 1878 καὶ ἐν Zeitschr. f. Num. VII, p. 222—Imhoof-Blumer Monn. Grecques, p. 62-63), οὕτω καὶ οἱ Καλχηδόνιοι ἀπεικόνισαν ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῶν τὸν κτίστην τῆς πόλεως τῶν καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ Κάλχαντα, τὸν μάντιν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον. Ἡ ταυτότης τῶν ὀνομάτων Κάλχας καὶ Καλχηδῶν τὸ ἀρχαῖον μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ διδασκάλου τοῦ Κάλχαντος, ὅπερ ἐκέκτητο ἡ πόλις (Λουκιανοῦ Ψευδομάντις 10)· ὁ τροχὸς ὁ χρησιμεύων ὡς ὀπισθότυπον τῶν νομισμάτων, ὁ ἀναφερόμενος καθ' ἃ πολλοὶ παραδέχονται εἰς τὸν *μαντικὸν κύκλον* (Revue Numism.

¹ Σημειωτέον ὅτι καθ' ἃ ὁ Εὐστάθιος λέγει (σχόλια εἰς Διονύσιον 803) ὁ Ἀρριανὸς ἔγραψεν ὅτι ἡ Καλχηδὼν ὀνομάσθη ἀπὸ υἱοῦ τινος τοῦ Κρόνου, ἄρ' οὐ ἐκλήθη πρῶτον ὁ παραρρέων ποταμὸς, καὶ κατόπιν αὐτὴ ἡ πόλις. Πρὸς τὴν παράδοσιν ταύτην συμφωνοῦσι καὶ τὰ παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ: « Καλχηδῶν, ἐκλήθη ἀπὸ Κάλκιδος τοῦ παρακειμένου ποιημοῦ ».

1888, σελ. 496)· ἡ ὁμοίότης, καθ' ἡλικίαν τοῦ Κάλχιστον, τῆς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων πρεσβυτέρως κεφαλῆς, πρὸς τινὰς τῶν γνωστῶν ἡμῖν μεταγενεστέρων παραστάσεων τοῦ Κάλχαντος· τέλος δὲ παράδοσις τις σχετίζουσα τὸ ἐπίνειον τῶν Καλχηδονίων Χρυσόπολιν, πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ τὴν Χρυσήϊδα, ἐπομένως καὶ πρὸς τὸν Κάλχαντα (Στεφ. Βυζ., Χρυσόπολις, κλπ.), συντρέγουσι φρονῶ, εἰς τὸ νὰ καταστήσωσι παραδεκτὴν τὴν προτεινομένην ἐνταῦθα ἐξήγησιν τῶν τύπων.

Δ'.) ΝΟΜΙΣΜΑ ΚΡΗΤΗΣ ΛΒΕΒΑΙΟΝ.

(ΣΥΜΒΟΛΗ ΕἰΣ ΤΟ ΚΡΗΤΙΚΟΝ ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ).

Τὸ ἐπόμενον ἀνέκδοτον (Πίν. 8. 1) νόμισμα, οὐ ὅμοιον, ἀλλὰ δυστυχῶς κακῆς διατηρήσεως, κενηταὶ καὶ ἡ ἡμετέρα Ἐθνικὴ συλλογὴ, εὐρίσκατο πρὸ τινων μηνῶν ἐν ταῖς χερσὶν ἰδιώτου τινός. Ἐπισταμένως αὐτὸ ἐξετάσας ἐπίσθην ὅτι εἶνε *κρητικόν*. Ὁ θέλων νὰ πεισθῇ περὶ τούτου, ἄς συγκρίνη αὐτὸ πρὸς τὰ νομίσματα τὰ δημοσιευθέντα ἐν τῷ βιβλίῳ ἡμῶν Numismatique de la Crète ancienne, σελ. 303, 3-3, Πίναξ XXIX, ἀρ. 8-10, τὰ κατὰ τέχνην, τύπους, καὶ σταθμὸν ὁμοιώτατα. — Ἰδοὺ ἡ περιγραφή αὐτοῦ·

Α. 18. — Κεφαλὴ βοῦς μετὰ τοῦ τραχήλου, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ ἀρ. ΘΥ ἐκ τῶν ἄνω. Τὸ ὄλον ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.

Ὅπ. — Τρίαινα ἄνευ στελεοῦ, ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Σταθμὸς, γραμμ. 4,979. (Τὸ ἐν Ἀθήναις, γρ. 4,73· τρίτον δὲ ἐν τῇ συλλογῇ Löbbecke, γρ. 4,83).

Ἐν τῷ προκειμένῳ νομίσματι πρωτοφανὲς καὶ σπουδαῖον εἶνε ἡ ἐπιγραφή, ἧς τὸ μὲν πρῶτον γράμμα, ἕνεκεν τοῦ ἐπομένου συμφώνου πρέπει ἀντὶ θ ν' ἀναγνωσθῆ Ὡ ἢ Ο, δηλαδὴ ὡς ἐπὶ τῶν συγγρόνων νομισμάτων τῶν Λυττιῶν (ἰδ. Num. de la Crète, σελ. 231-232, ἀρ. 12-26), τοῦ θ πιθωνῶς ἐν τῇ ἐπιγραφῇ πάλαι ἔχοντος τὸ σχῆμα Θ ὡς ἐν Ἐλευθερνῆς τῆς Κρήτης (Num. de la Crète, σελ. 130, 1). Τὸ δεύτερον γράμμα Ψ¹ εἶνε γνωστὸν

¹ Gargiulo, Musée de Naples, Πίν. 24.

² Τὸ τυπογραφικὸν τοῦτο στοιχεῖον δὲν ἀποδίδει ἐντελῶς τὸ σχῆμα

ὑπὸ τὰ σχήματα Ψ καὶ Υ ὡς = τῷ ψ ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἀλφαβήτοις τῆς Ἀλικαρνασοῦ, Ἐφέσου, Τέω, Παμφυλίας, Χίου, Μαρωονίας, Κορίνθου, Μιλήτου καὶ Σελινούντος· ὡς = τῷ γ δὲ ἐν τοῖς ὁμοίοις τοῖς Εὐβοίας, Βοιωτίας, Λοκρῶν, Φωκίδος, Θεσσαλίας, Λακωνίας, Ἀρκαδίας, Ἀργολίδος, Ἡλίδος καὶ Κεφαλληνίας. Ἐν Κρήτῃ ὅμως εἶνε ἐντελῶς ἄγνωστον καὶ διὰ τοῦτο ὁ Kirchhoff (Griech. Alphab. 4^η ἐκδ. σελ. 180) συγκατέλεξεν αὐτὴν μεταξὺ τῶν γωρῶν, ὧν δὲν εὐρέθησαν ἐπιγραφαὶ περιέχουσαι τὰ μὴ φοινικικὰ στοιχεῖα Φ, Χ καὶ Ψ.

Νῦν ὅμως τὸ προκείμενον κρητικὸν καὶ ἕτερον ἐπίσης κρητικὸν ἀποκείμενον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Winterthur καὶ φέρον τὴν ἐπιγραφὴν. . ΞΨΞ, δεικνύουσι ὅτι ἡ κατάταξις τοῦ Kirchhoff πρέπει νὰ τροποποιηθῇ¹.

Καὶ περὶ μὲν τῆς ἀναγνώσεως, ταῦτα. Τίνος ὅμως πόλεως τὸ ὄνομα ὑποκρύπτεται ὑπὸ τὰ στοιχεῖα ταῦτα ἀδυνατῶ ἐντελῶς νὰποφανθῶ, διότι οὐδὲν μεθ' ἑλας τὰς ἐρεῦνας μου ὄνομα πόλεως προσαρμόζον ἠδυνήθηεν νὰ εὑρω.

I. N. ΣΒΟΡΩΝΟΣ

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Δημοσιεύσαντα ἀνωτέρω (σελ. 81-82) τὸ ὑπ' ἀριθ. 50 κολοβὸν ψήφισμα μὲ διέλαθεν ἔλως ὁ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως λίθος, ὁ ὑπὸ τοῦ κ. Μυλωνᾶ δημοσιευθεὶς (*Bull. de Corr. hellén.*, 1888, σελ. 144)¹ ἐν ᾧ φέρεται ἀναγεγραμμένος ὡς γραμματεὺς ὁ Διεύχης Δημάρχου Φρεάρριος, ἤτοι αὐτὸς ἐκεῖνος, ὅστις βεβαίως καὶ ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ λίθῳ ὑπῆρχεν ἀναγεγραμμένος. Τούτου δ' οὕτως ἔχοντος καὶ τὸ περισῶθὲν τοῦ Ἐλευσινιακοῦ ψηφίσματος μέρος ἠδύνατο κάλλιστα νὰ συμπληρωθῇ ὡδὲ πως

Ἐπὶ Καλλιμάχου ἄρχοντος· ἔδοξεν τῷ Δήμῳ·
 Πανδιονίς (;) ἐπρυτ]άνευε· Διεύχης Δημάρ-
 χου² Φρεάρριος ἐγραμ]μάτευε· τῶν Προέδρων
 ἐπεψήφισεν . . . . .] δὴς Γαργήτιος.

Ἱεροκλείδης Τιμοστράτου Ἀλωπεκῆθεν [ε-
 ἴπεν . . . . . ἄρι:]στα ἔχει τῷ Δήμῳ
 . . . . . ὁ; ἐλευσι-
 νίων;]. . . . . χω-
 . . . . .

Οἶκον δ' ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 107 ἐν τῷ *C. I. A.*, II, 1, δημοσιευθέντι λίθῳ τὸ ὁ-

νομα τοῦ γραμματέως πρέπει κατὰ τὰ προειρημένα νὰ συμπληρωθῇ, ἤτοι Διεύχης Δημάρχου Φρεάρριος. Ἀλλὰ ταῦτα οὐχὶ πολλοῦ λόγου ἄξια ἴσως φανῶσιν ὄντα. Σημειώσεως ὅμως ἄξιον φαίνεται, ἐμοὶ τοῦλάχιστον, ὅν, ὅτι ἔχομεν τρία ψηφίσματα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἄρχοντος (τὰ δύο μάλιστα καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀναντιρρήτως εἰρημένα ἀνδρὸς καὶ ἴσως καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς πρυτανεύουσης φυλῆς), ὧν τὸ τυπικὸν τοσοῦτον εἶναι διάφορον.

Εἶχον δὲ τυπωθῆ ἡδὴ, ὅσα καὶ φέρονται ἀνωτέρω (σελ. 124) τετυπωμένα περὶ τοῦ ἐν Ἐλευσίνι Προστώου, ὅταν παρατήρησα ὅτι ἡ λέξις εὐρηται ἡδὴ ἐν Ψευδοπλουτάρχῳ (*V. X. O.*, 838)· λέγεται δηλ. ἐκεῖ ὅτι ὁ Τιμόθεος ὁ τοῦ Κόνωνος εἶχεν ἀναθέσει ταῖς θεαῖς ἐν Ἐλευσίνι ἔμπροσθεν τοῦ προστώου εἰκόνα χαλκῆν τοῦ διδασκάλου του Ἰσοκράτους ὑπὸ τοῦ Λεωχάρους ποιηθεῖσαν (παράβ. καὶ Brunn, *K. G.*, 1, σελ. 386, 389).

Ἐν Ἐλευσίνι τῇ 17^η Ἰανουαρίου 1891.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ

(Ἐξεδόθη τῇ 28^η Ἰανουαρίου 1891.)

τοῦ γράμματος, οὗ οἱ δύο βραχίονες εἰσὶν ἀνωτέρω καὶ μᾶλλον ὀριζοντίως.

¹ Μοὶ ὑπέμνησεν αὐτὸν φιλοφρόνως ὁ κ. Foucart.

² Ἐγραφα οὕτως καὶ ὄχι Δημάρχου (ὅπως ἦδη ἐν τῷ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως λίθῳ φέρεται γεγραμμένον) χάριν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γραμμάτων τοῦ στίχου. Ἀλλὰ καὶ ἐν μεταγενεστέροις ἔτι γρόνοις ἀπαντᾷ ἡ χρῆσις αὕτη τοῦ ὀ ἀντὶ τῆς διφθόγου ΟΥ ἐπὶ λίθων εἰς μεμονω-

μένα παραδείγματα, ἐνῶ συνηθεστάτη ἔτι ἦτο κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ' αἰῶνος.

¹ Num. de la Crète ancienne, σελ. 331, 2, Πίν. XXXI, 13. Τὴν ἐπιγραφὴν τούτου ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Winterthur ὄχι ἀκριβῶς μετεγράψαμεν. Ὁ Imhoof ἐξετάσας αὐτὸ καὶ πάλιν τῇ παρακλήσει ἡμῶν ἀναγινώσκει - ΞΨΞ, τοῦ δευτέρου στοιχείου ὄντος ἐντελῶς ὁμοίου πρὸς τὸ τοῦ νῦν δημοσιευομένου.

ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ

Λί ἐνταῦθα δημοσιεύμεναι παρατηρήσεις εἰς τὰς ἀρχαϊκὰς ἐπιγραφὰς τῆς Κρήτης ἔμελλον νὰ δημοσιευθῶσιν ἐν τῇ ἀπὸ πολλοῦ ἀπασχολούσῃ ἡμᾶς πραγματείᾳ περὶ τῆς Κρητικῆς διαλέκτου. Ἐπειδὴ δὲ παρέστη ἀνάγκη νὰ ἀναβληθῇ ἐπ' ἄλιγον ἡ δημοσίευσίς αὐτῆς, σπεύδομεν νὰ δημοσιεύσωμεν ταύτας διὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος, ἵνα ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῶν παρασκευαζόντων νέας ἐκδόσεις τῶν Κρητικῶν ἐπιγραφῶν.

ΓΟΥΡΥΝΙΚΗ ΔΩΔΕΚΑΔΕΛΤΟΣ

I. 12 : αἱ δ' ἀννίοιτο μὲ ἄγεν, τὸν δικαστὰν ὀμνύντα κρίνεν, αἱ μὲ ἀποπονίοι μαῖτους.

Ὁ Zitelmann σελ. 86 ἐρμηνεύει: wenn der Beklagte behauptet, er habe den Menschen nicht bei sich, also: er habe ihn innerhalb der drei Tage [zurückgegeben: Ἄλλ' ἡ προηγουμένη διάταξις (I, 9) τῷ δὲ χρόνῳ τὸν δικαστὰν ὀμνύντα κρίνεν προβλέπει τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ ἐντὸς τῆς προθεσμίας ἀπόλυσις τοῦ ἀπαχθέντος ἔθελεν ἀμνησθηθῆ. Διὸ νομίζομεν ὅτι ἡ ἄρνησις τοῦ ἄγειν ἐνταῦθα οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἀμνησθητικὴ περὶ τῆς κατοχῆς τοῦ ἀπαχθέντος, δηλαδὴ ἐὰν ὁ ἐναγόμενος ἰσχυρίζεται ὅτι δὲν ἀπήγαγεν, ἀλλ' ὅτι εἶχε καὶ πρότερον εἰς τὴν κατοχὴν αὐτοῦ τὸν ἀμνησθητόμενον, ἐπομένως ὅτι δὲν εἶνε ἀπαγωγεὺς.

II. 16: αἱ κα τὰν ἐλευθέρων ἐπιπερεῖται οἷπεν ἀκεύοντος καδεστᾶ, δέκα στατέραν καταστασεῖ αἱ ἀποπονίοι μαῖτους.

Ἡ ποινὴ ἐπιβάλλεται ὡς ἱκανοποιήσις τοῦ κηδεστοῦ, οὗ τὴν κατοικίαν δὲν ἐσεβάσθη ὁ ἔνοχος, ὅχι τῆς γυναικὸς, ἥς προϋποτίθεται ἡ συγκατάθεσις, ὡς καὶ ἐν τῇ ἐπομένῃ διατάξει στίχ. 20-27. Τὸ δὲ ἐπιπερεῖται δὲν ἀποβλέπει εἰς ἀπόπειραν μετὰ βίας, ἀλλὰ σημαίνει ὅτι ἡ ποινὴ ἐπιβάλλεται ἀνεξαρτήτως τῆς ἐπιτυχίας ἢ ἀποτυχίας. Οὕτως ἀναιροῦνται αἱ βεβιασμένα ἐρμηνεῖαι τοῦ Bücheler σελ. 19, Zitelmann σελ. 107 καὶ ἄλλων, ἄς ἴδῃ ἐν ταῖς ἐκδόσεσι τοῦ Baunaek σελ. 125 καὶ Gemoll σελ. 12.

III. 9: ὅ,τι δέ τις κ' ἀπομοσάνσαι παρέλει πέντε στατέραν καταστασεῖ καὶ τὸ κρῆος αὐτόν.

Ὁλως πλημμελῆς εἶνε ἡ ἐρμηνεῖα τοῦ Zitelmann σελ. 124, καθ' ἣν τίς εἶνε ὁ κατ' ἐντολὴν καὶ πρὸς ὄφελος τῆς διαζευγνυμένης γυναικὸς (ἀπομοσάνσαι) ἀραιῶν τι, διότι τότε θὰ ἦτο περιττὴ ἡ ἐπομένη διάταξις αἱ δὲ κ' ἀ.κ.λότριος συνεσπάδδει, ἣν ἐπίσης κακῶς ἔρμηνευσεν, «ἐὰν τις ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ διαζυγίου ὑπεξαιρέσῃ τι πρὸς ἴδιον ὄφελος». Ἡ τοιαύτη ὑπεξαιρέσις οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ κλοπή· περὶ κλοπῆς δὲ τελουμένης ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ διαζυγίου οὐδεμίαν ἀνάγκη εἰδικῆς διατάξεως ὑπῆρχε, διότι οὐδαμῶς διαφέρει τῆς ὑπὸ τὰς συνήθεις περιστάσεις τελουμένης. Ἐπειτα πρὸς τί ἡ πρόθεσις ἐν τῷ συνεσπάδδει;

Καθ' ἡμᾶς ἡ ὁρθὴ ἐρμηνεῖα εἶνε ἡ ἑξῆς. Ἐὰν ἡ διαζευγνυμένη γυνὴ ὑπεξαιρέσῃ τι ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ ἀνδρός, καταδικάζεται εἰς πρόστιμον καὶ εἰς ἀπόδοσιν τοῦ ὑπεξαιρεθέντος πράγματος (III 1-5). Ἐὰν δὲ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὸ πρᾶγμα τοῦτο δὲν ἀνήκεν εἰς τὸν σύζυγον, ἀλλ' εἰς αὐτὴν, ὑποχρεοῦται νὰ ὁμώσῃ εἰδικὸν ὄρκον (III 5-8). Μετὰ τὴν ὄρκωσιν τὸ ἀμνησθητόμενον ἀναγνωρίζεται ὡς ἰδιοκτησίᾳ αὐτῆς, ὁ δ' ἀραιρέσας αὐτὸ (εἴτε ὁ ἀνὴρ εἴτε συγγενὴς τοῦ ἀνδρός) καταδικάζεται εἰς πρόστιμον καὶ εἰς ἀπόδοσιν τοῦ πράγματος εἰς τὴν δικαιοσύχον (III 8-11).

Ἡ δ' ἐπομένη διάταξις αἱ δὲ κ' ἀ.κ.λότριος συνεσπάδδει οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὰ ἀμέσως προηγούμενα, ἀλλὰ πρέπει νὰ συνασθῆ πρὸς τὰ ἀνωτέρω (III 1, κ. ἑξ.): ἐπιβάλλεται δὲ δι' αὐτῆς ποινὴ εἰς τὸν διευκολύνοντα τὴν ὑπεξαιρέσιν τῶν πραγμάτων ὑπὸ τῆς γυναικὸς.

III. 24: αἱ δὲ κα ἄτεκνον καταλείπει, τὰ τε Fὰ αὐτὰς ἔκεν κῶτ[ι] κ' ἐ[ν]υπᾶνει [τ]ὰν ἐμ[ί]ναν κα[ὶ] τ[ῶ] καρπ[ῶ] τῶ ἐνδ[ῶ]θεν πεδὰ τὸν ἐπιβαλλόντ[ον] μοῖραν.

Ὁ καρπὸς ὁ ἐνδοθεν εἶνε ὁ ἥδη συγκεκομισμένος καὶ ἐν τῷ οἴκῳ ἀποκείμενος. Ἄπορον φαίνεται ἡμῖν ὅτι οἱ ἐρμηνευταὶ παριδόντες τὴν ἀπλουστά-

την ταύτην ἐρμηνείαν ἐπενόησαν ἄλλας ἔλως πλημμυλεῖς· οἷον ὁ Bücheler σελ. 13 «τὸ ἄλλο εἰσὸδῆμα ἐκτὸς τῶν ἀγρῶν κτλ.», ὁ Baunack «vom Ertrag des Haus-besitzes», ὁ Zitelmann σελ. 122 «ὁ ἐκ τῶν ἰδιαιτέρων κτημάτων τῆς γυναικὸς προερχόμενος». Ὁ Gemoll εὐρίσκει τὴν φράσιν ἀνιγματοῦδη (raetselhaft)!

IV. 34: αἷς κα μὲ Φοικεύς ἐν Φοικεῖ ἐπὶ κόραι Φοικίον.

Δὲν ἐξαίρουσθαι τῆς διανομῆς αἱ κατοικίαι τῶν δούλων, ὡς νομίζει ὁ Zitelmann σελ. 137, ἀλλὰ μόνον τὰ εἰς τοὺς δούλους ἀνήκοντα ἔπιπλα (ἅ τί κ' ἐν ταῖς (σ)τέγαις ἐνεῖ).

V. 1: γυνὰ ὁ[τ]εῖα κρέματα μὲ ἔκει ἔ [πα]τρόδ δόντος ἔ ἀ[δ]ελπιῶ ἔ ἐπισπένσκητος ἔ ἀπολα[κ]όνσα, αἱ ὁ-κ' ὁ Αἰθ[α]λεύς (σ)ταρτός, ἐκοσμῖον οἱ σὺν Κύ[λ]λοι, ταύ-τας μὲν ἀπολαγκάνεν, ταῖδ' δὲ πρόθηα μὲ ἔ[ν]δικον ἔμεν.

Οὕτως ἐξέδωκε τὸ παρὸν χωρίον, ἀποδεχθεῖς ἐν μέρει τὰς συμπληρώσεις τοῦ Comparetti ὁ Baunack ἠρμήνευσε δὲ ὡς ἐξῆς. Wenn eine Frau Besitztümer (gegenwärtig noch) nicht hat, sei es, dass sie ihr der Vater vermacht hat, oder der Bruder, oder zugesichert hat, oder dass sie ihr als Erbteil zugefallen sind. (gemäß den Bestimmungen), wie (sie festgesetzt wurden) als der Aithaleische Startos (die oberste Leitung hatte), Kosmionten Kyllos und Genossen waren, — diese Frauen sollen sie erhalten, gegen die früheren aber soll nicht Klage anhängig gemacht werden.

Τὴν δὲ κοσμητεῖαν τῶν σὺν Κύλλῳ θεωρεῖ ὁ Baunack σελ. 129 ὡς τὸ ἔτος τῆς ἐκδόσεως τῶν παρόντων νόμων, ὑπονοεῖ δὲ τὸ ἔγραπται ὡς ῥῆμα τῆς διὰ τοῦ ἡ ἀρχομένης προτάσεως. Ἄλλ' ὅτι ἡ κοσμητεῖα αὕτη δὲν δύναται νὰ εἶνε τὸ ἔτος τῆς ἐκδόσεως τῶν παρόντων νόμων, δύναται τις, νομίζομεν, μετὰ βεβαιότητος νὰ συμπεράνη ἐκ τῆς προηγουμένης διατάξεως (IV 48-52) ὅτεῖται δὲ πρόθη' ἔδοκε ἔ ἐπίσπενσε, ταῦτ' ἔκει, ἄλλα δὲ μὲ ἀπολα[κ]άνειν· διότι ἀφοῦ διὰ τῆς παρούσης διατάξεως καὶ αἱ μηδὲν λαβοῦσαι παρὰ τοῦ πατρὸς πρὸ τῆς κοσμητείας τῶν σὺν Κύλλῳ ἀποβάλλουσι πᾶν δικαίωμα διεκδικήσεως, θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ γείνη πρότερον λόγος περὶ τῶν λαβουσῶν τι. ¹ Δὲν ἀμφιβάλλομεν λοιπὸν ὅτι ἡ κοσμητεῖα αὕτη εἶνε

κατὰ τι παλαιότερα τῆς ἐκδόσεως τῆς Γορτυνικῆς Δωδεκαθέλου.

Τοῦτου οὕτως ἔχοντος δὲν ἦτο δυνατόν, νομίζομεν, ὁ νόμος νὰ ἀναιρέσθῃ τὴν ἐπὶ τῶν πατρῶων κυριότητα τῶν πρὸ τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ ἐπὶ ζημίαι τῶν θυγατέρων κληρονομησάντων υἱῶν, ἂν οὗτοι εἶχον κεκτημένα καὶ ἀναμφισβήτητα δικαίωματα, πιστεύομεν δὲ μᾶλλον ὅτι πρὸ τοῦ παρόντος νόμου ὑπῆρχον μὲν διατάξεις περὶ τοῦ κληρονομικοῦ δικαίωματος τῶν ἀνυπάνδρων θυγατέρων, ἀλλ' ὅχι καὶ περὶ τῶν ὑπάνδρων. ¹ Ἐκ τούτου φυσικὸν ἦτο νὰ ἐγερωσῶσι δίκαια, ὧν ἄλλαι μὲν διελύοντο διὰ συμβιβασμοῦ, ἄλλαι δ' ἔμενον ἐκκρεμεῖς. Διὰ τοῦ παρόντος νόμου λοιπὸν αἱ μὲν παλαιότεραι τῆς ὀριζομένης χρονικῆς ἀφετηρίας δίκαια κηρύττονται παραγεγραμμένα, ἀναγνωρίζονται δὲ τὰ δικαίωματα τῶν ἐνεῦθεν αὐτῆς διεκδικουσῶν μερίδα, ἂν αὗται δὲν εἶχον πρότερον προικοδοτηθῆ ὀπωσθήποτε, ἢ δὲν εἶχον διαλύσει τὴν δίκην διὰ συμβιβασμοῦ. Οὕτως ἡμεῖς ἐννοοῦμεν τὴν παροῦσαν διάταξιν, καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἐρμηνείαν πρέπει νὰ γραφῆ αἱ ὅκ' ὁ Αἰθαλεύς σταρτός ἐκοσμῖον, ὑπονοουμένου τοῦ ῥήματος μὴ εἶχον νὰ συμπληρωθῆ δὲ ἐν στίχ. 4 ἀπολα[κ]όνσα (= ὡς ἀντάλλαγμα ἀντὶ τῶν ἀξιουμένων λαβοῦσα) ἀντὶ τοῦ ἀκατανοήτου ἀπολα[κ]όνσα.

Ἄλλων ἐκδοτῶν ἀναγνώσεις καὶ ἐρμηνείας προτιμῶμεν νὰ μὴ ἀναφέρωμεν.

V. 22: αἱ δὲ κα μὲ τις εἶ τούτον, οἷς κ' ἐπιβάλλει, ὅπῃ κ' εἶ, τὰ κρέματα τούτος ἀνακίεθθαι.

Ὅτε ἡ ἀνάγνωσις ὅπῃ κ' εἶ τοῦ Comparetti, οὕτε τὸ ὅπῃ κ' εἶ τοῦ Bücheler παρέχουσιν ἀποδεκτὴν τινα ἐρμηνείαν. ² Ἡμεῖς δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἐν τῷ ὀπο τούτῳ ἔχομεν τὴν γενικὴν τῆς ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας ὅτις, ἥς νεώτερος τύπος κατ' ἀναλογίαν τῆς ὀνομαστικῆς ἐσχηματισμένος εἶνε τὸ ἀπτικὸν ὄτον. Ἠββλ. Brugmann Gr. Gr. ² σελ. 54 Grundriss der vergl Gr. I σελ. 315 Meyer Gr. Gr. ² σελ. 191 ἐξ.

Ἄθεν ἀναγνωσκόμεν: ὅπω κ' ἢ τὰ χρήματα =

¹ Διὰ τοῦτο καὶ μόνον περὶ τούτων διαλαμβάνει ἡ παροῦσα διάταξις (γυνὰ ὅχι θυγάτηρ).

² Ὁ Baunack ἐρμηνεύει denen es (das Vermögen) zukommt nach irgend welchem Verwandtschaftsgrade. Ὁ Kirehner Rhein. Mus. 43 σελ. 145) mögen sie auch so fern ihm stehen. Κατὰ τὴν διαφόρως ὁ Zitelmann (σελ. 144).

¹ Ἄλλας τινὰς ἀποδείξεις ἴδε παρὰ Zitelmann σελ. 141.

νά λάβωσι τὴν περιουσίαν οἱ συγγενεῖς ἐκείνου, οὐ-
τινος εἶνε ἡ περιουσία. Τὴν αὐτὴν γενικὴν ἀνευρί-
σκουμεν καὶ X 33 ἀρτασιον ἔμεν, ὅπο καί τ.λ. 165
= ἐπιτρέπεται ἡ υἱοθεσία ἐκείνου, τὸν ὅποσον θέλει
τις, καὶ ἐν ἄλλῃ ἐκ Γόρτυνος ἐπιγραφή (Museo ital.
II σελ. 398 A, V 13) αἰ δέ καὶ μὲ ἔρημ ὅπο κατα-
στασεῖ = ἐὰν δὲ μὴ ἔχη ἐξ οὗ ἀποτείση, καὶ ἐν τῇ
συνθήκῃ τῶν Λυττίων καὶ τῶν Μαλλακίων (Museo
Ital. III ἀριθ. 33 στίχ. 16) αἰ δὲ μὴ πρα[ξ]αίεν
οἱ [κόσμοι ἀ]ποτεισάντων ἕκαστος τῷ κόσμ.ω) στα-
[τήρας] πε[ν]τακατίας τῆι πόλι ὅπω κα συλάσ[τη]ι
= τῇ πόλει τοῦ συληθέντος.

V. 25: αἰ δὲ μὲ εἶεν ἐπιβαλλόντες, τῆς Φοικίας, οἴτι-
νες κ' ἴοντι ὁ κληρως, τούτους ἔκεν τὰ κρέματα.

Πρῶτος ὁ Comparetti ἐξέλαβε τὸν κληρως ὡς
περιληπτικὴν ὀνομασίαν διὰ τὴν παρὰ τοῖς Κρησὶν
ιδίαν τάξιν δούλων, οἵτινες ὠνομάζοντο κληρῶται
(Ψύχ. κληρῶται εἰλωτες. Ἀθῆν. VI, 263 E,
Πολυδ. III 83, Bekk. Anecd. σελ. 292, Ἐτυμολ.
M. 660). Τὴν ἐκδοχὴν ταύτην θεωρήσας ὡς τὴν
μόνην δυνατὴν ὁ Zitelmann¹ ἀνεκέρυξε τοὺς δού-
λους ὡς κληρονόμους τοῦ μὴ ἔχοντος ἄλλους συγ-
γενεῖς κυρίου, ἐπινεύοντος καὶ τοῦ Blass (Jahrb.
für Phil. 131). Ὁ δὲ Schaubе (Hermes XX σελ.
222) ἀπορρίπτων τὴν τοιαύτην ἐρμηναίαν, εὐρίσκει
ἄλλην πολὺ χείρονα. Μόνος ὁ Τυπάλλδος (Δικηγ.
σύλλ. Ἀθῆν. Β'. σελ. 340) εὗρε τὴν ὀρθὴν ἐρμη-
ναίαν, ὅτι « ἐννοεῖ ὁ νόμος τοὺς πολίτας τοὺς ἀπο-
πελοῦντας τὸν κληρῶν, οὐτινος κατὰ τὴν ἀρχικὴν
διανομὴν τῆς γῶρας μέρος ἀπετέλουν τὰ κτή-
ματα τῆς κληρονομίας ». Παρέβαλε δὲ καὶ ὁμοίαν
διάταξιν τῆς Ῥωμαϊκῆς Δωδεκαθέλου (V 5) καὶ
τὸν ὑπὸ Σόλωνος καταργηθέντα νόμον, καθ' ὃν « ἐν
τῷ γένει τοῦ τεθνηκότος ἔδει τὰ γράμματα καὶ τὸν
οἶκον παραμένειν ». ² Ἀλλὰ μετὰ τῶν ἀνηκόντων
εἰς τὸν αὐτὸν κληρῶν τότε μόνον ἠδύνατο νὰ γείνη
δικαία διανομή, ὅταν ὄχι ἕκαστος ἀνὴρ, ἀλλ' ἐκά-
στη οἰκογένεια ἐλάμβανεν ἐν μερίδιον ἐκ τῆς κατα-
λειφθείσης κληρονομίας. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἀνα-
γνωσθῇ τὰς Φοικίας, οἴτινες κ' ἴοντι ὁ κληρως.
Ἡ λέξις οἰκία ἀντὶ τοῦ οἰκογένεια κεῖται καὶ παρ'
Ἡροδότῳ I, 106, Θουκυδίδῃ II, 6, 3 καὶ ἄλλοις.

¹ Σελ. 114 So auffallend diese Erbberchtigung ist: eine
andere Interpretation scheint nicht möglich.

² Πλουταρχ. Σολ. 21.

VI. 13: αἰ δὲ τις πρίαιτο ἔ καταθεῖτο ἔ ἐπισπένσαιο
ἀλλὰ δ' ἔγρατ[τα]ι, αἰ τὰδε τὰ γράμματα ἔγρα[τα]ι,
[τὰ μὲν] κρέματα ἐπὶ τὰ ματρὶ ἔμεν κτλ.

Ὁ ἀδικαιολόγητος καὶ πρὸς τὸ ὕψος τῆς ἐπιγρα-
φῆς ὅλως ἀνάρμοστος πλεονασμὸς ἀ.λ.λοι δ' ἔγρατ-
ται, αἰ τὰδε τὰ γράμματα ἔγραται περιήγαγε τὸν
Zitelmann σελ. 174 εἰς τὴν μεγίστην δυσχέρειαν.
Ἐν τούτοις εἶνε φανερὸν ἐκ τοῦ ἐπομένου τῶν δὲ
πρόθθα μὲ ἐνδικῶν ἔμεν ὅτι ἀντιτίθενται πρὸς ἀλ-
λήλας δύο χρονικαὶ περίοδοι, ἡ πρὸ τῆς ἐκδόσεως
τοῦ παρόντος νόμου καὶ ἡ μετ' αὐτήν. Ἡ ἀντίθεσις
αὕτη τότε μόνον παρίσταται καθαρά, ὅταν γραφῇ
αἰ τὰδε τὰ γρ. ἔγρατται, ἦτοι ἐὰν οὗτος ὁ νόμος εἶνε
ἐκδοδόμενος.

Ὁμοίως πρέπει νὰ γραφῇ καὶ XI 19 καὶ IX 13
αἰ ἀντὶ αἰ.

VII. 23: αἰ δὲ κα πλῆες ἴοντι πατροῖοκοι κούεες ἐκ
ἀδελπίων, ἄλλοι ὀπιέθαι τοι ἐπὶ τῶι ἐς τῷ πρειγίστο.

Ἡ ὁστικὴ ἀ.λ.λοι εἶνε ὅλως ἀνάρμοστος ἀποδοδο-
μένη εἰς πρόσωπον ὠρισμένον (τῷ ἐπὶ τῶι ἐς τῷ πρ.)
παρὰ τὴν συνήθη αὐτῆς σημασίαν (πρόβλ. VIII 29
[ἄλλοι ὀπιέθαι τῶ]ς π.υλᾶ[ς]). Διὰ τοῦτο θεω-
ροῦμεν τὸ ἀ.λ.λοι ὡς ὀνομαστικὴν ἀποδοδομένην εἰς
τὸ τίθεσ ὡς κατηγορούμενον, ἦτοι — καὶ ἀρ' ἐτέρου
υἱοὶ ἐξ ἀδελφῶν. Πρόβλ. Ὀδύσσ. Γ. 397 αὐτὰρ
Ὀδυσσεὺς τέρπετο . . . ἦ δὲ καὶ ἄλλοι Φαίηκες,
Πλάτ. Γοργ. 473, ο εὐδαιμονίζόμενος ὑπὸ τῶν πο-
λιτῶν καὶ τῶν ἄλλων ξένων, Kühner § 403, 2, c,
1, Krüger § 50, 4, 11.

Περὶ δὲ τῆς κάπως ἀσυνήθους θέσεως τῶν λέ-
ξεων ὀπιέθαι τῶι ἐπὶ τῶι ἐς τῷ πρ. ἀντὶ τῶι ἐπὶ
τ. ἐς τ. πρ. ὀπιέθαι, πρόβλ. VII 22 ὀπιέθαι ἰοι
τῶ ἐς τῷ πρειγίστο, IV, 46, λακὲν τὰθ θ' ὄ[γ]α-
τέρας ἀντὶ τὰθ θυγ. λακὲν (ἴδε Kühner Rhein.
Mus. 43).

VIII. 27: αἰ δὲ τέκνα μὲ εἶε, παντ' ἐλόν[σ]αν τῶι
ἐπιβάλλον[τ]ι ὀπιέθαι, αἰ κ' εἰ, αἰ δὲ μὲ, ἀ[ρ] ἔγρατται.

Καθὼς τὸ ἐλόσσαν διωρθώθη ὑπὸ πολλῶν εἰς
ἔχοισαν (ἐλόσσι κεῖται II, 34, ἐλόντα II 37, παρ-
έλει III 4, ἀνέλεται X 40).

Προηγεῖται ἄλλη διάταξις, καθ' ἣν ἐὰν τις ἦδῃ
ὑπανδρὸς οὖσα καὶ ἔχουσα τέκνα ἤθελε γείνη πα-
τροφούχος, δικαιούται νὰ διαλύσῃ τὸν γάμον καὶ
παραχωρήσασα εἰς τὸν σύζυγον τὸ ἦμισυ τῶν πα-
τροφῶν νὰ λάβῃ σύζυγον ἄλλον ἐκ τῆς ἰδίας φυλῆς.

Ἐνταῦθα δὲ γίνεται λόγος περὶ τῆς περιπτώσεως, καθ' ἣν ἡ γενομένη πατρωσύχως δὲν ἤθελεν ἔχει τέκνα. Ὁ Zitelmann σελ. 133 σημ. 28 φρονεῖ ὅτι μόνον ἀκυρολεξία τοῦ νόμου εἶνε ὅτι ἡ διάλυσις τοῦ γάμου φαίνεται ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς βουλήσεως τῆς γενομένης πατρωσύχως, ἰσχυρίζεται δὲ ὅτι ὁ συγγενής, ὁ δικαιούμενος νὰ λάβῃ σύζυγον τὴν πατρωσύχων, δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν διάλυσιν τοῦ γάμου, καὶ ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως νὰ λάβῃ τὴν νενομισμένην ἀποζημίωσιν, ὡς ἐὰν ἡ πατρωσύχως ἦτο ἄγκυρος (VII 31 — VIII, 6). Ἀλλὰ παρεῖθεν ὁ ἐπιφανής νομοδιδάσκαλος ὅτι ἡ παρούσα διάταξις προνοεῖ καὶ περὶ τῆς περιπτώσεως, καθ' ἣν δὲν ὑπάρχει δικαιοσύχως συγγενής, ὅστις νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν διάλυσιν τοῦ γάμου (αἱ κ' εἰ, — αἱ δὲ μέ).

Ἦμεῖς νομίζομεν ὅτι οὐδεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὴν πατρωσύχων τὴν διάλυσιν τοῦ γάμου, οὔτε ἐὰν ἔχῃ τέκνα, οὔτε ἐὰν δὲν ἔχῃ. Ἀλλ' ἐὰν αὐτὴ ἐξ οἰκείας βουλήσεως διαλύσῃ τὸν γάμον, ὑποχρεοῦται νὰ λάβῃ σύζυγον τὸν δικαιοσύχων συγγενῆ, ἢ νὰ πληρώσῃ τὴν νενομισμένην ἀποζημίωσιν· ἐὰν δὲ δὲν ὑπάρχῃ δικαιοσύχως συγγενής, εἶνε ἐλευθέρως νὰ ἐκλέξῃ σύζυγον ἐκ τῆς ἰδίας φυλῆς (τῆς φυλῆς τῶν αἰτιόντων, εἰμι κα λει VIII 3). Μόνον ἐὰν ἔχῃ τέκνα καὶ ἐπιβλήθῃ εἰς αὐτὴν ἡ παραχώρησις ἀποζημιώσεως εἰς τὸν σύζυγον, ἐπέχοντα τόπον δικαιοσύχως συγγενοῦς (ἐπιθό. λ. λ. οἰκος ὄπνιει), εἶνε ἀπληλαγμένη πάσης ὑποχρεώσεως πρὸς τὸν δικαιοσύχων συγγενῆ κατὰ τὴν διάταξιν VIII 6 ἀποδοτέθαι δὲ τῶν κρεμάτων ἴδι.

IX. 24 — 40. Ὑπὲρ τὸ προσῆκον μέτρον μακρὰ θὰ ἦτο ἡ ἀπλή ἀναγραφή τῶν πολλῶν πρὸς ἀνάγνωσιν καὶ ἐρμηνείαν τοῦ εἰς ἄκρον ὀυσερμηνεύτου τούτου χωρίου ἀποπειρῶν, ὥστε ἀνάγκη παρίσταται νὰ ἀναγράψωμεν μόνον τὸ κείμενον, ὅπως νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν ἡμετέραν ἐρμηνείαν.

αἱ ἀν[δ]εκαμά[ε]νος ἔ νενικαμένο[ς] ἔ ἐνκ[ο]ιοτᾶν ὀπέλον ἔ διαβαλ(λ)όμενος ἔ διαφειπάμενος ἀποθάνοι, ἔ τούτοι ἄλλος, ἐπιμολ(ε)σά(τ)ο πρὸ τῶ ἐνικαυτῶ· ὁ δὲ δικαστᾶς δικαδδέτο πορτί τὰ [ἀ]ποπονιόμενα. Αἱ μὲν κα νίκας ἐπιμολεῖ, ὁ δικαστᾶς κὸ μνάμον, αἱ κα δόει καὶ πολιατεῦει· οἱ δὲ μαιτύρες οἱ ἐπιβαλλόντες· ἀνδοκ(δ) δὲ

¹ Διότι ἡ πρότασις αἱ λείοντος ὄπνιει ἴοι ἐδόξαν, μὲ λείοι ὄπνιέθεν φαίνεται ἀποδιδομένη εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιόδους.

κένκοιοτᾶν καὶ διαβολᾶς καὶ διρέσιος μαιτύρες οἱ ἐπιβαλλόντες ἀποπονιόντων. Ἐ δὲ κ' ἀποφείποντι, δικαδδέτο ὁμόσα(ν)τα αὐτὸν καὶ τὸν μαιτύραν νικῆν τὸ ἀπλόον.

Ἀντὶ τοῦ ἐπὶ τοῦ λίθου κειμένου ἐπιμολισαῖο ἐγράψαμεν ἐπιμολεσά(τ)ο, προτιμήσαντες ἐκ τῶν πολλῶν διορθώσεων τὴν τοῦ Baunack, πρὸς ὃν συμφωνοῦμεν καὶ κατὰ τὰ ἄλλα πάντα μετὰ μόνων τῶν ἐξῆς διαφορῶν· διαβαλ(λ)όμενος ἀντὶ διαβαλόμενος, ὁμόσαντα ἐκ διορθώσεως τοῦ Bücheler ἀντὶ ὁμόσας τὰ, οἱ δὲ μαιτύρες οἱ ἐπιβαλλόντες μετὰξὺ ἄνω στιγμῶν, ἐνῶ ὁ Baunack στίζει διὰ κομμμάτων.

Ἡ παρούσα διάταξις, νομίζομεν, οὐδὲν ἄλλο ὀρίζει ἢ ὅτι πᾶσα χρηματικὴ ὑποχρέωσις τοῦ ἀποθανόντος πρέπει νὰ ἐπιβεβαιωθῇ ἐντὸς ἐνὸς ἔτους μετὰ τὸν θάνατον, ἵνα μὴ τινες παριστάμενοι οἱ μὲν ὡς δικαιοσύχοι, οἱ δὲ ὡς μάρτυρες κατορθώσωσι νὰ ἐπιβαρυνθῇ ἡ περιουσία αὐτοῦ δι' ἀδικῶν ὑποχρεώσεων. Αἱ ἐν ἀρχῇ πέντε μετοχὰὶ καὶ τὰ ἀντιστοιχοῦντα εἰς αὐτὰς οὐσιαστικὰ περιλαμβάνουσι πάντα τὰ εἶδη τῶν χρεῶν, δι' ὧν ἡ δύνατο νὰ εἶνε ἐπιβεβαρυμένος ὁ ἀποθανών. Καὶ τῶν μὲν δύο τελευταίων μετοχῶν καὶ οὐσιαστικῶν τὴν σημασίαν ἠδυνήθη νὰ καθορίσῃ ὁ Baunack σελ. 133 ἐξ. παραβαλῶν πρὸς μὲν τὸ διαβαλόμενος (διαβολᾶ) τὸν Σχολιαστὴν τοῦ Ἀριστοφάνους (Πλοῦτ. 373) «ἀποστερῶ ἐστίν. ὅταν παρακαταθήκην τινὸς λαβῶν εἰς διαβολὴν χωρήσω καὶ οὐκ ἐθέλω διδόναι αὐτῷ, ἀ ἔλαβον»· πρὸς δὲ τὸ διαφειπάμενος (διρέσις = διάρρησις) τὸν Ἀριστοτέλη (Οἶκον. II 29) «Μέμων . . . ἐκέλευσε καὶ ταῦτα αὐτῷ δανεῖσαι ἐν χρόνῳ διειπάμενος, ἐν ᾧ πάλιν αὐτοῖς ἀποδώσει». Δηλαδή τὸ μὲν διαφειπάμενος (διρέσις) δηλοῖ τὸν ὁμολογήσαντα ἑαυτὸν ὑπόχρεων καὶ ὑποσόμενον νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑποχρέωσιν ἐν ὀρισμένῳ χρόνῳ, τὸ δὲ διαβαλ(λ)όμενος (διαβολᾶς) τὸν ἀντίον τὸν μὴ ἀναγνωρίζοντα τὴν ἐπιβαλλομένην αὐτῷ ὑποχρέωσιν καὶ διαμφισβητοῦντα αὐτὴν, ἰσοδυναμοῦν τῷ διαφερόμενος.¹ Ἀμφοτέραι λοιπὸν αὗται αἱ μετοχὰὶ σημαίνουσιν εἰδικωτέρας περιπτώσεις πασῶν τῶν διὰ τῶν προηγουμένων μετοχῶν καὶ οὐσιαστικῶν δηλουμένων ὑποχρεώ-

¹ Καὶ παρὰ Θεουκιδῆ II 65, 1 κεῖται τὸ διαβολᾶς ἀντὶ διαφορᾶς. Δυστυχῶς οὐδαμῶς δύναται νὰ χρησιμεύτῃ ἡμῖν τὸ ἐν σφύδρα λελωμένη ἐπιγραφή ἐκ τοῦ παρὰ τὸν Ληθαῖον κυκλοτεροῦς οἰκοδομήματος (Mus. Ital. II 659 ἀρ. 21 στίχ. 11) ἀπαντῶν [διαβαλλ]όμενος ἔ διαφειπάμενος.

σεων. Ἄλλὰ τῆς τελευταίας διαστέλλεται ἔτι εἰδι-
κωτέρα περίπτωσις διὰ τῆς φράσεως ἑ τοῖτοι ἄλλο-
λος, ἥτις πρέπει νὰ ἀποδοθῆ μόνον εἰς τὴν μετοχὴν
διαφειπάμενος (ἦτοι ἔ τούτοι ἄλλος αἱ διαφει-
παίτο)· δηλαδή ἐάν ἄλλος τις χάριν τοῦ ὀφειλέ-
του δώσῃ ἐγγύησιν πρὸς τὸν δικαιοῦχον ὅτι ἡ ὁμο-
λογουμένη ὑποχρέωσις θὰ ἐκπληρωθῆ παρ' αὐ-
τοῦ. Ὁμοίαι φράσις ἀπαντᾷ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Ἡρα-
κλεωτικῶν πινάκων στίχ. 133 ἔξ. «οὐ κοψεῖ δὲ
τῶν δεινῶρων οὐδὲ θραυσεῖ οὐδὲ πριωσει οὐδὲ ἦς
οὐδὲ ἐν, οὐδὲ ἄλλος τήνω» = οὐδὲ ἄλλος ἀντ' αὐ-
τοῦ. Ὡσαύτως καὶ ἐν τῇ συνθήκῃ τῶν Λυττίων
καὶ Μαλλαίων (Museo Ital. III σελ. 633 ἔξ.), ἐν ἣ
ἐπιβάλλεται ποινὴ εἰς τοὺς συλήσαντας πολίτην
τῆς συμμάχου πόλεως, ὑπάρχει ἡ ἐξῆς διάταξις
(στίχ. 12—14) «ὁ δὲ κόσμος [π]ραξάντω[ν τῶν
δέκ' ἀ]μερῶν τὸν ἐλούθερον, ἄλλο δ' αἱ τ[ις] συλά-
σα]ι ἐν ἀμέραις ἵκατι», ἥτις σημαίνει ὅτι παρὰ μὲν
τοῦ αὐτοβούλους καὶ πρὸς ἴδιον ὄφελος συλήσαντος
(τὸν ἐλούθερον) εἰσπράττεται ἡ ποινὴ ἐντὸς δέκα
ἡμερῶν, παρὰ δὲ τοῦ ὄχι αὐτοβούλους, ἀλλὰ κατὰ
διαταγὴν καὶ πρὸς ὄφελος τοῦ ἰδίου δεσπότου δια-
πράξαντος τὴν σύλησιν μὴ ἐλευθέρου (χλαρώτου,
Φοικέος) ἐντὸς εἴκοσιν ἡμερῶν· ὥστε τὸ ἄλλο
εἶνε ἡ δοτικὴ ἄλλω, ὡς συχναίς συγγέεται ο καὶ
ω ἐν ταῖς μεταγενεστέραις ἐπιγραφαῖς.

Ἐκ δὲ τῶν τριῶν προηγουμένων μετοχῶν τῆς
μὲν νεικαμέτος (νίκας) ἡ σημασία εἶνε σαφής·
σημαίνει δηλαδή τὴν διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως
ἐπιβληθεῖσαν ὑποχρέωσιν. Πρὸβλ. I, 52 μολεῖν,
καίκα νικαθεῖ, IX, 13 αἶκα νικαθεῖ, διπλεῖ κατα-
στασεῖ. Τὸ δὲ [ἐν]κοιστᾶν ὀπέλον (ἐνκοιστᾶν) ἤρ-
μήνευσεν ἐπίσης ὁ Baunack ἐκ τῆς λέξεως «κοῖτον
ἐνέχυρον» Ἡσύχ.¹ σημαίνει δηλαδή τὸ ἐκ παρα-
καταθήκης προερχόμενον χρέος. Τὴν δὲ διὰ τοῦ
ἀνδοκάμετος (ἀνδοκάς) σημασιολογίαν ὑποχρέω-
σιν ὄχι ὀρθῶς, νομίζομεν, ἐξέλαβον πολλοὶ ὡς ἐγ-
γύησιν ἀπλῶς· διότι κατωτέρω (στίχ. 41) ἡ λέξις
ἀνδοκάσεται κεῖται ἐν διατάξει, ἥτις ὄχι μόνον περὶ
ἐγγυήσεως, ἀλλὰ καὶ περὶ ἀτομικοῦ χρέους ἔπρεπε
νὰ προνοήσῃ. Ἡμεῖς λοιπὸν ἐκλαμβάνομεν τὸ ἀν-
δοκάμετος (ἀνδοκάς) ὡς περιλαμβάνον τὸ σύνολον
τῶν ὑποχρέωσεων, ἃς ἐκονοίως ἠθελέ τις ἀναλέ-

θει, ἐπομένως ὄχι μόνον τὴν ἐγγύησιν, ἀλλὰ καὶ
τὸ δάνειον.

Πᾶσαι αἱ διὰ τούτων δηλούμεναι ὑποχρεώσεις
τοῦ ἀποθανόντος πρέπει νὰ ἐπιβεβαιωθῶσιν ἐντὸς
ἐνὸς ἔτους διὰ μαρτύρων, οἵτινες εἶνε ἐν πρώτοις ὁ
δικαστὴς καὶ ὁ μιγάμων (διότι εἰς ἀμφότερα τὰ ὑπο-
καίμενα ταῦτα πρέπει νὰ νοηθῆ ἀπὸ κοινοῦ τὸ ῥήμα
ἀποθωνιώτων), εἶτα δὲ οἱ ἐπιβαλλόντες. Ἡ λέ-
ξις αὕτη ἐν τῇ Ἰορτυνικῇ Δωδεκαδέλτῳ σημαίνει
συνήθως μὲν τοὺς συγγενεῖς, ἀλλ' εὑρηται ἐνίοτε
καὶ μετ' εὐρυτέρας σημασίας· οὕτω κεῖται τὸ οὐδέ-
τερον τὸ ἐπιβάλλον VI, 50 μετὰ τῆς σημασίας
τῆς δικίας (πρεπούσης ἀποζημιώσεως, ὁ ἐπιβάλλων
ἀπειρεῖν VII, 30, 34, 36, VIII 36) = ὁ δι-
καιούμενος (προσῆκων) νὰ νυμφευθῆ. Ὅτι δὲ ταύ-
την τὴν τελευταίαν σημασίαν ἔχει ἡ λέξις καὶ ἐν
τῷ προκειμένῳ χωρίῳ δύναται τις κάλλιστα νὰ
συμπεράνῃ ἐκ τούτου, ὅτι περὶ χρέους τοῦ ἀποθα-
νόντος ἥκιστα ἀρμόδιοι μάρτυρες θὰ ἦσαν οἱ συγ-
γενεῖς αὐτοῦ, οἵτινες καὶ νὰ ἀγνοῶσι τίνα χρέη
εἶχεν ἠδύναντο, καὶ νὰ ψευσθῶσιν ἐπὶ ζημίᾳ τοῦ
ἀπαιτοῦντος εἶχον συμφέρον· οὔτε ἦτο δυνατόν νὰ
ἐπιβληθῆ ὄρκος συγχρόνως εἰς αὐτοὺς καὶ τὸν ἀπαι-
τοῦντα (στίχ. 39), οὔτινος ἔμελλον νὰ εἶνε οἱ ἀντί-
δικοι. Οἱ ἐπιβαλλόντες μάρτυρες λοιπὸν εἶνε οἱ εἰς
ἕκαστον εἶδος ὑποχρέωσεως ἀρμόζοντες, καὶ πιθαν-
ῶς ἐν ἄλλαις δικονομικαῖς διατάξεσιν ἀκριβέστερον
ὀριζόμενοι. Μόνον ἐνὸς εἶδους ὑποχρέωσεως οἱ ἐπι-
βάλλοντες μάρτυρες ὀρίζονται διαρρήδη ἐνταῦθα,
τῆς νίκας· οὔτοι εἶνε ὁ δικαστὴς καὶ ὁ μιγάμων,
ἐάν ζῶσι καὶ ἔχωσι τὰ πολιτικὰ δικαιώματα αὐ-
τῶν ἀκέραια. Ἐπειτα ἔπεται ἡ πρότασις οἱ δὲ μαι-
τύρες οἱ ἐπιβαλλόντες, ἥτις παρεμβάλλεται ὡς
παρένθεσις διακόπτουσα τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου·
ἀναφέρεται δὲ καθ' ἡμᾶς μόνον εἰς τὰ ἀμέσως προη-
γούμενα, ἄσχετος οὔσα πρὸς πάντα τὰ ἄλλα. Ση-
μαίνει δὲ ὅτι ἂν ἤθελέ τις ἰσχυρισθῆ ὅτι οἱ παρου-
σιαζόμενοι ὡς ἐπιβάλλοντες μάρτυρες δὲν εἶνε τοιοῦ-
τοι, ἦτοι δὲν ἐξεδίκασαν δίκην τινὰ κατὰ τοῦ ἀπο-
θανόντος ὁ μὲν ὡς δικαστὴς, ὁ δὲ ὡς μιγάμων, ἢ
ὅτι ἔχουσιν ἀπολέσει τὰ πολιτικὰ δικαιώματα, τότε
πρέπει προδικαστικῶς νὰ κριθῆ διὰ τῶν ἀρμοσίων
μαρτύρων, ἂν οἱ ἰσχυρισμοὶ οὔτοι εἶνε δίκαιοι ἢ ὄχι¹.

¹ Ἄλλας λέξεις ἐκ τῆς αὐτῆς ρίζης ἴδε παρὰ Baunack Studien I
σελ. 43 Πρὸβλ. Blass. Jahrb. f. Phil. 131 σελ. 483.

¹ Ὅχι ὅπως ἀπλοῦς, ἀλλ' ἐκνότης πρὸς τὸ ὄρος τῆς ἐπιγραφῆς
θὰ ἦτο ἡ ἀνάγκη· οἶδε μαιτύρες οἱ ἐπιβαλλόντες.

Ὅταν δὲ ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ἀποθανόντος ἐπιβεβαιωθῆ διὰ τῶν νομίμων μαρτυριῶν, ὁ δικαστὴς ὀφείλει νὰ ἐπιβάλῃ ὄρκον εἰς τε τοὺς μάρτυρας καὶ τὸν ἀπαιτούμενον καὶ νὰ ἐπιδικάσῃ εἰς αὐτὸν τὰ ἀπαιτούμενα ἄνευ ἄλλης τινὸς ἐπιβαρύνσεως τῆς περιουσίας τοῦ ἀποθανόντος (τὸ ἀπλόον).

Μετὰ τὸ μακρὸν τοῦτο ὑπόμνημα νομίζομεν καλὸν νὰ μεταφράσωμεν ὁλόκληρον τὸ χωρίον. Ἄν τις χρεωθείς ἢ καταδικασθῆς ἢ παρακαταθήκασθῆ ὀφείλων ἢ διαμφισθητῶν τὸ χρέος ἢ ὁμολογήσας νὰ πληρώσῃ ἢ θέλῃ ἀποθάνει, ἢ ἂν ἄλλος τις εἶνε ἡγγυημένος ὑπὲρ τοῦ ἀποθανόντος, πρέπει νὰ γείνη ἀγωγὴ ἐντὸς ἐνὸς ἔτους· ὁ δὲ δικαστὴς ἄς δικάζῃ συμφῶνως πρὸς τὰς μαρτυρίας. Καὶ ἐὰν μὲν ἐγκαλῆ δι' ἐπιδοδικασμένον χρέος, ἄς μαρτυρήσωσιν ὁ δικαστὴς καὶ ὁ μνάμων, ἐὰν ζῶσι καὶ διατελῶσι πολιταί· (μάρτυρες δὲ περὶ τούτου ἄς εἶνε οἱ ἀρμόδιοι)· περὶ δὲ τοῦ ἀτομικοῦ χρέους καὶ τῶν παρακαταθηκῶν καὶ τῶν διαμφισθητουμένων χρεῶν καὶ τῶν ἀνεγνωρισμένων ἄς μαρτυρήσωσιν οἱ ἀρμόδιοι μάρτυρες. Ἐὰν δὲ μαρτυρήσωσιν, ἄς ἀποφασίσῃ ὁ δικαστὴς, ἀφοῦ ὀρκισθῆ ὁ ἴδιος ὁ ἀπαιτῶν καὶ οἱ μάρτυρες νὰ κερδίσῃ μόνον ὅ,τι διεκδικεῖ.

X. 48-XI. 6: αἱ δὲ κ' εἰ γνέσῃ τέκνα τῷ ἀνπαναμένοι, πεδὰ μὲν τῶν ἐρσένον τὸ ἀνπαντον ἀίπερ αἱ θε[λε]ίαι ἀπὸ τῶν ἀδελπιῶν λανκάνοντι· αἱ δὲ κ' ἐρσενες μὲ ἴοντι, θελείαι δέ, [F]ισFόμοιρον ἔμεν τὸν ἀνπαντον καὶ μὲ ἐπάνανκον ἔμεν τέλλεν τ[ὰ τῶ ἀν]παναμένο καὶ τὰ κρέματ' ἀναιλ[ε]ῖθαι, ἃ τί κα καταλίπει ὁ ἀνπανάμενος· πλίνι δὲ τὸν ἀνπαντομ μὲ ἐπικορῆν.

Ὡς εἶνε τὸ καίμενον ἐκδοδομένον, φαίνεται ὀριζόμενον διὰ τῆς παρούσης διατάξεως ὅτι ὁ υἱοθετηθεὶς ὄχι μόνον ἴσῃν μερίδα πρὸς τὰ γνήσια τέκνα τοῦ υἱοθετήσαντος λαμβάνει, ἐὰν ὁ υἱοθετήσας καταλίπῃ μόνον θυγατέρας, ὄχι δὲ καὶ υἱούς, ἀλλὰ καὶ ὅτι προσέτι· εἶνε ἀπῆλλαγμένος καὶ τῆς ὑποχρεώσεως νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη τοῦ υἱοθετήσαντος, εἰς τὰ ὅποια ὑπόκειται πᾶς κληρονόμος (XI 30 ἐξ.). Ἄλλὰ τοιαύτη διάταξις θὰ ἦτο ἀδικωπότη ὄχι μόνον κατὰ τῶν γνησίων τέκνων τοῦ υἱοθετήσαντος, ἀλλὰ καὶ κατ' ἐκείνων, οἵτινες ἐδικαιοῦντο νὰ λάβωσι τι παρ' αὐτοῦ· διότι εὐκόλως ἡδύνατο νὰ συμβῆ, ὥστε καὶ τὰ γνήσια τέκνα τοῦ υἱοθετήσαντος νὰ μὴ λάβωσι μηδὲν ἐκ τῆς κληρονομίας, καὶ αἱ ἀπαιτήσεις τῶν δικαιοῦχων νὰ μὴ ἰκανοποιηθῶσι

πᾶσαι. Προσέτι δὲ καὶ τὸ καὶ τὰ κρέματ' ἀναιλ[ε]ῖθαι δὲν δύναται νὰ νοηθῆ καλῶς, διότι θὰ ἦτο γελοῖον νὰ διατάξῃ ὁ νόμος ὅτι ὁ υἱοθετηθεὶς δὲν ἐξαπαγκαίζεται νὰ λάβῃ τὸ νόμιμον μερίδιον, ἀφοῦ εἰς οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν ἔμελλε νὰ υποβληθῆ ἀποδεγόμενος αὐτό.

Πᾶσαι αὗται αἱ ἀτοπίαι ἀφανίζονται, ἐὰν πρὸ τοῦ καὶ μὲ ἐπάνανκοι ἔμεν κ. τ. λ. στιξῶμεν διὰ τελείας στιγμῆς, ὅτε ἡ διὰ τοῦ καὶ ἀρχομένη περίοδος εἰς οὐδεμίαν συνάφειαν θὰ εὐρίσκετο πρὸς τὴν προηγούμενην πρότασιν¹. Ἡ δ' ἔννοια τῆς περιόδου ταύτης εἶνε ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει (ὄχι μόνον ἐὰν ὁ υἱοθετήσας δὲν ἔχῃ ἄρρενας ἀπογόνους) ἐπιτρέπεται εἰς τὸν υἱοθετηθέντα νὰ ἀποποιηθῆ τὴν κληρονομίαν, ἐὰν νομίζῃ ὅτι ἡ περιουσία τοῦ υἱοθετήσαντος εἶνε ὑπερμέτρως βεβαρυμένη. Τὴν δὲ τελευταίαν διάταξιν πλίνι δὲ τὸν ἀνπαντομ μὲ ἐπικορῆν ὁ Zitelmann σελ. 164 δυσκολεύεται νὰ δεχθῆ ὡς ἀποβλέπουσαν τὸν υἱοθετήσαντα· ἐν τούτοις ἀνάλογος διάταξις (IV 48) ἀπαγορεύει εἰς τὸν πατέρα νὰ δώσῃ εἰς τὴν ὑπανδρευομένην θυγατέρα του προῖκα μεγαλύτεραν τοῦ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀρισμένου μεριδίου.

Περὶ τούτων ἐγράψαμεν καὶ ἐν τῷ περιοδικῷ Hermes 1889 σελ. 475 ἐξ.

XI. 46: γυνὰ ἀνδρὸς ἃ κα κρίνεται, ὁ δικαστὴς ὄρκον αἱ κα δικάσει, ἐν ταῖς Fίκατι ἀμέραις ἀπομοσάτο παριόντος τῷ δικαστῇ ὅ,τι κ' ἐπικαλεῖ. ΠροF[ε]πάτο [δ' ὁ ὑπ]ἄρκον τᾶδ (δ)ίκας τᾶι γυναικί καὶ τῷ δικα(σ)τᾶι καὶ [τ]ῷ μ[νά]μονι προτέταρτον ἀντὶ μ[α]ιτύρον . . .

Πάντες οἱ ἐρμηνευταὶ ἐκλαμβάνουσι τὴν παροῦσαν διάταξιν ὡς προσθήκην εἰς τὰ ἀλλαγῶν περὶ διαζυγίου διατεταγμένα (II 45 ἐξ. Πρβλ. καὶ III 40 αἱ κα Fοικῆος Fοικέα κριθεῖ δσο ἔ ἀποθανόντος). Ἄλλ' οὔτε τὸν λόγον τῆς παροχῆς προθεσμίας εἰκοσὶν ἡμερῶν πρὸς ὀρκωμοσίαν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, οὔτε τὴν γρηῃσιν τοῦ ἀορίστου ὁ ὑπίρκον τᾶδ δίκας, ἐνῶ ἂν προσέκειτο περὶ διαζυγίου, ἡδύνατο κάλλιον νὰ μνημονευθῆ ὁ ἀνὴρ. Διὰ τοῦτο ἡμεῖς ἐκλαμβάνομεν τὸ κρίνεται ὡς παθητικὸν τοῦ κρίνειν (I, 11, 23, 38 καὶ ἄλλ.), ὅπερ εἶνε συνώ-

¹ Ὁμοίως καὶ IV 6 κόρκειότερον ἔμεν τὸν ἐπελεύσαντα καὶ τὸς ματιύρανς μόνος ὁ Bücheler ἔστιξεν ὁρθῶς διὰ τελείας στιγμῆς, οἱ ἄλλοι διὰ κόμματος. Ὁμοία περίοδος διὰ καὶ ἀρχομένη Museo ital. II 593 ἐξ. A, II, 42.

νυμον τοῦ δικάζειν (πρὸ βλ. ὁ κρινόμενος = ὁ κατη-
γορούμενος Λίσχιν. σελ. 49), ἐρμηνεύομεν δέ: ἐάν
γυνὴ δικάζηται διὰ χρέος τοῦ ἀποθανόντος συ-
ζύγου αὐτῆς. Ἡ δὲ προθεσμία τῶν εἰκοσίων ἡμερῶν
παρέχεται, ἵνα ἡ γυνὴ πρὸ τῆς ὀκτωμηνιαίας ἀνηθήσῃ
νὰ ἐξετάσῃ κάλλιον περὶ τῶν ὑποθέσεων τοῦ ἀνδρός
αὐτῆς. Τὸ δὲ ὅ,τι κ' ἐπικαλεῖται (δηλ. ὁ ὑπάρχων
τῶν δίκαια) εἶνε ἀντικείμενον τοῦ ἀπονομιάτο. Πρὸ βλ.
Ἡροδοτ. II 148 τὰ ἐπικαλούμενα χρέηματα.

ΜΙΚΡΟΤΕΡΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

(Museo ital. II σελ. 593-664).

A V . . . . α[ὶ δὲ] [(κα) μὴ ὁμόσει, τὸ ἀπλ[ό]ον
καταστασεῖ].

Λί δὲ κα κελομένο ὄσι κα παρῆι Φεργὰδδ[ηται] ἢ
πέρι, ἀπατον ἤμην. Λί δὲ κα πονίοι μὴ κελομένο, τὸν
δικ[αστάν] ὁμνύντα κρίνεν, αὶ μὲ ἀποπον[ίοι] μαίτυρς.
Ἄλλο[τριον] δ' αὶ τί κ' ἀδικ[έσει] ὁ κατακείμενος αὐτὸν
ἀτήθαι. Λί δὲ κα μὲ ἔκηι ὄπο κατα[στασεῖ] ὁ νικάσανς |
κό καταθέμενος. . .

Οἱ τρεῖς πρῶτοι στίχοι ἀδηλον τίνας διατάξεις
ἀποτελοῦσι μέρος. Ἐν δὲ τοῖς ἐπομένοις πρόκειται
περὶ τοῦ καταλογιστοῦ τῶν πράξεων δούλου κατα-
κειμένου, τοῦτ' ἔστιν εὐρισκομένου εἰς τὴν κατο-
χὴν τινος ἀντὶ ἐνεχύρου (πρὸ βλ. Γορτ. Δωδ. X 26,
II 1). Ὁ κατέχων αὐτὸν λέγεται καταθέμενος (πρὸ βλ.
Γορτ. Δωδ. V 21, 41). Ὁ δούλος οὐδεμίαν εὐθύ-
νην ὑπέχει (ἀπατον ἤμην), ἐάν κατ' ἐντολήν τοῦ
κατέχοντος αὐτὸν (οἱ κα παρῆι) καλλιεργήσῃ ξένον
κτῆμα ἢ ἀποκομίσῃ ξένον πρᾶγμα. Ἐάν δὲ ὁ ἀντ'
αὐτοῦ ὑπεύθυνος ὢν κάτοχος ἰσχυρισθῇ ὅτι δὲν
ἔδωκε τοιαύτην ἐντολήν, ἀποφασίζει ὁ δικαστὴς κατ'
ἰδίαν ἐκτίμησιν, ἐάν δὲν ὑπάρχῃ μαρτυρία. Ἐάν δὲ
ὁ δούλος ἐξ ἰδίας αὐτοβουλίας ἀδικήσῃ τινά, ὑπο-
χρεοῦται αὐτὸς εἰς ἀποζημίωσιν (αὐτὸν ἀτήθαι).
Ἐάν δὲ δὲν ἔχη περιουσίαν, ἐξ ἧς νὰ πληρωθῇ ἢ
ἀποζημιώσῃ, τότε ὁ δικαιοῦχος (νικάσανς) καὶ ὁ
κατέχων τὸν δούλον λαμβάνουσιν ἀπὸ κοινῆς μέτρα
τινά πρὸς ἰκανοποίησιν τῶν ἀξιώσεων τοῦ ἀδικη-
θέντος, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος κατωτέρω ἐν τῷ ἀπο-
λεσθέντι μέρει τῆς ἐπιγραφῆς. Περὶ τοῦ ὄπο = ὄτου
ἴδε ἀνωτέρω.

A, VI. Γίνεται λόγος περὶ ἀδικήματος διαπραχθέν-

τος κατὰ δούλου κατακειμένου. Ὁ κατέχων αὐτὸν
δύναται νὰ διεκδικήσῃ τὴν νενομισμένην ἀποζημίω-
σιν ὑπὲρ τοῦ παθόντος δούλου, ἐξ αὐτῆς δὲ λαμβάνει
αὐτὸς τὸ ἥμισυ, τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ ὁ παθών. Ἐάν
δὲ ὁ κατέχων τὸν δούλον δὲν θέλῃ νὰ πράξῃ τοῦτο,
δύναται νὰ διεκδικήσῃ τὴν ἀποζημίωσιν ὁ κύριος
αὐτοῦ αὐτός, ἀφοῦ πρῶτον πληρώσῃ τὸ χρέος.

B. II. . . . ο(ντ)ι . . . . ἐν ταῖς πεντεκαί[δεκα]
ἀμέραις, αὶ ἀκριῖ αὶ τέρη γὰ πορ[τ]ι τὰ μοιόμενα. Λί
πονίοι πεντεκαίδεκα[ἀμέρας] ἀμπελιγεύθεν ὁ ἄρκου τῆς |
δίκας, ὀρκιστέρον ἤμην τὸν δικασ[τάν] καὶ τὸμ μνάμονα.
Λί δὲ κα μὲ ὁμόσαντι κελομένο, κατὰ τὰ αὐτὰ πραδέ[θαι]
τὸ μὲ ὁμόσαντος, ἀπερ αὶ κα μὴ λ[ί]θι δικάσαι.
Λί δαμόσιόν τι κλύσ[αι] ἢ θάνατος, οἷος δικαυόσει,
μυδατ[έ]ρ[ος] ταύταις καταβλαπέθαι. Τῶι δὲ τῶν
ἐταιρητῶν δικαστῶν, κὼς κα τ[ὸν] ἐνεκύρου δικάδθαι, αὐ-
ταμῆριν δικάσαι ἢ ἐς τὸν αὐριον ἀπατον ἤμην.

Λί μόναι διαφοραὶ τῆς ἡμετέρας ἀναγνωτώσεως
πρὸς τὴν τοῦ Comparetti εἶνε αὶ ἐξῆς: αὶ τ' ῥα,
ἀντὶ ἀτέρη, κατὰ τὰ αὐτὰ πραδέθαι ἀντὶ κατὰ τὰ
αὐτὰ. πρᾶδεθαι.

Ἐπιβάλλονται ποιναὶ εἰς τὸν δικαστὴν καὶ τὸν
μνάμονα, ἐάν ἀρνηθῶσιν ἢ ἀμελήσωσι νὰ ἐκπλη-
ρώσωσι τὸ καθήκον αὐτῶν. Μόνον ἐάν καθ' ὄν χρέ-
νον ὀφείλουσιν νὰ δικάσωσιν, ἀπασχοληθῶσιν ὑπ' ἄλ-
λης δημοσίας ὑπηρεσίας, ἢ συμβῆ συμγενεὺς τινος
θάνατος δυνάμενος νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀπουσίαν
αὐτῶν ἐκ τοῦ δικαστηρίου, εἶνε ἀπῆλλαχμένοι καὶ
ὁ δικαστὴς καὶ ὁ μνάμων τῶν ἐπιβαλλομένων ποι-
νῶν (ταύταις = ταῖς ἄταις καταβλαπέθαι). Ὡσαύ-
τως δὲν τιμωροῦνται ὄσο ἀγνωστὸ ἡμῖν δικαιοδο-
σίας δικασταὶ (στ. II ἐξ.), ἐάν ἤθελον ἀναβάλει τὴν
ἐκδίκασιν ἐπὶ μίαν ἡμέραν.

Ἐν τῇ ἀρχῇ δὲ παραχωρεῖται δεκαπενθήμερος
προθεσμία πρὸς ἐκδίκασιν δίκης τινός, ἧς τὸ εἶδος
καταραίνεται ἐκ τῆς φράσεως αὶ ἀκριῖ αὶ τέρη
γὰ, ἐξ ἧς ὀρθῶς συνεπέρανε ὁ Comparetti ὅτι πρό-
κειται περὶ ἀμυρσιθητήσεως ὀρίων (controversia de
finibus), καὶ ὅτι ἐκεῖτο ἐν τοῖς προηγουμένοις τὸ
ῥῆμα δικαδδέτο, εἰς τὸ ὅποιον πρέπει νὰ ἀποδοθῇ
ἢ φράσις πορτὶ τὰ μοιόμενα. Τὸ δὲ ῥῆμα ἀκριῖ
παράγει Comparetti ἐξ ἄλλως ἀγνωστῶ ἐπιθέτου
ἀκριως (πρὸ βλ. ἀντιῶ ἐκ τοῦ ἀντίος), καὶ ἐξηγεῖ
αὐτὸ ὡς ἀμετάβητον ἔχον τὴν σημασίαν τοῦ συνο-
ρεύειν. Ἡμεῖς πιστεύομεν μᾶλλον ὅτι προέρχεται ἐξ

ἐπιθέτου ἄχριστος ἔχοντας πρὸς τὸ ἐπίρρημα ἄχρισ(ς), ὡς τὸ λέχρισος πρὸς τὸ λέχρισ¹. Παραχωρεῖται λοιπὸν ἢ ἀναλόγως μακρὰ προθεσμία τῶν δέκα πέντε ἡμερῶν, ἵνα ὁ δικαστὴς δυνθῆῃ νὰ μεταβῆ ἐνθα συνορεῖται ἢ γῆ τοῦ ἀντιδίκου (ἂι ἀχρισῖαι ἂ ἄτερα γᾶ) καὶ δικάσῃ ἐπιτοπιῶς. Ἐὰν δὲ ὁ ἐγκαλῶν ἰσχυρισθῆῃ ὅτι εἶχον παρέλθει αἱ δέκα πέντε ἡμέραι, ἐπιβάλλεται ὄρκος εἰς τὸν δικαστὴν καὶ τὸν μνάμονα, ἐν ἔαν δὲν ὁμώσωσιν, ὑφίστανται τὴν αὐτὴν ποινήν, ὡς ἂν ἤθελον ἀρνηθῆῃ νὰ δικάσωσιν.

C. I. Ὁ Comparetti ἀνέγνω Λ]ι κ' ἄλως ἀδίκως ἐνεκ[υρά]σ[α]νς μὴ καρπὸς ἐ(ν)[ῆι τ]ᾶ[ς] τι[μ]ᾶνς τῶν ἐνεκύρων καταστασεῖ, ἂι Φεκάστο ἔγρατται.

Τὸ ἄλως θεωρεῖ ὡς συνώνυμον τοῦ ὁμηρικοῦ ἀλῶῃ (=Campi coltivati, orti, vigneti ecc.), νομίζει δὲ ὅτι πρόκειται περὶ ἐνεχυράσεως κτήματος μὴ ἔχοντος καρπὸν (mentre non siavi frutto sulle terre prese). Ἄλλ' οὔτε τὸ ἀδίκως ἐξηγεῖται κατὰ ταύτην τὴν ἐρμηνείαν, καὶ ἡ μετοχὴ ἐνεχυράσεως μένει ἄνευ τῆς προσηκούσης ἀποδόσεως.

Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι πρόκειται περὶ καρπώσεως κτήματος ἀμφισβητουμένου (ἴσως μεταξὺ συγγληρονόμων), οὔτινος ἀναγνωρίζεται εἰς ὡς νόμιμος κάτοχος μέχρις ἐκδικάσεως. Ἐὰν δὲ ἄλλος τις ἄνευ δικαστικῆς ἀποφάσεως (ἀδίκως) προπωλήσῃ (ἐνεχυράσανς) τοὺς καρπούς, δὲν δύναται δὲ νὰ παραδώσῃ αὐτοὺς εἰς τὸν προαγοράσαντα, καθὸ ἄλλου ὄντος τοῦ νομίμου κατόχου, ὑποβάλλεται εἰς ἀποζημίωσιν τοῦ προαγοράσαντος ἀλλαχού ὀριζομένην (ἂι Φεκάστο ἔγρατται). Ἀναγνωστὸν λοιπὸν ἄ.λ(ι)ος ἀντὶ ἄ.λωας, καὶ ἔ(χ)[η]ι = ἔχῃ ἀντὶ ἐνῆι.

Ἐν δὲ τῷ ἐτέρῳ ἀποσπάσματι τῆς αὐτῆς στήλης γίνεται λόγος περὶ ἐνεχυράσεως δούλου μὴπω ἐπιδικασθέντος (ἀδίκως). Ἡ πρᾶξις θεωρεῖται ὡς ἀνδραποδισμός, καὶ τιμωρεῖται κατὰ τὰ ἐν τῇ Δωδεκαδέλτῳ διατεταγμένα². Ἐὰν δὲ ἤθελεν ἀφαιρέσῃ τι ἐκ τῆς στολῆς τοῦ δούλου, ὑποχρεοῦται νὰ πληρώσῃ τὸ τριπλάσιον (τὰ τρίτρα) τῆς ἀξίας αὐτοῦ³.

C. II. Ἐν τῇ δευτέρᾳ στήλῃ περιέχονται ὄχι

¹ Ἀπολλ. Ἐδδ. I 1235, III 238, 1160.

² I, 1-6 καταδικαζοῦτο το ελευθερο δέκα οιατίρανε, το δόλο πίετε, ἔτοι τὸ ἦμισυ (ἐκς ἡμίνας).

³ Ὅχι ὀρθῶς ὁ Comparetti ἐρμηνεύει—τὸ ἐν τρίτον, διότι τὸ ποσὸν τοῦτο δὲν εἶνε τὸ τριπλάσιον τῆς ποινῆς τῆς ἐπιβαλλομένης ἐπὶ τῷ ἀνδραποδισμῷ ἐλευθέρου, ὡς νομίζει, ἀλλὰ τῆς ἀξίας τοῦ ἀφαιρέντος πράγματος.

νόμοι, ἀλλὰ δύο ψήφισματα τοῦ δήμου ἐν περιλήψει. Διὰ τοῦ πρώτου κοινοποιεῖται ὅτι δύο φυτώρια ἀνήκοντα εἰς τὴν πόλιν παρεχωρήθησαν εἰς τινα ἐνοικιαστὴν. Πᾶσα πώλησις ἢ ὑποθήκευσις ὑπ' αὐτοῦ γενομένη εἶνε ἄκυρος. Οὐδὲ νὰ παραχωρήσῃ ὁ ἐνοικιαστὴς τὸ εἰσόδημα ἀντὶ ἰδίας ὀφειλῆς ἐπιτρέπεται, ἐὰν ὁ προαγοράσας αὐτὸ δὲν παραδεχθῆῃ νὰ πληρώσῃ εἰς τὸ δημόσιον τὸ μίσθωμα αὐτὸς διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἐνοικιαστοῦ ([ἐπὶ τὸ] τὸ ἔχο[ν]τος κρήιος).

Ἐπὶ πολὺ εἶχομεν τὴν ὑποψίαν ὅτι καὶ ἐν τῇ I στήλῃ περιέχονται ὄχι νόμοι, ἀλλὰ ὅμοιον ψήφισμα περὶ ἐνοικιάσεως δημοσίου κτήματος, ἀπαγορεύεται δὲ εἰς τὸν ἐνοικιαστὴν ἢ ἀντὶ ἰδίας ὀφειλῆς παραχώρησις τοῦ εἰσοδήματος καὶ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ κτῆμα δούλων, ἀλλὰ μετέγνωμεν μὴ δυνθέντες νὰ ἐννοήσωμεν τὴν χρῆσιν τοῦ ἄλλος, ἐνῶ μόνος ὁ ἐνοικιαστὴς ἠδύνατο νὰ εἶνε, μὴδὲ τὸ ὅτι διὰ τὴν παραχώρησιν τῶν δούλων ἐπιβάλλεται ποινὴ ἀντὶ νὰ κηρύχθῃ ἄκυρος ἢ παραχώρησις.

C. II σ. 11. ἐξ (Θ)ιοί. Τὸ ποταμοῦ, αἱ κα κατὰ τὸ μέττον τὰν ῥοᾶν θιθῆι, ῥῆν [κ]ατὰ τὸ Φὸν αὐτὸ θιθεμένοι ἄατον ἤμην. Τὰν δὲ ῥοᾶν λει[π]εν ὅττον κατέκει ἂ ἐπ' ἀγοραῖ δέπυρα ἢ πλιόν μεῖον δὲ μῆ.

Τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ ἐν σ. 12 ῥοᾶν δὲν εἶνε σαφές, καὶ ὁμοιάζει μᾶλλον πρὸς Κ ἢ πρὸς τὸ γορτυνικὸν Ρ ὅπερ δὲν ἔχει τὴν κάτω τοῦ τόξου οὐράν· μήπως γραπτέον κοᾶν; πρβλ. Σοφοκλ. Ἀπ. 469 Ἀχέροϊτος. . . ἄρσειαις χροᾶς. Ἐν σ. 13-14 πιθανῶς γραπτέον ἄ(π)ατον ἀντὶ ἄατον.

Πιστεύομεν ὅτι πλησίον τῆς Γόρτυνος ἔρρεεν ὁ Ληθαῖος εἰς τρεῖς βραχίονας, ὧν ὁ μέσος διήρχετο διὰ τῆς ἀγορᾶς καὶ μόνος τῶν ἄλλων δὲν ἀπεξηραίνετο κατὰ τὸ θέρος. Τὸ ψήφισμα λοιπὸν διαλαμβάνει ὅτι δὲν ἀπαγορεύεται μὲν νὰ διοχετεύῃ τις εἰς τὸ ἴδιον κτῆμα (κατὰ τὸ Φὸν αὐτὸ) ὕδωρ ἐκ τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἔταν οἱ πλάγιοι βραχίονες εἶνε ἀπεξηραμένοι, ἀλλ' ὀφείλει πάντοτε νὰ ἀφήσῃ τοῦλάχιστον τόσον ὕδωρ, ὥστε νὰ πληροῖ τὴν κοίτην, ὑπὲρ τὴν ὅποιαν ἦτο ἐκτισμένη ἢ ἐπ' ἀγορᾶ γέφυρα. Οὕτω μόνον ἡμεῖς τοῦλάχιστον δυνάμεθα νὰ ἐρμηνεύσωμεν τὴν δυσερμήνευτον ἐπιγραφὴν¹.

¹ Παρομοία ἀστενομικῆ διάταξις εἶνε ἡ ἀπαγορεύουσα τὴν ἐκκοπήν δένδρων καὶ θάμων ἐκτὸς ἀκανθῶν καὶ φρυγάνων ἐκ τινος δημοσίου τόπου, ὄχι βεβαίως ἱεροῦ τεμένους, ὡς ἐνόμισεν ὁ ἐκδότης (Bull. d. Corr. hell. IX σελ. 9 ἀρ. 8 bis).

Frammenti sparsi ἀρ. 1-2 (Museo ital. II σελ. 645) [αὶ καὶ τι ἀντρέπινον] ἢ ἄπειρος (ἐπιτρέ) ἀπονσι εἰ ὅτι καὶ ἐπιτρέ[ἀποντι], μεδατέρους καταβλα[πέ]θαι. Ἐ δὲ καὶ πα[ρί]οντι καὶ καθ . . . ος γέρονται, ἐδδικα[σ]άτο ἐν ταῖς τρι[σ]ῶν ἡμέραις. Λι [δὲ] καὶ με ἐδδικα[σ]αί ἀπ[όν] ἀπ[όν]θαι, ὅ(ι) καὶ ἐπι[τρέ] ἀποντι τὸ κρέ[ι]ος ὑπὸ τοῦ μεμ[πο]μένο[ι]· αἰ] δὲ καὶ ἀμφοτέ[ροι] οἱ κριν[ο]μένοι ἐπι[τρέ] ἀποντι, ὑ[π] ἀμφοτέροις.

Ἐναμφισβήτητον θεωροῦμεν τὴν ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιγραφῆς ἐπιτυχεστάτην συμπλήρωσιν τοῦ Comparetti, εἰς ἣν ὀφείλονται καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι. Μόνον ἐν στίχῳ 4 ἀντὶ τῆς οὐδὲν νόημα παρεχούσης συμπληρώσεως αὐτοῦ καθ' ἑ[ἑ]νομιζόμενον ὅτι πρέπει νὰ συμπληρωθῆ καθ' ὅ[ο]ρος, ἥτοι καὶ καθ' (θ)ώκος γένωνται (= ὅταν ἔλθωσιν εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ἀρχίσωσι τὴν διαδικασίαν). Ὁσαύτως ἐν στ. 10 συνεπληρώσαμεν ἀμφοτέ[ροι] οἱ κριν[ο]μένοι, διότι δὲν ἦτο δυνατόν, νομιζόμενον, νὰ ὀνομάζωνται ἀμφοτέροι οἱ διάδικοι μεμπομένοι, ὡς συμπληροῖ ὁ Comparetti. Δὲν ἀμφισβάλλομεν δὲ ὅτι ἐν στ. 7 παρελείφθη τὸ ὑπογεγραμμένον ἢ κατὰ παραδρομὴν ὑπὸ τοῦ χαράκτου¹. Ἡ ἐρμηνεία τοῦ Comparetti, καθ' ἣν ὅ(ι) ἐπιτρέ[ἀποντι] τὸ κρήμιος ἀναφέρεται εἰς τὸ μεμπομένοι ἐννοουμένου τοῦ αὐτοῦ (τῶ δικαστῆ) εἰς τὸ ἐπιτρέ[ἀποντι], δὲν εἶνε δυνατόν νὰ εἶνε ὀρθή· διότι πρῶτον μὲν τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἐπιτρέ[ἀποντι] εἶνε προφανῶς οἱ διάδικοι², ἔπειτα δὲ οὐδὲ καθ' ἑαυτὴν εἶνε πιθανὴ ἢ γνώμη ὅτι ὁ δικαστῆς (δικαιτητῆς) ἠδύνατο νὰ διορισθῆ ὑπὸ ἄλλων τινῶν ἐκτὸς τοῦ ἐνός τῶν διαδίκων ἢ ἀμφοτέρων. Ὁρίζονται δὲ καὶ ἐν τούτῳ τῶ νόμῳ, ὡς ἀνωτέρω Β. Π. ποινὰ κατὰ τῶν δικαστῶν καὶ τῶν διαδίκων, οἵτινες παρακωλύουσι τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης. Καὶ ἐὰν μὲν ἕνεκα συγγνωστοῦ κωλύματος δὲν παρερρεθῶσιν εἰς τὸ δικαστήριον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δίκης, ἀπαλλάσσονται πάσης ποινῆς καὶ ὁ δικαστῆς (ὅ(ι) ἐπιτρέ[ἀποντι]) καὶ οἱ διάδικοι (τοῖς ἐπιτρέ[ἀπονσι]). Ἄλλ' ἐὰν οἱ διάδικοι προσέλθωσιν εἰς τὸ δικαστήριον καὶ γείνη ἢ προσήκουσα διαδικασία, ὁ δικαστῆς ὀφείλει νὰ ἐκδώσῃ τὴν ἀπόφασιν ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν· ἄλλως ὑπόκειται εἰς ποινὴν ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ ἐνάγοντος, (ὑπὸ τοῦ μεμπομένοι) ἢ ἀμφοτέρων τῶν διαδίκων, ἐὰν ἀμφοτέροι διώρισαν αὐτὸν ὡς δικαιτητῆν.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΠΥΘΙΟΥ

(Museo ital. II σελ. 181-252).

Ἄρθ. 81 στίχ. 13 [Λι δ' ὁ μὲν ἡμ] ἐν πατρῷα μωλῆι, ὁ δ' ἄλλῃ . . . Ὁὕτως ὁ Comparetti ἡμεῖς νομιζόμενον ὅτι πρέπει νὰ συμπληρωθῆ: [Λι δὲ καὶ ὁ μ] ἐν πατρῷα μωλῆι κτλ. Πρβλ. Γορτ. Δωδ. I, 13 αὶ δὲ καὶ μωλεῖ ὁ μὲν ἐλεύθερον, ὁ δὲ δόλον.

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς χρονολογίας τῆς Γορτινικῆς Δωδεκαδέλτου εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ Kirchhoff καὶ πρὸ τῆς εὐρέσεως τοῦ ὄλου αὐτῆς καὶ μετὰ ταῦτα¹ τεκμαίρομενος ἐκ τῆς θαυμασίας κανονικότητος τῆς γραφῆς καὶ ἐκ τῆς ἰκανῶς ἤδη ἀνεπτυγμένης τέχνης τῶν τῶ αὐτῶ ἀλφάβητῶ ἐπιγεγραμμένων Κρητικῶν νομισμάτων, ἀνήγαγεν αὐτὴν εἰς τὰ μέσα τοῦ V. αἰῶνος π. X., καίτοι ἡ βουστροφηδὸν διεύθυνσις τῶν στίχων, τὸ ἀρχαῖον σχῆμα πολλῶν στοιχείων καὶ ἡ ἐλλείψις τῶν μὴ ροινητικῶν γραμμάτων παρίστα εὐλογον τὴν ὑπόψιν ὅτι ἡ ἐπιγραφή ἦτο πολὺ ἀρχαιότερα.

Ἦδη δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν ἡμεῖς καὶ ἕτερον τεκμήριον, τὴν τέχνην τῆς ἐρμηνευτικῆς παραστάδος, τῆς προερχομένης ἐκ τοῦ παλαιότερου οἰκοδομήματος, ἐν ᾧ ἡ Δωδεκάδελτος ἦτο ἀρχῆθεν ἀναγεγραμμένη². Ἦ παραστάς αὕτη ἀνήκει κατὰ τὸν Ἰταλὸν καθηγητῆν Milani³ εἰς τὸ τέλος τοῦ V. ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ'. αἰῶνος, ἀλλ' ἴσως εἶνε καὶ ἀρχαιότερα κατὰ τι. Καὶ ἡ γλῶσσα δὲ τῆς Δωδεκαδέλτου καίπερ διασώζουσα ἰκανοὺς ἀρχαῖσμούς οὐδαμῶς εἶνε ἀρχαῖκή, ὡς ἀποδεικνύει κἀλλιστα ἡ ἤδη τελείως ἀνεπτυγμένη γρῆσις τοῦ ἄρθρου. Τούναντίον ὁ Comparetti⁴ ζητεῖ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι αἱ μὲν ἀρχαικώτεροι τῆς Δωδεκαδέλτου ἐπιγραφαὶ ἐκ τοῦ Πυθίου εἶνε παλαιότεραι τῶν μέσων τοῦ V. αἰῶνος, ἡ δὲ Δωδεκάδελτος ὄχι νεώτερα τῶν μέσων τοῦ V., αἱ δ' ἐν αὐτῶ τόπω εὐρεθεῖσαι, διακρίνουσαι δὲ τὸ Η ἀπὸ τοῦ Ε κατὰ τι νεώτεροι αὐτῆς. Τὰς δὲ βουστροφηδὸν μὲν, ἀλλ'

¹ Stud. z. Gesch. d. gr. Alphabets έκδ. δ' σελ. 78. Περὶ τῶν ἀρχαικωτέρων Κρητικῶν νομισμάτων ἴδ. W. Wroth, Catalogue of the Greek coins of Crete σελ. XIV.

² Museo Ital. II σελ. 583.

³ Museo Ital. II σελ. 566.

⁴ Museo Ital. I σελ. 582, II σελ. 250 ἐξ. Monum. ant. I σελ. 113-118

¹ Πρβλ. στ. 2 ὅ(ι) καὶ ἐπιτρέ[ἀποντι].

² Πρβ. στ. 10 ἀμφοτέροι οἱ κρινόμενοι ἐπιτρέ[ἀποντι].

ἐν ἀλφαριθμητικῶ ὁμοίῳ τῷ ἰωνικῶ γεγραμμέναις¹ θεωρεῖ ἀνηκούσας εἰς τὸν Ε΄ αἰῶνα. Τὸ κυριώτατον τεκμήριον, δι' οὗ ἐξήχησε νὰ κυρώσῃ τοὺς ἰσχυρισμούς αὐτοῦ εἶνε ὅτι ἐν ταῖς ἀρχαίκαϊς ἐπιγραφαῖς τοῦ Πυθίου οὐδέποτε μνημονεύονται νομίσματα συνήθη, ὅσον στατήρες, δραχμαί, ὄβολοί, ὡς ἐν τῇ Δωδεκαδέλτῳ, τούναντίον δὲ πλειστάκις *λέβητες*, ἅπαξ δὲ καὶ τρίποδες.² Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν Γορτυνικὸν οὐδ' ἀπλῶς Κρητικὸν νόμισμα φέρει παράστασιν λέβητος ἢ τρίποδος, ὥστε νὰ θεωρηθῇ ὡς κατὰ τοῦτο λαθὼν τὴν ἐπωνυμίαν, συνεπέρανεν ὁ Comparetti ὅτι οἱ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ἐκείναις μνημονευόμενοι λέβητες καὶ τρίποδες δὲν δύνανται νὰ εἶνε νομίσματα, ἀλλὰ πραγματικὰ σκεύη χρησιμεύοντα πρὸς ἀνταλλαγὴν ἀντὶ νομίσματος. Ἐπομένως αἱ ἐπιγραφαὶ ἐκεῖναι εἶνε παλαιότεραι τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ αἰγυπτιακοῦ νομισματικοῦ συστήματος³, ἥτοι ἂν ὄχι παλαιότεραι, ἀλλὰ τοὐλάχιστον ὄχι πολὺ νεώτεραι τοῦ ἔτους 660 π. Χ., ὅτε ἐκόπη τὸ πρῶτον νόμισμα ὑπὸ Φειδῶνος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀναφερομένων λέβητων εἶνε πολλακίς τοσοῦτον μέγας⁴, ὥστε δὲν εἶνε πιθανὸν νὰ ἐννοῶνται πραγματικοὶ λέβητες, ἢ δ' ἀξία αὐτῶν φαίνεται πάντοτε ὀρισμένη, παρεδέχθη ὁ Comparetti⁵ ὅτι ὀλίγον πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ νομίσματος ἐγένετο χρῆσις τεμαχίων χαλκοῦ (*pezzi di bronzo*) μετὰ σφραγίδος ἢ ἄνευ σφραγίδος καὶ ὀρισμένου βάρους, ἅτινα ἀντικατέστησαν τοὺς πραγματικούς λέβητας. Μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ἐξ ἀργύρου νομίσματος οἱ γάλκινοι λέβητες περιέπεσαν εἰς ἀχρησίαν, ὥστε δὲν μνημονεύονται ἐν τῇ Δωδεκαδέλτῳ καὶ ταῖς κατ' αὐτὴν ἐπιγραφαῖς, ἀλλὰ μόνον ἀργυρᾶ νομίσματα, ἥτοι στατήρες, δραχμαί, ὄβολοί. Κατὰ δὲ τὴν Δ΄ ἑκατονταετηρίδα, ὅτε εἰσῆχθη ἡ χρῆσις τοῦ χαλκοῦ νομίσματος ἐν πάσαις ταῖς ἐλληνικαῖς πόλεσιν, ἀναφαίνεται καὶ πάλιν τὸ ὄνομα *λέβητες* ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Κνωσοῦ⁶, ἐν ἣ γίνεται μνεία καὶ στατήρων καὶ τριωβόλων. Τοὺς τελευταίους τούτους λέβητας ἐκλαμβάνει ὁ Comparetti ὡς νόμισμα μικρᾶς ἀξίας, βεβαίως μικροτέρας πάντων τῶν ἄλλων ἐν

τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ μνημονευομένων νομισμάτων· διότι ἀναγινώσκων αἶ κα κέ(ρ)[ατα κατ]ά(ξε)ε βόος ἀνθρωπος, πέντε λέβητας [καταστα]σεῖ τῷ πίσται τῷ βόος προσθέτει¹ μικρὸν πρόστιμον διὰ μικρὰν βλάβην (*piccola multa per piccolo danno*).

Ἄλλὰ καίτοι ἡ ἐπιγραφή εἶνε λίαν λελωδημένη δυστυχῶς, ὥστε οὔτε νὰ ἀναγινωσθῇ ἀσφαλῶς οὔτε νὰ ἐρμηνευθῇ εἶνε δυνατόν, ἐν τούτοις ἐπειδὴ καὶ κατ' ἑαυτὸν θὰ ἦτο πολὺ παράδοξος νόμος προβλέπων καὶ τιμωρῶν τὴν ἀποκοπὴν τῶν κεράτων βόος, καὶ ἐκ τῶν λειψάνων τῶν γραμμάτων, ὡς ἐν τῷ ὁμοιότηπῳ τοῦ Museo italiano φαίνονται, δύναται τις μετὰ βεβαιότητος νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ συμπλήρωσις καὶ ἡ κατ' αὐτὴν ἐρμηνεία τοῦ Comparetti ἀδύνατον νὰ εἶνε ὀρθή.

Πολὺ δὲ μᾶλλον ἐκ τῶν ἐπιφερομένων αἶ κα καρτα[ῖτος μ]ήτω δεδαμηγέρον· τριήμερος ἀποδιώ[κημ αἶ ἐγ]ρατται, μὴ πιθιθέτω τῶν νέργων τὰ τριώ[δε.τα] φαίνεται πιθανώτατον, ἢ μᾶλλον βέβαιον, ὅτι καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις πάλιν περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, ἥτοι τοῦ ἀποδιώκειν τὸ καρταῖτος ἐγένετο λόγος, καὶ δι' αὐτὸ ἢ τινα εἰδικὴν περίπτωσιν αὐτοῦ ἐπιβάλλεται ἡ ποινὴ τῶν πέντε λέβητων. Διότι ἀφοῦ ἀναγράφεται ὅτι ὁ δικαστὴς δὲν πρέπει νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὸν καταδικασθέντα καὶ τὴν πληρωμὴν τριῶν ὀβολῶν κατ' ἐκάστην ὡς ἀποζημιώσιν διὰ τὴν ἡμερησίαν ἐργασίαν τοῦ κτήνους (μὴ) πιθιθέτω τῶν νέργων τὰ τριώ[δε.τα]). ἂν τὸ ἀποδιώχθην κτήνος ἦτο ἄδομητον, ἐπομένως ἀνίκανον πρὸς ἐργασίαν, εἶνε φανερόν ὅτι προηγεῖτο ἡ διάταξις ὅτι ὁ ἀποδιώξας δεδμημένον κτήνος ὀφείλει νὰ πληρώσῃ ἐκτὸς τῆς ἄλλης ποινῆς καὶ τὴν ἡμερησίαν ἐργασίαν τοῦ κτήνους· Ἐπομένως οἱ πέντε λέβητες δὲν εἶνε *piccola multa per piccolo danno*, ἀλλὰ τὸ μεῖζον μέρος τῆς ποινῆς, εἰς ὃ προστίθεται καὶ τὸ τριωβόλον ἐν ὀρισμένῃ περιπτώσει.

Δὲν δικαιούμεθα λοιπὸν νὰ θεωρήσωμεν τοὺς *λέβητας* τῆς ἐκ Κνωσοῦ ἐπιγραφῆς ὡς ἔχοντας ἀξίαν μικροτέραν τῶν ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τοῦ Πυθίου μνημονευομένων· πολὺ δὲ μᾶλλον σύμφωνον πρὸς τὰ πράγματα φαίνεται νὰ δεγθῶμεν ὅτι τὸ ὄνομα *λέβητες* ὡς δηλωτικὸν νομισματικῆς ἀξίας ὑφί-

¹ Museo Ital. II σελ. 645-688 ἀριθ. 21-26

² [κατιστ]ίχμεν τρίποδα ἕνα Monum. ant. I σελ. 84 ἀριθ. 34.

³ Ἰδ. Ἀθήν. IV 243, B.

⁴ Ὡς λ. γ. ἐκατὸν Museo Ital. II ἀρ. 47.

⁵ Monum. ant. σελ. 116.

⁶ Museo Ital. II (σελ. 677-78).

¹ Monum. ant. I, σελ. 118.

στατο μέχρι τοῦ Δ'. αἰῶνος παρὰ τὰ συνήθη ὀνόματα νομισμάτων, ἅτινα πιθανώτατα ἦσαν ἤδη ἐν χρήσει καὶ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀναγραφῆς τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ Πυθίου, ὡς καὶ κατὰ τὸν Δ'. αἰῶνα. Ἡ μνεία λέβητων λοιπὸν ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ἐκείναις οὐδαμῶς ἀποδεικνύει ὅτι εἶνε παλαιότεραι τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ νομίσματος εἰς Κρήτην, οὐδὲ δύναται νὰ δικαιολογηθῇ ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι δὲν ὑπῆρχον στατήρες καὶ δραχμαί, διότι δὲν μνημονεύονται ἐν αὐταῖς, ἐπειδὴ οὐδ' ἡ Δωδεκάδελτος μνημονεύει λέβητων, καίτοι τὸ ὄνομα βεβαίως ἦτο ἐν χρήσει καὶ κατ' αὐτὴν καὶ μετ' αὐτὴν μέχρι τῆς Δ'. ἐκατονταετηρίδος. Πιστεύομεν λοιπὸν ὅτι λέβητες ἦτο ἡ δημώδης ὀνομασία νομισματός τινος τῶν ἀλλοθι γινωστῶν ἐκ παλαιότερων χρόνων σωζομένη παρὰ τὴν συνήθη καὶ οὕτως εἰπεῖν ἐπίσημον, ἀλλ' εὐχρηστοτέρα μὲν κατὰ τοὺς ἀρχαιότερους χρόνους, σπανιωτέρα δ' ἔπειτα καταστᾶσα ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ τρίποδες. Τοῦτο δ' ἴσως ἦτο τὸ αἷτιον, δι' ὃ ἐπὶ στατήρων διαφόρων πόλεων ἐκ τοῦ τέλους τοῦ Ε'. αἰῶνος ἐξελέχθη ὡς ὑστερόσημον λέβης ἐκ τῶν ἄνω ὀρώμετος, ὡς καὶ ἡμεῖς μετ' ἄλλων πιστεύομεν ὅτι ἀπέδειξεν ὁ ἡμέτερος φίλος Ἰωάννης Σβορώνος¹.

Τὸ κυριώτατον ἐπιχείρημα λοιπὸν, δι' οὗ ὁ Comparetti ἐπίστευσεν ὅτι θὰ ἀποδείξῃ τὴν μεγάλην ἀρχαιότητα τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ Πυθίου καὶ τῆς βεβαίως ὄχι πολὺ ἀπ' αὐτῶν ἀρισταμένης Γορτυνικῆς Δωδεκάδελτου, καταφαίνεται ἀνυπόστατον. Ἐπειτα τίς δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅτι καθ' ἅπαντα τὸν Ε' αἰῶνα καὶ πολὺ πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Ἴωνικοῦ ἀλφαβήτου εἰς Ἀθήνας οἱ Κρηῖτες εἶχον ἀποδεχθῆ αὐτὸ καθ' ὀλοκληρίαν, διετήρουν δὲ μόνον τὴν βουστροφρεδὸν διεύθυνσιν τῶν στίγων, ὡς νομίζει ὁ Comparetti; Καὶ διὰ τί νὰ μὴ ἀποδώσωμεν τὰς οὕτω γεγραμμένας ἐπιγραφὰς εἰς τὸν Δ'. αἰῶνα, ἀφοῦ καὶ ἀλλαγῶ τῆς Ἑλλάδος εὐρίσκονται παρόμοιαι ἐπιγραφᾶι ὄχι πολὺ ἀρχαιότεραι²; Ἡμεῖς τὸναντίον τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας θεωροῦμεν ὡς περιφανῆ ἀπόδειξιν τῆς βραδυτάτης ἀναπτύξεως τοῦ ἀλφαβήτου παρὰ τοῖς Κρησίην, διδάσκουσαν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀπιστῶμεν ὅτι κατὰ τὸν Ε'. αἰῶνα ἡ δύνατο νὰ γραφῆ τὸσον ἀρχαίως ἐπιγραφῆ, ὡς ἡ Γορτυνικὴ Δωδεκάδελτος.

¹ Ἐν Ἀθήναις τῆ 19 Μαρτίου 1891.

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΚΙΑΣ

¹ Bull. de Corr. hell. XII σελ. 405-418. Περὶ Head Num. Chronicle 1889 σελ. 242 ἔξ. Babelon Revue Numism. 1890 σελ. 405 ἔξ. Ἡ ἐπιπολαιότατη παρατήρησις, νομίζομεν, ἀρκεῖ νὰ βεβαιώσῃ ὅτι τὸ ἐν τοῖς νομίμασι τοῦτοις στρογγύλον ἀντικείμενον μετὰ μικρᾶς

καὶ πολὺ βαθείας κοιλότητος ἐν τῷ μέσῳ δὲν δύναται νὰ εἶνε ἀσπίς, ὡς νομίζει ὁ Comparetti (Monum. ant. I σελ. 116), ἀλλὰ λέβης ἔξ ἅπαντος.

² Kirchhoff. Stud. z. G. d. gr. Alph.³ σελ. 90.

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ ΕΞ ΕΡΕΤΡΙΑΣ

Περιηγούμενος κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος τὴν Εὐβοίαν, ἕπως παρασκευάσω συλλογὴν τῶν εὐβοικῶν ἐπιγραφῶν, ἀντέγραψα ἐν Ἐρετρίᾳ ψηφίσματά τινα ἀνέκδοτα, ἐξ ὧν δημοσιεύω ἐνταῦθα δύο, τὰ ἀρχαιότατα. Φέρονται ταῦτα ὑπὸ διαφόρου ἐκάτερον χειρὸς ἀναγεγραμμένα ἐπὶ στήλης ἐπιχωρίου μαρμάρου εἰς δύο τεμάχια τεθραυσμένης καὶ ἐν τῷ

Δημαρχείῳ ἀποκειμένης, ἐχούσης δὲ ὕψ. 1.02, πλ. 0.43, πλάγ. 0.07. Κορωνίδα ἢ στήλη δὲν ἔχει. Ἐν τῷ κενῷ χώρῳ ὑπὸ τὸ δεύτερον τῶν ψηφισμάτων ὑπάρχουσι κατ' ἀποστάσεις ἀπὸ 0.035 ἕως 0.040 ὀκτώ ὀριζόντιοι γραμμαί, ὧν μία ἔχει ἐν τῷ μέσῳ σταυρόν.

	Θ		Ε		Ο		Ι																	
	Ε	Δ	Θ	Ξ	Ε	Ν	Τ	Ε	Ι	Β	Θ	Υ	Λ	Η	Ι	Η	Γ	Ε	Λ	Θ	Χ	Θ	Ν	
	Τ	Θ	Ν	Τ	Α	Ρ	Α	Ν	Τ	Ι	Ν	Θ	Ν	Π	Ρ	Θ	Ξ	Ε	Ν	Θ	Ν	Ε	Ι	
	Ν	Α	Ι	Κ	Α	Ι	Ε	Υ	Ε	Ρ	Γ	Ε	Τ	Η	Ν	Κ	Α	Ι	Α	Υ	Τ	Θ	Ν	
5	Κ		Ι	Π	Α	Ι	Δ	Α	Σ	Κ	Α	Ι	Σ	Ι	Τ	Η	Ρ	Ι	Ν	Ε	Ι	Ν	Α	
	Ι	Κ	Α	Ι	Α	Υ	Τ	Ω	Ι	Κ	Α	Ι	Π	Α	Ι	Ρ	Ι	Ν	Θ	Τ	Α	Ν	Ε	
10	Α	Π	Α	Θ	Η	Ν	Α	Ω	Ν															
	Ε	Δ	Ο	Ξ	Ε	Ν	Τ	Ε	Ι	Β	Ο	Υ	Λ	Ε	Ι	Κ	Α	Ι	Τ	Ο	Ι	Δ	Η	Μ
	Η	Ρ	Α	Κ	Λ	Ε	Ι	Τ	Ο	Ν	Τ	Ο	Ν	Τ	Α	Ρ	Α	Ν	Τ	Ι	Ν	Ο	Ν	
	Π	Ρ	Ο	Ξ	Ε	Ν	Ο	Ν	Ε	Ι	Ν	Α	Ι	Ε	Ρ	Ε	Τ	Ρ	Ι	Ω	Ν	Α	Υ	
	Τ	Ο	Ν	Κ	Α	Ι	Ε	Κ	Γ	Ο	Ν	Ο	Υ	Σ	Ε	Ι	Ν	Α	Ι	Δ	Ε	Α	Υ	Τ
15	Π	Ρ	Ο	Ε	Δ	Ρ	Ι	Η	Ν	Κ	Α	Ι	Σ	Ι	Τ	Η	Ρ	Ι	Ν	Κ	Α	Ι	Α	Υ
	Τ	Ο	Ι	Κ	Α	Ι	Π	Α	Ι	Ρ	Ι	Ν	Ο	Σ	Ο	Ν	Α	Ν	Χ	Ρ	Ο	Ν	Ο	Ν
	Ε	Π	Ι	Δ	Η	Μ	Ε	Ω	Ρ	Ι	Ν	Κ	Α	Ι	Τ	Α	Α	Λ	Λ	Α	Κ	Α	Θ	
	Α	Π	Ε	Ρ	Τ	Ο	Ι	Σ	Α	Λ	Λ	Ο	Ι	Σ	Π	Ρ	Ο	Ξ	Ε	Ν	Ο	Ι	Σ	

1. Ψήφισμα ὑπὲρ Ἠγελόχου τοῦ Ταραντίνου.

Θ ε ο ι .
 Ἐδοξεν τεῖ βουλῇ Ἠγέλοχον τὸν Ταραντίνον πρόξενον εἶναι καὶ εὐεργέτην καὶ αὐτὸν
 5 κ[α]ὶ παῖδας καὶ σίτηριν εἶνα-
 ι καὶ αὐτῶι καὶ παιρῶιν ὅταν ἐ-
 πιδημέωριν καὶ ἀτελέην καὶ προεδρίην ἐς τὸς ἀγῶνας ὡς συ-
 νελευθερώραντι τὴν πόλιν
 10 ἀπ' Ἀθηνάων.

Ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐν στίχῳ 8 γραφῆς τοῦ ἀγῶνας, παραβλεπομένων ἐπὶ τοῦ παρόντος ἄλλων τεκμηρίων, ἀποδεικνύεται, ὅτι ἡ ἐπιγραφή ἀνήκει εἰς τὸ τέλος τοῦ πέμπτου ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ τετάρτου πρ. Χ. αἰῶνος. Ἐκ τῶν γραμμάτων (ὕψος αὐτῶν 0.012, διαστήματα μεταξὺ αὐτῶν 0.006) ἄξια σημειώσεως διὰ τὸ σχῆμά των εἶναι τὰ Β, Ε (ἡ μεσαία τούτου κεραία εἶναι ἰσομεγέθους ἢ ἐλάχιστα μικροτέρα τῶν λοιπῶν δύο), Κ, Ν, Ξ καὶ τὸ Θ = ο ἔχον στιγμὴν ἐν τῷ κέντρῳ¹

¹ Ὅρθῳ; παρατηρεῖ ὁ v. Wilamowitz - Müllendorf, Hom.

καὶ μὴ διαφέρουν τοῦ $\Theta = \theta$, ἀμφότερα δὲ ταῦτα, καθὼς καὶ τὸ Ω , μικρότερα τῶν λοιπῶν γραμμάτων· εἶτα τὰ Π , ρ καὶ τὸ Σ (μεῖζον συνήθως τῶν λοιπῶν). Ἡ γραφή ὁμοιάζει λίαν τῇ τῆς ἀπὸ 20 ἐτῶν γνωστῆς στήλης, ἣτις περιέχει συνθήκας περὶ συμμαχίας Ἐρετριέων καὶ Ἰστιαιέων (ἐξεδόθη ὑπὸ Εὐστρατιάδου, Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1872 ἀρ. 417 πίν. 54, ἐσχάτως δὲ ὑπὸ Bechtel, Die Inschriften d. ionischen Dialekts. Göttingen, 1887 σ. 8, ἀρ. 15). Διότι καὶ τὰ ἄλλα γράμματα εἶναι ὁμοιότατα πρὸς τὰ τῆς νῦν ἐκδιδομένης ἐπιγραφῆς καὶ τὰ Β καὶ Ρ ἔχουσι τὰ σχήματα Β καὶ Ρ, τὸ Ο ὅμως εἶναι πανταχοῦ ἰσομέγεθες τοῖς λοιποῖς γράμμασι καὶ δὲν ἔχει στιγμαὴν ἐν τῷ κέντρῳ. Ἀμφοτέρων δ' ἡ γραφή εἶναι ἐξ ἴσου ἐπιμελής καὶ ὠραία, ὡς καὶ ἐν ταῖς συγχρόνοις ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς. Ἡ ἐν τῇ Ἐρημερίδι ὅμως ἀπεικόνισις τοῦ κάλλιστα σωζομένου τμήματος τῆς περὶ τῆς συνθήκης ἐπιγραφῆς, ἣν καὶ ὁ Bechtel ἐπανέλαβεν ἐν τῷ βιβλίῳ του, δὲν ἀποδίδει οὔτε τὴν κανονικότητα καὶ κομψότητα τῆς ὅλης γραφῆς οὔτε τὸ σχῆμα πολλῶν γραμμάτων.¹

Ἀναβάλλων τὸν περὶ τῶν διαλεκτικῶν ἰδιοτήτων τῆς ἐπιγραφῆς λόγον εἰς τὸ τέλος τοῦ παρόντος ἄρθρου, θέλω προσπαθῆσαι νῦν νὰ ὀρίσω ἀκριβέστερον τὰ περὶ τοῦ χρόνου αὐτῆς καὶ τῶν γεγονότων εἰς ἃ ἀναφέρεται. Παρετήρησα ἤδη, ὅτι ἕνεκα τῆς γραφῆς τὸ ψήφισμα ἀνήκει εἰς τὸ τέλος τοῦ πέμπτου ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ τετάρτου αἰῶνος· ὁ Ἠγέλογος λοιπὸν μετέσχε προφανῶς τῆς κατὰ τὸ θέρος τοῦ 411 ἀπελευθερώσεως τῆς Ἐρετρίας ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων, περὶ ἧς ὁ Θουκυδίδης (VIII, 93) ὡς ἐξῆς ἀναφέρει. Στόλος Πελοποννησίων ὑπὸ τὸν Ἀγησανδρίδαν ἔπλευσεν εἰς Ὠρωπὸν, ὅπως ἀποστήσῃ τὴν Ἐρέτριαν, οἱ δ' Ἀθηναῖοι κατὰ τάχος καὶ οὐχὶ καλῶς παρεσκευασμένοι, ἔπεμψαν ἐκεῖσε στρατηγὸν τὸν Θυμοχάρη καὶ ναῦς. Μετ' ὀλίγον ἐγένετο ναυμαχία. Ἐξ Ἐρετρίας ἤρθη σημεῖον, ἰδὼν δ' αὐτὸ ὁ Ἀγησανδρίδας ἀνήχθη ἐξ Ὠρωποῦ· τὰ πληρώματα τῶν ἀττικῶν νηῶν ἔτυχον τότε ἀγοράζοντα

τροφὰς εἰς τὰ ἀπώτατα μέρη τῆς πόλεως, διότι ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐκ προνοίας τῶν προδιδόντων Ἐρετριέων οὐδὲν ἐπωλεῖτο· οὕτω ἐν παραγῇ καὶ ὅπως εἶχον, ἠναγκάσθησαν νὰ ναυμαχήσωσιν οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἀντέστησαν μὲν ἐπὶ τινα χρόνον, εἶτα ὅμοιως ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ κατεδιώχθησαν εἰς τὴν ξηράν· δεινότατα ἔπαθον οἱ καταφυγόντες εἰς τὴν πόλιν, διότι κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν Ἐρετριέων. Ἄλλοι ἐσώθησαν εἰς τεύχισμά τι ὀχυρὸν, πλοῖα δὲ τινα εἰς Χαλκίδα· εἴκοσι καὶ δύο ναῦς ὅμοιως ἔλαβόν οἱ Πελοποννησῖοι καὶ ἔστησαν τρόπαιον. Ὀλίγον μετὰ ταῦτα ἀπέστη πᾶσα ἡ Εὐβοία, πλὴν τῆς πόλεως Ὀρεοῦ. Ἐνεκα τῆς ἥττης ταύτης κατελύθησαν ἐν Ἀθήναις οἱ τετρακόσιοι, ἄρξαντες περὶ τοὺς τέσσαρας μῆνας. Ταῦτα κατὰ Θουκυδίδην (πρόβλ. Διόδ. XIII 34, 36).

Ἄλλὰ πῶς ἔτυχεν ὁ Ταραντῖνος Ἠγέλογος νὰ συνεργήσῃ εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἐρετρίας; Ὅτι ὡς ἰδιώτης ἀπλοῦς μετέσχε αὐτῆς, δὲν φαίνεται κατ' ἀρχὴν πιθανόν. Τὴν ἀπορίαν ταύτην λύει πάλιν ὁ Θουκυδίδης. Οἱ Ταραντῖνοι ἦσαν κατὰ τὸν πελοποννησιακὸν πόλεμον σύμμαχοι τῶν ἐχθρῶν τῶν Ἀθηναίων· ὅτε δ' οὗτοι ἔπλευσαν εἰς Σικελίαν, δύο πόλεις, ὁ Τάρας καὶ οἱ Λοκροί, δὲν ἐδέχθησαν αὐτοὺς οὐ μόνον ἀγορᾷ οὐδὲ ἄσται, ἀλλ' οὐδὲ ὕδατι καὶ ὄρμῳ (Θουκυδ. VI 44, 2). Γινώσκωμεν πρὸς τοῦτους, ὅτι πλοῖα τῶν Ταραντῖνων μετέσχεον τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Εὐβοίας ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων· διότι ὁ Θουκυδίδης (VIII 91, 2) ἀναφέρει ὅτι τὸ θέρος τοῦ 411 πρ. Χρ. «ἅμα γὰρ καὶ ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἐτύγχανον Εὐβοέων ἐπικαλουμένων κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον δύο καὶ τσσαράκοντα νῆες, ὧν ἦσαν καὶ ἐκ Τάραντος καὶ Λοκρῶν Ἰταλιώτιδες καὶ Σικελικαὶ τινες, ὁρμῶσαι ἤδη ἐπὶ Λᾶ τῆς Λακωνικῆς καὶ παρασκευαζόμεναι τὸν ἐς τὴν Εὐβοίαν πλοῦν ἤρχε δ' αὐτῶν Ἀγησανδρίδας Ἀγησάνδρου Σπαρτιάτης. Ὁ στόλος οὗτος, τὰς περαιτέρω κινήσεις τοῦ ὁποίου διηγεῖται ὁ Θουκυδίδης (VIII 92, 3 καὶ 94, 1 ἐξ.), ἦν ὁ αὐτός, ὅστις περικάμφας τὸ Σούνιον καὶ ὀρμισθεὶς μεταξὺ Θορικῶν καὶ Πρασιῶν, ἔπλευσε κατόπιν εἰς Ὠρωπὸν, ἠλευθέρωσε τὴν Ἐρέτριαν καὶ διέτριψεν ἐπὶ τινα χρόνον ἐπὶ ἐν τῇ εὐβοικῇ θαλάσσει, μέχρις οὗ ἐλθὼν παρελάβεν αὐτὸν ὁ Σπαρτιάτης Ἐπικλῆς· κατεστράφη δὲ περὶ τὸν Ἄθω ὑπὸ τρικυμίας (Θου-

Untersuchungen σ. 289³, ὅτι ἡ στιγμαὴ αὕτη παρήχθη ἐκ τῆς ἄκρας τοῦ σκέλους τοῦ διαδήτου, δι' οὗ ἐχαράσσετο ὁ κύκλος.

¹ Ἐν τῇ συνθήκῃ στ. 7 ἐξ. ἀναγνωσκται: ἐπανανέοσθαι δὲ τὸν ὄρκον κατὰ τὴν Ὀλυμπιάδα ἐκάστην τὰς ἀρχὰς ὀμνουσέρας. Κατὰ ταῦτα συμπληρωτέον καὶ ἐν τῇ τεμαχίῳ ὁμοίας ἐπιγραφῆς ἐν C. I. A. IV σ. 24. ἀρ. 116d στ. 7 ἐξ.: τὸς ὄρκους ἀνανε[οσθαι] - - κατὰ τὴν Ὀλ[υμπιάδα] ἐκάστην.

κυδ. VIII 107, 2. Διόδ. XIII 41). Ἄφου λοιπὸν μαρτυρεῖται ἡ συνεργία πλοίων ἐκ Τάραντος εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἐρετρίας, μὴ φαίνεται πιθανὸν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁ Ἡγέλογος, εἰς ἃν οἱ Ἐρετριεῖς ὡς συνελευθερώσαντα τὴν πόλιν τῶν ἀπονέμουσι καὶ ἄλλας τιμὰς καὶ τὴν προξενίαν καὶ τὸν τίτλον τοῦ εὐεργέτου, εἶναι ὁ στρατηγὸς τούτων τῶν ἐκ Τάραντος πλοίων· ἴσως δ' ὡς τοιοῦτος συνετέλεσε πλέον ἄλλων εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πόλεως.

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων εὐλόγως, νομίζω, δυνάμει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι τὸ ὑπὲρ τοῦ Ἡγελόγου ψήφισμα ἐγένετο εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἐρετρίας, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὅτι ἔχομεν ἐν αὐτῷ τὴν ἀρχαιστάτην σωζομένην δημοσίαν ἐπιγραφὴν τῆς Ἐρετρίας, διότι ἡ συνθήκη τῶν Ἐρετριέων καὶ Ἰστιαίων, ἧς μέρος ἐσώθη ἡμῖν ὡσαύτως, πρέπει νὰ ἴηαι χρόνον τινὰ ὑστερώτερα τῆς ἀποστάσεως διὰ τὸν λόγον ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι κατεῖχον τὴν πόλιν Ὀρεὸν καὶ μετὰ τὴν ἀπόστασιν τῆς λοιπῆς νήσου (Θουκυδ. VIII 93, 7 καὶ Ἀριστοτ. ἐν τῇ νεωστὶ ἀνακαλυφθείσῃ Ἀθηναίων πολιτείᾳ B), ἔνθα αὐτολεξεί ἐπαναλαμβάνονται τὰ τοῦ Θουκυδίδου).

ὑπολείπεται μία παρατήρησις περὶ τῶν πρώτων λέξεων τοῦ ψηφίσματος. Ὁ τύπος ἔδοξεν τῷ βουλευτῇ δηλοῦν ὅτι εἶναι ψήφισμα τῆς βουλῆς, λίαν ἀμφίβολον ὅμως εἶναι, ὅτι μόνη ἡ βουλή ἐψήφισεν αὐτό· πιθανῶς πρόκειται περὶ προβουλευματος τῆς βουλῆς κυρωθέντος ὑπὸ τοῦ δήμου, ἂν καὶ αἱ πρώται λέξεις χαρακτηρίζουσιν αὐτὸ ὡς ψήφισμα μόνης τῆς βουλῆς. Διότι οὐδέποτε καὶ οὐδαμοῦ ἠδύνατο ἡ βουλή μόνη ν' ἀνακηρύξῃ προξένους καὶ εὐεργέτας ἄνευ τῆς τοῦ δήμου συναίνεσεως· τοῦτο ἔπραττεν ὁ δῆμος μετὰ προβούλευμα τῆς βουλῆς. Πάντα τὰ λοιπὰ ἐξ Ἐρετρίας ψηφίσματα, ἐν οἷς ἀναγράφονται πρόξενοι καὶ εὐεργέται, δηλοῦνται ὡς ψηφίσματα τοῦ δήμου ἢ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου¹,

¹ Ὁ τύπος ἔδοξεν τῷ δήμῳ ἀπαντᾶ ἐν ἀνεκδότῳ ψηφίσματι ὑπὲρ Γλαυκίππου Ἰπποδάμαντος καὶ Ἀπολλωνίου ἐξ Ἀντιγονείας καὶ ἐν τῷ ὑπὸ Τσοῦντα ἐκδοθέντι ὑπὲρ Εὐνόμου Καρυστίου (Ἐφημ. Ἀρχ. 1887 σ. 77 ἐξ.)· συμπληρωτέος δ' ἐν τῷ ὑπὸ P. Girard (Bull. de cong. Hell. II σ. 277) δημοσιευθέντι καὶ ἐν τῷ ὑπὸ Καρθαδία (Δελτ. ἀρχαιολ. 1889 σ. 103 ἐξ.) ἐκδοθέντι· δεδῶχθαι τῷ δήμῳ ἐν τῷ ψηφίσματι (Ἐφημ. ἀρχ. 1877 σ. 79 ἐξ.)· ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ ἐν τῷ ὑπὸ Εὐστρατιάδου ἐκδοθέντι ψηφίσματι (Ἐφημ. ἀρχ.

καθὰ καὶ τὸ ἀμέσως ἐπὶ τῆς στήλης ἐπόμενον. Μόνον τὸ ὑπὲρ τοῦ Ἡγελόγου εἶναι ψήφισμα τῆς βουλῆς. ἴσως θελήσῃ τις νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην ἐκ τούτου, ὅτι κατὰ τὴν μεταβολὴν τοῦ πολιτεύματος, τὴν ἐν Ἐρετρίᾳ μετὰ τὴν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων ἀπόστασιν ἀναμφιβόλως συμβῆσαν, ἡ βουλή περιεβλήθη ἔκτακτον ἐξουσίαν· πιθανώτερον ὅμως θεωρῶ ὅτι καὶ τὸ ὑπὲρ τοῦ Ἡγελόγου ψήφισμα πρέπει νὰ κριθῇ ὅπως ἀπτικὰ τινα, τὰ ὅποια ὡσαύτως τὸν τύπον ἔδοξεν τῇ βουλῇ φέρουσι καὶ τὰ ὅποια ὅμως, ὡς φαίνεται, τὴν αὐτὴν ἀξίαν ἔχουσιν, ἦν καὶ τὰ φέροντα τὸν τύπον ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ. Τὰ ψηφίσματα συνετάσσοντο ἐπὶ τῇ βάσει προτάσεων, ἧτοι συνήθως τῶν προβουλευμάτων τῆς βουλῆς¹, ὅταν δὲ δημοσίᾳ ἀνεγράφοντο ἐν στήλαις καὶ ἰδρύνοντο, καὶ ἐὰν ἀκόμη μόνον ὡς ψηφίσματα τῆς βουλῆς ἐσημειούντο, ὅμως αὐτὸ τὸ γεγονός τῆς δημοσίας ἀναγραφῆς τῶν ἦν βεβαίως ἐγγύησις ὅτι κατὰ τοὺς νόμους ἐγένοντο, ἧτοι ψήφῳ τοῦ δήμου².

2. Ψήφισμα ὑπὲρ Ἡρακλείτου τοῦ Ταραντίνου.

Ἐδοξεν τεῖ βουλευτῇ καὶ τοῖς δήμοι Ἡράκλειτον τὸν Ταραντίνον πρόξενον εἶναι Ἐρετριῶν αὐτὸν καὶ ἐκτόνους· εἶναι δὲ αὐτοῖς προεδρίην καὶ σίτηριν καὶ αὐτοῖς καὶ παιρῖν ὅσον ἂν χρόνον ἐπιδημέωριν καὶ τὰ ἄλλα καθ' ἅπερ τοῖς ἄλλοις προξένους.

Τὸ ψήφισμα τοῦτο, ὡς παρετηρήσαμεν ἤδη, ἐγχαράχθη ὑπ' ἄλλης ἢ τὸ ὑπὲρ Ἡγελόγου χειρὸς καὶ εἶναι, ὡς διάφοροι λόγοι πείθουσιν, νεώτερον ἐκείνου. Τὰ γράμματα (ὑψος αὐτῶν 0,011, διαστάματα μετὰξὺ αὐτῶν 0,010) εἶναι στοιχηδὸν διατεταγμένα, ἀλλ' ἤρπον ὠραῖα καὶ ἀμελέστερα,

1872 ἀρ. 418) καὶ ἐν ἄλλῳ ἀνεκδότῳ· τύπος τοιοῦτος λείπει ὅλως ἐν τῷ ψηφίσματι (C. I. G. II σ. 1077 ἀρ. 2144^b), ὃ ἐγὼ ἀνεῦρον πάλιν ἐν Ἐρετρίᾳ ἐν τινὶ οἰκίᾳ, ἴσως δὲ καὶ ἐν ἀνεκδότῳ ψηφίσματι πρὸς τιμὴν τοῦ Μακεδόνης Ἀρριδαίου.

¹ Πρβλ. H. Swoboda, Die griech. Volksbeschlüsse, Leipzig 1890 σελ. 4.

² Περὶ τῶν ψηφισμάτων τούτων θὰ πραγματευθῶ προσεχῶς ἀλαχοῦ. Ὁρα ἐντοσούτῳ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Arm. Max. Dittmar, De Atheniensium more exteris coronis publice ornandi diss. Lips. 1890 σ. 99 ἐξ. ἅς ὅμως πάσας δὲν ἀποδέχομαι· καὶ αἰτινες οὐδ' ἐξαντλοῦσι τὸ θέμα.

τὸ δὲ σχῆμα αὐτῶν ὀλίγον τι νεώτερον ἢ τοῦ πρώτου ψηφίσματος ἦτοι Β, Ε· Θ Ο Ω εἶναι ὀλίγον μικρότερα τῶν λοιπῶν γραμμῶν· Ξ, Ρ, Σ καὶ Σ. Ὅτι ὁμοίως ἢ ἐπιγραφή εἶναι ἀρχαιότερα τῶν λοιπῶν ἐξ Ἐρετριάς τέως γνωστῶν προξενικῶν ψηφισμάτων, ἀποδεικνύεται ἐκ δύο λόγων· πρῶτον ἐκ τῆς ἰδιαζούσης καὶ συντόμου συντάξεως, ἥτις εἶναι κοινὴ τοῖς ὑπὲρ Ἠγελόχου καὶ Ἡρακλείτου ψηφίσμασι καὶ ἥτις διαφέρει τῆς συνήθως ἐν ἄλλοις ψηφίσμασι ἀπαντώσης· ἔπειτα ἐκ τῆς χρήσεως τῆς ἐρετρικῆς διαλέκτου, διότι πλὴν τῆς μνημονευθείσης ἤδη συνθήκης Ἐρετριῶν καὶ Ἰστιαίων πάντα τὰ λοιπὰ τέως ἐξ Ἐρετριάς γνωστὰ ψηφίσματα εἶναι γεγραμμένα εἰς τὴν κοινὴν καὶ μόλις διασώζονται εἰς τινα ἐξ αὐτῶν ἴχνη τοῦ ἐπιχωρίου ιδιώματος. Ἡ ἐπιγραφή λοιπὸν ἀνήκει εἰς τὸν 4^{ον} αἰῶνα καὶ ὅγ, ἐὰν ἐπιτρέπηται νὰ κρίνωμεν ἐκ τῆς διαφορᾶς τῆς γραφῆς τῶν δύο ψηφισμάτων, δυσκόλως εἶναι ἀρχαιότερα τῶν μέσων τοῦ 4^{ου} αἰῶνος, ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος δὲν πρέπει νὰ κατέλωμεν. Καὶ ὁ διὰ τούτου τοῦ ψηφίσματος τιμώμενος εἶναι Ταραντίνος· ὁ ὑπὸ τὸ πρῶτον ψηφίσμα κενὸς χώρος ἐχρησίμευσεν εἰς ἀναγραφὴν ἑτέρου ὑπὲρ συμπολίτου τοῦ Ἠγελόχου ψηφίσματος. Περὶ τοῦ Ἡρακλείτου, ὃ οἱ Ἐρετριεῖς ἀπένειμαν τὴν προξενίαν μετ' ἄλλων τιμῶν, οὐδὲν βέβαιον γινώσκωμεν. Ἡράκλειτόν τινα Ταραντίνον ζῶντα ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου ἀναφέρουσι ὁ μὲν Ἀθηναῖος (ΧΙΙ σ. 538 ἐξ) ὡς καθαρωδίων, ὁ δὲ Διογένης Λαέρτιος (ΙΧ 1, 13) ὡς σπουδογάλοιον· ἀλλὰ καὶ ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ χρόνοι δὲν ἀντιστρατεύονται εἰς τὴν αὐτότητα τῶν προσώπων, ὅμως ὀρθότερον εἶναι ν' ἀρήνωμεν κατὰ μέρος τοιαύτας ὅλως ἀβεβαίους εἰκασίας.

Ἐν τοῖς δημοσιευομένοις ψηφίσμασι προσκτώμεθα δύο νέα μνημεῖα τῆς ἐρετρικῆς διαλέκτου, ἥτις τέως ἦν γνωστὴ κυρίως ἐκ τῆς συνθήκης Ἐρετριῶν καὶ Ἰστιαίων καὶ τοῦ ἱεροῦ νόμου ἐκ τοῦ Ἀμφικρατείου τοῦ ἐκδόθεντος ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1885 σ. 93 ἐξ. Ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐπιγραφαῖς ὀλίγα καὶ μεμονωμένα ἴχνη τοῦ ιδιώματος σώζονται, τὰ πλεῖστα δὲ πάλιν ἐν τῷ μεγάλῳ καταλόγῳ τῷ ὑπὸ Τσούντα ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1887 σ. 82 ἐξ. δημοσιευθέντι. Ἡ ἐρετρικὴ διάλεκτος· πρὸβλ. περὶ αὐτῆς v. Wilamowitz-Moellendorf περὶ τοῦ ἱεροῦ

νόμου ἐξ Ἐρωποῦ Hermes XXI σελ. 91 ἐξ. καὶ Bechtel, Die Inschr. d. ionisch. Dialektes σ. 12 ἐξ.) εἶναι ὡς γνωστὸν ἰωνικὴ. Ἰωνικοί, οὐχὶ μόνον τοῖς Ἐρετριεῦσιν ἴδιοι, εἶναι οἱ ἐν τοῖς δύο ψηφίσμασιν ἀπαντῶντες τύποι ἀτελέην, προσδρίην· Ἀθηναίων ἀντὶ Ἀθηναίων, ὡσαύτως ἀτελέην (πρὸβλ. G. Meyer Griech. Gramm. 2 § 155, Bechtel ἔ. ἀ. ἐν ἀριθ. 7, 17, 19¹¹, 34· ἐπιδημίωρον ἀντὶ τοῦ ἐπιδημῶσιν, τοῦ εἰω μένοντος ἀσυναϊρέτου πρὸβλ. ἀποτελέων ἐν τῇ συνθήκῃ Ἐρετριῶν καὶ Χαϊρεφάνους Ἐφημ. Ἀρχ. 1869 ἀρ. 408² στ. 6. Χαρακτηριστικὰ ὅμως ἐν τῇ ἐρετρικῇ διαλέκτῳ εἶναι δύο τινὰ· πρῶτον ὁ ῥωταϊσμός, ἐν καὶ μαρτυρία τῶν ἀρχαίων ὡς ἴδιον αὐτῇ ἀναφέρουσι παραδείγματα ἐκ τῶν δύο ἐπιγραφῶν· σίτηριν, παίριν, ἐπιδημίωριν, συνελευθερώραντι· ἐκ τοῦ τελευταίου καταφαίνεται, ὅτι οὐδὲ τὴν κακρωϊαν τῶν δύο ἀλλεπαλλήλων ῥ ἀπέφευγον, ἐν ᾧ ἐν τῇ τοῦ Ἐρωποῦ ἐπιγραφῇ γράφεται θησαιρῶς οὐχὶ δὲ θηραιρῶς. Ἴδιον ἔπειτα τῇ ἐρετρικῇ διαλέκτῳ εἶναι ὅτι τὰς μακρὰς διφθόγγους ηι καὶ ωι βραχύνει εἰς ει καὶ οι, ἴδιον δὲ κυρίως, ὡς ὀρθῶς ἤδη παρετηρήθη, καθ' ὅσον αὐτὴ ποιεῖ τοῦτο μετὰ σταθερότητος· διότι τὸ φαινόμενον καθ' αὐτὸ ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἄλλοις ἰωνικοῖς ιδιώμασιν· ἐν τῷ ἀττικῷ βραχύνεται ἰδίως ἢ ηι εἰς ει, ἀλλὰ καὶ τῆς βραχύνσεως τῆς ωι εἰς οι εὐρίσκονται ἐν ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς σποράδην παραδείγματα (πρὸβλ. Meisterhans Gramm. d. v. att. Inschr. 2 § 15 b 3 ἐξ. § 21 c 11, Blass Ueber die Ausspr. des griechischen 3 σ. 45 ἐξ.). Ἐν τῷ ὑπὲρ Ἠγελόχου ψηφίσματι εὐρίσκωμεν γεγραμμένον τεῖ, παρ' αὐτῷ ὅμως βοι.λεῖ καὶ αὐτῶ· ἐν τῇ ὀλίγον ὑστερωτέρῃ συνθήκῃ Ἐρετριῶν καὶ Ἰστιαίων ἐν ἐκατέρῃ τεῖ πόλιτι, ἐν στή.ι. ἐν τοῖ ἱεροῖ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Κιραῖοι. Ἐν τῷ ἱερῷ νόμῳ τοῦ Ἀμφικρατείου ὅμως γράφεται πάντοτε ει καὶ οι ἀντὶ ηι καὶ ωι, ὡσαύτως δ' ἐν τῷ ὑπὲρ Ἡρακλείτου ψηφίσματι τεῖ βοι.λεῖ καὶ τοῖ δήμοι καὶ δις αὐτοῖ. Βλέπομεν λοιπὸν σαφῶς ἐκ τῆς χρονολογικῆς τάξεως τῶν τεσσάρων τούτων μνημείων τῆς ἐρετρικῆς διαλέκτου, ὅτι ἡ γραφή, κατ' ἀρχὰς μὲν ἀμφοιόλως κατόπιν δὲ μετὰ σταθερότητος, ἤκολούθησε τῇ μεταβολῇ τῆς προφορᾶς.

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν γλῶσσαν ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν δύο τινὰ ἔτι· πρῶτον ὅτι ἐν ἀμφοτέροις

τοῖς ψηφίσμασι κεῖται εἶναι, οὐχὶ εἶν· εἶναι ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ συνθήκῃ Ἑρετριέων καὶ Ἰστιαίων καὶ ἐν τῷ ἱερῷ νόμῳ τοῦ Ἀμφικρατείου, ἐν αὐτῷ ὅμως καὶ ἐξεῖν. Ὁ τύπος εἶν, ὁ ἐν τῇ συνθήκῃ τῶν Χαλκιδέων πρὸς Ἀμύνταν (Dittenberger Sylloge 60 καὶ Addenda, Bechtel Die Inschr. d. ion. Dialekts ἀρ. 8) τρεῖς ἀπαντῶν, εἰσέδυσσε καὶ εἰς δύο ἐρετρικὰ ψηφίσματα γεγραμμένα ἐν τῇ κοινῇ, ἧτοι ἐν στ. 10 τοῦ ψηφίσματος τοῦ ὑπὸ Τσοῦντα (Ἐφ. Ἀρχ. 1887 σ. 77 ἐξ.) ἐκδοθέντος¹ καὶ κατὰ τὴν ὀρθὴν τοῦ Τσοῦντα παρατήρησιν καὶ ἐν στ. 8 τοῦ ὑπὸ Εὐστρατιάδου (Ἐφ. Ἀρχ. 1872 ἀρ. 418) δημοσιευθέντος. Δεύτερον ἀναγινώσκομεν ἐν τῷ ὑπὲρ Ἡρακλείτου ψηφίσματι Ἑρετριῶν ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ὑστερωτέροις συνήθους Ἑρετριέων· συμφωνεῖ δὲ τούτῳ, ὅτι καὶ ἐν ταῖς συνθήκαις τῶν Ἑρετριέων καὶ Ἰστιαίων ἀπαντῶμεν τοῖς συνηρημένοις τύποις Ἑρετριᾶς καὶ Ἰστιαῖς. Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἐν τῇ ἀττικῇ διαλέκτῳ κατὰ μὲν τὸν πέμπτον αἰῶνα συνειθίζοντο οἱ συνηρημένοι τύποι τῶν εἰς -ιαὶς ληγόντων ὀνομάτων, βραδύτερον δὲ ἐπεκράτησαν οἱ ἀσυναίρετοι (ἔρα Meisterhans Gramm. d. att. Inschriften² § 55, 9).

¹ Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Φεβρουαρίου 1891.

ADOLPH WILHELM

I

Τὸ ἐπόμενον τεμάχιον ἀττικοῦ ψηφίσματος εὐρέθη ἐν ἔτει 1840 ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τῆς Ἀχρο-

πόλεως καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ Πιπτάκη ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1840 ἀρ. 378, ὑπὸ Παγκαβῆ Antiquités hell. II σ. 532 καὶ ὑπὸ Köhler C. I. A. II ἀρ. 492. Νῦν εἶναι ἄγνωστον ποῦ εὐρίσκεται ὁ λίθος.

	Λ	Α	Ξ	Χ	Α	Ι
	Α	Μ	Μ	Α	Τ	Ε
	Ε	Ν	Δ	Ε	Κ	Α
	Υ	Τ	Α	Ν	Ε	Ι
5	Π	Ρ	Ο	Ε	Δ	Ρ
	Α	Τ	Η	Ξ	Φ	Λ
		Ι	Κ	Α	Ι	Τ
			Ε	Ρ		

Ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ ὁ Παγκαβῆς ἔχει ΧΑΙ, ὁ Πιπτάκης ΧΑΤ, ὃ ἀκολουθῶν καὶ ὁ Köhler παρατηρεῖ τὰ ἐξῆς: vs. 1 quae extant vix recte exscripta. Legendum esse videtur --]ης Χα[--. Ὁρθότερον εἰκάζει ὁ G. Unger (Attische Archonten ἐν Philologus, Supplementband V σελ. 675) -λας Χα[- ἢ Χα[ρ. Τὸ ὄνομα δύναται νὰ συμπληρωθῇ ἐκ τοῦ ἐν Ἀμφικρατεῖ ἀνακαλυφθέντος ψηφίσματος τοῦ δημοσιευθέντος ὑπὸ Λεονάρδου ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1889 σ. 13 ἐξ. Ἐν αὐτῷ ἀναφέρεται ὡς γραμματεὺς τοῦ ἐπὶ Νικοκράτους ἄρχοντος (333/2) ἐνιαυτοῦ ὁ Ἀρχέλας Χαιρίου Παλληνεύς. Διὰ τούτου ἀποδεικνύεται συγχρόνως, ὅτι τὸ τεμάχιον ἐκεῖνο ἀνήκει εἰς τὸ ἔτος 333/2 καὶ οὐχὶ ὡς ὑπέθεσεν ὁ A. Reusch (Hermes XV σ. 341) καὶ Unger (ἔ.ἀ.) εἰς τὸ 327/6, καθ' ὃ ἤρχεν ὁ Ἠγήμων. Συμπληρωτέον δὲ ὡς ἐξῆς:

Ἐ π ἰ Ν ἰ κ ο κ ρ ἄ τ ο υ ς ἄ ρ χ ο ν τ ο ς ἔ
 π ἰ τ ῆ ς . . . . ἰ δ ο ς τ ε τ ἄ ρ τ η ς π
 ρ υ τ α ν ε ἰ α ς ἧ ἰ Ἀ ρ χ ἔ Λ Α Ξ Χ Α Ι ρ ἰ
 ο υ π α λ λ η ν ε ὕ ς ἔ γ ρ Α Μ Μ Α Τ Ε Υ ε ν,
 5 Μ α ἰ μ α κ τ η ρ ἰ ὦ ν ο ς Ε Ν Δ Ε Κ Α Τ η ἰ,
 ἐ ν δ ε κ ἄ τ η ἰ τ ῆ ς π ρ Υ Τ Α Ν Ε Ι Α ς, ἔ
 κ κ λ η σ ἰ α κ υ ρ ἰ ἄ τ ὶ ν Π Ρ Ο Ε Δ Ρ ὶ ν
 ἐ π ε ψ ἦ φ ἰ ζ ε ν . . . . Α Τ Η Ξ Φ Λ υ ε
 ὕ ς ἔ δ ο ξ ε ν τ ῆ ἰ Β ο υ λ ῆ Ι Κ Α Ι Τ ὶ
 10 δ ἦ μ ω ἰ . . . . . Ε Ρ . . . .

¹ Ἐξεδόθη καὶ ἐν Ἀθῆνῃ I σ. 621 ἐξ. ὑπὸ Γ. Παπαβασιλείου, ὅστις στ. 27 ἐξ. ὀρθότερον τοῦ Τσοῦντα ἀνέγνωσε: τὴν ἀρχὴν τὴν αἰε προκαθημένην. [Καὶ τοῦ Τσοῦντα τὸ μεγαλογράμματον κείμενον οὕτως

ἔχει: ἐσφαλμένη δὲ εἶναι ἡ μεταγραφή. Σ. Ε.]. Οὐχὶ ὀρθὰ ὅμως θεωρῶ τὰ ἐξῆς ὑπὸ τοῦ Παπαβασιλείου λεγόμενα: α Ἐν τῷ ἐνάτῳ στίχῳ ἀντὶ τοῦ πλήρους ΕΙΝΑΙ ὁ χαρακτῆρς ἐξ ἀπροσεξίας ἐγράφη

Ὅτι τὸ ἔτος τοῦ ἄρχοντος Νικοκράτους ἦν ἐμβόλιμον, ἀπεδείχθη ἐκ τῆς ἐν C. I. A. II. 169 ἐπιγραφῆς καὶ τῆς ἐκ τοῦ Ἀμφικρατείου, ἐν ἣ στ. Β ἀναφέρεται ἡ 39^η ἡμέρα τῆς πρυτανείας¹. Ἐν στ. Β τῆς ἐπιγραφῆς, περὶ ἣ ἐνταῦθα ὁ λόγος, μόνον Μαιμακτηριῶνος δύναται νὰ συμπληρωθῆ, ὡς παρετήρησαν ἤδη ὁ τε Reusch καὶ ὁ Unger· Μεταχειριῶνος δὲν δύναται νὰ τεθῆ, διότι ἡ ἐνδεκάτη τοῦ μηνὸς τούτου, ὅταν τὸ ἔτος εἶναι ἐμβόλιμον, δὲν συμπίπτει μετὰ τῆς 11^{ης} ἢ 12^{ης} τῆς δευτέρας πρυτανείας· ἐν στ. 4 ὅμως μόνον ἐνδεκάτη ἢ δωδεκάτη δύναται νὰ συμπληρωθῆ.

Ἄλλ' ἢ ἐκ τοῦ Ἀμφικρατείου ἐπιγραφή διδάσκει καὶ πῶς πρέπει νὰ συμπληρωθῆ ἡ χρονολογία τοῦ ἐν C. I. A. II 169 ψήφισματος. Ἐν αὐτῷ στ. Β ἐξ. μετὰ βεβαιότητος συμπληροῦνται τὰ ἐξῆς:

Μεταχειριῶνος ἑκ[τ]η φθίνοντος [χάσμα ἐπὶ τὰ γραμμάτων] καὶ δ[εκάτη τῆς πρυτανείας. Ἡ ἑκτη φθίνοντος τοῦ δευτέρου μηνὸς εἶναι ἡ 33^η ἡμέρα τοῦ ἔτους· ἐπειδὴ δὲ ἡ πρώτη πρυτανεία ἐν τῷ ἐπι ἀρχοντος Νικοκράτους ἐνιαυτῷ ἤρξε τοῦλάχιστον 39 ἡμέρας, εἶναι ἀδύνατον νὰ συμπληρώσωμεν ἐβδόμη, ἔτι δὲ μᾶλλον ἀδύνατον ὀγδόη καὶ δ[εκάτη· ἡ μόνη δυνατὴ συμπλήρωσις εἶναι ἑκτη φθίνοντος, πέμπτη καὶ δεκάτη τῆς πρυτανείας, ὡς προέτεινε ἤδη ὁ Usener ἐν Rhein. Mus. XXXIV σ. 391 ἐξ. Συγχρόνως δ' ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ πρώτη πρυτανεία ἤρξεν οὐχὶ 39 ἀλλὰ 40 ἡμέρας.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν ἐν C. I. A. II 492 ἐπιγραφὴν, παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ ἐνδεκάτη τοῦ Μαιμακτηριῶνος εἶναι ἡ 129^η ἡμέρα τοῦ ἔτους· ἐὰν ἐν στ. 4 συμπληρώσωμεν, ὅπως εἶναι πιθανώτερον, ἐνδεκάτη τῆς πρυτανείας, τότε ἡ δευτέρα καὶ ἡ τρίτη πρυτανεία ἤρξαν ἑμοῦ 78 ἡμέρας, ὁπλαδὴ

ἡ 40 ἡ δευτέρα, ὡς ἡ πρώτη, καὶ 38 ἡ τρίτη — καὶ ἡ διανομὴ αὐτῆ εἶναι ἡ πιθανώτερον — ἡ 39 ἡμέρας ἑκατέρω· ἡ συμπλήρωσις δωδεκάτη τῆς πρυτανείας θὰ προῦπέθετεν, ὅτι μία τῶν δύο τούτων πρυτανειῶν ἤρξε 39 ἡμέρας, ἡ ἑτέρα 38.

II

Τὸν ἐκδόστην τοῦ ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ τῆς Ἀρχ. Ἐφημ. σ. 131 ὑπ' ἀριθ. 2 δημοσιευθέντος ψήφισματος διέφυγεν, ὅτι ὁ ἀρχὼν Εὐνικός εἶναι γνωστός ἤδη ἐκ τοῦ ὑπὸ Köhler (C. I. A. II, 973) ἐκδοθέντος τεμαχίου κωμικῶν διδασκαλιῶν καὶ ὅτι ὁ Homolle ὠρίσεν Bull. d. corr. hell. X σ. 6 ἐξ.) ὡς ἐνιαυτὸν τοῦ ἀρχοντος τούτου τὸ ἔτος 169/8 π. Χρ. Τὸ ὑπὸ τοῦ Κουμανούδη ἐκδοθὲν ψήφισμα εἶπεν ὁ Ξενοκράτης Ξενοκράτου Ἐλευσίνιος· θεθαίως ὁ αὐτὸς Ξενοκράτης Ξενοκράτου Ἐλευσίνιος, ὅστις καὶ ἐν τῷ ὑπὸ Φιλίου (Ἐφημ. Ἀρχ. 1890 σ. 123 ἐξ.) δημοσιευθέντι ἐξ Ἐλευσίνος ψήφισματι τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦ ἀρχοντος Πέλοπος ἐν στ. 30 ἀναφέρεται πάλιν ὡς ἑξῆς. Ἀπόδειξις καὶ τούτο, ὅτι ὁ ἀρχὼν Πέλοψ, ὡς ἐνόησεν ἤδη ὁ Fougeres (Bull. de corr. hel. XIII σ. 250, ἤρξε κατὰ τὰ μέτρα τοῦ δευτέρου π. Χρ. αἰῶνος. Ἐκκράζω ἔτι τὴν εἰκασίαν, ὅτι ὁ δήμαρχος Ἐλευσινίων Πάριδος Ἀρχοντος Ἐλευσίνιος, ὑπὲρ οὗ τὸ ὑπὸ Φιλίου ἐκδοθὲν ψήφισμα ἐγένετο, εἶναι υἱὸς τοῦ Ἀρχοντος, ὅστις εἶναι γνωστός ὡς ἐπώνυμος ἀρχὼν τῶν Ἀθηναίων ὡσαύτως κατὰ τοὺς χρόνους τοὺς ὀλίγους πρὸ τῶν μέσων τοῦ δευτέρου αἰῶνος (ἴδε Bull. de corr. hell. XIII σ. 420 ἐξ.).

Ἐν Ἀθήναις τῆ 25 Φεβρουαρίου 1891.

ADOLPH WILHELM

μόνον ΕΙΝ παραλιπὼν τὰ γράμματα ΑΙ. Εἶτα δὲ χαραῖξας τὴν ἐπομένην λέξιν, ἐπειδὴ δὲν εἶχε χώρον νὰ προσθέσῃ τὰ παραλειφθέντα δύο γράμματα, συνήνωσε δι' ὀριζοντίου γραμμῆς τὰς δύο πρώτας κεραιάς τοῦ Ν καὶ οὕτω διὰ τοῦ αὐτοῦ γράμματος παρέστη καὶ τὰ παραλειφθέντα». Ἡ γραμμὴ μεταξὺ τῶν δύο κεραιῶν τοῦ Ν φαίνεται ὅτι εἶναι τυχαία βλάβη τοῦ λίθου· διότι κατ' ἀρχὴν ἐντελῶς ἀπὸθλον

εἶναι ὅτι προσεπάθησεν ὁ χαρακτής νὰ διορθώσῃ τὸ σφάλμα τοῦ διὰ τρόπου τῶτον περιέργου.

¹ Στ. 31 συμπληρωτέον ὀγδόη καὶ τριακοστῆ, πρὸ αὐτοῦ ἔτος ὀγδόη ἰσταμένου. Εἰκάζω δὲ, ὅτι τὸ δεῦτερον τοῦτο ψήφισμα, τὸ γενόμενον τὴν προτεραιὴν τοῦ ἐν ἀρχῇ ἀναγεγραμμένου ψήφισματος τοῦ δήμου, εἶναι τὸ προδύλεμα τῆς βουλῆς, τὸ κατὰ νόμον προσηγμένον ἐκείνου.

ΓΛΥΠΤΑ ΕΡΓΑ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

(πίν. 10, 11, 12, 13).

Ουδέμια ἀμφισβολία ὅτι τῶν καλῶν εὐρημάτων τῶν ἐν Ἐλευσίῃ ἀνασκαφῶν εἶναι καὶ τὸ ἐν τοῖς πίναξιν 10 καὶ 11 ἀπεικονιζόμενον ἀγάλμα μελλεφθήβου ἐκ πεντελικοῦ μαρμάρου. Συνέβη δὲ καὶ ἐν τούτῳ ὅ,τι ἐν πολλοῖς ἔργοις ἐν Ἐλευσίῃ εὐρεθεῖσι, ἢ μὲν κεφαλή αὐτοῦ δηλ. εὐρέθη κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῶν ἀνασκαφῶν (1882) ἔξω τοῦ ἀρχαιότερου περιβόλου μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ κατόπιν κτισθέντος (κατὰ τὴν θέσιν ἣν ἀπορίζουσιν οἱ τύχοι X'-X-Φ-Φ''-Α'''-Ψ''')¹ ὁ δὲ κορμὸς καὶ ἢ εἰς αὐτὸ πιθανῶς ἀνήκουσα, ἀλλὰ μὴ προσαρμόζουσα, ὡς εἰκός, ἀριστερὰ κνήμη κατὰ τὸ 1887^{ον} ἔτος, τῆς τομπικῆς ὁδοῦ ἀνασκαπτομένης².

Ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης πλὴν τῆς κεφαλῆς τὰ ἄλλα ἄκρα εἶναι ἀποκεκρουσμένα³, ὁ δεξιὸς βραχίον ὀλόκληρος μετὰ τοῦ πήγχεως καὶ τῆς χειρὸς, ὁ ἀριστερὸς ἀπὸ τοῦ μέσου αὐτοῦ καὶ κάτω, τὸ ἀριστερὸν σκέλος ἐπίσης ὀλόκληρον, πλὴν εἰ μὴ ἢ διασωθεῖσα κνήμη τούτου ὄντως εἶναι μέρος, καὶ τὸ δεξιὸν ἀπὸ τοῦ γόνατος καὶ κάτω. Ἀλλὰ καὶ ἡ κεφαλή ἀλώβητος δὲν περιῆλθεν ἡμῖν· ἢ ρις εἶναι ἀποκεκρουσμένη ὡς καὶ τὸ ἄκρον πηγούνιον, ἐν μέρει δὲ καὶ τὰ ὦτα, βεβλαμμένη δὲ ἡ ἐπιδερμὶς τοῦ μαρμάρου ἐν ταύτῃ τε καὶ καθ' ὅλον τὸν κορμὸν καὶ τοῦτο ἐλαττοῖ ἀναντιρρήτως τὴν ἄλλως λίαν εὐάρεστον ἀπὸ τῆς θέας τοῦ ἔργου ἐντύπωσιν. Φέρει δὲ αὕτη ἡ κεφαλή) κατὰ τὸν δεξιὸν κρόταρον τὰ ἔγχη puntello, ὡς κοινῶς τὸ πρᾶγμα λέγεται, καταφανῆ καὶ ἐν τῇ εἰκόνι (πίν. 10).

Δύο ἔτι ὑπάρχουσιν ἔργα παῖδι ἐπίσης καὶ καθ' ὅμοιον τρόπον εἰκονίζοντα⁴, τὸ μὲν ἐν Λονδίῳ, οὗ

μόλις ἐπ' ἐσχάτων ἐδημοσιεύθη φωτοτυπικὴ εἰκὼν ἐν τοῖς ὑπὸ Brunn διὰ Bruckmann ἐκδομένοις Denkmäler (ἀρ. 46) τὸ δὲ ἐν τῇ Συλλογῇ Baracco ἐν Ρώμῃ, οὗ ἔχω ἐπίσης φωτογραφικὴν εἰκὼνα εἰλημμένην ἐκ τοῦ ἐν Βερολίῳ γυψίνου αὐτοῦ ἐκμαγείου καὶ τὸ ἐν τῇ τοῦ καθηγητοῦ Kekulé πραγματεῖα (Winckelmanns Programm, 1889), τῇ περὶ τοῦ καλουμένου Idolino, δημοσιευθὲν σκαρίφημα. Καὶ τὸ μὲν ἐν Λονδίῳ ἔργον καθ' ὅλα τὰ λοιπὰ αὐτοῦ μέρη σώων (κατὰ τὰς τοῦ κ. Wolters χειρογράφους σημειώσεις, ἃς μετὰ πάσης ἐλευθεριότητος ἐπέτρεψέ μοι νὰ καρπωθῶ, μόνον κατὰ τὸ πηγούνιον ὑπάρχει τις νεωτέρα συμπλήρωσις, νέος δὲ εἶναι ἐν μέρει καὶ ὁ ἀριστερὸς πούς), στερεῖται ἐπίσης τοῦ δεξιοῦ βραχίονος ἀποκοπέντος ὅπως καὶ ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ ἔργῳ ἀπὸ τῆς ρίζης· ὁ ἀριστερὸς αὐτοῦ βραχίον σφίζεται ὀλόκληρος ἐκ πολλῶν ὅμως συγκεκολλημένους τεμαχίων) μετὰ καὶ τῆς χειρὸς δι' ἐρεισματίου (puntello) ἐπὶ τοῦ γλουτοῦ ἐπεριδομένης¹. Τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco ἔπαθε πλείονας ὑπὸ τοῦ χρόνου βλάβας· ἀπέβαλε δηλ. οὐ μόνον τὸν ἀριστερὸν βραχίονα σχεδὸν ὀλόκληρον (σφίζεται καὶ τούτου ἴσον περίπου μέρος ὅσον καὶ ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ, ἀλλ' ὅχι καθ' ὅλον τὸ πάχος του, σφίζεται δὲ καὶ τοῦ ἐρεισματίου λείψανον κατὰ τὸν γλουτὸν εἰς ὃ ἡ χεὶρ ἐστηρίχτετο) ἀλλὰ καὶ τὸ ἀριστερὸν σκέλος καὶ τοῦ δεξιοῦ τὸ ἀπὸ τοῦ γόνατος καὶ κάτω, ἀποκεκρουσμένη δὲ εἶναι καὶ ἡ ρις αὐτοῦ καὶ μικρὰς τινας βλάβας ἔπαθε καὶ αὐτὸς ὁ κορμὸς κατὰ τὸν δεξιὸν μάλιστα μαστὸν. Σφίξει ὅμως τοῦτο τὸν δεξιὸν βραχίονα ὀλόκληρον μέχρι τῆς ρίζης τῆς

ἐπὶ λέξει φέρονται τὰδε ἀναγεγραμμένα. «Jünglingsstatue aus Eleusis. Δελτίον, 1888 s. 177, 2. Bemerkung von Dr. Wolters: Replik des Polykletischen sich den Kranz aufsetzenden Siegers: Siehe Brunn, Denkmäler, 46; vergl. Kekulé, Idolino Taf. IV, 2-3». Παρέβαλε παρένθετ. πίνακα ἀριθ. 5 καὶ 6.

¹ Φαίνεται οὖσα καὶ αὕτη (ἡ χεὶρ) ἐκ τοῦ αὐτοῦ μαρμάρου πεποιημένη, ἀλλ' ἂν εἶναι καὶ ὄντως ἀρχαία εἶναι ἀμφίβολον, καθ' ὅς ἔχω φιλικὰς πληροφορίες.

¹ Παράθ. διάγραμμα Πρακτικῶν τοῦ ἔτους 1887^{ον}.

² Παράθ. Πρακτικὰ τοῦ ἔτους 1887^{ον} καὶ τὴν ἐκεῖ σημείωσιν 1.

³ Αἱ φωτοτυπικαὶ εἰκόνες εἶναι ἐπιεικῶς καλαί· ἀλλ' ἡ ἴδρωσις τοῦ ἀγάλματος ἐπὶ τοῦ σημερινοῦ του βάρους φαίνεται οὖσα μὴ ὀρθὴ καὶ ἐντεῦθεν ἐν τῇ ἐτέρῃ αὐτῶν (πίν. 11) φαίνεται οἶονεῖ κλίνον πρὸς τὰ ἔμπροσ.

⁴ Παράθ. Griechische Marmorstudien, σελ. 83 ἀριθ. 164, ἐνθα

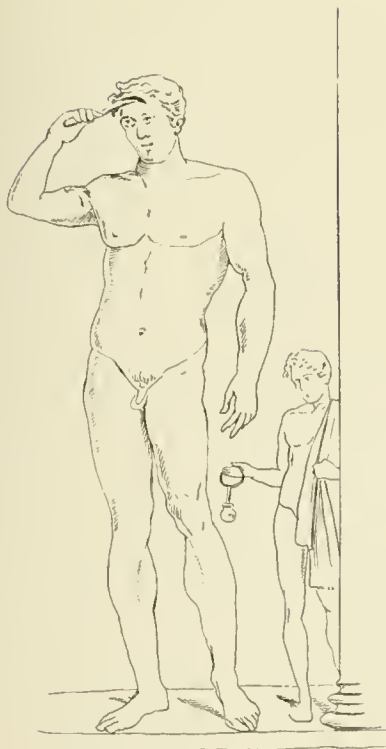
1

2

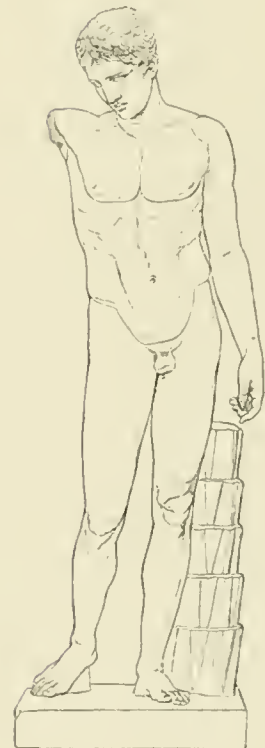
3

4

5

6

χειρός, ἤτις, ἂν καὶ αὐτὴ ἐσφύζετο, θὰ ἦτο δυνατὸν ἴσως ἀσφαλῶς ἐκ τῶν δύο τούτων συμπληρουμένων ἀλλήλων ἢ ἀναπλάσωμεν διὰ τῆς φαντασίας τὸ ἐν ἐκείνῳ, οὗ καὶ ταῦτα εἶναι ἀντίγραφα καὶ τὸ Ἑλευσινιακὸν ἔργον ἐλευθερωτέρα μίμησις.

Περὶ τοῦ Λονδινείου ἔργου ἔχει γίνεαι πρὸς πολλοῦ λόγος ὑπὸ τοῦ Petersen μάλιστα¹ πρὸς τὴν τοῦ Friederichs γνώμην ἀντιστρατευσαμένου καὶ προσπαθήσαντος ἢ ἀποδείξει ἐν αὐτῷ μᾶλλον τὸν Δορυφόρον τοῦ Πολυκλείτου· « εἰκονίζει δὲ τὸ ἀγάλμα τοῦτο » λέγει ὁ Petersen « γυμνὸν ἔφηβον νεανικώτερον καὶ ἀθρότερον τοῦ ἀθλητοῦ ἐκείνου » τοῦ εἰκονιζομένου διὰ τοῦ τῆς Νεαπόλεως ἀγάλματος ὁ δὲ Friederichs ὡς τὸν Δορυφόρον τοῦ Πολυκλείτου ἀπέδειξε « ἀλλ' ἱκανῶς ρωμαλέον διὰ viriliter puerum, διὰ τὴν παλαιστραν καὶ τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. Στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους, ἐνῶ τὸ δεξιὸν ψαύει διὰ τοῦ ποδὸς τὸ ἔδαφος ἐν τῇ ἀδιάστω καὶ ὄλως φυσικῇ ἐκείνῃ ἀδρανείᾳ τῇ ὄγῃ ἀσυνήθει ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἔργοις· ὁ δεξιὸς βραχίον ἐξέλιπεν ὄλως, ἀλλ' ὁ κατ' αὐτὸν ὄμος ὑψωμένος ὅπως εἶναι, ἡ ὄλη στάσις καὶ πρὸς τούτοις ἡ κεφαλὴ μικρὸν τι πρὸς τὰ δεξιὰ κεκλιμένη οὐδεμίαν καταλείπουσιν ἀμριβολίαν, ὅτι ἡρείδετο ἐπὶ δόρατος ἢ ἐπὶ κοντοῦ, ὅπερ ἡ δεξιὰ χεὶρ ἐκράτει εἰς ὕψος περιπίου τῆς κορυφῆς τοῦ κρανίου· ὁ ἀριστερὸς βραχίον ἦν καθειμένος ἀδρανῆς, ὥστε καὶ ἐν τοῖς βραχίοσι ἐπικρατεῖ ἡ αὐτὴ ἀντίθεσις ἡρεμίας καὶ ἐνστάσεως καὶ μόνον ἡ θέσις ἀντηλλάχθη ». Ἐξαίρων δὲ κατωτέρω τὸ ἔργον ὁ Petersen διὰ τὴν εὐγενῆ αὐτοῦ ἐν τῷ συνόλω μορφῇ, τὸ θαυμασιῶς ἀκριβὲς περιγράμμα καὶ τὰς λαμπράς του ἀναλογίας παρατηρεῖ ἰδίως ὅτι ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ κρανίου τῆς πρὸς τὴν τοῦ καλουμένου Θησέως τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος τοῦ Παρθενῶνος μάλιστα προσομοιάζει.

Περὶ τοῦ ἔργου τῆς Συλλογῆς τοῦ Baracco ἔκαμε λόγον τὸ πρῶτον ὁ Helbig² καὶ ὑπολαβὼν ὅτι ὁ εἰκονιζόμενος ἐκράτει τῇ ὑψωμένῃ δεξιᾷ ληκύθιον, ἐξ οὗ ἔρχεον ἔλαιον εἰς τὴν ἀριστεράν, ὅτι ἔπραττε ὁ γλ. ὅ,τι ὁ ἀθλητὴς τοῦ Μονάχου, ἀπέδωκε τὸ ἔργον εἰς τὸν Μύρωνα καὶ συνεπέρανεν ὅτι τὸ εὗρημα ἦν πολύτιμον ἅτε συμπληροῦν κατ' αὐτὸν

γάσμα τι ἐνυπάρχον ἐν τῇ λαμπρᾷ περὶ τοῦ εἰρημένου ἀθλητοῦ πραγματεία τοῦ Brunn¹, καθόσον ὁ γλ. τοῦτο μάλιστα ἐδείκνυε πολλὴν τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὸν ἀσκαβόλον Lancellotti ἐν τε τῷ σχηματισμῷ τοῦ προσώπου καὶ ἐν τῇ διαπλάσει τῶν γυμνῶν μερῶν τοῦ σώματος.

Καὶ ὅτι μὲν τὸ ἔργον, οὗ νῦν σὺν τῷ Ἑλευσινιακῷ τρία ἔχομεν ἀντίγραφα δὲν εἰκόνιζε παῖδα προαιετιζόμενον, ἤτοι τῇ δεξιᾷ ἔλαιον εἰς τὴν ἀριστεράν χέοντα, φανερόν ἐκ τοῦ ἐν Λονδίῳ μάλιστα ἀντιγράφου· ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco ἀντίγραφον μαρτυρεῖ σαφῶς, ὡς ἤδη ἐρρήθη, ὅτι ἡ ἀριστερὰ του χεὶρ καθ' ὅμοιον τρόπον ἐπὶ τὸν γλουτὸν ἐστηρίζετο καὶ μόνον περὶ τοῦ Ἑλευσινιακοῦ ἀντιγράφου ἠδύνατο νὰ υπάρξῃ ἀμριβολία, ἀφοῦ κατὰ τὸν ἀριστερὸν γλουτὸν, σφῆζόμενον κατὰ τὸ πλεῖστον, οὐδαμοῦ παρατηροῦνται ἴγνη ἐρεισματίου· ἀλλὰ καὶ τούτου τὸ σφῆζόμενον μέρος τοῦ βραχίονος μαρτυρεῖ ἱκανῶς σαφῶς ὅτι ἐπίσης ἦν καθειμένος καθέτως πρὸς τὰ κάτω, εἰ καὶ ἡ χεὶρ ἴσως ἄλλοῦ ποῦ ἢ εἰς τὸν γλουτὸν δι' ἐρεισματίου ἐστηρίζετο. Περὶ παιδὸς λοιπὸν ἀθλητοῦ προαιετιζόμενον εἰς τὸν ἀήωνα δὲν πρόκειται, ταύτην δὲ τὴν γνώμην ὑποστηρίζει ἀκόμη καὶ αὐτὴ τῆς κεφαλῆς ἡ πρὸς τὰ κάτω καὶ τὰ δεξιὰ κλίσις, ἐνῶ ὁ ἀθλητὴς τοῦ Μονάχου στρέφει τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω καὶ τὰ ἀριστερὰ παρακολουθῶν οὕτω, ὡς εἰκός, διὰ τοῦ βλέμματός τὴν εἰς τὴν ἀριστεράν χύσιν τοῦ ἐλαίου. Ἀλλὰ τί τότε εἰκόνιζε τὸ ἔργον, οὗ τρία ἔχομεν ἀντίγραφα μαρτυροῦντα ὅτι οὔτε τυχαῖον οὔτε τυχαίου τινὸς τεχνίτου ἦν νόημα;

Ὅτε τὸ πρῶτον συμπληρωθέντος τοῦ ἀγάλματος καὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῆς ἀνηκούσης καὶ προσαρμοζούσης αὐτῷ κεφαλῆς ἤρχισα νὰ σκέπτομαι περὶ τοῦ πράγματος ὁμολογῶ ὅτι εἰς ἀπορίαν ἐγενόμην μὴ δυνάμενος νὰ ἐξηγήσω τὰ τῶν χειρῶν καὶ τὰ κατὰ τὸν δεξιὸν κρόταρον λείψανα τοῦ ἐρεισματίου ἐκείνου. Ὅτι ἠδύνατο νὰ ἦναι καὶ ἀθλητοῦ εἰκὼν μοι ἐπήλθε κατὰ νοῦν, ἀλλὰ καὶ πῶς οὗτος εἰκονίζετο δὲν ἠδύναμην νὰ ἐννοήσω σαφῶς ὅτε κατ' εὐτυχῆ συγκαιρίαν ἔπεσεν ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μου τὸ ὑπὸ Mau ἐν ταῖς R. Mittheilungen (1888, σελ. 199) δημοσιευθὲν ἀπλοῦν σχεδίασμα

¹ Archæol. Zeitung, 1863, σελ. 131-132.

² Παράβ. Bullettino dell' Instituto, 1885, σελ. 76.

¹ Παράβ. Annali dell' Instituto, 1879, σελ. 201-222.

τοιχογραφίας ἐκ Πομπηίας. ἥς ἔχει ἐπίσης πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ ἀναγνώστης τῶν γραμμῶν τούτων σακαρίφημα (παρένθ. πίν. ἀρ. 4).¹ Ἡ ὁμοιότης τῆς εἰκόνης πρὸς τὸ ἡμέτερον ἀγάλμα ὡς πρὸς τὴν ὀλίγην στίσι μ' ἐξέπληξε καὶ ἡ ἔννοια ὅτι ἠδύνατο καὶ τὸ Ἐλευσινιακὸν ἔργον καθ' ὁμοίον τινα τρόπον ἀποξυόμενον νὰ εἰκονίζε μοι ἐπὶ ἤλθεν αὐτόματος εἰς τὸν νοῦν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν εὔρισκόν τινας δυσκολίας εἰς σαφῆ ἀντίληψιν τῆς θέσεως τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ ἔμεινα ἀναποφάσιστος ὅτε ἡ ἄνω παρατεθεῖσα (σελ. 207, σημ. 4) σημείωσις τοῦ κ. Wolters, ἐξ ἧς καὶ τὸ πρῶτον ἐγὼ ἐμάνθανον τὴν ὑπαρξίν τῶν δύο ἐκείνων ὁμοίων ἔργων, μ' ἐνέβαλεν, ὡς εἰκός, εἰς νέους δισταγμούς. Ἔργον τοῦ Πολυκλείτου ἢ τῶν διασήμων μαθητῶν τοῦ τινος ἀθλητῆν παῖδα εἰκονίζοντα τὸν στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐπιθέτοντα δὲν παρέδωκαν ἡμῖν οἱ ἀρχαῖοι, ταύτην δὲ τὴν ἔννοιαν βεβαίως θέλων ν' ἀποτυπώσῃ ὁ Ἀργεῖος τεχνίτης (καὶ ἴσως πρὸ αὐτοῦ ἦδῃ αὐτὸς ὁ Φειδίας¹) εἶχε ποιήσει τὸν Διαδοίμενον· ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀμρότεροι οὗτοι οἱ λόγοι δὲν ἦσαν ἱκανοὶ ν' ἀναιρέσωσιν αὐτὰ τὰ πράγματα, ἂν ὄντως οὕτως εἶχον, ὡς κοινῶς ἐπιστεύοντο. Ἀλλ' εἰκονίζουσι ἄρα γε ὄντως τὰ ἐν λόγῳ ἔργα ἀθλητῆν παῖδα στέφοντα ἑαυτὸν τῷ στεφάνῳ τῆς νίκης; Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι μόνον τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco ἀντίγραφον ἠδύνατο ἴσως νὰ μᾶς λύσῃ τὴν ἀπορίαν, τούτου δὲ ἐγὼ οὐδὲ φωτογραφικὸν ἀπείκασμα² εἶχον τότε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτε αἱ ἀμφιβολίαι ἐγένοντο ἐν τῷ νῷ μου. Ἐγραψα λοιπὸν εἰς τὸν καλὸν καγαθὸν φίλον Sauer ἐν Ρώμῃ διατρέβοντα παρακαλῶν αὐτὸν νὰ μοι ἀποστείλῃ εἰ δυνατόν φωτογραφικὴν εἰκόνα τοῦ ἔργου καὶ συνάμα νὰ ἐξετάσῃ αὐτὸ ἐν παραβολῇ πρὸς φωτογραφικὸν ἀπείκασμα τοῦ Ἐλευσινιακοῦ ἔργου καὶ νὰ μοι γράψῃ ἰδίως, ἂν καὶ ἐν τούτῳ διεκρίνοντο κατὰ τὸν δεξιὸν κρόταφον ἴχνη ὁμοίου τινὸς ἐρεισματίου. Τὴν φιλόφροναν καὶ ἐννοίας μεστήν ἀπόκρισίν του παρατίθημι ὡδε ἐν μεταφράσει ὁλόκληρον. « Ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος θέσει puntello οὔτε ὑπάρχει, οὔτε ὑπῆρξέ ποτε· ἀλλὰ κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ἡ κόμη δὲν εἶναι ἐντελῶς ἐπεξεργασμένη· σῶμά τι

τῇ κεφαλῇ ἐγγύτατα προσκείμενον ἐκώλυε τὴν ἐλευθέραν τῆς σμίλης κίνησιν. Ἡ στάσις λοιπὸν (Situation) δύναται νὰ ᾖ ἡ αὐτή, οἷα καὶ τοῦ Ἐλευσινιακοῦ ἔργου. Πάντως ὅμως δὲν ἦτο δυνατόν αὐτὴ ἡ χεὶρ¹, ἧς ἡ ρίζα σφύζεται, νὰ ἐξικνεῖτο μέγχις ἐκεῖνου τοῦ σημείου· προσκεκλιμένη αὕτη (ἡ χεὶρ) πρὸς τὸν πῆχυν (αἱ πτυχαὶ τοῦ δέρματος εἶναι σφόδρα δεδηλωμένοι) προὐγῶρει πρὸς τὰ ἐμπρὸς τὸν δεξιὸν κρόταφον ἀντιπαρεργουμένη. Ταύτην δ' ἔχουσα τὴν θέσιν ἐλαφρόν τι ἠδύνατο νὰ κρατῆ ἀντικείμενον, ὅπερ ἐπὶ τοσοῦτον ἐπληθιάζεν ὀπισθεν αὐτῆς τὴν κεφαλὴν, ὥστε καθίστα ἀδύνατον τὴν ἐντελῆ ἐπεξεργασίαν τῆς κόμης κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος. Ὁ νοῦς μου ἀνέτρεξε εἰς τὴν στλεγγίδα τοῦ ἐπιτυμβίου ἀναγλύφου τοῦ Πρίκωνος² (Ich musste an die Strigel des Grabmales des Prikon denken). Ἐθν. Μουσεῖον ἀριθ. 145. Ὁ δεξιὸς ὤμος εἶναι ἦττον ὑψωμένος, ἐντεθθεν δὲ καὶ ἡ κεφαλὴ μᾶλλον κεκλιμένη ἢ ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ ἔργῳ· ὁ ἀριστερὸς βραχίον ἦν, ὡς τοῦτο μαρτυροῦσι τὰ σωθέντα λείψανα ἐρεισματίου (puntello) κατὰ τὸν γλουτόν, εἰς ὃ ἡ χεὶρ ἐστηρίζετο, καθειμένος πρὸς τὰ κάτω· ἡ ἔννοια λοιπὸν ὅτι πρόκειται περὶ ἐγγύσεως ἐλαίου εἰς ταύτην (τὴν ἀριστερὰν χεῖρα) εἶναι ἀδύνατος. Σημειώτως ἀξία εἶναι καὶ ἡ βαθεῖα κοιλότης ἐν τῷ δεξιῷ γλουτῷ· οἱ μῦς ἦσαν λοιπὸν οὐχὶ ἀδρανεῖς, ἀλλὰ τεταμένοι. Ἡ διάπλασις καθόλου (Formgebung) εἶναι αὐστηροτέρα, ἀρχαϊκωτέρα ἢ ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ ἔργῳ, ὅπερ φαίνεται μοι ὄν ἐλευθερωτέρα ἀπομίμησις (freiere Variante) τοῦ αὐτοῦ τύπου. Ὑψὸς ἀκριβῶς 4,00 Γ. Μ. Φωτογραφικὴν αὐτοῦ εἰκόνα δὲν δύναμαι ἀτυχῶς νὰ πέμψω ὑμῖν . . . ». Καὶ ὁ Sauer λοιπὸν ἀπροκατάληπτος ἐξετάσας τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν αὐτὴν ἦλθεν ἔννοιαν, ὅτι ὁηλ. δυνατόν ἦτο ὁ παῖς στλεγγίδα νὰ ἐκράτῃ τῇ δεξιᾷ καὶ ταύτην ἐξήνεγκεν, ὡς εἰκός, μετὰ πάσης ἐπιφυλάξεως, διότι τὸ πρᾶγμα δὲν ἀποδεικνύεται, ὡς ὁ ἴδιος κατόπιν μοι ἔγραψε ἐν ἐπιστολικῷ δελταρίῳ συντόμως εἰς δευτέραν ἀποκρινό-

¹ Κατὰ τὸ θραῦσμα λείψανον λείας ἐπιφανείας· ἡ χεὶρ ἦτο λοιπὸν πρόσθετος (σημ. Sauer).

² Ὁ Πρίκων κρατεῖ τὴν στλεγγίδα τῇ δεξιᾷ ὑψωμένη κατὰ τὸν ἀγκῶνα μόνον πολὺ μακρὰν κατ' ἀκολουθίαν τοῦ μετώπου καὶ ἀπλῶς ὡς σύμβολον ἀναμφιδόλως τῆς ἐν τῇ παλαιστρᾷ εἰσαγωγῆς καὶ εὐδοκιμήσεώς του. Τῇ ἀριστερᾷ κρατεῖ ληκῦθιον. Ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα δύο ἢ τρεῖς ἐν τῷ ἔθνικῳ Μουσεῖῳ νεκρικὰ μνημεῖα ἐν οἷς οἱ κρατοῦντες κατὰ διαφόρους κρατοῦσι θέσεις τὴν στλεγγίδα.

¹ Παράβ. C. Robert, *Archaeologische Machen*, σελ. 109.

² Ταύτην μοι ἐπρομήθευσε βραδύτερον ὁ κ. Wolters, ἐφ' ᾧ ἐκφράζω αὐτῇ καὶ δημοσίᾳ τὰς εὐχαριστίας μου.

μενος ἐπιστολήν μου. Καὶ ἀληθῶς, ὡς περιεσώθησαν ἡμῖν τὰ ἐν λόγῳ ἔργα, τὸ πρᾶγμα, ἂν μὴ ἀδύνατον, δύσκολον πάντως εἶναι νὰ ποδευχθῆ. Ἄν, ὡς καὶ ἀρχόμενος τοῦ λόγου εἶπον, τοῦ τῆς Συλλογῆς Baracco ἔργου ἐσώζετο καὶ ἡ χεὶρ τοῦ δεξιοῦ βραχίονος ὀλόκληρος, ἴσως, ἀλλὰ καὶ τότε ἴσως μόνον (πλὴν ἂν καὶ τῆς σπλεγγίδος μέρος ἐσώζετο) θὰ ἤδύνατο πᾶσα νὰ ἐκλίπη ἀμφιβόλια. Καὶ ὅμως, καὶ οὕτως ἐγόντων τῶν πραγμάτων, ἐγὼ δὲν δύναμαι ἢ χάριτας νὰ ὁμολογήσω καὶ ἐνταῦθα τῷ Sauer, διότι διὰ τῆς ἀνεξαρτήτως τῶν ἐμῶν σκέψεων εὐκασιῆς τοῦ περὶ τῆς σπλεγγίδος καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ παρατηρήσεων διατάζοντα μὲ ἐστῆριξεν εἰς τὴν πρώτην μου ἐκείνην γνώμην, ἦτις, καίπερ, ὡς ἐρρήθη, δυσκόλως, τὸ γε νῦν ἔχον, ὑπὸ τῶν πραγμάτων κυρουμένη, φαίνεται μοι οὐδὲν ἦπτον μετὰ τὴν ὅσον τὸ δυνατόν ἀκριβεστέρην τοῦ θέματος ἐξέτασιν, ἐν ᾧ γράφω¹ τόπω, ὄχι ἀβάσιμος, οὐδὲ τῆς ἄλλης τῆς μέγροι τοσδε τοῦλάχιστον κρατούσης ὑποθέσεως ἀπιθανωτέρα, πάντως δὲ ἀξία ἀναγραφῆς ἐνταῦθα καὶ περαιτέρω συζητήσεως, ἀφοῦ ἀποδεκτὴ γενομένη θὰ ἤδύνατο ἴσως νὰ μᾶς φέρῃ εἰς ὄχι εὐκαταφρόνητα συμπεράσματα.

Καὶ τῷ ὄντι, ὅσον ἐγὼ οἶδα, πρῶτος ἐξενεγκὼν τὴν γνώμην ὅτι τὰ δύο ἐκεῖνα τὰ μέγροι τότε γνωστὰ ἀντίγραφα τοῦ αὐτοῦ τύπου, τὸ ἐν Λονδίῳ καὶ τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco, εἰκονίζον νεανίσκους ἀθλητὰς στέφανους ἑαυτοὺς τῷ στεφάνῳ τῆς νίκης εἶναι ὁ κ. Winnefeld², ὅστις θέλων νὰ καταστήσῃ σαφεστέρην τὴν ἣν εἶχεν ἀντίληψιν τοῦ πράγματος προσέθηκεν ὅτι τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἔργων δύναται τις νὰ ποιήσῃ διὰ τῆς φαντασίας του κατὰ τὸ ἀνάγλυφον τοῦ Museo Pio Clementino τὸ ὑπὸ Visconti ἐκδοθέν³. Ἄλλ' οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ λοιπὰ ἔργα τὰ εἰκονίζοντα ἀθλητὰς τὸν στέφανον ἐπιτιθέμενους⁴ ὧν παραθέτομεν ὧδε σκα-

ριφύματα, παρένθ. πίν. ἀρ. 1, 2, 3) μαρτυροῦσι σαφῶς ὅτι πολὺ ἀπλοῦστερον καὶ φυσικώτερον ἡδύνατο, ἂν ἤθελεν ὄντως ὁ τεχνίτης ταύτην νὰ ἀποτυπώσῃ τὴν ἔννοιαν, νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ του· ὁ στέφανον ἐπιτιθέμενος ἀδύνατον νὰ εἶχεν, ὅπως εἶχον ἀναμφιβόλως τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἔργα, τὴν χεῖρα πρὸς τὸν πῆγχν προσκλίνουσαν καὶ θέσιν ἔχουσαν, εἴαν ἡ χεὶρ τοῦ τῆς Συλλογῆς Baracco ἔργου, ἣν τόσον εὐστόχως ἀνωτέρω περιέγραψεν ὁ Sauer· θὰ εἶχε δ' ἀναμφιβόλως τὴν αὐτὴν θέσιν ἡ χεὶρ καὶ ἐν τῷ Ἑλευσινιακῷ ἔργῳ μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ὅπως εἰς τὸ ἐρεισμάτιον στηριχθῆ ὀλίγον τι ὑψηλότερον θὰ ἔκειτο καὶ ἐνταῦθα καὶ ὁ ὅμως μᾶλλον ὑψωμένος ἐν τούτῳ εἶναι τὸν ἰδίως βραχίονα ἐστραμμένον, ὡς ταῦτα ἔχουσιν αὐτόν, καὶ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω νεύουσαν¹.

Περὶ ἀθλητοῦ λοιπὸν παιδὸς στέφανους ἑαυτὸν τῷ στεφάνῳ τῆς νίκης δὲν ἦτο δυνατόν νὰ προῦκαιτο κατὰ τὴν γνώμην μου², περὶ προα. λειρομείνου οὐδὲ

Hellén. 1881, πίν. 3. Gazette Archéol. 1885, πίν. 29, σελ. 234. Φαίνεται δὲ ὅτι καθ' ὁμοίον τινα τρόπον εἰκονίζεται ἐν νεκρικῷ ἀναγλύφῳ ἐν Πειραιῶς ἐν Νικαίᾳ νῦν εὐρισκομένῳ καὶ τις Πλωτῆς πολλὰ καμὸν ἐν γυμνασίῳσι φιλάθλοις κτλ. C. I. A. III, 2, 1344. Arch. Zeitung. 1874, σελ. 148. Πάσας ταύτας τὰς παραπομπὰς ὀφείλω εἰς τὸν κ. Wolters.

¹ Τὸ ὅτι οὐχὶ στέφανος (οὗτος θὰ ἤδύνατο νὰ ἦ καὶ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις μεταλλίνος), ἀλλ' οὔτε ἐνδείξιός τις οἰκισθήποτε ἔχη ὅτι περὶ ἐπιθέσεως στέφανου προῦκαιτο, δὲν φέρουσιν οὔτε τὸ Ἑλευσινιακὸν οὔτε τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco ἔργον δὲν εἶναι κατὰ τὴν γνώμην μου ἀπορῶν λόγος εἰς ἀπόρρῃψιν τῆς ἀνωτέρω ὑποθέσεως καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐμνημόνευσα αὐτοῦ· προληπτικῶς ἡδύνατο οἱ ταῦτα ποιήσαντες νὰ ἐπιβεβαιώσωσιν οὕτως τὴν κόμην (ἐν τῷ Ἑρμῆ τοῦ Πραξιτέλους καὶ τῷ ἀθλητῆ τοῦ Μονάχου παρατηρεῖται τοιαύτη τις ἀλακοιῆς ἐντομὴ πρὸς ἔνθεσιν στέφανου, ὡς πιστεύεται, Kekulé, der Kopf des Prax. Hermes. σελ. 12) ἀλλ' ἡδύνατο καὶ νᾶμελησωσιν ἴσως τοῦ πράγματος. Ἄν δὲ τὸ Λονδίνιον ἄγαλμα ἔχον τοιαύτην τινα κατὰ τὰ ὅσα μόνον καὶ ὄχι δι' ὅλου τοῦ κρανίου ἀλακοειδῆ ἐντομὴν τῆς κόμης (κατὰ τὴν τοῦ κ. Wolters σημείωσιν, ἣν φαίνεται πως κοροῦσα καὶ ἡ εἰκὼν, εἰ καὶ τὸ πρᾶγμα σαφῶς ἐν ταύτῃ δὲν διακρίνεται) πρὸς τοιοῦτόν τινα σκοπὸν τὴν εἶχε, ἀμφιβόλλου. Ἄλλὰ καὶ ἂν οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, πάλιν δὲν εἶναι ἱκανὸν νὰ νικῆται τῶν ἀνωτέρω κατὰ τὴν κρίσιν μου. Ὅτι δὲ αἱ παρατηρούμεναι ἐν τῇ τοῦ Ἑλευσινιακοῦ ἔργου κεφαλῇ κατὰ τὸ κατ' ἴδιον ὁστοῦν μεταξὺ τούτου καὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἀγένης ἀλακοειδεῖς ἐντομῆς πρὸς τοιοῦτόν τινα δὲν ἐγένοντο σκοπὸν, περιττόν καὶ νὰ τὸ εἶπω.

² Τὴν ἐνστάσιν, ἣν ἴσως θὰ ἤθελε τις νὰ μοὶ ἀντιτάξῃ, ὅτι εἰκονίζοντο οἱ ἀθλητὰι οὗτοι παιδες κρατοῦντες ἄπλως στέφανον ἢ καὶ ταίριον τῆ δεξιᾶ χειρὶ ἀπλῆς ἐπιδείξεως χάριν ὑπολαμβάνου ὄχι σπουδαίαν καὶ κατ' ἀκολουθίαν μὴ ἀξίαν ἀναρίσεως. Λόγον ποιούμενος ὁ κ. Treu (Jahrb. d. D. Instit. 1889, Anzeiger σελ. 57) περὶ τοῦ Idolino, τοῦ λεγομένου Δορυφόρου τῆς Δρέσδης καὶ τοῦ ἐν Λονδίῳ ἔργου ἄλλως πως ἐνοεῖ βεβαίως τὸ πρᾶγμα λέγων «Dieselben seien nach Analogie der verwandten Baraccoschen Statue eines sich bekränzenden Jünglings vielleicht so zu ergänzen, dass

¹ Ὅπως ἀσφαλέστερον κρίνῃ τις περὶ τοῦ πράγματος ἀναγκαῖον θὰ ἦτο γύφινον ἔκμαγμα τοῦ Ἑλευσινιακοῦ μάλιστα ἀγάλματος νὰ συνεπιληροῦτο κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν ὑπὸ ἱκανοῦ γλύπτου. Ἄλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι εὐκόλον παρ' ἡμῖν. Ἄλλὰ καὶ ἀπλὴν ἀκόμη εἰκὼνα συμπληρωμένην κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν τοῦ ἔργου τοῦ Ἑλευσινιακοῦ δὲν ἡδυνήθημεν καίπερ θελήσαντες νὰ παράσχωμεν τοῖς ἀνγνωσταῖς τῆς Ἑρμειδεῖδος, τοῦ κ. Gillieron ἀποδεχομένον μὲν τὸ πρᾶγμα ὡς ὀρθόν, μὴ εὐκαρῆσαντος ὅμως εἰς ἐκπόνησιν τῆς εἰκόνος.

² Ἦρμος σελ. 30-31 καὶ σελ. 31, σημ. 1.

³ Museo Pio Clementino, πίν. XXXVI, σελ. 224. Παρένθ. πίν. ἀρ. 3.

⁴ Παράρ. Archéol. Zeitung 1861, πίν. 153. Bulletin de Cor.

λόγος δύναται νὰ γίνη καθὼς καὶ περὶ δορυφόρου διὰ τὰ δύο τοῦλάχιστον, διὰ τὸ Ἐλευσινιακὸν καὶ τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco, ἔργα, θεὸν δὲ τινα ἢ δαίμονα (Ἰπνον λ. γ.) δὲν φαίνεται νὰ εἰκονίζον ταῦτα καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ τὸ χαλκοῦν πρωτότυπον, οὗ εἶναι ἀντίγραφα¹. Οὐδὲν λοιπὸν τὸ κωλύον νὰ δεγθῶμεν ὅτι εἰκονίζον ἀθλητὴν παῖδα τὸ ἐκ τῆς παλαιστρας εὐπλαστον αὐτοῦ σῶμα ἐπιδεικνύμενον καὶ δὴ καὶ τὸν ἐκ ταύτης κονιστὸν καὶ ἰδρωτὰ ἀπὸ τοῦ μετώπου ἐτοιμαζόμενον νάποξίση διὰ τῆς σπληγγίδος, ἣν ἐκράτει τῆ δεξιᾷ ὑψωμένη τῆς κεφαλῆς πλησιέστατα.

Καὶ ὁ ἀναγνώστης, τῶν ἀνωτέρω γραμμῶν μὴ λησμονῶν καὶ τὴν κρατοῦσαν περὶ τῶν δύο ἐκείνων τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν ἔργων γνώμην μαντεύει ἀναμφιβόλως διατὶ χωρὶς νὰ δύνομαι καὶ νὰ τὸ ἀποδείξω, πιστεύω ἐντοῦτοις ὅτι παῖς ἀποξενόμενος ἢ, ὅπερ τὸ αὐτό, ἐτοιμαζόμενος νάποξίση ἀπὸ τοῦ μετώπου τὸν κονιστὸν καὶ τὸν ἰδρωτὰ διὰ τῆς σπληγγίδος, εἰκονίζετο δι' αὐτῶν, ὃν βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ τῆς Πομπηϊανῆς τοιχογραφίας εὐκόλως δυνάμεθα νὰναπλάσωμεν διὰ τῆς φαντασίας. Καὶ τῷ ὄντι ἡ κρατοῦσα περὶ αὐτῶν γνώμη εἶναι ὅτι καὶ ταῦτα, ἢ, ὀρθότερον εἰπεῖν, τὸ πρωτότυπον αὐτῶν ἦν ἔργον τῆς Πελοποννησιακῆς Σχολῆς τῆς κατὰ Πολύκλειτον καὶ ἴσως αὐτοῦ τούτου πόνημα², ἢ δὲ γνώμη αὕτη φαί-

sie in der gesenkten Hand den Siegeskranz oder die Siegerbinde hielten, auf welche sie hinablickten» καὶ μόνον ἴσως διέλαθεν αὐτὸν ὅτι τὸ ἐν Λονδίῳ ἔργον δὲν εἶχε τὴν δεξιάν (περὶ δὲ ταύτης καὶ μόνης ἀναμφιβόλως πρόκειται) gesenkt. Λόγον δὲ ποιούμενος ὁ κ. Kekulé περὶ τῶν δύο μόνων ἔργων τοῦ τῆς Συλλογῆς Baracco καὶ τοῦ ἐν Λονδίῳ (Idolino σελ. 13) καὶ γράφων ὅτι «Zu den Umbildungen oder Fortbildungen gehört der Knabe, der, wie man vermutet, einen Kranz in der rechten Hand hielt» καὶ κατωτέρω (σελ. 14) «Ich bin nicht ganz sicher, ob der Kranz in der rechten Hand völlig ausreicht, um die Gesamthaltung zu erklären» ὑποθέτω ὅτι ἐν τῷ εἶχε πάντοτε ὅτι πρόκειται περὶ παιδὸς στέφαντος ἑαυτὸν, ἢ τοι κρατοῦντος τῆ ὑψωμένη δεξιᾷ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τὸν στέφανον καὶ ἐπιθέτοντος αὐτὸν ἐπ' αὐτῆς. Ἄλλ' ὡς καὶ ἐν τῷ κειμένῳ λέγεται ἡ θέσις τῆς ὑψωμένης δεξιᾶς καὶ τοῦ Ἐλευσινιακοῦ ἔργου καὶ τοῦ τῆς Συλλογῆς Baracco ἀδύνατον νὰ ἦτο τοιαύτη, πρὸς τὴν τούτων δὲ ὁμοία θὰ ἦτο ἀναμφιβόλως ἡ θέσις τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ τοῦ ἐν Λονδίῳ ἔργου.

¹ Παράβ. Winnefeld ἔ. ἀ. Treu ἔ. ἀ. Wolters ἔ. ἀ. κτλ.

² Παράβ. Winnefeld ἔ. ἀ. Treu ἔ. ἀ. Wolters ἔ. ἀ. Ὁ Helbig (ἔ. ἀ.) εἶχεν ἐλάσει ἀληθῶς τὸ ἔργον τῆς Συλλογῆς Baracco κατὰ τὴν πρώτην ἐμφάνισίν του ὡς Μυρώνειον, ἀλλ' ἂν ἐμμένη καὶ νῦν εἰς τὴν πρώτην του ἐκείνην ἐντύπωσιν ἢ μετέβαλε γνώμην ἀγνοῶ. Μόνος λοιπὸν κυρίως ὁ καθηγητὴς κ. Kekulé, ὅσον οἶδα, εἶναι τῆς γνώμης ὅτι καὶ τούτων τὸ πρωτότυπον Μυρώνειον ἦν μάλλον ἔργον ὑπὸ μεταγενε-

νεται καὶ εἰς ἐμὲ λίαν βάσιμος, καθόσον τοῦλάχιστον δύναμαι νὰ κρίνω ἐκ τῶν εἰκόνων. Ἀμφότερα τὰ ἔργα ἐκεῖνα, τὸ τε ἐν Λονδίῳ καὶ τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco, συγκρινόμενα πρὸς τὸν Δορυφόρον καὶ τὸν Διαδοξίμενον δεικνύουσιν ἐν τῇ καθόλου διαπλάσει τοῦ σώματος πολλὴν τὴν ὁμοιότητα καὶ αὕτη δὲ ἡ κεφαλὴ ὡς πρὸς τὸν σχηματισμὸν τοῦ κρανίου μάλιστα πρὸς τὰ Πολυκλείτεια ἔργα φαίνεται ἔχουσα ὁμοιότητα, ἢ δὲ τῆς κόμης διάταξις ἔμπροσθεν ἔχει τὸ τριγωνοειδὲς ἐκεῖνο σχῆμα τὸ προσιδιάζον ἐπίσης κατὰ τὴν κρίσιν ἀνδρῶν εἰδημόνων¹ εἰς τὰ ἔργα τοῦ Πολυκλείτου καὶ τῆς Σχολῆς αὐτοῦ. Περὶ τῶν καθ' ἕκαστον αὐτῶν μακρὸς λόγος εἶναι περιττὸς ἐνταῦθα. Τὸ Λονδίον ἀντίγραφον ἔχει τί τὸ ξηρόν ἐν τῇ ἐργασίᾳ καίπερ ἴσως ἐν νεωτέροις ποιηθὲν χρόνοις ἢ τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco, οὗ ἡ διασκευὴ τῆς κόμης ἀρχαιωτέρα τις φαίνεται οὔσα καὶ τὸ χαλκοῦν πρωτότυπον μάλιστα ἀπομιμουμένη. Ἐάν δὲ τὸ Ἐλευσινιακὸν ἔργον ἀβρότερον καὶ λεπτότερον εἶναι περὶ τὴν διάπλασιν τοῦ ὅλου σώματος² καὶ ἐάν τινες εὐρίσκουσιν ἐν αὐτῷ ὁμοιότητας ἐν τῇ ἐκφράσει καὶ ἰδίως τῷ βλέμματι πρὸς τὰ ἀπτικά ἀνάγλυφα τοῦ Δ^{ου} π. Χ. αἰῶνος οὐδὲν τὸ παράδοξον

στέρου τεχνίτου, θέλοντος νὰ καταστήσῃ αὐτὸ διὰ τῆς χρήσεως τῆς Πολυκλείτειου τῶν σκελῶν θέσεως λεπτότερον καὶ χαριέστερον, τροποποιηθὲν (Idolino, σελ. 14). Ἡ θέσις τῶν βραχιόνων, λέγει ὁ σοφὸς καλλιγνήτης, τοῦ ἐτέρου κεινημένου, τοῦ δὲ ἐτέρου ἡρεμοῦτος, δὲν εἶναι εἰς ἄρμονίαν πρὸς τὴν θέσιν τῶν ποδῶν, θὰ ἦτο δὲ ἂν ἀμρότεροι οὗτοι κατὰ Μυρώνειον τρόπον in breitem freiem Stand kräftig aufstünden. Ἄλλ' ὁ ἴδιος παρατηρεῖ κατωτέρω, οἰοῦν ἀμφιβάλλων περὶ τῆς γνώμης του, ὅτι ἢ ἐπὶ τοῦ δόρατος στηριζομένη Ἀμαξὸν (Jahrbuch. 1886, σελ. 28) δεικνύει παράδοξον ὁμοιότητα πρὸς τὰ ἐν λόγῳ ἔργα, ὡς πρὸς τὴν καθόλου στάσιν, αὕτη δὲ πάλιν gehört zur Myronischen Reihe.

¹ Παράβ. Kekulé, Idolino, σελ. 13.

² Ὁ ἐμὸς φίλος καὶ ὀφθητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῷ ἐν Βερολίῳ Πανεπιστημίῳ Α. Kalkmann μοι ἐπέστειλε κατὰ παράκλησίν μου τάδε τὰ μέτρα. Ἀπὸ τοῦ κρανίου ἕως τῆς ἕβης ἔχουσι μῆκος ἐκεῖνα μὲν 0,712-0,715 Γ. Μ. τὸ δὲ Ἐλευσινιακὸν (ὅπερ εἶχε μετρήσει ἐν μέρει κατὰ τὴν ἐνταῦθα πέρυσιν διαμονήν του) 0,612 περίπου. Ἡ τῆς κοιλίας στενωτέρα θέσις (ἐκ πλαγίου μετρηθεῖσα) ἐν ἐκείνῳ μὲν μετρεῖ 0,247, 0,248, ἐν δὲ τούτῳ μόνον 0,232. Ἀπόστασις τῶν θηλῶν ἐν τῷ Λονδίῳ 0,202, ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ 0,191. Ἀπόστασις ὀμφαλοῦ ἀπὸ τῆς θηλῆς τῆς ἀριστερᾶς 0,213, 0,212, ἐν τῷ Ἐλ. 0,180. Ἀπόστασις τοῦ ὀμφαλοῦ ἀπὸ τῆς θηλῆς τῆς δεξιᾶς τοῦ Λονδ. ἀντίγρ. 0,232. τοῦ Ἐλευσινιακοῦ 0,230. Κατὰ τὰ μέτρα λοιπὸν ὄντως τὸ Ἐλευσινιακὸν ἔργον εἶναι ὅλιως διάφορον τῶν ἄλλων δύο. Περὶ ἔργα δ' εἶναι ἀληθῶς τὰ τρία τελευταῖα μέτρα 191, 180, 230 γιλιστά τοῦ μέτρου ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ, 202, 213 καὶ 232 ἐν τῷ Λονδίῳ· διαφορά ἐν τῷ πρώτῳ μέτρῳ 11 γιλιστά, ἐν τῷ δευτέρῳ 33 ἐν δὲ τῷ τρίτῳ μόνον 2 γιλιστά, ἢ τοι σχεδὸν οὐδεμία.

ἐν αὐτῷ ἐλευθέρῳ ὄντι ἀπομιμήσει καὶ ὄχι δουλικῇ ἀντιγραφῇ τοῦ πρωτοτύπου ἐπέδρασαν ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος, ἐν οἷς ἐποιήθη. Καὶ ὅμως καὶ αὐτοῦ τῆ κεφαλῆ καὶ εἶναι ἴσως αὕτη καὶ ἐν τῇ οὐχί ἐντελεῖ ἐπεξεργασίᾳ τῆς κόμης τῆς τὸ κάλλιστον τοῦ ὄλου ἔργου μέρος, εἰ καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα ἐκ τῶν ὀπισθεν μάλιστα ὀρώμενον, ἐνθα ἤπτον λελωθῆμένη εἶναι τῆ ἐπιδερμὶς τοῦ μαρμαρέου, δοκιμώτατον μαρμαρεῖ τὸν ἀπεργασάμενον αὐτὸ καὶ αὐτοῦ τῆ κεφαλῆ, λέγω, ἔχει τι κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ κρανίου τὸ Πολυκλείτειον, ἂν οἱ ὀφθαλμοὶ μου ἐκ προκαταλήψεως δὲν μὲ ἀπατώσι, αὐτὸ δὲ τὸ πρόσωπον φαίνεται μοι πρὸς τὰ κάτω πλατύτερον καὶ εὐσαρκότερον ἰγνώρισμα καὶ τοῦτο τῶν Ἡλοποννησιακῶν ἔργων ἢ τὸ τοῦ τῆς Συλλογῆς Baracco ἔργου, ὅπερ ὡσευδέστερον φαίνεται ἔχον τὸ περιγράμμα τοῦ προσώπου, τοῦ καὶ μεστοῦ ἀληθοῦς χάριτος, ἔνεκα τῆς ἐπιπνεύσεως ἐπ' αὐτοῦ παιδικῆς ζωῆς καὶ ἀφελείας.

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων θὰ ἦτο ἄρα γε τολμηρὸν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐν τοῖς περισωθεῖσιν ἡμῖν ἔργοις ἔχομεν ἀντίγραφα τοῦ ἀποξυόμενου τοῦ Πολυκλείτου; Ὁ Πλίνιος 34, § 33 δὲν περιγράφει βεβαίως ἡμῖν αὐτὸν ἀπλῶς λέγων *fecit et destrigentem se μεταχειριζόμενος* ὁ γλ. τὴν αὐτήν, ἣν καὶ περὶ τοῦ ἀποξυόμενου τοῦ Λυσίππου φράσιν (34, § 62). Ἀλλὰ τούτου γε ἔνεκα οὐδεὶς βεβαίως ποτὲ ἐσκέφθη νὰ φαντασθῇ κατὰ τὸν τούτου ἀποξυόμενον πεποιημένον καὶ τὸν τοῦ Πολυκλείτου. Ποῖον ὅμως τύπον ἐπιτηδεύστερον εἰς ἀποτύπωσιν τοῦ στοχασμοῦ του καὶ πρὸς τὰς ἀρχὰς του συμπαρόντερον θὰ εἶδιδε εἰς τὸν ἀποξυόμενόν του ἢ τὸν τῶν προκειμένων ἔργων ὁ Πολυκλείτης, ὁ *paene ad unum exemplum*¹ ποιῶν τὰ ἔργα αὐτοῦ καὶ ἤρε-

¹ Ἀποδέχομαι τὴν γνώμην ἐκείνων ὅσοι νομίζουσιν ὅτι ἡ φράσις τοῦ Πλίνιου οὕτω μόνον γεγραμμένη δύναται νὰ ἔχη ἔννοiαν τινα (παράδ. Michaelis, *Annali dell' Instituto*, 1878, σελ. 29-30) καὶ ταύτην οὐχ' οὕτως στενὴν βεβαίως, ὥστε νὰ νομίζωμεν λ. γ. ὅτι τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἐνταῦθα ἔργα ἔχοντα ὅπως ἔχουσι τοὺς βραχίονας τὸν μὲν ἐν ἀπολύτῳ σχεδὸν ἥρεμῳ τὸν δὲ ἐν ἐνεργείᾳ δὲν δύνανται νὰ ἀναφέρονται εἰς ἔργον τοῦ Πολυκλείτου (ἴδε ἀνωτέρω σελ. 215, σημ. 2) καὶ περὶ ὡς πρὸς τὴν τῶν σκελῶν θέσιν κατὰ τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ πεποιημένα. Τούτων μάλιστα ἐν τούτῳ θὰ ἔβλεπον ἐγὼ ἕνα ἐστὶ λόγον εἰς στήριξιν τῆς ὑποθέσεώς μου, ὡς καὶ ἐν τῷ κειμένῳ λέγεται, ὅτι ὁ Πολυκλείτης οὕτω καὶ μόνον θὰ ἠδύνατο νὰ πλάσῃ τὸν ἀποξυόμενόν του *uno crure stantem* πάντοτε, τοὺς δὲ βραχίονας ἔχοντα, τὸν μὲν δεξιὸν ὑψωμένον καὶ κατ' ἀνάγκην ἐν κινήσει τοσαύτη ὥστε ἔρχηται ἕνα δεξιὴν τὸν σιλοπὸν του, τὸν δὲ ἀριστερὸν ἐν ἥρεμῳ.

μὴν ὡς οἶόν τε μείζονα θέλων νὰ παρέχῃ αὐτοῖς; Ὅτι δὲ οὗτος (ὁ ἀποξυόμενός του οὔτε τινα *viri-liter puerum*, οὔτε τινα *molliter juvenem* εἰκόνιζεν, ἀλλ' ἀπλῶς παῖδα, ἀνάγκη μάλιστα νὰ δεγθῶμεν, κατὰ τὴν κρίσιν μου, ἀναλογιζόμενοι ὅτι, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, ὁ Πολυκλείτης ἐν τῇ ποιήσει ἀνδριάντων ἀθλητῶν παιδῶν ἠύδοκίμησε¹, ὥστε νὰ νάναζιτήσῃ καὶ εὐρη καὶ ἐν αὐτοῖς τὸν τύπον ἐνός τῶν ἐξόχων αὐτοῦ ἔργων.

Τούτων λοιπὸν ἀντίγραφον μετὰ τινος ὅμως ἐλευθερίας περὶ τὴν ἀντιγραφὴν πεποιημένον εἶναι πιθανώτατα καὶ τὸ Ἐλευσινιακὸν ἔργον τῆς ἀριστερᾶς κνήμης τοῦ ὁποίου παραθέτοντες ὡδε ζηγογράφημα περιττὸν ἴσως δὲν εἶναι νὰ προσθέσωμεν καὶ τὰ ἐξῆς πρὶν καταστρέψωμεν τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον.

Ὡς ὁ γλ. καὶ ἀνωτέρω ἐρρήθη ἴγνη ἐρεισματίου *puntello* τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς κατὰ τὸν γλουτὸν δὲν ὑπάρχουσι, εἰ καὶ οὗτος σχεδὸν ὀλόκληρος σφύζεται. Ἴσως ὑπῆρχε τοιοῦτον ὀλίγον κατωτέρω κατὰ τὸ ἴσχιον ἴσως δὲ καὶ ἐστηρίζετο αὕτη ἐπὶ τοῦ παρὰ τὸ ἀριστερὸν σκέλος ὑψωμένου ποτὲ μεγάλου στηρίγματος, οἷον σφύζεται ἐν τῷ ἐν Λονδίνῳ ἀντιγράφῳ καὶ οἷον θὰ εἶχεν ἐπίσης καὶ τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco ἔργον, ὅπερ ὅμως, ὡς εἰκός, οὐδόλωρ ἔρχηζε τὸ χαλκῶν πρωτότυπον. Ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τοῦτο θὰ διέφερε κατὰ τι, ὡς φαίνεται, τὸ Ἐλευσινιακὸν ἔργον. Ἡ κνήμη ὁ γλ. αὐτοῦ τῆ ἀριστερᾶ περιφερικῶς ἔλωις εἰργασμένη συνεννοῦτο πρὸς τὸ στηρίγμα ἐκαῖνο δι' ἐρεισματίου *puntello* καὶ τούτου φαίνονται λείψανα ὄντα, κατὰ τὴν κρίσιν καὶ ἄλλων, τὰ καὶ ἐν τῇ εἰκόνι ὀρώμενα ἴγνη ἐξέχοντός τινος πράγματος.

Τὰ ἐν τοῖς πίναξιν 12, 13 ἀπεικονιζόμενα εἶναι τὰ ἀντίγραφα ἐκαῖνα περὶ ὧν ἐγένετο ἡ δὴ λόγος².

¹ Παράδ. Brunn, *Kunstl. Gesch.* I, σελ. 244 καὶ ἐξῆς. Τοὺς ἀστραγαλίζοντας παῖδας ἴσως ὁ νεώτερος ἐποίησε Πολυκλείτης.

² Παράδ. Ἄρχ. Ἐφημ. 1890, σελ. 124, σημ. 1 καὶ τὰς ἐκεῖ παραπομπάς.

Καὶ τὸ μὲν ἐν τῷ πίν. 12 ἀπεικονισθὲν ἀνεγνωρίσθη ἔκτοτε¹ ὡς ἀντίγραφον τοῦ ἐπι κατὰ γῶραν ὑπάρχοντος συμπλέγματος² ἐν τῷ δυτικῷ ἀέτωματι τοῦ Παρθενῶνος. Τὸ δὲ ἐν τῷ πίν. 13 δεξιὰ εἶναι κατὰ τὴν γνώμην μου ἀντίγραφον γλυφῆς τινος τοῦ Ἐρεχθίου³ μᾶλλον, τῶν γλυφῶν δ' αὐτοῦ ἐπίσης πιθανώτατα ἀντίγραφον εἶναι καὶ ἡ ἑτέρα ἐν τῷ αὐτῷ πίν. ἀπεικονισθεῖσα μορφή⁴. Εὐρέθησαν δὲ πάντα περὶ τὴν θριαμβικὴν ἀψίδα⁵, ἐκεῖνο μὲν 4-δ βήματα βορειότερα τοῦ ἀνατολικοῦ ἄκρου τοῦ μαρμαρίνου κρηπιδώματος τῆς προσκειμένης τῇ ἀψίδι δεξιμενῆς κατὰ τὸν ἐκεῖ ὁρομίσκον ὑπὸ ἐπίγῳσιν μόλις 0,40-0,50 Γ.Μ., ψαῦον δὲ τὸ λιθόστρωτον ἔδαφος τῶν μεγάλων Προπυλαίων, τὰ δὲ ἄλλα δύο ἀνασκαπτομένου τοῦ πρὸς μεσημβρίαν τῆς ἀψίδος χώρου, ἔνθα οἰονεὶ λουτροῦ τινος λείψανα φαίνονται σφιδόμενα.

Ἡ ἐργασία αὐτῶν καὶ μάλιστα τοῦ ἀντιγράφου τοῦ συμπλέγματος τοῦ Παρθενῶνος εἶναι καὶ μάλα καλὴ καὶ μαρτυρεῖ δόκιμον τὸν ἀντιγραφέα⁶ εἶναι δὲ καὶ κατὰ τὰ ὑπισθεν ἐπιμελής⁷, ἔνθα δὲν παρατηρεῖται ἐν τῇ νῦν τοῦλάχιστον καταστάσει των οὔτε ἰσοπέδωσίς τις⁷, οὔτε ἄλλο τι σημεῖον τῆς προσαρ-

¹ Ὑπὸ τοῦ φίλου μου Kalkmann τὸ πρῶτον κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἐπισκεφθέντος με.

² Ἐν ἐκείνῳ ὁ ἀνὴρ ἐστῆριζε τὴν δεξιὰν ἐπὶ τῶν σπειρῶν ὕψους ὡς ἠδυνήθη καὶ νεοστὶ ὁ Hauer νὰ βεβαιώσῃ (Mittheil. 1891, σελ. 64, 5) ἐντὶ ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ ἀντιγράφῳ ἡ χεὶρ ἐπακουμβῆ ἐπὶ βραχιώδους ἀπλῶς ἐδάφους² ἀλλὰ καὶ ἄλλη τις παρατηρεῖται διαφορά, ἂν τὰ ὑπὸ Michaelis λεγόμενα (Parthenon πίν. 8, σελ. 193) ἔχουσιν ὁρθῶς³ ὅτι δηλ. ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ ἀντιγράφῳ τὰ σκέλη καλύπτονται ὑπὸ τοῦ ἐνδύματος μέχρι τῶν ποδῶν ὁλόκληρα καὶ ὄχι theilweise. Ἀλλὰ καὶ ὁ Büttcher (Arch. Zeit. 1871 πίν. 35, σελ. 62) λέγει ὅτι ἡ γλαυρὸς ἐσκέπαζε καθ' ὅλοκληρίαν τὰ σκέλη, φαίνεται δὲ καὶ ἐκ τῆς ἐκεῖ εἰκόνας ὅτι οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα.

³ Παράδ. R. Schöne, Griech. Reliefs, πίν. I-IV, 1A, ἀριθ. 2.

⁴ Παράδ. Schöne ἔ. ἀ. 4, 7, 27.

⁵ Παράδ. Διᾶγραμμα Πρακτικῶν τοῦ ἔτους 1887^{οο}.

⁶ Ἰδίως τοῦ ἀντιγράφου τοῦ συμπλέγματος τοῦ Παρθενῶνος.

⁷ Τοιαύτην τινὰ ἰσοπέδωσιν ἔχουσιν αἱ τοῦ Ἐρεχθίου γλυφαὶ ὑπισθεν καὶ πρὸς τούτοις καὶ τόρμους εἰς οὓς οἱ σύνδεσμοι εἰσῆρχοντο οἱ συνδέοντες αὐτὰς πρὸς τὸν Ἐλευσινιακὸν λίθον τοῦ τοίχου τῆς ζωοφόρου (Schöne, ἔ. ἀ. σελ. 1). Σωζονται ὅμως ἐν τῇ ἑτέρᾳ μορφῇ (πίν. 13, δεξιὰ) αἰδηρῶν ἦλων ἔχνη κατὰ τὸ θραῦσμα τοῦ δεξιοῦ ὤμου (θραυσθεὶς ἔσως συνεκολληθῆ ἐκεῖ ὁ βραχιῶν) καὶ κατὰ τὸ ἀριστερὸν ἰσχίον (ἐκεῖ ἔσως τοῦ παιδοῦ ἡ χεὶρ συνεκολληθῆ θραυσθεῖσα). Ἐνῶ δὲ τῆς καθημένης γυναικὸς καὶ τὸν παῖδα ἐπὶ τῶν γονάτων κρατούσης τὸ κάθισμα εἶναι κατὰ τὸν Schöne, formlos (ἔ. ἀ. σελ. 6, ἀριθ. 2) τοῦ Ἐλευσινιακοῦ ἀντιγράφου τὸ κάθισμα ἔχει τὸ σχῆμα ἐκεῖνο τὸ σπονδυλοειδές (ὑπισθεν ὄχι ἐπεξεργασμένον) ἐρ' οὗ σὺν ἅν ἅπαντ' ἡ Δημήτηρ μάλιστα καθήμενη (παράδ. Ἐρημ. Ἀρχ. 1886, σελ. 21, πίν. 3, 1). Τῆς ἄλλης μορφῆς τὸ κάθισμα καὶ ἐν τῷ ἀντιγράφῳ τῷ Ἐλευσινιακῷ δύναται ἀληθῶς ἐπίσης formlos νὰ κληθῇ.

μογῆς των εἰς τι οἰωνοῦποτε μέρος. Πότε λοιπὸν καὶ πρὸς τίνα ἐποιήθησαν σκοπὸν; Κατὰ τὰ μέτρα (ἀκριβῶς τὸ 1/3 ἐν τοῦ πρωτοτύπου) θὰ ἠδύναντο λ. γ. τὸ ἀντίγραφον τοῦ συμπλέγματος τοῦ Παρθενῶνος νὰ κοσμήῃ ἀέτωμα οἰκοδομήματος ἔχον μῆκος 9,50 Γ. Μ. ἤτοι τὸ 1/3 τοῦ μήκους τοῦ αέτου τοῦ Παρθενῶνος, τοσοῦτον δὲ μακρὸν ἀέτωμα θὰ εἶχε (κατὰ τὰς τοῦ κ. Dörpfeld προφορικὰς ἀνακοινώσεις) τὸ οἰκοδόμημα τὸ διὰ τοῦ γράμματος Π'' σημειούμενον ἐν τῷ διαγράμματι τῶν Πρακτικῶν τοῦ ἔτους 1887^{οο}, ἠδύναντο δὲ νὰ ἔχη καὶ αὐτὴ ἡ θριαμβικὴ ἀψίς. Ἀλλ' εἰς τὸ αὐτὸ ἀέτωμα δὲν θὰ ἤρμαζον αἱ ἄλλαι δύο γλυφαὶ (πίν. 13) αἵπερ εἶναι ἴσαι πρὸς τὰ πρωτότυπα κατὰ τὰ μέτρα, ἀλλὰ συγγρόνως ἔχουν, ὡς φαίνεται, τὸ αὐτὸ ὕψος πρὸς τὸ ἀντίγραφον τοῦ συμπλέγματος τοῦ Παρθενῶνος. Πιθανὸν λοιπὸν νὰ εἶχον ποιηθῆ ὅλα ὁμοῦ ὅπως κοσμήσωσι τὴν στέγην μᾶλλον οἰκοδομήματος τινος ἢ πρὸς ἄλλον τινὰ παραπλήσιον σκοπὸν εἰς χρόνους, ὡς ἡ ἐργασία των μαρτυρεῖ, ὄχι πολὺ μεταγενεστέρους, τοὺς πρώτους τὸ πολὺ Ρωμαϊκοὺς καὶ ὄχι τοὺς κατόπιν καὶ μάλιστα τοὺς Ἀθριανεῖους, εἰ καὶ τότε μάλιστα ἢ πρὸς τὰ ἀρχαῖα μίμησις ἦν μεγάλη καὶ παράδειγμα αὐτὰ τὰ μεγάλα ἐν Ἐλευσίνι Προπύλαια ποιηθέντα κατὰ τὸ σχέδιον τῶν τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν Προπυλαίων¹.

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ὀνομασίας τῶν γλυφῶν τῶν κοσμουσῶν ποτε τὸ δυτικὸν ἀέτωμα τοῦ Παρθενῶνος δὲν φαίνεται συντελοῦν εἰς τι τὸ Ἐλευσινιακὸν ἀντίγραφον. Ὁ τόπος τῆς εὐρέσεως αὐτοῦ δὲν παρέχει ἀφορμὴν εἰς νέας εἰκασίας, αἱ δὲ παρατηρούμεναι διαφοραὶ μαρτυροῦσιν ἀπλῶς ὅτι ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον οἱ ἀντιγραφεῖς ἠδύναντο καὶ νὰ μὴ ὦσι κατὰ πάντα ἀκριβεῖς εἴτε ἐξ ἀπροσεξίας εἴτε ἐξ ἄλλων οἰωνοῦποτε λόγων².

Πλὴν δὲ τῶν ὧδε δημοσιευομένων καὶ ἄλλου τινὸς συμπλέγματος λείψανον (ἀμφότεραι αἱ μορφαὶ ἦσαν γυναικεῖαι) εὐρέθη ἐν Ἐλευσίνι κατὰ τοὺς αὐτοὺς περίπου τόπους, ἐπίσης κατὰ τὴν γνώμην

¹ Ἴδε Πρακτικὰ τοῦ ἔτους 1887^{οο}, σελ. 52, σημ. 1.

² Ἡ ἀπόστασις δὲν πιστεύω νὰ συνετέλεσεν εἰς τοῦτο, διότι τοσοῦτον ἄλλως πιστὴ ἀντιγραφή δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ γίνῃ, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἐκ τοιαύτης ἀποστάσεως. Ἄν αὐτὸ τὸ πῆλινον παραδειγμα δὲν ἐσφίξετο, θὰ ὑπῆρχον ἄλλα ἀντίγραφα, ἐξ ὧν καὶ ὁ ἡμέτερος Ἐλευσινίος ἀντιγραφεὺς ἀντέγραψε.

μου αντιγράφου ἀρχαιοτέρου ἔργου· τίνος ἀγνοῶ καὶ μὴ δυναθῆναι ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ παράσχω καὶ τούτου εἰκόνα θεωρῶ πάντα ἐνταῦθα μακρότερον λόγον περιπτόν.

Ἐν Ἐλευσίνι τῆ 16ῃ Μαΐου 1891.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ

ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΛΗΨΙΑΣ

Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1862 ἐξέδωκα ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι (Περίοδ. Β', τευχ. ΙΑ', σελ. 259-267, ἀριθ. 228-240) τρεῖςκαίδεκα νησιωτικὰς ἐπιγραφάς, ὧν δέκα μὲν εὑρήνται ἐν Πάτμῳ, δύο δὲ ἐν Ληψίᾳ, καὶ μία ἐν Κῶ. Νῦν δὲ ἐκδίδωμι καὶ ἄλλην νεωστὶ ἀνακαλυφθεῖσαν ἐν Ληψίᾳ, ἣς πιστὸν ἀπόγραφον ἀπέστειλέ μοι πρὸ μικροῦ ὁ φίλος Γ. Α. Ἀσημίτσης δῆμαρχος Πάτμου. Εἶναι δὲ αὕτη:

ΑΡΧΙΑΣΔΙΟΣΚΟΥ[ΡΟΥ]

ΕΠΙΣΤΕΦΑΝΗΦΟ
ΡΟΥΜΕΝΕΚΛΗ
ΟΥΣΦΡΟΥΡΑΡΧΟΣ
ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ
ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΥ

Καὶ ἐκ ταύτης λοιπόν, ὡς καὶ ἐκ τῆς ὑπ' ἀριθ. 238, μαθητόμεν ὅτι ἡ καθεστῶσα ἐν τῇ νήσῳ πολιτικὴ ἀρχὴ ἦν ἡ τοῦ Στεφανηφόρου, ἡ δὲ στρατιωτικὴ ἡ τοῦ Φρουράρχου.

Ἡ νῆσος αὕτη, ἣς ἡ ἀρχουσα συλλαβὴ διρθογγογραφεῖται (Λειψῶ) ἐν τοῖς βασιλικαῖς χρυσοβούλλοις τῆς ἐν Πάτμῳ ἱερᾶς μονῆς, ἣς καὶ τὴν ἰδιοκτησίᾳ ἐξ αὐτοκρατορικῆς δωρεᾶς Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ἀπ' ἣς ἀφῆθη δυναστικῶ τῷ πρόπῳ παρὰ τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, κατοικεῖται νῦν ὑπὸ τριάκοντα μέχρι τεσσαράκοντα οἰκογενειῶν ἀποίκων ἐκ Πάτμου.

Ι. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝ

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΑΘΗΝΩΝ

Ἐξήχθησαν ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, τῶν πρὸς δυσμὰς τοῦ ὠρολογίου Ἀνδρονίκου τοῦ Κυρρῆστου πλὴν ἄλλων ἀρχαίων καὶ οἱ ἐξῆς δύο ἐνεπίγραφοι λίθοι.

1.

Θ) ε ο (ι.
Ἐπι) Θεοφίλου ἀρχοντος, ἐπὶ τῆς Κεκροπίδ(ος ἕκτης: πρυ)τανείας, ἢ Φιλίππου Κηρισιδώρου. . . . .
ἐργα)μμάτευεν, Βοηδρομιῶνος ἕκτει μετ' (εἰκάδ-
5 ας, ἕκτ)ει καὶ εἰκοστῆ τῆς πρυτανείας) ἐκ(κλησία
. . . . . τῶν προέδρων ἐπεψήριζε(ν . . .
. . . Ἀναφ)λύστιος (κα)ὶ συμ(π)ρόεδρ(οι . . .
. . . . . I. Ἀρτ . . .
. . . ἡ . . .
. . . . .

Στήλης λίθου Ὑμηττίου τεμάχιον μετ' ἀετωματίου πάντοθεν ἠκρωτηριασμένον ἔχει τ' ἀνωτέρω. Ὑψος 0,23, πλάτος 0,41, πάχος 0,17. Χάραξις γραμμάτων ὄχι ἡ ἀκριβῶς στοιχηθόν, ἄλλως δ' ἡ κανονικὴ τῶν μέσων Μακεδονικῶν χρόνων· ὅθεν νομίζομεν, ὅτι ὁ ἀρχων Θεόφιλος θὰ εἶναι ὄχι ὁ τοῦ α' ἔτους τῆς 3ῃ Ὀλυμπιάδος (=348/7 πρὸ Χρ.) ἀλλ' ὁ ὁμώνυμος ὁ τιθέμενος εἰς τῆς 3ῃ Ὀλυμπ. τὸ βον' ἔτος (=231/30 πρὸ Χρ.).

Ἐκ τοῦ πάχους δὲ τῆς στήλης τεκμαιρόμεθα, ὅτι θὰ ἦτο ποτε καὶ τὸ ὕψος τῆς ἀνάλογον καὶ πολύστιγον τὸ ψήρισμα, οὗ τῆς ὑποθέσεως νῦν οὐδὲ μίαν λέξιν ἔχομεν περιωθεῖσαν.

2.

Πωληταὶ οἱ ἐπὶ Ἀναξικρά (τους ἀρχοντος κληρωθέντες μεταλλα τάδε ἀπέδοντο) (ἐπὶ τῆς . . . . ἰδος πρώτης πρυτανείας (. . . . . ὦνος δευτέ)ραι ἰσταμένου Π . . . .
5 .. Σ; ρακ . . . . .
. . . . .

Στήλης λίθου Ὑμηττίου τεμάχιον μετ' ἀετωματίου κατὰ τὸ ἦμισυ σωζόμενον | ἐν ᾧ καὶ ἀστῆρ γλυπτός | ἔχει τ' ἀνωτέρω. Ὑψος 0,23, πλάτος 0,21, πάχος 0,05 1/2. Σχῆμα γραμμάτων ὁράται τὸ τῶν Μακεδονικῶν χρόνων, δηλούμενον καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀρχοντος Ἀναξικράτους, καὶ δὴ

μᾶλλον τοῦ ἐν Ὀλυμπιάδος ριγ' β' ἔτι (πρὸ Χρ. 307/6) ἄρξαντος ἢ τοῦ ἐν Ὀλυμπ. ρκε,β. (= πρὸ Χρ. 279,8) ὁμωνύμου.

Ὁ βος στίχος παρεκκλίνει τῆς στοιχηθῶν γραφῆς κατὰ τι, ἀπὸ τοῦ γ' δὲ στίχου καὶ ἐξῆς γίνονται τὰ γράμματα ἀραιότερα καὶ ἀκριβῶς στοιχηθῶν.

Τὴν μετοχὴν κληρωθέντες ἐν τῷ α' στίχῳ ἐθεώρησα ἀναγκαῖον νὰ προσθέσω συμπληρωματικῶς, διότι κατὰ τὴν Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων πολιτείαν ἐκκληροῦντο οἱ πωληταί, ὄντες δέκα, εἰς ἕκ τῆς φυλῆς ἐκάστης, καὶ ἵνα λάβῃ τὸ σύμμετρον μῆκος ὁ στίχος, φανεροῦ ὄντος ἐκ τῶν ἐπομένων ὡς καὶ ἐκ τοῦ ἀετωματίου ὅτι ἀπώλεσεν αὐτὸ ποτε κατὰ τὸ ἡμισυ περίπου. — Ὁ δὲ ἔχων τὰ ἐξῆς γράμματα λίθος εὑρεθεὶς καὶ αὐτὸς ἐν Ἀθήναις (ἄγνωστον δ' ἀκριβῶς, ποῦ) ἠγοράσθη ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας.

3.

- . . . . .
- . . τὰς θ)υσίας ἔθ(υσεν τὰς πατέριους . .
- . . ἐν τ)οῖς καθήκ(ουσιν χρόνοις . . .
- . . καλ)ῶς καὶ μεγ(λο(μερῶς . . .
- . . ἐπ)ι ἄρχοντος Ἀρχο Ν ; . .
- 5 . . . κεν οὐκ ὀλίγα χρῆμ(ατα . .
- . . . ἐνιαυτῶι κατασταθε(ις . .
- . . ονίας πᾶσαν δαπάνη(ν . .
- . . ἴην ἐκτενεῖας παρακλη(θεῖς . .
- . . ἀγ)ωνοθεσίαν τῶν Παναθηναίων . .
- 10 . . . του εἰς τὴν συντέλειαν τῆς παΡ;(ασκευῆς
- . . ω)ν προσδιδων μὴ συνεκποιουσῶν ε . . .
- . . σ)κῆψιν οὐδεμίαν ποιησάμενος αμε . . .
- . . α ἄποκα, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ ἐκ τῶν ἰδί(ων . .
- . . ερῆσαι τὸν δῆμον μηθηνός τῶν Ι . . . .
- 15 . . τὰ τε ἐν ἀγοπέλῃει προσδεόμε(να ἐπισκευῆς
- καὶ τὰ ἐν τῶι Ἀν)ακείῳ ἐπεσκευῆσεν προση(κόντως; . .
- . . τὰ λοιπὰ τὰ ἐλλείποντα πρ . . .
- . . ατα πρὸς τὴν πομπὴν καὶ τ . . .
- . . ἐπο)ίησεν μεγαλομερῶς καὶ Γ . . . .
- 20 . . . . Ι τοῦ χειροτονήσαντος . .
- . . Ι τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρ(α . . .
- . . διὰ)φορα πλείονα συνετέλ(εσεν . .
- . . τὴν δαπάνην ἄπασα(ν . .
- . . ν στοᾶν οὔσαν α . . .
- 25 . . ν καὶ τῆς χρεῖα . . .
- . . ἐπηγ)γεῖλατο, ἀλλὰ . . .
- . . χ)ορηγίας τῆς Γ . . .

30

. . το τῶι δῆμ(ωι . .
. . Α; ἵνα εἰς τ . .
. . . παιδ . . .
. . ΙΑΙ . . .
. . . . .

Στήλης λίθου Πεντελικῆς τεμάχιον πάντοθεν κεκολοβωμένον εἶναι τὸ ἔχον τὰ ἀνωτέρω. Ὑψος 0,36, πλάτος 0,27, πάχος 0,13 1/2. Τὰ γράμματα φαίνονται βεβαίως τῶν Μακεδονικῶν χρόνων, ἀλλὰ ἂν τοῦ 8ου ἔτι πρὸ Χρ. αἰῶνος ἢ τοῦ γ' ἴσως ἀρχομένου, ἔχω ἀμφιβολίαν. Ἀδελον εἰς ἐμὲ ὡσαύτως καὶ εἰς τίνος ἀνδρὸς τιμὴν ἐγράφη, πολίτου δὲ πάντως ἐπισήμου, τὸ τόσον πολλὰ καὶ ἐν μόνῳ τούτῳ τῷ τεμαχίῳ περιέχον ψήφισμα. Ἐν τῷ κγ' στίχῳ ὁ χαρακτῆς ἐσφάλη, παραλιπὼν τὸ Ν πρὸ τοῦ Δ καὶ χαράξας ὕστερον αὐτὸ μικρότερον ὑπεράνωθεν τοῦ Η ἐν τῷ διαστήχῳ. Ὑποπεύω καὶ ἄλλο σφάλμα ἐν τέλει τοῦ 8ου στίχου, ἐνθα ἴσως εἶναι διττογραφία τὰ αρχο Ν; ἐπειδὴ ἄγνωστον μοι εἶναι ὄνομα ἀρχοντος ἐπωνύμου Ἀθηναίων, ἀρχόμενον ἀπὸ τῶν Ἀρχον ἢ Ἀρχομ ἐν τῇ γενικῇ πτώσει, ἔξω ἂν λανθάνῃ τις ἐκεῖ ἄλλη λέξις, περὶ οὔ ὡς καὶ περὶ ἄλλων τινῶν τοῦ ἔθλου κειμένου ἀρίνω εἰς τοὺς μελετήσαντας αὐτὸ νὰ εἴπωσι τὰ αὐτοῖς δοκῶντα.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 9 Ἰουνίου 1891.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ

ΛΑΡΝΑΞ ΕΚ ΠΑΤΡΩΝ

Τὸ περὶ τῆς ἐν πίνακι 9^ο ἀπεικονισμένης μαρμαρίνης λάρνακος ἄρθρον δὲν παρεδόθη εἰς τὴν ἐπὶ τῆς συντάξεως τῆς Ἐφημερίδος Ἐπιτροπὴν μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν συνετελέσθη ἡ ἐκτύπωσις τοῦ Δ^ο καὶ τελευταίου τούτου τεύχους τοῦ ἔτους 1890. Ἡ λάρναξ (μῆκος 2.10, πλ. 0.96, ὕψ. 0.95), εὑρεθεῖσα ἐν Πάτραις καὶ ἀγορασθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, κατετέθη ὑπ' αὐτῆς εἰς τὸ κεντρικὸν Μουσεῖον τὸν Ἰούνιον τοῦ 1890 (ἴδε Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον 1890 σελ. 5 ἀρ. 3, σελ. 139 ἀρ. 5, ἔπου καὶ περιγράφεται).

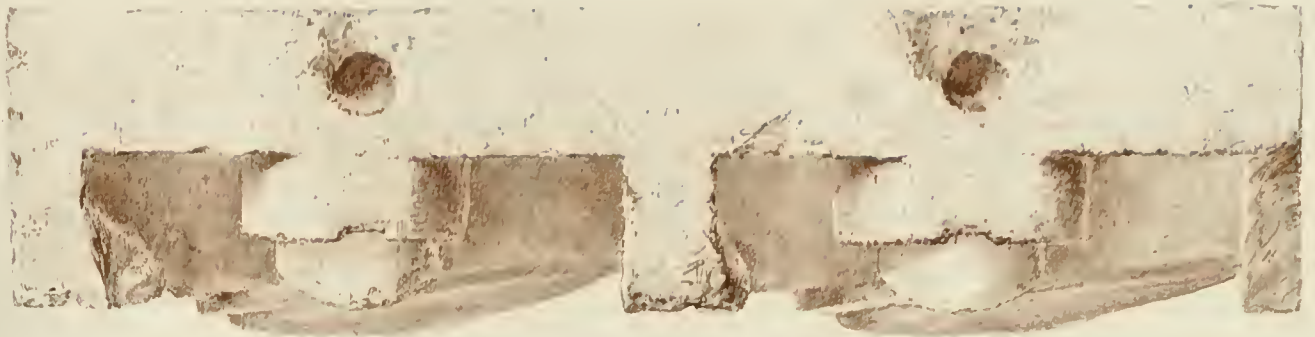
ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

Σελ. 217 σημ. 1 ἀντὶ stantem ἀνάγνωθι insistentem

(Ἐξεδόθη τῇ 20ῃ Ἰουνίου 1891).

1

2

ΑΝΑΘΗΜΑΤΙΚΟΝ ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ ΕΞ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΚΥΛΙΞ ΠΑΜΦΑΙΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΟΨΙΣ ΕΡΜΟΚΡΑΤΟΥΣ

Φωτοτυπία Ἀδελφῶν Παριζίων

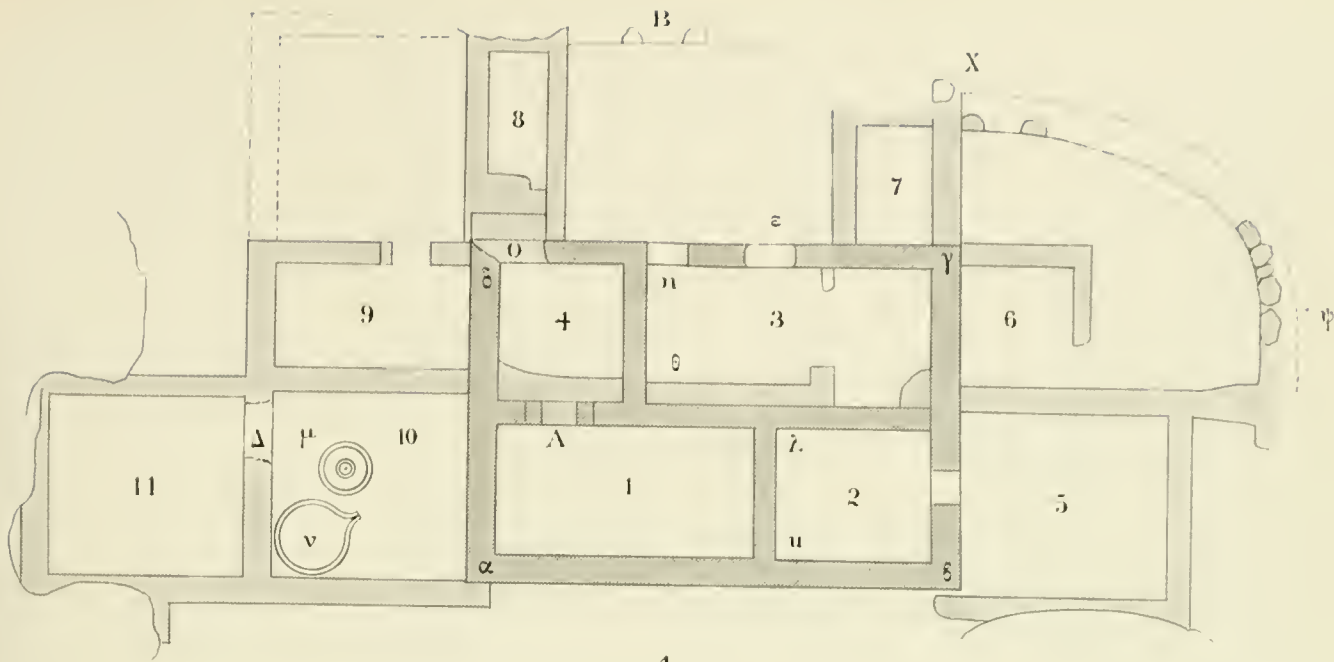
ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

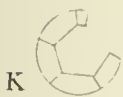

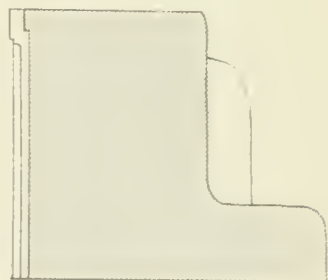
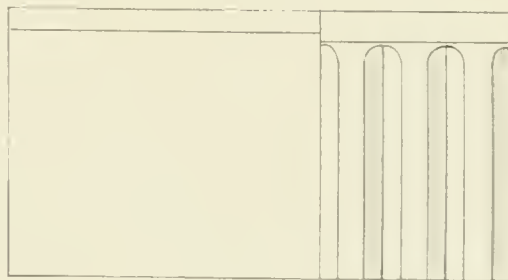
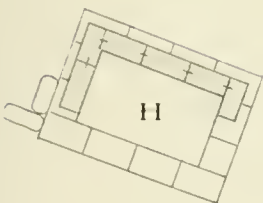

1.

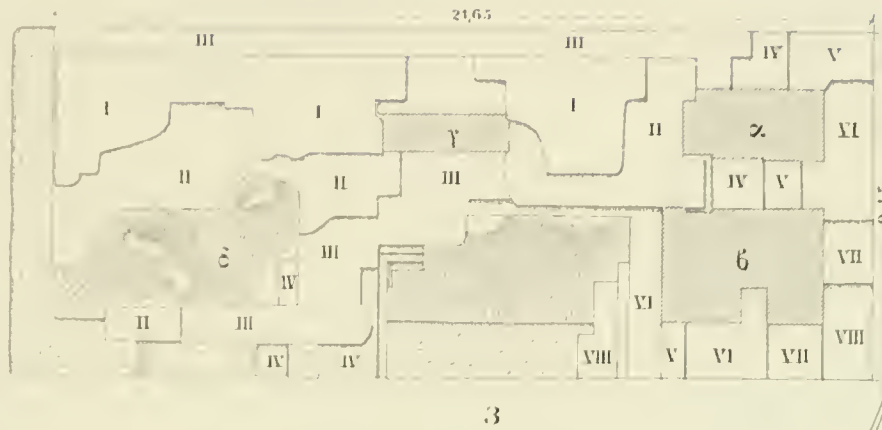
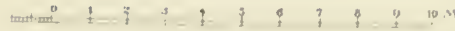
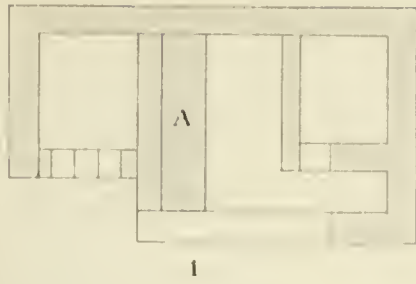

2

Τριγύλιος

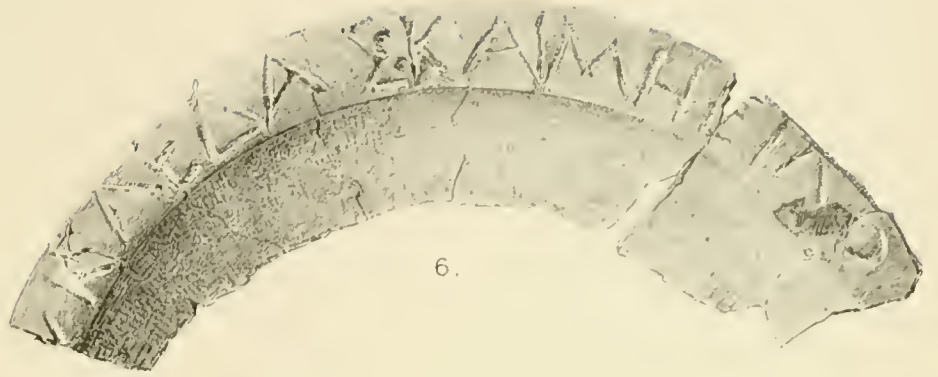

Γ. Καβερτζου έσχεδιάσα

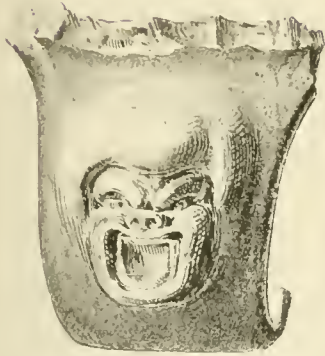

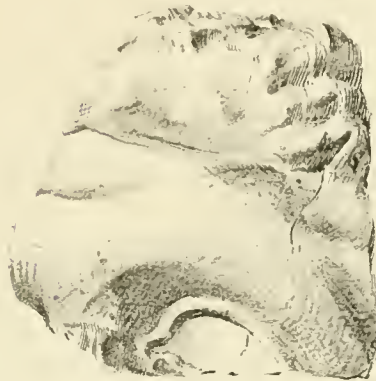
2.

6.

5.

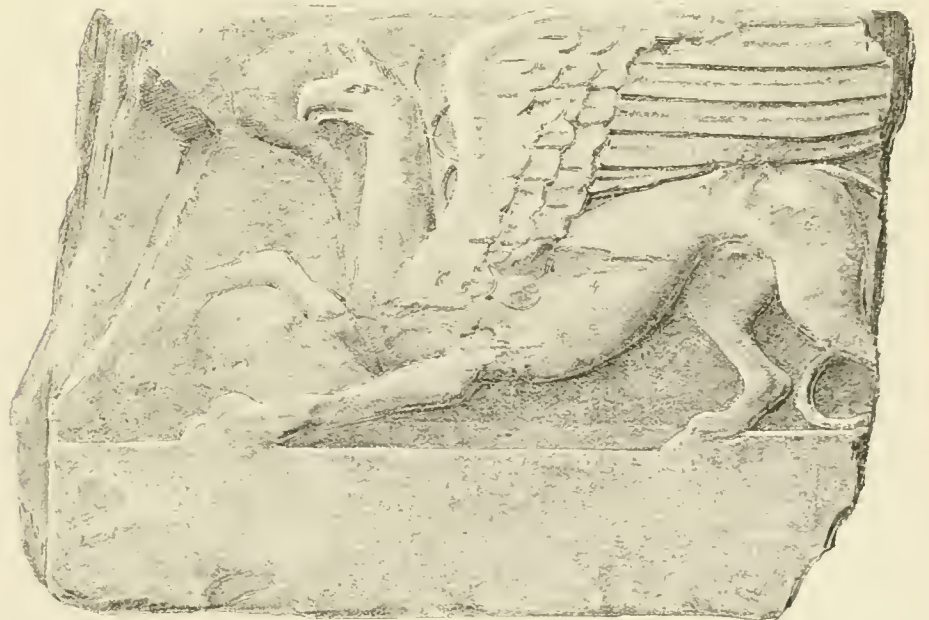
3.

7.

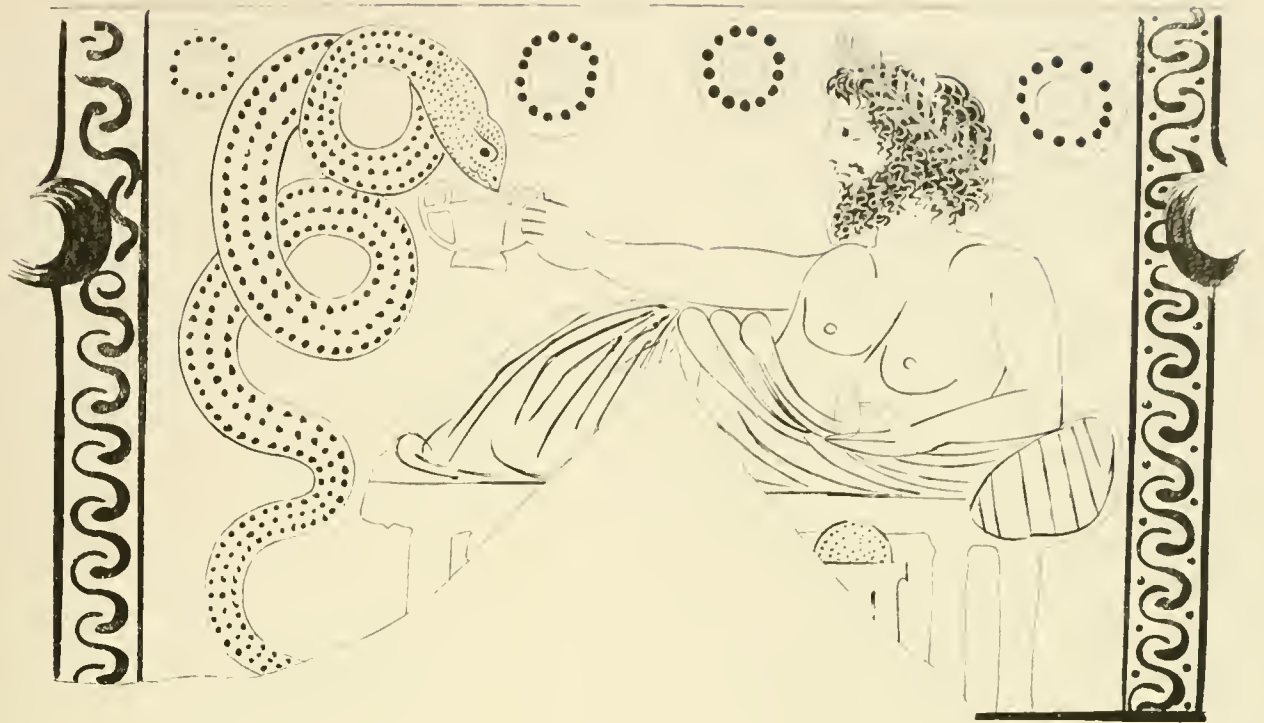

1.

4.

ΑΓΓΕΙΟΝ ΕΚ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

Φωτοτυπία Ἀθηνῶν, Περαιῶν.

ΛΑΡΝΑΞ ΕΚ ΠΑΤΡΩΝ

ΓΛΥΠΤΑ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

ΓΛΥΠΤΑ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

ΓΛΥΠΤΑ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

ΓΛΥΠΤΑ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ

ΥΠΟ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ

1891

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1891

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΣΕΛ.
ΛΕΟΝΑΡΔΟΥ, Β. Ι. Ἀμφικρατείου ἐπιγραφαὶ	71
ΜΥΛΩΝΑ, Κ. Δ. Λάρναξ μαρμαρίνη μετ' ἐκτύπου ἀναγλύπτου παραστάσεως . . .	183
ΣΟΦΟΥΔΗ, Θ. Ἀρχαιολογικαὶ μελέται. Α' Ἡ Νίκη τοῦ Ἀρχέριμου (πίν. 11, 12, 13, 14, 15 καὶ ἕτερος παρένθετός)	153
ΣΤΑΗ, Β. Ἀγάλματα ἐκ Ῥαμνοῦντος (πίν. 4, 5, 6, 7 καὶ 1 ζιγμογράφημα). . .	45
— Δείψανα Φειδιακοῦ ἀναγλύφου (πίν. 8 καὶ 9)	63
ΤΣΟΥΝΤΑ, ΧΡ. Ἐκ Μυκηνῶν (πίν. 1, 2, 3 καὶ 1 ζιγμογράφημα).	4
WEISSAEUPL, R. Παραστάσεις γραίας μεθυσούσης (πίν. 10 καὶ 1 ζιγμογράφημα) . .	143

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

ΣΚΙΑ, ΑΝΔΡ. Τίσιμος, Κρητικὴ πόλις.	191
ΤΣΟΥΝΤΑ, ΧΡ. Τάφος θολωτός ἐν Κάμπῳ	189

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ

Πίναξ	1	Ἐκ Μυκηνῶν.
—	2	Ἐκ Μυκηνῶν.
—	3	Ἐκ Μυκηνῶν.
—	4	Ἄγαλμα Θέμιδος.
—	5	Ἄγαλμα Ἰερείας.
—	6	Ἄγαλμα Παιδός.
—	7	Ἄγαλμα Ἑρμαϊκόν.
—	8	Λείψανα Φειδίακοῦ ἀναγλύφου.
—	9	Λείψανα Φειδίακοῦ ἀναγλύφου.
—	10	Ἄγγειον ἐκ Σκύρου (;).
—	11	Εἶδωλον ἐξ Ἀκροπόλεως.
—	12	Εἶδωλον μαρμάρινον καὶ πώρινον ἀγαλμάτιον ἐξ Ἀκροπόλεως.
—	13	Πώρινα ἀγάλματα ἐξ Ἀκροπόλεως.
—	14	Κεφαλαὶ πώρινα ἐξ Ἀκροπόλεως.
—	15	Ἄγαλμα « γυναικείας μορφῆς » ἐξ Ἀκροπόλεως.
Σελ.	5	Σχεδιάσματα κοσμημάτων.
—	46	Σχέδιον Ναοῦ.
—	144	Πανομοιότυπον ἐπιγραφῆς.
—	163	Παρένθετος πίναξ (σχεδιάσματα ὀφθαλμῶν).

ΕΚ ΜΥΚΗΝΩΝ

(Πίν. 1, 2 και 3)

Ἐν τοῖς ἐπομένοις πραγματευόμεθα περί τινων μνημείων τῆς μυκηναίας ἐποχῆς ἢ ἕλως νέων ἢ νῦν πρῶτον δημοσιευομένων, ἐξ αὐτῶν δ' ἀφορμὴν λαμβάνοντες παρενείρομεν εἰς τὸν λόγον — ἀτάκτως ἴσως ὀλίγον — διαφόρους παρατηρήσεις καὶ σινὰς νέας πληροφορίας συντελοῦσας, ὡς πιστεύω, εἰς διαλεύκανσιν τοῦ σπουδαιοτάτου, ἀλλὰ καὶ λίαν σκοτεινοῦ ἔτι μυκηναίου ζητήματος· μοὶ φαίνεται δὲ — ἵνα εἶπω τοῦτο εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς — ὅτι πολλαὶ καὶ πολλῆς προσοχῆς ἄξιαι ἐνδείξεις συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς γνώμης, ὅτι οἱ Μυκηναῖοι, ἤτοι ὁ τὸν μυκηναῖον πολιτισμὸν ἐν Ἑλλάδι κεκτημένος λαὸς ἦν τῷ ὄντι ἐλληνικός.

Α

Πίν. 1. Ἐν τῷ πίνακι τούτῳ ἀπεικονίσθησαν κατὰ σχεδιάσματα τοῦ ἀρχιτέκτονος Kawerau ἢ κάτοψις, ἢ πρόσοψις καὶ λεπτομέρεια τῆς προσόψεως τάφου ἀνακαλυφθέντος πέρυσι (1890) ἐν Μυκῆναις, λελαξευμένου δ' ἐν τῷ βράχῳ, ὡς οἱ πρὸ τριῶν ἐτῶν αὐτόθι ἀνακαλυφθέντες, καὶ ἔχοντος τὰς πλευρὰς τοῦ στομίου ἐπικεχρισμένας δι' ἀσβέστου, τὴν δὲ πρόσοψιν κεκοσμημένην διὰ πολυχρῶμων κοσμημάτων. Παρὰ τοῦτον ἀνεκαλύφθη σχεδὸν συγχρόνως καὶ δεύτερος, οὗ τὸ στόμιον ὡσαύτως εἶναι κεκοσμημένον καὶ κεκοσμημένον διὰ γραφῶν, κατὰ δυστυχήαν κακῶς διατηρουμένων, ὧν ὅμως ἴσως παρὰ σχωμέν ποτε εἰκόνα καθ' ὅσον σώζονται· ἀμφοτέρω δ' οἱ τάφοι οὗτοι κεῖνται ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς καὶ ἀπέχουσιν ὀλίγα μόνον μέτρα τοῦ ἡδὴ ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1888 σ. 157 ὑπ' ἀριθ. 52 περιγραφέντος, ὅστις πρὸ τῆς περισυνῆς ἀνακαλύψεως ἦν ὁ μόνος ὁ ἔχων τὰς παραστάδας τοῦ στομίου οὕτω κεκοσμημένας, ἴσως δὲ καὶ ἐρυθρὰς κεχρωσμένας· ὥστε ἀπετέλει τότε ἐξάίρεσιν, σήμερον ὅμως μετὰ τῶν δύο ἄλλων, πλησιέστατα ὡς εἶπομεν ἀλλήλων κεμιένων, ἀποτελεῖ συστάδα ἢ μικρὸν νεκροτα-

φεῖον γένους τινὸς ἢ κόμης· διότι τὴν ἀνακάλυψιν τῶν δύο νέων τάφων θεωρῶ ὡς τὴν μεγίστην τῶν ἀποδείξεων περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1888 σ. 124 ἐξ. ἐκφρασθείσης καί, ὅσον οἶδα, κοινῶς δεκτῆς γενομένης γνώμης, ὅτι ἐν Μυκῆναις ἐκάστη κόμη ἢ ἕκαστον γένος εἶχεν ἴδιον νεκροταφεῖον ἀποτελούμενον ἐκ τινων τάφων ἐχόντων κοινά, ἀλλὰ πολλαίκις δυσκόλως ὀριζόμενα γνωρίσματα· νῦν ἀνακαλύπτεται συστάς ἐκ τριῶν τάφων ἐχόντων γνωρίσματα κοινὰ τὰ μάλα χαρακτηριστικὰ καὶ ὅποια ἐν οὐδενὶ τῶν ἄλλων πενήκοντα καὶ πέντε περίπου μυκηναίων τάφων παρατηρήθησαν.

Ὁ τάφος, οὗ τὰ σχέδια δημοσιεύομεν, ἔχει τὸ στόμιον ἐστραμμένον πρὸς δυσμὰς· ὁ δρόμος αὐτοῦ δὲν ἐκαθαρίσθη ὀλόκληρος καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἀγνωστον τὸ μῆκος του, τὸ δὲ πλάτος αὐτοῦ πρὸ τοῦ στομίου εἶναι δύο μέτρων· τὸ στόμιον ἔχει πλάτος κάτω 1,30 μ. περίπου, ὕψος 2,60 μ. καὶ βῆθος 1,85 μ. Τοῦ ἐσωτερικοῦ αἱ διαστάσεις εἶναι 4,65 μ. πρὸς 5,65 μ., οἱ δὲ κάθετοι τοῖχοι ἔχουσιν ὕψος 2,70 μ. περίπου, ἡ ὄροφὴ ὅμως εἶναι κατεστραμμένη καὶ ἕνεκα τούτου τὸ ὕψος αὐτῆς ἐν τῷ μέσῳ εἶναι ἀγνωστον. Κεκοσμημένα εἶναι πρῶτον ἢ πρόσοψις μέχρι τοῦ σημείου περίπου, ὅπου αἱ ἐκατέρωθεν αὐτῆς πλευραὶ τοῦ δρόμου ἀρχοῦνται συνερχόμεναι ἀποτόμως μετὰ μείζονος κλίσεως καὶ σχεδὸν ἐνούμεναι σχηματίζουσι τρίγωνον ὑπὲρ τὴν θύραν· ἔπειτα αἱ δύο πλευραὶ τοῦ στομίου καὶ τὰ παρακείμενα τῷ στομίῳ χεῖλη τῶν ἐσωτερικῶν τοίχων ἐπὶ πλάτος 0,20 μ. περίπου· διὰ τοιχογραφιῶν ὅμως κοσμεῖται μόνη ἢ πρόσοψις, τὸ δὲ κοινάμα τῶν πλευρῶν τοῦ στομίου καὶ τῶν χειλέων τῶν παρακειμένων τῷ στομίῳ τοίχων εἶναι λευκόν. Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τὸ στόμιον εὐρέθη, ὡς ἐν πᾶσι τοῖς λοιποῖς ὁμοίοις τάφοις, πεφραγμένον διὰ ξηροτοίχου ἐκ λίθων ἀργῶν, ἡδυνήθη δὲ κάλλι-

στα να παρατηρήσω ἐπὶ τοῦ χρίσματος τῶν πλευρῶν τοῦ στομίου, ὅτι ὁ ξηρότοιχος ἐκτίσθη ἐν ὄσῳ τὸ χρίσμα ἦτο ἔτι νωπὸν· ἐπὶ δὲ τοῦ χρίσματος τῆς προσόψεως τοῦ φέροντος τὰς τοιχογραφίας παρετηρήθη ὅτι καὶ ἐπεχώσθη ὁ ὁρόμος συγχρόνως· διότι οἱ ἐν ταῖς γώμασι δι' ὧν ἐπλήρουν τὸν ὁρόμον λίθοι κυλιόμενοι ἐκ τῶν ἄνωθεν μεθ' ὁρμῆς ἐπεκολληθήσαν πολλαχοῦ ἐπὶ τοῦ νωποῦ χρίσματος βλάβαντες καὶ τὰς τοιχογραφίας, ὅπερ δὲν θὰ συνέβαινεν, ἐὰν μεταξὺ τῆς ἐπιχρίσεως καὶ ζωγραφίσεως τῆς προσόψεως καὶ τῆς ἐπιχώσεως τοῦ ὁρόμου παρενέπιπτε χρόνος ἰκανὸς πρὸς ἀποξηρανθῆναι τὸ κονίαμα, ἀλλ' ἐπέχωσαν τὸν ὁρόμον ἐν γνώσει ὄντες ὅτι ἐμελλον νὰ βλάβωσι τὰς νωπὰς τοιχογραφίας, ἀποδεικνύει ὅτι μόνον χάριν τῆς ἡμέρας ἢ τῶν ὀλίγων ἡμερῶν τῆς ἐνταφιάσεως εἶχον παρασκευάσει αὐτάς. Τοῦτο δὲν εἶναι οὐδαμῶς παράδοξον, ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ οἱ λεγόμενοι τάφοι τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τῆς Κλυταιμίστρας, οἱ ἔχοντες ἀσυγκρίτως μεγαλοπρεπεστέραν καὶ πολυτελεστέραν τὴν πρόσοψιν, ἦσαν συνήθως ὡς φαίνεται κεχωσμένοι¹.

Τὸ χρίσμα εἶναι ἐκ καθαρᾶς ἀσβέστου καὶ ἔχει πάχος διάφορον, ἦτοι τὸ μὲν τῆς ῥοδακαστολιστοῦ ταινίας εἶναι 0,004 μ. παχύ, τὸ δὲ τῆς ἀμέσως τὸ ἀνοιγμα τοῦ στομίου περιβαλλούσης ἐρυθρᾶς ταινίας εἶναι λεπτότερον· τὸ πλάτος τῆς πρώτης ταινίας εἶναι 0,28 μ., τὸ δὲ τῆς ἐρυθρᾶς 0,09 μ., οἱ ῥόδακες ἔχουσι διάμ. 0,20 μ., δὲν εἶναι δὲ πραγματικῶς τόσον κανονικοὶ ὅσον ἐν τῇ εἰκόνι φαίνονται, διότι γεγραμμένοι ὄντες ἐξ ἐλευθέρας χειρὸς παρουσιάζουσιν ἀνωμαλίας μικρὰς καὶ διαφορὰς ἀπ' ἀλλήλων, αἵτινες δὲν ἦτο εὐκόλῳ νὰ δηλωθῶσιν ἐπὶ τῆς εἰκόνας. Τὸ ὑπέρθυρον εἶναι, ὡς ἐσημειώθη καὶ ἐν ταῖς σχεδίοις, κατὰ τὸ πλεῖστον κατεστραμμένον, ἀλλὰ καὶ ὅπου σώζεται, δὲν διατηρεῖ τὸ κονίαμα ἀβλαβές, ἔνεκα τούτου δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅποσον ἦτο τὸ κόσμημα, οὐ ἐλάχιστα ἔχνη διακρίνονται ἄνωθι τῆς ῥοδακαστοιχίας τοῦ ὑπερ-

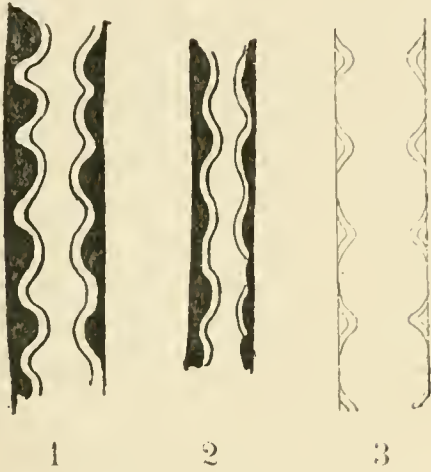
θύρου πρὸς τὸ ἀριστερὸν ἄκρον· πιθανῶς ὑπῆρχεν ἐνταῦθα ἐπιστέφον τὸν κόσμον τοῦ περιχειλιώματος τοῦ στομίου εἶδος κυματίου ἀποτελούμενον ἐκ φυλλοειδῶν κοσμημάτων.

Εἰς τὸν τρόπον τῆς διακοσμίσεως τῆς θύρας μεταβαίνοντες παρατηροῦμεν ὅτι οἱ ῥόδακες ἐν τῇ θέσει ταύτῃ εἶναι συνήθεις πρὸ πάντων ἐν Μεσοποταμίᾳ (π. γ. Perrot et Chipiez, Hist. de l' Art II εἰκ. 136), ἦς τὰ μνημεῖα βεβαίως ἐμιμήθησαν καὶ οἱ Πέρσαι (πρὸς τὴν αὐτόθι V εἰκ. 338 θύραν τάφου)· ἐν τῷ συνόλω ὅμως τὸ ἀσσυριακὸν σύστημα διαφέρει τοῦ δημοσιευομένου μυκηναίου, διότι ἐν ἐκείνῳ μὲν οἱ ῥόδακες εἶναι τὸ μόνον κόσμημα, ἐνταῦθα δὲ εἶναι μὲν τὸ κυριώτατον, ἀλλ' οὔτε τὸ μόνον οὔτε τὸ ἀρχικόν· διότι ἀρχαιότερα τῶν ῥοδάκων ἐν τῷ συστήματι τούτῳ φαίνονται ὅτι εἶναι τὰ ἀπετρογγυλωμένα τὰς κορυφὰς τρίγωνα, τὰ ὅποια ὡς ὀδόντες εἰσδύουσιν ἑκατέρωθεν μεταξὺ τῶν ῥοδάκων· τὰ τρίγωνα ταῦτα πρέπει νὰ φαντασθῶμεν συνεχόμενα καὶ σχηματίζοντα γραμμὴν ὀρισεῖδῃ, ἦτοι μίαν τῶν ἀπλουστάτων κοσμηματικῶν μορφῶν τῶν δυναμένων νὰ δοθῶσιν εἰς σανίδα καθηλωμένην εἰς τὴν γωνίαν παραστάδος, δύο δὲ τοιαῦται σανίδες ἀπέναντι ἀλλήλων εἰς τὰς γωνίας παραστάδος καθηλωμένοι ἀφίνουσι μεταξὺ τῶν χώρων ἐναλλάξ στενούμενον καὶ εὐρυνόμενον, δυνάμενον δὲ κάλλιστα νὰ πληρωθῇ διὰ ῥοδάκων ἢ καὶ δι' ἐλικοειδῶν κοσμημάτων ὡς ἐν τῇ τοιχογραφίᾳ τῆς ἐστίας τοῦ μεγάρου Μυκητῶν (Πρακτικά 1886) καὶ ἐπὶ πολλῶν ἄλλων καὶ διαφόρων ἔργων, διότι τὸ σύστημα εἶναι κοινὸν ἐν τῇ μυκηναίᾳ τέχνῃ. Εἶναι ἀληθές, ὅτι οἱ ῥόδακες καὶ αἱ ἔλικες ἀναπτυσσόμενοι ἐν τῷ συστήματι κατὰ μέγεθος στενοχωροῦσι τοὺς ὀδόντας τόσον, ὥστε νὰ φαίνωνται οὗτοι μᾶλλον ὡς παραπληρωματικὰ κοσμήματα, ἢ ἀρχικῆ ὅμως σημασία τῶν καταφαίνεται ὅσάκις λείπουσιν οἱ ῥόδακες καὶ αἱ ἔλικες, ὡς ἐπὶ τῆς ἐκ Κρήτης πηλίνης λάρνακος, ἣν ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ὁ Orsi¹ καὶ ἦτις κατ' ἀπομίμησιν οἰκίας τετραγώνου πεποιημένη οὖσα ἔχει εἰς τὰς γωνίας ἐξεχούσας τὰς παραστάδας, ἃς ἀνατυπώνομεν ἐνταῦθα ὑπ' ἀριθ. 1 καὶ 2, ὑπ' ἀρ. 3 δὲ παραθέτομεν τμήμα τῆς ἐν πίν. 1, 1 ῥοδακασφόρου ταινίας, ἀλλ' ἄνευ τῶν ῥοδάκων. Ἐκ

¹ Κοινῶς παραδέχονται, τῷ Adler ἐπόμενοι, τὸ ἐναντίον, καὶ ἐγὼ δὲ μέγρι τινὸς ταύτην τὴν γνώμην εἶχον· σήμερον ὅμως ἀμφιβάλλω, ἂν καὶ δὲν εἶμαι ἐντελῶς βέβαιος περὶ τῆς ἐν τῷ λεγόμενῳ ἐκφραστῆσεως εἰκασίας, διότι ἀναμένω τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ἀνακαρῆς τοῦ ὁρόμου τοῦ τάφου τῆς Κλυταιμίστρας· ἐξ ὅσων ὅμως μέγρι τοῦδε βλέπω κλίνο νὰ πιστεύσω ὅτι δὲν ἔχει δίκαιον ὁ Adler.

¹ Urne funebri κ.τ.λ. ἐν Monum. antichi I πίν. 1, 2. Θετὴ ἐπιλήθιστον περὶ αὐτῶν καὶ κατωτέρω.

τῆς παραβολῆς τῶν δύο πρώτων πρὸς τὸ τρίτον πείθεται, νομίζω, πᾶς, ὅτι περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγμα-

τος πρόκειται· ὅτι δὲ αἱ τῆς λάρνακος παραστάδες ἀναμιμνήσκουσιν ὁμοίως ἐκ ξύλου κατασκευασμένας παρατηρεῖ λίαν ὀρθῶς ὁ Orsi (ἔ. ἀ. σ. 210). Φαίνεται λοιπόν, ὅτι ἐν τῷ μυκηναίῳ συστήματι οἱ ὀδόντες ἀνεπτύχθησαν ἀνεξαρτήτως ξένης ἐπιδράσεως ἐκ τῆς ξυλουργικῆς, ἐν ᾧ οἱ ῥόδακες προέρχονται κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν ἐξ Ἑλλάδος.

Ῥοδάκων ἀναγλύπτων χρῆσις εἶχε γαίνοι καὶ ἐπὶ τῆς προσόψεως τοῦ λεγομένου τάφου τοῦ Ἀγαμέμνονος ἢ Θησαυροῦ τοῦ Ἀτρέως, ὡς ἀποδεικνύει τεμάχιον μαρμάρου ἐν Exped. de Morée II πίν. 70, ἡ θέσις ὅμως τούτου πιθανῶς ἦν ἄνωθεν τοῦ υπερθύρου, διότι οὐδὲν δεικνύει ὅτι αἱ παραστάδες ἦσαν ἐπενδεδυμένοι διὰ μαρμάρων¹. Ἀκριβῶς δ' ἔπωσις ἐπὶ τῆς δημοσιευομένης θύρας εὐρίσκομεν τοὺς ῥόδακας, ὡς γνωστὸν, πάλιν ἐπὶ τῆς ἀμιμήτου πύλης τοῦ Ἑρεθθίου, οἱ δὲ συγγραφεῖς τῆς Histoire de l'art dans l'antiquité Perrot καὶ Chiriac παραβάλλοντες ταύτην πρὸς τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν θύραν περσικοῦ τάφου παραδέχονται μὲν κοινὴν τῶν ῥοδάκων ἐξ Ἀσσυρίας καταγωγὴν, ἀποθαυμάζουσιν ὅμως, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἀνατολικὰ μνημεῖα, τὴν θαυμασίαν διάθεσιν τῶν κοσμημάτων ἐπὶ τοῦ ἀττικοῦ ἀριστοουργήματος (αὐτ.

1. Πρβ. Adler ἐν Schliemanns Tiryns σ. XLV καὶ Thiersch Mitth. des athen. Instit. 1879 σ. 177 ἐξ. Οὐδέτερος αὐτῶν ἀναφέρει τι περὶ ἐπενδύσεως τῶν παραστάδων, ἄλλοι ὅμως παραδέχονται τοιαύτην, ἐν οἷς καὶ ὁ Semper (Stil I σ. 440), ὅστις ὁμιλεῖ περὶ πλακῶν λευκῶν, ἐρυθρῶν καὶ πρασίνων. Πρβ. καὶ Belger, Kuppelgäbler σ. 29.

V σ. 326-327). Τοῦ ἐπαίνου τούτου ἀξία ἐν τινὲς μέτρῳ εἶναι, νομίζω, καὶ ἡ πρόσοψις τοῦ μυκηναίου τάφου διὰ τὴν ποικιλίαν τῶν κοσμημάτων καὶ χρωμάτων, ποικιλίαν ἣτις εὐαρεστεῖ χωρὶς νὰ ἴηται φορτικὴ.

Ἐν ἀντιθέσει ὅμως πρὸς τὴν καλὴν πρόσοψιν τὰ κτερίσματα τοῦ τάφου, περὶ οὗ πραγματευόμεθα, ἦσαν ἐλάχιστα, διότι εὐρέθησαν μόνον ὀλίγα χρυσᾶ φύλλα καὶ τινες ψηφίδες ὄρων ἐξ ὑελώδους μάζης, πρὸς δὲ τούτοις τεμάχια πλακῶν ἐξ ἐλέφαντος φέροντα ἀναγεγλυμμένους ναυτίλους· εἰς τὴν ΒΔ γωνίαν δὲ ἀνεκαλύφθη κοιλότης ἐπιμήκης περιέχουσα ὄστᾶ καὶ ἀργεῖον χαλκῶν εὐμέγεθες, σχήματος φιάλης ἀβαθοῦς, ἀνεστραμμένον καὶ ὑπ' αὐτὸ κρανίον ἀνθρώπου συντετριμμένον ἔπωσις καὶ τὸ ἀργεῖον. Τὰ ὄστᾶ δὲν ἐφαίνοντο κεκαυμένα, ἄνθρακες δ' ἐν τῷ τάφῳ ὑπῆρχον ὀλίγιστοι. Μεταξὺ δὲ τῶν τεμαχίων ἀργεῖων, τὰ ὅποια ὡς συνήθως περιεῖχεν ὁ τάφος, ὀφείλω ν' ἀναφέρω ἰδιαιτέρως ἐν, διότι δὲν ἦτο ὡς τὰ ἄλλα μυκηναίου, ἀλλὰ γεωμετρικοῦ ῥυθμοῦ τοῦ Διπύλου, εὐρέθη δ' ἐντὸς τοῦ τάφου πρὸ τοῦ στομίου κυλισθὲν πιθανώτατα μετὰ πολλῶν χωμάτων ἀπὸ τοῦ ὁρόμου διὰ τῆς ὀπῆς, ἣτις ἀφίνετο ὑπὸ τὸ ὑπέρθυρον (πρβ. Ἀρχαιολ. Εφημ. 1888 σ. 129), διότι τῷ ὄντι ἔκειτο ἰκανῶς ὑψηλότερον τοῦ ἐδάφους τοῦ τάφου· ἐν τῇ ἐπιχώσει τοῦ ὁρόμου ὅμως ἀνασκαπτομένη δὲν παρετήρησα ἐγὼ οὔτε σημεῖα ὑστεριώτερας ἀνασκαλεύσεως τῶν χωμάτων οὔτε ἄλλο τεμάχιον τοῦ αὐτοῦ ῥυθμοῦ, ὥστε φαίνεται ἀποδεικνυόμενον, ὅτι καθ' ἐν χρόνον ὁ τάφος τὸ ὕστατον ἐκλείσθη καὶ ἐπεχώσθη ὁ ὁρόμος του. ὁ ῥυθμὸς τοῦ Διπύλου δὲν ἦτο μὲν ὅλως ἄγνωστος ἐν Μυκῆναις, τὰ κατ' αὐτὸν ὅμως κεκοσμημένα ἀργεῖα βεβαίως σπανιώτατα.

Περὶ τῆς στέγης τοῦ τάφου εἶπομεν ἤδη, ὅτι δὲν διατηρεῖται καλῶς, διακρίνεται ὅμως σαφῶς, ὅτι ὄχι μόνον αἱ δύο μακρὰ πλευρὰ τοῦ τάφου, ἀλλὰ καὶ αἱ δύο στεναί, ἀντὶ νὰ ἴηται κάθετοι μέχρι τῆς κορυφῆς, ἄρχονται ἀπὸ τοῦ ὕψους 2,70 μ. περίπου συγκλίνουσαι πρὸς τὸ μέσον τῆς ὀροφῆς, ὥστε αὕτη ἀποτελεῖτο ἐκ δύο τραπεζίων συνεργωμένων ἄνω καὶ δύο ἐκατέρωθεν ἐπικεκλιμένων τριγώνων, ἣν δηλαδὴ ἐπικλινῆς καὶ πρὸς τὰς τέσσαρας πλευρὰς τοῦ τάφου· ἡ τοιαύτη ὀροφή εἶναι πρωτοφανὴς ἐν ταῖς τάφοις, διότι πάντες οἱ μέχρι τοῦδε ἀνακαλυ-

φθόντες ἐν τε Μυκίηναις καὶ Σπάτα καὶ ἀλλαγῶ ἀετσοιδῆ στέγην εἶχον, ἐκτὸς ὅταν αὕτη ἦτο ἄμορφος ὅλως ὡσεὶ φυσικοῦ σπηλαίου¹. ἔνεκα τούτου ὑπ' ὄψιν ἔχων καὶ τὴν κακὴν διατήρησιν τῆς ὀροφῆς τοῦ ἐν λόγῳ τάφου καὶ τὸ ἀτημελὲς τῆς λαξεύσεως ἐν βράχῳ μὴ ἐπιδεχομένῳ ἐπιμελεστέραν θ' ἀμφέβαλλον ἴσως περὶ τοῦ πράγματος, ἐὰν μὴ ἐδοξασίενε σχεδὸν συγχρόνως ὁ P. Orsi μυκηναίας τινὰς λάρνακας ἐκ Κρήτης, ὧν μία², ἢ καὶ ἀνωτέρω ὑφ' ἡμῶν μνημονευθεῖσα, κατεσκευασμένη, ὡς εἶπομεν, κατ' ἀπομίμησιν ἰκανῶς ἀκριβῆ οἰκίας οὕσα ἔχει τὸ πῶμα ὅμοιον στέγῃ τοιαύτῃ, οἷα πρὲς πειρὴν νὰ ἦτο ἡ τοῦ τάφου τούτου.

Ὡς γνωστόν, παρὰ πλείστοις λαοῖς ἀπαντῶμεν τὸ ἔθος τοῦ νὰ κατασκευάζωσι τοὺς τάφους των ὁμοίους ταῖς οἰκίαις, ἐν αἷς ζῶντες κατῴκουν· οὕτως ἐξηγεῖται ἐν Ἑλλάδι ἡ ὑπαρξίς των κτιστῶν θολωτῶν τάφων³ καὶ ἡ των ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένων τετραγώνων των ἐχόντων ἀετσοιδῆ ἢ καὶ πρὸς τὰς τέσσαρας πλευρὰς ἐπικλινῆ στέγην· ἐν Κρήτῃ δὲ βλέπομεν, ὅτι μορφὴν οἰκίας ἐδίδον καὶ εἰς τὰς λάρνακας, διότι, ὡς παρατηρεῖ ὀρθῶς ὁ Orsi (σ. 225), ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ λαοῦ εἶχεν

¹ Ὅρα Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1888 σ. 128, περὶ δὲ των τάφων Σπάτα καὶ Ναυπλίου κατωτέρω.

² Urne funebri cretesi dipinte nello stile di Micene ἐν Monumenti antichi I πίν. 1, 2. Τὰ μνημεῖα ταῦτα ὡραία ἐκδοθέντα καὶ ὑπομνηματισθέντα παρέχουσιν ἀναμφιβόλως σπουδαιοτάτην συμβολὴν εἰς τὴν γνώσιν τῆς μυκηναίας ἐποχῆς· διότι καὶ ἡ οἰκοδομικὴ αὐτῆς ἐξακριβῶνται μᾶλλον, ὡς παρατήρησε τοῦτο καὶ ὁ Furtwängler (Wochenschrift für kl. Philol. 1891 σ. 250), καὶ τὰ περὶ τῆς ταφῆς γνωρίζονται κάλλιον καὶ εὐρύτερον· ὁσπεδοῶλοι λάρνακες τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐν γένει δὲν ἦσαν μέχρι τοῦδε γνωσταί, λάρνακας δ' ἰδίως πεποιημένας κατ' ἀπομίμησιν των οἰκιῶν εὐρίσκουμεν, ὡς γνωστόν, καὶ παρὰ λαοῖς τῆς Ἱταλίας, ὅπερ δὲν εἶναι ἴσως ὅλως τυχαῖον· τίς δ' οἶδεν ἐὰν δὲν ἀνακαλυφθῶσι ποτε ὅμοιοι καὶ ἐν Λακωνίᾳ ἢ τῇ βορείᾳ Ἑλλάδι. Τὸ σχῆμα βεβαίως δύο των ἐκ Κρήτης λαρνάκων (Orsi ἔ. ἀ. σ. 209 ἀρ. 4 καὶ 5) δὲν ἦτο ὅλως ἄγνωστον, διότι ἀκριβῶς ὅμοιος τὴν μορφὴν εἶναι ὁ ἐν Τίρυνθι ἀνακαλυφθεὶς λουτήρ (Schliemann Tiryns πίν. 24 c), ἐν τῇ ἀροπόλει Μυκηνῶν δ' εὗρον ἐγὼ ἄλλον ὅμοιον λουτήρα εἰς πλείστα τεμάχια μὴ συγκολληθέντα ἔτι· ἀλλ' ἐκ τοῦ τόπου τῆς εὐρέσεώς του ἐθεώρησα τοῦτον ὑστερότερον τῆς μυκηναίας ἐποχῆς καὶ τὸν θεωρῶ καὶ σήμερον ἔτι τοιοῦτον· ἐννοεῖται ὅμως ὅτι τοῦτο οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει ἢ ὅτι τὸ σχῆμα τοῦτο δὲν ἀνήκει εἰς μίαν μόνην ἐποχὴν.

³ Ὁ Adler (Schliemann, Tiryns σ. XXXVIII) καταίγει τὸ καλοτέρως σχῆμα των θολωτῶν τάφων ἐκ Φρυγίας, ἐν ᾧ ὁ Orsi (ἔ. ἀ. σ. 217 ἐξ.) διαλέπει ἐν αὐτῷ τὸ σχῆμα, ὃ αἰ κλύεται των προϊστορικῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδος εἶχον. Ἐγὼ γὰρ, διότι ἀκριβῶς ταύτην τὴν γνώμην περὶ τῆς ἐκ τῆς ἀρχαίου ἑλληνικῆς καλύβης ἐξελέξεως τῆς μορφῆς των θολωτῶν τάφων ἐξέφρασα ἤδη πρὸ τῆς ἐκδόσεως ἔτι τοῦ περὶ Τίρυνθος βιβλίου τοῦ Schliemann (Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1885 σ. 30 ἐξ.).

ἐξαλειφθῆ ἡ ἀνάμνησις, ὅτι αὐτοὶ οἱ τάφοι ἤδη — σπηλαιοειδῆς ἐν Κρήτῃ — ἐμιμοῦντο τὴν οἰκίαν. Δυνάμεθα λοιπὸν ἐκ τούτων νὰ συμπεράνωμεν καὶ περὶ τῆς μορφῆς, ἣν εἶχον αἱ οἰκίαι κατὰ τὴν ἐποχὴν, εἰς ἣν ἀνήκουσιν οἱ τάφοι ἢ καὶ τὴν προγενεστέραν ταύτης· ἐπειδὴ δέ, ὡς παρατηρήσαμεν ἤδη, οἱ πλείστοι των ἀνακαλυφθέντων ἐν Μυκίηναις, ὁ τοῦ Σπάτα¹, εἰς τοὐλάχιστον καὶ δὴ ὁ μέγιστος των παρὰ τὸ Ναύπλιον ἀνασκαφέντων (Ἀθηναίου τόμ. VII πίν. Α) καὶ δύο των ἐκ Κρήτης λαρνάκων ἀετσοιδῆ στέγην ἔχουσιν, ἀναγκάζομεθα νὰ παραδεθῶμεν ὅτι κατὰ τὴν μυκηναίαν ἐποχὴν ἡ ἀετσοιδῆς στέγη ἐπεκράτει. Ἡ δυνάμεθα ὅμως καὶ νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁ τρόπος οὗτος τῆς στεγασεως κατὰ τὴν ἐποχὴν, περὶ ἧς πρόκειται, μόνον ὡς ἀνάμνησις ἐν τοῖς τάφοις ἐσώζετο, οὐχὶ δὲ καὶ ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ των οἰκιῶν· διότι τῶ ὄντι γινώσκουμεν, ὅτι τὰ ἀνάκτορα τῆς Τίρυνθος καὶ των Μυκηνῶν εἶχον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα στέγας ὀριζοντίας, ἡλιαστήρια ἢ δώματα, ὡς ὀνομάζομεν αὐτὰς σήμερον· ἐν τοῖς ἐρειπίοις μάλιστα τοῦ των Μυκηνῶν ἀνεκαλύφθησαν τεμάχια μεγάλα χρίσματος παχέος ἐξ ἀσβέστου καὶ πηλοῦ, ἐφ' ὧν ἐσώζοντο ἀκόμη τύποι καλὰ μὲν πυκνῶν, οὓς ἐπέθετον ἐπὶ των δοκῶν πρὶν ἐπιστρώσωσι τὸ χρίσμα (Πρακτικὰ 1886 σ. 73). Ἀλλὰ τὸν λόγον, δι' ὃν ἐν τοῖς ἀνακτόροις προετίμων τὰς ὀριζοντίας στέγας, ἐξήγησεν ὁ Dörpfeld (Schliemann, Tiryns σ. 311) κατὰ τρόπον πειστικώτατον· ἐὰν δηλαδὴ κατεσκευάζον ἀετσοιδῆ στέγην, τότε, ἐὰν μὲν αὕτη ἦτο μία συνεχὴς ἐφ' ὅλου τοῦ ἀνακτόρου, τὸ μέσον μάλιστα αὐτῆς θὰ ἐγίνετο ὑπὲρ τὸ θεῖον ὑψηλόν· ἐὰν δὲ ἦσαν πολλαί, μία ἐφ' ἐκάστου δωματίου, τότε σχηματίζονται μεταξὺ των διαφόρων στεγῶν ὑδρορροαί, αἵτινες ἀδύνατον εἶναι διὰ κα-

¹ Ὅρα Ἀθηναίου τόμ. VI πίν. Ζ. Ὁ Milehhofer, Mitth. d. athen. Instit. 1877 σ. 83 παρατηρεῖ περὶ αὐτοῦ τὰ ἐξῆς· von decorativer Ausschmückung keine Spur, man müsste denn eine vertiefte Linie dafür nehmen, die rings umlaufend den Ansatz der in einem stumpfen Winkel gebrochenen Decke von den senkrechten Wänden trennt. Ἡ γραμμὴ αὕτη παρατηρεῖται καὶ ἐν πολλοῖς των τάφων των Μυκηνῶν, δὲν περιθεῖται ὅμως πάντας τοὺς τοίχους, ἀλλὰ τοὺς δύο, ἐφ' ὧν ἐδράζεται ἡ ἀετσοιδῆς στέγη — μόνος ὁ δημοσιευόμενος τάφος ὡς ἔχον τετραμερῆ στέγην φέρει ἔχνη τῆς γραμμῆς καὶ ἐπὶ των τεσσάρων τοίχων — καὶ εἶναι ἀνάμνησις τοῦ κειοῦ, ὅπερ σχηματίζεται ἐν ταῖς οἰκοδομαῖς μεταξὺ τῆς ὀριζοντίας ἐπιφανείας, εἰς ἣν ἀπολήγουσιν ἄνω οἱ τοίχοι, καὶ των ἐπ' αὐτῆς καὶ τῆς κορυφαίας δοκοῦ ἐπιχειμένων πλαγίων δοκῶν, των ἀμειβόντων.

λάμων νὰ στεγασθῶσιν οὕτως, ὥστε νὰ μὴ διαρρέῃ δι' αὐτῶν ἡ βροχή· διότι κέραμοι δὲν εὐρέθησαν οὔτε ἐν Τίρουθι οὔτε ἐν Μυκίναϊς. Κατ' ἀνάγκην λοιπὸν ἔπρεπε νὰ ἐκλιθέωσι στέγας ὀριζοντίας. Ὁ λόγος ὅμως οὗτος ὁ ὅσον ἰσχυρὸς διὰ τὰ ἀνάκτορα καὶ τὰς μεγάλας οἰκοδομὰς ἐν γένει, οὐδεμίαν δύναται νὰ ἔγῃ ὑπόστασιν προκειμένου περὶ τῶν μικρῶν οἰκιῶν τῶν ἰδιωτῶν· ἀπ' ἐναντίας δι' αὐτὰς ἡ ἀετσοειδὴς στέγη ἔχει τοῦτο τὸ προτέρημα, ὅτι ὡς σκεπαζομένη διὰ χόρτων εἶναι προχειρότερα, ὀλιγώτερον δαπανηρὰ καὶ πολὺ ἑλαφρότερα.

Εὐρίσκομεν λοιπὸν ἐν τῇ μυκηναίᾳ ἐπογχῇ συγχρόνως δύο ὅλως διάφορα συστήματα στεγάσεως, τὸ μὲν ἐν χρήσει ἐν τοῖς ἀνακτόροις, τὸ δ' ἕτερον ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν ἰδιωτῶν, ὅπως δ' ἐν πολλοῖς ἄλλοις οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἀδιστακτικῶς δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι τὸ σύστημα τοῦ λαοῦ εἶναι τὸ ἀρχαῖον, τὸ ἐθνικόν, τὸ δ' ἄλλο τὸ νεώτερον καὶ ξένον· διότι δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι αἱ ὀριζόντιαι στέγαι ἐξ Ἀνατολῆς ἐγένοντο γνωσταὶ ἐν Ἑλλάδι· σήμερον ἔτι παρ' ἡμῖν οἱ μὲν κάτοικοι τῶν νήσων προτιμῶσι τὰ ἑλιαστήρια, οἱ δὲ τῆς ἠπείρου τὰς ἀετσοειδεῖς στέγας· καὶ δικαίως· διότι αὗται μὲν ἀνήκουσι μᾶλλον εἰς τὰ βόρεια καὶ βροχερὰ κλίματα, αἱ δὲ ὀριζόντιαι εἰς τὰ μεσημβρινά, τὰ θερμὰ καὶ ξηρὰ· οὕτω ἐν Αἰγύπτῳ, Συρίᾳ καὶ Μεσοποταμίᾳ αἱ στέγαι ἦσαν πάντοτε ἢ ὀριζόντιαι ἢ ὅπου ὑπῆρχεν ἑλλειψὶς ξύλων — θολωταὶ ἐκ πλίνθων ὤμων¹, ἐν ᾧ αἱ εἰς ὄξυ ἀπολήγουσαι θεωροῦνται κοινῶς ὡς χαρακτηριστικαὶ τοῦ Βορρᾶ. Ἀπὸ τῶν μνημονευθειῶν δὲ ἀνατολικῶν χωρῶν εἰσαχθέντα τὰ ἑλιαστήρια εἰς Ἑλλάδα ἐπὶ τῶν παναρχαίων ἤδη μυκηναίων χρόνων ἐγένοντο ἐνταῦθα κοινότατα καὶ ὑπερίσχυσαν μάλιστα τῆς ἀετσοειδοῦς ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς οἰκοδομαῖς, ἀλλὰ βεβαίως ὄχι διὰ μιᾶς· διότι ἐν τοῖς ὀμηρικῶς ἔπαινον εὐρίσκομεν ἔτι τὰ δύο συστήματα συνυπάρχοντα· οὕτω ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ τὸ ἀνάκτορον τῆς Κίρκης ἔχει ἑλιαστήριον, ἐρ' οὐ κοιμᾶται ὁ Ἑλλήνων, ἡ σκηνὴ ὅμως τοῦ Ἀχιλλέως ἢ ἐν τῷ πρὸ τοῦ Ἰλίου Ἑλληνικῷ στρατοπέδῳ (Ἰλ. Ω 448

ἔξ.) ἢ ἐκ ξύλων πεποιημένη καὶ διὰ χόρτων τοῦ λειμῶνος ἐστεγασμένη, εἶχε βεβαίως στέγην ἀετσοειδῆ· ὁμοίᾳ στέγη ἐννοεῖται καὶ ἐν Ἰλ. Ψ 712, ἐνθα οἱ παλαῖοντες Ὀδυσσεὺς καὶ Λίαις παραβάλλονται πρὸς τὰς δακτύλους στέγης ἀετσοειδοῦς, τοὺς ἀμείβοντας. Μόνον δὲ κατὰ τοὺς ἀληθῶς ἱστορικοὺς χρόνους εὐρίσκομεν τὰ ἑλιαστήρια ἐν ὅσον γενικῇ χρήσει, ὥστε νὰ θεωρῆται ἡ ἀετσοειδὴς στέγη, ἐν Ἀθήναις τοῦλάχιστον, ὡς προνόμιόν τι τῶν ναῶν¹, διότι ἐν ταῖς ναῖς ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων μόνη αὕτη ἦν συνήθης — τεκμήριον ὅτι καθ' ἡν ἐποχὴν οἱ Ἕλληνας ἤρχισαν νὰ κατασκευάζωσι ναοὺς τῶν θεῶν τὰ ἑλιαστήρια ἦσαν ἢ ὅλως ἢ σχεδὸν ἄγνωστα. Οὐχ ἤττον ὅμως δὲν πρέπει καὶ νὰ πιστεύωμεν, ὅτι κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς οἰκίαις, μάλιστα ταῖς ἐπὶ τῶν ἀγρῶν, μόνον τὰ ἑλιαστήρια ἄνευ ἐξαιρέσεως ἦσαν ἐν χρήσει· διότι προνόμιον τοῖς οἰκίαις τῶν θεῶν ἀρμόζον ἐθεωροῦντο κυρίως τὰ ἀετώματα. οὐδένα δὲ βεβαίως ἐκόλυεν ἡ εὐσέβεια νὰ κατασκευάσῃ στέγην κεκλιμένην καὶ πρὸς τὰς τέσσαρας πλευράς, ὅποια ἢ τῆς ἐκ Κρήτης λάρνακος καὶ ἢ τοῦ μυκηναίου τάφου².

Ἡ ἐξέλιξις αὕτη εἶναι ὅσον ὀμαλὴ καὶ ὅσον φυσική, ὥστε δὲν ἔχει ἀνάγκην πλείονων ἀποδείξεων, οὔτε θὰ ἐπέμενον δὲ ὅσον ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἐὰν δὲν παρετήρουν, ὅτι ἀνακριδῶς παρίστανται ἐνίοτε τὰ πράγματα σχετικῶς πρὸς τὴν μυκηναίαν ἐποχὴν. Οἱ κτιστοὶ θολωτοὶ τάφοι ἀντιπροσωπεύουσι τὴν ἀρχέγονον καλύβην, ἀρ' ἤς βεβαίως ἐνωρὶς προσέβησαν εἰς τὴν κατασκευὴν τετραγώνων οἰκιῶν ἐγρυσῶν στέγην διμερῆ ἀετσοειδῆ ἢ τετραμερῆ³· τῆς καλύβης τὴν μορφήν διετήρησαν οἱ κτιστοὶ τάφοι, ὅτι εὐρύχωροι ὄντες δὲν ἠδύναντο νὰ στεγασθῶσιν ἢ διὰ θόλου, οἱ ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένοι ὅμως προσέλαβον τὸ τετράγωνον σχῆμα μετὰ τῆς κεκλιμένης στέγης. ἤτις κατὰ τὴν μυκηναίαν ἐποχὴν ἐπεκράτει βεβαίως ἐν ταῖς ἰδιωτι-

¹ Πρὸς Bütticher, Tektonik. I σ. 239 καὶ 236. — Winckler, Wohnhäuser der Hellenen σ. 145. — Becker-Güll, Charikles II σ. 141 ἔξ.).

² Οἱ Ἰωρκίαι ὡσαύτως ἐγίνωσκον τὰς τε ἀετσοειδεῖς καὶ τὰς πρὸς τὰς τέσσαρας πλευράς κεκλιμένας στέγας (Nissen, Pompejanische Studien σ. 608).

³ Μεταξὺ πολυαριθμίων παναρχαίων κλιτοτέρων ἀκαλυπτῶν ἐν Βοιωτίᾳ τῆς Ἰταλίας ὑπῆρχον καὶ τρεῖς τετράγωνοι, κίτινες ἦσαν καὶ αἱ πλουσιότεραι. Halbig Italiker in der Poebene σ. 47. 48.

¹ Ora Perrot et Chipiez I σ. 99 περὶ τῆς Αἰγύπτου, II σ. 181 καὶ 466 περὶ Μεσοποταμίας, IV σ. 394 περὶ τῶν οἰκιῶν τῶν Ἰουδαίων. Ἀετσοειδεῖς στέγας ἀπαντῶμεν ἐν Ἀσίᾳ πάλιν ἐν ταῖς βορειώερον κειμέναις χώραις, Λυκίᾳ, Φρυγίᾳ κλ.

καὶς οἰκίαις· συγχρόνως ὁμοῦς κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐγένετο γνωστὴ ἐξ Ἀνατολῆς καὶ ἡ κατασκευὴ τῶν ἡλιαστηρίων, ἐπὶ τινὰς δ' αἰῶνας ἀμφοτέρω τὰ συστήματα ἦσαν ἐξ ἴσου ἐν χρῆσει, μέχρις οὗ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ὑπερίσχυσαν τὰ ἡλιαστήρια, μάλιστα ἐν ταῖς πόλεσιν. Εἰς τοῦτο συνετέλεσεν ἀναμφιβόλως πολὺ ἡ διὰ τοὺς κατοίκους τῶν ἐντὸς τειχῶν ἐστενοχωρημένων ἐλληνικῶν πόλεων μεγίστη ἀνάγκη νὰ ἔχωσιν ἐν καιρῷ θεροῦς τὴν μὲν νύκτα εὐάερα ὑπνωτήρια, τὴν δὲ ἡμέραν ὁρσιτεροῦς κατοικίας, τοῦ παχέος στρώματος τῶν ἡλιαστηρίων κωλύοντος τὴν ἐξωτερικὴν θερμότητα νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸ ἐσωτερικόν¹. Μόνη τοῦ ναοῦ ἡ στέγη ὡς καθιερωμένη ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων δὲν ὑπέστη τὰς μεταβολὰς ταύτας, ἀλλ' ἐξηκολούθει νὰ ἐγείρῃ ὑπεράνω τῶν χαμηλῶν ἡλιαστηρίων τὰ λάμποντα ἐν χρώμασι καὶ γλυπτῷ πολλακίς κόσμῳ δύο μέτωπά τῆς, τὰ ἀετώματα, δὲν εἶναι δ' ἄπορον ὅτι ὁ δημοκρατικὸς λαὸς ἐθεώρησε ταῦτα ὡς ἀρμόζοντα μόνον τοῖς θεοῖς².

Περὶ τῶν οἰκιῶν κατὰ τὴν μυκηναίαν ἐποχὴν θὰ εἴπωμέν τινα καὶ κατωτέρω.

B

Ἡ ἐν πίν. 2, 2 εἰς φυσικὸν μέγεθος δημοσιευμένη εἰκὼν εὐρήγεται ἐπὶ τεμαχίου ἀργυροῦ ἀγγείου προσερχομένου ἐκ τοῦ τετάρτου τῶν ὑπὸ τοῦ Schliemann ἐν τῇ ἀκροπόλει Μυκηνῶν ἀνακαλυφθέντων τάφων· κατὰ τὴν εὐρεσίαν του δὲν παρετηρήθη ἕνεκα τῆς κατιώσεως ἡ ἐπ' αὐτοῦ παράστασις, ἀλλὰ περιελήφθη βεβαίως καὶ τοῦτο εἰς τὰ πολλὰ τεμάχια δέκα ἀργυρῶν ἀγγείων, ἃ ἀναφέρει ὁ Schliemann ἐκ τοῦ τάφου τούτου (Myc. σ. 348). Τὴν παράστασιν παρετήρησε ὁ κ. Ἀθανάσιος Κουμανούδης, ὁ καθαρισμὸς ὁμοῦς τοῦ τεμαχίου ἦν δυσκολώτατος καὶ ἕνεκα τούτου ἐγκατελείφθη ἐπὶ τινὰ χρόνον καὶ ἐπανελήφθη κατόπιν οἷς ἢ τρεῖς μέχρι τοῦδε· σήμερον δὲ τὸ δημοσιεύομεν κατ' ἰχνογράφημα τοῦ

¹ Πρὸλ. Perrot et Chipiez ἀνωτέρω περὶ τῶν ἐβραϊκῶν κατοικιῶν καὶ περὶ τῶν κατοικιῶν τῆς Μεσοποταμίας Στράβων 731 : διό (ἕνεκα τῆς θερμότητος) καὶ τῆς στέγης ἐπὶ δύο πηγὰς γῆν ἐπιτίθενται.

² Ἀκριβῶς ὅ,τι συνέβη ἐν Ἑλλάδι, συνέβη καὶ ἐν Ἰταλίᾳ παρὰ τοῖς Τυρρηνοῖς· παρὰ τὴν ἀρχαίως δηλαδὴ μόνον ἐν χρῆσει κεκλιμένην στέγην εἰσήλθισαν ἐξ Ἀνατολῆς καὶ ἐκεῖ καὶ συνοπήρουν τὰ ἡλιαστήρια· Martha, I art etrusque, σ. 27.

Gillieron ὅπως ἔχει, διότι ἐντελέστερον δὲν δύναται νὰ καθαρισθῇ.

Τὸ ἀγγεῖον, εἰς ὃ ἀνῆκε, φαίνεται ὅτι ἦτο εὐμέγεθες καὶ εἶχε στόμιον πλατὺ ὡσεὶ ποτηρίου· τὸ χεῖλος εἶναι ἐπίχρυσον, δηλαδὴ ἐπιεκαλυμμένον διὰ λεπτοῦ χρυσοῦ ἐλάσματος, χρυσοῦν δ' εἶναι καὶ τὸ εἰς τὸ ἀριστερὸν ἄκρον σωζόμενον κόσμημα¹, τὸ ὅποιον εἶναι προσηλωμένον δι' ἐνὸς ἔλου.

Τὸ θέμα τῆς παραστάσεως εἶναι αὐτόδηλον· πρὸ τῶν τειχῶν πόλεως ἐπὶ ὄρους κειμένης συνάπτεται μάχη κρατερὰ μεταξὺ τῶν ἀμυνομένων ὑπὲρ αὐτῆς καὶ ἐχθρῶν, ὧν οὐδεὶς δυστυχοῦς εὐρήγεται ἐπὶ τοῦ σωζομένου τεμαχίου τοῦ ἀγγείου· ἐν ταῖς λεπτομερείαις ὁμοῦς μάλιστα τὸ ἄνω δεξιὸν μέρος τῆς παραστάσεως καὶ ἕνεκα τῆς κατιώσεως καὶ ἕνεκα τῆς ἰδιαιτέρας φύσεως τοῦ παριστανομένου δὲν εἶνε λίαν εὐκρινές. Τὸ τεῖχος τῆς πόλεως, ἐφ' οὗ γυναῖκες ἰστάμεναι καὶ πρὸς τοὺς μαχομένους ἀποβλέπουσαι χειρονομοῦσι ζωηρῶς, εἶναι ψαλοδομημένον κατ' ἰσοδομικὸν τρόπον, δεξιὰ δὲ καὶ ὑψηλότερον ἐγείρονται πυργοειδῆ τετράπλευρα κτίρια, τὰ ὅποια φαίνονται κατ' ἄλλον τρόπον ψαλοδομημένα, διότι ἡ ἐπιφάνειά των εἶναι ἐνιαία, ἐλλείπουσι δηλαδὴ αἱ τοὺς ἄρμους τῶν λίθων δηλοῦσαι γραμμαί, ὡσεὶ ἦσαν οἱ τοῖχοι αὐτῶν ἐκτισμένοι ἐκ λίθων μικρῶν ἢ ὠμῶν πλίνθων καὶ ἐπιεχειρισμένοι· ἕκαστον τῶν κτιρίων τούτων φέροι ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς τρεῖς ὀπὰς, θυρίδας βεβαίως· ὅλως δ' εἰς τὸ δεξιὸν ἄκρον ἡ ὄψις τῶν κτιρίων παραλλάσσει, διότι ἀναμφιβόλως παρίσταται ἐνταῦθα πύλη δηλουμένη διὰ πολλῶν καθέτων γραμμῶν. Τὰ πυργοειδῆ κτίρια νομίζω ὅτι παριστῶσιν οὐχὶ πύργους, ἀλλ' οἰκίας, αἵτινες ἕνεκα τοῦ ἀνηφορικοῦ ἐδάφους καὶ τῆς ἀδεξιότητος τοῦ τεχνίτου φαίνονται ὑπερκειμέναι ἀλλήλων, ἐν ᾧ πραγματικῶς ἡ μία κεῖται ὀπίσω καὶ ὑψηλότερον τῆς ἄλλης· ἐὰν ἦναι πύργοι, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἔχουσι πλείονα πατώματα, ἐν ἐκάστῳ τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι τρία παράθυρα.² Ἐκ τῶν γυναικῶν δύο ἴστανται ἐμπρὸς ἐπὶ τοῦ τεῖχους, ὑφ' οὗ κρύπτεται τὸ κάτω ἦμισυ τοῦ σώματος των· ἡ πρώτη τείνει τὰς χεῖρας πρὸς τοὺς μα-

¹ Τὸ αὐτὸ κόσμημα καθ' ὅμοιον περίπου τρόπον ἐπιεκαλυμμένον εὐρίσκειται καὶ ἐπὶ τεμαχίου πηλίνου σκεύους, οὗ τὸ σχῆμα δύσκολον εἶναι νὰ ὀρισθῇ, ἐν τῇ Ἀκροπόλει Ἀθηνῶν ἀνακαλυφθέντος.

² Τρία παράθυρα ὁμοῦς ἔχουσι οἱ πύργοι παρὰ Layard Monum. 1st ser. πίν. 17.

χομένους, ἡ δὲ δευτέρα ἀνέχει αὐτάς· κατόπιν αὐτῶν φαίνεται τρίτη, ἐπὶ τοῦ τείχους καὶ αὕτη ἢ ἐξ οἰκίας βλέπουσα, διότι τὸ πρῶγμα δὲν εἶναι σαφές, τείνει δὲ τὴν μίαν τῶν χειρῶν πρὸς τὰ ἄνω, ἡ δ' ἑτέρα καθειμένη οὕσα κάμπτεται περὶ τὸν ἀγκῶνα πρὸς τὰ δεξιά· ἄνωθι ταύτης ἄλλη γυνὴ ἐξ οἰκίας προκύπτουσα τείνει τὴν χεῖρα πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἐμπρός, πέμπτης δὲ μόνῃ ἡ κεφαλὴ διακρίνεται μετὰ τὸν ἀριστερὸν βραχίονα καὶ τῆς κεφαλῆς τῆς δευτέρας μνημονευθείσης· τέλος ἀνωτάτω τῶν γυναικῶν σώζεται ὁ βραχίον ὡς φαίνεται ἕκτης. Ἐὰν δὲ ἡ σμικρότης καὶ ἡ κακὴ διατήρησις τῶν μορφῶν δὲν ἀπατᾷ, αἱ γυναικῆς φοροῦσι χιτῶνας χειριδωτοὺς μέχρι τῶν ἀγκῶνων, ὡς τοῦτο φαίνεται πρὸ πάντων ἐπὶ τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας¹· ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς φοροῦσι πιθανῶς κόσμον τινὰ ὑψηλότερον ἐπὶ τοῦ μετώπου οὕτως, ὥστε ἡ καταγραφή τοῦ κράνους ἢ ἀποτελεῖ γραμμὴν λοξὴν κατερχομένην πρὸς τὸ ἴνιον· σαφῶς φαίνεται τοῦτο ἐπὶ τῆς δευτέρας καὶ τῆς πέμπτης γυναικός, τῆς ἐξ οἰκίας προκυπτούσης, πρὸς ἃς παραβλητέα ἡ κεφαλὴ τῆς καθειμένης γυναικός ἐπὶ τοῦ γνωστοῦ ἐκ Μυκηνῶν χρυσοῦ δακτυλίου.

Τὰ δένδρα ἀριστερὰ τῆς πόλεως εἶναι ὅμοια τοῖς ἐπὶ τῶν χρυσῶν ἐκ Βαφειῶν ποτηρίων, πιθανώτατα λοιπὸν καὶ ταῦτα ἐλαῖαι. Οἱ δὲ ὑπερασπισταὶ τῆς πόλεως μάχονται ἐπὶ χαμηλοτέρου ἐδάφους πρὸ τῶν τειχῶν αὐτῆς οἱ μὲν διὰ τόξων, οἱ δὲ διὰ σφενδονῶν· οἱ τοξόται παρίστανται γονατίζοντες, ὡς συνήθως ἐν τῇ ἑλληνικῇ τέχνῃ, καὶ τὰ τόξα τῶν εἶναι ὅμοια τῶ ἐπὶ τοῦ παρὰ Schliemann Mycènes εἰκ. ΒΒ4 χρυσοῦ δακτυλίου· οἱ δὲ σφενδονῆται παρίστανται πάντες, πλὴν ἑνός, ἐν τῇ αὐτῇ στάσει, καθ' ἣν στιγμὴν δηλαδὴ θέσαντες τὸν λίθον ἐν τῇ σφενδόνῃ μέλλουσι νὰ περιστρέψωσι ταύτην περὶ τὴν κεφαλὴν τῶν ὁμοίως καθ' ὅλα εἶναι ὁ ἐπὶ νομισμάτων τῆς Ἀσπένδου σφενδονῆτης (Gardner, Types of greek coins πίν. X, 10 καὶ XIII, Β). Περὶ τὸν εἶναι ὅτι ἐπὶ τοῦ ἀργυροῦ ἀγγείου πάντες οἱ ἄνδρες, πλὴν τριῶν, εἶναι ὡς φαίνεται ἐντελῶς γυμνοί, διότι οὔτε τοῦ γνωστοῦ περιζώματος οὔτε

κρηπίδων ἔγνη διακρίνονται· τῶν δὲ τριῶν ἐνδεδυμένων οἱ δύο ἴστανται εἰς τὸ δεξιὸν ἄκρον καὶ φέρουσι χιτῶνας κατερχομένους μέχρι τῶν γονάτων, ἀλλ' ἀφίνοντας γυμνὸν τὸν ἀριστερὸν βραχίονα· ἀμφοτέρω παρακολουθοῦσι τὴν μάχην μετὰ προσοχῆς καὶ ἐνδιαφέροντος, ἀλλὰ δὲν μετέχουσιν αὐτῆς. Τοῦ τρίτου ἐνδεδυμένου ἄνδρος σώζεται μόνον τὸ ἄνω ἤμισυ εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς παραστάσεως, φερεῖ δ' οὗτος χιτῶνα στενὸν ἢ θώρακα καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κράνος μετὰ λόφου, ἐν δὲ ταῖς χερσὶ κρατεῖ σφενδόνην, κατ' ἄλλον ὅμως τρόπον ἢ οἱ τρεῖς τῆς ἄνω γραμμῆς· τὸ κράνος ἀποτελοῦσι πλείονες ἐπικείμενοι δακτύλιοι ἐξ ἱμάντων πιθανῶς συνστραμμένων¹, ὁ δὲ χιτῶν φέρει βραχείας χειρίδας. Πρὸς τὰ ἀριστερὰ δὲ τοῦ ἄνδρος τούτου ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς σώζονται τρία ἀντικείμενα ὅμοια πρὸς κράνη ἄνευ λόφου καὶ πιθανώτατα τοιαῦτα εἶναι· ἔχομεν δ' οὕτω εἰς τὸ κατώτατον τῆς παραστάσεως μέρος τέσσαρας ἄνδρας φοροῦντας κράνη καὶ — ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τοῦ μόνου, οὗ πλέον τι τοῦ κράνους σώζεται — ἐνδεδυμένους, ἐν ᾧ οἱ ἀνώτερον μαχόμενοι εἶναι ἐντελῶς γυμνοί· ἴσως δὲ δὲν εἶναι ἄμοιρον σημασίας καὶ τὸ ὅτι ὁ τὸ κράνος φορῶν κρατεῖ τὴν σφενδόνην ἄλλως ἢ οἱ λοιποὶ τρεῖς· ὡσαύτως δὲν φαίνεται πιθανόν, ὅτι ἄνευ λόφου ἐχώρισεν ὁ τεχνίτης τοὺς τέσσαρας ἄνδρας τοῦ κάτω μέρους τῆς παραστάσεως ἀπὸ τῶν ἄλλων διὰ χώρου κενοῦ, ἐν ᾧ γραμμαὶ τινες καὶ κύκλοι δηλοῦσι λίθους καὶ ἀνωμαλίαν τοῦ ἐδάφους, ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ δύο διαφόρους στρατοὺς χωριστὰ μαχομένους, τὸν μὲν ἕνα ἐξ ἀστῶν τῆς πολιορκουμένης πόλεως συγκείμενον, τὸν δ' ἕτερον ἐξ ἐπικούρων².

Τὸ θέμα τῆς παραστάσεως πρῶτον νῦν ἀπαντῶμεν ἐπὶ μνημείων τῆς μυκηναίας ἐποχῆς, εἶναι ὅμως, ὡς γνωστόν, συνηθέστατον ἐπὶ τῆς τῶν ἀνατολικῶν λαῶν ὅμοιαι δὲ παραστάσεις ἦσαν ἐν Ἑλλάδι γνωσταὶ τῶ τε Ὀμήρῳ καὶ Ἡσιόδῳ, ὡς ἀποδεικνύουσι τοῦ μὲν ἢ νῦν μνημονευθεῖσα ἀσπίς τοῦ

¹ Ὁμοίον ὄρα παρὰ Schuehhardt, Schliemanns Ausgr. εἰκ. 198, ἐνθα ἀπεικονίσθη κεφαλὴ πολεμιστοῦ ἐκ γῆς αἰγυπτιακῆς — πορσελλάνης λεγομένης — ἐκ τοῦ τρίτου τέρου τῆς ἀροπόλεως Μυκηνῶν προσερχομένη· ἀντὶ λόφου ὅμως φέρει αὕτη ἐπὶ τῆς κεφαλῆς δύο κερατοειδῆ ἐπιθήματα.

² Δύο στρατοὶ, πολιορκουῦντες ὅμως ἐκεῖνοι τὴν πόλιν ἀμφοτέρω, κατὰ τὴν πιθανώτεραν ἐρμηνείαν, καὶ ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τοῦ Ἀγγιλλέως Ἰλ. Σ' 509.

¹ Δυστυχῶς ἡ λιθογραφία δὲν ἀπέδωκεν ἀκριβῶς πάσας τὰς λεπτομερείας τοῦ ἰχνογραφήματος τοῦ Gilliéron π. γ. δὲν διακρίνεται σαφῶς ἡ ἐσθὴς τῶν γυναικῶν, αἱ δὲ μορφαὶ ἐν γένει φαίνονται ἀμυδροτέρας καὶ μάλλον συγκεχυμένας, ἐν ᾧ ἐπὶ τοῦ πρωτοτύπου τὸ περίγραμμα τῶν ἀνδρῶν μάλιστα εἶναι ἀκριβῶς ὀρισμένον.

Ἀχιλλέως, τοῦ δὲ ἢ τοῦ Ἰρακλέους· ἀκριβῶς ὁμῶς ἐπειδὴ τὸ θέμα εἶναι τῶν κοινοτάτων, δύσκολον εἶναι νὰ ὀρισθῇ ἢ προέλευσις τοῦ ἀγγείου. Τοῦ ζήτηματος ἢ λύσις θὰ προήγεται βεβαίως, ἐὰν ἠλήθρευε γνώμη τις ἐκφρασθεῖσα ἐσχάτως περὶ τῶν ἐκ Βαφειοῦ ποτηρίων καὶ τῶν ἐπ' αὐτῶν εἰκονιζομένων δένδρων, ὅσα δὲν εἶναι προφανῶς φοίνικες. Ἐν τῇ Ἐφημερίδι ταύτῃ (1889 σ. 160), ἐγὼ ἐξέφρασα περὶ αὐτῶν τὴν εἰκασίαν ὅτι εἶναι ἐλαῖαι, ὁ δὲ Winter (Archäol. Anzeiger 1890 σ. 103 ἐξ.) ὄχι μόνον παραδέχεται τὴν γνώμην ταύτην, ἀλλὰ προχωρῶν καὶ περαιτέρω διατείνεται ὅτι εἶναι ἡμεροὶ ἐλαῖαι καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὸν V. Hehn (Kulturpflanzen und Haustiere 5^η ἐκδ. σ. 83) ἡ ἡμερος ἐλαία μόλις ἐπὶ τῶν ὀμηρικῶν χρόνων ἤρχισε καλλιέργουμένη ἐν Ἑλλάδι, συμπεραίνει ὁ Winter, ὅτι τὰ χρυσᾶ ποτήρια δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐποιήθησαν ἐνταῦθα, ἀλλ' ἐν Συρίᾳ. Κατ' ἀκολουθίαν καὶ περὶ τοῦ νῦν γνωριζομένου ἀργυροῦ ἀγγείου ἀνάγκη εἶναι νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἐκ Συρίας εἰσήχθη εἰς Μυκῆνας, διότι τὰ ἐπ' αὐτοῦ δένδρα εἶναι ὡσαύτως ἐλαῖαι. Ὁμολογῶ ὁμῶς, ὅτι ὁ συλλογισμὸς οὗτος δὲν μοι φαίνεται στηριζόμενος ἐπὶ ἀσφαλοῦς βάσεως· ὅτι τὰ δένδρα, περὶ ὧν πρόκειται, παριστῶσιν ἐλαίας, εἶναι εἰκασία λίαν πιθανή· ὅτι ὁμοίαι αὗται εἶναι ἡμεροὶ, τοῦτό μοι φαίνεται δύσκολον ν' ἀποδειχθῇ, διότι ἀφοῦ καὶ ἐν τῇ φύσει ἢ ἀγρία ἐλαία, ὅταν εἶναι μέγα δένδρον, ὀλίγον μακρόθεν ὀρωμένη δὲν διακρίνεται εὐκόλως ἀπὸ τῆς ἡμέρου, τίνα γνωρίσματα ἐπὶ τῶν ποτηρίων ἔχομεν, ὅπως ἀσφαινωθῶμεν μετὰ βεβαιότητος περὶ τούτου; ἐγὼ, πρὶν δημοσιεῦσαι τὰ ἐκ Βαφειοῦ ποτήρια, ἐζήτησα τὴν γνώμην ἀνδρὸς βοτανικοῦ περὶ τῶν ἐπ' αὐτῶν δένδρων, οὗτος δὲ μετ' ἐξέτασίν μοι ἀπήντησεν, ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ ὀρίσῃ τὸ γένος αὐτῶν· πῶς θὰ ὀρίσωμεν ἡμεῖς καὶ τὸ εἶδος; ἔπειτα αὗται αἱ παραστάσεις τῶν τε χρυσῶν ποτηρίων καὶ τοῦ ἀργυροῦ τεμαχίου δὲν ἀποδεικνύουσιν, ὅτι περὶ ἀγρίων δένδρων πρόκειται; ἢ θήρα τῶν ἀγρίων ἢ ἡμιαγρίων βωῶν γίνεται βεβαίως ἐν τόπῳ μὴ καλλιεργουμένῳ, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ ἀνώμαλον καὶ πετρῶδες ἔδαφος· ἐπὶ δὲ τοῦ ἀργυροῦ τεμαχίου ὁ τεχνίτης ἠθέλησε προφανῶς νὰ παραστήσῃ τὸ ἀπέθαντι τῆς πολιορκουμένης πόλεως ὄρος ὡς κεκαλυμμένον ὑπὸ δάσους· ἀλλ' εἶναι πιθανόν, ὅτι κατὰ

τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν Συρίᾳ καὶ αὐτὰ τὰ ὄρη ἐσκεπάζοντο ὑπὸ δασῶν ἡμέρων ἐλαιῶν; Ἐὰν ὁμῶς τὰ δένδρα δύνανται νὰ εἶναι καὶ ἀγριελαῖαι, οὐδὲν ἐμποδίζει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τὰ τε χρυσᾶ ποτήρια καὶ τὸ τεμαχίον, ὁ νῦν δημοσιεύομεν, ἐποιήθησαν ἐν Ἑλλάδι, διότι καὶ αὐτὸς ὁ Hehn δὲν ἀρνεῖται ὅτι ἀγριελαῖαι ὑπῆρχον ἀνεκᾶθεν ἐν Ἑλλάδι, μόνον δὲ τὴν ἐξημέρωσιν καὶ καλλιέργειαν αὐτῶν ἀναφέρει εἰς ξένον λαὸν ἕνεκα τῆς ἀρχαιότητος τοῦ ἐν Ἀσίᾳ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ σχετικῶς τραχυτέρου κλίματος τῆς Ἑλλάδος¹.

Ἐν γένει, ἂν καὶ ἐπὶ ἄλλων μυκηναίων ἔργων εὐρίσκονται ὁμοιότητές τινες μεταξὺ αὐτῶν καὶ γεταίων ἰδίως μνημείων², ὁμῶς ἐπὶ τοῦ ἀργυροῦ ἀγγείου οὐδὲν βλέπω ἐγὼ δυνάμενον νὰ ὀδηγήσῃ ἡμᾶς πρὸς τὴν Συρίαν ἢ ὅλως τὴν Ἀσίαν. Εὐκολώτερον δὲ δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν αἰγυπτιακὴν ἐπίδρασιν· διότι ἐπὶ αἰγυπτιακῶν μνημείων πολλάκις παρίστανται ἄνδρες ἐργάται ἰδίως, ἧτοι ναῦται, ἀλιεῖς, ποιμένες, σφαγεῖς ὅλως γυμνοὶ ὡς οἱ τοῦ ἀγγείου πολεμισταὶ (Erman, Aegypten σ. 294), ὧν

¹ Ἐν Μυκῆναις ἀνεκαλύφθησαν ἡδη δις πυρῆνες ἐλαιῶν (Archäol. Ἐφημ. 1889 σ. 152), ἐν Τίρυνθι δ' εὐρήθη ἀγγεῖον ὅλον πλήρες αὐτῶν ὡς μοι εἶπεν ὁ κατὰ τὰς ἀντακτὰς τοῦ Schliemann ὡς ἐπίτροπος τῆς Κυβερνήσεως ἐφορεύσας Φίλιος· καὶ εἶναι μὲν δυνατόν νὰ εἰσηγέτο καὶ ὁ καρπὸς ἔξωθεν, ὡς εἰσηγέτο πιθανῶς τὸ ἔλαιον, ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἐν γένει ὁ Hehn κατεθίσασε χρονολογικῶς πολὺ τὴν ἐν Ἑλλάδι καλλιέργειαν τῆς ἐλαίας· διότι δύνανται νὰ ἐκαλλιεργεῖτο ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἡ ἐλαία ἡδη κατὰ τὴν μυκηναίαν ἐποχὴν καὶ ὁμοίως νὰ μὴ ἦτο κοινότατον τὸ δένδρον οὐδ' ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν ὀμηρικῶν ἐπῶν, τοῦτο δ' ἕνεκα πολλῶν λόγων· πρῶτον ἀπαίτεῖ πολλὰς καὶ πολυχρόνιους περιποιήσεις πρὶν ἀρχίσῃ ν' ἀποφέρῃ καρπὸν καὶ τότε δ' ἔτι οὔτε ἀφθόνως οὔτε κατὰ πᾶν ἔτος καρποφορεῖ· ἔπειτα ἡ μεγάλη κτηνοτροφία, οἷα ἀναμφιβόλως ὑπῆρχε κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐν Ἑλλάδι, εἶναι μέγας ἐχθρὸς τῆς ἐλαίας ὑπὸ διττὴν ὕψιν, δηλαδὴ καὶ διότι τὸ πλεῖστον τῶν ζώων, ὡς αἱ αἶγες, τὰ πρόβατα, οἱ βόες τρώγουσι τὰ φύλλα καὶ τοὺς κλάδους αὐτῆς μετὰ λαίμαργίας καὶ διότι τὸ λίπος αὐτῶν, ἰδίως τὸ τῶν βοῶν καὶ χοίρων, ἀναπληροῖ τὸ ἔλαιον καὶ ὡς τροφήν καὶ ὡς ἀλειμμα τοῦ σώματος· τέλος δ' ἴσως αὐτὸ τὸ γεωργικὸν σύστημα τῶν ἀρχαιοτάτων κατοίκων τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὅποιον ὁμοίως μᾶλλον μαντεύομεν ἢ ἀκριβῶς γινώσκουμεν, τὸ σύστημα δηλαδὴ τῆς κοινοκτημοσύνης τῆς γῆς καθ' οἰονδήποτε τρόπον, δὲν ἦτο κατάλληλον πρὸς εἰσαγωγὴν καὶ καλλιέργειαν ἐν μεγάλῳ δένδρῳ τόσον δυσκόλως ἀναπτυσσομένου καὶ μετὰ τόσας πολυτελεῖς φροντίδας· μόλις ἀμειβόντος τοῦς κόπους τοῦ γεωργοῦ· οὐδὲν ὁμοίως κολούει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἐκαλλιεργεῖτο ὑπὸ τινῶν ἐν τοῖς ἰδιοκτητοῖς κήποις, ὅπως ὑπὸ τοῦ Ἀλκινόου ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ, ἡδη κατ' ἐποχὴν παναρχαίαν.

² Πρβλ. Furtwängler und Löschke, Myk. Vasen σ. 79. Ἐγὼ αὐτὸς ἐπέδειξα ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1888 σ. 163 τὴν ὁμοιότητα παραστάσεως ἐπὶ ἑλεφαντίνης πλακῆς ἐκ Μυκηνῶν πρὸς γεταῖα ἀνάγλυφα, τὴν αὐτὴν δὲ πλακᾶ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀναφέρει καὶ ὁ Winter (ἔ. ἀ. σ. 108 ἐξ.), ὅστις καὶ ἄλλας ἀναλογίας ἀνευρίσκει μεταξὺ γεταίας καὶ μυκηναίας τέχνης.

πρὸς τούτοις καὶ τὸ βαδινὸν ἀνάστημα καὶ ἡ εὐκινησία καὶ ζωηρότης αἰγυπτιακῶς μορφῆς ὑπενθυμίζουσιν· ἔπειτα ὅπως τυχαῖον δὲν εἶναι ἴσως καὶ τὸ ὅτι εἷς τοῦλάχιστον τῶν σφενδοθητῶν τοῦ ἀγγείου φορεῖ τὸ αὐτὸ καθ' ὅλα, πλὴν τῶν κεράτων, κράνος δ' καὶ ἀνὴρ ἐπὶ τεμαχίου ἀγγείου ἐκ γῆς αἰγυπτιακῆς¹.

Ἐκ τῆς παραδοχῆς ὁμοῦ αἰγυπτιακῆς ἐπιδράσεως ἐπὶ τοῦ ἀγγείου ἐπιτρέπεται ἄρα γε νὰ εἰκασωμεν καὶ περὶ τοῦ τύπου τῆς προελεύσεώς του, ὅπως ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιδράσεως, βεβαιωθείσης ἤδη πρότερον ἐπὶ ἄλλων μυκηναίων ἔργων², ὁ Winter (Archäol. Anzeiger 1890 σ. 190) συνεπέρανε πάλιν ὑπὲρ τῆς μνημονευθείσης θεωρίας του περὶ καταγωγῆς τοῦ μυκηναίου πολιτισμοῦ ἐκ Συρίας, διότι «τόσον ζωηρὰ ἐπιμιξία μετὰ τῆς Αἰγύπτου, οἷαν ἡ ἐπιδρασις αὕτη προϋποθέτει, μόνον περὶ τῆς γῶρας ταύτης μαρτυρεῖται»; νομίζω ὅχι· διότι ἡ μετὰ τῆς Συρίας ἐπιμιξία τῆς Αἰγύπτου ἦν βεβαίως μεγάλη, ἀλλὰ διάφορα μνημεῖα μαρτυροῦσιν ἀναμφισβητήτως ἄμεσον ἢ ἔμμεσον ἐπιμιξίαν καὶ μετὰ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν μυκηναίαν ἐποχὴν, εἶναι δὲ ταῦτα ὁ ἐκ Μυκηνῶν σκαραβαῖος τῆς βασιλείας Τί ('Αρχαιολ. Ἐφημ. 1887 πίν. 13, 21), ὁ ἐξ Ἰαλυστοῦ σκαραβαῖος τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Ἀμενόφιου τοῦ τρίτου (Furtwängler und Löschke, Myk.

¹ Ἐκ μόνων τῶν κεράτων οὐδὲν βέβαιον συμπέρασμα ἐξάγεται· ταῦτα εὗρισκόμεν ἐπὶ μυκηναίων μνημείων οὐχὶ σπανίως (πρβλ. 'Αρχαιολ. Ἐφημ. 1889 σ. 170), ἐπὶ δὲ αἰγυπτιακῶν φοροῦσιν ὅμοια οἱ Shardana (Milchbüßer Anf. d. Kunst σ. 96)· ἔπειτα ἀπαντῶσιν ἐπὶ ἐπρουστικῷ ἀργυροῦ ἀγγείου (Milchbüßer αὐτ.), καὶ ὁ Πύρρος δὲ ἐφόρει κράνος τῷ τε λόφῳ διακρίνον καὶ τοῖς τραγικοῖς κέρασι (Πλουτ. Πύρρος II, 20), ὁ δὲ Ἡρόδοτος VII 76 ἀναφέρει ἀσιατικὸν τινα λαὸν φοροῦντα κράνη γαλκᾶ κεκοσμημένα δι' ὕτων καὶ κεράτων βροῦς γαλκῶν καὶ λόφων· τέλος κέρατα μεγάλα φοροῦσιν ἐπὶ τοῦ κράνου καὶ τὰ ἀρχαιότατα ἐκ Σαρδηνίας ἀγαθὰ παρὰ Perrot et Chipiez IV σ. 67 ἔξ. Τὸ ἔθικον ὅμοῦ τοῦτο μόνον ὑπὸ ἐθνογραφικὴν ἔποψιν ἔχει σημασίαν, διότι ἀπαντῶμεν αὐτὸ καὶ σήμερον ἐν γῶραις, αἵτινες οὐδεμίαν σχέσιν δύνανται νὰ ἔχωσι μετὰ τῶν περὶ ὧν ὁμιλοῦμεν· οὕτω ἐν Hist. des voyages par Albert Montémont (τόμ. 28 σ. 398-399: voyage ou ambassade dans le pays des Achantis, Afrique occidentale, 1820, par Hutton) ἀναγινώσκω περὶ τινος ἐντοπίου ἀξιωματικῆς περικοχῆν, ἣν θεωρῶ καὶ ἄλλως ἀξίαν νὰ παρατεθῇ ἐνταῦθα: le capitaine Adon Quanima, dont le costume était remarquable, avait le corps couvert de fétiches dans des étuis d'or et d'argent; son bonnet avait des cornes de bœuf (πρβλ. τὰ τραγικὰ κέρατα τοῦ Πύρρου) dorées, surmontées de plumes d'aigle.

² Πρβλ. Köhler, Mitth. des athen. Inst. 1882 σ. 211 ἔξ. καὶ 1883 σ. 5 ἔξ. — Perrot, Bull. de corr. hell. 1886 σ. 348 ἔξ. — Furtwängler ἐν Roschers Lex. der Myth. I σ. 1746.

Vasen Hillst. E, 1) καὶ τὸ ἐκ Μυκηνῶν τεμάχιον ἀγγείου ἐκ γῆς αἰγυπτιακῆς ('Αρχαιολ. Ἐφημ. 1888 σ. 136), ἐφ' οὗ ὁ Eriman ἀνέγνωσε τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοῦ Ἀμενόφιου Wochenschrift für kl. Philol. 1891 σ. 230)· πέρυσι δ' ἀνεκαλύθησαν ἐν Μυκήναις ἐν ἐρειπίαις, περὶ ὧν πλείονα θὰ εἰπωμεν κατωτέρω, δύο τεμάχια μικρῶν πλάκων ἐξ αἰγυπτιακῆς γῆς, τὰ ὅποια ἀπεικονίσασμεν ἐν πίν. 3 ἄρ. 3 καὶ 4 εἰς τὰ $\frac{2}{3}$ τοῦ πραγματικοῦ μεγέθους περίπου· τὸ πάχος αὐτῶν εἶναι τοῦ μὲν μείζονος 0,013 μ., τοῦ δ' ἐτέρου ὀλίγον τι μεγαλειότερον, ἀμφοτέρω δ' ἔχουσιν ἐφ' ἑκατέρω τῶν ἐπιφανειῶν ὑέλωσιν λευκὴν, διακρίνονται ὁμοῦ καὶ λεῖψανα χρώματος πρασίνου ἐπὶ τῆς ὑέλωσης· ἐπιγραφὰς δ' ἔφερον ὡσαύτως ἐφ' ἑκατέρω τῶν ὄψεων καὶ ὁμοίως, ὡς φαίνεται· διότι ἐπὶ μὲν τῆς ἐτέρας ὄψεως τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3 σώζεται ἔτι τὸ πτηνόν, τὸ ἦμισυ τοῦ ἀνωθι αὐτοῦ δίσκου καὶ τμήμα μικρὸν τῆς περιφερείας τῆς σφραγίδος, τοῦ δὲ ὑπ' ἀρ. 4 ἡ ἐτέρα ὄψις φέρει ἔτι τὸν ἑνωτὸν σταυρὸν καὶ τὸ σημεῖον τὸ ἔχον σχῆμα δέλτα μετὰ τμήματος τῆς ἐλλειψοειδοῦς περιφερείας. Μετ' αὐτῶν εὐρέθησαν καὶ δύο ἄλλα τεμάχια ὁμοῖα, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τοῦ ἐνός ἔχοντος πάχος 0,012 μ. οὐδὲν ἐπιγραφικὸν σημεῖον διακρίνεται, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐτέρου, οὗ τὸ πάχος εἶναι 0,014 μ., σώζονται ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ἐπιφανειῶν τμήματα μόνον μικρὰ τῶν περιφερειῶν τῆς σφραγίδος. Εἰς τί ἐγρησόμενον αἱ πλάκες αὗται ἀγνοῦν περὶ τῶν ἐπιγραφῶν ὁμοῦ ἐλάβομεν τῇ φιλικῇ μεσιτείᾳ τοῦ κ. Wolters παρὰ τοῦ ἐν Βερολίῳ καθηγητοῦ Eriman ἐπιστολὴν, ἐν ᾗ οὗτος γράφει ὅτι, ἐπειδὴ τὰ δύο δημοσιευόμενα τεμάχια εὐρέθησαν ὁμοῦ, εἶναι πιθανὸν ὅτι φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοῦ βασιλέως καὶ ἀναγινώσκει ἐπὶ μὲν τοῦ ὑπ' ἀρ. 3 τὴν ἀρχὴν, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐτέρου τὸ τέλος τοῦ ὀνόματος βασιλέως τινὸς Ἀμενόφιου μετὰ τῶν κοινῶν πᾶσι τοῖς Φαραῶν ἐπιθέτων υἱὸς τοῦ Ρᾶ καὶ ζωῆ δουρηθείς· ἐκ τῶν τριῶν δὲ ὁμωνύμων βασιλέων τῆς 18^{ης} δυναστείας, εἰς οὗς δύνανται ν' ἀνήκωσιν αἱ ἐπιγραφαί, πιστεύει ὁ Eriman ὅτι πρόκειται πάλιν περὶ Ἀμενόφιου τοῦ τρίτου, διότι οὗτος ἐβασίλευσε τεσσαράκοντα περίπου ἔτη, ἐν ᾧ ὁ δεῦτερος ὀλίγον μόνον χρόνον, ὁ δὲ τέταρτος μόνον ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας του ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦτο¹.

¹ Τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Eriman παραθέτω αὐτολεξεί καὶ ἐν

Αί ὑπὸ τῶν μνημείων τούτων μαρτυρούμεναι σχέσεις τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν μετὰ τῆς Αἰγύπτου κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐπιρρίπτουσι νέον φῶς ἐπὶ εἰδήσεων ἐξ αὐτῶν τῶν Αἰγυπτίων προερχομένων· διότι ἡδὴ Τούθμωσις (Thutmos), ὁ τρίτος, οὗ τρίτος διάδοχος εἶναι ὁ πλειστάκις μνημονευθεὶς Ἀμένωσις, καυχᾶται ἐν ἐπιγραφαῖς, ὅτι οἱ βασιλεῖς τῆς Φοινίκης καὶ τῶν νήσων τῆς μεγάλης θαλάσσης εἶναι φόρου ὑποτελεῖς αὐτῷ· ὁ Ἄμμων λέγει πρὸς τὸν βασιλέα· σοὶ δίδω νὰ καταστρέψῃς τοὺς λαούς, οἵτινες οἰκοῦσιν ἐν τῷ κλίπῳ τῆς θαλάσσης . . . σοὶ δίδω νὰ καταστρέψῃς τοὺς Λαυαῶνς (ἢ ἀνάρχους τοῦ ὀνόματος φαίνεται ὅτι εἶναι βεβαία)· αἱ νῆσοι τῶν Λαυαῶν ὑπόκεινται τῇ ἰσχύϊ τοῦ πνεύματός σου· οἱ ἐμοῦ βλέπουσι τὴν μεγαλειότητά σου κτλ.¹ Διὰ τῆς φράσεως νῆσοι τῆς μεγάλης θαλάσσης ἐννοοῦνται βεβαίως αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου ἐν γένει μετὰ τῶν παραλίων τῆς Πελοποννήσου πιθανῶς, οὐχὶ μόνη ἡ Κύπρος. Ὅτι δὲ αἱ νῆσοι αὗται ἦσαν ὑποτελεῖς τῇ Αἰγύπτῳ, τοῦτο βεβαίως εἶναι ἀπλῆ τοῦ Φαραῶ καύχησις· ὅπως δὴποτε ὅμως οὗτος εἶχεν ἀκούσει περὶ τῶν νησιωτῶν καὶ ἐκείνοι βεβαίως περὶ αὐτοῦ καὶ ἀνταλλαγὰι προϊόντων ἐγίνοντο. Ἡ ἐπιμιξία δ' αὕτη, ἕσον μικρότερα τῆς μετὰ τῆς Συρίας καὶ ἂν ὑποτεθῆ, ὅμως ἐξαρκεῖ πρὸς τὸν σκοπὸν ἡμῶν· διότι ἀκριβῶς διὰ μετρίας ἐπιμιξίας ἐξηγεῖται τὸ ἐν γένει ἁμογενὲς καὶ σχετικῶς ἀνεξάρτητον τῆς μυκηναίας τέχνης ἀπέναντι τῆς αἰγυπτιακῆς καὶ τὸ ὅτι δὲν εἰσέδυσαν καὶ εἰς αὐτήν, ἕσον μέχρι τοῦδε εἶναι γνωστόν. σύμβολα καθαρῶς αἰγυπτιακά, ὅσα ὁ περωτὸς δίσκος καὶ ἄλλα.

Ὅτε τὰ δένδρα λοιπὸν οὔτε ἡ παρατηρουμένη αἰγυπτιακὴ ἐπίδρασις ἐπὶ τῆς μυκηναίας τέχνης τῷ πρωτοτύπῳ ἕνεκα τῆς ἰδιαιτέρας σημασίας του· Es ist nun bereits das dritte Mal, dass der Name Amenophis' III auf Alterthümern der mykenischen Periode gefunden wird und man kann dem gegenüber nicht mehr von Zufall sprechen; sie gehören gewiss zum Theil seiner Zeit an. Die Regierungszeit Amenophis' III wird neuerdings auf die Jahre 1440-1400 v. Chr. geschätzt, was im Wesentlichen richtig sein dürfte. Προσθέτω, ὅτι τὸν χρονολογικὸν τοῦτον ὄρισμόν τῆς μυκηναίας ἐποχῆς ἐπικυροῦσιν αἱ νεώταται καὶ σπουδαιόταται ἐν Αἰγύπτῳ ἀνακαλύψεις τοῦ Flinders Petrie, οὗ τὸ βιβλίον Kahun, Gurob and Hawara, London 1890, δὲν εἶδον ὀπισθεν, γινώσκω δὲ μόνον ἐκ τοῦ Archæol. Anz. 1891 σ. 37 ἐξ. (Winter). Ἠρῶν. καὶ Journal of hell. Studies 1890 σ. 274 (Flinders Petrie).

¹ Maspero, hist. anc. de l'Orient σ. 202.—E. Mayer, Gesch. des Alterth. I σ. 234.

ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τὸ ἀργυροῦν ἀργεῖον δὲν ἐποικίθη ἐν Ἑλλάδι· ἀλλὰ καὶ θετικὴν ἀπόδειξιν περὶ τοῦ ἐναντίου οὐδεμίαν ἔχομεν· περίεργος ὅμως πάντως εἶναι ἡ συμφωνία τῆς παραστάσεως τοῦ ἀργεῖου μετὰ τῆς παρ' Ἡσιόδῳ περιγραφῆς ὁμοίου θέματος (Ἄσπις 237 ἐξ.), ἣν ἀνέφερα ἡδὴ· οἱ στίχοι αὐτοῦ ἔχουσιν ὡς ἐξῆς :

οἱ δ' . . .

ἄνδρες ἐμαρκάσθην, πολεμῆια τεύχε' ἔχοντες,
τοὶ μὲν ὑπὲρ σφετέρης πόλιος σφετέρων τε τοκῆων
λοιγὸν ἀμύνοντες, τοὶ δὲ πρᾶθειν μεμκῶτες·
πολλοὶ μὲν κέατο, πλέονες δ' ἔτι δῆριν ἔχοντες
μάκρηνθ'· αἱ δὲ γυναῖκες εὐδμήτων ἐπὶ πύργων,
χάλκιον, ὄζυ βῶων, κατὰ δ' ἐδρύποντο παρειάς,
ζωῆσιν ἱκελαί, ἔργα κλυτοῦ Ἡφαιστῆιο.
ἄνδρες δ', οἱ πρεσβῆες ἔσαν γῆρας τε μέμακρον,
ἄθροοι ἔκτασθεν πυλέων ἔσαν, ἂν δὲ θεοῖσι
χεῖρας ἔχον μακάρεσσι, περὶ σφετέροισι τέκεσσι
δειδιότες· τοὶ δ' αὖτε μάχην ἔχον.

Δὲν φαίνεται ὡσεὶ εἶχεν ὁ Ἡσιόδος πρὸ ὀφθαλμῶν παρὰστασίν τινα καθ' ὅλα ὁμοίαν τῇ τοῦ ἡμετέρου ἀργεῖου, ὅταν ἐποίει ταῦτα; ἰδίως δὲ ἄξιον προσοχῆς εἶναι, ὅτι ὁ ποιητὴς ἀναφέρει καὶ τοὺς γέροντας, οἵτινες ἐκτὸς τῶν πυλῶν ἰστάμενοι παρακλουθούσι τὴν μάχην μετ' ἀγωνίας· διότι τούτους ἀναμφιβόλως παριστώσιν ἐπὶ τοῦ ἀργεῖου οἱ πρὸ τῆς πύλης δύο ἄνδρες, οἵτινες τὰς δεξιὰς πρὸς τοὺς μαχομένους ἐκτείνοντες σχεδὸν ἀσυνειδήτως ὡσεὶ ἤθελον νὰ ὀράμωσι πρὸς βοήθειάν των, δεικνύουσι διὰ τοῦτου τὴν κατέχουσαν αὐτοὺς συγκίνησιν, ἣ δὲ πλήρης, μέχρι τῶν γονάτων καθήκουσα ἐσθῆς φανερόντι τὴν προβεβηκυῖαν ἡλικίαν των. Ἄμεσος σχέσις μετὰ τοῦ ἀργεῖου καὶ τῆς ἐν τῇ Ἄσπιδι περιγραφομένης παραστάσεως¹ οὐδεμία ὑπάρχει, οἱ τεχνῖται ὅμως ἀμφοτέρων ἐνεπνεύσθησαν ὑπὸ τῶν αὐτῶν γεγονότων καθ' ὁμοίον τρόπον καὶ ὁῦ, ἂν δὲν ἀπατώμαι, κατὰ τρόπον διάφορον ἢ οἱ συνάδελφοί

¹ Ὁ Ἡσιόδος περιγράφει ἔργα οὐχὶ φανταστικά, ἀλλὰ τὰ ὅποια εἶδε· πρὸλ. Sittl, Jahrb. des arch. Inst. 1887 σ. 182 ἐξ. Ὅρα καὶ Löschke, Archæol. Zeitung 1881 σ. 46, ὅστις ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ θῆρα τοῦ λαγυροῦ (Ἄσπις 302 ἐξ.) εὐρηται καὶ ἐπὶ μυκηναίων καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων ἐκ Βοιωτίας, Μήλου, Ῥόδου κ. ἄ. ἀργεῖων, τῶν ἁμέσως εἰς τὸν μυκηναῖον τρόπον προσκολλημένων καὶ τὴν μυκηναῖαν παράδοσιν ἔτι διασωζόντων· ὥστε δὲν στερεῖται πιθανότητος καὶ ἡ παραδοχὴ ἐμμέσου σχέσεως μετὰ τοῦ ἀργυροῦ ἀργεῖου καὶ τῆς Ἄσπιδος διὰ τοιαύτης παραδόσεως.

των ἐξ ἀνατολῆς· διότι ἐπὶ τῶν αἰγυπτιακῶν, τῶν ἀσσυριακῶν καὶ τῶν ἀπὸ τούτων ἀμέσως ἐξαρτωμένων μνημείων ὁ ἕτερος τῶν ἀντιπάλων στρατῶν, συνήθως οἱ πολιορκούμενοι, παρίστανται πάντοτε ἠττώμενοι, διότι οἱ τεχνίται ἐκείνων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰς πράξεις ἡγεμόνων ὡς χρονολογοῦντες ἐξυμνοῦντες δὲν ἠδύναντο νὰ παραστήσωσιν αὐτούς ἠττωμένους, ἢ ἀπλῶς ἀνιχνεύουσιν νὰ νικήσωσιν· ἐπὶ τοῦ δημοσιευομένου ἀγγείου ὁμοίως, ἂν καὶ δυστυχῶς μόνον οἱ πολιορκούμενοι σώζονται, ὁμοίως ἐκ τῶν χειρονομιῶν τῶν γυναικῶν δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἡ μάχη εἶναι ἀμφίροπος· διότι ὁ τεχνίτης τοῦ ἀγγείου, ὅπως καὶ ὁ Πισίοδος, ἀπλῶς μάχην ἀκμάζουσαν ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ καὶ τὸ κατώρθωσε μετὰ δεξιότητος οὐχὶ μικρᾶς. Ἐν γένει διαπνέει τὰς παραστάσεις τοῦ τε ἀγγείου καὶ τῆς Ἀσπίδος πνεῦμα ἐλευθερώτερον καί, ἵνα εἶπω οὕτω, δημοτικώτερον ἢ ὅσον εὐρίχται συνήθως ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν μνημείων. καὶ τὸ πνεῦμα τοῦτο διαφαίνεται ἐν τε τῇ ὄλῃ συλλήψει καὶ ταῖς λεπτομερείαις, ὧν ἡ μᾶλλον τὴν ἡμετέραν συμπάθειαν κινουσα εἶναι ἢ τῶν πρὸ τῆς πόλεως γερόντων.

Γ

Τὸ ἐν πίν. 2, 4 καὶ 4² εἰς φυσικὸν μέγεθος ἀπεικονισθὲν ἀγαλμάτιον εἶναι γαλλοῦν καὶ ἀνεκαλύφθη πέρυσιν (1890) ἐν Μυκῆναις, ὁμοίον δ' αὐτῷ εἶχεν εὑρεῖ πρὸ πολλοῦ ὁ Schliemann ἐν Τίρυνθι, ὁ δὲ ἐδημοσίευσεν ἤδη, ἐν Mycènes σ. 64 εἰκ. 12 καὶ ἐν Tiryns σ. 187 εἰκ. 97· αἱ εἰκόνες ὁμοίως ἐκεῖναι εἶναι ὅλως ἀνεπαρκεῖς, διότι τὸ ἀγαλμάτιον ἐδημοσιεύθη ὅπως εἶχεν εὑρεθῆ· ἤδη δὲ καθαρῶς ἀπεικονίσσαμεν ἡμεῖς αὐτὸ καὶ πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ πίνακι (ἀρ. 1) εἰς μέγεθος μικρότερον τοῦ πραγματικοῦ (ὕψος ἔχει 0,09 μ.) κατ' ἰχνογράφημα τοῦ Gilliéron, ὅστις καὶ πάντα τὰ λοιπὰ ἐπὶ τῶν πινάκων 2 καὶ 3 ἀντικείμενα ἐσχέδιασεν. Ἡ ὁμοιότης μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀγαλματίων εἶναι ἀληθῶς μεγίστη· ἀμφότερα παριστώσιν ἄνδρα γυμνὸν τὰ ἄλλα πλὴν διαζώματος βραχέος, ὄρθιον, ἀνέχοντα τὴν δεξιὰν καὶ προβάλλοντα τὴν ἑτέραν, διότι δι' αὐτῆς ἐκράτει ἀναμριβόλως ἀσπίδα, ὡς εἶναι τοῦτο ὄφρα πρὸ πάντων ἐν τῷ ἐκ Μυκηνῶν, οὗ ὁ πῆγχος φαίνεται ὀλίγον πεπιεσμένος πλησίον

τοῦ καρποῦ· δὲν ὑπάρχουσιν ὁμοίως ἄλλα ἴχνη ἀσπίδος ἢ τελαμῶνος· ἐν τῇ ὑψομένῃ δεξιᾷ ἐκράτουν ἀμφότερα βεβαίως ὄφρα, ὡς εἶκασεν ἤδη ὁ Schliemann. Ἐσθῆτα φοροῦσιν ἀμφότερα ὡσαύτως ὁμοίαν ἐν τοῖς κυρίοις, διαφέρουσιν δὲ μόνον ἐν λεπτομερείαις· οὕτω τὸ ὑψηλὸν κάλυμμα τῆς κεφαλῆς παρὰ μὲν τῷ ἐκ Μυκηνῶν εἶναι ἀπλῶν, παρὰ τῷ ἄλλῳ ὁμοίως ἔχει ὀπίσω βραδύσεις λεπτάς· τὸ δὲ διαζώμα τοῦ ἐκ Μυκηνῶν — ἐνεκα τῆς ἀδεξιότητος τοῦ τεχνίτου πιθανῶς — ὁμοιάζει πρὸς βραχέως ἀναξυρίδας σχηματιζούσας ἐμπρὸς μεγάλην πτυχὴν καὶ ἐξαρτωμένας ἀπὸ τοῦ ἁριστεροῦ ὤμου διὰ τελαμῶνος· ὁφείλομεν ὁμοίως νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἐπὶ τοῦ στήθους σχεδὸν οὐδέλως διακρίνεται ὁ τελαμῶν. Τὸ ἐκ Τίρυνθος φορεῖ τεμάχιον ὑφάσματος κεκοσμημένου κάτω διὰ γραμμῶν ἐγχαράκτων ὀρίζοντιών, μεταξὺ δὲ τῶν σκελῶν διὰ δύο ἄλλων λισσῶν, αἵτινες βεβαίως δηλοῦσι τὴν ὡάν τοῦ ὑφάσματος. Τὰ ὑπὸ τοὺς πόδας ἀμφότερων λείψανα τοῦ χυτηρίου μαρτυροῦσι περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῶν ἀγαλματίων· πρὸς Perrot et Chipiez III σ. 404· πρὸς ἀκριβέστερον ὁμοίως ἁρισμὸν τῆς ἐποχῆς χρησιμεύει παραβολὴ τοῦ ἐκ Μυκηνῶν ἀγαλματίου πρὸς τὸ παρὰ Schliemann, Tiryns πίν. 14 ἀγγεῖον¹, ἐφ' οὗ παρίστανται δύο ὀπλιῖται πρὸς δεξιὰ βαινόντες καὶ ὀπίσω αὐτῶν ἄρμα· τῶν ἀνδρῶν τούτων, μάλιστα τοῦ δευτέρου, τὸ δεξιὸν σκέλος φαίνεται ὡσαύτως ἐκφυόμενον ὀπισθεν παρὰ τὸ ἱερὸν ὄστρον, διότι ὁ τεχνίτης δὲν ἐγίνωσκε νὰ παραστήσῃ κάλλιον ἐν καταγραφῇ τὴν προβολὴν τοῦ ἑτέρου τῶν σκελῶν· ἀκριβῶς δὲ τὴν αὐτὴν ἀδεξιότητα βλέπομεν καὶ ἐν τῷ ἐκ Μυκηνῶν ἀγαλματίῳ ὡς ἀποδεικνύει ἡ ὑπ' ἀρ. 4² ὄψις, ἐφ' ἧς τὸ δεξιὸν σκέλος ἐκφυέται ὡς οὐρὰ ἀπὸ τοῦ κορμοῦ². Τὸ Τίρυνθιον, ὅπως ἐν γένει φαίνεται νεώτερον, εἶναι καὶ κατὰ τοῦτο τελειότερον. Τὸ ἐκ Μυκηνῶν ὁμοίως ἀγαλμάτιον καὶ τὸ ἐκ Τίρυνθος ἀγγεῖον, ἐν οἷς τὸν αὐτὸν ἀδέξιον τρόπον παραστάσεως εὐρίσκομεν, πρέπει νὰ ἴγαι σύγχρονα· καὶ ἐπειδὴ τὸ ἀγγεῖον ἀνήκει εἰς περίοδον μεταβατικὴν ἀπὸ τοῦ μυκηναίου εἰς τὸν καθαρῶς γεωμετρικὸν ρυθμὸν³, ἀκολουθεῖ ὅτι καὶ τὸ μυκηναῖον

¹ Καὶ παρὰ Schuchhardt Schliemanns Ausg. εἰκ. 132.

² Ἐπὶ τοῦ πράγματος ἡ ἐντύπωσις αὕτη εἶναι ἰσχυροτέρα ἢ ἐν τῇ εἰκόνι.

³ Πρὸς Schuchhardt ἔ. ἀ. σ. 159.

ἀγαλμάτιον εἰς τὴν αὐτὴν ἐπογχὴν ἀνάγεται, ἤτοι τὴν νεωτάτην μυκηναίαν· καὶ αὐτὴ δὲ ἡ σπάνις ἐν γένει χρυτῶν χαλκῶν εἰδωλίον ἐν τῇ μυκηναίᾳ τέχνῃ ἀποδεικνύει, νομίζω, τὴν σχετικῶς ὑστερωτέραν ἐμφάνισίν των ἐν αὐτῇ· διότι πλὴν τῶν δύο ἀγαλματίων ἀνδρῶν, ἐνός ζωαρίου οὐχὶ μακρὰν αὐτῶν ἀνακαλυφθέντος (πίν. 2, 3· ἴδε καὶ κατωτέρω) καὶ αἰγὸς καθημένης ἐκ τάφου τῆς Ἰαλυσοῦ (Furtwängler und Löschke, Myk. Vasen B 27) οὐδεμίαν ἄλλην ἐλόγλυφον εἰκόνα ζώου ἢ ἀνθρώπου χαλκῆν τῆς ἐπογχῆς ταύτης ἐνθυμοῦμαι ἐγώ¹· πιθανόν δὲ μοι φαίνεται, ὅτι τὰ ἔργα ταῦτα εἶναι ἐκ τῶν πρώτων δειγμάτων τέχνης νεωστὶ τότε εἰσαχθείσης εἰς Ἑλλάδα ἐκ Φοινίκης, διότι ὑπάρχουσιν ἄλλα φοινικικά², τὰ ὅποια παρουσιάζουσι μεγάλην ὁμοίτητα πρὸς τὰ ἡμέτερα ἀγαλμάτια, ὡς παρετήρησεν ἤδη τοῦτο ὁ Schliemann (Tiryns σ. 187). Ἴσως μάλιστα αὐτὰ ταῦτα τὰ δημοσιευόμενα ἀγαλμάτια — ἢ τὸ ἕτερον αὐτῶν — οὐδόλως ἐποιήθησαν ἐν Ἑλλάδι, διότι ὁμολογουμένως ἔχρουσι πολὺ τὸ ξενότροπον καὶ ἐν ἄλλοις καὶ ἐν τῇ καταγραφῇ τοῦ προσώπου, τοῖς λίαν ἀπέχουσι μεγάλους ὠτίαις καὶ τῷ καλύμματι τῆς κεφαλῆς, τὸ ὅποιον αἰγυπτιάζει πολὺ μᾶλλον ἢ ἐν ἄλλοις μυκηναίοις ἔργοις.

Εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα περὶ τῆς ἐπογχῆς τῶν ἀγαλματίων ἀγόμεθα καὶ ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῆς ἐπιχώσεως, ἐν ἣ τὸ ἐκ Μυκηνῶν εὐρέθη, διότι περὶ τοῦ ἐκ Τίρυνθος δὲν ὑπάρχουσιν ἀκριβεῖς πληροφορίες· πρὸς τοῦτο ἀνάγκη εἶναι νὰ ἐκθέσωμεν ἐν ὀλίγοις τὰ περὶ τῶν ἐν Μυκῆναις ἀνασκαφῶν τοῦ 1890, αἵτινες καὶ ἄλλως παρέχουσιν οὐχὶ μικρὸν ἐνδιαφέρον. Βορειοανατολικῶς τῆς πύλης τῶν λεόντων, μεταξὺ τοῦ περιβόλου τῆς ἀκροπόλεως καὶ τῶν ἐρειπίων οἰκιῶν μεταγενεστέρων, σημειωθεῖσων ἐν τῷ χάρτι τοῦ Steffen, ἀνεκαλύφθησαν ἄλλων οἰκιῶν ἐρείπια ἀνηκουσῶν μὲν ἀναμνησθητέως εἰς τὴν μυκηναίαν ἐπογχὴν, ἀλλὰ διαφόρων ἐν τισὶν ὄχι ὀλίγον τοῦ τε ἀνακτόρου καὶ τῆς οἰκίας, ὧν τὰ σχέδια ἐδημοσιεύθησαν ἐν τοῖς Πρακτικαῖς τοῦ 1886 πίν. 4. Οἱ τοῖχοι αὐτῶν εἶναι μὲν ἐκτισμένοι, ὡς

καὶ οἱ τοῦ ἀνακτόρου ἐκ λίθων ἀργῶν καὶ μικρῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μετὰ πηλοῦ, δὲν φέρουσιν ὅμως χρῖσμα ἐξ ἀσβέστου, ἀλλ' οὔτε — σήμερον τοῦλάχιστον — ἀπλοῦν ἐκ πηλοῦ· ἔπειτα δὲν παρετήρησα ἐν αὐτοῖς ἔγνη τῶν ὀριζοντίων ξυλίνων δοκῶν, ὧν ἡ ὑπαρξίς ἐν τοῖς τοίχοις τοῦ ἀνακτόρου καὶ τῆς οἰκίας (Πρακτικά 1886 σ. 72), ὡς καὶ ἐν τῷ ἀνακτόρῳ Τίρυνθος (Schliemann, Tiryns σ. 291), διὰ πολλῶν ἐβεβαιώθη. Τῶν δωματίων τῶν οἰκιῶν τούτων τὸ ἔδαφος ἀποτελεῖται ἐκ στρώματος λίθων ἀργῶν, ἐπὶ τούτου δὲ κεῖται ἄλλο στρώμα οὐχὶ παλὸν γῆς πεπατημένης, ὡς παρετηρήθη τοῦτο καλῶς μάλιστα ἐν ἐνὶ δωματίῳ κατέγοντι τὴν ΒΔ γωνίαν τῆς ἀκροπόλεως· ἔδαφος κεκρισμένον οὐδὲν τῶν δωματίων ἔχει. Οἱ τοῖχοι ὑψοῦνται σήμερον ἔτι σχεδὸν δύο μέτρα ἀνωτέρω τῆς ἐκ γῆς πεπατημένης στρώσεως, ἐν τοῖς πλείστοις τῶν δωματίων δὲ δὲν φαίνονται σημεῖα θυρῶν, ἐξ οὗ ἀκλουθεῖ, ὅτι κατέβαινον εἰς αὐτὰ διὰ κλιμάκων· ὅτι δὲ οἱ τοῖχοι οὗτοι δὲν εἶναι ἀπλοὶ τοῖχοι θεμελίωσι, ἀλλ' ἀληθεῖς τοῖχοι περιβάλλοντες δωματία, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῆς στρώσεως τοῦ ἔδαφους καὶ ἐκ τῆς μεταξὺ τῶν τοίχων ἐπιχώσεως, ἣτις ἀπετέλετο ἐξ ἐρειπίων — πηλοῦ καὶ λίθων ἐκ τοίχων καταρρύντων — ἀναμειγμένων μετὰ τέφρας, τεμαχίων ἀργείων καὶ ὀστῶν ζώων, ὧν ἐνιαχοῦ πλῆθος πολὺ εὐρέθη· ἀλλὰ καὶ ὑπόγεια δὲν ἦσαν ταῦτα τὰ στερούμενα θυρῶν δωματία, διότι ἀπεκαλύφθησαν τμήματα διαδρόμων ἢ ὁδῶν στενῶν¹, ὧν τὸ ἔδαφος κεῖται χαμηλότερον πολὺ τοῦ σωζομένου ὕψους τῶν τοίχων· εἶναι λοιπὸν πιθανόν, ὅτι ἐπὶ τῶν δωματίων, περὶ ὧν ὁ λόγος, ὑπῆρχον ὑπερῶα, εἰς ἃ ἀνήρχοντο ἀμέσως ἀπὸ τῶν ὁδῶν διὰ κλιμάκων, ἀπ' αὐτῶν δ' ἔπειτα κατέβαινον εἰς τὰ σωζόμενα δωματία, τὰ ὅποια δὲν δύνανται νομίζω νὰ ἐχρησίμευσον ἢ ὡς ταμιεῖα². Ὅμοια δὲ ἀκριβοῦς εἶναι καὶ τὰ ἐρείπια οἰκιῶν, ἃ ὁ Schliemann (Mycenes σ. 206) ἀνεκάλυψε πρὸ ἐτῶν πρὸς μεσημβρίαν τοῦ περιβόλου τῶν τάφων ἀποτελούμενα ἐκ πλειόνων

¹ Ἐν τῇ φηθολωτῇ ἐσχάτως ἀνακαλυφθέντι ἐν τῷ δήμῳ Ἀβίας τῆς Λακωνικῆς ἦκουσα ὅτι εὐρέθη χαλκῶν εἰδωλίον βούς, ἀλλὰ δὲν εἶδον αὐτό.

² Ὁρα Perrot et Chipiez III εἰκ. 277 καὶ 304.

¹ Μία τῶν ὁδῶν τούτων παρὰ τὸν περιβόλον τῆς ἀκροπόλεως ἔχει πλάτος 1,20 μ., ὃ δὲ παρ' αὐτὴν τοῖχος οἰκίας σώζεται μέχρις ὕψους 2 μ., ἐν αὐτῇ δὲ φαίνεται τὸ κατώτατον μέρος ἀνοίγματος θύρας εἰς εὐχῆς 1,80 μ. ἀπὸ τῆς ὁδοῦ. Ἰπὸ τὸ ἔδαφος δὲ τῆς ὁδοῦ ὑπάρχει ὑπόνομος πρὸς ἔκροχον τῶν ὑδάτων.

² Ὁρείλω ἦμος νὰ παρατηρήσω, ὅτι τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἀκροπόλεως Μυκηνῶν δὲν ἀνεσκάφη ἔτι ἐντελῶς, ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν γνώμην ὀριστικὴν.

δωματίων, τὰ ὅποια δὲν ἔχουσι πάντα θύρας, ἂν καὶ σώζονται οἱ τοῖχοι τῶν εἰς ἰκανὸν ὕψος.

Περὶ τῆς ἐποχῆς τῶν ἐρειπίων τούτων ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἀνάκτορα θὰ εἰπωμέν τινα κατωτέρω, περὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ὅμως γενομένων εὐρημάτων κατὰ τὰς περυσινὰς ἀνασκαφὰς παρατηροῦμεν, ὅτι πολλά, ἴσως τὰ πλεῖστα ἀνήκουσιν εἰς τὴν νεωτέραν μυκηναίαν περίοδον· οὕτω ἀνεκαλύφθησαν εἰς δύο μέρη δύο μικροὶ θησαυροὶ χαλκῶν ἀντικειμένων κεκρυμμένοι μετὰ τῶν λίθων τοίχων, ὅπως σωθῶσιν, ὡς εἰκάξω, ἀπὸ διαρπαγῆς ἢ κλοπῆς· ὁ ἕτερος τούτων εὐρέθη ἀληθῶς ἔξω τῶν ἐρειπίων, περὶ ὧν ὁμιλοῦμεν, τὰ ἐκάτερον αὐτῶν ὅμως ἀποτελοῦντα πράγματα εἶναι τόσον ὅμοια ἀλλήλοις, ὥστε ἀναμφιβόλως συγχρόνως ἢ σχεδὸν συγχρόνως κατετέθησαν ἐκεῖ. Τὰ πράγματα ταῦτα ἦσαν τοῦ μὲν ἐνός θησαυροῦ τέσσαρες πελέκεις ἀμφιστόμοι, ὡς οἱ συνήθεις· τρία ξίφη, ὡς τὸ παρὰ Schliemann Mycènes σ. 244 εἰκ. 238, μήκους 0,40 μ., 0,37 μ. καὶ 0,345 μ.· μία μάχαιρα ἔχουσα λαβὴν ὁμοίαν ταῖς τῶν ξιφῶν τούτων· δύο ξίφη, ὧν τὸ ἕτερον ἀπεικονίσθη ἐν πίν. 2, 5, μήκους 0,65 καὶ 0,41 μ.· ἄλλο ξίφος μήκους 0,50 μ.¹ ὅμοιον τῷ ἐν Mycènes σ. 222 εἰκ. 221· ἐν ξυρὸν ὅμοιον ἀκριβῶς τῷ ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1888 πίν. 9, 18 ἐκ τάρου μυκηναίου· εἰς δίσκος κατόπτρου μετὰ δύο μικρῶν ὀπῶν διὰ τὴν λαβὴν, ὡς ὁ ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1888 πίν. 9, 19· δύο μικρὰ δισκάρια (διαμ. 0,035 μ.) ἐξ ἐλάσματος λεπτοῦ φέροντα ἐκτύπους ῥόδακας· πέντε σφηνειδῆ ἐργαλεῖα· μαχαίρια μικρὰ δέκα καὶ τρία, ὧν τὰ ἑπτὰ ὀρεπανοειδῆ· ἄκτῳ αἰχμαλ βελῶν τετράπλευροί· δύο λαβίδες· ταινίαι λεπταὶ ἄνευ κοσμημάτων· εἰς χαλινὸς ἵππου πιθανῶς καὶ τινα ἄλλα μικρότερα· μετὰ τῶν αὐτῶν εὐρέθη καὶ σύρμα χρυσοῦν σπειροειδές, ὡς τὰ ὑπὸ Schliemann (Myc. εἰκ. 529) δημοσιευθέντα. Ὁ ἕτερος θησαυρὸς περιελάμβανε πάλιν πελέκεις ἀμφιστόμους, μαχαίρια ὀρεπανοειδῆ, ἐργαλεῖα σφηνειδῆ, τμημα ξίφους ὡς τὸ ἐν πίν. 2, 5, τὸ ἐν πίν. 3, 6 χαλκοῦν ἐργαλεῖον, οὗ ἡ χρῆσις μοι εἶναι ἄγνωστος² καὶ τεμάχιον ὀγκῶδες χαλκοῦ ἀκατεργαστόν. Ὁμοία ἢ σχεδὸν ὅμοια ξίφη εὐρέθησαν καὶ ἀλλαχοῦ, ἥτοι

ἐν τάρῳ τῆς Ἰαλυσοῦ (Furtwängler und Luschke ἔ. ἀ. D II σ. 8) ἐν μήκους 0,50 μ., ἐν Κερκύρῳ μετὰ ἀγγείων μυκηναίου ῥυθμοῦ (Journal of hell. Studies 1867 σ. 449 πίν. 83) ἄλλο ἐν Κερκύρῳ καὶ τέταρτον ἐν κορινθιακῷ τάρῳ¹, πλείονα δέ, ὀλίγον τι διάφορα ὅμως ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ (Helbig ἔ. ἀ.)· πέρυσι δ' εὗρον ἐγὼ ἐν τῷ παρὰ τὴν Σπάρτην Ἀμυκλαίῳ ἄλλο παρεμπερές, σιδῆρεον ὅμως. Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ἀμφιβολία, ὅτι ταῦτα εἶναι χαρακτηριστικὰ τῆς μεταβατικῆς ἀπὸ τῆς ἀκραϊκῆς μυκηναίας εἰς τὴν μετὰ ταῦτα περίοδον. Ἐπειτα ἀνεκαλύφθησαν ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῶν οἰκιῶν τούτων καὶ ἄλλα τινὰ ἀντικείμενα, τὰ ὅποια ὡσαύτως κατὰ τὴν γνώμην μου ἀνήκουσιν εἰς τὴν αὐτὴν μεταβατικὴν περίοδον, ἥτοι δύο κεφαλαὶ βοῶν διάφοροι τῶν συνήθων ἐκ Μυκηνῶν, ἀλλ' ὅμοιαι ταῖς ὁποίαις εὐρέθησαν πάλιν ἐν τῷ Ἀμυκλαίῳ², καὶ δύο πόρπαι τύπου διαφόρου τοῦ τέως ἐκ Μυκηνῶν γνωστοῦ καὶ νεωτέρου, νομίζω, οὐχὶ ὅμως βεβαίως κατὰ πολὺ, διότι ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐρειπίοις εὐρέθη καὶ μία ἐκείνου τοῦ τύπου, οἷα δηλαδὴ ἢ ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1888 πίν. 9, 12 δημοσιευθεῖσα, ἔπειτα δὲ διότι ἀμφότεροι συγχρόνως ἀπαντῶσι καὶ ἐν ταῖς terramare τῆς Ἰταλίας³· τῶν ἐκ Μυκηνῶν νέων πορπῶν ἢ μία ἀπεικονίσθη ἐν πίν. 3, 5, ἢ δ' ἑτέρα κατὰ τὸ ἥμισυ σωζομένη διαφέρει ταύτης μόνον κατὰ τοῦτο, ὅτι δὲν φέρει τὰ κοσμηματικὰ ἐγγράγματα, ἀντ' αὐτῶν ὅμως ἓνα κόμβον εἰς τὴν ἀρχὴν (καὶ ἄλλον ἀναμφιβόλως εἶχεν εἰς τὸ πέρασ) τοῦ πεπλατυσμένου μέρους· ἄλλην πόρπην ὁμοίαν κατὰ τὸ σχῆμα τῇ δημοσιευομένῃ, ἀλλ' ἄνευ κοσμημάτων, εὐρεθεῖσαν δ' ἐν Θεράπναις οὐχὶ μακρὰν τοῦ ἱεροῦ τοῦ Μενελάου, κατέχει τὸ μουσεῖον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας⁴.

¹ Undset, Études sur l'âge de bronze de la Hongrie I σ. 151. Τὸ βιβλίον, ὃ ἐγὼ δὲν εἶδον, ἀναφέρει ὁ Helbig hom. Epos I ἐκδ. σ. 249, ἐνθα καὶ ἀπεικονίζεται τὸ ἐκ Κερκύρας.

² Περὶ αὐτῶν ἀνέφερον ἤδη ὁ Wolters, Mitth. des athen. Inst. 1890 σ. 350, ὃ ἀ δημοσιεῖται δὲ προσεχῶς καὶ εἰγμα ἐν τῇ Ἐφημερίδι ταύτῃ. Ἐκ Μυκηνῶν πρὸς τὴν παρὰ Schliemann, Mycènes 5^η ἀριθ. 160 εἰκόνα.

³ Undset, Zeitschr. für Ethnol. 1889 σ. 205 εἰκ. 1-4· ὁ Undset λέγει ὅτι προέρχονται ἀμφότεροι οἱ τύποι aus der noch reinen und nicht spätesten italischen Bronzezeit. — Τὴν γνώσιν τῆς διατριβῆς ταύτης ὄφελον εἰς τὸν κύριον Wolters.

⁴ Εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἐποχὴν ὑπάγεται καὶ τὸ γνωστὸν ἐκ Μυκηνῶν ἀγγεῖον τῶν πολεμιστῶν, τὸ ὑπὸ τοῦ Schliemann ἀνακαλυφθὲν ἐν τοῖς πρὸς Μ τοῦ περιβόλου τῶν τάρων

¹ Τῆς λαβῆς τὸ ἄκρον λείπει, ὥστε ἀρχικῶς εἶχε καὶ τοῦτο τὸ αὐτὸ μέγεθος περίπου, ὃ τὸ παρὰ Schliemann, ἥτοι 0,60 μ.

² Μήκος ἔχει τοῦτο 0,235 μ. καὶ πᾶχος τῆς λεπίδος 0,004 μ.

Πρὸς τούτοις ἀναφέρω, ὅτι ἐν ἐνὶ τῶν δωματίων τούτων ἀνεκαλύφθησαν τέσσαρες τάφοι, δύο δ' ἐν ἄλλοις, ἅπαντες μικροὶ — εἷς ἔχει μῆκος 0,32 μ. καὶ πλάτος 0,42 μ., ἄλλος μῆκ. 0,60 μ. καὶ πλ. 0,45 μ. περίπου — πρωτοφανεῖς ἐν Μυκῆναις, ἐκ πλακῶν ἐκτισμένοι καὶ ὁμοίως κεκαλυμμένοι, πάντες δ' ἀνεξαιρέτως περιεῖχον ὄστᾶ παιδῶν· ἐν ἐνὶ εὐρέθῃ μεταξὺ τῶν ὄστων καὶ χαλκῆ βελόνῃ ἐν ἄλλῳ δὲ πάλιν χαλκῆ βελόνῃ¹ καὶ δύο ἀγγεῖα πήλινα, ὧν τὸ μὲν ἐν εἶναι πρόχους κεκοσμημένην περὶ τοὺς ὤμους διὰ τριγώνων πεπληρωμένων διὰ γραμμῶν διασταυρουμένων, τὸ δ' ἕτερον ἀπεικονίζομεν ἐν πίν. 3, 1 ἐκ μιᾶς ὄψεως· ἡ ἄλλη ὄψις κοσμεῖται, ἕπως καὶ ἡ ἀπεικονιζομένη, διὰ κύκλου παχέος, ἐντὸς ὅμοιος αὐτοῦ ὑπάρχουσι κατὰ τὸ μέσον τέσσαρες γραμμαὶ ὀριζόντιαι, ὧν αἱ ἐσώτεραι δύο πληροῦνται δι' ἄλλων διασταυρουμένων, ἄνωθι δὲ τῶν γραμμῶν τούτων εὐρήται ἐν

ἑρείπιοις, περὶ ὧν εἴπομεν ἤδη, ὅτι εἶναι καθ' ὅλα ὅμοια πρὸς τὰ πέρυσιν ἀνασκαφέντα, πράγματι δ' ὑπῆλθη ἤδη τὸ ἀγγεῖον ὑπὸ πολλῶν εἰς τὴν νεωτάτην περίοδον τῶν μυκηναίων (Furtwängler u. Lüschke Myk. Vasen σ. 70. — Schueblhardt, Schliemanns Ausgr. σ. 138), ὁ δὲ Milehshöfer (Anf. d. Kunst σ. 180) προβάλλων αὐτὸ πρὸς τὸ τοῦ Ἀριστονόφου παραδέχεται στενωτάτην σχέσιν τούτου μετὰ τῶν μυκηναίων· ὁ Arndt ὅμως (Studien zur Vasenk. σ. 4) ἐπινεύοντος καὶ τοῦ Wolters (Mitth. d. athen. Inst. 1889 σ. 215, 1) θεωρεῖ τὸ ἀγγεῖον τῶν πολεμιστῶν μετὰ τοῦ τοῦ Ἀριστονόφου καὶ τινῶν ἄλλων (ἐξ Ἀττικῆς, ἐνός δ' ἐκ Ρόδου) ἀποτελοῦντα ἰδίαν κατηγορίαν ἀπέχουσαν τῶν μυκηναίων. «Ἡ γνώμη αὕτη δὲν μοι φαίνεται ὀρθή· τὸ ἀγγεῖον τῶν πολεμιστῶν εἶναι βεβαίως μυκηναῖον, ὅπως μυκηναῖα εἶναι καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν βοῶν καὶ αἱ πόρπαι τοῦ νέου τύπου καὶ τὰ ξίφη, ἀλλ' εἶναι ἐκ τῶν νεωτάτων· περὶ τούτου πείθει με πρὸ πάντων ὁ τόπος τῆς εὐρέσεώς του, ἔπειτα δὲ καὶ ἡ παραβολὴ πρὸς ἄλλα ὅμοια κρημεῖα. π. γ. τὰς ἐκ τοῦ ἀνακτόρου Μυκηνῶν τοιχογραφίας (Ἀρχ. Ἐφημ. 1887 πίν. 11). Ἐν πίν. 3, 2 δὲ ἀπεικονίσταμεν τεμάχιον ἀγγεῖου εὐρεθέντος ἐν τοῖς ἑρείπιοις τῶν οἰκιῶν περὶ ὧν ὀμιλοῦμεν, οὗ γὰρ μὲν ἀληθῶς εἰς μέγα βάθος, ἀλλὰ μεταξὺ ἄλλων ἀγγείων τοῦ μυκηναίου βυθιοῦ· ἐπ' αὐτοῦ σώζεται κορμὸς ἀνδρὸς φοροῦντος χιτῶνα βραχὺν ἢ θώρακα, ἴσως ἀσπίδα καὶ κνημίδα, αἵτινες δὲν εἶναι περιδεδωμένοι ἐπὶ τῶν σκελῶν δι' ἱμάντων, ὡς αἱ τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἀγγεῖου τῶν πολεμιστῶν, λείπει δηλαδὴ ἐνταῦθα ἐν γνώρισμα χαρακτηριστικόν τῆς ἀνδρικής ἐνδυμασίας κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, καὶ ὅμοιος οὐδὲλως ἀμφιβαλλῶ ὅτι καὶ τοῦτο τὸ τεμάχιον εἶναι μυκηναῖον. Σχετικῶς πρὸς τὸν ὀλισμόν τῶν ἐπὶ τοῦ μεγάλου ἀγγεῖου πολεμιστῶν παραθέτω χωρίον τοῦ Ξενοφώντος (Ἰναβ. 5, 4, 12 ἐξ.) ἀναφερόμενον εἰς τοὺς παρὰ τὸν Πόντον οἰκοῦντας Μοσσουνοίκους, περιέρχον πρὸς παραβολὴν· «ἔστησαν (οἱ Μοσσουνοῖκοι) . . . ἔχοντες γέρρα πάντες λευκῶν βοῶν δασέα, εἰκασμένα κιττοῦ πετάλω, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ παλτῶν ὡς ἐξοπλη, ἔμπροσθεν μὲν λόγγην ἔχον, ἔμπροσθεν δὲ τοῦ ἔξιδου σφαιροειδέος, χιτωνίσκου δὲ ἐνεδεδύεσαν ὑπὲρ γονάτων». Καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ ἀγγεῖου πολεμιστῶν αἱ ἀσπίδες ἔχουσι σχῆμα δυνάμενον νὰ παραβληθῆ πρὸς πέταλον κισσοῦ· ἄξια δὲ σημειώσεως εἶναι καὶ τὰ σφαιροειδῆ τῶν ὀρατῶν.

¹ Ἀμφότερα ὁμοιάζουσι τῇ ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1887 πίν. 13, 21 δημοσιεύσει.

τρίγωνον, κάτω δ' ἄλλα δύο συναπτόμενα ταῖς κορυφαῖς καὶ πεπληρωμένα διὰ γραμμῶν διασταυρουμένων· τὸ ἔδαφος εἶναι ἐρυθρόξανθον, τὰ δὲ κοσμηματα καστανόχρσα.

Ἐκ τῶν κτερισμάτων τούτων ἐξάγεται πάλιν, ὅτι οἱ τάφοι εἶναι ὀλίγον ὑστερότεροι τῆς καθαρᾶς μυκηναίας ἐποχῆς· ἀλλὰ καὶ πολὺ μεταγενέστεροι δὲν δύνανται νὰ ᾔγναι, διότι οἱ ἐν τῷ ἐνὶ δωματίῳ τέσσαρες ἔκειντο ἀμέσως ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ἔδαφους, ἄνωθι δ' αὐτῶν ὑπῆρχεν ἐπίχρσις δύο καὶ πλέον μέτρων πλήρης ἀγγείων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων μυκηναίας ἐποχῆς.

Τὴν ἀρχαιότητα ἄλλως τῶν ἑρειπίων τούτων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς τάφων βεβαίως παραδόξως ἡ προϊστορικὴ ἐποχὴ τῶν Ἀθηναίων· διότι ὑπάρχουσιν ἐνδείξεις ἰδιαιτέρας, οὕτως εἶπεῖν, συγγενείας μεταξὺ ταύτης καὶ ἐκείνων, ἕνεκα δὲ τούτου ἐπιτρέπεται νὰ ἐνδιατρίψωμεν ὀλίγον ἐπὶ αὐτῶν, διότι ἡ ἱστορία τῶν Μυκηνῶν καὶ ἡ ἱστορία τῶν Ἀθηναίων διαφωτίζονται οὕτω ἀμοιβαίως. Ἐν τῇ Ἀκροπόλει Ἀθηναίων ἀνεκαλύφθησαν ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἀκριβῶς περιστάσεις, ὑφ' ἃς καὶ ἐν Μυκῆναις, τέσσαρες τάφοι καὶ δὴ παιδῶν καὶ οὗτοι¹, ἐν ἄλλῳ δὲ μέρει τῆς Ἀκροπόλεως — μεταξὺ τοῦ μουσείου καὶ τοῦ μεσημβρινοῦ τείχους — ἀνεκαλύφθησαν «οἰοῖναι ἐντετειχισμένα χαλκῆ τινα ἐργαλεῖα, ἰδίως πελέκεις, δίσκοι καὶ ἄλλα τινὰ δυσδιάγνωστα»· Καββαδίας αὐτ. σ. 301. Ἐνταῦθα πλὴν τοῦ τρόπου τῆς ἀποκρύψεως μεγάλη εἶναι καὶ ἡ ὁμοιότης αὐτῶν τούτων τῶν ἀντικειμένων πρὸς τὰ ἐν Μυκῆναις ὡσαύτως ἐν τοίχοις εὐρεθέντα· διότι εἶδον μεταξὺ τῶν ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηναίων σφηροειδῆ ἐργαλεῖα, πελέκεις ἀμφοτέρωθεν, ἐν ὄρεπανοειδῶς μαχαίριον, ἐν ξίφος — πάντα ἀκριβῶς ὅμοια ἐκείνοις — καὶ τέλος ἐργαλεῖον ὁμοιώτατον τῷ ἐν πίν. 3, 6². Αἱ συμ-

¹ Ἀρχαιολ. Δελτίον 1888 σ. 83 (Καββαδίας) : «Μεταξὺ τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ μεσημβρινοῦ τείχους ἀνεκαλύφθησαν λείψανα πελασγικής ἐποχῆς καὶ τέσσαρες μικροὶ τάφοι, ὧν τὰ τοιχώματα καὶ τὸ κάλυμμα ἦσαν ἐκτισμένα ἄνευ συνδετικῆς τινος ὕλης ἐκ τοῦ αὐτοῦ κοινοῦ λίθου, ἐξ οὗ εἶναι κατασκευασμένα καὶ τὰ κυκλόπεια τὴν κατασκευὴν τεύχη τῆς Ἀκροπόλεως. Ἐν τοῖς τάφοις τούτοις εὐρέθησαν ὄστᾶ μικροῦ παιδίου ἢ μάλλον βρέφους καὶ τεμάχια ἀρχαιοτάτων ἀγγείων· εὐρέθη ἔτι ἐν ἀγγεῖον σῶον, μόνωτον, τοῦ μυκηναίου τρόπου». Παρατηρῶ ὅτι ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἐπικυροῖ πάλιν τὴν τοῦ Πλάτωνος ἐν Μίνω 315 μαρτυρίαν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι ἔθαπτον ἐν ταῖς οἰκίαις των.

² Ὅρα πλείονα περὶ αὐτῶν ἐν Bull. de corr. hell. XII σ. 244 (Lechat) καὶ Mitth. des athen. Inst. 1888 σ. 108 ἐ5. (Wolters).

πτώσεις αὐταί εἶναι ἤδη ἀξιοπαρατήρητοι, μείζωνος δὲ προσοχῆς ἀξία μοι φαίνεται ἄλλη τις εἶπομεν ἀνωτέρω, ὅτι εἰς τὰ ὀμακία τῶν ἐν Μυκηναίς οἰκιῶν, περὶ ὧν πάντοτε ὁμιλοῦμεν, τὰ σωζόμενα, κατέβαινον ἀπὸ ὑπερώων, εἰς ἃ ἀνήρχοντο ἀμέσως ἀπὸ τῆς ὁδοῦ διὰ κλιμάκων· ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ ὑποθέτει ὁ Milehlhöfer (Baumeisters Denkm. I σ. 133) περὶ τῶν ἐπὶ τῆς Πυκνῆς ἀρχαιοτάτων οἰκιῶν, ὧν τὰ ἐπὶ τοῦ βράχου λελαξευμένα οἰκόπεδα σώζονται ἐτι· ἐπειδὴ, λέγει, οὐδαμοῦ φαίνονται ἴγνη οὐδὼν — πλὴν ὑστερωτέρων τινῶν ἐπὶ τοῦ Ἄρειου πάγου — ἢ θυρῶν, εἶναι πιθανόν, ὅτι εἰς τὰ ὑπερώα μόνον ἤδύναντο ν' ἀνέρχονται ἀπὸ τῆς ὁδοῦ διὰ ξυλίνων κλιμάκων. Περὶ τῶν Ἀθηνῶν γινώσκουμεν, ὅτι καὶ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς ἐτι χρόνους εἰς τοὺς πύργους, ἦτοι τὰ δευτέρα πατώματα τὰ ἐγειρόμενα οὐχὶ ἐφ' ὄλου, ἀλλ' ἐπὶ μέρους μόνον τοῦ ἰσογείου, ἀνέβαινον πολλάκις ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ἀμέσως διὰ ξυλίνων κλιμάκων, ἴσως δ' οὗτοι εἶναι οἱ ἀναβαθμοί, οὓς κατὰ τι χωρίον τοῦ Ἀριστοτέλους Οἶκον. II § σ. 1347α, 4) ἐπόλησεν ὁ Ἴππαρχος¹ καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ρώμῃ δὲ ἡ δευτέρα ὄροσὴ ἦν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ διὰ κλιμακῶς ἀναβατῆς, ὡς ἐν Ἀθῆναις (Becker, Gallus II σελ. 238). Ἀποδεικνύεται λοιπόν, ὅτι ἰδιορρυθμία τις ἀνευρισκομένη ἐν ταῖς προϊστορικαῖς οἰκίαις τῶν Μυκηναίων καὶ Ἀθηνῶν διεσώζετο ἐν τῇ τελευταίᾳ πόλει — τροποποιηθεῖσα ἀναλόγως τῶν μεταβληθεισῶν περιστάσεων — μέχρι τοῦ πέμπτου αἰῶνος τοῦλάχιστον. Οὐχ ἦτον σπουδαία εἶναι ὅμως ἢ ἐκ τῶν ἀνωτέρω τεκμηρίωσις δύο τρόπων οἰκοδομῆς τῶν οἰκιῶν κατὰ τὴν μυκηναίαν ἐποχὴν· διότι τὰ ἀνάκτορα Τίρυνθος καὶ Μυκηναίων, ὡς καὶ ἡ οἰκία ἐν τοῖς Πρακτικαῖς 1886 πίν. 4, εἶναι ἰσόγεια κυρίως, τὰ δ' ὑπερώα ἐν αὐτοῖς εἶναι ὅλως δευτερεύοντα, διαφέρουσι δὲ καὶ ἐν τισιν ἄλλοις τῶν οἰκιῶν τούτων, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω [σ. 24]. Ὅτι ὁ τρόπος τῶν ἀνακτόρων εἶναι ἀρχαιότερος, ὁ δ' ἔ-

τερος νεώτερος, δὲν πιστεύω¹. ἴσως ἀνεπτύχθησαν ἐκ διαφόρου ἕκαστος ἀρχῆς, ἢ ἐπήργασαν μὲν ἐκ τῆς αὐτῆς, ἀλλὰ διεμορφώθη ὁ τῶν ἀνακτόρων ὡς διεμορφώθη ὑποβυθιθούσης καὶ ξενικῆς ἐπιδράσεως. Ἐν τοῖς κατωτάτοις στρώμασι τῶν ὑπ' ἐμοῦ ἀνασκαφέντων ἐρειπίων ὑπῆρχον πολλὰ τεμάχια ἀγγείων τοῦ ἀρχαιότερου μυκηναίου τρόπου ἦτοι φέροντα ἐπὶ ἐδάφους μέλανος ἀμαυροῦ κοσμήματα χροῦματος ἐρυθροῦ βαθέος καὶ λευκῶ ἐπιτεθειμένα· πρὸς τούτοις ἀνεκαλύφθησαν ἐνταῦθα καὶ αἱ πλάκες αἱ φέρουσαι τὸ ὄνομα Ἀμενόφιος τοῦ τρίτου, περὶ ὧν ὠμιλήσαμεν ἤδη (σελ. 18 ἐξ.). Οὐχ ἦτον ὅμως εὐρήματα πλεῖστα μαρτυροῦσιν, ὡς εἶδομεν, ὅτι αἱ οἰκίαι αὐταὶ κατρωδύντο μέχρι τῶν νεωτάτων μυκηναίων χρόνων, εὐρήματα οἷα αἱ πόρπαι τοῦ δευτέρου τύπου, τὰ ἔχοντα ἀετσοειδῆ τὸ ἄκρον τῆς λαβῆς ξίφη, αἱ τετράπλευροι αἰχμαὶ βελῶν², τὰ ἀγγεῖα τῶν πολεμιστῶν, αἱ ἐκ τῶν παιδικῶν τάφων βελόνας καὶ τὸ ἀπεικονισθὲν ἀγγεῖον καὶ τινα ἄλλα ἀπαριθμηθέντα ἀνωτέρω.

Ἐπανερχόμενοι ἤδη εἰς τὰ γαλκῶ ἀγαλμάτια παρατηροῦμεν, ὅτι τὸ ἐκ Μυκηναίων εὐρέθη ἐν τῷ αὐτῷ ὀμακίῳ, ἐν ᾧ καὶ ἡ μία τῶν κεφαλῶν βοῶν, ἐν παρακειμένοις δὲ ὀμακίοις ἀνεκαλύφθησαν αἱ τοῦ νέου τύπου πόρπαι καὶ ἐν ἄλλῳ ὡσαύτως παρακειμένῳ καὶ τῆς αὐτῆς ἀκριβῶς κατασκευῆς εὐρον ἤδη τὸ 1886 ἐν μικρᾷ ἀποπειρατηρίῳ σκαφῇ τὸ ἐν πίν. 2, 3 εἰς τὸ πραγματικὸν μέγεθος ἀπεικονισθὲν ἀρχαιώτατον γαλκοῦν ζωάριον, ὃ ἀνέφερα ἤδη. Ὁ τόπος λοιπὸν τῆς εὐρέσεως τοῦ ἀγαλματίου συνηγορεῖ προδήλως καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τοῦ χρονολογικοῦ ὅρισμοῦ, εἰς ὃν ἦγαγεν ἡμᾶς ἡ παραβολὴ πρὸς τὸ ἐκ Τίρυνθος τεμάχιον ἀγγείου καὶ ἡ σκέψις περὶ τῆς σπανιότητος τῶν γαλκῶν εἰδωλίων ἐν τῇ μυκηναίᾳ ἐποχῇ.

Δ

Εἰς τὴν φυσικὴν ἐρώτησιν, ἐὰν τὸ ἐκ Μυκηναίων

¹ Ἡρόδ. Becker-Göll, Charikles II σ. 110. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τὰ ἰσόγεια τῶν ἐν Ἀθῆναις οἰκιῶν ἦσαν βεβαίως καὶ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ προσιτά, κατὰ τοὺς χρόνους ὅμως, εἰς οὓς ἀνάγονται τὰ μυκηναία ἐρεῖπια καὶ τὰ οἰκόπεδα τῆς Πυκνῆς, ἄνευ θυρῶν καὶ παραθύρων ὄντα εἰς τί ἄλλο ἠδύναντο νὰ χρησιμεύσωσιν ἢ εἰς ταμεία· μήπως ἐξηγεῖται οὕτω — γνωστῆς οὔσης τῆς τυπικῆς γλώττης τῶν ὀμηρικῶν ἐπῶν — ὅτι ἐν τῇ Ἰλιάδι καὶ τῇ Ὀδυσσεΐᾳ δὲν εἰσέρχονται, ἀλλὰ καταβαίνουσιν εἰς τοὺς θαλάμους, ἐν οἷς ἀπόκεινται τὰ κειμήλια καὶ αἱ τροφαί;

¹ Ὁ Steffen, Karten von Mykenae, Text σ. 33 παραδέχεται περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Schliemann ἀποκαλυφθέντων ἐρειπίων πρὸς Μ τοῦ περιβάλλοντος τῶν τάφων ὅτι εἶναι ὀλίγον μεταγενέστερα ἴσως ἔχει δίκαιον, δὲν πρόκειται ὅμως ἐνταῦθα περὶ μιᾶς οἰκίας ὠρισμένως, ἀλλὰ περὶ τοῦ συστήματος ἐν γένει.

² Τοῦ καθαροῦ μυκηναίου βέλους ἡ μορφή προσεγγίζει πολὺ τῇ τῶν λιθίνων ἢ εἶναι ὅλως ἢ αὐτῇ· πρὸς Schliemann, Myc. εἰκ. 435 καὶ Ἀρχ. Ἐφημ. 1888 πίν. 9, 22, ἐν ᾧ ἢ τετράπλευρος μόνον περὶ τὸ τέλος τῆς ἐποχῆς ἀναφαίνεται.

ἀγαλμάτιον καὶ τὸ ἐκ Τίρουθος παριστῶσι θεὸν τινα ἢ θνητὸν δὲν θὰ προσπαθῆσω ν' ἀπαντήσω, διότι δὲν θεωρῶ εὐκόλον νὰ κρίνωμεν περὶ τούτου μὴ ὑπάρχοντος ἄλλου γνωρίσματος, τοῦ δὲ τύπου ἀρμόζοντος ἐξ ἴσου καὶ θεῶ καὶ θνητῶ ὀπλίτη· ἀφορμὴν ὅμως εἶδει ὁ τύπος νὰ ἐξετάσωμεν ἐκ νέου δύο γνωστάς ἤδη εἰκόνας μυκηναίων μνημείων, ἐφ' ὧν ἀνευρίσκομεν αὐτόν, διότι ἐν ἐκείναις δὲν λείπουνσι καὶ ἄλλα γνωρίσματα, ἐννοοῦμεν δὲ τὰς παραστάσεις ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ ἐκ Μυκηναίων δακτυλίου¹ καὶ τῆς ὡσαύτως ἐκ Μυκηναίων προεργασμένης πηλίνης πλίνθου ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1887 πίν. 10, 2², χωρὶς ὅμως φυσικῶς νὰ νομίζω, ὅτι ἐπὶ τῶν παραστάσεων ἐκείνων ἔχομεν ἐξ ἀνάγκης τὸ αὐτὸ ὄν, ἕπερ παριστῶσι καὶ τὰ χαλκᾶ ἀγαλμάτια· διότι εἶπον ἤδη περὶ τούτων, ὅτι δὲν γινώσκω, ἐὰν παριστῶσιν θεὸν ἢ θνητὸν, ἐν ᾧ αἱ ἐπὶ τοῦ δακτυλίου καὶ τῆς πλίνθου ὀπλισμέναι μορφαὶ εἶναι ἀναμφισβόλως θεῶν μορφαί· χαρακτηριστικὰ δὲ γνωρίσματα αὐτῶν εἶναι τὸ παλλόμενον δόρυ καὶ ἡ μεγάλη ἀσπίς ἢ σκεπάζουσα ὀλόκληρον τὸ σῶμα αὐτῶν· τὸ παλλόμενον δόρυ εἶναι, ὡς γνωστόν, χαρακτηριστικὸν καὶ τῶν ἀρχαιοτάτων εἰκόνων τῆς Ἀθηνᾶς, τῶν Παλλάδιων, ἐν οἷς ὀηλοῖ τὸν κεραυνόν, ὅπως τῶ ὄντι παρίσταται ἐνίοτε ἢ θεὰ αὐτὴ κεραυνὸν ἐν τῇ χειρὶ κρατοῦσα καὶ ἐν ταῖς μύθοις οὕτως ἀναφέρεται (Preller-Robert, Gr. Myth. I σ. 119)· ὁμοίως ὁ Ἀπόλλων καὶ ὁ Ἡρακλῆς πάλλουσι δόρατα δηλοῦντα τὰ πύρινα βέλη, δι' ὧν οἱ θεοὶ οὕτοι καταβάλλουσι τοὺς κακοὺς δαίμονας (Furtwängler ἐν Roschers Lex. der Myth. I σελ. 2138). Καὶ ἀληθῶς εἶναι αὐτονόητον, ὅτι κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους οἱ ἄνθρωποι δὲν ἠδύναντο νὰ φαντασθῶσι τὸν κεραυνὸν ἄλλως ἢ ὡς ὄπλον ὅμοιον ἐκείνοις, ἃ αὐτοὶ ἐν ταῖς μάχαις ἔπαλλον, ὡς δόρυ, πέλεκυν, σφῦραν· ὁ πέλεκυς εἶναι γνωστόν σύμβολον τοῦ Διὸς καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἔξω αὐτῆς (Mildehöfer, Anf. d. Kunst σελ. 116)· ἰδίως ὅμως γνωστὴ εἶναι ἡ παράστασις τοῦ ἐν Καρία λατρευομένου Στρατίου ἢ Λαβρανδέως Διὸς, ὅστις κρατεῖ πέλεκυν τῇ μιᾷ χειρὶ καὶ δόρυ τῇ ἐτέρᾳ (Overbeck, Kunstmyth. des Zeus σ. 269

ἐξ.), ὅπως καὶ ἐπὶ τοῦ μυκηναίου δακτυλίου εὐρίσκομεν κάτωθι τοῦ τὸ δόρυ πάλλοντος θεοῦ ἀπεικονισμένον καὶ τὸν ἀμφίστομον πέλεκυν. Ἡ παράστασις τοῦ κεραυνοῦ ὑφ' ἣν μορφήν ἡμεῖς συνήθως γινώσκουμεν αὐτὸν προσεγγίζει—ἐὰν δύναται νὰ ῥηθῆ τοῦτο—μᾶλλον ἢ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ πρὸς τὴν ἀρίστον φύσιν αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι βεβαίως ἢ ἀρχαιοτάτη· ἄλλως εὐρίσκομεν ἐν λίαν ἀρχαίσι μνημείοις τὸν Δία—διότι τοῦτον παριστῶσι κατὰ τὴν γνώμην μου αἱ δύο μυκηναῖαι εἰκόνες—ὀπλισμένον ὡς ἦρωα· οὕτω ἐπὶ ἀγγείου παριστῶντος τὴν γιγαντομαχίαν¹ καὶ ἐν τῷ ἀετώματι τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ θησαυροῦ τῶν Μεγαρέων, ἐν ᾧ διατρυπᾷ τὰς πλευράς τοῦ ἀντιπάλου του διὰ δόρατος, ὡς φαίνεται². Ἐπειτα ἐπίθετα ὡς τὸ πιναρικόν ἐργασμαίοντος (Ὀλυμπ. I 3, 77), τὰ ὅποια δὲν πρέπει νὰ θεωρῶμεν πάντοτε ὡς ἀπλῆς ποιητικᾶς μεταφοράς, ἐκ τοιούτων παραστάσεων τοῦ Διὸς βεβαίως ἐπήγασαν.

Τὸ ἄλλο γνωρίσμα τοῦ ἐπὶ τῶν δύο μυκηναίων μνημείων θεοῦ, ἡ ποδὴγενεὶς ἀσπίς, δύναται κάλλιστα νὰ σημαίνει ἐνταῦθα τὴν αἰγίδα τοῦ Διὸς, διότι μοὶ φαίνεται βέβαιον, ὅτι ταύτην οἱ ἀρχαιότεροι Ἕλληνες ὡς πραγματικὴν ἀσπίδα ἐφαντάζοντο³, εἰκόνες δὲ τινες ἐπικαί, ἐν αἷς ἢ αἰγίς ὑπὸ τὴν ἀρχικὴν τῆς σημασίας ὡς νεφέλη σκοτεινὴ, τὸν κεραυνὸν καὶ τὴν καταγίδα ἐργασιοῦσα ἀναφαίνεται⁴, ἐφαρμόζονται κάλλιον ἐπὶ τῶν μνημείων, περὶ ὧν ὁμιλοῦμεν, ἢ ἐπὶ τῶν κατόπιν, ἐνθα φροδοῦσι τὴν αἰγίδα ὡς κόσμον ἐπὶ τοῦ στήθους ἢ κρατοῦσιν αὐτὴν ὡς βῆκος ἐν χειρὶ· π. γ. Ἴλ. P 593:

καὶ τότ' ἄρα Κρονίδης ἔλετ' αἰγίδα θουσανόεσσαν
μαρμαρέην, Ἴδην δὲ κατὰ νεφέεσσι κάλυψεν,
ἀστράψας δὲ μάλα μεγάλ' ἔκτυπε. τὴν δ' ἐτίναξεν·

¹ Monum. d. Inst. VI. VII 78. — Overbeck Kunstmyth. Atlas IV 8.

² Ausgr. von Olympia IV πίν. 18. — Friederichs-Wolters, Gypsabgüsse σ. 137. — Mayer, Giganten und Titanen σ. 287.

³ Ὁρα Stengel ἐν Fleckeisens Jahrb. 1882 σ. 518. — Ὁ Roscher, Lex. der Myth. I σ. 149 θεωρεῖ πιθανόν, ὅτι ἡ αἰγίς ἀρχικῶς ἐσήμαινε δέρμα, ᾧ ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις ἀντὶ ἀσπίδος ἴσως ἐγρῶντο. Ἠρβ. καὶ Preller-Plew, Gr. Myth. I σ. 96, ἐνθα λέγεται, ὅτι τὴν αἰγίδα οἱ ἐπικοί ἐφαντάζοντο ὡς ἀσπίδα, ἀσπίδα τοῦ Διὸς.

⁴ Ὅτι ἡ αἰγίς τοῦτο δηλοῖ, παραδέχονται σήμερον, ὅσον γινώσκω, πάντες.

¹ Schliemann, Mycenes eix. 530 καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις βιβλίοις.

² Ἄνευ χρωμάτων παρὰ Schuchhardt, Schliemanns Ausgr. eix. 288.

Ώσαύτως Ο 307 :

πρόσθεν δὲ κί' αὐτοῦ Φοῖβος Ἀπόλλων
εἰμένος ὤμοισιν νεφέλην, ἔχε δ' αἰγίδα θοῦριν.

Ἐν ταῖς εἰκόσι ταύταις βλέπομεν, ὅτι μόλις ὁ Ζεὺς λάβῃ ἐν χειρὶ τὴν αἰγίδα, καλύπτεται ἢ Ἰδῆ καὶ αὐτὸς ὁ ἐπ' αὐτῆς καθήμενος θεὸς ὑπὸ νεφῶν, ἐπίσης δ' ὁ Ἀπόλλων κρατῶν τὴν αἰγίδα φρεῖ περὶ τοὺς ὤμους νεφέλην ὑφ' ἧς ἀποκρύπτεται¹, ὅπως ὁ ἐπὶ τοῦ δακτυλίου καὶ τῆς πλίνθου θεὸς καλύπτεται ὅλος ὑπὸ τῆς ἀσπίδος του. Ὁ Ὅμηρος βεβαίως δὲν ἐφρατάζετο πλέον ἀκριβῶς οὕτω τὸν Δία, τὰς ὑπ' αὐτοῦ ὁμῶς διασπασθείσας παναρχαίας εἰκόνας δυσκόλως, νομίζω, ἠδύναντο νὰ μεταφράσωσι κατὰ τὴν μυκηναίαν ἐποχὴν ἐν τῇ τέχνῃ ἄλλως ἢ ὅπως κατ' ἐμὲ τὰς μετέφρασαν, ἤτοι παριστωμένων τὸν θεὸν τινάσσοντα ποδηνεκῇ ἀσπίδα — κεκρυμμένον διηλαθῆ ἐν νεφέλαις — καὶ πάλλοντα πὸ δόρυ — ἤτοι ἀστράπτοντα καὶ κεραυνοὺς βάλλοντα. Ὁ τοῦ χρυσοῦ δακτυλίου τεχνίτης προσεπάθησε νὰ καταστήσῃ σαφέστερον τὸ ὅτι περὶ τοῦ Διὸς πρόκειται διὰ τοῦ οὐρανοῦ (οὐχὶ θαλάσσης), τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, κατωτέρω δ' ἔθιγε καὶ τὸν πέλεκυν, ὅστις ὡς εἶδομεν οὐχ ἤπτον τοῦ δόρατος εἶναι σύμβολον τοῦ κεραυνοῦ. Ἀλλ' ὁ Ζεὺς ἐν νεφέλαις κεκαλυμμένος καὶ τὸν κεραυνὸν βάλλον εἶναι αὐτὸς ὁ οὐρανός, ἐν ἐν καταγίδοι διασχίζουσιν οἱ κεραυνοί, ὁ οὐρανὸς ὁ ἐκκενῶν ἐπὶ τῆς γῆς τοὺς ἀφθόνους ὄμβρους, ἕνεκα τῶν ὁμοίων αὐτῆ φύει τὰ ἄνθη καὶ φυτὰ καὶ τοὺς καρπούς, ἐξ ὧν τρέφονται οἱ ἄνθρωποι. Τὰ εὐεργετικά δὲ ταῦτα ἀποτελέσματα τοῦ Διὸς παριστᾷ, νομίζω, ἢ κάτω σκηνή, ἐνθα βλέπομεν γυναῖκα καθήμενην καὶ τρεῖς ἄλλας προσφερούσας αὐτῇ ἄνθη· τὴν καθήμενην δυνάμεθα νὰ καλέσωμεν Γαῖαν, Ῥέαν, ὡς θέλει ὁ Milchhöfer², Ἀφροδίτην Οὐρανίαν ἐν κήρῳ ὡς νομίζει ὁ Furtwängler (und Lüsche Myk. Va-

¹ Ἄξιος παρατηρήσεως εἶναι ὁ παρατεθεὶς στίχος Ο 308 διὰ τὴν σύνταξίν του· ἡ δευτέρα πρότασις ἔχει δ' αἰγίδα θοῦριν φαίνεται ὡς ἐπεξηγήσεως τῆς πρώτης εἰμένος ὤμοισιν νεφέλην, ἂν καὶ ὁ ποιητὴς διακρίνει τὴν αἰγίδα τῆς νεφέλης, ἀσυνειδήτως ὁμοῖ ἐπανερχεται εἰς τὴν ἀρχικὴν ἔννοιαν τῆς αἰγίδος.

² Anf. d. Kunst. σ. 135. Τοῦ Μ. ἡ ἐρμηνεία συμφωνεῖ πλείστον μετὰ τῆς ἡμετέρας, τὸν ὀπισθισμένον δαίμονα ὁμοῖ ὀνομάζει· ἐκεῖνος Κορύδαντα· ἀλλ' εἰς τοῦτον δὲν ἀρμόζει, νομίζω, ἡ λατρεία, ἢ ἀπονεμομένη αὐτῷ ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐπὶ τῆς πλίνθου, ἢ ἄλλως δὲν ἐγένεωκε τότε ὁ Milchhöfer.

sen σ. 79), διότι πάντα ταῦτα τὰ ὀνόματα καὶ ἄλλα, ὡς τὰ Δήμητρα, Διώνη τὴν αὐτὴν κατ' οὐσίαν θεότητες ἀηλοῦσιν, δὲν πρόκειται δὲ περὶ ὀρισμένου μυθολογικοῦ γεγονότος. Παράδοξον ὁμοῖ ἴσως φανῆ, ὅτι ἀπέναντι τῆς καθήμενης καὶ τῶν δύο ὀρθίων γυναικῶν ὁ Ζεὺς τόσον μικρὸς παρίσταται, ἀληθῶς δ' ὁμολογῶ ὅτι ἢ ἔνστασις αὕτη δὲν εἶναι ἄμοιρος σπουδαιότητος· ἴσως ὁμοῖ ὁ τεχνίτης διὰ τῆς σμικρότητος τοῦ θεοῦ ἠθέλησε τρόπον τινὰ προσωπικῶς νὰ παραστήσῃ τὴν ἀπόστασιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐπὶ γῆς σκηνῆς· ἔπειτα ἢ πλίνθος δεικνύει σαφῶς, ὅτι περὶ κυρίου θεοῦ πρόκειται.

Διὰ τῆς ἐρμηνείας ταύτης ἐξηγεῖται ἱκανῶς καὶ ἄνευ βίας ἢ παράστασις τῆς πλίνθου, τὰ πλείστα δὲ καὶ τῆς παραστάσεως τοῦ δακτυλίου¹, οὕτω δὲ νομίζω ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἐρμηνευθῶσι καὶ ἄλλαι παραστάσεις μυκηναίων μνημείων σχετῆν ἔχουσαι πρὸς τὴν Θρησκείαν· βεβαίως δὲν θεωρῶ οὐδ' ἐγὼ τὰς ἐρμηνείας ταύτας, διότι βεβαιότης ἐν τοῖς τοιούτοις — ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον — δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ, νομίζω ὁμοῖ ὅτι ὀρεῖλομεν, πρὶν προσδράμωμεν πρὸς ἐξήγησιν αὐτῶν εἰς τὰς ξένας Θρησκείας, νὰ ἐρευνησωμεν πρῶτον καλῶς ἐν τῇ ἐλληνικῇ, ὅπως ἔπραξεν ἤδη ὁ Milchhöfer.

Μία τῶν παραστάσεων τούτων, ἣτις σήμερον δύναται νὰ ὀνομασθῆ κοινῇ ἐν τῇ μυκηναίᾳ τέχνῃ, εἶναι ἢ τῆς περσικῆς λεγομένης Ἀρτέμιδος, ἀπτέρου ὁμοῖ· ἀλλὰ περὶ αὐτῆς δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκταθῶμεν πολὺ, διότι ὁ Studniczka, ὁ ἄλλως θερμὸς ὑπέρμαχος τῆς ξενικῆς καταγωγῆς τοῦ μυκηναίου πολιτισμοῦ, ἀκολουθῶν ἄλλοις ἀπέδειξεν ὅτι εἶναι ἐλληνικωτάτη (Kyrene σ. 133 ἐξ.), περὶ δὲ τοῦ παρὰ Milchhöfer (Anf. d. Kunst εἰκ. 56^a) ἐγγεγλυμμένου λίθου, ἐφ' οὗ παρίσταται αὕτη κρατούσα ἑκατέρω τῇ χειρὶ πτηγὸν ἀπὸ τοῦ λαίμου, πιστεύει ὅτι ἀνήκει εἰς καθαρῶς ἐλληνικὸν χρόνον²· ἐὰν ὁμοῖ, ἐπιλέγει, ἀληθῶς ἀνέρχεται μέ-

¹ Ὅτι αἱ ἐπ' αὐτοῦ κεφαλαὶ εἶναι λεόντων ἀποδεικνύει παραβολὴ πρὸς λίθους ἐγγεγλυμένους, οἷος ὁ ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1888 πίν. 10, 39, περὶ δὲ τῆς ἐννοίας αὐτῶν ὅρα εἰκασίαν τινὰ κατωτέρω. Περὶ τοῦ δένδρου, ἂν ἦναι πίτυς, ἄμπελος ἢ ἐλαία, (οὕτω ὁ Winter Arch. Anz. 1890 σ. 130), θεωρῶ περιττὸν νὰ ἐκφέρω γνώμην, ἀφοῦ οὐδεμίαν ἔνδειξιν πιθανὴν περὶ τοῦ εἶδους αὐτοῦ ἔχομεν.

² Ὅλος διάφορος εἶναι ἡ γνώμη τοῦ Knoll (Studien zur ältesten Kunst in Griechenland., Progr. der Studienanstalt Bamberg, Bamberg 1890) περὶ τε τοῦ λίθου τούτου καὶ τοῦ μετ' αὐτοῦ ἀπεικονιζομένου παρὰ Milchhöfer, ἐφ' οὗ ἡ θεὰ κρατεῖ τράχον ἀπὸ

γχι τῆς μυκηναίας ἐποχῆς, τότε πρέπει νὰ θεωρήσωμεν, ὅτι ἔχομεν ἐνταῦθα παρὰ λαῶ συγγενεῖ τῶ ἑλληνικῶ προδρόμους, ἴσως πρότυπα τῶν μετὰ ταῦτα παραστάσεων τῆς θεᾶς. Ἡ πρώτη ὑπόθεσις δὲν εἶναι ὀρθή, διότι ἡ παράστασις εὐρέθη καὶ ἐν τῶ τάφῳ τοῦ Βαφειοῦ, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἐξαρχεῖ ἡμῖν ἡ ἑμολογία, ὅτι ἐν αὐτῇ ἔχομεν πρότυπον τῆς Ἀρτέμιδος καὶ πρότυπον τοιοῦτο, ὥστε νὰ μὴ διακρίνηται ἀπὸ τῶν γνησίων ἑλληνικῶν ἔργων τῶν καθαρῶς ἐλληνικῶν χρόνων· διότι τότε τίνα ἀποδείξιν ἔχομεν, ὅτι οἱ τεχνῖται οἱ ποιήσαντες αὐτὰ ἀνῆκον εἰς λαὸν συγγενῆ μόνον τῶ ἑλληνικῶ καὶ δὲν ἦσαν ἐξ ἴσου τοῦλάχιστον γνήσιοι Ἕλληνες, ὅσον καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὑστερώτεροι, οἵτινες ἐπὶ τίνα περίοδον χρόνου ξένη ἐπιρροή ὑπέκοντες ἐνόμιζον, ὅτι ἔπρεπε νὰ στολιζῶσι τὴν θεάν καὶ διὰ περὶ γων, μέχρις οὗ τὸ ἀναγεννώμενον ἑλληνικὸν πνεῦμα ἀποκατέστησε τὴν μορφήν αὐτῆς πάλιν, ὅποια ἦτο ἐπὶ τῶν Μυκηναίων; διότι καὶ τοῦτο πρέπει νὰ προσθέσωμεν ὅτι ἐπὶ ἄλλου ἐγγεγλυμμένου λίθου τῆς ἐποχῆς ταύτης δημοσιευθέντος παρὰ Furtwängler und Löschke Myk. Vasen E 36 βλέπομεν γυναῖκα ταξεύουσαν, ἣν οἱ ἐκδότης τοῦ βιβλίου τούτου διστάζοντες μὲν, ἀποκαλοῦσιν ὅμως Ἀρτεμιν — ὀρθῶς νομίζω.

Ἄλλην κατηγορίαν παραστάσεων ἰκανῶς πολυάριθμον τῆς μυκηναίας ἐποχῆς ἀποτελοῦσι τὰ γνωστὰ ζώομορφα, πρὸ πάντων λεοντόμορφα τέρατα, ἅτινα ἐν διαφόροις στάσεσι καὶ δράσεσι παρίστανται καὶ ἐπὶ ἄλλων μνημείων καὶ ἐπὶ ἐγγεγλυμμένων λίθων· ὅσα ἐξ αὐτῶν κρατοῦσιν ἀγγεῖα ἡρμιγευθήσαν, ὡς γνωστὸν, ὑπὸ τοῦ Milchhöfer (Anf. d. Kunst σ. 67 ἐξ.) ὡς παραστάσεις τῆς Ἴριδος· ὑπὸ τοῦ Rossbach ὅμως (Archäol. Ztg. 1883 σελ. 173 ἐξ. καὶ Annali dell'Inst. 1885 σελ. 196) ὡς παρανοήσεις ἀσσυριακῶν τύπων, ὑπὸ δὲ τοῦ Winter (Archäol. Anz. 1890 σελ. 108 ἐξ.) πάλιν ὡς παρανοήσεις, ἀλλὰ τῆς αἰγυπτίας θεᾶς Thueris νῦν ἑμολογουμένης ὀ' οὔσης, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, τῆς

τῶν κεράτων· διότι ἐν σελ. 65 ἀποφαίνεται, ὅτι ἀμρότεροι οἱ λίθοι α εἶναι ἀπομιμήσεις ἑλληνικῆς περσικῶν πρωτοτύπων ἢ κάλλιον αὐτόχρημα περσικὰ ἔργα οὐχὶ ἀρχαιότερα τῶν χρόνων τοῦ Δαρείου». Οἱ ἐκ τοῦ τάφου τοῦ Βαφειοῦ ὅμως τέσσαρες λίθοι, ἐφ' ὧν αἱ αὐταὶ ἀκριβῶς παραστάσεις ἀνευρίσκονται (Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1889 πίν. 10 ἀρ. 5, 13, 33, 34), ἀπέδειξαν ὅτι ἡ θεὰ αὕτη εἶναι ἐν Ἑλλάδι πολὺ ἀραιοτέρα πάντων Δαρείων καὶ Μεγαδᾶζων.

μειζονος ἐπιδράσεως τῆς αἰγυπτιακῆς τέχνης ἐπὶ τῆς μυκηναίας, θ' ἀσχοληθῶμεν ἐπ' ὀλίγον μόνον περὶ τὴν εἰκασίαν τοῦ Winter. Ὅστις ἀπροκαταλήπτως παραβάλλῃ εἰκόνας τῆς Thueris¹ πρὸς τὰς μυκηναίας παραστάσεις, θὰ παρατηρήσῃ ἀμέσως τὴν μεγίστην διαφορὰν τούτων ἀπ' ἐκείνης· διότι ἡ αἰγυπτία θεὰ ἔχει κεφαλὴν καὶ σῶμα ἵπποποτάμου, μαστούς δὲ κρεμαμένους καὶ χαρακτηριστικότητας αὐτῆς, διότι δηλοῦσι τὴν φύσιν τῆς² καὶ ἀποτελοῦσι κύριον γνώρισμα αὐτῆς, ἐν ᾧ αἱ ἐπὶ τῶν μυκηναίων μνημείων μορφαὶ οὐδέποτε ἔχουσι μαστούς, κεφαλὴν δὲ ἔχουσι καὶ σκέλη λέοντος³, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοῦλάχιστον, καὶ κρατοῦσιν ἐν χερσὶν ἀγγεῖον· ἐπὶ ἐνὸς δὲ τῶν ἐκ Βαφειοῦ λίθων παρίστανται δύο τοιαῦτα τέρατα ἀντιμέτωπα καὶ μετὰξὺ αὐτῶν ὑπάρχει δενδρόλλιον, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐκ Κύπρου ἀγγείου ἐπαναλαμβάνονται πλεονάκις αἱ δύο ἀντιμέτωποι μορφαί, ἀλλ' ἄνευ τοῦ δενδρόλλιου. Ταῦτα εἶναι γνωρίσματα ἀποδεικνύοντα, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ μιμήσεως ἀσυνειδήτου, ἀλλὰ περὶ ἔντος ἔχοντος ἰδίαν ὑπόστασιν καὶ ἴδια ἀκριβῶς ὠρισμένα χαρακτηριστικά, ὧν οὐδὲν ἀναμιμνήσκει τὴν αἰγυπτίαν θεάν.

Ὅμοιās φύσεως εἶναι καὶ τὰ ἵπποκέφαλα, ὀνοκέφαλα ἢ λεοντοκέφαλα ὄντα, τὰ ὅποια φέρουσιν ἀμέσως ἐπὶ τῶν ὤμων ἢ ἀπὸ ξύλου κρεμάμενα ἐν ἡ πλείονα ζῶα⁴ καὶ περὶ τῶν ὁποίων ὁ Milchhöfer σ. 71 ἐξ. καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Schuehhardt (Schliemanns Ausgr. σ. 327) ὑπέδειξαν, ὅτι παριστῶσι τὰ πρότυπα τῶν Σειληνῶν, Σατύρων καὶ τῶν παραπλησίων τούτοις δαιμόνων⁵· ἐὰν ὅμως τὰ κρα-

¹ Ὅσα τοιαῦτα ἐν Gazette archéol. 1888 πίν. 1, εἰς ἣν καὶ ὁ Winter παραπέμπει. — Perrot et Chipiez I σ. 63 εἰκ. 42. — Maspero, Archéol. égypt. σ. 225.

² Ἡ Thueris προστατεύει τὰς ἐγκύους γυναῖκας καὶ παρίσταται κατὰ τὸν τοιαύτον αὐτῶν (Maspero ἔ. ἀ.), εἶναι δὲ καὶ θεὰ τοῦ θηλασμοῦ (Pierret, Diélon, d'archéol. égypt. ἐν λ. Thueris).

³ Τοῦτο εἶναι βέβαιον περὶ ἐνὸς τοῦλάχιστον τῶν παρὰ Milchhöfer (ἔ. ἀ. εἰκ. 44 α), περὶ τῶν ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ ἐκ Κύπρου ἀγγείου (Perrot et Chipiez III εἰκ. 555, 556) καὶ περὶ τῶν ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1889 πίν. 10, 35, 36 ἐκ τοῦ τάφου τοῦ Βαφειοῦ λίθων. Περὶ τοῦ παρὰ Milchhöfer 466 τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀμφίβολον. Περὶ Milchhöfer ἔ. ἀ. καὶ Archäol. Ztg. 1883 σ. 247 ἐξ. Rossbach ἔ. ἀ. καὶ ὅσοι αὐτοὶ ἀναφέρουν· πρὸς τούτοις Knoll Studien κλ. σ. 11 ἐξ.

⁴ Ὅνου κεφαλὰς ἔχουσιν ἐπὶ τῆς τοιχογραφίας Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1887 πίν. 10, 4, ἵππου δὲ κεφαλὴν τὸ παρὰ Milchhöfer εἰκ. 446 (ἢ μήπως εἶναι καὶ τοῦτο ὀνοκέφαλον;), λέοντος δ' ἴσως τὰ λοιπὰ παρὰ Milchhöfer αὐτόθι. Περὶ τοὺς ἐν τῇ προηγουμένῃ σημειώσει ἀναζερμένους συγγραφείς.

⁵ Καὶ ὁ Reinach τὴν αὐτὴν περίπτωσιν γινώσκων ἐδήλωσε, διότι ἀνα-

τοῦντα τὰ ἀγγεῖα τέρατα εἶναι ἀπομιμήσεις τῆς Thueris, τότε ἐξ ἀνάγκης καὶ ταῦτα· ἀλλ' ἐπιτρέπεται νὰ ὁμιλῶμεν περὶ ἀπομιμήσεως ἢ παρανοήσεως, ὅταν οὔτε ἐν ταῖς μορφαῖς, οὔτε ἐν ταῖς πράξεσι οὔτε ἐν ἄλλῳ τινὶ ὑπάρχει ἢ ἐλαχίστη ὁμοιότης μεταξὺ ἀπομιμήσεως καὶ ὄθεν προτύπου;

Ἀποκλειομένης τῆς αἰγυπτίας θεᾶς μένει νὰ ἰδῶμεν, ἐὰν ἦναι δυνατὸν νὰ ἐρμηνευθῶσιν αἱ περιέργοι αὗται μορφαὶ ἐκ τῆς ἐλληνικῆς μυθολογίας· περὶ τῶν φερόντων ζῶα τεράτων δὲν μοι φαίνεται, ὅτι θὰ εὐρεθῆ εὐκόλως ἐρμηνεῖα καλλιτέρα τῆς θεωρούσης αὐτὰ ὡς δαίμονας τῶν δασῶν, περὶ δὲ τῶν κρατούντων ἀγγεῖα εἶπον ἤδη ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1889 σ. 169 ὅτι κατὰ τὴν γνώμην μου παριστῶσι δαίμονας τῶν ὑδάτων· τῷ ὄντι εἶναι γνωστὸν, ὅτι τοὺς ποταμοὺς παρωμοιάζον οἱ Ἕλληνες ἕνεκα τοῦ ρεύματος καὶ τῆς ὁρμῆς των πρὸς ταύρους, λέοντας, κάπρους, ἵππους, κριοὺς καὶ ἄλλα ζῶα (ἴδε Preller-Plew Gr. Myth. I σ. 448) καὶ ὅτι καὶ ὀνόματα ἔθετον αὐτοῖς τοιαῦτα· οὕτω ἔχομεν ποταμοὺς Κριόν, Σὺν, Τράγον, Ταύριον ἢ Ταῦρον, Λύκον, Ἐλαφρον, ἔπειτα Ἴππου κρήνην ἐπὶ τοῦ Ἐλικῶνος καὶ ἄλλην ἐν Τροϊζῆνι, ὁμοίως πηγὴν Ἴππῶ κ. ἄ. (πρβ. περὶ πάντων Pape, Wörterb. der gr. Eigenn.). Ἰδιαιτέρως ὅμως τοῦ λέοντος ἢ μορφῆ καὶ τὸ ὄνομα ἀπαντᾶται οὐχὶ σπανίως ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὕδωρ· ὁ λέων τῆς Νεμέας, ὃν φονεύει ὁ Ἡρακλῆς, οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ χεῖμαρρος ὁρμητικὸς, ὅπως ὁ Ἐρμυάνθιος κάπρος εἶναι αὐτὸς ὁ ποταμὸς Ἐρμυάνθος¹· ὁ Ἀλφειὸς ἐκαλεῖτο *λεόντειος πόρος*, διότι παρὰ τὰς πηγὰς αὐτοῦ ὑπῆρχον ἰδρυμένοι δύο λέοντες², ἐν Ἀθήναις δὲ ὑπῆρχεν ἐπὶ τινος κρήνης ἰδρυμένον ἀγαλμα χαλκοῦν λέοντος, ὅστις ἐκαλεῖτο *κρηνογράφιαξ* (Πολυδ. Ὄνομ. 8, 113)· ἔπειτα εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἐν ταῖς κρήναις ἔθετον πολλάκις ὡς κρουνοὺς κεφαλὰς καὶ

φέρων (Revue archéol. 1889 t. 14 σ. 131) τὴν μυκηναῖαν τοιχογραφίαν ἀνέμνησε τὸν μῦθον τοῦ Μίδα, μορφῆς δηλαδὴ συγγενοῦς τοῖς Σειληνοῖς καὶ Σατύροις.

¹ Bursian, Geogr. 2, 35. — Curtius, Pelop. II σ. 506. Πρβλ. Θεοκρ. 25, 201 περὶ τοῦ λέοντος τῆς Νεμέας: πάντας γάρ, πίστη τις ἐπικλύζων ποταμὸς ὡς, λῖς ἄμοτον κεραΐζει. Τοῦτο τὸ χωρίον ἀναφέρων ὁ Curtius ὀρθῶς παρατηρεῖ ὅτι ὁ μῦθος ἔννοσι κυρίως τὸ ἀντίστροφον, ἐκεῖνος δηλαδὴ παραβάλλει τὸν ποταμὸν πρὸς λέοντα, ὁ δὲ Θεόκριτος τὸν λέοντα πρὸς ποταμὸν.

² Πaus. 8, 44, 3. — Curtius, Plastik der Hellenen an Quellen und Brunnen σ. 145 ἐν Abhdl. der Akad. zu Berlin 1876.

ἄλλων μὲν ζῶων, πρὸ πάντων δὲ λεόντων, καὶ τοῦτο ἐξηγεῖ ἀναμιθῶλως ὀρθῶς ὁ Curtius (Plastik κλ. σ. 143) ἐκ τῆς κοινῆς Ἑλληνικῆς καὶ Ἰταλικῆς παραστάσεως, τῆς σωζομένης καὶ σήμερον ἔτι ἐν Ἑλλάδι, καθ' ἣν ἡ πηγὴ θεωρεῖται ὡς κεφαλὴ τοῦ ὕδατος¹· ὅταν δὲ ἡ κεφαλὴ αὕτη εἶναι λέοντος, δὲν ἀκολουθεῖ ὅτι καὶ τοῦ σώματος τὴν μορφήν ἀνάλογον ἐφαντάζοντο; ἀπὸ τῶν κρηνῶν δὲ μετήνεγκαν τὰς λεοντοκεφαλὰς οὐ μόνον εἰς τὰς ὑδρορροὰς τῶν οἰκοδομημάτων, ἀλλ' ἤδη εἰς λίαν ἀρχαίους χρόνους καὶ εἰς ἄλλα παρεμπερῆ ἀντικείμενα². Τέλος ὀνόματα ποταμῶν, οἷα τὰ Βαγγριος καὶ Βουράγιος, εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους, καθ' οὓς τὰ πάντα καὶ κατ' ἐξοχὴν τοὺς ποταμοὺς ὑπὸ τὴν μορφήν ἐμφύχων ὄντων ἐφαντάζοντο, βεβαίως σαρκωδὲρα θηρία καὶ ὄη λέοντας ἐδῆλουν. Ἀληθὲς ὅμως εἶναι ἀπ' ἐτέρου, ὅτι βραδύτερον ἐν τῇ τέχνῃ ὑπερίσχυσε πάντων τῶν ἄλλων ζῶων ὁ ταῦρος καὶ τούτου τὴν μορφήν ἢ μέρος αὐτῆς φέρουσιν οἱ ποταμοί, οὐχὶ δὲ τὴν τοῦ λέοντος ἢ τοῦ σὸς³. Τούτου αἴτιος ἐγένετο πιθανῶς ὁ Ἀγελῶος, ὅστις πολλαχού τῆς Ἑλλάδος λατρευόμενος ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν ποταμὸς παρίστατο συνηθέστερον ὑπὸ μορφήν ἀνθρωποκεφαλίου ταύρου (Stoll ἐν Roschers Lex. I σ. 7 ἐξ.), τούτου δὲ τὴν μορφήν ἔδωκαν φαίνεται οἱ τεχνῆται καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, ἰδίως ἐν Σικελίᾳ. Τὸ ἀγγεῖον, ὅπερ ἐπὶ τῶν μυκηναίων μνημείων κρατοῦσι τὰ ὄντα, περὶ ὧν ὁμιλοῦμεν, εἶναι γνωστὸν σύμβολον τῶν ποταμῶν καὶ ἐν τῇ ἐλληνικῇ τέχνῃ, ἀπὸ τῶν ἀλεξάνδρινων χρόνων ὅμως μόνον (Lehnerdt ἔ.ἀ. σ. 1492)· ἴσως ὑπέκειται τῇ ἐμφανίσει ταύτη παράδοσις λαϊκῆ ἀρχαιοτάτη. ἴσως ὅμως καὶ αἱ αὐταὶ ἰδέαι ἐξεφράσθησαν διὰ τῶν αὐτῶν συμβόλων κατὰ τὴν ἀρχὴν καὶ περὶ τὸ τέλος τῆς μακραιωνος ἐξελίξεως τῆς τῶν ποταμῶν θεῶν μορφῆς.

Ἐπὲρ τῆς ἐρμηνείας ταύτης τῶν ἀγγεῖα κρατούντων τεράτων συνηγορεῖ πρὸ παντὸς ὁ ἐκ Βα-

¹ *Κεφαλάρια* καλοῦμεν ἡμεῖς τὰς ἀσθόνους πηγὰς.

² Ὅρα τὴν ἐν Journal of hell. Studies 1890 πίν. I δημοσιευθεῖσαν ὀρασιωτάτην μικρὰν λήκυθον, βύθμου τοῦ λεγομένου πρωτοκορινθιακοῦ, ἥτις ἀντὶ λαίμου καὶ στομίου ἔχει κεφαλὴν λέοντος.

³ Οἱ ποταμοὶ ὅμως Λύκος καὶ Κάπρος παρίστανται ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ οἰκείου ζώου ἐκότερος ἐπὶ νομίσματος τῆς ἐν Φρυγίᾳ Λαοδικείας. Head. hist. num. σ. 566. Mionnet, Suppl. 7 σ. 587. Lehnerdt ἐν Roschers Lex. der Myth. I σ. 1493. Εἰκόνα τοῦ νομίσματος δὲν εἶδον ἐγώ.

φειοῦ λίθος καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῦ δενδρύλλιον, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι ἀρδεύουσιν οἱ θαίμονες· ἀλλὰ καὶ ὡς κοσμηματικαὶ μορφαὶ ἐπὶ τῶν λαβῶν τοῦ μεγάλου ἐκ Κύπρου χαλκοῦ ἀγγείου — λέβητος ἢ κρατῆρας — εὐργηταὶ βεβαίως ἐν θέσει λίαν ἀρμοζούση τῇ φύσει αὐτῶν· τρίτον ἐξηγεῖται οὕτω καὶ τὸ γεγονός, ὅτι συνήθως μὲν παρίστανται τὰ τέρατα λεοντόμορφα. ἐνίοτε ὅμως ἔχουσιν ἴσως κεφαλὴν ἵππου ἢ ἄλλου τινὸς ζώου, ὅπως καὶ τοὺς ποταμοὺς ὑπὸ διαφόρων ζώων μορφᾶς ἐφαντάζοντο. Τέλος προσθέτω ἐνταῦθα τὴν εἰκασίαν, ὅτι καὶ αἱ ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ ἐκ Μυκηνῶν δακτυλίου λεοντοκεφαλαί, ἐὰν δὲν ἦναι ὄλως κοσμηματικαί, ἴσως πηγὰς ποταμῶν παριστώσι¹.

E

Ἐρχόμεθα νῦν εἰς ζήτημα ἀφορῶν εἰς τὴν τροφήν. Ὡς γνωστόν, ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ἔπεσιν οἱ ἥρωες δὲν τρώγουσιν ἰχθῦς εἰμὴ ἐν μεγίστῃ ἀνάγκῃ (Buchholz, Hom. Real. II I σ. 161)· ἀπ' ἐτέρου ὅμως εἶναι ἀληθές, ὅτι πολλὰ χωρία τῆς τε Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεΐας ἀποδεικνύουσιν ὅχι μόνον ὅτι ἡ ἀλεία δὲν ἦτο ἄγνωστος, ἀλλὰ καὶ ὅτι εὐτύχημα μέγα ἐθεωρεῖτο, ἐὰν ἡ πλησίον θάλασσα παρέτχεν ἀφρόνους ἰχθῦς, ὡς Ὀδυσ. T 113. Πῶς δ' ἐξηγεῖται ἡ ἀντίρρασις αὕτης; ὅπως καὶ αἱ τόσαι ἄλλαι αἱ ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν ἡθῶν τῆς ὁμηρικῆς κοινωνίας παρατηρούμεναι· ὡς π. γ. ὅτι οἱ ἥρωες δὲν ἀναφέρονται γράφοντες ἢ ἱππεύοντες ἢ τρώγοντες ἐσθλὰ κρέατα, ἀν καὶ ἦναι ὄλως ἀπίθανον ὅτι τὰ πράγματα ταῦτα ἦσαν ἄγνωστα τοῖς Ἑλλησι μέγχι τέλους τῆς ὁμηρικῆς ἐποχῆς· ἀλλ' ἡ ἐπικὴ ποίησις ἐγενήθη καὶ διεμορφώθη ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν τῶ ὄντι οἱ Ἕλληνες οὔτε ἔγραφον οὔτε ἱππεύον οὔτε ἔτρωγον ἰχθῦς ἢ ἐσθλὰ κρέατα, οἱ δ' ὕστερότεροι ἐπικοὶ ποιηταί, καὶ περ ζῶντες ἐν χρόνοις, καθ' οὓς τὰ ἦθη ἦσαν διάφορα, διέσωζον ὅμως διὰ τῆς παραδόσεως τοῦ ἔπους γνώσιν τοῦ βίου τῶν ἡρώων, οὓς ἔφαλλον, ἢ γνώσιν δ' αὕτη προσεφύλαττεν αὐ-

τοὺς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπὸ ἀναχρονισμῶν¹. Μεταξὺ λοιπὸν τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τῆς μακρᾶς περιόδου, καθ' ἣν ἤκμασεν ἡ ἐπικὴ ποίησις, ἤρχισαν οἱ Ἕλληνες συνειθίζοντες νὰ τρώγωσιν ἰχθῦς· πρότερον ἀπέτχον τῆς τροφῆς ταύτης, ἀν καὶ κατώκουν γῶρας προκαλούσας εἰς ἀλείαν. Τὸ συμπέρασμα δὲ τοῦτο ἐπικυροῖ καὶ ἡ γλωσσολογία, διότι ὁ Helbig (Italiker in der Poebene σ. 75 ἐξ.) ἀπέδειξεν, ὅτι πᾶσαι αἱ ἐλληνικαὶ καὶ λατινικαὶ λέξεις αἱ εἰς τὴν ἀλείαν καὶ τὴν ἰχθυολογίαν ἀναφερόμεναι διαφέρουσιν ἀλλήλων, καὶ συμπεραίνει ἐκ τούτου, ὅτι οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἴταλοὶ μετὰ τὸν χωρισμὸν τῶν ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἀλείαν καὶ ἰχθυοφαγίαν (πρβ. καὶ Schrader, Sprachvergleichung und Urgeschichte σ. 171). Πρὸς μείζονα τούτου τεκμηρίωσιν ἀναφέρει ὁ Helbig (αὐτ. σ. 15), ὅτι ἐν ταῖς terramare τῆς Ἰταλίας, ἐνθα ἀνευρίσκονται τὰ λείψανα τῶν οἰκήσεων τῶν ἀρχαιοτάτων Ἰταλῶν, μόνον ἀπαξ εὐρέθη ἄκανθα ἰχθύος, ἥτις ὅμως καὶ τυχαίως δύναται νὰ κατήνησεν ἐκεῖ· πλὴν ταύτης δὲ οὐδὲν ἄλλο ἶχνος ἰχθυοφαγίας οὐδ' ἄγκιστρον ἀνεκαλύφθη ἐν αὐταῖς.

Τοῦτ' αὐτὸ ὅμως συμβαίνει καὶ ἐν Μυκῆναις· διότι ἐν τῷ ἐν τε τοῖς ἐρείπιοις αὐτῶν καὶ τοῖς τάφοις ἀνεκαλύφθησαν μέχρι τοῦδε ὅχι μόνον πλεῖστα ὀστᾶ ζώων, ἀλλὰ καὶ πλεῖστα ὄστρεα εἰδῶν διαφόρων, ἐξ ὧν ἀποδεικνύεται ὅτι τὰ θαλάσσια ἔργα δὲν ἦσαν ἄγνωστα τοῖς Μυκηναίοις, ὅμως εἰσέτι δὲν ἀνεκαλύφθη, ὅσον ἐγὼ οἶδα, οὔτε ἐν Μυκῆναις, οὔτε ἐν Τίρυνθι² οὔτε ἄλλοθί που ἢ ἐλαχίστη ἐνδείξις, ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῆς μυκηναίας ἐποχῆς ἔτρωγον τοὺς ἰχθῦς, οὔτε ἄγκιστρον δηλαδὴ οὔτε ἄκανθα ἰχθύος οὔτε ἄλλο τι παραπλήσιον, ἀν καὶ ἐν Μυκῆναις τοῦλάχιστον ἐγὼ ἀπὸ πολυλοῦ ἰδιαιτέρως προσέχω ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου³. Τὸ πόρισμα ἡμῶν ἐκ τῶν φαινομένων τού-

¹ Σχεδὸν ἀπολεξεῖ ἐκ ν. Wilamowitz-Möllendorf, Homerische Untersuchungen σ. 292.

² Ἐν τῷ βιβλίῳ Tiryns οὐδαμῶς βλέπω νὰ γίνηται λόγος περὶ ἰχθῶν ἢ τινος σχετικοῦ ἐσθήματος· ἀληθές ὅμως εἶναι ὅτι καὶ ὄστρεα δὲν ἀναφέρονται.

³ Τὸ μόνον ὅπερ ἡδυνάτο τις ν' ἀναφέρῃ ὑπὲρ τῆς ἐναντίας γνώμης εἶναι νομίζω ὁ τοῦ βρετανικοῦ μουσείου ἀιματίτης λίθος (Katal. of Gems of the Br. Mus. ἀρ. 80 μετ' εἰκόνας), ἐπ' οὗ παρίσταται ἀνθρώπων τὸ γνωστότατον περίζωμα καὶ κρατῶν ἰχθῶν ἀπὸ σχοινοῦ· ἴσως ὑποτίθεται νῦν δὴ ἀλειύσας αὐτόν, καὶ ἐὰν τὸν ἤλειυσε, τὸ ἔπραξε πιθανῶς ἵνα τὸν φάγη· ἀλλ' ἀπέναντι τῶν ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν ἐξαγομῆνων ὁ λίθος οὗτος ἐν μόνον δύναται ν' ἀποδείξῃ, γνωστόν καὶ ἄλλοθεν,

¹ Ὁ Knoll ἔ. ἀ πραγματευόμενος περὶ τῶν τερατομόρφων τούτων ὄντων τῶν τε ἀγγεῖα κρατούντων καὶ τῶν ζῶα φερόντων καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἀνατίθενται ἐνταῦθα τοῖς ζώοις πράξεις θαυμάσιων καὶ ἀνθρώπων χάριν τοῦ γελοῦ, ἐν τισὶ δὲ καὶ χάριν διδασκαλίας (ὅπως ἐν τοῖς μύθοις τοῦ Διόσκου). Περιττόν ἴσως νὰ εἴπω, ὅτι δὲν συμφωνῶ.

των θὰ παραθέσωμεν κατωτέρω, ἂν καὶ εἶναι εὐνόητον, παρατηροῦμεν μόνον ἐνταῦθα, ὅτι ἐν ᾧ ἢ ἰχθυοφαγία ἦτο ἄγνωστος τοῖς Μυκηναίοις, ἄγνωστος τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἐπικτῆ ποιήσει, ἄγνωστος τοῖς ἀρχαιοτάτοις Ἰταλοῖς, ἦτο ὅμως γνωστοτάτῃ τοῖς τὴν Τροίαν κατοικοῦσι, διότι ἀνεκαλύφθησαν αὐτόθι ἐν τοῖς ἔρειπίοις καὶ τῆς δευτέρας πόλεως, ἦς τὸ ἀνάκτορον τόσον ὁμοιάζει πρὸς τὰ τῆς Τίρουθος καὶ τῶν Μυκηνῶν, τόσα λείψανα διαφόρων εἰδῶν ἰχθύων, ὥστε κατὰ τὸν Virchow (Hios ἔκδ. γαλ. σ. 366) ἐσχημάτιζον ἐνιαχοῦ στρώματα πάχους μιᾶς σπιθαμῆς.

Αἱ ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἔρευναι κατέδειξαν ἄξια λόγου σημεῖα παραλληλισμοῦ μεταξὺ τοῦ λαοῦ, ὃν καλοῦμεν συντόμως μυκηναῖοι, καὶ τῶν ἀρχαίων Ἰταλῶν ἐν γένει, συγγενείας δὲ μετὰ τῶν ὑστερωτέρων Ἑλλήνων, οἵτινες ἐν πολλοῖς ἠκολούθησαν τὴν ἐν τῇ μυκηναίᾳ ἐποχῇ ἀρξαμένην ἐξέλιξιν, ἰδίᾳ ἐν τῇ θρησκείᾳ· δὲν ἀμφιβέβλω λοιπόν, ὅτι ὁ λαὸς οὗτος ἀπὸ Βορρᾶ κατήλθεν εἰς Ἑλλάδα καὶ ὅτι εἶναι ἑλληνικὸς. Πρὸς μεῖζονα ὅμως τούτου ἐντύπωσιν ἀνακεφαλαιοῦμεν τὰ κυριώτατα τῶν πορισμάτων. Αἱ οἰκίαι εἶχον συνήθως στέγας ἀετσοειδεῖς ἢ ἐπικλινεῖς πρὸς τὰς τέσσαρας πλευρὰς τοῦ οἰκήματος, οἷαι ἰδιάζουσι τοῖς βορειοῖς κλίμασιν, ὁ τρόπος δ' οὗτος ἦν ὁ ἐγγώριος, ἐν ᾧ ἢ τῶν ἡλιαστηρίων κατασκευὴ διὰ τῆς Ἀνατολῆς ἐγένετο γνωστή· τὰ ἀνάκτορα καὶ τινες οἰκίαι εἶναι κυρίως ἰσόγειοι, ἄλλαι ὅμως εἶναι προσιταὶ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ μόνον διὰ κλιμάκων μᾶλλον ἢ ἦσαν ὑψηλῶν, ὁμοίᾳ δ' οἰκίας εὐρίσκομεν ἐν ταῖς παναρχαίαις Ἀθήναις, ἐν αἷς καὶ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς ἔτι χρόνους οἱ πύργοι ἐξώθεν ἦσαν πολλάκις ἀναβατοί, ὅπως πάλιν ἐν ταῖς ἀρχαίαις τῶν Ῥωμαίων οἰκίαις¹. Ἰδέαν περὶ τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς τῆς μυ-

κηναίας οἰκίας σχηματίζομεν ἐκ τῶν ὀστεοδόχων λαρνάκων τῆς Κρήτης, διότι εἰς τινὰς τούτων ἔδωκαν μορφήν οἰκίας, ὅπως καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἰταλίᾳ· ἐπὶ μιᾶς δὲ τῶν ἐκ Κρήτης λαρνάκων εὐρομεν καὶ τὴν ἀρχὴν συνηθεστάτου ἐν τῇ μυκηναίᾳ πέγγῃ κοσμήματος ἐκ τῆς ξυλουργικῆς ἀναπτυχθέντος. Σχετικῶς πρὸς τὴν ἐσθῆτα εἶδομεν ὅτι ἐν Μυκήναις ὑπῆρχον συγγρόνως δύο τύποι παρπῶν, ὁ μὲν ἀρχαιώτερος, ὁ δὲ μᾶλλον ἀνεπτυγμένος, ἀμφότεροι δ' οὗτοι οἱ τύποι ὡσαύτως συγγρόνως εὐρίσκονται καὶ ἐν ταῖς terramare τῆς Ἰταλίας ταῖς εἰς τὴν καθαρὰν γαλκῆν περίοδον ἀνηκούσαις, ὥστε ἂν μὴ τι ἄλλο, ἐπικρινωϊαν τοὺλάχιστον μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην δὲν δυνάμεθα ν' ἀρηθῶμεν. Μετὰ τῶν κατοίκων τῶν terramare ἔχουσιν οἱ Μυκηναῖοι καὶ ἄλλο γνώρισμα κοινόν, τὴν ἄγνωσιν τῆς ἰχθυοφαγίας, τὸ γνώρισμα δὲ τοῦτο ἔχει μεγίστην σημασίαν, διότι, ὡς διδάσκουσι τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα καὶ ἡ γλωσσολογία, οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἰταλοὶ ἐν χρόνοις σχετικῶς ὑστέροις ἤρρισαν συνειθίζοντες εἰς τὴν τροφὴν ταύτην. Πάλιν δ' ἡ γλωσσολογία παρέχει ἡμῖν ἐξήγησιν τοῦ παραδόξου ἀληθοῦς φαινομένου, ὅτι οἱ Μυκηναῖοι οἱ μὴ τρώγοντες ἰχθῆς ἦσαν, ὡς αἱ ἀνασκευαὶ ἀπέδειξαν¹, δεινοὶ ὀστρεοφάγοι· διότι ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἰχθῆς τὸ ὄνομα τῶν ὀστρέων ἔχει τὴν αὐτὴν ρίζαν παρὰ τοῖς Ἕλλησι, Λατίνοις, Γερμανοῖς, Ῥώσοις, Ἰρλανδοῖς (Schrader ἔ. ἄ. σ. 120 καὶ 169). Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν θρησκείαν εἶδομεν, ὅτι πολλὰ τῶν σωζομένων παραστάσεων τῶν εἰς θεοὺς ἀναφερομένων, καὶ ὅτῃ αἱ σπουδαιότεραι, δύνανται νὰ ἐρμηνευθῶσιν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας, ἐρμηνευόμεναι δ' οὗτοι παρέχουσιν ἡμῖν εἰκόνα τῆς ἑλληνικῆς θρησκείας κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀκριβῶς ὅποιαν ἔπρεπε νὰ προσδοκῶμεν· διότι εὐρίσκομεν

Gebäude auf hohen Substructionen zu errichten, vermöge einer Reihe von Zwischengliedern, deren Kenntniss uns verloren gegangen ist, mit dem uralten Pfahlbau in Zusammenhang steht. Διότι ἡ αὐτὴ ἐρώτησις προβάλλει καὶ σχετικῶς πρὸς τὰς οἰκίας τῶν Μυκηνῶν καὶ τὰς ἐπὶ τῆς Πυκῆς· πρὸς τοῦτοις δὲ τολμῶ νὰ ἐκδηλώσω τὴν εἰκασίαν, ὅτι καὶ ἡ παράδοξις ἐνταῖς τῶν κίωνων τῆς μυκηναίας ἐποχῆς πρὸς τὰ ἄνω ἐκ τοιαύτης τινὸς ἀρχῆς πρέπει νὰ ἐξηγηθῆ, ἐκ τοῦ ὅτι δηλαδὴ εἶναι οὗτοι κυρίως πύσσαλοι ἐκ κορμῶν ὄλων δένδρων, ὧν ἡ κορυφὴ ἐμπηγνύεται εἰς τὴν γῆν.

¹ Πρὸς περὶ τῆς ὀστρεοφαγίας τῶν Μυκηναίων, ἦς τεκμήρια ἀνεύρσκει τις ἐν Μυκήναις ὀπουδήποτε σκιάφῃ, Schliemann, Mycenes σ. 366.

ὅτι ἀκριβῶς τῶν λίθων τούτων πολλοὶ ἀνήκουσιν εἰς ἐπιχρῆν μετγενεστέρων τῆς καθαρῆς μυκηναίας· ἐξ ὧν ὅμως εἴπομεν ἐν τῷ κειμένῳ ἐννοεῖται, ὅτι ὁ ἀμαρτῆς τοῦ βρετανικοῦ μουσείου δύνανται νὰ ἦναι — καὶ πιθανώτατα εἶναι — ἀρχαιότερος πολλῶν μερῶν τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσεΐας.

¹ Ἐνταῦθα δὲν δύναμαι νὰ μὴ παραθέσω τὴν ἐξῆς περικοπὴν ἐκ τοῦ Helbig Italiker in der Poebene σ. 60: Unwillkürlich drängt sich die Frage auf, ob nicht gewisse Erscheinungen in der späteren italischen Architektur, wie die hohe Terrasse, die dem italischen Tempel im Gegensatz zum griechischen eigenthümlich ist, und überhaupt die Tendenz der Italiker, die

τὸν Δία καὶ τὴν Γῆν (ὑπὸ οἰονδήποτε ὄνομα), ἔπειτα τὴν Ἄρτεμιν καὶ δαίμονας τερατομόρφους τῶν ὀρέων καὶ τῶν ὑδάτων, θεοὺς δηλαδὴ πάντας τῆς φύσεως καὶ ὁμολογουμένως ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων· ἰδίως ἀξία προσοχῆς εἶναι ἢ ἐπὶ μυκηναίων ἔργων ἀναγνώρισις τῆς Ἄρτεμιδος ὑπὸ μορφῆν, ἣν καὶ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους εἶχεν· διότι ἢ Ἄρτεμις εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων καὶ μεγίστων θεῶν τῆς Ἑλλάδος, ἢ δὲ λατρεία τῆς διέστρεπε πολυλαχοῦ ἀναμνήσεις ἀνθρωποθυσιῶν· εἶναι ἢ μεγάλη θεὰ τῆς φύσεως καὶ ὡς τοιαύτη ἔν τισι μύθοις — π. γ. τοῖς ἀρχαίοις — γυνὴ τοῦ Διός· αὐτὴ δίδει καὶ ἀφαιρεῖ τὴν ζωὴν, διὰ τοῦτο προστατεύει τὸν τοκετὸν τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ φονεῖ αὐτάς — λέων ἐν γυναιξί (Ἰλ. Φ 483)· εἶναι κυρία τῶν θηρίων τοῦ δάσους — πότνια θηρῶν, εἶναι κουροτρόφος. Ἔχει λοιπὸν δύο ὄψεις, τὴν μὲν ζωοπάροχον, τὴν δὲ φθοροποιόν· διὰ τοῦτο δὲν εἶναι παράδοξον, ὅτι ἐπὶ τοῦ ἐγγεγλυμμένου λίθου, ὃν ἀνωτέρω (σ. 35) ἀνεφέραμεν, παρίσταται ἀφ' ἐνὸς μὲν φόνον διὰ τῶν βελῶν προπέμπουσα¹, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἔχουσα, ὡς ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν περιγράφεται, μαστοὺς μεγάλους καὶ λαγόνας εὐρείας, ἣτοι τὰ χαρακτηριστικὰ οὐχὶ παρθένου, ἀλλὰ γυναικὸς καρποφόρου· τοιαύτη δ' εἰκονίζεται καὶ ἐπὶ ἄλλων λίθων, ἐφ' ὧν κρατεῖ ζῶα ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ ἢ τῶν κεράτων².

Ἔστι πάντα ταῦτα εἶναι συμπτώσεις τυχαῖαι ἢ

ἀπομιμήσεις ἢ καὶ παρανοήσεις ἢ ὅτι προέρονται ἐξ ἐπιδράσεως ἐλληνικῆς ἐπὶ τοῦ μυκηναίου πολιτισμοῦ καθ' ὃν χρόνον Ἕλληνες ἀληθεῖς καὶ Μυκηναῖοι κατὰ τὸ μεταίχμιον τῶν δύο ἐποχῶν ἦλθον εἰς ἐπιμιξίαν¹, δὲν δύναμαι νὰ πεισθῶ ἐν τῇ τέχῃ βλέπομεν ἐπίδρασιν κυρίως αἰγυπτιακῆν, ἢ δὲ τέχνη τῶν γυτῶν χαλκῶν εἰδωλίων, ἣτις ἐκ Φοινίκης πιθανῶς εἰσῆχθη, μόνον κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐποχῆς ἐμφανίζεται· ἐν τῇ θρησκείᾳ ὅμως ἀνευρίσκομεν τὸν πυρῆνα τῆς μετὰ ταῦτα ἐλληνικῆς θρησκείας, ἐν τοῖς ἔργοις δὲ — τροφῆ, οἰκίαις, πόρπαις κλ. συγγένειαν μετὰ τῶν λαῶν τῆς Ἰταλίας καὶ ἐν γένει τῆς Εὐρώπης. Μετὰ τῶν πορισμάτων δὲ τούτων συμπέπτουσι παραδόξως αἱ νεώταται ἀποφάνσεις δύο ἐρευνητῶν, τοῦ Flinders Petrie καὶ τοῦ A. S. Murray· ὁ πρῶτος γράφει (Journal of hell. Studies 1890 σ. 276) ὅτι ὁ μυκηναῖος πολιτισμὸς εἶναι κλάδος τοῦ ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὴν χαλκῆν ἐποχῆν ἐπικρατήσαντος καὶ ἐπὶ τὴν Γαλλίαν, Οὐγγαρίαν, Ἰταλίαν, Ἑλλάδα καὶ Λιβύην ἐκταθέντος πολιτισμοῦ, ὁ δὲ Murray (American Journal of Arch. 1890 σ. 443) ὁμιλῶν περὶ τῶν ἐκ Βαφειοῦ χρυσῶν ποτηρίων λέγει, ὅτι οἱ ἐπ' αὐτῶν ἄνδρες προξενούσιν αὐτῷ ἐντύπωσιν μᾶλλον κελτικοῦ ἢ ἀνατολικοῦ λαοῦ.

• ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΟΥΝΤΑΣ

¹ Καὶ τὸ ὄνομα τῆς Ἄρτεμις τοῦτο δηλοῖ, ὡς λαμπρῶς ἠρμήνευσεν αὐτὸ ὁ Robert (Preller-Robert Gr. Myth. I σ. 296)· ἄρταμος λέγεται ὁ σφαγεύς.

² Περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης θρησκείας τῶν Ἑλλήνων ἐν γένει πρὸς Curtius Studien zur Gesch. des gr. Olympos ἐν Sitzungsh. der berl. Akad. 1890 σ. 1141 ἐξ. Ὁ Ζεὺς, οἱ δαίμονες τῶν ὑδάτων ἐν γένει, ὁ Ἥλιος, ἡ Σελήνη καὶ ἡ Πῶς — αὗται εἶναι κατὰ τὸν Curtius αἱ ἀρχαιόταται θεότητες τῆς Ἑλλάδος. Περὶ τῆς Ἄρτεμιδος ἔρα τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως Studien zur Gesch. der Artemis ἐ. ἄ 1887 σ. 1169 ἐξ., ἐνθα ἐκτενέστερον ἀναπτύσσεται ἡ ἀρχικὴ φύσις καὶ εὐ-

ρεῖα δύναμις τῆς θεᾶς, ἀλλὰ καὶ συνάπτεται μετὰ τῆς Ἀσίας — ζήτημα περὶ ὃ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐνδιατρίψωμεν ἐνταῦθα. Προσπαρητῶ δὲ περὶ τῆς Ἄρτεμιδος τοῦτο μόνον, ὅτι ἀρχικῶς τὸ εἰς αὐτὴν ἀφιερωμένον ζῶον εἶναι οὐχὶ ἡ ἔλαφος, ἀλλ' ἡ χίμαιρα, ὡς ἀποδεικνύουσιν αἱ εἰς τὴν Ἄγροτέραν θυσίαι τῶν Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν, ἐπὶ δὲ τῶν μυκηναίων λίθων κρατεῖ, ὡς εἶδομεν, ἀπὸ τῶν κεράτων ζῶον, ὃ συνήθως ὀνομάζομεν τράγον, ἀλλὰ ὀρθότερον βεβαίως θὰ ἐκαλεῖτο καὶ τοῦτο χίμαιρα.

¹ Οὗτω ἐδικαιολόγησαν τὴν ἐν Μυκῆναις ἀνακάλυψιν τῶν πορπῶν.

ΑΓΓΛΜΑΤΑ ΕΚ ΡΑΜΝΟΥΝΤΟΣ

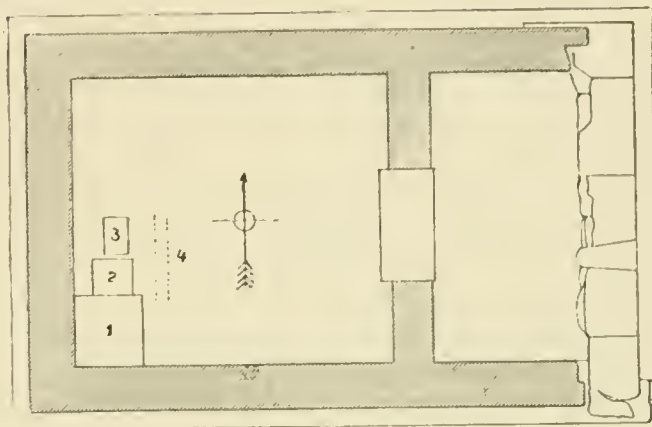
(Πίν. 4, 5, 6 και 7)

Ἐντὸς τοῦ σηκοῦ τοῦ ἐν παραστάσι μικροῦ ναοῦ τοῦ καλουμένου τῆς *Θέμιδος* ἐν Ραμνουῦντι (ἰδ. *Uned. Antiqu. of Attika* publ. b. the society of Dilet. Cap. VII Tav. 5) εὑρομεν κατὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον ἐνεργούντες ἀνασκαφὰς ἀναλώμασι καὶ ἐν-τολῇ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας τὰ ἐν τοῖς πί-ναξι 4-7 φωτοτυπικῶς δημοσιευόμενα τρία ἀγγλ-ματα μετὰ τῶν ἐνεπιγράφων βάθρων αὐτῶν, κει-μένων κατὰ χώραν. Ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ σηκοῦ εὑρο-μεν καὶ δύο ἕτερα ἀρχαῖα ἀγαλμάτια, οἷς παρεμ-φερῆ τινα τῶν ἐν Ἀκροπόλει, ἀκέφαλα, καὶ δύο ἐπίσης ἀρχαῖα κεφαλὰς ἐτέρων ἀγαλματίων, ἅτινα παρελείψαμεν ἐν τῇ δημοσιεύσει ταύτῃ τῶν ἐκ Ραμνουῦντος γλυπτῶν ἔργων, ἅτε ἥσσανος ὄντα λόγου ἄξια, διὰ τε τὸ κοινὸν τοῦ τύπου καὶ τὴν πλημμελῆ αὐτῶν διατήρησιν.

Ὁ ναὸς οὗτος, οὐτινος κατωτέρω δίδομεν πρό-χειρον σχέδιον πρὸς κατανόησιν κυρίως τῆς θέσεως τῶν ἀγαλμάτων, ὁ ἀρχαιότερος, ὡς θὰ καλέσωμεν ἡμεῖς αὐτὸν ἐν τῇ δημοσιεύσει ταύτῃ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν παραπλευρῶς αὐτῷ ἀνεγερθέντα κατὰ τὰ μέσα τῆς κτῆ π. X. ἑκατονταετηρίδος νεώτερον, ὁ ναὸς, λέγομεν, οὗτος, τοῦ ὁποῖου οἱ πολυγωνικῶς ἐκτισμένοι τοῖχοι ὑψοῦνται καὶ τὰ νῦν ἔτι ἐς ἱκα-νὸν ἀπὸ τῶν θεμελιῶν αὐτῶν, διετηρήθη ἐν καλῇ καὶ χρησίμῳ καταστάσει, οὐ μόνον μετὰ τὴν ἀνέ-γερσιν τοῦ νεωτέρου ναοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἑκατον-ταετηρίδας ἔλας μετὰ τὴν ἀνοικοδομὴν τούτου, ὡς προκύπτει ἐκ τῆς ἀνιδρύσεως ἐν αὐτῷ τοῦ τῆς ἱε-ρείας ἀγάλματος (Πίν. 5) τασσομένου εἰκότως εἰς τοὺς Ρωμαϊκοὺς χρόνους, καὶ ἐκ τάρου ἀποκαλυ-φθέντος ἐν τῷ θαπέδῳ τοῦ ναοῦ (σχ. 4), πρὸ τοῦ βάρου τοῦ ἀγάλματος τούτου, περιέχοντος δὲ λύ-χνους κοινούς ἐξ ὁπτῆς γῆς Ρωμαϊκῶν χρόνων, καὶ νομίσματα τῶν Ρωμαίων αυτοκρατόρων.

Τὰ τρία ἐν τοῖς πίναξι 4-6 εἰκονιζόμενα ἀγγλ-

ματα ἰδρυντο, ὡς εἶπομεν, ἐν τῷ σηκῷ τοῦ ναοῦ τούτου, κατὰ τὴν δυτικὴν αὐτοῦ πλευράν, ἐναντι τῆς εἰσόδου.

Καὶ τὸ μὲν τῆς *Θέμιδος* (Πίν. 4) ἀριστερὰ τῷ εἰσιόντι κατὰ τὸ ἄκρον (σχ. 1), τὸ τῆς ἱερείας (Πίν. 5) ἐν τῷ μέσῳ (σχ. 2), ἀνιδρυμένον τοῦτο ἐπὶ ὑψηλοτέρου βάρου, ἵνα ἐξήχη που εἰς τὸ ὕψος τῆς *Θέμιδος*, καὶ τὸ τοῦ παιδὸς (Πίν. 6) ἐτέρω-θεν τῆς ἱερείας (σχ. 3) ἐπὶ βάρου ἀρχαῖου σχή-ματος, ἱκανῶς ἐπιμήχους. Τὰ ἀγγλματα δὲ ταῦτα εὑρέθησαν κατερριμμένα ἔμπροσθεν τῶν βάρων αὐτῶν, ὑπὸ τοὺς ὀγκολίθους τοῦ σηκοῦ· ἔκειντο δὲ τὸ μὲν τῆς *Θέμιδος* παραδόξως ὕπτιον, τὸ τῆς ἱερείας δὲ καὶ τὸ τοῦ παιδὸς πρηγῆ. Φανερόν δ' εἶνε, ὅτι ἢ ἐκ τοῦ βάρου κατάπτωσις τοῦ κολοσσιαίου ἀγάλματος τῆς *Θέμιδος* δὲν προῆλθεν ἐκ τυχαίου μόνον συμβάντος, οἷον σεισμοῦ λ. γ., ἀλλ' ὅτι προηγήθη πάντως σκόπιμος μετακίνησις τούτου ἢ μεταστροφή ἐπὶ τοῦ βάρου αὐτοῦ, διότι ἐν ἐναντία περιπτώσει θὰ ἔκειτο καὶ τοῦτο πρηγὲς πρὸ τοῦ βάρου, ὡς τὰ δύο ἄλλα.

Ἡ τοποθέτησις δὲ τῶν ἀγαλμάτων τούτων ἐν τῷ σηκῷ, καθ' ἣν εὑρομεν αὐτὰ τάξιν, ἦτις, ὡς ἐκ τῆς

ευρέσεως τῶν κατὰ γῶραν κειμένων βάλθρων αὐτῶν τυγχάνει ἀναμφισβήτητος, τοῦτο παρέχει τὸ ἄξισημείωτον, ὅτι τὴν ἐπίσημον, οὕτως εἰπεῖν, θέσιν ἐν τῷ ναῷ, τὴν ἐν τῷ μέτω δηλαδὴ, ἀπέναντι τῆς εἰσόδου, κατεῖχεν οὐχὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Θεᾶς, ἀλλὰ τὸ τοῦ παιδός (Πίν. 6, σχ. 3). Σημειωτέον ἔμως πρῶτον, ὅτι τὸ ἄγαλμα τοῦτο τῆς Θέμιδος ἦν ἀναθηματικὸν καὶ οὐχὶ τὸ τῆς λατρείας (Kultusbild). Δεύτερον ὅτι ὁ ναὸς οὗτος δὲν ἦτο ναὸς τῆς Θέμιδος, ὡς θὰ ἀποδείξωμεν ἐν τοῖς ἐπομένοις· διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει τοιοῦτον ἄγαλμα, καίτοι ἀναθηματικόν, θὰ ἰδρύνετο, φρονοῦμεν, ἐν ἐπιστήμῃ θέσει, μετατοπιζομένων ἄλλων πρωϊαίτερον τυγὼν ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἀνιδρυμένων, ἀφοῦ μάλιστα δὲν ὑπῆρχεν ἐν τῷ ναῷ, ὡς φαίνεται, ἕτερον ἄγαλμα λατρευτικόν. Τὸ πρῶγμα δ' ἔχει οὕτως· τὸ ἄγαλματιον τοῦ παιδός, ὡς προκύπτει ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ, τοῦ σχήματος τοῦ βάλθρου καὶ τῆς ἐπιγραφῆς, ἀνακτέον εἶνε εἰς τὴν Β' π. X. ἑκατονταετηρίδα, συνεπῶς κατὰ πολὺ ἀρχαιότερον τοῦ ἀγάλματος τῆς Θεᾶς. Φυσικῶς δὲ ὁ ἀναθέτης τοῦτου ἐξελέξατο τότε τὴν ἐπισημοτέραν θέσιν πρὸς ἀνιδρυσιν αὐτοῦ, τὴν ἀπέναντι τῆς εἰσόδου. Τὸ ἄγαλμα τῆς Θέμιδος ποιηθὲν πολὺ μεταγενεστέρως, ἐτοποθετήθη ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ἀναθημάτων πλησίον ἐκεῖνου κατὰ τὸ ἄκρον· τοιοῦτοτρόπως καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς ἱερείας, ἀναθηματικὸν καὶ τοῦτο, ἐτέθη κατόπιν ἐν τῇ αὐτῇ σειρᾷ καὶ δὴ μετὰξὺ τούτου καὶ ἐκεῖνου, πληροῦν οὕτως ἅμα καὶ κενὸν γῶρον. Πιθανώτατα εἶποντο ἐν τῇ αὐτῇ σειρᾷ, πρὸς ἀριστερὰν τοῦ ἀγάλματος τοῦ παιδός καὶ ἕτερα ἀναθηματικὰ ἄγαλματα ἀπολεσθέντα, ὡς προκύπτει ἐκ βάλθρου ἐκτετοπισμένου ἀνευρεθέντος ἐν τῷ σηκῷ κατὰ τὸ δεξιὸν ἄκρον, φέροντος τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν:

ΑΝΤΙΦΙΛΟΝΘΕΟΔΩΡΟΥ
ΛΕΩΝΙΚΗΗΜΗΤΗΡ
ΑΝΕΘΗΚΕΝ

(Υψ. 0,95. Πλ. πλίνθου 0,30. Μηκ. 41).

γράφμασι τῆς Δ' π. X. ἑκατονταετηρίδος—ἐφ' οὗ ἰδρυντο πιθανῶς χαλκοῦν ἀγαλμάτιον παιδός, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς πλίνθου αὐτοῦ κοίλωμάτων τῶν ποδῶν—τοῦτο δὲ ἐπικυροῦσι καὶ τὰ ἀνωτέρω μνημονευθέντα ἀρχαῖα ἀκέφαλα ἀγαλ-

μάτια, ἅτινα εὑρέθησαν ἐπίσης κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ σηκῷ, πλησίον τῶν δημοσιευομένων ἀγαλμάτων. Παράδοξος ὅπως δὴποτε εἶνε ἡ ἀνιδρυσιν ἀγαλμάτων θεῶν ἐν στοίχῳ, οὕτως εἰπεῖν, πρὸς ἀγάλματα ἱερείων καὶ παίδων ἄνευ διακρίσεως θέσεως.

ΑΓΓΑΜΑ ΘΕΜΙΔΟΣ

Ἐν τῷ πίνακι 4 εἰκονίζεται ἐν φωτοτυπία τὸ ὑπερφυσικῷ μεγέθους (ὑψ. 2 μ. 0,22) ἐκ πεντελησιῦ λίθου ἄγαλμα τὸ ἀνατεθὲν ὑπὸ Μεγακλέους τῇ Θέμιδι. Ἡ θεὰ παρίσταται μεγαλοπρεπῶς ἰσταμένη, στηριζομένη ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός, τοῦ δεξιοῦ προτεταμένου μικρὸν καὶ ὀλωμένου κατὰ τὸ γόνυ. Ἐπὶ τοῦ ποδῆρους χιτῶνος, τοῦ ἐξωσμένου ὑπὸ τοὺς μαστοὺς διὰ δέματος κατεργασμένου ἐκ τῶν ὤμων, φέρει μακρὸν ἱμάτιον, μὴ καλύπτον τὸ στῆθος, ἀλλὰ συστρεφόμενον περὶ τὸν ἀριστερὸν βραχίονα, ἀφ' οὗ καταπίπτει εἰς φυσικωτάτας πτυχάς. Παρλαίποντες τὰ καθέκαστα ἐν τῇ περιγραφῇ, ἅτε εἰκονιζομένου τοῦ ἀγάλματος πιστότατα ἐν τῷ πίνακι, μνημονεύομεν τοῦ χρωματισμοῦ, οὗτινος ἰκανὰ ἴχνη διακρίνονται ἔτι ἐπὶ τοῦ ἱματίου κυρίως· ἀλλὰ δυστυχῶς οὕτε τὸ χροῖμα δυνατὸν νὰ καθορίσῃ τις ἐκ τῶν λειψάνων τούτων, οὕτε τὸ σχῆμα τῶν κοσμημάτων, εἴ που ὑπῆρχον τοιαῦτα ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων. Γραμμαῖ τινες ὑπέρυθροι κάθετοι, ἀπολήγουσαι εἰς ὀξύ, διακρίνονται κατὰ τὰς κνήμας τοῦ ἀγάλματος, ἀλλὰ καὶ αὗται δυνατὸν νὰ ἔχωσι τυχαῖον λόγον ἐκ τῆς διαλύσεως τοῦ χρωματισμοῦ. Ἡ κεφαλὴ μετὰ τοῦ τραχήλου ἦν ἔνθετος ἐν τῷ κορμῷ, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ χεῖρες, ὧν ἡ δεξιὰ ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος ἀποκεκομμένη οὔσα, δὲν ἀνευρέθη. Ἡ ἐλλείπουσα ἄκρα ἀριστερὰ χεῖρ τοῦναντίον εὑρέθη ἐν τῷ σηκῷ πλησίον τοῦ ἀγάλματος, ἀλλ' ἐπειδὴ ἠγέρθησαν ἀμφιβολίαι περὶ τῆς ἀκριβοῦς αὐτῆς ἐφαρμογῆς, ἐλλείποντος μετὰξὺ μικροῦ τεμαχίου, δὲν ἐφηρμόσθη ἔτι ἐν τῷ ἀγάλματι, εἰ καὶ καθ' ἡμᾶς οὐδεμία δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία ὅτι ἀνήκει τῷ ἀγάλματι· ἔχει αὐτὴ ἡμίκλειστον φυσικὴν θέσιν, ἐλλείπουσι δὲ τρεῖς τῶν δακτύλων.

Ἡ ἀπώλεια τῆς δεξιᾶς χειρὸς ζημιοῖ ὄντως μεγάλως τὸ ἄγαλμα οὐ μόνον ὑπὸ αἰσθητικὴν ἔπο-

ψιν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἐρμηνευτικῆν. Ὁ τύπος κατὰ τὸν ὁποῖον εἰκονίζετο παρ' Ἑλλησι ἢ τσοῦτον σπανίως παρασταθεῖσα πλαστικῶς θεὰ αὐτῆ¹, περιέρχεται εἰς ἡμᾶς καὶ τὰ νῦν ἐλλιπῆς καὶ οὐσαναπαράστατος. Ἡ χεὶρ ἦτο κεκαμμένη κατὰ τὸν ἀγκῶνα καὶ προτεταμένη· ὥστε ἢ θεὰ θὰ ἐκράτει πάντως ἐν τῇ χεὶρὶ ταύτῃ σύμβολόν τι, ὅπερ ἐξ οὐδεμιᾶς ἀναλογίας δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ ἀναπληρώσωμεν. Ἰπέθεσαν τινὲς ὅτι ἢ θεὰ ἐκράτει γαλκῆν πλάστιγγα², ἀλλὰ καὶ ἢ ὑπέθεσις αὐτῆ, εἰ καὶ ἔντως φυσικῆ καὶ ἀρμόζουσα εἰς θεὰν ἐκπροσωποῦσαν τὸ Δίκαιον³, εἶνε ἀποκρουστέα, ἅτε στερουμένη ἀναλόγου τινὸς ἐν τῇ πλαστικῇ τῶν ἀρχαίων³.

Οἰασθῆποτε ὅμως τῆς ὑποτιθεμένης συμπληρώσεως τοῦ ἀγάλματος, ἀλλὰ καὶ ὅπως τὰ νῦν ἔχει τοῦτο, ἐκφράζει ἀπαραμίλλως τὴν ἰδέαν τῆς προσωποποιήσεως τῆς «εὐβούλου» καὶ «ὀρθοβούλου» θεᾶς, τῆς «Οὐρανίας» κατὰ Σοφοκλῆ. Ὁ γλύπτῃς ἐνεπνεύσθη ἀληθῶς ὅπως ἐξεύρη τύπον προσώπου ἀρμόζοντα οὕτως ἀμιμήτως εἰς τὴν παράστασιν τοῦ ἰδανικοῦ τοῦ «Θείου Δικαίου», ὅπως παραστήσῃ ἐν θείῳ καὶ ἀρμονικῶν κάλλει τὴν σεμνοτέραν τῶν Θεαινῶν, τὴν πάρεδρον τοῦ Διὸς καὶ Σώτειραν Θέμιδα. Ἡ μεγαλοπρέπεια ἐν τῇ στάσει καὶ διαθέσει τῆς ὄλης μορφῆς, τὸ σεμνὸν καὶ ὠραῖον ἐν τῷ προσώπῳ, τὸ θεῖον καὶ ἰδανικὸν ἐν τῇ ἐκφράσει σπανίως ἀπετυπώθησαν ἐν τῷ λίθῳ τόσον ἐπιτυχῶς, ὅσον ἐν τῷ ἀγάλματι τούτῳ τοῦ τέως ἀγνώστου ἡμῖν Ραμνουσίου τεχνίτου, ὅστις, κατὰ τοὺς πρώτους, πιθανώτατα, Ἀλεξανδρινὸς

χρόνους ἀκμάσας, ἀπέδωκεν εἰς τὸ ἔργον τοῦ τῆς τεχνικῆς ἐκείνης ιδιότητος, αἵτινες χαρακτηρίζουσι τὰ ἔργα τῆς μακρᾶς περιόδου τῆς τέχνης, καθ' ἣν ἐτεχνουργήθησαν τὰ ἀγάλματα τοῦ Μαυσωλείου καὶ ἢ ἐκ Σαμοθράκης Νίκῃ. Τὸ μεγαλοπρεπὲς τουτέστι καὶ ἐπιβλητικὸν διὰ τοῦ μεγέθους καὶ τοῦ ὑπερφυσικοῦ, τὸ αὐστηρὸν καὶ σεμνὸν διὰ τοῦ ὠραίου καὶ ἀληθοῦς. Ἡ ἐξέγερσις αἰσθήματος ἰσχυροῦ καὶ ἐντυπώσεως ζωηρᾶς ἦτο κυρίως τὸ μέλημα τῶν τεχνιτῶν τῆς περιόδου ταύτης, μὴ ἀμελούντων οὐχ ἕττον τῆς ἀκριβείας ἐν τοῖς καθέκαστον οὐδὲ τῆς φυσικότητος ἐν ταῖς λεπτομερείαις. Μαρτύριον δὲ τούτου ἐν τῷ ἀγάλματι τοῦ Ραμνουσίου τεχνίτου ἢ φυσικότης τῶν πτυχῶν τοῦ ἱματισμοῦ, ἢ κανονικότης τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ προσώπου καὶ ἢ ἀρετῆς ἀλλ' ἐπιμελῆς διάταξις τῆς κόμης. Ἐὰ ὅπισθεν μόνον τῆς κεφαλῆς, ὡς καὶ τοῦ ὄλου ἀγάλματος ἢ ὅπισθεν ὄψις δεικνύουσι ἀμέλειαν ἐπεξεργασίας· τοῦτο δὲ διότι τὸ ἀγαλμα ἦν ὡς ἐκ τοῦ μεγέθους αὐτοῦ καὶ τῆς θέσεως προσωρισμένου νὰ ὀρθῆται κάτωθεν καὶ τὴν ἔμπροσθεν μόνον ὄψιν· ἔλλειψις ἄλλως κοινῆ καὶ συνήθους τῇ περιόδῳ ταύτῃ τῆς τέχνης, ἀφορώσης, ὡς εἴπομεν, εἰς τὴν πρόκλησιν ἐντυπώσεως μᾶλλον ἢ εἰς τὸ ἀπολύτως τέλειον τῶν χρόνων λ. γ. τῆς φειδιακῆς τέχνης.

Ἡ ἐπὶ τοῦ βάρους τοῦ ἀγάλματος ἐπιγραφή, τὸ σχῆμα τῶν γραμμῶν τῆς ὁποίας ἐπικυροῖ τὴν χρονολογικὴν κατάταξιν τοῦ ἀγάλματος εἰς τοὺς κατ' Ἀλέξανδρον χρόνους, ἔχει οὕτω:

ΜΕΓΑΚΛΗΣΜΕΓΑΚΛ...ΣΡΑΜΝΟΥΣ.ΟΣΑΝΕΘΗΚΕΝΘΕΜΙΔΙΣΤΕΦΑΝΩΘΕΙΣΥΓΟΤΩΝΔΗΜΟΤΩΝΔΙΚΑΙ
ΟΣΥΝΗΣΕΝΕΚΑΕ...ΕΡΕΙΑΣΚΑΛΛΙΣΤΟΥΣΚΑΙΝΙΚΗΣΑΣΠΑΙΣΙΚΑΙΑΝΔΡΑΣΙΓΥΜΑΣΙΑΡΧΩΝ
ΚΑΙΚΩΜΩΔΟΙΣΧΟΡΗΓΩΝ

ΚΑΙΦΕΙΔΟΣΤΡΑΤΗΣΝΕΜΕΣΕΙΙΕΡΕΙΑΣ

ΧΑΙΡΕΣΤΡΑΤΟΣΧΑΙΡΕΔΗΜΟΥ
ΡΑΜΝΟΥΣΙΟΣΕΠΟΙΗΣΕ

ἦτοι ἐν μεταγραφῇ:

Μεγακλῆς Μεγακ[λέου]ς Ραμνούσιος ἀνέθηκεν Θέμιδι

¹ Ἐν τῇ ζωφόρῳ τῆς Περγάμου πιθανώτατα παρίσταται καὶ ἢ θεὰ αὐτῆ ἐν τῇ στρατιᾷ τῶν θεοτήτων. Πρβλ. Overbeck Gr., Pl. II, σ 235.

² Πρβλ. Preller gr. Myth. I σ. 373.

³ Ἐπὶ νομισμάτων Αἰγυπτιακῶν ἀπαντᾷ ὄντως ἢ Θέμις κρατοῦσα π. ἰστιγγα ἢ κέρας· ἐνίοτε δὲ φέρουσα καὶ ἀσπίδα καὶ κράνος, ὡς ἢ Ἄθηνᾶ.

στεφανωθείς ὑπὸ τῶν δημοτῶν δικαιοσύνης ἕνεκα [ἐπὶ ἰερείας Καλλιστοῦς (Φειδοστράτης Νεμέσει ἰερείας) καὶ νικήσας παισὶ καὶ ἀνδράσι γυμνασιάρχων] καὶ κωμωδοῖς χορηγῶν.

Χαιρέστρατος Χαιρεδήμου
Ραμνούσιος ἐποίησε.

Ἡ ἐπιγραφή ἀποτελεῖται ἐκ δύο σειρῶν γραμμάτων κεχαραγμένων ἐπὶ τοῦ ἐπικράνου τῆς πλίνθου, ἀλλ' ὁ χαρακτὴς λησιμονήσας τὸ πρῶτον, φαίνεται, νὰ χαραχῆ καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἱερείας Φειδοστράτης προσέθηκε τοῦτο κάτωθεν τοῦ ἐπικράνου ἐπὶ τῆς πλακῆς τοῦ βάρου, ἕνεκα ἐλλείψεως χώρου· οὕτως ἡ φράσις «καὶ Φειδοστράτης Νεμέσει ἱερείας» ἦν ἐν τῇ μεταγραφῇ ἐθέσαμεν ἐντὸς παρενθέσεως, ἐχαραχθῆ κατόπιν συμπληρωματικῶς. Ἐπίσης δὲ καὶ ἡ φράσις «καὶ κωμωδοῖς χορηγῶν» ἐχαραχθῆ κάτωθεν τοῦ ἐπικράνου ὡσαύτως ἐλλείψει χώρου.

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης μανθάνομεν ὅτι τὸ ἀγάλμα ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ Ραμνουσίου Μεγακλέους τῆς Θέμιδος στεφανωθέντος κτλ. συνεπὲς δὲ εἶνε ὅτι τὸ ἀγάλμα παρίστησι αὐτὴν τὴν Θεάν, εἰς ἣν ἡ ἀνάθεσις. Παράδοξον ὅμως εἶνε ὅτι ἀπ' οὗ τὸ ἀγάλμα ἀνετέθη εἰς τὴν Θέμιδα καὶ ἰδρύθη ἐντὸς τοῦ ναοῦ ταύτης, ὡς πιστεύεται, ὅτι, λέγομεν, ἐν τῇ ἐπιγραφῇ δὲν ἀναφέρεται ἡ ἱερεία τῆς Θεᾶς ταύτης ἀλλ' ἡ τῆς Νεμέσεως. Καὶ ἀληθῶς μὲν ἀναγράφονται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ δύο ὀνόματα ἱερείων, τὸ τῆς Καλλιστοῦς καὶ Φειδοστράτης, ἐξ οὗ ἠδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι ἡ πρώτη τούτων ἦτο ἱερεία τῆς Θέμιδος καὶ ἡ δευτέρα τῆς Νεμέσεως, ἀπ' οὗ μάλιστα ὁ προσδιορισμὸς «Νεμέσει ἱερείας» ἀναγράφεται ἐν τῷ ἐνικῷ ἀριθμῷ, ὡς ἀπορῶν εἰς τὴν Φειδοστράτην καὶ μόνην, ἀλλὰ τότε διατὶ παρελείφθη ὁ προσδιορισμὸς οὗτος ὡς πρὸς τὴν ἑτέραν τῶν δύο μόνον; Ἐξ ἄλλου τὰ ὀνόματα τῶν δύο τούτων ἱερείων εὗρηται ἀναγεγραμμένα ἐπὶ δύο μαρμαρίνων θρόνων τοποθετημένων τὸ πάλαι ἐκατέρωθεν τῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ τοῦ καλουμένου τῆς Θέμιδος, ἐδημοσιεύθησαν δὲ τὸ πρῶτον ὑπὸ τῆς Society of Dilet. (ἐνθ. ἀνωτ.).

Αἱ ἐπὶ τῶν θρόνων τούτων ἐπιγραφαὶ ἔχουσι κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Boeckh ἐν τῷ C. I. G. 461, 462 ἀναδημοσίευσιν τούτων¹, οὕτως:

I

ΕΠΙΠΕΡΕΙΑΣΦΙΔΟΣΤΡΑ[της
ΘΕΜΙΔΙ

¹ Οἱ θρόνοι εὗρηται τὰ νῦν ἐν τῷ Ἐθν. Μουσεῖῳ, ἄνευ ὅμως τῶν ἐπὶ τῶν ἀνακλίσεων ἐπιγραφῶν τῶν ἀναγραφουσῶν τὰ ὀνόματα τῶν ἱερείων, ἀφαιρέθητες ταύτας ἀγνωστον ὑπὸ τίνων καὶ πότε.

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ
ΑΝΕΘΗΚΕΝ

2

ΕΠΙΠΕΡΕΙΑΣΚΑΛΛΙΣΤΟ[υς
ΝΕΜΕΣΕΙ

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ
ΑΝΕΘΗΚΕΝ

(Παρβ. καὶ C. I. A. II 1570, 1571 καὶ *Lolling Mitth. d. arch. Inst. IV σ. 283*). Φανερόν εἶνε ὅτι αἱ ἐπὶ τῶν θρόνων τούτων ἀναφερόμεναι ἱερεῖαι τὰ αὐτὰ εἶνε πρόσωπα τὰ καὶ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἀγάλματος μνημονεύμενα. Ὅμως, ὡς παρατηρεῖ τις, ὁ εἰς τὴν Θέμιδα ἀνατεθείς θρόνος φέρει τὸ ὄνομα τῆς Φειδοστράτης ὡς ἱερείας, ἐνῶ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἀγάλματος ρητῶς καλεῖται αὕτη ἱερεία τῆς Νεμέσεως· τὸναντίον δὲ ὁ θρόνος ὁ εἰς τὴν Νέμεσιν ἀφιερωμένος φέρει τὸ ὄνομα τῆς Καλλιστοῦς ἦν, ὡς εἶπομεν, ἠδύνατό τις νὰ ὑπολάβῃ ὡς ἱερεῖαν τῆς Θέμιδος. Ἐν τῶν δύο λοιπὸν συμβαίνει, ἢ ἡ Θέμις δὲν εἶχεν ἱερεῖαν, ἢ καὶ δύο αὐταὶ ἱερεῖαι, αἱ μνημονεύμεναι ἀντιθέτως εἰς τὰς δύο ἐπιγραφάς, ὑπερέτουν ἀδιαφόρως παρὰ ταύτη ἢ ἐκείνη τῶν Θεαινῶν. Ἀλλὰ παρατηροῦντες ὅτι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ τῆς ἱερείας Ἀριστονόης (Πίν. B) ἀγάλματος, μνημονεύεται αὕτη ρητῶς ὡς ἱερεία τῆς Νεμέσεως, καίπερ τῆς ἀναθέσεως γενομένης καὶ εἰς τὰς δύο θεᾶς, πειθόμεθα ὅτι ἡ πρώτη τῶν ὑποθέσεων τούτων ἀληθεύει, ἀπ' οὗ οὐδαμοῦ ρητῶς ἀναγράφεται ἱερεία τῆς Θέμιδος, ἀλλὰ τὸναντίον καὶ ὅπου ἀπητεῖτο τοῦτο παρελείφθη. Συνέπεια δὲ τούτου εἶνε, φρονοῦμεν, καὶ ἡ ἄρνησις τῆς ὑπάρξεως ναοῦ τῆς Θέμιδος ἐν Ραμνουῦντι. Καὶ ἀληθῶς δὲν εἶνε παράδοξον ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἀναφέρει τί που περὶ ναοῦ τῆς Θέμιδος ἐν Ραμνουῦντι; Ὁ Παυσανίας δὲ (I 33,2) ὁ ἐπισκερθεὶς τὸ ἱερόν καὶ μνημονεύσας διὰ μακρῶν τοῦ ναοῦ τῆς Νεμέσεως καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ ἀγάλματος τῆς Θεοῦ, δὲν θὰ ἐμνημόνευεν ἄρα καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Θέμιδος, εἰὰν ὑπῆρχε τοιοῦτος; Ὅτι δὲ ὁ Παυσανίας οὐδένα λόγον ποιεῖται περὶ τοῦ ἀρχαιοτέρου ναοῦ τούτου, τοῦ ὑφισταμένου πάντως κατὰ τοὺς χρόνους τῆς περιηγήσεώς του,

εἶνε ἀκριβῶς ἀπόδειξις τοῦ ὅτι καὶ ὁ ναὸς οὗτος ἦτο τῆς Νεμέσεως, ἀλλ' ἄσχημος πλέον μετὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ περιπτέρου ναοῦ, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν ἀγάλμα ποιηθὲν (κατ' αὐτὸν) ὑπὸ τοῦ Φειδίου, δι' ὃ καὶ δὲν ἠξίωσε τοῦτον κἄν μνείας. Ἄλλως ὅμως, φρονοῦμεν, θὰ εἶχε τὸ πρᾶγμα ἐὰν ὁ ναὸς οὗτος ἐλατρεύετο ἐν ὀνόματι ἄλλης θεᾶς. Ὁ Παυσανίας πάντως θὰ ἐμνημόνευε καὶ τούτου. Ἄλλως ἢ εἰκασία ὅτι ὁ παλαιὸς ναὸς ἦν τῆς Θέμιδος ἔσχε τὴν ἀρχὴν μόνον ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐπιγραφῆς (πρὸβλ. Leake Demen v. Attika σελ. 118 τῆς γερμ. μεταφράσεως) ἦν, φυσικῶς, δὲν ἠδυνήθησαν ἄλλως νὰ ἐρμητεύσωσιν. Ἡμεῖς ἐξ ἀπάντων τούτων συμπεραίνομεν ὅτι ἐν Ραμνουντι δὲν ὑπῆρχε ναὸς τῆς Θέμιδος, ὅτι δὲ ἡ θεὰ αὕτη συναλατρεύετο ἴσως τῇ Νεμέσει¹, ἄγνωστον ἐν τίνι λατρευτικῇ σχέσει πρὸς ταύτην διατελοῦσα, εἰ μὴ ἐν ἀμφοτέροις, τοῦλάχιστον ἐν τῷ παλαιότερῳ τούτῳ ναῷ, τῷ φέροντι οὐχ ἤττον τὸ ὄνομα τῆς Νεμέσεως καὶ μόνης ταύτης.

Ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ βήθρου ἡμῶν ἐπιγραφῆς μανθάνομεν σὺν τοῖς ἄλλοις, ὅτι ὁ ἀναθέτης Μεγακλῆς ἐνίκησε παισὶ καὶ ἀνδράσι γυμνασιαρχῶν καὶ χορηγῶν κωμφοδοῖς, ἐξ οὗ δῆλον ὅτι ἐν Ραμνουντι οὐ μόνον ἀγῶνες ἐτελοῦντο γυμναστικοί, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐξ ἄλλων ἐπιγραφῶν γνωστὸν γίγνεται, ἀλλ' ὅτι καὶ θέατρον ὑπῆρχεν ἐκεῖ, ἐν ᾧ ἐοιδάσκοντο κωμῳδία, ὅπερ ἄγνωστον.

ΑΓΓΛΑΜΑ ΙΕΡΕΙΑΣ

Τὸ ἐν τῷ πίνακι ἢ εἰκονιζόμενον ἀγάλμα παριστᾷ τὴν ἐν τῷ σηκῷ τοῦ παλαιότερου ναοῦ, παρὰ τῷ ἀγάλματι τῆς Θέμιδος, εὐρεθεῖσαν ἱέρειαν. Ἐκ πεντελησίου λίθου πεποιημένον ἔχει ὕψος 1 μ. 0,62 ἄνευ τοῦ ἐνεπιγράφου βήθρου αὐτοῦ. Ἡ κεφαλὴ μετὰ τοῦ λαιμοῦ καὶ αἱ χεῖρες, ὧν ἡ ἀριστερὰ ἐλλιπῆς τοὺς δακτύλους, ἦσαν ἔνθετοι· τὸ ἀγάλμα κατὰ τὰ ἄλλα ἄρτιον.

Εἰκονίζει τοῦτο, ὡς εἶπομεν, γυναῖκα καὶ δὴ τὴν Ἀριστονόην, κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ βήθρου αὐτοῦ ἐπιγραφὴν, τὴν ἱέρειαν τῆς Νεμέσεως. Εἰκονίζει δὲ ταύτην μεσήλικα ἐν ἐξιδανικευμένῳ πως τύπῳ,

¹ Ὅπως ἐν Ἐρεθθεῖφ λ.γ. καὶ ἐν ἄλλοις ναοῖς ἐνθα συναλατρεύοντο πλείονες τοῦ ἐνός θεοί.

κρατοῦσαν φιάλην ἐν τῇ χειρὶ καὶ ἐνδεδυμένην ἱμάτιον ἐπὶ τὸν χιτῶνα. Τὸ ἔργον εἶνε τεχνίτου καινοῦ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων, ὡς δῆλον καὶ ἐκ τοῦ σχήματος τῶν ἐπὶ τοῦ βήθρου αὐτοῦ γραμμμάτων, χειρωνακτικῶς ἐργαζομένου καὶ ἀπομιμουμένου τύπους συνήθεις ἔργων δεξιωτέρων γλυπτῶν. Ἐν τῷ ἀγάλματι τούτῳ ὁ τεχνίτης δὲν ἀπέτυχεν ἐν τῇ διαθέσει τῆς μορφῆς καὶ τῇ διατάξει τοῦ ἱματισμοῦ καὶ τῇ ἐπεξεργασίᾳ τούτου ἐν ταῖς λεπτομερείαις, ἔχων πάντως πρὸ αὐτοῦ ὡς πρότυπον, ἔργον τῶν καλῶν χρόνων τῆς τέχνης· πιθανῶς ἀνάγλυφον ἐπιτύμβιον. Ἀπέτυχεν ὅμως ἐντελῶς εἰς τὴν διάθεσιν καὶ προσαρμογὴν τῶν χειρῶν· ποιῶν εἰκόνα ἱερείας ὧφειλε νὰ παραστήσῃ ταύτην κρατοῦσαν φιάλην, τὸ σύμβολον τοῦτο, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ ἀξιώματος αὐτῆς, ὧφειλε δ' οὕτως νὰ παρεκκλίνῃ τοῦ προτύπου πλάττων αὐτὸς καὶ αὐτενεργῶν. Λι χεῖρες οὕτω τοῦ ἀγάλματος προσετέθησαν τόσον ἀτέχνως καὶ κακοζήλως, ὥστε φαίνονται ὡσεὶ καθηλωμέναι ἐν τῷ σώματι, δυσανάλογοι ὅλως καὶ παρὰ φύσιν. Προκαλεῖται δὲ τοιουτοτρόπως αἰσθησις ζημιώδης εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἔργου, ὅπερ κατὰ τὰ ἄλλα δὲν στερεῖται τέχνης, ἐπεικῶς πάντοτε κρινόμενον.

Ἐπὶ τοῦ βήθρου αὐτοῦ φέρεται ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή:

Θ Ε Μ Ι Δ Ι Κ Α Ι Ν Ε Μ Ε Σ Ε Ι
Ι Ε Ρ Ο Κ Λ Η Σ Ι Ε Ρ Ο Π Ο Ι Ο Υ Ρ Α Μ Ν Ο Υ Σ Ι Ο Σ
Α Ν Ε Θ Η Κ Ε Τ Η Ν Μ Η Τ Ε Ρ Α Α Ρ Ι Σ Τ Ο Ν Ο Η Ν
Ν Ι Κ Ο Κ Ρ Α Τ Ο Υ Ρ Α Μ Ν Ο Υ Σ Ι Ο Υ Ι Ε Ρ Ε Ι Α Ν
Ν Ε Μ Ε Σ Ε Ω Σ

ἦτοι ἐν μεταγραφῇ:

Θέμιδι καὶ Νεμέσει
Ἰεροκλῆς Ἱεροποιοῦ Ραμνουσίου
ἀνέθηκε τὴν μητέρα Ἀριστονόην
Νικακράτου Ραμνουσίου ἱέρειαν
Νεμέσεως

Ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω ἐν τῷ δαπέδῳ τοῦ ναοῦ ἔμπροσθεν τοῦ βήθρου τοῦ ἀγάλματος τούτου εὐρομεν κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τάφον (σχ. 4) περιέχοντα πηλίνους λύχνους καὶ νομίσματα χαλκῆ τῶν Ρωμαίων αυτοκρατόρων. Ἴσως δὲ ὁ τάφος οὗτος

ἦτο ὁ τῆς Ἀριστονόης, ἦν, ὡς ἐκ τοῦ ἀξιώματος αὐτῆς ἐνεταφίασαν ἐντὸς τοῦ ναοῦ, ἀνίδρυσαν δὲ ὑπερθεῖν τοῦ τάφου καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦτο. Ἐὰν ἀληθεύῃ ἡ ὑπόθεσις ἡμῶν αὕτη, ἔχομεν διὰ τῶν νομισμάτων τούτων ἀκριβεστέρην χρονολογίαν τοῦ ἔργου, ὅπερ ἄλλως καὶ ἄνευ τούτων εἰκότως θὰ ἐτάσσετο εἰς τοὺς χρόνους τῶν πρώτων Ρωμαίων αὐτοκρατόρων.

ΑΓΓΑΜΑ ΠΑΙΔΟΣ

Τὸ ἐν τῷ Πίνακι 6 εἰκονιζόμενον ἄγαλμα παιδός, μετὰ τοῦ ὑπομέλανος ἐκ τιτανολίθου ἐνεπιγράφου βάρου αὐτοῦ, εἶνε τὸ τρίτον τῶν ἐν τῷ παλαιῷ ναῷ ἀνευρεθέντων. Τὸ ἄγαλμα ἐκ λευκοῦ λίθου πεντελησίου πεποιημένον ἔχει ὕψος 0,88. Εἰκονίζει δὲ παῖδα, μόλις ἠβῶντα, ἰστάμενον καὶ στηριζόμενον ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός, φέροντα δὲ ἀπλοῦν ἱμάτιον καλύπτον τὸ κάτω τοῦ σώματος, ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου πίπτον. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχει διάδημα, τύπον δὲ προσώπου ὅλως ἐξιδανικευμένον. Αἱ χεῖρες τοῦ ἀγαλματίου, ὧν ἡ μὲν δεξιὰ κεκαμμένη κατὰ τὸν ἀγκῶνα οὕσα ἀνυψοῦτο ἡ ἀριστερὰ δὲ ἔπιπτεν, εἰσὶν ἀποκεκομμένα μὴ ἀνευρεθεῖσαι. Δυσχερῆς δ' εἶνε καὶ ἐν τῷ ἀγάλματι τοῦτῳ ἡ συμπλήρωσις τῆς δεξιᾶς χειρός· ὁ παῖς ἐκράτει ἴσως ἐν τῇ χειρὶ ταύτῃ δᾶδα, ὧν τις πιθανῶς τῶν λαμπαδηφόρων.

Τὸ ἀγαλμάτιον ὡς ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἐργασίας αὐτοῦ, τοῦ σχήματος τοῦ βάρου καὶ τῆς ἐπὶ τούτου ἐπιγραφῆς ἀνακτέον εἶνε εἰς τὸν Εῶν π. Χ. αἰῶνα· πιθανώτερον περὶ τὰ τέλη τούτου. Εἶνε ὅμως ἔργον χειρωνακτικὸν ἀνάξιον τῆς τέχνης τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἐποιήθη. Ἀμφιβολία δ' ὡς ἐκ τούτου ἠγέρθησαν μὴ τὸ βάρον, οὕτινος κυρίως ἢ εἰς τὴν Εῴν ἐκατονταετηρίδα ἀναγωγὴ τυγχάνει οὕσα ἀναμφισβήτητος, δὲν ἀνήκει τῷ ἀγαλματίῳ. Αἱ ἀμφιβολίαι ὅμως αὗται εἶνε καθ' ἡμᾶς ἀβάσιμοι· τὸ ἀγαλμάτιον εὐρέθη ἔμπροσθεν τοῦ βάρου, τὸ ἐπὶ τούτου δὲ κοίλωμα ἀρμόζει εἰς τὰς διαστάσεις τῆς πλίνθου τοῦ ἀγαλματίου οὕτως, ὥστε μόνον ὁ ἐκ προκαταλήψεως παρατηρητῆς δυνατὸν νὰ βλέπῃ τὸ ἐναντίον. Ἄλλως ἡ πλίνθος ἦν στερεοποιημένη ἐπὶ τοῦ βάρου διὰ μολύβδου ἐλλείποντος, ἐξ οὗ καὶ μικρὰ τις ἀλλαγὴ κύκλω περιόει κενή.

Ἐξ ἄλλου δὲ ἡ ἀναγωγὴ τούτου εἰς τὴν τῶν χρόνων τοῦ βάρου τεχνικὴν περίοδον, ἔχει ἀνάλογα παραδείγματα. Ἐν τῷ ἐθνικῷ Μουσείῳ ὑπάρχει ἀγαλμάτιον Ἀφροδίτης (Gazette archéol. 1887 σ. 250) ἡ κόρης (Friederichs-Wolters Bausteine N. 1209) ἐκ Πειραιῶς, πρὸς ὃ τὸ ἡμέτερον ἀγαλμάτιον μεγίστην ἔχει ὁμοιότητα ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας καὶ τὴν διάθεσιν τῆς ὅλης μορφῆς· εἶνε δὲ καὶ τοῦτο ἔργον ἀτελὲς τῆς αὐτῆς χρονικῆς περιόδου.

Ἡ ἐπὶ τοῦ βάρου τοῦ ἀγαλματίου τούτου ἐπιγραφὴ ἀποτελεῖ δίστιχον ἔμμετρον κεχαραγμένον εἰς τέσσαρας σειρὰς γραμμάτων στοιχηδόν, οὕτως:

Λ Υ Σ Ι Κ Λ Ε Ι Δ Η Σ Α Ν Ε Θ Η Κ
Ε Ν Ε Γ Α Ν Δ Ρ Ι Δ Ο Υ Ο Σ Α Π Η
Α Ρ Χ Η Ν Τ Ο Ν Δ Ε Θ Ε Α Ι Τ Η Ι
Δ Ε Η Τ Ο Δ Ι Χ Ε Ι Τ Ε Μ Ε Ν Ο Σ

ἦτοι ἐν μεταγραφῇ:

Λυσικλείδης ἀνέθηκεν Ἐπιανδρίδου υἱὸς ἀπὸ Ἡραρχῆν
τόνδε Θεῖ τῆδε, ἢ τόδ' [εἰ] χει τέμενος.

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης δὲν μανθάνομεν δυστυχῶς οὔτε τὸν ἀνατιθέμενον, οὔτε τὴν Θεὰν εἰς ἣν ἀνετέθη. « Τόνδε Θεῖ τῆδε ἢ τόδ' ἔχει τέμενος » οὐδὲν τούτου ἀφελέστερον. Ὡς πρὸς τὸν ἀνατιθέμενον ὅμως πιθανῶς εἶνε αὐτὸς οὗτος ὁ ἀναθέτης, ἡ φίλος τοῦ τις. Ὡς πρὸς τὴν Θεὰν δέ, ἐὰν ἀληθεύωσιν ὅσα ἀνωτέρω εἶπομεν περὶ τοῦ ναοῦ, δέον αὕτη νὰ εἶνε ἡ Νέμεσις.

ΑΓΓΑΜΑ ΕΡΜΑΪΚΟΝ

Τὸ ἐν τῷ Πίνακι 7 εἰκονιζόμενον ἑρμαϊκὸν ἄγαλμα εὐρέθη ἔξωθεν τοῦ περιβόλου τῶν ναῶν καὶ ὑπὸ τὸ τεῖχος τούτου, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὸν λιμένα· ἐν τῷ αὐτῷ χώρῳ εὐρέθη καὶ τὸ κυκλοτερές βάρον αὐτοῦ μετὰ δύο ἄλλων βάρων ἐνεπιγράφων τετραγωνικοῦ σχήματος, ὧν τὸ ἕτερον κατὰ χώραν κεῖται. Τούτων τὰς ἐπιγραφὰς δημοσιεύομεν κατωτέρω. Εὐρέθησαν ἐπίσης ἐν τῇ αὐτῇ θέσει πρεῖς κορμοὶ καὶ δύο κεφαλαὶ παρεμφερῶν ἑρμαϊκῶν ἀγαλμάτων, ὧν ἡ δημοσίευσις ἐθεωρήθη

περιττή, διδομένου ἐν τῷ ὑπὸ ἐρμηναίαν πίνακι τοῦ τύπου αὐτῶν, διὰ τοῦ ἀρτιωτέρου καὶ τεχνικωτέρου τῶν ἀγάλματων τούτων.

Ὡς βλέπει τις ἐν τῇ εἰκόνι (Πίν. 7), τὸ ἄγαλμα παριστᾷ κατὰ τὸ ἥμισυ περίπου ἀνθρωπίνην μορφήν, ἀπὸ τῶν μηρῶν δέ που πρὸς τὰ κάτω ἀπολήγει εἰς τετράγωνον στήλην, εἰς Ἑρμῆν, ἐνθεθειμένην εἰς κοίλωμα τετράγωνον τοῦ κυκλωτεροῦς αὐτοῦ βάρου¹. Μετέχει τοῦτο διήλ. Ἑρμοῦ τῆς τετραγώνου ἐργασίας, τοῦ γνωστοῦ καὶ κοινοῦ τύπου, καὶ ἀγάλματος· πλέον δὲ τούτου ἢ ἐκείνου. Ὁ τοιοῦτος τύπος δὲν εἶνε ἐν τούτοις ἔτι πρῶτοφανής· ἐν Ῥωμαϊκοῖς χρόνοις ἐποιοῦντο ἀγάλματα αὐτοκρατόρων (κυρίως ὑπὸ τὸ πρόσχημα Ἑρακλέους, ὡς τὸ ἐν τῷ Μουσεῖῳ τῆς Σπάρτης καὶ ἀλλαγῶν ἀπολήγοντα οὕτως εἰς τετράγωνον στήλην. Πρωτοφανής ὅμως εἶνε ἡ παράστασις Ἑρμοῦ ἐν τοιοῦτῳ σχήματι, εἰ ὄντως τὸ ἄγαλμα ἡμῶν εἰκονίζει τὸν θεὸν τοῦτον, ὡς θὰ ἐξετάσωμεν ἐν τοῖς ἐπομένοις.

Τὸ ἄγαλμα φέρει εἶδος χιτῶνος καὶ ἐπ' αὐτὸν γλαμύδα ἐμπεπορημένην ἐπὶ τοῦ δεξιῦ ὤμου οὕτως, ὥστε ὁ δεξιὸς βραχίον, (ἐλλείπων ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος) νὰ μένη γυμνός. Ὁ ἀριστερὸς βραχίον, ὑπὸ τοῦ ἐνδύματος καλυπτόμενος, κάμπτεται κατὰ τὸν ἀγκῶνα, ἐρειδομένης τῆς χειρὸς ἐπὶ τοῦ ἰσχίου καὶ συγκρατοῦσης ἅμα τὸ ἐνδύμα.

Τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς κεφαλῆς, ἥτις φιλαρέσκως κλίνει πρὸς τὰ ἀριστερά, εἰσι λεπτὰ καὶ γυναικοπρεπῆ· ἐπίσης δὲ καὶ ἡ κόμη, ἥτις φέρει διάδημα ἀποτελοῦν οἰνοεὶ τρίγωνον ὑπεράνω τοῦ μετώπου, εἶνε διατεταγμένη κατὰ τρόπον ἀρμόζοντα εἰς γυναῖκα μᾶλλον ἢ εἰς ἄνδρα. Ὁ σχηματισμὸς τοῦ κορμοῦ καὶ ἰδίᾳ τοῦ στήθους ἔχει πολὺ τὸ γυναικεῖον, δι' ὃ καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως ἐκλαμβάνει

τις τὸ ἄγαλμα ὡς εἰκονίζον γυναῖκα. Μετὰ βάρσανον ὅμως τὸ πρᾶγμα φαίνεται ἄλλως ἔχον· διότι πρῶτον ὁ ἱματισμὸς τοῦ ἀγάλματος εἶνε ἴδιος ἀνδρὶ μᾶλλον ἢ γυναικί· δεύτερον, ἡ ἀνιδρωσις τοῦτου ἐπὶ βάρου φέροντος ἀναγεγραμμένα ὄνόματα λαμπαδηφόρων καὶ ἡ τοποθέτησις τούτου κατὰ τὴν ὁδὸν μαρτυρεῖ ἰκανῶς, ὅτι τὸ ἄγαλμα ἦν Ἑρμοῦς. Ἐξ ἄλλου τὸ παρεμπερές τοῦ προκειμένου ἀγάλματος, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν τύπον, πρὸς τοὺς ἐν τῇ αὐτῇ θέσει ἀνευρεθέντας κορμοὺς ἄλλων ἀνδρικών τοιοῦτων ἀγαλμάτων — Ἑρμοῦν δὲ τούτων ἀναμφιβόλως — ὡς καὶ ἡ ὁμοιότης τοῦ ἀγάλματος τούτου πρὸς ἀκέφαλον τοῦ αὐτοῦ τύπου ἀγαλμάτιον ἀνευρεθὲν ὑπ' ἐμοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ (νῦν ἐν τῷ ἔθν. Μουσεῖῳ) ἀνέκδοτον ἔτι, εἰκονίζον πάντως, ὡς δῆλον ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς αὐτοῦ¹, Ἑρμῆν, πείθουσιν ὅτι καὶ τὸ περὶ οὗ πρόκειται ἄγαλμα παριστᾷ Ἑρμῆν καὶ δῆ, ὡς εἵπομεν, ἔτι πρῶτοφανοῦς τύπου, ἀναγομένου πάντως εἰς τὰ μέσα τῆς 1^{ης} π. Χ. ἑκατονταετηρίδος ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων τοῦ βάρου καὶ ἐν γένει τῆς τεχνικῆς ἐργασίας τοῦ ἀγάλματος δῆλον γίγνεται.

Ἡ ἐπὶ τοῦ βάρου ἐπιγραφὴ, ἥτις δυστυχῶς εἶνε ἐλλιπής, γνωρίζει ἡμῖν τὰ ὄνόματα τῶν λαμπαδηφόρων μετὰ τῶν συγκεκριμένων δημοτικῶν αὐτῶν, πάντων ἐκ γνωστῶν δήμων τῆς Ἀττικῆς. Ἐλλείπει δὲ τὸ ὄνομα, διατηρηθέντος μόνου τοῦ δημοτικοῦ, τοῦ ἐτέρου τῶν γυμνασιαρχῶν τῶν καὶ ἀναθετῶν ἅμα, ὡς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἄρχοντος, πιθανῶς δὲ καὶ τὸ τοῦ θεοῦ εἰς ὃν ἀνέθεσαν τὸ ἔργον, κεχαραγμένον ὄν, πιθανῶς, ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ ἐπιγράνου γραμμῇ ἐξ ἧς μόνον τὸ τέλος τῆς λέξεως «...ασίος» σώζεται.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει οὕτω:

. . . . . Α Σ Ι Ο Σ
 . . . . . γμ]ΝΑΣΙΑΡΧΟΙΑΝΕΟΕΣΑΝ
 . . . . . ἄρ]ΧΟΝΤΟΣΛΑΜΠΑΔΙΝΙΚΗΣΑΝΤΕΣ
 . . . . . ΕΥΩΝΥΜΕΥΣΧΑΡΙΚΛΗΣΑΛΕΞΙΜΕΝΟΥΠΕΡΓΑΣΗΘΕΝ

¹ Ἡ τετράγωνος αὕτη στήλη ἦν ἐν τῷ ἀγάλματι ἡμῶν ἀποκομμένη κάτωθεν τοῦ ἐνδύματος, συνεληρώθη δὲ γύφῳ, τῶν διαστάσεων τοῦ κοιλώματος τοῦ βάρου οὐσῶν ἐν προφανεῖ ἀναλογίᾳ πρὸς τὰς διαστάσεις τῆς ἀποκομμένης τοῦ ἀγάλματος στήλης.

¹ Ἡ ἐπὶ τῆς στήλης τοῦ ἀγάλματι οὐσῶν ἐπὶ ἑμμετροῦ ἐπιγραφὴ ἔχει οὕτω:

ΟΥΧΟΥΤΩΣΑΓΟΡΗΣΙΝΕΝΙΣΤΑΔΙΟΙΣΙΤΕΧΑΙΡΩ
 ΟΣΣΟΝΕΦΙΜΕΡΤΗΤΗΙΔΕΓΕΓΗΘΑΒΑΣΕΙ
 ΔΗΓΑΡΑΘΗΝΑΙΟΣΜΕΣΟΦΟΝΘΕΟΝΕΝΠΡΟΠΥΛΑΙΟΙΣ
 ΑΡΗΤΗΡΓΕΓΑΩΣΕΙΣΑΤΟΠΡΑΞΑΓΟΡΑΣ

Ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη καὶ ἐπο-

Λ Α Μ [π] Α Δ Η Φ Ο Ρ Ο Ι

1

ΑΓΑΚΛΗΣΠΕΡΓΑΣΗ
ΑΡΧΑΓΑΘΟΣΛΑΝΠΤΡ
ΣΟΛΩΝΑΓΡΥΛΗΘΕΝ
ΡΥΘΟΚΛΗΣΛΑΝΠΤΡΕ
ΔΗΜΟΚΡΙΝΗΣΠΕΡΓΑ
ΔΙΚΑΙΟΚΡΑΤΗΣΠΕΡ
ΧΑΡΙΝΑΥΤΗΣΛΑΝ
ΦΙΛΗΜΩΝΑΓΡΥΛΗ
ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣΛΑΝΠ
ΦΙΛΟΧΑΡΗΣΑΝΑΓΥ

3

ΥΠΕΡΒΟΛΟΣΛΑΜ
ΦΙΛΟΚΛΗΣΑΝΑ
ΑΡΙΣΤΙΩΝΠΕΡΓΑΣ
ΤΕΛΕΝΙΚΟΣΠΕΡΓΑΣ
ΕΙΔΩΝΑΓΡΥΛΗΘΕΝ
ΦΙΛΙΠΠΟΣΑΝΑΓΥΡΑ
ΦΙΛΟΔΗΜΟΣΛΑΝΠΤ
ΑΝΤΙΦΗΜΟΣΠΕΡΓΑΣ
ΑΝΤΙΦΑΝΗΣΚΗΦΙΣΙ
ΦΙΛΟΝΕΩΣΠΕΡΓΑΣΗΘ
ΝΙΚΙΑΣΚΗΦΙΣΙΕΥΣ
ΦΑΝΟΤΕΛΗΣΕΥΩΝ
Διοπ]ΕΙΘΗΣΛΑΜ

2

ΦΑΝΟΜΑ[χος - - -
ΑΛΚΙΜΑΧΙΔΗΣΠΕΡ
ΚΙΜΩΝΠΕΡΓΑΣΗ
ΤΙΜΟΚΡΑΤΗΣΚΗΦΙ
ΣΩΣΙΒ(ι)ΟΣΕΥΩΝΥΜ
ΔΙΟΚΛΗΣΛΑΝΠΤΡΕ
ΙΕΡΩΝΛΑΜΠΤΡΕ
ΠΟΛΥΚΡΑΤΗΣΕΥΩΝ
ΞΕΝΟΦΩΝΛΑΜΠΤΡ
ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΕΥΩΝ

4

ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΑΝΑΓΥ
ΘΗΡΑΜΕΝΗΣΚΗΦΙ[Σ]Ι
ΦΙΛΩΝΛΑΜΠΤΡ
ΘΕΟΦΙΛΟΣΑ(να)ΓΥΡΑ
ΑΓΝΩΝΙΔΗΣΚΗΦΙΣΙ
ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΟΣΛΑΜ
ΚΑΛΛΙΠ(π)ΟΣΛΑΜΠΤ
ΓΛΑΥΚΟΣΕΥΩΝΥ
ΝΙΚΟΦΗΜΟΣΕΥΩ
ΦΙΛΩΝΙΔΗΣΕΥΩΝ
ΚΗΦΙΣΟΓΕΝΗΣΚΗΦ
ΠΟΛΥΜΗΔΗΣΛΑΜΠΤ

Λ Ε Ω (τυ) Χ Ι Δ Η Σ Ε Υ Ω Ν

Ὁ κατάλογος τῶν λαμπαδηφόρων, τεσσαράκοντα καὶ ἕξ ἐν ὄλῳ, διαίρεται ἐπὶ τοῦ βάρου εἰς τέσσαρας στήλας, τὴν διαίρεσιν δὲ ταύτην διετηρήσαμεν καὶ ἐν τῇ ἀνωτέρῳ δημοσιεύσει ταύτης. Ἡ διαίρεσις ὅμως αὕτη οὐδένα ἄλλον λόγον ἔχει, ἢ τὴν μικρότητα τοῦ βάρου, ἐφ' οὗ ἦτο ἀδύνατον νὰ χαραχθῶσι τόσα ὀνόματα ἐν μιᾷ στήλῃ. Μετὰ τὸ πρῶτον ὄνομα τῆς πρώτης στήλης ἐπὶ τοῦ βάρου διακρίνεται κενὸς χώρος ὀνόματος ἀπεξεσμένου. Ἄξιον σημειώσεως εἶνε ὅτι τὸ δημοτικὸν «Λαμπρὸς» γέγραπται διὰ τοῦ *ν* ἢ *μ* ἀδιαφόρως.

μένως καὶ τὸ ἀγαλματίον τάσσονται εἰς τοὺς τελευταίους Ρωμαίκοὺς χρόνους.

Ἡ συγκοπὴ δὲ τῶν δημοτικῶν γίνεται ἀναλόγως τοῦ μήκους τῶν ὀνομάτων μεῖζων ἢ ἐλάσσων ὅπως τηρῆται ἢ συμμετρία ἐν τοῖς στίχοις. Τὸ τελευταῖον τῶν ὀνομάτων κεχαραγμένον εἶνε οὕτω: ΛΕΩΧΙΔΗΣ, τοῦ τετάρτου γράμματος *κ* ἢ *χ* ὄντος· ἡμεῖς συνεπληρώσαμεν τὸ ὄνομα «Λεωτυχίδης» καθόσον ὄνομα Λεωχίδης ἢ Λεωκίδης φαίνεται ἡμῖν δύσκολον νὰ ὑπῆρχε· ὕψος ἔχει τὸ βάρον 0,22.

Λί δύο κατωτέρω δημοσιεύμεναι ἐπιγραφαὶ εἰσι κεχαραγμέναι ἐπὶ τῶν δύο ἀνωτέρω μνημονευθέντων βάρων, ἐφ' ὧν ἴδρυντο πάντως παρεμφερῆ ἀγάλματα Ἑρμῶν, εὐρεθέντων δὲ ἐν τῷ αὐτῷ

χώρῳ, κατὰ τὴν ὁδόν, ἐν ᾧ καὶ τὸ προκείμενον ἀγάλμα· κεῖται δὲ τὸ ἕτερον τούτων (ἀρθ. 2) κατὰ χώραν.

Ἄρθ. 1. Βάθρον τετράγωνον ἐκ λευκοῦ λίθου, μετὰ κοιλώματος τετραγώνου ἄνωθεν· ὕψ. 0,35. πλ. 0,38. μηκ. 0,45 φέρει τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν γραμμασι τῶν χρόνων πιθανῶς τῆς Γ^{ης} π. Χ. ἑκατονταετηρίδος:

οἱ σ] ΤΡΑΤΙΩΤΑΙΕΣΤΕΦΑΝΩΣ[α
 ΤΟΝΣΤΡΑΤΗΓΟΝΚΑΙΤΟΝΠΕΡΙΠΟΛΑΡΧΟ[ν
 ΑΡΕΤΗΣΕΝΕΚΑΚΑΙΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ[ς
 ΤΗΣΕΙΣΤΟΥΣΣΤΡΑΤΙΩΤΑΣ

ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ	ΠΕΡΙΠΟΛΑΡΧΟΣ
ΦΕΡΕΚΛΕΙΔΗΣ	ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ
ΦΕΡΕΚΛΕΟΥΣ	ΚΑΝΝΩΝΟΥ
ΠΕΡΙΘΟΙΔΗΣ	ΦΙΛΑΙΔΗΣ

Ἄρθ. 2. Βάθρον ἐκ λευκοῦ λίθου ὀρθογωνίου σχήματος τεθλασμένον τὴν ἄνω δεξιὰν γωνίαν (ὕψ. 0,75 πλ. 0,70) φέρει ἐπὶ τῆς ἔμπροσθεν ὀψεως ἐξ ἀναγεγλυμμένους στεφάνους, ἐντὸς τῶν τριῶν δὲ τούτων ἀναγινώσκονται αἱ ἐπιγραφαί:

1

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ

 ΚΛΕΟ-----
 ΑΧΑΡΝΕΥΣ

2

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ
 ΔΗΜΟΣΤΡΑΤΟΣ
 ΔΗΜΟΧΑΡΙΔΟΥ
 ΡΟΡΙΟΣ

3

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ
 ΕΥΔΙΚΟΣ
 ΕΥΔΙΚΟΥ
 ΙΚΑΡΙΕΥΣ

Ἐντὸς τῶν ἄλλων στεφάνων ἢ τὰ γράμματα ἐξηλείφθησαν καθ' ὀλοκληρίαν ἢ δὲν εἶχον παντά-
 πασι χαραχθῆναι.

Οἱ ἀναφερόμενοι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ «ἐπιμε-
 ληται» θὰ ἦσαν πιθανῶς ἐπιμεληταὶ τῶν γυμνα-
 σίων καὶ ἀγώνων, ἢ ἴσως καὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς Νεμέ-
 σεως.

В. СТАΗΣ

ΛΕΙΨΑΝΑ ΦΕΙΔΙΑΚΟΥ ΑΝΑΓΛΥΦΟΥ

(Πίν. 8, 9)

Λί ἐν Ραμνοῦντι ἀνασκαφαί ἤγαγον εἰς φῶς ἐκ-
 τὸς τῶν ἐν τοῖς πίναξι 4—7 δημοσιευομένων ἀγάλ-
 ματων πολυτιμώτατα λείψανα τοῦ ἐπὶ τοῦ βάρου
 τῆς Νεμέσεως γλυπτοῦ κόσμου, ἧτοι τὰ ἐν τοῖς πί-
 ναξι 8 καὶ 9 εἰκονιζόμενα τεμάχια ἀναγλύπτων μορ-
 φῶν. Τὰ γλυπτὰ ταῦτα ἐκ Παρίου πιθανῶς λίθου
 πεποιημένα (πάντως οὐχὶ πεντελησίου) εἰσὶ λίαν
 μικρομεγέθη, ὡς ὅρα τις ἐν τοῖς πίναξι 8 καὶ 9 ἐν-
 θα ἀποδίδονται αἱ κεφαλαὶ μὲν εἰς τὰ $\frac{3}{4}$ τοῦ με-
 γέθους αὐτῶν αἱ κορμοὶ δὲ εἰς τὸ $\frac{1}{3}$ καὶ ἔλασσον
 τούτου. Τὰ τεμάχια ταῦτα δὲν προσαρμόζουσιν εἰς
 ἀλληλα, καίπερ ἓνα τούτων βεβαίως τὴν αὐτὴν
 ὑποτελοῦντα μορφήν, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν τοῖς ἐπομέ-
 νοις· εἰσὶ δὲ πάντα ἔκτυπα λίαν ἀνάγλυφα, δια-
 φόρου πάχους, (0,06—0,10 μ.) ἀναλόγως τῆς εἰ-
 κονιζομένης μορφῆς, εὐρέθησαν δὲ ἐν τοῖς ἐρειπίοις
 τοῦ νεωτέρου ναοῦ τῆς Νεμέσεως ἐσπαρμένα κατὰ
 τὴν ἀρκτικὴν αὐτοῦ πλευράν, μετεκομίσθησαν δὲ
 εἰς τὸ ἐθνικὸν Μουσεῖον μετὰ τῶν ἄλλων ἐκ Ρα-
 μνοῦντος γλυπτῶν. Ἐν τοῖς εὐρήμασι τούτοις ἔ-
 χομεν δύο ἀνελλιπεῖς κεφαλὰς γυναικείας (Πίν. 8
 ἀριθ. 1, 2), μίαν κατὰ τὸ ἄνω ἡμισυ σωζομένην
 (ἀριθ. 4) ἐπίσης γυναικείαν· μίαν ἀνδρικήν (ἀριθ. 3)
 νεανίου καὶ μίαν ἵππου (ἀριθ. 5) ἀποκεκομμένην
 καὶ ἐλλιπῆ κατὰ τὸ στόμα καὶ τὰ ὄτα. Τεμάχια
 δὲ ἐκ κορμῶν ἐξ (Πίν. 9), ὧν τὰ ὑπ' ἀριθ. 2 καὶ 3
 ἀνδρικῆς μορφῆς καὶ δὴ τὸ μὲν ἀπὸ τῆς ὀσφύος
 ἕνω μέχρι τοῦ λαιμοῦ, τὸ δὲ ἀπὸ τῶν μηρῶν μέ-
 χρι τῶν κνημῶν¹. Τὰ τεμάχια ταῦτα προέρχονται
 φανερῶς ἐκ τοῦ περὶ τὸ βάρρον τοῦ ἀγάλματος
 τῆς Νεμέσεως γλυπτοῦ κόσμου, ὃν ἰδοῦ πῶς περι-
 γράφει ὁ Πausanias ἐν βιβλ. I. 33, 7 μετὰ τὴν
 περιγραφὴν τοῦ ἀγάλματος: «Νῦν δὲ ἤδη δίδειμι
 » ὅποσα ἐπὶ τῷ βάρρῳ τοῦ ἀγάλματος ἐστὶν εἰρ-
 » γασμένα, τασόνδε ἐς τὸ σαφὲς προδηλώσας. Ἐ-

» λήνη Νέμεσιν μητέρα εἶναι λέγουσι, Λήδαν δὲ
 » μαστὸν ἐπισχεῖν αὐτῇ καὶ Θρέφαι· πατέρα δὲ καὶ
 » οὔτοι καὶ πάντες κατὰ ταῦτά "Ἕλληνες Δία καὶ
 » οὐ Τυνδάρεων εἶναι νομίζουσι. Ταῦτα ἀκηχοῦς
 » Φειδίας πεποίηκεν Ἐλένην ὑπὸ Λήδας ἀγομένην
 » παρὰ τὴν Νέμεσιν, πεποίηκε δὲ Τυνδάρεων τε
 » καὶ τοὺς παῖδας καὶ ἄνδρα σὺν ἵππῳ παρεστη-
 » κότα, Ἴππεία ὄνομα· ἔστι δὲ Ἀγαμέμνων καὶ Με-
 » νέλαος καὶ Ἡύρρος ὁ Ἀχιλλέως, πρῶτος οὗτος
 » Ἐρμιόνην τὴν Ἐλένης γυναῖκα λαβών. Ὅρέ-
 » στης δὲ διὰ τὸ εἰς τὴν Μητέρα τόλμημα παρεί-
 » θη, παραμεινάσῃς τε ἐς ἅπαν Ἐρμιόνης αὐτῷ
 » καὶ τεκούσης παῖδα· ἐξῆς δὲ ἐπὶ τῷ βάρρῳ καὶ
 » Ἐποχος καλούμενος καὶ νεανίας ἐστὶν ἕτερος· ἐς
 » τοῦτο ἄλλο μὲν ἤκουσα οὐδέν, ἀδελφοὺς δὲ εἶναι
 » σφῶς Οἰνός, ἀρ' ἦς ἐστὶ τὸ ὄνομα τῷ δήμῳ ».

Ἐντύχημα ἀληθῶς εἶναι ὅτι κατέλιπεν ἡμῖν ὁ
 Πausanias τὴν ἀνωτέρω ἰσχνὴν μὲν καὶ ἐλλιπῆ
 περιγραφὴν τοῦ ἔργου, ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως
 πάσης ἄλλης πληροφορίας, ἀνεκτίμητον ὄντως·
 ἄνευ τῶν ὀλίγων τούτων τοῦ Πausanias γραμμῶν
 οὐδεμίαν θὰ εἶχομεν ἔννοιαν τῶν λειψάνων τούτων
 τοῦ ἐπὶ τῷ βάρρῳ γλυπτοῦ κόσμου, ἀλλ' οὐδὲ θὰ
 ἐμαντεύομεν, πιθανῶς, ὅτι προέρχονται ἐξ αὐτοῦ
 τούτου. Ἡ περιγραφὴ τοῦ Πausanias εἶνε, ὡς
 εἶπομεν, ἐλλιπῆς, κατὰ τύχην ὅμως λίαν εὐνοῦς
 πρὸς τὰ εὐρήματα ἡμῶν, ἅτινα ἐρμηνεύονται διὰ
 ταύτης ἐπαρκῶς. Ἐν τοῖς εὐρήμασι τούτοις ἔχο-
 μεν ὡς εἶπομεν, δύο μὲν ἀρτίας (Ἀριθ. 1, 2) κεφα-
 λὰς γυναικῶν καὶ μίαν ἐλλιπῆ (Ἀρ. 4) σωζομέ-
 νην κατὰ τὰ ἄνω μόνον ἀπὸ τῆς ρινός. Ἐχομεν δὲ
 τοιοῦτοτρόπως πάντως τὰς κεφαλὰς τῶν τριῶν ὑπὸ
 τοῦ Πausanias ἀναφερομένων γυναικῶν: τῆς Νε-
 μέσεως τῆς Λήδας καὶ τῆς Ἐλένης· μὴ ἀναφερο-
 μένων δὲ γυναικῶν ἄλλων ἐν τῇ παραστάσει τοῦ
 βάρρου, τὰ ἀνευρεθέντα λείψανα τῶν γυναικείων
 κορμῶν (Πίν. 9 ἀριθ. 1, 4, 5, 6 καὶ τινὰ μικρὰ
 τεμάχια ἐν τοῖς μὴ ἀπεικονισθεῖσιν) ἀνήκουσι φυ-
 σικῶς εἰς τὰς τρεῖς ταύτας μορφάς, ὧν τὰς κεφα-

¹. Ἐτερον τεμάχιον ἀνδρικῆς γυναικῆς μορφῆς, ἐκ τοῦ περὶ τὴν ὀ-
 σφύν μέρους, δὲν ἀπεικονίσθη διὰ τὴν ἐλλειψὶν χιόρου καὶ τὴν κα-
 κὴν αὐτοῦ διατήρησιν· ὁμοίως δὲν ἀπεικονίσθησαν καὶ ἕτερα μικρὰ καὶ
 ἄσημα τεμάχια.

λάς ανεύρομεν. Ἐκ τῆς ἐρεῦνης δέ, ἦν ἐπὶ τῶν τεμαχίων τούτων ἐποικισμένα, ἐπεισθημεν ὅτι τὸ ὑπ' ἀρθ. 4 τεμάχιον τοῦ κορμοῦ ἀνήκει, καίτοι ὡς ἐκ τῆς ἀποκρούσεως μὴ ἐφαρμοζόμενον ἀκριβῶς, εἰς τὴν ὑπ' ἀρθ. 2 κεφαλὴν, ἦν ὑπολαμβάνομεν οὖσαν τῆς Λήδας. Ἐπίσης τὸ τεμάχιον ὑπ' ἀρθ. 6, τὸ ἀκρότατον ὄν τῶν ποδῶν καθημένης πιθανῶς μορφῆς, δὲν δύναται ἢ νὰ ἀνήκη εἰς τὴν Νέμεσιν, τῆς ὑποίας ἔχομεν πάντως τὴν κεφαλὴν ἐν τῇ ὑπ' ἀρθ. 1 εἰκόνι. Ἐπολείπεται ὁ ὑπ' ἀρθ. 1 κορμός, ὁ εἰς δύο τεμάχια ἀποκεκομμένος καὶ συγκεκολλημένος, ὅστις μὴ ἀνήκων προφανῶς εἰς τὸ ὑπ' ἀρθ. 4 τεμάχιον τοῦ στήθους, ὡς ἐκ τῆς διαφόρου πτυγώσεως τοῦ ἐνδύματος, δέον νὰ ἀνήκη εἰς τὴν τρίτην τῶν γυναικῶν, τὴν Ἑλένην, ἣς μέρος τῆς κεφαλῆς ἔχομεν ἐν τῇ ὑπ' ἀρθ. 4 εἰκόνι. Τοιοῦτοτρόπως εὐρίσκομεν ἐν τοῖς τεμαχίοις τούτοις ἐκτὸς τῶν κεφαλῶν καὶ μέρη τῶν κορμῶν τῶν τριῶν ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ἀναφερομένων γυναικῶν. Ἐκ τῆς λοιπῆς παραστάσεως βέβαιον λείψανον ἔχομεν τὴν κεφαλὴν τοῦ ἵππου, (ἀρθ. 6) ρητῶς ὑπὸ τοῦ Παυσανίου μνημονευόμενου, καί τινα μικρὰ τεμάχια τῶν ποδῶν τούτου ἐν τοῖς μὴ ἀπεικονισθεῖσι τεμαχίοις. Ἀθεβαίου προσδιορισμοῦ εἶνε τὰ τεμάχια τῶν ἀνδρικῶν κορμῶν ἐν τῷ πίν. 9 καὶ ἐν τοῖς μὴ ἀπεικονισθεῖσι λειψάνοις. Οὐχ' ἤρπον λίαν πιθανὸν εἶνε ὁ ὑπ' ἀρθ. 2 κορμὸς νὰ παριστᾷ τὸν Τυνδάρεων, τὸ ὑπ' ἀρθ. 3 δὲ τεμάχιον τῶν ποδῶν νὰ ἀνήκη εἰς ἓνα τῶν τριῶν ὀνομαστῶ ἀναφερομένων ἀνδρῶν. Ὁμοίως ἀθεβαίου προσδιορισμοῦ εἶνε καὶ ἡ ἀνδρική κεφαλὴ ὑπ' ἀρ. 3 μετὰ τοῦ ἐν τοῖς ἀνεκδότοις τεμαχίου ἐκ τῆς ὁσφύος ἀνδρικῆς μορφῆς ὅπερ πιθανῶς ἀνήκει εἰς τὴν αὐτὴν μορφήν, ἅτε ἐν ἀναλογίᾳ ὄν ταῖς διαστάσεσι πρὸς τὴν κεφαλὴν καὶ στασιν εχόν αντωπῆν, ὅπως αὕτη ἄτινα πιθανῶς

ἀνήκουσι τῷ ἐν τῷ τέλει μνημονευομένῳ νεανίᾳ.

Ἡ ὄλη λοιπὸν ἐπὶ τοῦ βάρου παράστασις εἶχε, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, πιθανῶς οὕτω: ἐν τῷ μέσῳ εἰκονίζετο ἡ Νέμεσις, καθημένη ἴσως καὶ φέρουσα πέπλον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀνεχόμενον πρὸ τοῦ προσώπου διὰ τῆς δεξιᾶς χειρός, ἀριστερὰ δὲ ταύτης ἡ Λήδα ἱσταμένη, τὸν ἀριστερὸν βραχίονα Πίν. 9, ἀρθ. 4, ἐπὶ τοῦ ὤμου τῆς παρ' αὐτῇ ἱσταμένης (ἀριστερὰ καὶ ταύτης) Ἑλένης ἔχουσα, ἦν καὶ ἐκράτει ἴσως διὰ τῆς ἄλλης χειρός. Τὸ πρόσωπον τῆς Λήδας Πίν. 8, ἀρθ. 2 εἶνε ἐστραμμένον μικρὸν πρὸς ἀριστεράν, τὴν παρὰ τὴν Νέμεσιν ἀγομένην Ἑλένην προσατενίζον. Εἶπετο ἐν τῇ αὐτῇ σειρᾷ, πάντοτε πρὸς ἀριστεράν τῆς Νεμέσεως, ὁ Τυνδάρεως μετὰ τῶν παιδῶν, τούτων πιθανῶς ἐν μικρῷ μεγέθει εἰκονισμένων, ὡς μαρτυρεῖ καὶ τεμάχιον ἐν τοῖς ἀνεκδότοις μορφῆς μικροτέρων διαστάσεων ἢ αἱ λοιπαί. Ἐληγε δὲ ἡ παράστασις πρὸς ἀριστεράν διὰ τοῦ ἱππέως καὶ τοῦ παρ' αὐτῷ ἵππου, οὐτινος ἡ εὐρεθεῖσα κεφαλὴ (ἀρθ. 6) ἐπικυροῖ τὴν κατὰ τὴν αὐτὴν, ἅτε ἐπεξεργασμένη οὖσα ἐντελέστερον ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ αὐτῆς, ἀποκεκομμένη δὲ τῆς πλακῆς τοῦ βάρου ἐκ τοῦ δεξιῶν ἠτένιζεν ἄρα ὁ ἵππος πρὸς τὸ κέντρον τῆς παραστάσεως, ἱστάμενος ἀριστερὰ τούτου πλαγίως. Δεξιὰ δὲ τῆς Νεμέσεως ἴστατο ὁ Ἀγαμέμνων ὁ Μενέλαος καὶ ὁ Πύρρος ὁ Ἀγγιλλέως υἱός, ὁ ὡς ἐκ τοῦ γάμου αὐτοῦ μετὰ τῆς Ἑρμιόνης, τῆς θυγατρὸς τῆς Ἑλένης, δικαιώματα προσαποκτήσας συμπαραστάσεως ἐν τῷ οἰκογενειακῷ τούτῳ κύκλῳ. Εἶπετο δὲ ὁ Ἐποχος καὶ ὁ νεανίας, οἱ ἀδελφοὶ τῆς Οἰνόης («ἀφ' ἣς ἐστὶ τὸ ὄνομα τῷ δήμῳ») ἐὰν καλῶς ἐρμηνεύῃ ὁ Παυσανίας, ὅπερ, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἀμφίβολον. Ἡ παράστασις ἐπὶ τῷ βάρῳ εἶχε, κατὰ ταῦτα τὴν ἐξῆς τάξιν περιήπου:

νεανίας Ἐποχος Πύρρος Μενέλαος Ἀγαμέμνων ΝΕΜΕΣΙΣ, Λίδα Ἑλένη, Τυνδάρεως παῖδες, ἵππος ἱππεύς:

Ἐκ τῆς κατατάξεως ὁμοῦς ταύτης προκύπτει ὅτι τὸ ἀριστερὸν μέρος τῆς παραστάσεως ἦν πληρέστερον τοῦ δεξιῶν καί, ὡς ἐκ τῆς ἀπεικονίσεως τοῦ ἵππου ἐτέρωθεν μόνον, ἀσύμμετρον, τοῦ ὅπερ δύσκολον εἶνε νὰ συνέβαινε.

Ἐξ ἄλλου δὲ τὰ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ἀναφερόμενα ὀνόματα τῶν δύο ἐκατέρωθεν κατὰ τὰ ἄλλα μορφῶν «Ἴππεύς» καὶ «Ἐποχος» ἀδύνατον εἶνε, ἀληθῶς, νὰ ἦνε τὰ κύρια ὀνόματα τῶν μορφῶν τούτων, ὡς ὑπελήφθησαν, φαίνεται, ταῦτα ὑπὸ

των ἐκδοσῶν τοῦ Πausανίου τῶν ἀναγραφόντων ταῦτα διὰ κεφαλαίου τοῦ ἀρχικοῦ γράμματος¹, ἀλλὰ πάντως ἀναφορικά εἰς τὴν παράστασιν· καὶ «ἱππεύς» μὲν ἦτο ἡ ἀγνωσμένη μορφή ἢ παρὰ τῷ ἵππῳ, «Ἐπιπῶς» δὲ ἢ κατὰ τὸ ἕτερον ἄκρον μορφή ἢ ἐπὶ ἄρματός τινος ἴσως, ἢν ἡδυνάτου ἀλλῶς νὰ ἐρμηνεύσωσιν. Ὁ Πausανίας ἔγραψεν ὅτι καὶ ὅπως τῷ ὑπηγόμενον οἱ ἐξηγηταί· οὗτοι δὲ πάντως ἀγνωστοὶ τὰ πρόσωπα ἀπεκάλουν ταῦτα δι' ὀνομάτων γενικῶν, σχετικῶν τῆς παραστάσεως. Ἡμεῖς διὰ ταῦτα καὶ διὰ τὴν συμμετρίαν κυρίως, φρονούμεν ὅτι κατὰ τὸ δεξιὸν ἄκρον τῆς παραστάσεως εἰκονίζετο ἄρμα, οὗτινος ἐπέβαινε ἀνὴρ «Ἐπιπῶς» ἀορίστως κληθεῖς. Ἡ πρὸς ὑπεκφυγὴν δὲ ἐρμηνεία τοῦ Πausανίου, ὅτι δῆθεν οὗτος μετὰ τοῦ παρ' αὐτῷ νεανίου ἀδελφοὶ ἦσαν τῆς Οἰνόης, φαίνεται ἡμῖν ἀπαράδεκτος καὶ δι' ἄλλους λόγους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀπουσίαν ταύτης ἐκ τῆς παραστάσεως, ἥτις πάντως ἔδει νὰ προτιμηθῇ τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς.

Ἐὰν ἀληθεύῃ ἡ ὑπόθεσις ἡμῶν αὕτη καὶ ἡ ἐρμηνεία, ἡ τε συμμετρία ἐν τῇ εἰκόνι καὶ ἡ ἀναλογία ἐν ταῖς μορφαῖς εὐοδοῦται· ἡ παράστασις δὲ ἀναπαρίσταται οὕτως ἀρτία καὶ πλήρης. Ἀλλὰ θὰ εἶπη τις διατὶ τάχα ὁ Πausανίας ὁ μνησθεὶς τοῦ ἵππου κατὰ τὸ ἀριστερὸν ἄκρον δὲν ἀνέφερε καὶ τὸ ἄρμα, τὸ κατὰ τὸ δεξιὸν, ἀλλ' ἠρκέσθη εἰς τὸ «Ἐπιπῶς»; Ἀπαντῶμεν δὲ ὅτι, ὡς γνωστὸν, οὐχὶ τὸ πρῶτον τὰ νῦν ὁ Πausανίας φωρᾶται λεπτολογῶν ἐν οὐ θέοντι, παραλείπων ἐν ταῖς περιγραφαῖς αὐτοῦ οὐσιώδεις λεπτομερείας. Πρόχειρον παράδειγμα ἔστω ὁ ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ ἀγάλματος τῆς Νεμέσεως (ἐνθ. ἀνωτ.) μακρὸς αὐτοῦ λόγος περὶ Λιθίοπων, ἐν ᾧ διὰ βραχέων παρῆλθε πρὸ τοῦ ἀγάλματος τῆς Θεᾶς, ὅπερ ἡδύνατο καὶ ὄφειλεν, ἴσως, νὰ περιγράψῃ λεπτομερέστερον. Ἀλλὰ τοιαῦτα ἐλλείψεις καὶ ἀσυνέπειαι ἀπαντῶσι πλεῖστα, ὡς εἶπομεν, παρὰ Πausανία, ὅστις, ὡς ὀρθῶς παρατηρήθη ἤδη, γράφων πρὸς συγχρόνους αὐτῷ καὶ αὐτόπτας τῶν περιγραφόμενων δὲν ὄφειλεν, ἴσως, καὶ νὰ ἐνδιατρίβῃ μακρότερον εἰς λεπτομερείας βρατᾶς καὶ μὴ χρηζούσας ὡς πρὸς αὐτοὺς μνησίας.

Σημειωτέον ἐν τούτοις ὅτι μεταξὺ τῶν τεμαχίων

¹ Καὶ ἐν γένει ὑπὸ πάντων τῶν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἀσχοληθέντων τὰ ὀνόματα ἐξεληφθησαν ὡς κύρια.

ἅτινα δὲν ἀπεικονίσθησαν ὑπάρχει καὶ τεμάχιον κορμοῦ ἵππου ἀλόγλυφον, συμφωνοῦν μὲν ταῖς διαστάσεσι πρὸς τὸ μέγεθος τῶν ἀναγλύφων τούτων τοῦ βάρου, ἀλλ' ἤσσανα δεικνύον ἐπεξεργασίαν, ὅπερ δυνατὸν νὰ προσέρχηται ἐκ τοῦ ἄρματος, ἐὰν ὑποτεθῇ, ὅπερ οὐδόλως ἀπίθανον, ὅτι ἐποιήθη ἰδιαιτέρως καὶ προσεκολλήθη ἀκολουθῶς τῷ βάρῳ.

Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν· ὡς πρὸς τὴν χρονολογικὴν δὲ κατάταξιν τοῦ ἔργου καὶ τὸν τεχνικὸν αὐτοῦ προσδιορισμὸν εὕρισκόμεθα εἰς κρείσσονα ἐρμηνευτικὴν θέσιν· ὡς γνωστὸν τρεῖς ὑπάρχουσι παραδόσεις ὡς πρὸς τὸν ποιητὴν τοῦ ἀγάλματος τῆς Νεμέσεως ἐν Ραμνοῦντι καὶ ἐπομένως καὶ τοῦ βάρου, ὧν αἱ δύο μὲν, σχετικαὶ οὔσαι, δυνατὸν νὰ συναληθεύωσιν, ἡ τρίτη ἔμως τυγχάνει ἕλως ἀπορριπτέα. Ὁ Πausανίας δηλονότι (ἐνθ. ἀνωτ.), ὁ Ἡσύχιος («Ραμνουσία Νέμεσις»), ὁ Σουίδας («Ραμν. Νέμεσις») καὶ ὁ Ζηνοβίος (B, 82) ἀποδίδουσι ρητῶς τὸ ἔργον εἰς τὸν Φειδίαν, ὁ Στράβων δὲ (9. σ. 396) καὶ ὁ Πλίνιος (h. n. 36, 1) εἰς τὸν μαθητὴν τοῦ Φειδίου Ἀγοράκριτον. Ὁ Ἀντίγονος δὲ ὁ ἐκ Καρύστου (παρὰ Ζηνοβίῳ ἐνθ. ἀνωτ.) παρέδιδεν ὅτι αἱ λέξεις «Ἀγοράκριτος Πάριος ἐποίησεν» ἦσαν κεχαραγμένα ἐπὶ μικροῦ πτυγίου ὅπερ ἐξηρτᾶτο ἐκ κλάδου μηλέας, ὃν ἡ θεὰ ἐκράτει ἐν τῇ χειρὶ, καὶ ἐπομένως ὅτι θὰ ἦσαν ἐπιπρόσθετοι¹. Ἐν γένει δὲ ὅτε Σουίδας καὶ ὁ Ζηνοβίος θεωροῦσιν ὡς παραδεδεγμένον καὶ βέβαιον ὅτι ὁ Φειδίας μὲν ἐποίησε τὸ ἔργον, ἀλλ' ὅτι οὗτος, χαριζόμενος, παρητήθη τῆς τιμῆς ταύτης ὑπὲρ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Ἀγοράκριτου, ἐν περὶ πολλοῦ εἶχεν. Ὑπάρχει, ὡς εἶπομεν, καὶ τρίτη παράδοσις διασωθεῖσα παρὰ Στράβωνι (ἐνθ. ἀνωτ.) ὅτι τὸ ἔργον ἐποιήθη ὑπὸ Διοδότου τινος, τοῦθ' ὅπερ ἔμως παντάπασι τυγχάνει ἀπαράδεκτον. Εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι αἱ δύο παραδόσεις περὶ Φειδίου δηλ. καὶ Ἀγοράκριτου δυνατὸν νὰ συναληθεύωσι· καὶ ἀληθῶς οὐδόλως ἀπίθανον εἶνε, ὡς ἐκ τῆς σχέσεως τοῦ μαθητοῦ πρὸς τὸν διδάσκαλον, ἐκεῖνος μὲν νὰ εἰργάσθῃ τὸ ἔργον, οὗτος δὲ νὰ ἐσχεδιάσῃ καὶ ἐπεξεργάσθῃ. Οὐδετέρα τῶν παραδόσεων εἶνε ἕλως ψευδής· ἀλλὰ φυσικὸν εἶνε ὁ Ἀγοράκριτος νὰ ἐποίησῃ τὸ ἔργον κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Φειδίου, τούτου ἐπιβλέποντος καὶ ἐπεξεργαζομένου, πιθα-

¹ Ἡβελ. Ἐρμηνείαν Wilamowitz (Antigonos von Karystos).

νώς, τοῦτο. Καὶ ἀληθῶς ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων λειψάνων τῶν ἐπὶ τῷ βάρθρῳ ἀναγλύφου, ἅτινα ἐν πολλοῖς ἀναπολοῦσι τὰ τοῦ Παρθενῶνος γλυπτὰ, ἐπικυροῦνται ἢ παρὰδοσις περὶ τῆς συμμετοχῆς τοῦ διδασκάλου εἰς τὸ ἔργον, εἴτε σχεδιάσαντος ἀπλῶς εἴτε καὶ ἐπεξεργασθέντος τοῦτο. Βεβαίως ὅμως τὸ πρῶτον, ἢ σύλληψις δηλ. καὶ ἢ σχεδιάσις τοῦ τε ἀγάλματος τῆς Νεμέσεως καὶ τοῦ ἐπὶ τῷ βάρθρῳ γλυπτοῦ κόσμου ἀνήκει εἰς τὸν διδάσκαλον εἰς τὸν μέγαν Φειδίαν, οὗτινος ἢ παραστατικῆ δύναμις καὶ το συνθετικὸν ἐν τῇ ἀπεικονίσει μυθολογικῶν σκηνῶν ἦν ἀνυπέροβητος καὶ ἀπαράμιλλος. Δι' ὃ καὶ ορθῶς ὁ Παισανίας, καίπερ ἴσως ἐν γνώσει ὧν τῆς ἐργασίας τοῦ Ἀγορακρίτου ἐν τῷ ἔργῳ, ἔγραψεν οὕχ ἤττον «Ταῦτα ἀκηκῶς Φειδίας ἐποίησε... κτλ. Ὁ Leake ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «Οἱ Δῆμοι τῆς Ἀττικῆς» (σελ. 120 τῆς γερμ. μεταφρ.) ἀναφέρει ὅτι εὐρέθησαν (ἀλλ' ὑπὸ τίνος καὶ πότε;) τεμάχια ἐκτύπου ἀναγλύφου, ἅτινα προήρχοντο ἐκ τοῦ ἐπὶ τῷ βάρθρῳ γλυπτοῦ κόσμου· ἐξ ὧν δὲ περὶ αὐτῶν λέγει, φαίνεται ὅτι τοῦτο εἶνε ἀληθές. Νεώτεροι ὅμως ἐρευνῆται (Πρβλ. Stephani ἐν N. Rhein. Mus. IV σ. 16 καὶ Overbeck Plast. I. σελ. 278) οὐδὲ τεμάχιον τούτων ἠδυνήθησαν νὰ ἀνακαλύψωσι. Ποῦ ἄρα νὰ εὐρίσκωνται ταῦτα; Εὐκατῶν θὰ ἦτο εἴαν, οἱ κάτοχοι τούτων τὰ ἀπεκάλυπτον (διότι βεβαίως δὲν θὰ ἐξηφανίσθησαν τέλει) ὅπως συμπληρωθῶσι τυγχόν τὰ νέα εὐρήματα δι' ἐκείνων καὶ προκύψῃ οὕτως ἀριωτέρα ἢ ἕλλη ἐπὶ τοῦ βάρθρου παρὰστασις.

Ἐν τέλει μνημονεύσωμεν καὶ τοῦ παραδοξολογήματος, ὅπερ ἀναγράφει ὁ Παισανίας (ἐνθ. ἀνωτ.), ἐπιγράμματά τινα δὲ ὑπαινίσσονται¹, καθ' ὃ δῆθεν τὸ ἄγαλμα ἐποιήθη ἐκ τεμαχίου Παρίου λίθου,

ὅπερ οἱ Πέρσαι κατέλιπον ἡσπηθέντες καὶ ὅπερ ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν πρὸς ἀνέγερσιν τροπαίου, βέβαιαι ὄντες ἐκ τῶν προτέρων ἐπὶ τῇ νίκῃ!

Πρὸς ἀνάφεσιν τοῦ προφανῶς μυθολογήματος τούτου ἐγράφησαν ἤδη πολλὰ (Πρβλ. Zougas's Διατριβ. ἐκδ. ὑπὸ Weleker σ. 62 καὶ ἐξ. καὶ 417 — Overbeck Pl. I σελ. 278 καὶ ἄλ.) περιττὸν δὲ θεωροῦμεν νὰ ἐνδιατρίψωμεν. Ὁ Leake ἐν τῷ προμνημονευθέντι συγγράμματι αὐτοῦ (σελ. 119) ἀποκρούει καὶ οὕτως τὸ μυθολόγημα βασιζόμενος κυρίως ἐπὶ τούτου, ὅτι ἐν τοῖς ἐρείπιοις τοῦ ναοῦ τῆς Νεμέσεως εἶδε τεμάχια κολοσσίου ἀγάλματος, ἅτινα θὰ ἀνήκον εἰς τὸ ἄγαλμα τῆς Νεμέσεως τὸ ὑπὸ Φειδίου ποιηθὲν (εἴαν μὴ τοῦτο, λέγει, ἀντικατέστη ὑπὸ ἑτέρου κατὰ τοὺς Ρωμ. χρόνους!) καὶ τὰ ὅποια ἦσαν ἐκ λίθου Ἀττικοῦ, ὁμοίου τῷ χρησιμποιηθέντι εἰς τὴν ἕλλην οἰκοδομήν τοῦ ναοῦ. Ἡ εὔρεσις ὅμως τῶν τεμαχίων ἅτινα δημοσιεύομεν, τὰ ὅποια πάντως εἶνε οὕχι ἐξ Ἀττικοῦ λίθου πεποιημένα ἀλλὰ πιθανώτατα ἐκ Παρίου (ἐπομένως δὲ καὶ τὸ ἄγαλμα θὰ ἦτο ἐξ ὁμοίου λίθου) μαρτυρεῖ ὅτι ὁ Leake ἢ δὲν ἀνεγνώρισε τὸν λίθον τῶν τεμαχίων τούτων. εἴαν ὄντως εἶδε ταῦτα, ἢ ὅτι τὰ τεμάχια ταῦτα προήρχοντο ἐξ ἄλλου ἀγάλματος ὑπερφυσικοῦ μεγέθους¹. Τὰ ὑφ' ἡμῶν εὐρεθέντα τεμάχια καθιστῶσι μὲν πιθανωτέραν, βεβαίαν σχεδόν, τὴν παρὰδοσιν ὅτι τὸ ἄγαλμα σὺν τῷ βάρθρῳ αὐτοῦ ἐποιήθη ἐκ Παρίου λίθου, τοῦτο ὅμως οὐδαμῶς συντελεῖ καὶ εἰς τὴν ἀποδοχὴν τοῦ μύθου, ὅτι ὁ λίθος προήρχετο ἐκ τῶν λαφύρων τῶν Περσῶν, μύθου, ὅστις μόνον μετὰ τὰ Περσικὰ ἠδύνατο νὰ εἶνε πιστευτὸς ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἀρεστός.

B. ΣΤΑΗΣ

¹ Πρβλ. O. Rossbach «Zur Nemesis des Agorakritos» Mitth. d. arch. Inst. Jahrg. 1890 σ. 64.

¹ Anth. Graec. T. II σ. 555, T. III σ. 205.

ΑΜΦΙΑΡΕΙΟΥ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

(Συνέχεια ὄρα Ἐφ. Ἄρχ. 1889 σ. 1).

34

ο Ε ο Ι
ΕΝΑΜΦΙΑΡΑΟΥΕΚΤΟΥΛΟΤΡΗΝΟΣΤΟΥΛΗΝΑΝΔΡΕΙΟ
ΥΟΡΗΣΑΝΤΟΥΔΗΡΜΗΚΗΛΥΗΤΑΙΡΕΙΝΥΡΟΤΗΣΧ
ΑΡΛΔΡΑΣΟ.ΑΝΦΕΙΛΛΛΕΙΧΡΗΣΙΜΟΣΟΛΟΥΤΡΗΝΟ
5 ΤΑΝΧΕΙΜΑΙΕΙΟΟΕΟΣΟΧΕΤΟΜΠΟΗΣΑΙΛΙΟΙΝΟΝΚ
ΡΥΡΤΟΝΤΟΜΕΝΜΗΚΟΣΛΡΞΑΜΕΝΟΝΑΡΟΤΟΥΣΤΡ
ΛΜΑΤΟΣΤΟΥΤΗΣΓΕΦΥΡΑΣΜΕΧΡΙΤΗΣΚΑΤΑΒΑΣ
ΕΙΛ.ΤΗΣΠΛΡΑΤΟΝ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΝΛΟΥΤΡΗΝΑΤΑ
ΦΡΟΝΟΥΞΑΝΤΑΜΗΚΟΣΜΕΝΤΟΓΕΓΑΡΜΜΕΝΟΝΠΛ
10 ΑΤΟΣΔΕΑΡΟΤΟΥΑΝΑΛΗΜΜΑΤΟΣΤΟΥΤΗΣΧΑΡΑ
ΔΡΑΣΤΕΤΤΑΡΗΝΠΟΔΗΝΒΑΘΟΣΔΕΤΡΙΠΟΥΝΟΗΣΕΙΛ
ΙΟΟΥΣΤΟΥΣΜΕΝΕΝΤΗΙΕΔΑΦΕΙΦΟΡΜΗΔΟΝΣΥΝΤΙΟ
ΕΙΣΠΡΟΣΑΛΛΗΛΟΥΣΑΡΜΟΤΤΟΝΤΑΣΚΑΙΕΙΣΕΔΡΑΝ
ΑΣΚΑΣΤΟΥΣΚΑΤΑΚΡΟΥΗΝΤΟΝΛΙΟΟΝΕΚΑΣΤΟΝ
15 ΜΟΛΥΒΔΗΛΙΟΛΙΕΠΙΚΟΥΑΣΔΕΚΑΤΑΚΕΦΑΛΗΝΚΛΙΣ
ΥΝΟΜΑΛΙΣΑΣΠΡΟΣΤΗΝΚΑΤΑΦΟΡΑΝΟΡΗΣΣΑΝΕΙ
ΕΥΡΟΝΕΠΙΟΗΣΕΙΕΠΙΤΟΥΤΗΝΕΞΕΡΓΑΣΜΕΝΟΥΣ
ΤΗΝΛΙΟΗΝΤΑΣΕΔΡΑΣΟΡΟΑΣΚΛΙΑΣΤΡΑΦΕΙΣΚΑΙ
20 ΕΙ ΕΥΤΕΝΗΟΗΣΕΙΔΕΤΟΥΣΛΙΟΟΥΣΟΡΟΟΥΣΕΡΙΤΑΤ
ΡΙΗΜΙΠΟΔΙΑΔΙΑΛΕΙΠΗΝΔΙΑΡΡΟΥΗΠΛΛΤΟΣΠΟΔΟΣ
ΟΗΣΕΙΔΕΕΙΣΕΔΡΑΝΑΣΚΑΣΤΟΥΣΙ...ΠΡΟΣΑΛΛΗΛ
ΟΥΣΑΡΜΟΤΤΟΝΤΑΣΣΥΜΒΛ...ΤΟΥΣΑΡΜΟΥΣ
ΟΛΟΥΣΕΠΙΚΟΥΑΣΔΕΓΑΤΑΚΕΦΑΛΗΝΕΥΤΕΝΗΣΥ
25 ΝΣΤΗΡΣΕΙΛΙΟΟΙΣΣΥΝΤΙΟΕΙΣΠΡΟΣΑΛΛΗΛΟΥΣΑ
ΡΜΟΤΤΟΝΤΑΣΚΑΙΙΣΕΔΡΑΝΑΣΚΑΣΤΟΥΣΤΙΟΕΙΣ
ΑΡΤΙΛΙΟΙΛΗΜΗΔΛΜΟΥΡΟΙΗΝΠΛΡΑΣΑΞΕΙΔΕΤΟΥ
ΣΛΙΟΥΣΛΡΑΝΤΑΣΓΕΙΤΕΙΕΚΤΗΣΤΑΦΡΟΥΛΙΟΙΣ
ΔΕΧΡΗΣΕΤΑΙΤΟΙΣΕΚΤΟΥΟΣΑΤΡΟΥΤΟΥΚΑΤΑΤ
30 ΟΜΒΛΜΟΝΠΡΟΣΑΓΟΜΕΝΟΣΑΥΤΟΣΑΥΤΗΠΡΟ
ΣΤΟΕΡΓΟΝΕΑΝΔΕΜΗΙΚΛΗΝΟΙΛΣΙΝΠΛΡΕΞΟΥΣΙΝ
ΟΣΗΝΑΝΠΡΟΣΔΕΙΟΙΕΠΙΜΕΛΗΤΛΙΠΡΟΣΤΗΙΕΡΓΗ
ΙΑΝΑΙΡΗΣΕΤΑΙΔΕΤΟΕΡΓΟΝΚΑΤΑΤΕΤΡΑΠΟΔΙΑΝΚΑ
ΙΑΠΟΔΗΣΕΙΤΕΛΟΣΕΧΟΝΕΙΚΟΣΙΗΜΕΡΗΝΑΦΗΣΑΝ
35 ΛΛΒΕΙΤΟΑΡΓΥΡΙΟΝΕΜΙΣΟΛΣΑΤΟΤΗΝΤΕΤΡΑΠΟ
ΔΙΑΝΕΜΙΣΟΛΤΗΣΦΡΥΝΟΣΑΛΛΗΡΕΚΗΣΙΟΙΚΗΝΕΓΓ
ΥΗΤΗΣΤΕΛΕΣΙΑΣΤΕΛΛΙΟΥΕΥΗΝΥΜΕΥΣ

Θεοί.

Ἐν Ἀμφιαρέου ἐκ τοῦ λουτρῶνος τοῦ <α> ἀνδρείου-
 [υ], ὅπως ἂν τὸ ὕδωρ μὴ κωλύηται ρεῖν ὑπὸ τῆς χ-
 αρᾶδρας, ὁ τῶν [ρι]εῖ, ἀλλ' εἰ χρήσιμος ὁ λουτρῶν, ὁ-
 5 ταν χειμάζει ὁ θεός, ὄχετόμ ποῆσαι λίθινον κ-
 ρυπτόν, τὸ μὲν μῆκος ἀρξέζμενον ἀπὸ τοῦ στρ-
 ῶματος τοῦ τῆς γεφύρας μέχρι τῆς καταβάσ-
 ε[ρ]ω[ς] τῆς παρὰ τὸν γυναικείον λουτρῶνα, τᾶ-
 φρον ὀρύξαντα μῆκος μὲν τὸ γεγαμμένον, πλ-
 10 ᾶτος δὲ ἀπὸ τοῦ ἀναλήμματος τοῦ τῆς χαρᾶ-
 δρας τεττάρων ποδῶν, βᾶθος δὲ τρίπουν, θήσει λ-
 ίθους τοὺς μὲν ἐν τῷ ἐδάφει φρομηδὸν συντιθ-
 εις πρὸς ἀλλήλους ἀρμόττοντας καὶ εἰς ἔδραν
 ἀσκάστους κατακρούων τὸν λίθον ἕκαστον
 15 μολύβδωι ἢ λίθωι, ἐπικόψας δὲ κατὰ κεφαλὴν καὶ σ-
 υνομαλίσας πρὸς τὴν καταφροῖν ὅπως <ι> ἂν εἰ
 εὔρον ἐπιθήσει ἐπὶ τούτων ἐξεργασμένους
 τῶν λίθων τὰς ἔδρας ὀρθὰς καὶ ἀστραφεῖς καὶ [τ-
 οὺς ἀρμούς ὄλους, τὰ δὲ μέτωπα ἀναπέλεκθῃ-
 20 ει εὐτενῆ, θήσει δὲ τοὺς λίθους ὀρθοὺς ἐπὶ τὰ τ-
 ριμηπόδια διαλείπων διάρρουν πλάτος ποδῶς,
 θήσει δὲ εἰς ἔδραν ἀσκάστους [καὶ] πρὸς ἀλλήλ-
 οὺς ἀρμόττοντας, συμβέ[λλων] τοὺς ἀρμούς
 ὄλους, ἐπικόψας δὲ κατὰ κεφαλὴν εὐτενῆ συ-
 25 νιστώσει λίθοις συντιθείς πρὸς ἀλλήλους ἀ-
 ρμόττοντας καὶ εἰς ἔδραν ἀσκάστους τιθείς
 ἀρτ[ι]λιθίαν μηδαμοῦ ποιῶν, παρασάξει δὲ τοῦ-
 ς λίους ἅπαντας γαί τεῖ ἐκ τῆς τάφρου, λίους
 δὲ χρήσεται τοῖς ἐκ τοῦ θεάτρου τοῦ κατὰ τ-
 30 ὄ[μ]ι βωμόν, προσαγόμενος αὐτὸς αὐτῷ πρὸ-
 ς τὸ ἔργον, ἐὰν δὲ μὴ ἰκανοὶ ὦσιν, παρεξούσιν
 ὄσων ἂν προσδεῖ οἱ ἐπιμεληταὶ πρὸς τῷ ἔργω-
 ι ἀναιρήσεται δὲ τὸ ἔργον κατὰ τετραποδίαν κα-
 ι ἀποδώσει τέλος ἔχον εἴκοσι ἡμερῶν ἀφ' ἧς ἂν
 35 λάθῃ τὸ ἀργύριον. Ἐμισθώσατο τὴν τετραπο-
 δίαν . . μισθωτῆς Φρυῶνος Ἀλωπεκῆσι οἰκῶν ἐγγ-
 υητῆς Τελεσίης Τελλίου Εὐωνυμεύς.

Στήλη λευκοῦ μαρμάρου, ἀπολήγουσα ἄνω εἰς
 τριγωνικὸν γῶρον, δίκην ἀετώματος, ἐξέχοντα ὀλί-
 γον τῆς ἄλλης ἐνεπιγράφου ἐπιφανείας ἔμπροσθεν,
 ἀλλὰ μὴ φέροντα πλαίσιον. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ τυμ-
 πάνου τούτου γέγλυπται ὁ 1^{ος} στίχος, κατωτέρω
 δὲ οἱ λοιποί. Ἡ στήλη εἶνε δίχα τεθραυσμένη ἀπὸ
 τῆς ἀρχῆς τοῦ 27^{ου} στίχου πρὸς τὸ τέλος τοῦ 20^{ου}.
 Ὑψος ὄλον 0.83, πλ. 0.23-0.27, πύχ. 0.06.
 Ὑψος γραμμ. 0.003-0.005. Εὐρέθη πρηνῆς μετὰ

τινων ἄλλων (κατωτ. ἀριθ. 37, 38, 31, 30, 36)
 παρὰ τὸ δεξιὸν τοῦ περιβωμίου (Γ') ἐπισκέπουσα
 ὄχετόν κατιόντα αὐτόθεν (ἀπὸ τοῦ ὑδραγωγείου Δ)
 πρὸς τὸ ρεῦμα.

Ἡ παρούσα ἐπιγραφή χορηγεῖ ἡμῖν σπουδαίο-
 τάτας εἰς τὴν τοπογραφίαν τοῦ τεμένους εἰδήσεις.
 Ὡς πρὸς τοὺς λίθους, ὧν ἐπιτρέπεται χρήσις ἐν τῇ
 κατασκευῇ τοῦ ὄχετοῦ (στίχ. 28-30), παρετή-
 ρησα ὅτι μεταξὺ περιβωμίου καὶ βωμοῦ (Β) ἐπι-
 καλύπτουσι τὸ ὑδραγωγεῖον Δ πῶροι ἔχοντες τὸ
 αὐτὸ καὶ οἱ τοῦ περιβωμίου σχῆμα, ἤγουν τετμη-
 μένοι τρόπον ἀναβαθμοῦ ἢ ἐδωλίου μετὰ νότου·
 ἂν δὲ μὴ σφάλλωμαι, διακρίνεται καὶ τὸ τοξοειδὲς
 ἢ ὑπόκολλον τῆς προσθίας ἐπιφανείας τῶν λίθων.
 Τὸ ὑδραγωγεῖον τοῦτο ἐργάμενον ἔξωθεν τῆς βο-
 ρείου πλευρᾶς τοῦ Ναοῦ σύγκειται ἐκ πύρων, ὄνο
 συνήθως ὁμοίων ἐν ἐκατέρᾳ πλευρᾷ (ὑψ. περ. 1,00,
 κάτω δὲ μεταξὺ (κενὸν περ. 0.30) ἤτο ἐστρωμέ-
 νον, κατὰ τὰ ἐνιαχοῦ σφῆζόμενα, διὰ πλίνθων ἐπι-
 πέδων μετὰ καθέτων πρὸς τὰ ἄνω προσερχοῦν (ἐν
 σχήματι Π). Ἐκ τῆς ὑποκάτω δὲ τοῦ βᾶθρου Σύλ-
 λα (Κ)² διαρροῆς αὐτοῦ (ἐν βᾶθει ἡμίσεος καὶ
 πλέον μέτρου) ἀριδῆλως ἐξάγεται ὅτι εἶνε ἀρχαίο-
 τερον τοῦ βᾶθρου. Ἀλλὰ τὸ μνημεῖον τοῦτο δὲν
 ἀνῆκεν ἀρχῆθεν τῷ Σύλλαι· διότι καὶ τὸ ὄνομα τοῦ
 τεχνίτου (Τεισικράτης Θεοτίου ἐποίησε) καὶ τὰ
 προξενικά ψηφίσματα, τὰ ἐπὶ τῆς ὄψεως τοῦ βᾶ-
 θρου κεχαραγμένα μαρτυροῦσιν ὅτι ἡ ἀνάθεσις τοῦ
 Σύλλαι εἶνε ἐπὶ προγενεστέρης γαγλυμμένη. Τοῦ
 τεχνίτου δὲ ἀκμάσαντος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 3^{ου} αἰ-
 ῶνος π. Χρ. (Ὀλυμπ. 113-124 καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς
 βασιλείας Δημητρίου (μετὰ τὸ 294^α), ἔπεται ὅτι τὸ
 εἰρημένον ὑδραγωγεῖον ἐκτίσθη πρὸ τῶν χρόνων
 τούτων. Ὡς πρὸς τὸν χρόνον ἐν παραβολῇ πρὸς
 τὴν ἱστορίαν τοῦ Ὀρωποῦ εἰς τὸ αὐτὸ ἄγει καὶ ἡ
 ἢ χρήσις δημοτικῶν ἀντὶ τοῦ Ἀθηναῖος. Σημειω-
 τέον ὅτι τὸ ὑδραγωγεῖον οὕτω ἀνεσκάφη ἐντελῶς.

Ἐκ τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς προσέτι συνάγε-
 ται ὅτι καὶ ὁ βωμός, τοῦλάχιστον ὁ παλαιός διότι
 φαίνεται πολυμερῶς μετεσκευασμένος⁴, μετὰ τοῦ

¹ Ὁρα πίν. Β', τῶν «Πρακτικῶν» τοῦ 1884

² Ἐφ. Ἀρχ. 1885 σελ. 103

³ Πρὸ. Löwy *In-schr. griech. Bildhauer* n. 120 a.

⁴ Πρὸ. *Παυσαν.* 1, 34, 3 καὶ τὸ κατωτ. ἀπ. ψηφίσμα ἀριθ. 37,
 ὅπου περὶ πλείονων θεσπῶν ὁ λόγος.

περιβωμίου ἤτοι θεάτρου ἐστὶν ἀρχαιότερος τοῦ τε ὑδραγωγείου καὶ τῆς ἐπιγραφῆς. Τοῦτο δὲ ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν καμπῶν, ἃς ἔνεκα τῶν δύο ἐκείνων κτιρίων ἠναγκάσθη τὸ ὑδραγωγεῖον, μεταξὺ αὐτῶν χωροῦν, νὰ ὑποστῇ (ἄρα πίν. Β'). Ὅτι δὲ πολλάκις καὶ ὅτ' ἐν ἐλλείψει ἄλλων μαρτυριῶν αἱ θλάσεις τῆς γραμμῆς τῶν ὀχετῶν, ἔπου ἂν ὑπάρχωσι τοιαῦται, ἄγρουσιν εἰς ὄρισμόν τοῦ χρόνου παρακειμένων μνημείων ἢ καὶ αὐτῆς τῆς θέσεως μηκέτι σφῆζομένων, κατεδείχθη μάλιστα ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἔπου καὶ εὐλόγως ἀπεδόθη αὐταῖς ἢ προσήκουσα ἀξία. Ὡς πρὸς δὲ τὸ περιβώμιον εἰρήσθω ἐν τέλει ὅτι εἶχε πάντως περιέλθῃ εἰς ποιάν τινα φθοράν, ἀρ' οὐ κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν ἐπετράπη τῷ Φρύνῳ ἢ γρηῃσι λίθων ἐκ τοῦ κατὰ τὸν βωμόν θεάτρου. Τανῦν ἐκ τῶν ἀναβαθμῶν περιλείπονται τρεῖς, τοῦ δ' ἀνωτάτου ἢ ἀνω ἐπιφάνεια δὲν ἐξικνεῖται μέχρι τοῦ ἐπιπέδου τῶν πλησίον αὐτοῦ βάθρων, ἀλλὰ κεῖται ταπεινότερον· ἴσως δὲ οὐδ' ἐσφῆζοντο πλείονες σειραὶ ἀναβαθμῶν καθ' οὓς χρόνους ἴσταντο τὰ γε νεώτατα τῶν βάθρων. Προστεθήτω ὅτι μεταξὺ τοῦ βωμοῦ καὶ τοῦ περιβωμίου εὐρέθησαν λείψανα καμίνου· ἐν αὐτῇ πιθανῶς κατεστράφησαν μετὰ μαρμάρων τῶν πλησίον βάθρων καὶ πολλοὶ λίθοι τοῦ βωμοῦ μᾶλλον ἢ τοῦ περιβωμίου καθὸ διὰ τὴν σκληρότητα προσφορώτεροι τούτων εἰς κατασκευὴν ἀσβέστου.

Περὶ τῶν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ μνημονευομένων λουτρῶνων γενήσεται ὁ δέων λόγος μετὰ τὴν τελείαν ἀποκάλυψιν τοῦ ἐν δεξιᾷ τῆς Στοᾶς ἀνασκαπτομένου λουτρῶνος¹.

Ἐν τῇ παρούσῃ ἐπιγραφῇ σηρεῖται ἡ τυχαία (οὐ συλλαβικῆ) διαίρεσις τῶν λέξεων ἐν τέλει τῶν στίχων (πρβ. καὶ ἀριθ. 49 κλπ.) σημειωτέον δὲ τὰς γραφὰς *λουτρῶνος* (ἀλλὰ καὶ *λουτρῶν*, *λουτρῶνα*), *εἶρον* (ἀλλὰ *διάρρου*), *ἐξεργασίτους*, *καταβάσειως* (πρβ. ἀρ. 36), τὴν ὑπέρθεσιν ἐν τῷ γεφυρωμένῳ καὶ συνιστάσει (ἔπου καὶ τὸ *ν* ἐφυλάχθη πρὸ τοῦ *στ*) καὶ τὴν ἐκασταχοῦ ἀναπλήρωσιν τῆς *η* διὰ τῆς *ει* (*λίβει*, *ρεῖ* κλπ.)· πρβ. ρ;]εῖ, προσδεῖ (Meisterhans *Grammatik d. att. Inschriften*² S. 140). Ὡς πρὸς τεχνικούς ἔρους

κλπ. ἄρα καὶ τὴν ὑπὸ Στ. Κουμανούδη ἐκδοθεῖσαν Λεβαδείας ἐπιγραφὴν («*Ἀθῆναιον*» 4, 369 ἐξ., Fabricius *de Archit.*), ἐν ἣ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ ἀσπίστοις καὶ ἀστραβεῖς, καὶ τὴν περὶ τῆς Φίλωνος σκευοθήκης («*Ἀθῆναιον*» 1881 σελ. 557, Choisy *L'arsenal du Pirée*. Paris 1883). Ἡ ἐν τῇ παρούσῃ ἐπιγραφῇ (στίχ. 27) λέξις *ἀρτιλιθία*, ἣν ἀλλαχοῦ δὲν ἀπήνησα, εὐρηται, καθ' ἃ εὐγενῶς μοι ἀνεκοινώθη ὑπὸ Homolle, ἐν ἀνεκδότῳ δηλιακῇ (τοῦ 296 π. Χρ.) ἐπιγραφῇ ἐν τῇ φράσει *φρέγων ἀρτιλιθίαν τὸ ἐλάχιστον ἡμιποδι* . . . Πρβ. Πύργ. ἐν λέξ. *ἀρτικόλλ(α)*, *ἀρτίτορον* κλπ. καὶ Ἰπποκρ. 809 g «οἱ σπόνδυλοι (τῆς ράχιος) ἐν τὸς ἄρτιοι εἰσὶν ἀλλήλοισι, καὶ δέδονται πρὸς ἀλλήλους».

Τοῦ γράμματος *a* δὲν διακρίνεται πανταχοῦ ἢ μέσῃ γραμμῇ· ὡσαύτως οὐδὲ τοῦ *θ* ἢ στιγμῆ. Τοῦ *σ* τὰ σκέλη ἐλίγον εἰσὶν ἀνοικτά, ἐνιαχοῦ δὲ μονοῦ παράλληλα, τοῦ δὲ *υ* πολλαχοῦ τὸ κάτω μετὰ τοῦ ἑτέρου βραχίονος σχηματίζει καμπύλη (Γ).

Στίχ. 8. Μετὰ τὸ τὸν κενὸν ἢ ὡσεὶ ἴχνη *ν* (ἢ *γ*;) ἐξαληλιμμένου.

Στίχ. 16. Μεταξὺ τοῦ ὄπως καὶ ἀν' ἐν ε περυσόν.

Στίχ. 24. Μετὰ τὸ δὲ ἐκ παραδρομῆς τοῦ γαράκτου φαίνεται τατὰ ἀντὶ κατὰ.

Στίχ. 25. Τὰ 7 τελευταῖα γράμματα τοῦ συντιθεῖς φαίνονται ὡς ἐπὶ ἄλλων ἐπιγεγλυμμένα, ἰδίᾳ δὲ τὸ *ιτ* καὶ τὸ *θείς*.

Στίχ. 28. Ἐν λέξεσι *λί(θ)οις* καὶ *λί(θ)οις* παρελείφθη τὸ ἕτερον τῶν κυκλικῶν γραμμάτων (*θ* ἢ *ο*).

Στίχ. 30. Τὸ πρὸ τοῦ βωμοῦ γράμμα φαίνεται μᾶλλον ἢ *ν* (πρβ. ὀχετῶν ἐν στίχ. 5).

Στίχ. 36. Τὰ μετὰ τὸ *διάρ* δύο γράμματα δὲν διακρίνονται καλῶς.

Στίχ. 37. Μετὰ τὸ *Ἐδωρημένους* τὰ λοιπὰ τοῦ στίχου εἰσὶν ἐπίτηδες ἀπεσθεςμένα· ὁμοίως δὲ καὶ μετ' αὐτὸν φαίνεται χῶρος βαθύτερον γεγλυμμένος ὡς δύο ἐπίτηδες ἀπεσθεςμένων στίχων.

Ἐπιμελεῖται ἀναγράφονται καὶ ἐν τῷ ἀττικῷ ψηφίσματι ἀριθ. 36 (Πρβ. ἐπιμελετητοῦ ΕΛ. 1889 σελ. 7-10).

¹ Περὶ τῶν ἀνακαρῶν τούτων πρβ. τὰ ἐκδοθησόμενα «Πρακτικά» τοῦ 1890.

35

Θ Ε Ο Ι

ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ ΕΙΠΕΝ Ο ΠΛΗΣΑΜΠΟΡΟΣ ΧΡΗΜΑΤΛΓ
 ΓΙΝΗΤΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΔΟΜΙΑΝ ΤΟΥ ΤΕΙΧΟΥΣ ΚΑΙ
 ΣΥΝΤΕΛΕΣΘΕΝΤΛΝΤΛΝΤΕΙΧΛΝΧΡΗΣΙΜΟΙ
 5 ΛΜΕΝΑΥΤΟΙΤΕ ΑΥΤΟΙΣ ΚΑΙ ΤΛΙΚΟΙΝΛΙΒΟΙΛΤΛΝ
 ΔΕΔΟΧΘΑΙ ΤΛΙΔΗΜΛΙΤΟΥΣ ΤΕΙΧΟΡΟΙΟΥΣ ΚΑΙ
 ΤΟΥΣ ΠΟΛΕΜΑΡΧΟΥΣ ΔΑΝΕΙΣ ΑΣΘΑΙΧΡΗΜΑ
 ΤΑ ΕΑΜΠΡΟΘΕΝ ΔΥΝΛΝΤΑΙ ΤΟΚΛΝΟΤΙΑΝΕΛΑ
 ΧΙΣ ΤΛΝ ΔΥΝΛΝΤΑΙ: ΤΟΙΣ ΔΕ ΔΑΝΕΙΣ ΑΣΙΝ
 10 ΑΡΟΔΟΥΝΑΙ ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΑ ΕΝ ΤΛΙΕΝΙΑΥΤΛΙ
 ΤΛΙΜΕΤΑΛΡΛΠΟΔΛΡΟΝΙΕΡΕΑ ΑΥΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ
 ΤΟΚΟΥΣ ΛΝΑΝΕΚΑΣ ΤΑ ΔΑΝΕΙΣ ΛΝΤΑΙ ΤΟΥΣ ΔΕ
 ΔΑΝΕΙΣ ΑΝΤΑΣΤΗΙ ΠΟΛΕΙΕΙΣ ΤΟΝ ΤΕΙΧΙΣΜΟΝ
 ΜΕΧΡΙ ΤΑΛΑΝΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΛΕΟΝΟΣ ΤΟΚΛΝ
 15 ΤΛΝΕΡΙΔΕΚΑ ΤΛΝ ΠΡΟΞΕΝΟΥΣ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΕΥ
 ΕΡΓΕΤΑΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΟΣ ΛΡΛΠΙΛΝ ΚΑΙ ΑΥΤΟΥΣ
 ΚΑΙ ΕΚΓΟΝΟΥΣ ΚΑΙ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΟΙΣ ΓΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΣ
 ΕΓΚΤΗΣΙΝ ΚΑΙ ΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΝ ΚΑΙ
 20 ΚΑΙ ΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝ ΚΑΙ ΤΑ ΑΛΛΑ ΠΑΝΤΑ ΚΑΘΑΠΕΡ
 ΤΟΙΣ ΠΟΛΙΤΑΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΡΑΨΑΙ ΑΥΤΟΥΣ ΠΑΤΡΟ
 ΘΕΝΣΤΗΛΗΛΙΘΙΝΗ ΚΑΙ ΣΤΗΣΑΙ ΕΝ ΤΛΙΙΕΡΛΙ
 ΤΟΥ ΑΜΦΙΑΡΑΟΥΟΣ ΟΙ ΔΑΝΕΛΑΤΤΟΝ ΤΑΛΑΝΤΟΥ
 ΔΑΝΕΙΣ ΛΣΙΝ ΤΗ ΠΟΛΕΙ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ
 25 ΕΡΙΣΚΕΨΑΣΘΑΙΚΑΘΟΤΙΑΝΕΚΑΣ ΤΟΣ ΑΥΤΛΝΑΞΙΟΣ
 ΗΙΤΙΜΗΘΗΝΑΙ ΥΠΟ ΤΗΣ ΠΟΛΕΛΣ ΑΝΑΓΡΑΨΑΙ ΤΟΥΣ
 ΠΟΛΕΜΑΡΧΟΥΣ ΤΟΥ ΨΗΦΙΣΜΑ ΕΝΣΤΗΛΗΛΙΘΙΝΗ
 ΚΑΙ ΣΤΗΣΑΙ ΕΝ ΤΛΙΙΕΡΛΙ ΤΟΥ ΑΜΦΙΑΡΑΟΥ: ΤΟΝ ΔΕ
 30 ΟΙ ΔΕ ΠΡΟΞΕΝΟΙ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ
 ΝΙΚΛΝΧΑΡΜΙΔΟΣ

Θεοί.

Λύσανδρος εἶπεν ὅπως ἂν πόρος χρημάτων
 γίνηται εἰς τὴν οἰκοδομίαν τοῦ τείχους καὶ
 συντελεσθέντων τῶν τειχῶν χρήσιμοι

5 ὦμεν αὐτοὶ τε αὐτοῖς καὶ τῶι κοινῶι Βοιωτῶν,
 δεδύχθαι τῶι δήμῳ τοὺς τειχοποιούς καὶ
 τοὺς πολεμάρχους δανείσασθαι χρήμα-
 τα, ἔχμ ποθὲν δύνωνται, τόκων ὅτι ἂν ἔλα-
 χίστων δύνωνται. Τοῖς δὲ δανείσασιν
 10 ἀποδοῦναι τὰ χρήματα ἐν τῶι ἐνιαυτῶι
 τῶι μετὰ Ὠρωπῶδωρον ἱερέα, αὐτὰ καὶ τοὺς
 τόκους, ὧν ἂν ἕκαστα δανείσωνται· τοὺς δὲ

δανείσαντας τῆι πόλει εἰς τὸν τειχισμόν
 μέχρι ταλάντου καὶ τοῦ πλείους τόκων

15 τῶν ἐπιδικάτων προξένους εἶναι καὶ εὐ-
 εργέτας τῆς πόλεως Ὠρωπίων, καὶ αὐτοὺς
 καὶ ἐγγόνους, καὶ εἶναι αὐτοῖς γῆς καὶ οἰκίας
 ἐγκτησιν, καὶ ἰσοτέλειαν καὶ ἀσφάλειαν καὶ
 ἀσυλίαν, καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, καὶ κατὰ γῆν
 20 καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα καθάπερ
 τοῖς πολίταις, καὶ ἀναγράψαι αὐτοὺς πατρό-
 θεν ἐν στήλῃ λιθίνῃ καὶ στήσσαι ἐν τῶι ἱερῶι
 τοῦ Ἀμφιαρέου ὅσοι δ' ἂν ἔλαττον ταλάντου
 δανείσωνται τῆι πόλει, ὑπὲρ τούτων τὸν δῆμον

25 ἐπισκέψασθαι καθ' ὃ τι ἂν ἕκαστος αὐτῶν ἄξιος ἦ[ι] τιμηθῆναι ὑπὸ τῆς πόλεως· ἀναγράψαι τοὺς πολεμάρχους τὸ ψήφισμα ἐν στήλῃ· λιθίνῃ καὶ στήσαι ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀμφιαρέου. Τὸν δὲ ταμίαν τὸ Ἀλωμα δοῦναι.

30 Οὐδὲ πρόξενος καὶ εὐεργέτης κατὰ τὸ ψήφισμα·
Νίκων Χάρμιδος.

Στήλῃ λευκοῦ μαρμάρου, ἄνευ κόσμου τινός. Υψ. 1, 17, πλ. 0,42—0,46, πλάγ. 0,09—0,11.

Εὐρέθη πρηνῆς ἐξῶθεν τοῦ σφζομένου μακροῦ τοίχου τοῦ Ναοῦ κατὰ τὸ μέσον (περὶ τὰ 15^μ ἀπὸ τοῦ βύθρου Σύλλα), ἐπὶ τοῦ ὑδραγωγείου Δ.

Τὰ γράμματα τοῦ 1^{ου} στίχου εἰσι μεγάλα (0,02) τὰ δὲ λοιπὰ κατὰ τὸ ἥμισυ ἐλάσσονα. Τὸ ο, θ καὶ ω σχεδὸν ἰσοῦψῃ τοῖς ἄλλοις. Ἡ ἐπιγραφή εἶνε ἐπιμελέστατα καὶ κάλλιστα κεχαραγμένη.

Στίχ. 2. Γίνηται. Ἐν τῷ ἀπτ. ψηφίσματι ἀριθ. 37 γίνηται. Πρβ. Meisterhans *Gramm.* σελ. 59 καὶ 141.

Στίχ. 16. Τὸ πό.λεος γέγραπται διὰ τοῦ ο, κατωτέρω δὲ (στίχ. 26), διὰ τοῦ ω¹. Πρβ. πό.λεος (ΕΛ. 1885 σελ. 96, ΕΛ. 1886 σελ. 71) ἐν ἐτέραις ἐπιγραφαῖς τοῦ Ὠρωποῦ, εἰς οὔ ἄλλως τὴν γλῶσσαν εἶχε ροπήν τινα καὶ ἡ τῶν γειτόνων λαῶν.

Στίχ. 29. ἄλωμα (ἄνευ τοῦ ἀν) ἀπαντᾷ μόνον ἐν τῇ περὶ Νικαρέτης ἐπιγραφῇ τοῦ Ὀρχομενοῦ (Larfeld *Sylloge* 16 στίχ. 38). Τὸ αὐτὸ δὲ μόνον χωρίον ἀναφέρεται καὶ ἐν Στ. Κουμανούδη Συνα-

γωγῇ (= *Bull. de Corr. hell.* 4, σ. 4 στ. 139).

Περὶ τοῦ ὀνόματος Λύσανδρος πρβ. κατωτ. (ἀριθ. 52, 1).

Ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν τοῦ ὀνόματος Ὠρωπο-
δωρος (ἄλλον ἔρα ἐν ΕΛ. 1889 σελ. 35) πρβ. καὶ «Κλεομέδων Ὠρωποκλέου» ἐν Ἐρετρίας ἐπι-
τυμβίῳ στήλῃ (ἐλληνικῶν χρόνων· Δελτ. Ἀρχ. 1889 σελ. 168· γερμ. κ, μ σχεδὸν παραλληλο-
σκελές, Ν, Π), Ὠρωποκλήος ἐν Ἐρετρίας κατα-
λόγῳ (ΕΛ. 1887 σελ. 101-102 στίχ. 141. Πρβ. καὶ τὰ περὶ Εὐβοικοῦ Ὠρωποῦ). Ἐπι δὲ Ὠρωπι-
λος, αὐτ. στίχ. 286 [πρβ. Chr. Blinkenberg *Eretriske Gravskrifter* [Kobenhavn 1894] N° 72, ἔπου μνημονεύεται καὶ τὸ ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1859 ἀριθ. 3524, διορθούμενον εἰς Ὠρωποκλήος Βιότ-
των ... καὶ Βιόττος Ὠρωποκλέου ...]. Τὰς συν-
θέσεις ταύτας ἐτυμολογεῖ ὁ Blinkenberg οὐχὶ ἀπὸ τοῦ τοπικοῦ Ὠρωπόος, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἑμωνύμου ἥρωος (ἔρα Στέφ. Βυζ. ἐν λέξ. Ὠρωπόος).

Πολέμαρχοι ἀναφέρονται καὶ ἐν τῷ περὶ τῶν ἀργυρωμάτων ψηφίσματι CIG 1570¹. Τὰς πο-
λεμάρχους ἀνατίθεται ἡ ἀναγραφή ψηφίσματος καὶ κατωτέρω (ἀριθ. 53, 1). Ὅρα καὶ ἀριθ. 39, 40, 57.

Σημειωτέον ὅτι ἐν τέλει κάτωθεν τοῦ Νίκων Χάρμιδος δὲν ὑπάρχει ἄλλο ὄνομα προξένου καὶ εὐεργέτου.

Ἐπι τῇ ἐπιγραφῇ ἀνάγεται εἰς χρόνους, καθ' οὓς ὁ Ὠρωπόος δὲν ἦτο ὑπὸ τοὺς Ἀθηναίους, ἐξάγεται ἐκ τοῦ 5^{ου} στίχου.

36

Θ Ε Ο Ι

Ε Π Ι Ν Ι Κ Η Τ Ο Υ Α Ρ Χ Ο Ν Τ Ο Ξ Ε Π Ι Τ Η Ξ Ε Ρ Ε
Χ Θ Η Ι Δ Ο Ξ Ε Ν Α Τ Η Ξ Π Ρ Υ Τ Α Ν Ε Α Ξ Η Ι Α Ρ Ι
Ξ Τ Ο Ν Ο Υ Ξ Α Ρ Ι Ξ Τ Ο Ν Ο Υ Α Ν Α Γ Υ Ρ Α Ξ Ι Ο Ξ
5 Ε Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ε Υ Ε Ν Ε Ν Δ Ε Κ Α Τ Η Ι Τ Ρ Ι Τ Η Ι
Κ Α Ι Ε Ι Κ Ο Ξ Τ Η Ι Τ Η Ξ Π Ρ Υ Τ Α Ν Ε Ι Α Ξ Ε Κ Κ
Λ Η Ξ Ι Α Κ Υ Ρ Ι Α Τ Λ Ν Π Ρ Ο Ε Δ Ρ Λ Ν Ε Π Ε Ψ Η Φ
Ι Ξ Ε Ν Ε Π Ι Χ Α Ρ Η Ξ Α Γ Ν Ο Υ Ξ Ι Ο Ξ Ε Δ Ο Ξ Ε Ν
Τ Λ Ι Δ Η Μ Λ Ι Φ Α Ν Ο Δ Η Μ Ο Ξ Δ Ι Υ Λ Λ Ο Υ Θ Υ Μ

¹ Περὶ τῆς συστολῆς τοῦ ω εἰς ο πρβ. καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ καθηγ. Θ. Παπαδημητράκοπούλου γεγραμμένα ἐν «Βασάνῳ τῶν περὶ τῆς ἑλλη-
νικῆς προφορᾶς Ἑρασμικῶν ἀποδείξεων» 1889 σελ. 399 ἔξ. καὶ ἐν
«Nouveaux documents épigraphiques démontrant l'antiquité
de la prononciation des Grecs modernes». Leiden 1890 (ex-
trait de la Revue de la Société philhellénique «Ἑλλάς»),

ἔπου καὶ πολλὰ παραδείγματα (Εὐθαίονος C. I. A. II 836 παρα-
γελλέτοσαν ΕΛ 1884 σελ. 137-138 (πρβ. Meisterhans σελ. 133 c),
Λεύκοτος Δελτ. Ἀρχ. 1889 σελ. 56, κλπ).

² Πρβ. *Bull. de Corr. hellén.* 4 p. 85, 3 p. 113 καὶ τὰ ἐν τῇ
ἀρτιφανεί τοῦ Ἀριστοτέλους «Ἀθηναίων πολιτεία» § 58.

10 Α Ι Τ Α Δ Η Ξ Ε Ι Π Ε Ν Α Γ Α Θ Η Ι Τ Υ Χ Η Ι Τ Ο Υ Δ
 Η Μ Ο Υ Τ Ο Υ Α Θ Η Ν Α Ι Λ Ν Ε Ρ Ε Ι Δ Η Ο Θ Ε Ι Ο Ξ
 Κ Α Λ Λ Ξ Ε Ρ Ι Μ Ε Λ Ε Ι Τ Α Ι Τ Λ Ν Α Φ Ι Κ Ν Ο Υ Μ
 Ε Ν Λ Ν Α Θ Η Ν Α Ι Λ Ν Κ Α Ι Τ Λ Ν Α Λ Λ Λ Ν Ε Ι Ξ Τ
 Ο Ι Ε Ρ Ο Ν Ε Φ Υ Γ Ι Ε Ι Α Ι Κ Α Ι Ξ Λ Τ Η Ρ Ι Α Ι Π
 15 Α Ν Τ Λ Ν Τ Λ Ν Ε Ν Τ Η Ι Χ Λ Ρ Α Ι Ξ Τ Ε Φ Α Ν Λ Ξ Α
 Ι Τ Ο Ν Α Μ Φ Ι Α Ρ Α Ο Ν Χ Ρ Υ Ξ Λ Ι Ξ Τ Ε Φ Α Ν Λ Ι
 Α Ρ Ο : Χ : Δ Ρ Α Χ Μ Λ Ν Κ Α Ι Α Ν Ε Ι Ρ Ε Ι Ν Τ Ο Ν
 Κ Η Ρ Υ Κ Α Τ Ο Υ Δ Η Μ Ο Υ Ο Τ Ι Ξ Τ Ε Φ Α Ν Ο Ι Ο Δ
 Η Μ Ο Ξ Ο Α Θ Η Ν Α Ι Λ Ν Τ Ο Ν Α Μ Φ Ι Α Ρ Α Ο Ν Χ Ρ
 20 Υ Ξ Λ Ι Ξ Τ Ε Φ Α Ν Λ Ι Α Ρ Ο : Χ : Δ Ρ Α Χ Μ Λ Ν Τ Ο
 Δ Ε Α Ρ Γ Υ Ρ Ι Ο Ν Τ Ο Ε Ι Ξ Τ Ο Ν Ξ Τ Ε Φ Α Ν Ο Ν Δ
 Ο Υ Ν Α Ι Τ Ο Ν Τ Α Μ Ι Α Ν Τ Λ Ν Ξ Τ Ρ Α Τ Ι Λ Τ Ι Κ
 Λ Ν Κ Α Ι Π Α Ρ Α Δ Ο Υ Ν Α Ι Τ Ο Ν Ξ Τ Ε Φ Α Ν Ο Ν Ρ
 Ο Η Ξ Α Μ Ε Ν Ο Ν Τ Ο Ι Ξ Ε Ρ Ι Μ Ε Λ Η Τ Α Ι Ξ Α Ν Α
 25 Θ Ε Ι Ν Α Ι Ε Ι Ξ Τ Ο Ι Ε Ρ Ο Ν Τ Ο Υ Ξ Δ Ε Ε Ρ Ι Μ Ε
 Λ Η Τ Α Ξ Α Ν Ε Ι Ρ Ο Ν Τ Α Ξ Τ Α Ε Ψ Η Φ Ι Ξ Μ Ε Ν Α
 Τ Λ Ι Δ Η Μ Λ Ι Ε Ν Τ Λ Ι Ι Ε Ρ Λ Ι Α Ν Α Θ Ε Ι Ν Α Ι
 Τ Ο Ν Ξ Τ Ε Φ Α Ν Ο Ν Τ Λ Ι Θ Ε Λ Ι Ε Φ Υ Γ Ι Ε Ι Α Ι
 Κ Α Ι Ξ Λ Τ Η Ρ Ι Α Ι Τ Ο Υ Δ Η Μ Ο Υ Τ Ο Υ Α Θ Η Ν Α
 30 Ι Λ Ν Κ Α Ι Π Α Ι Δ Λ Ν Κ Α Ι Γ Υ Ν Α Ι Κ Λ Ν Κ Α Ι Τ
 Λ Ν Ε Ν Τ Η Ι Χ Λ Ρ Α Ι Π Α Ν Τ Λ Ν Α Ν Α Γ Ρ Α Ψ Α Ι
 Δ Ε Τ Ο Δ Ε Τ Ο Ψ Η Φ Ι Ξ Μ Α Ε Ν Ξ Τ Η Λ Η Ι Λ Ι Θ Ι
 Ν Ε Ι Κ Α Ι Ξ Τ Η Ξ Α Ι Ε Ν Τ Λ Ι Ι Ε Ρ Λ Ι Τ Ο Ν Κ Α
 Τ Α Ρ Υ Τ Α Ν Ε Ι Α Ν Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ε Α Ε Ι Ξ Δ Ε Τ
 35 Ν Α Ν Α Γ Ρ Α Φ Η Ν Τ Η Ξ Ξ Τ Η Λ Η Ξ Δ Ο Υ Ν Α Ι Τ Ο
 Ν Τ Α Μ Ι Α Ν Τ Ο Υ Δ Η Μ Ο Υ : Δ Δ : Δ Ρ Α Χ Μ Α Ξ Ε
 Κ Τ Λ Ν Κ Α Τ Α Ψ Η Φ Ι Λ Ν Α Τ Α Α Ν Α Λ Ι Ξ Κ Ο Μ Ε
 Ν Λ Ν Τ Λ Ι Δ Η Μ Λ Ι

Θεοί.

Ἐπὶ Νικήτου ἄρχοντος, ἐπὶ τῆς Ἑρε-
 χθίδος ἐνάτης πρυτανείας, ἢ Ἀρι-
 στόνου Ἀριστόνου Ἀναγυράσιος
 5 ἐγράμματαεν, ἐνδεκάτη, τρίτη
 καὶ εἰκοστῇ τῆς πρυτανείας· ἐκκ-
 λησία κυρία· τῶν προέδρων ἐπεψήφ-
 ιζεν Ἐπιχάρης Ἀγνούσιος. Ἐδοξεν
 τῶι δήμῳ, Φανόδημος Διύλλου Θυμ-
 0 αιτάδης εἶπεν· ἀγαθῆ τύχῃ τοῦ δ-
 ῆμου τοῦ Ἀθηναίων, ἐπειδὴ ὁ θεὸς
 καλῶς ἐπιμελεῖται τῶν ἀφικνουμ-
 ἐνων Ἀθηναίων καὶ τῶν ἄλλων εἰς τ-
 ὁ ἱερόν ἐφ' ὕψιαι· καὶ σωτηρία π-
 5 άντων τῶν ἐν τῇ χώρῃ στεφανῶσα-
 ι τὸν Ἄμφιάρχον χρυσῶι στεφάνῳ

ἀπὸ : Χ : δραχμῶν καὶ ἀνειπεῖν τὸν
 κήρυκα τοῦ δήμου ὅτι στεφανοὶ ὁ δ-
 ῆμος ὁ Ἀθηναίων τὸν Ἄμφιάρχον χρ-
 20 υσῶι στεφάνῳ· ἀπὸ : Χ : δραχμῶν, τὸ
 δὲ ἀργύριον τὸ εἰς τὸν στέφανον δ-
 οῦναι τὸν ταμίαν τῶν στρατιωτικ-
 ῶν καὶ παραδοῦναι τὸν στέφανον π-
 οησάμενον τοῖς ἐπιμεληταῖς ἀνα-
 25 θεῖναι εἰς τὸ ἱερόν, τοὺς δὲ ἐπιμε-
 λετὰς ἀνειπόντας τὰ ἐψηρισμένα
 τῶι δήμῳ ἐν τῶι ἱερῶι ἀναθεῖναι
 τὸν στέφανον τῶι θεῶι ἐφ' ὕψιαι
 καὶ σωτηρία τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηνα-
 30 ῶν καὶ παίδων καὶ γυναικῶν καὶ τ-
 ῶν ἐν τῇ χώρῃ πάντων, ἀναγράψαι
 δὲ τὸδε τὸ ψηφισμα ἐν στήλῃ λιθί-

νει καὶ στήσαι ἐν τῷ ἱερῷ τὸν κα-
τὰ πρωτανείαν γραμματέα, εἰς δὲ τ-
35 (ἡ)ν ἀναγραφὴν τῆς στήλης δοῦναι τὸ-
ν ταμίαν τοῦ δήμου : ΔΔ : δραχμὰς ἐ-
κ τῶν κατὰ ψηφισμ[α]τα ἀναλισκομέ-
νων τῷ δήμῳ.

Στήλη πενταετησίου λίθου, ἀπολήγουσα ἄνω εἰς
τρίγωνον, ἐν ᾧ ἀναγεγλυμμένον ἀέτωμα. Ὑψ.
0,83, πλ. 0,30-0,32, πᾶγ. 0,07 περίπου. Ὑψ.
γρμ. 0,005. Εὗρέθη ὑπὲρ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἡ
ὑπ' ἀρ. 34 ὄψεσθαι.

Τὸ γράμμα ν πολλαχῶς φαίνεται ὡς ἰσοσκελές.

Ἐν τῇ δοτικῇ τοῦ θηλυκοῦ παρατηροῦνται ἀμ-
φότεροι αἱ γραφαὶ ηι καὶ ει. Ὁμοίως καὶ ἐν ἀρ. 37.

Στίχ. 3. Πρωτανείας¹ ἐν στίχ. 6 πρωτανείας
καὶ στίχ. 34 πρωτανείαν.

Στίχ. 5. Παρελείφθη ὁ μὴν Θαρρηλιῶν (πρὸς
ἐξῆς ἀρ. 37, ἄλλως δὲ ἀρ. 38).

Στίχ. 11. Θεῖος. Πρὸς καταβάσειως (ἀριθ. 34),
δειόμενον (ΕΑ. 1885 σελ. 96)· Meisterhans
σελ. 36.

Στίχ. 34-35. Παρελείφθη τὸ η τοῦ τήν.

Στίχ. 36. Τὸ πρῶτον Δ τοῦ ΔΔ φέρει ἔγχνη ἐρυ-
θροῦ χρώματος (μίλτου).

Τὸ ἔτος τοῦ Νικηίου ἀρχόντος ἀντιστοιχεῖ τῷ
332/1 π. Χ. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐγράφη καὶ
ἡ ἐξῆς (ἀριθ. 37), ἐν ᾗ ὁ Φανόδημος στεφανοῦται·
ἐν τῇ κατόπιν δὲ (ἀρ. 38) ὁ αὐτὸς στεφανοῦται
μετ' ἄλλων. Ἄρχοντας τῶν ἐτῶν 333 καὶ 329
π. Χ. ὄρα ἐν ἀριθ. 28 (ΕΑ. 1889 σελ. 14) καὶ
κατωτ. ἀριθ. 38. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους
(ἀπὸ τοῦ 338 π. Χ.) ὁ Ὀρωπὸς ἦν, ὡς γνωστόν,
ὑπὸ τοὺς Ἀθηναίους.

37

Θ Ε Ο Ι
Ε Π Ι Ν Ι Κ Η Τ Ο Υ Α Ρ Χ Ο Ν Τ Ο Ξ Ε Π Ι Τ Η Ξ Ε Ρ Ε Χ Ο Η
Ι Δ Ο Ξ Ε Ν Α Τ Η Ξ Π Ρ Υ Τ Α Ν Ε Ι Α Ξ Η Ι Λ Ρ Ι Ξ Τ Ο Ν Ο
Υ Ξ Α Ρ Ι Ξ Τ Ο Ν Ο Υ Α Ν Α Γ Υ Ρ Α Ξ Ι Ο Ξ Ε Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ
5 Ε Υ Ε Ν Ο Α Ρ Γ Η Λ Ι Λ Ν Ο Ξ Ε Ν Δ Ε Κ Α Τ Ε Ι Τ Ρ Ι Τ Η Ι
Κ Α Ι Ε Ι Κ Ο Ξ Τ Η Ι Τ Η Ξ Π Ρ Υ Τ Α Ν Ε Ι Α Ξ Ε Κ Κ Λ Η Ξ
Ι Α Κ Υ Ρ Ι Α Τ Λ Ν Π Ρ Ο Ε Δ Ρ Λ Ν Ε Π Ε Ψ Η Φ Ι Ξ Ε Ν Ε Π
Ι Χ Α Ρ Η Ξ Α Γ Ν Ο Υ Ξ Ι Ο Ξ Ε Δ Ο Ξ Ε Ν Τ Λ Ι Δ Η Μ Λ Ι :
Δ Η Μ Η Τ Ρ Ι Ο Ξ Ε Υ Κ Τ Η Μ Ο Ν Ο Ξ Α Φ Ι Δ Ν Α Ι Ο Ξ Ε Ι
10 Π Ε Ν Ε Π Ε Ι Δ Η Φ Α Ν Ο Δ Η Μ Ο Ξ Ο Υ Μ Α Ι Τ Α Δ Η Ξ Κ Α
Λ Λ Ξ Κ Α Ι Φ Ι Λ Ο Τ Ι Μ Λ Ξ Ν Ε Ν Ο Μ Ο Ο Ε Τ Η Κ Ε Ν Π Ε
Ρ Ι Τ Ο Ι Ε Ρ Ο Ν Τ Ο Υ Α Μ Φ Ι Α Ρ Α Ο Υ Ο Π Λ Ξ Α Ν Η Τ Ε
Π Ε Ν Τ Ε Τ Η Ρ Ι Ξ Λ Ξ Κ Α Λ Λ Ι Ξ Τ Η Γ Ι Γ Ν Η Τ Α Ι Κ Α
ΙΑΙΑΛΛΑΙΘΥΞΙΑΙΤΟΙΞΘΕΟΙΞΤΟΙΞΕΝΤ
15 ΛΙΙΕΡΛΙΤΟΥΑΜΦΙΑΡΑΟΥΚΑΙΠΟΡΟΥΞΠΕ
ΠΟΡΙΚΕΝΕΙΞΤΑΥΤΑΚΑΙΕΙΞΤΗΝΚΑΤΑΞΚ
ΕΥΗΝΤΟΥΙΕΡΟΥΔΕΔΟΧΟΑΙΤΗΙΒΟΥΛΗΙΤ
ΟΥΞΠΡΟΕΔΡΟΥΞΟΙΑΝΛΑΧΛΞΙΝΠΡΟΕΔΡΕ
ΥΕΙΝΕΙΞΤΗΝΠΡΛΤΗΝΕΚΚΛΗΞΙΑΝΠΡΟΞΑ
20 ΓΑΓΕΙΝΦΑΝΟΔΗΜΟΝΠΡΟΞΤΟΝΔΗΜΟΝΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΙΞΑΙΓΝΛΜΗΝΔΕΞΥΜΒΑΛΛΕΞΟΑΙ
ΤΗΞΒΟΥΛΗΞΕΙΞΤΟΝΔΗΜΟΝΟΤΙΔΟΚΕΙΤΗ
ΙΒΟΥΛΗΙΕΠΑΙΝΕΞΑΙΦΑΝΟΔΗΜΟΝΔΙΥΛΛ
ΟΥΟΥΜΑΙΤΑΔΗΝΦΙΛΟΤΙΜΙΑΞΕΝΕΚΑΤΗΞ
25 ΠΡΟΞΤΟΝΟΕΟΝΚΑΙΤΟΙΕΡΟΝΤΟΥΑΜΦΙΑΡ

¹ C. I. A. II 829 στίχ. 8, καὶ 62 στίχ. 5, Meisterhans σ. 32, « Βάσωνος » (ἀνωτ.) σ. 19¹ καὶ 715 35.

Α Ο Υ Κ Α Ι Ξ Τ Ε Φ Α Ν Λ Ξ Α Ι Χ Ρ Υ Ξ Λ Ι Ξ Τ Ε Φ Α Ν Λ Ι
 Α Ρ Ο : Χ : Δ Ρ Α Χ Μ Λ Ν Α Ν Α Γ Ρ Α Υ Α Ι Δ Ε Τ Ο Δ Ε Τ Ο
 Υ Η Φ Ι Ξ Μ Α Ε Ν Ξ Τ Η Λ Η Ι Λ Ι Ο Ι Ν Ε Ι Τ Ο Γ Γ Ρ Α Μ Μ
 Α Τ Ε Α Τ Ο Ν Κ Α Τ Α Π Ρ Υ Τ Α Ν Ε Ι Α Ν Κ Α Ι Ξ Τ Η Ξ Α Ι
 30 Ε Ν Τ Λ Ι Ι Ε Ρ Λ Ι Τ Ο Υ Α Μ Φ Ι Α Ρ Α Ο Υ Ε Ι Ξ Δ Ε Τ Η Ν
 Α Ν Α Γ Ρ Α Φ Η Ν Τ Η Ξ Ξ Τ Η Λ Η Ξ Δ Ο Υ Ν Α Ι Τ Ο Ν Τ Α Μ
 Ι Α Ν Τ Ο Υ Δ Η Μ Ο Υ : Δ Δ : Δ Ρ Α Χ Μ Α Ξ Ε Κ Τ Λ Ν Κ Α Τ
 Α Υ Η Φ Ι Ξ Μ Α Τ Α Α Ν Α Λ Ι Ξ Κ Ο Μ Ε Ν Λ Ν Τ Λ Ι Δ Η Μ Λ Ι

Θεοί.
 Ἐπὶ Νικήτου ἄρχοντος, ἐπὶ τῆς Ἐρεχθι-
 ίδος ἐνάτης πρυτανείας, ἤ Ἀριστόνο-
 υς Ἀριστόνου Ἀναγυράσιος ἐγραμμάτ-
 5 ευεν, Θωαρηλιῶνος ἐνδεκάτει, τρίτη
 καὶ εἰκοστῇ τῆς πρυτανείας, ἐκκλησι-
 α κυρία· τῶν προέδρων ἐπεψήφισεν Ἐπι-
 ιχάρης Ἀγνούσιος. Ἔδοξεν τῶι δήμῳι:
 Δημήτριος Εὐκτῆμονος Ἀριδναῖος εἶ-
 10 πεν· ἐπειδὴ Φανόδημος Θυμαϊτάδης κα-
 λῶς καὶ φιλοτίμως νενομοθέτηκεν πε-
 ρὶ τὸ ἱερόν τοῦ Ἀμφιαράου, ὅπως ἂν ἦ τε
 πεντετηρίς ὡς καλλίστη γίγνηται κα-
 ἰ αἰ ἄλλαι θυσίαι τοῖς θεοῖς τοῖς ἐν τ-
 15 ῶι ἱεροῖ τοῦ Ἀμφιαράου, καὶ πόρους πε-
 πόρικεν εἰς ταῦτα καὶ εἰς τὴν κατασκευ-
 εὴν τοῦ ἱεροῦ, δεδόχθαι τῇ βουλῇ τ-
 οὺς προέδρους οἱ ἂν λάχωσιν προεδρε-
 ῦειν εἰς τὴν πρώτην ἐκκλησίαν προσκα-
 20 γαγεῖν Φανόδημον πρὸς τὸν δῆμον καὶ
 χρηματίσαι, γνώμην δὲ ζυμβάλλεσθαι
 τῆς βουλῆς εἰς τὸν δῆμον ὅτι δοκεῖ τῇ-
 ι βουλῇ ἐπαινέσαι Φανόδημον Διούλλ-
 ου Θυμαϊτάδην φιλοτιμίαις ἕνεκα τῆς
 25 πρὸς τὸν θεὸν καὶ τὸ ἱερόν τοῦ Ἀμφιαρ-
 άου καὶ στεφανῶσαι χρυσῶι στεφάνῳι

ἀπὸ : Χ : δραχμῶν, ἀναγράψαι δὲ τὸδε τὸ
 ψήφισμα ἐν στήλῃ λιθίνῃ τῶν γραμμ-
 ατέα τὸν κατὰ πρυτανεῖαν καὶ στήσαι
 30 ἐν τῶι ἱεροῖ τοῦ Ἀμφιαράου, εἰς δὲ τὴν
 ἀναγγραφήν τῆς στήλης δοῦναι τὸν ταμ-
 ἴαν τοῦ δήμου : Δ Δ : δραχμῶν ἐκ τῶν κατ-
 ἄ ψήφισματα ἀναλισκόμενων τῶι δήμῳι.

Στήλη μετ' ἀετώματος, λευκοῦ μαρμάρου. Ὑψ.
 0,77, πλ. 0,32, πᾶχ. 0,06. Ὑψ. γρμ. 0,004-
 0,005. Εὐρέθη πρηνῆς παρὰ τῆ ἀνωτέρῳ (ἀρ. 34)
 ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὀχετοῦ.

Ἐκαστος στίχος ἔχει 30 γράμματα πλὴν τοῦ
 τελευταίου ἔχοντος 31, συσφιγθέντων τῶν δύο
 τελευταίων (ωι) ἐν χώρῳ ἐνὸς γράμματος· τοῦτο
 δὲ ἵνα μὴ μείνη, φαίνεται, μόνον τὸ ι ἐν ἰδίῳ (34^ω)
 στίχῳ.

Τοῦ γράμματος θ δὲν διακρίνεται πανταχοῦ ἢ
 κεντρικῇ στιγμῇ.

Στίχ. 8. Ἐν τέλει μετὰ τὸ δῆμῳι φαίνονται
 ὡσεὶ ἴχνη ἄνω καὶ κάτω τελείας στιγμῆς.

Περὶ Νικήτου ἄρχοντος πρβ. ἀρ. 36. Καὶ ὁ
 γραμματεὺς εἶνε γνωστὸς ἐκ τοῦ C. I. A.

Περὶ Φανοδήμου πρβ. ἀρ. 36 καὶ 38.

Θ Ε Ο
 Ε Π Ι Κ Η Φ Ι Ξ Ο Φ Λ Ν Τ Ο Ξ Α Ρ Χ Ο Ν Τ Ο Ξ Ε Π Ι Τ
 Η Ξ Ι Ρ Ρ Ο Θ Λ Ν Τ Ι Δ Ο Ξ Τ Ρ Ι Τ Η Ξ Π Ρ Υ Τ Α Ν Ε
 Ι Α Ξ Η Ι Ξ Λ Ξ Τ Ρ Α Τ Ι Δ Η Ξ Ε Χ Φ Α Ν Τ Ο Υ Ε Υ Ρ
 5 Υ Ρ Ι Δ Η Ξ Ε Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ε Υ Ε Ν
 Ε Κ Τ Ε Ι Ε Π Ι Δ Ε Κ Α Τ Ρ Ι Τ Ε Ι Κ Α Ι Τ Ρ Ι Α Κ Ο
 Ξ Τ Ε Ι Τ Η Ξ Π Ρ Υ Τ Α Ν Ε Ι Α Ξ Ε Κ Κ Λ Η Ξ Ι Α Τ Λ

Μ Ρ Ρ Ο Ε Δ Ρ Λ Ν Ε Ρ Ε Υ Η Φ Ι Ξ Ι Ε Ν Δ Η Μ Ο Χ Α Ρ
 Η Ξ Φ Λ Υ Ε Υ Ξ Ε Δ Ο Ξ Ε Ν Τ Λ Ι Δ Η Μ Λ Ι Δ Η Μ Ο Ξ
 10 Ο Ε Ν Η Ξ Δ Η Μ Ο Κ Λ Ε Ο Υ Ξ Λ Α Μ Π Τ Ρ Ε Υ Ξ Ε Ι Ρ
 Ε Ν Ε Ρ Ε Ι Δ Η Ο Ι Χ Ε Ι Ρ Ο Τ Ο Ν Η Θ Ε Ν Τ Ε Ξ Υ Ρ
 Ο Τ Ο Υ Δ Η Μ Ο Υ Ε Ρ Ι Τ Η Ν Ε Ρ Ι Μ Ε Λ Ε Ι Α Ν Τ Ο
 Υ Α Γ Λ Ν Ο Ξ Κ Α Ι Τ Λ Ν Α Λ Λ Λ Ν Τ Λ Ν Ρ Ε Ρ Ι Τ Η
 15 Ν Ε Ο Ρ Τ Η Ν Τ Ο Υ Α Μ Φ Ι Α Ρ Α Ο Υ Κ Α Λ Λ Ξ Κ Α Ι
 Φ Ι Λ Ο Τ Ι Μ Λ Ξ Ε Ρ Ε Μ Ε Λ Η Θ Η Ξ Α Ν Τ Η Ξ Τ Ε Ρ
 Ο Μ Π Η Ξ Τ Λ Ι Α Μ Φ Ι Α Ρ Α Λ Ι Κ Α Ι Τ Ο Υ Α Γ Λ Ν
 Ο Ξ Τ Ο Υ Γ Υ Μ Ν Ι Κ Ο Υ Κ Α Ι Ι Ρ Π Ι Κ Ο Υ Κ Α Ι Τ
 Η Ξ Α Ρ Ο Β Α Ξ Ε Λ Ξ Κ Α Ι Τ Λ Ν Α Λ Λ Λ Ν Ρ Α Ν Τ Λ
 20 Ν Τ Λ Ν Ρ Ε Ρ Ι Τ Η Ν Ρ Α Ν Η Γ Υ Ρ Ι Ν Λ Ν Α Υ Τ Ο Ι
 Ξ Ρ Ρ Ο Ξ Ε Τ Α Ξ Ε Ν Ο Δ Η Μ Ο Ξ Δ Ε Δ Ο Χ Θ Α Ι Τ Λ
 Ι Δ Η Μ Λ Ι Ε Ρ Α Ι Ν Ε Ξ Α Ι Τ Ο Υ Ξ Α Ι Ρ Ε Ο Ε Ν Τ
 Α Ξ Φ Α Ν Ο Δ Η Μ Ο Ν Δ Ι Υ Λ Λ Ο Υ ◉ Υ Μ Α Ι Τ Α Δ Η
 Ν Λ Υ Κ Ο Υ Ρ Γ Ο Ν Λ Υ Κ Ο Φ Ρ Ο Ν Ο Ξ Β Ο Υ Τ Α Δ Η
 25 Ν : Δ Η Μ Α Δ Η Ν Δ Η Μ Ε Ο Υ Ρ Α Ι Α Ν Ι Ε Α : Ξ Λ Φ Ι Λ
 Ο Ν Α Ρ Ι Ξ Τ Ο Τ Ε Λ Ο Υ Ξ Φ Υ Λ Α Ξ Ι Ο Ν : Θ Ρ Α Ξ Υ
 Λ Ε Ο Ν Τ Α Θ Ε Ο Φ Λ Ν Τ Ο Ξ Α Χ Α Ρ Ν Ε Α : Ε Ρ Ι Τ Ε
 Λ Η Ν Ξ Λ Ι Ν Ο Μ Ο Υ Ρ Ε Ρ Γ Α Ξ Η Θ Ε Ν : Ν Ι Κ Η Ρ Α
 Τ Ο Ν Ν Ι Κ Ι Ο Υ Κ Υ Δ Α Ν Τ Ι Δ Η Ν : Ε Ρ Ι Χ Α Ρ Η Ν
 30 Α Γ Λ Ν Ο Χ Α Ρ Ο Υ Ξ Ρ Α Ι Α Ν Ι Ε Α : Θ Υ Μ Ο Χ Α Ρ Η
 Ν Φ Α Ι Δ Ρ Ο Υ Ξ Φ Η Τ Τ Ι Ο Ν : Κ Η Φ Ι Ξ Ο Φ Λ Ν Τ Α
 Λ Υ Ξ Ι Φ Λ Ν Τ Ο Ξ Χ Ο Λ Α Ρ Γ Ε : Δ Ι Κ Α Ι Ο Ξ Υ Ν Η
 Ξ Ε Ν Ε Κ Α Κ Α Ι Φ Ι Λ Ο Τ Ι Μ Ι Α Ξ Τ Η Ξ Ρ Ρ Ο Ξ Τ
 Ο Ν Θ Ε Ο Ν Κ Α Ι Τ Ο Ν Δ Η Μ Ο Ν Τ Λ Ν Α Θ Η Ν Α Ι Λ
 35 Ν Κ Α Ι Ξ Τ Ε Φ Α Ν Λ Ξ Α Ι Α Υ Τ Ο Υ Ξ Χ Ρ Υ Ξ Λ Ι Ξ
 Τ Ε Φ Α Ν Λ Ι Α Ρ Ο : Χ : Δ Ρ Α Χ Μ Λ Ν Δ Ο Υ Ν Α Ι Δ Ε Α
 Υ Τ Ο Ι Ξ Κ Α Ι Ε Ι Ξ Θ Υ Ξ Ι Α Ν Κ Α Ι Α Ν Α Θ Η Μ Α
 Η : Δ Ρ Α Χ Μ Α Ξ Τ Ο Δ Ε Α Ρ Γ Υ Ρ Ι Ο Ν Τ Ε Ι Ξ Τ Η
 Ν Θ Υ Ξ Ι Α Ν Ρ Ρ Ο Δ Α Ν Ε Ι Ξ Α Ι Τ Ο Ν Τ Α Μ Ι Α Ν
 40 Τ Ο Υ Δ Η Μ Ο Υ Ε Ν Δ Ε Τ Ο Ι Ξ Ρ Ρ Λ Τ Ο Ι Ξ Ν Ο Μ Ο
 Θ Ε Τ Α Ι Ξ Ρ Ρ Ο Ξ Ν Ο Μ Ο Θ Ε Τ Η Ξ Α Ι Τ Λ Ι Τ Α Μ
 Α Ι Δ Ο Υ Ν Α Ι Δ Ε Κ Α Ι Τ Α Ξ Τ Ρ Ι Α Κ Ο Ν Τ Α Δ
 Α Χ Μ Α Ξ Τ Ο Ν Τ Α Μ Ι Α Ν Τ Ο Υ Δ Η Μ Ο Υ Τ Ο Ι Ξ
 Ι Ρ Ε Θ Ε Ι Ξ Ι Ν Ε Ρ Ι Τ Ο Ν Α Γ Λ Ν Α Α Ξ Ε Ι Ρ Η
 45 Τ Α Ι Δ Ι Δ Ο Ν Α Ι Ε Ν Τ Λ Ι Ν Ο Μ Λ Ι Τ Λ Ι Α Ι Ρ Ε
 Θ Ε Ν Τ Ι Ε Ρ Ι Τ Η Ν Ε Υ Τ Α Ξ Ι Α Ν Α Ν Α Γ Ρ Α Υ Α
 Ι Δ Ε Τ Ο Δ Ε Τ Ο Υ Η Φ Ι Ξ Μ Α Τ Ο Γ Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ε
 Α Τ Η Ξ Β Ο Υ Λ Η Ξ Κ Α Ι Ξ Τ Η Ξ Α Ι Ε Ν Τ Λ Ι Ι Ε Ρ
 Λ Ι Τ Ο Υ Α Μ Φ Ι Α Ρ Α Ο Υ Ε Ι Ξ Δ Ε Τ Η Ν Α Ν Α Γ Ρ
 50 Α Φ Η Ν Τ Η Ξ Ξ Τ Η Λ Η Ξ Δ Ο Υ Ν Α Ι Τ Ο Ν Τ Α Μ Ι Α
 Ν Τ Ο Υ Δ Η Μ Ο Υ : Δ Δ Δ : Δ Ρ Α Χ Μ Α Ξ Ε Κ Τ Λ Ν Κ Α Τ
 Α Υ Η Φ Ι Ξ Μ Α Τ Α Μ Ε Ρ Ι Ι Ο Μ Ε Ν Λ Ν Τ Λ Ι Δ Η Μ
 Λ Ι

Θεοί.

Ἐπὶ Κηρισσοφῶντος ἄρχοντος, ἐπὶ τῆς Ἰπποθωντίδος τρίτης πρυτανείας, ἣν Σωστρατίδης Ἐργάντου Εὐπυρίδης ἐγραμμμάτευεν
 5 ἔκτει ἐπὶ δέκα, τρίτει καὶ τριακκοστὲ τῆς πρυτανείας, ἐκκλησίαι τῶμ προέδρων ἐπεψήφισεν Δημοσχόρης Φλυεύς. Ἐδοξεν τῶι δήμωι, Δημοσθένης Δημοκλέους Λαμπρεύς εἶπεν· ἐπειδὴ οἱ χειροτονηθέντες ὑπὸ τοῦ δήμου ἐπὶ τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ ἀγῶνος καὶ τῶν ἄλλων τῶν περὶ τῆν ἐορτὴν τοῦ Ἀμφιαράου καλῶς καὶ
 15 φιλοτίμως ἐπεμελήθησαν τῆς τε πομπῆς τῶι Ἀμφιαράωι καὶ τοῦ ἀγῶνος τοῦ γυμνικοῦ καὶ ἵππικοῦ καὶ τῆς ἀποθέσεως καὶ τῶν ἄλλων πάντων τῶν περὶ τὴν πανήγυριν, ὧν αὐτοῖς προσέταξεν ὁ δήμος, δεδόχθαι τῶι δήμωι ἐπαινέσαι τοὺς αἰρεθέντας Φανόδημον Διύλλου Θυμαϊτάδην·
 20 Δημάδην Δημέου Παιανία· Σώφριλον Ἀριστοτέλους Φυλάσιον· Θρασυλέοντα Θεοφῶντος Ἀχαρνέα· Ἐπιτέλην Σωινόμου¹ Περγασθῆν· Νικήρατον Νικίου Κυδαυτιδῆν· Ἐπιχόρην Ἀγωνοχόρους Παιανία· Θυμοχόρην
 30 Φαίδρου Σφήττιον· Κηρισσοφῶντα Λυσιφῶντος Χολαργέ· δικαιοσύνης ἕνεκα καὶ φιλοτιμίας τῆς πρὸς τὸν θεόν καὶ τὸν δήμον τὸν Ἀθηναίων, καὶ στεφανῶσαι αὐτούς χρυσῶι στερφάνωι ἀπὸ· Χ· δραχμῶν, δοῦναι δὲ αὐτοῖς καὶ εἰς θυσίαν καὶ ἀνάθημα
 35 Η· δραχμῶν, τὸ δὲ ἀργύριον τῶι εἰς τῆν θυσίαν προδανείσαι τὸν ταμίαν τοῦ δήμου, ἐν δὲ τοῖς πρώτοις νομοθέταις προσνομοθετῆσαι τῶι ταμίαι, δοῦναι δὲ καὶ τὰς τριακκονταδραχμῶν τὸν ταμίαν τοῦ δήμου τοῖς αἰρεθείσιν ἐπὶ τὸν ἀγῶνα, ἅς εἴρηται διδόναι ἐν τῶ νόμωι τῶι αἰρεθέντι ἐπὶ τὴν εὐταξίαν ἀναγράψαι
 45 δὲ τότε τὸ ψήφισμα τὸ γ γραμματέ-

α τῆς βουλῆς, καὶ στήσαι ἐν τῶι ἱερῶι τοῦ Ἀμφιαράου, εἰς δὲ τὴν ἀναγραφὴν τῆς στήλης δοῦναι τὸν ταμίαν
 50 ν τοῦ δήμου· ΔΔΔ· δραχμῶν ἐκ τῶν κατὰ ψήφισματὰ μεριζομένων τῶι δήμωι.

Στήλη μετ' ἀετώματος, λευκοῦ μαρμάρου· δίγα τεθραυσμένη ὑπὸ τὸν 21^{ον} καὶ ἐπὶ τοῦ 22^{ου} στίχου. Ὅλον ὕψ. 0,893; πλ. 0,36, πᾶχ. 0,07.

Εὐρέθη προνής παρὰ τῆ ἀνωτέρω (ἀρ. 37).

Ὁ πρῶτος στίχος γέγλυπται ἐπὶ τοῦ γείσου. Τὰ γράμματα (ὕψ. 0,003-0,006) μικρόν τι διάφορα τῶν τῆς προηγούμενης (πρὸς γρ. ὅπερ ἄλλως ἐνιαχοῦ ἐν τῇ προκειμένῃ δὲν εἶνε εὐδιάκριτον, καὶ ξ). Τοῦ μ ἡ μέση γωνία φθάνει μέχρι τοῦ κάτω μέρους.

Ἡ δοτικὴ τοῦ θηλυκοῦ γέγραπται διὰ τῆς ει, ἀλλὰ ἦι (στίχ. 4).

Στίχ. 4 Ἐχρηάτων. Περὶ τῆς προπῆς τοῦ κ εἰς χ πρὸς. «Βάσανον» (ἀνωτ.) σελ. 653, ἐνθα ἐρμηνεύεται ὁ λόγος τῆς τοιαύτης προπῆς ὡς συμφωνῶν πρὸς τὴν νῦν παρ' ἡμῖν προσορᾶν τῶν δασέων. Καὶ ἐν Meisterhans σελ. 82 ἄλλα παραδείγματα. Τὸν ἐνταῦθα γραμματέα συμπληρωτέον καὶ ἐν C. I. A. II 178.

Στίχ. 5. Μετὰ τὸ ἐγραμμμάτευεν δὲν διακρίνεται γράμματα. Μὴν ἀντιστοιχῶν καὶ συμπληρωτέος ἐνταῦθα εἶνε ὁ Πυανοψιῶν.

Στίχ. 8. Ἐπεψήφισεν. Τὸ σζ εὐρηται καὶ ἐν τοῖς καρτίσιςσθαι (ΕΑ. 1884 σελ. 100^α στίχ. 2=28, ἀλλὰ καὶ πολλαῖς αὐτέθι τὸ αὐτὸ ρῆμα διὰ μόνου τοῦ ζ), μασζοτόμου (ΕΑ. 1889 σελ. 7-10). Meisterhans σελ. 70.

Στίχ. 23. Περὶ τελειῶν (:) πρὸ τοῦ Λυκοῦργον δὲν εἶμαι βέβαιος.

Στίχ. 27. Σωινόμου (μετὰ τοῦ ι), ἀλλὰ στίχ. 24-25 Σώφριλον. Ἐκ τούτου συμπληρωτέον καὶ ἐν C. I. A. II 181 (Meisterhans σ. 52, Σ[ω]ιν[ό]μου, οὐχί Σ[ω]ιν[ό]μου).

Κηρισσοφῶν ἄρχων ἐγένετο τῶ 329/8 π. X.

Ὁ Φανόδημος εἶπε τὸ ἀνωτ. (ἀρ. 36) ψήφισμα, στεφανοῦται δὲ ἐν ἀριθ. 37.

Οἱ δέκα ἐνταῦθα τιμώμενοι ἄνδρες εἰσὶ σχεδὸν πάντες ἐπιφανεῖς καὶ γνωστοί, ἀντιπρόσωποι, ὡς

¹ Ἡ διὰ κεκλιμένον στοιχείων τύποις κυρίων ὀνομάτων ἐν τῇ μεταγραφῇ δηλοῖ ὅτι ταῦτα δὲν ἀπαντῶσιν ἐν τῇ λεξικῇ τοῦ Pape.

φαίνεται, τῶν 10 φυλῶν, καί ται πολλοί ἐκ τῆς αὐ-
τῆς εἰσι φυλῆς.

Οἱ ἱππικοί κλπ. ἀγῶνες ἐν Ἀμφιαρείῳ ἐτελοῦντο

πιθανῶς κατὰ τὰ ΒΔ. ὀπισθεν τοῦ Ἱεροῦ, ἐπὶ τῆς
εἰς Σκόλλαν ὁδοῦ, ἐν θέσει τανῦν καλουμένη « αὐ-
λοτόπι ».

39

Θ Ε Ο Ι Τ Υ Χ Η Ι Α Γ Α Θ Η Ι Ε Ρ Ι Χ Α Ρ Ο Π Ι Δ Ο Υ Ι Ε
Ρ Ε Ω Σ Τ Ο Υ Α Μ Φ Ι Α Ρ Α Ο Υ Π Ο Λ Ε Μ Α Ρ Χ Ω Ν Α Μ Φ
Ι Δ Η Μ Ο Υ Α Μ Φ Ι Μ Η Δ Ο Υ Σ Χ Α Ι Ρ Ε Σ Τ Ρ Α Τ Ο Υ Ε
Υ Χ Α Ρ Ι Δ Ο Σ Ν Ι Κ Ο Ξ Ε Ν Ο Υ Σ Ι Μ Ι Ο Υ Α Μ Φ Ι Δ Η
5 Μ Ο Σ Α Μ Φ Ι Μ Η Δ Ο Υ Σ Ε Λ Ε Ξ Ε Ν Ε Δ Ο Ξ Ε Ν Τ Η Ι Β
Ο Υ Λ Η Ι Κ Α Ι Τ Η Ι Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Α Ι Ε Ρ Ε Ι Δ Η Α Ν Δ
Ρ Ε Σ Α Γ Α Θ Ο Ι Κ Α Ι Δ Ι Κ Α Ι Ο Ι Π Ε Ρ Ι Τ Η Μ Π Ο Λ
Ι Ν Τ Η Ν Ω Ρ Ω Π Ι Ω Ν Γ Ε Γ Ε Ν Η Ν Τ Α Ι Α Ι Σ Υ Μ Ν Ο
Σ Ο Ξ Υ Μ Ε Ν Ο Υ Σ Α Ν Τ Ι Π Α Τ Ρ Ο Σ Σ Ω Σ Ι Ο Σ Μ Α Κ
10 Ε Δ Ο Ν Ε Σ Π Ξ Ο Ξ Ε Ν Ο Υ Σ Κ Α Ι Ε Υ Ε Ρ Γ Ε Τ Α Σ Ε Ι
Ν Α Ι Α Υ Τ Ο Υ Σ Κ Α Ι Ε Κ Γ Ο Ν Ο Υ Σ Κ Α Ι Ε Ι Ν Α Ι Α
Υ Τ Ο Ι Σ Π Ο Λ Ι Τ Ε Ι Α Ν Α Τ Ε Λ Ε Ι Α Ν Π Α Ν Τ Ω Ν Γ
Η Σ Ο Ι Κ Ι Ω Ν Ε Γ Κ Τ Η Σ Ι Ν Α Σ Υ Λ Ι Α Ν Α Σ Φ Α Λ Ε
Ι Α Ν Κ Α Ι Π Ο Λ Ε Μ Ο Υ Κ Α Ι Ε Ι Ρ Η Ν Η Σ Κ Α Ι Κ Α Τ
15 Α Γ Η Ν Κ Α Ι Κ Α Τ Α Θ Α Λ Α Τ Τ Α Ν

Θεοί. Τύχη [ἀ]γαθῆ· ἐπὶ Χαροπίδου ἱε-
ρέως τοῦ Ἀμφιαρέου, πολεμάρχων Ἀμφι-
ιδήμου Ἀμφιμήδους. Χαιρεστράτου Ε-
υχάριδος, Νικοζένου Σιμίου, Ἀμφίδη-
5 μος Ἀμφιμήδους ἔλεξεν· ἔδοξεν τῆι β-
ουλῆι καὶ τῆι ἐκκλησίῃ· ἐπειδὴ ἄνδ-
ρες ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι περὶ τῆμ πόλ-
ιν τὴν Ὠρωπίων γεγέννηται Αἴσυμνο-
ς Ὀξυμένους, Ἀντίπατρος Σώσιος, Μακ-
10 εδόνες, προξένους καὶ εὐεργέτας εἶ-
ναι αὐτοὺς καὶ ἐκγόνους, καὶ εἶναι α-
ὐτοῖς πολιτεῖαν, ἀπέλειαν πάντων, γ-
ῆς, οἰκιῶν ἐγκτησιῶν, ἀσυλίαν, ἀσφάλει-
αν, καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, καὶ κατ-
15 ἄ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν.

Στήλη μετ' αἰτώματος, λευκοῦ μαρμάρου, τε-
θραυσμένη. Ταύτης εὐρέθησαν δύο τεμάχια, ἡγουν
ὄλον κατὰ πλάτος τὸ ἄνω καὶ τὸ ἀριστερὸν μέρος
τοῦ κάτω· καὶ τὸ μὲν ἄνω περιέχει τὴν προκειμέ-

νην ἐπιγραφὴν, τὸ δὲ εἶνε ἀνεπίγραφον ὡς βεβαίως
ἦτο καὶ τὸ ἐλλεῖπον δεξιὸν τοῦ κάτω. Ὑψος ὄλον
1,10, πλ. 0,45, πάχ. 0,08. Ἐπὶ τοῦ αἰτώ-
ματος διακρίνονται ἴγνη ὡσεὶ χρώματος ἐρυθροῦ.
Εὐρέθη, πρᾶνῆς ἔξωθεν τοῦ σφισσομένου μακροῦ
τοίχου τοῦ Ναοῦ ὑπὸ ἄλλα ἐνεπίγραφα τεμάχια
καὶ κοινούς λίθους, ἐπὶ τοῦ αὐτόθι παρήκοντος καὶ
ὑπὸ τὸ βάθρον Σύλλα χωροῦντος ὑδραγωγείου Δ.
Ὑψ. γρμ. 0,007. Τὸ ο καὶ ω σχεδὸν ἰσοῦψῆ
τοῖς ἄλλοις γράμμασι.

Κατὰ τὰ ἐν αὐτῇ ὀνόματα, τὴν ἀπαράλλακτον
σαυτότητα τοῦ τύπου καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμῶ-
των ἢ παροῦσα ἐπιγραφὴ ἐγράφη κατὰ τὸν αὐτὸν
καὶ ἡ ἔξῃς (ἀρ. 40) χρόνον. Καὶ οἱ πρόξενοι ἐν
ἀμφοτέραις Μακεδόνες. Πρβ. καὶ ἀριθ. 50 καὶ 51,
ὅπου καὶ « ἔδοξε τεῖ ἐκκλησίῃ ».

Περὶ πολεμάρχων ἰδὲ καὶ ἀριθ. 35.

Ὡς πρὸς τὰς γενικὰς Εὐχάριδος καὶ Σώσιος
πρβ. Meisterhans σελ. 101-102.

40

Θ Ε Ο Ι Τ Υ Χ Η Ι Α Γ Α Θ Η Ι Ε Ρ Ι Χ Α Ρ Ο Π Ι Δ Ο
Υ Ι Ε Ρ Ε Ω Σ Τ Ο Υ Α Μ Φ Ι Α Ρ Α Ο Υ Π Ο Λ Ε Μ Α Ρ

Χ Ω Ν Α Μ Φ Ι Δ Η Μ Ο Υ Λ Μ Φ Ι Μ Η Δ Ο Υ Σ Χ Α Ι Ρ
 Ε Σ Τ Ρ Α Τ Ο Υ Ε Υ Χ Α Ρ Ι Λ Ο Σ Ν Ι Ι Ο Ξ Ε Ν Ο Υ
 5 Σ Ι Μ Ι Ο Υ Α Μ Φ Ι Δ Η Μ Ο Σ Α Μ Φ Ι Μ Η Δ Ο Υ Σ Ε
 Λ Ε Ξ Ε Ν Ε Δ Ο Ξ Ε Ν Τ Η Ι Β Ο Υ Λ Η Ι Κ Α Ι Τ Η Ι
 Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Α Ι Ε Π Ε Ι Δ Η Α Ν Η Ρ Α Γ Α Θ Ο Σ Κ
 Α Ι Δ Ι Κ Α Ι Ο Σ Π Ε Ρ Ι Τ Η Μ Π Ο Λ Ι Ν Τ Η Ν Ω Ρ
 10 Ω Π Ι Ω Ν Π Ε Γ Ε Ν Η Τ Α Ι Α Λ Κ Α Ν Ω Ρ Α Ρ Κ Ε Σ Ι
 Λ Α Ο Υ Μ Α Κ Ε Δ Ω Ν Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Ο Ν Κ Α Ι Ε Υ Ε Ρ
 Γ Ε Τ Η Ν Ε Ι Ν Α Ι Α Υ Τ Ο Ν Κ Α Ι Ε Κ Γ Ο Ν Ο Υ Σ
 Κ Α Ι Ε Ι Ν Α Ι Α Υ Τ Ω Ι Ρ Ο Λ Ι Τ Ε Ι Α Ν Α Τ Ε Λ
 Ε Ι Α Ν Π Α Ν Τ Ω Ν Γ Η Σ Ο Ι Κ Ι Ω Ν Ε Γ Κ Τ Η Σ Ι
 15 Υ Κ Λ Ι Ε Ι Ρ Η Ν Η Σ Κ Α Ι Κ Α Τ Α Γ Η Ν Κ Α Ι Κ Α
 Τ Α Θ Α Λ Α Τ Τ Α Ν

Θεοί. Τύχη ἀγαθῆ· ἐπὶ Λαροπίδου
 ἱερέως τοῦ Ἀμφιαρέου, πολεμάρχων
 Ἀμφιδήμου Ἀμφιμήδους, Χαιρ-
 εστράτου Εὐχάριδος, Νικοζένου

- 5 Σιμίου, Ἀμφιδήμος Ἀμφιμήδους ἔ-
 λεξεν· ἔδοξεν τῆι βουλῆι καὶ τῆι
 ἐκκλησίῃ, ἐπειδὴ ἀνὴρ ἀγαθὸς καί
 δίκαιος περὶ τῆμ πόλιν τὴν Ὀρ-
 ωπίων γεγένηται Ἀλκάνωρ Ἀρκεσι-
 10 λάου Μακεδῶν, πρόξενον καὶ εὐερ-
 γέτην εἶναι αὐτὸν καὶ ἐγγόνους,
 καὶ εἶναι αὐτῷ πολιτείαν, ἀπέλ-
 εϊαν πάντων, γῆς, οἰκιῶν ἐγκτησι-
 15 υ καὶ εἰρήνης, καὶ κατὰ γῆν καὶ κα-
 τὰ θάλατταν.

Στήλη μετ' ἀετώματος, λευκοῦ μαρμάρου. Ὅψ.

0,93, πλ. 0,41, πῦχ. 0,08. Εὐρέθη ὑπτία πλη-
 σίον τῆς προηγουμένης ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὕδραγω-
 γείου, ἐν βάθει ἀντιστοιχοῦντι πρὸς 1 μέτρον σχε-
 δὸν ὑπὸ τὴν εὐθυνηρίαν τοῦ Νασῦ. Ἡ στοιχηδὸν
 τάξις ταράσσεται ἐν στίχῳ 9^ο ἔχοντι ἐν πλέον τοῦ
 δέοντος γράμμα.

Στίχ. 3. Ἐν τῷ α τοῦ Ἀμφιμήδους δὲν δια-
 κρίνεται ἡ μέση γραμμὴ. Ὡσαύτως οὐδὲ ἐν στίχ.
 13 ἐν τῷ πρώτῳ α.

Στίχ. 4. Δὲν διακρίνεται ἡ κάτω γραμμὴ τοῦ
 δ τοῦ Εὐχάριδος καὶ τὰ δύο σκέλη τοῦ κ ἐν τῷ
 Νικοζένου.

Στίχ. 9. Ἐν τῷ πρώτῳ γ τοῦ γεγένηται φαί-
 νονται ὡσεὶ ἕγνη καὶ τρίτης γραμμῆς ἴσως ἐκ
 παραδρομῆς εἶχε χαραχθῆ π πρότερον.

Ἡ ἐπιγραφή εἶνε σύγχρονος τῆ ἀνωτέρῳ (ἀρ. 39).

41

Ν Ι Κ Ο Ξ Ε Ν Ο Σ Κ Ρ Α Τ Ι Ν Ο Υ Ε Ι
 Π Ε Ν Ε Π Ε Ι Δ Η Σ Λ Σ Τ Ρ Α Τ Ο Σ
 Κ Α Λ Λ Ι Ο Υ Α Θ Η Ν Α Ι Ο Σ Ε Υ Ν Ο Υ Σ
 5 Κ Α Ι Χ Ρ Η Σ Ι Μ Ο Σ Λ Ν Δ Ι Α Τ Ε Λ Ε Ι
 Κ Ο Ι Ν Ε Ι Π Α Σ Ι Ν Λ Ρ Λ Π Ι Ο Ι Σ
 Δ Ε Δ Ο Χ Θ Α Ι Τ Λ Ι Δ Η Μ Λ Ι Ε Ι Ν Α Ι
 Α Υ Τ Ο Ν Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Ο Ν Κ Α Ι Ε Υ Ε Ρ
 Γ Ε Τ Η Ν Τ Η Σ Π Ο Λ Ε Λ Σ Λ Ρ Λ Π Ι Λ Ν
 Κ Α Ι Α Υ Τ Ο Ν Κ Α Ι Ε Γ Γ Ο Ν Ο Υ Σ
 10 Κ Α Ι Ε Ι Ν Α Ι Α Υ Τ Ο Ι Σ Γ Η Σ Κ Α Ι
 Ο Ι Κ Ι Α Σ Ε Γ Κ Τ Η Σ Ι Ν Κ Α Ι Α Σ Φ Α
 Λ Ε Ι Α Ν Κ Α Ι Α Σ Υ Λ Ι Α Ν Κ Α Ι Π Ο

Λ Ε Μ Ο Υ Ο Ν Τ Ο Σ Κ Α Ι Ε Ι Ρ Η Ν Η Σ
 Κ Α Ι Κ Α Τ Α Γ Η Ν Κ Α Ι Κ Α Τ Α Θ Α
 15 Λ Α Τ Τ Α Ν Κ Α Ι Ι Σ Ο Π Ο Λ Ι Τ Ε Ι Α Ν
 Κ Λ Ι Τ Α Λ Λ Α Ρ Α Ν Τ Α Κ Α Θ Α Γ Ε Ρ
 Τ Ο Ι Σ Α Λ Λ Ο Ι Σ Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Ο Ι Σ Κ Α Ι
 Ε Υ Ε Ρ Γ Ε Τ Α Ι . // Ν Α Γ Ρ Α Ψ Α Ι Δ Ε
 Τ Η Ν Π Ρ Ο Ξ Ε . . Λ Ν Ε Ν Σ Τ Η . . Ι Λ Ι
 20 Θ Ι Ν Ε Ι Κ Α Ι . . Η Σ Α Ι Ε Ν Τ Η Ι
 Ι Ε Ρ Η Ι Τ Ο Υ . . Φ Ι Α Ρ Α Ο Υ

- Νικόζενος Κρατίνου εἶ-
 πεν· ἐπειδὴ Σώστρατος
 Καλλίου Ἀθηναῖος εὖνους
 καὶ χρήσιμος ὢν διατελεῖ
 5 κινεῖ πᾶσιν Ὠρωπίοις.
 δεδόχθαι τῷ δήμῳ εἶναι
 αὐτὸν πρόξενον καὶ εὐερ-
 γέτην τῆς πόλεως Ὠρωπίων,
 καὶ αὐτὸν καὶ ἐγγόνους,
 10 καὶ εἶναι αὐτοῖς γῆς καὶ
 οἰκίας ἐγκατασιν, καὶ ἀσφά-
 λειαν, καὶ ἀσυλίαν, καὶ πο-
 λέμου ὄντος καὶ εἰρήνης,
 καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θά-
 15 λατταν, καὶ ἰσοπολιτείαν,
 καὶ τᾶλλα πάντα καθάπερ
 τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ
 εὐεργέται[ς] ἀναγράφαι δὲ
 τὴν προξενίαν ἐν στήλῃ λι-
 20 θίνει καὶ [στ]ῆσαι ἐν τῷ
 ἱερῷ τοῦ Ἰαμφιαρέου.

Στήλη λευκοῦ μαρμάρου, ἀνευ ἀετώματος, φέ-
 ρουσα γείσωμα ἐξ ἄβακος καὶ κυματίου, ἐφ' οὗ
 ὑπῆρχε γραπτὸν κόσμημα (ράβδος ὠών). Εἶνε τε-
 θραυσμένη εἰς 4 τεμάχια (ἕσσαν σφύζεται), ἐλλεί-
 πει δὲ τὸ κάτω ἀριστερόν, ὅπερ ὅμως ἦν ἀνεπίγρα-
 φον. Ὅλον ὕψ. 0,83, πλ. 0,35, πᾶχ. 0,08. Ὑψ.
 γρμ. 0,008. Τῶν τεμαχίων τὰ μὲν εὐρέθησαν
 ἀνωθεν τῆς ὑπ' ἀρ. 39, ἐν δὲ κάτωθεν τῆς προη-
 γουμένης (ἀρ. 40) ἐπὶ τοῦ ὑδραγωγείου Δ.

Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ φαίνεται ὡς ἐπιδιωκο-
 μένη ἢ κατὰ συλλαβὴν διαίρεσις τῶν λέξεων ἐν
 τέλει τῶν στίχων, ὅπου καὶ ἔνθα μὲν κενά, ἔνθα
 δὲ πύκνωσις καὶ ὀλιγωρία τῆς στοιχηθδὸν τά-
 ξεως.

Ἄξιας μνείας εἰσὶ λέξεις τινὲς καὶ φράσεις ἀ-
 συνήθεις ἐν Ἰαμφιαρείῳ (ἰσοπολιτείαν, προξε-
 νίαν [πρβ. ἀριθ. 49], πᾶσιν Ὠρωπίοις κλπ.).
 Ὡς πρὸς τὸ ὄνομα Κρατίνου εἰρήσθω καὶ «Παρά-
 μυθος Κρατίνου» ΕΑ. 1889 σελ. 23, ψηφ. 4
 καὶ 5.

42

Κ Τ Η . . . . Λ Ρ Μ Ο Σ Τ Ο Υ Ε Ι . . Ν . Π Ε
 Ι Δ Η Φ . . . . Υ Ν Ο Υ Σ Η Ν . . Α Τ Ε Λ Ε Ι Τ
 Ε Ι Π Ο . . . . Η Ρ . . . Κ Α Ι Χ Ρ Ε Ι Α Σ Γ Α
 Ρ Ε Χ Ο Μ Ε . Ο Σ . . . Λ Γ Γ Η Ν Κ Α Ι Π Ρ Α Τ Τ
 5 Η Ν Τ / Σ . . . . . Α Δ Ε Δ Ο Χ Θ Α Ι Τ Η Ι
 Δ Η . . . . . Ι Α Η Ν Ο Σ Ε Φ Ε Σ Ι Ο Ν
 Π Ρ Ο . . . . . Α Ι Τ Η Σ Ρ Ο Λ Ε Σ Η Ρ Η
 Π Ι Η Ν Κ Α Ι Α Υ Τ Ο Ν Κ Α Ι Ε Κ Γ Ο Ν Ο Υ Σ Κ Α
 Ι Ε Ι Ν Α Ι Α Υ Τ Ο Ι Σ Γ Η Σ Κ Α Ι Ο Ι Κ Ι Α Σ Ε
 10 Ν Κ Τ Η Σ Ι Ν Κ Α Ι Ι Σ Ο Τ Ε Λ Γ Ι Α Ν Κ Α Ι Α Σ
 Υ Λ Ι Α Ν Κ Α Ι Π Ο Λ Ε Μ Ο Υ Κ Α Ι Ε Ι Ρ Η Ν Η Σ
 Κ Α Ι Κ Α Τ Α Γ Η Ν Κ Α Ι Κ Α Τ Α Θ Α Λ Α Τ Τ Α Ν
 Κ Α Ι Τ Α Α Λ Λ Α . Α Ν Τ Α Κ Α Θ Α Γ Ε Ρ Τ Ο Ι Σ

Α Λ Λ Ο Ι Σ Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Ο Ι Σ Κ Λ Ι Ε Υ Ε Ρ Γ Ε Τ
 15 Λ Ι Σ Α Ν Λ Γ Ρ Α Ψ Α Ι Δ Ε Τ Ο Ψ Η Φ Ι Σ Μ Λ Ε Ν
 Σ Τ Η Λ Ι Ι Λ Ι Θ Ι Ν Ι Κ Α Ι Σ Τ Η Σ Α Ι Ε . Τ
 Λ Ι Ι Ε Ρ Λ Ι Τ Ο Υ Α Μ Φ Ι Α Ρ Α Ο Υ Ο Υ Λ Α Ν . Ο
 Κ Ε Ι Ε Ν Κ Λ Λ Λ Ι Σ Τ Λ Ι Ε Ι Ν Λ Ι

Κτησίτας Ἐφιαρμόστου εἰ[πεῖν] [εἰ]πε-
 ιδῆ Φιλ[ων εὐνοὺς ὦν [δι]ατελεῖ τ-
 εἰ πόλ[ει Ὠρωπίων] καὶ χρεῖας πα-
 5 ρεχόμενος [καὶ] λέγων καὶ πράττε-
 ων τὰ [συμφέροντα, δεδόχθαι τῷ
 δήμῳ] [Φιλωνα Φιλωνος Ἐφέσιον
 πρό[ξενον εἶναι τῆς πόλεως Ὠρω-
 πίων καὶ αὐτὸν καὶ ἐγγόνους, κα-
 10 ἰ εἶναι αὐτοῖς γῆς καὶ οἰκίας ἔ-
 νκτησιν καὶ ἰσοτέλειαν καὶ ἀσ-
 υλίαν καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης
 καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν
 καὶ τὰ ἄλλα [π]άντα καθάπερ τοῖς
 ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέτ-
 15 αῖς, ἀναγράφαι δὲ τὸ ψήρισμα ἐν
 στήλ[ει]ε λιθίν[ει]ε καὶ στήσαι [ἐν] τ-
 ῶι ἱερῶι τοῦ Ἀμφιαρέου οὐ ἂν [δ]ο-
 [κ]εῖ ἐν καλλίστῳ εἶναι.
 Στήλη λευκοῦ μαρμάρου, φέρουσα ἀπλοῦν γαῖ-

σον ἐξ ἄβιακος καὶ κυματίου. Δίχα τεθραυσμένη
 ὀριζοντίως κατὰ τὸν 16^{ον} στίχον. Ψ. 0,31, πλ.
 0,30, πάγ. 0,03. Εὐρέθη πρηνῆς ἔμπροσθεν τοῦ
 Ναοῦ, κατὰ τὸ μεταξύ τοῦ βήθρου Σύλλα καὶ τοῦ
 ἀριστεροῦ ἄκρου τοῦ περιβωμίου μέρος τοῦ ὑδρο-
 γωγείου Δ. Τὰ γράμματα Ψ. 0,003) πολλαχρῶς
 λίαν τετριμμένα, φαίνονται δὲ παραπλήσια τοῖς
 τῶν ἀνωτέρω ἀττικῶν ψηφισμάτων.

Τὸ δεύτερον ὄνομα ἴσως εἶνε Εφιαρμόστω. Ἐν
 τῇ κατωτέρῳ, βοιωτικῆς διαλέκτου, ἐπιγραφῇ (ἀρ.
 44) φέρεται Εφιαρμόστω. Εἰρήσθω ὅτι εὐρέθη καὶ
 ὄνομα Παράρμοστος ἐν Ἀμφιαρείῳ, ἀλλ' ἂν τὸ
 πρῶτον ὄνομα τῆς προκειμένης εἶνε Κτησίτας, δὲν
 ὑπάρχει χώρος εἰς τοιαύτην συμπλήρωσιν. Ση-
 μειωθήτω ἐν παρόδῳ καὶ «Κτεισίας ἄρχοντος Βοιω-
 τῆς» παρὰ Larfeld *Syllloge* 21 καὶ 162.

Ἐν καλλίστῳ τόπῳ τοῦ ἱεροῦ ὀρίζεται καὶ ἡ
 ἀναγραφή τοῦ CIG 1370 καὶ EA. 1885, σ. 103.

43

Χ Α Ρ Ο Π Ι Ν Λ Α Ρ Χ Ο Ν Τ Ο Σ Ε Υ Φ Ρ
 Α Ι Ν Λ Ν Ρ Τ Λ Ι Ο Δ Λ Ρ Ο Υ Λ Ρ Λ Ρ Ι
 Ο Σ Ε Λ Ε Ξ Ε Δ Ε Δ Ο Χ Θ Η Τ Ο Ι Δ Α Μ
 Ο Ι Α Ρ Ο Λ Λ Ο Δ Λ Ρ Ο Ν Φ Ρ Ο Υ Ν Ι Χ
 5 Ο Υ Α Θ Α Ν Η Ο Ν Ρ Ρ Ο Ξ Ε Ν Ο Ν Ε Ι Μ
 Ε Ν Κ Η Ε Υ Ε Ρ Γ Ε Τ Α Ν Τ Λ Κ Ο Ι Ν Λ
 Β Ο Ι Λ Τ Λ Ν Α Υ Τ Ο Ν Κ Η Ε Γ Γ Ο Ν Λ
 Σ Κ Η Ε Ι Μ Ε Ν Α Υ Τ Ο Ι Σ Γ Α Σ Ε Ρ Ρ
 Α Σ Ι Ν Κ Η Ι Ι Κ Ι Α Σ Κ Η Α Σ Φ Α Λ Ι
 10 Α Ν Κ Η Α Σ Ο Υ Λ Ι Α Ν Κ Η Ρ Ο Λ Ε Μ Λ
 Ι Ο Ν Τ Ο Σ Κ Η Ι Ρ Α Ν Α Σ Κ Η Κ Α Τ Α
 Γ Α Ν Κ Η Κ Α Τ Α Θ Α Λ Α Τ Τ Α Ν Κ Η Τ
 Α Λ Λ Α Ρ Α Ν Τ Α Ο Σ Α . Η Τ Ο Ι Σ Λ Ο
 Ι Ρ Ο Ι Σ Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Ο Ι Σ Κ Η Ε Υ Ε Ρ
 15 Γ Ε Τ Η Ι Σ Τ Λ Κ Ο Ι Ν Λ Β Ο Ι Λ Τ Λ Ν

Χαρπίνω ἄρχοντος, Εὐρυ-
 αίνων Πρωιοδώρου Ὠρωπι-
 ος ἐλεξε· δεδόχθαι τοῖ δήμῳ-

οι Ἀπολλόδωρον Φρουντή-
 5 ου Ἀθανῆον πρόξενον εἰμ-
 εν καὶ εὐεργέτην τῷ κοινῷ

Βοιωτῶν, αὐτὸν κῆ ἐγγόνω-
 ς, κῆ εἶμεν αὐτοῖς γᾶς ἔππ-
 ασιν κῆ Φικίας, καὶ ἀσφάλι-
 10 αν, καὶ ἀσουλίαν, κῆ πολέμω
 ἰόντος κῆ ἱράνας, κῆ κατὰ
 γᾶν κῆ κατὰ θάλατταν, κῆ τ-
 ἄλλα πάντα ὅσα [κ]ῆ τοῖς λο-
 15 γέτης τῶ κοινῶ Βοιωτῶν.

Στήλη μετ' ἀετώματος, λευκοῦ μαρμάρου, δίχα
 τεθραυσμένη (κάτωθεν τοῦ τέλους τῆς ἐπιγραφῆς).
 Ὑψ. 0,63, πλ. 0,27, πᾶχ. 0,06. Εὐρέθη προνής
 ἀριστερόθεν τοῦ περιβωμίου ἐπὶ τοῦ πρὸς τὸν Ναὸν
 τοῦ τοίχου τοῦ ὑδρογωγείου Δ. Τὰ γράμματα ἐλάχι-
 στὸν τι μείζω τῶν τῆς προηγουμένης (ἀρ. 42).

Τὸ ν· πολλαχού δὲν διακρίνεται ἂν εἶνε ἰσοσκελές.
 Ἄνωθεν τοῦ Χαροπίνω ὡσεὶ ἔχγη δύο στίχων
 (ἴσως αρχ·; αρχοντ·).

Τὸ μετὰ τὰς λέξεις ἔππασιν κῆ γράμμα φαίνε-
 ται ὡς F, ἴσως δ' ἔχει καὶ τι τοῦ κ (πιθανῶς σφάλμα
 τοῦ χαρακτοῦ).

Τὸ η ἀντικαθίστησι τὴν δίφθογγον αι πλὴν ἐν
 τῷ ὀνόματι Εὐεργέτων (πρβ. εὐεργέτης), οὐδαμοῦ
 ὅμως τὸ η τὴν οι. Σημειωθήτωσαν ἔτι αἱ γενικαὶ
 Πτωιοδώρον καὶ Φρονίχον.

Χαροπίνω ἄρχοντος φέρει καὶ τὸ ἐξῆς ψήφισμα,
 ὅπερ ὅμως πρὸς τοῖς ἄλλοις διαφέρει καὶ κατὰ τὰ
 γράμματα. Χαροπίνω ἄρχοντος Βοιωτοῖς ἀπαντᾷ
 ἐν Larfeld *Syllloge* 68 (ὀλίγον πρὸ τοῦ 200 π.Χ.)
 = Collitz *Sammlung d. griech. Dialekt-Inschr.*
 418.

44

Χ Α Ρ Ο Π Ι Ν Ω Α Ρ Χ Ο Ν Τ Ο Σ Μ Ε Ι Ν Ο Σ Π Α Ν Α Μ Ω
 Ε Π Ε Ψ Α Φ Ι Δ Ε Δ Ι Δ Υ Μ Μ Ω Ν Ε Π Α Ρ Μ Ο Σ Σ Τ Λ Ο Π Ο
 Ε Ν Τ Ι Ο Σ Δ Α Μ Ο Κ Ρ Ι Τ Ο Σ Τ Ι Μ Ο Γ Ε Ν Ι Ο Σ Λ Ρ Λ Π Ι Ο <
 Ε Λ Ε Ξ Ε Δ Ε Δ Ο Χ Θ Η Τ Υ Δ Α Μ Υ Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Ο Ν Ε Ι Μ Ε Ν
 5 Κ Η Ε Υ Ε Ρ Γ Ε Τ Α Ν Τ Λ Κ Υ Ν Ω Β Ο Ι Λ Τ Λ Ν Κ Λ Ε Ο Φ Α Ν Τ Σ
 Κ Λ Ε Ο Φ Λ Ν Τ Ο Σ Χ Α Λ Κ Ι Δ Ε Ι Α Κ Η Α Υ Τ Ο Ν Κ Η
 Ε Γ Γ Ο Ν Ω Σ Κ Η Ε Ι Μ Ε Ν Α Υ Τ Ο Ι Κ Η Γ Α Σ Κ Η Υ Κ Ι Α Σ
 Ε Ρ Γ Α Σ Ι Ν Κ Η Φ Ι Σ Ο Τ Ε Λ Ι Α Ν Κ Η Α Σ Φ Α Λ Ι Α Ν
 Κ Η Α Σ Ο Υ Λ Ι Α Ν Κ Η Ρ Ο Λ Ε Μ Ω Κ Η Ι Ρ Α Ν Α Σ Ι Ω Σ Α Σ
 10 Κ Η Κ Α Τ Α Γ Α Ν Κ Η Κ Α Τ Α Θ Α Τ Τ Α Ν Κ Η Τ Α Α Λ Λ Α Π Α Ν Τ Α
 < Α Θ Α Π Ε Ρ Κ Η Τ Υ Σ Α Λ Λ Υ Σ Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Υ Σ Κ Η Ε Υ
 . Ρ Γ Ε Τ Η Σ

Χαροπίνω ἄρχοντος, μείνος Πανάμω,
 ἐπεψάφιθε Διδύμων Ἐπαρμόστω Ὀπο-
 έντιος, Δαμόκριτος Τιμογένιος Ὠρώπι[ς
 ἔλεξε· δεδόχθη τῷ δάμω πρόξενον εἶμε[ν
 5 κῆ εὐεργέταν τῶ κοινῶ Βοιωτῶν Κλεόφαντ[ον
 Κλεοφῶντος Χαλκιδεῖα κῆ αὐτὸν κῆ
 ἐγγόνως, κῆ εἶμεν αὐτοῖς κῆ γᾶς κῆ ἰκίας
 ἔππασιν, κῆ Φισοτέλιαν κῆ ἀσφάλιαν
 κῆ ἀσουλίαν, κῆ πολέμω κῆ ἱράνας ἰώσας,
 10 κῆ κατὰ γᾶν κῆ κατὰ θά[λα]τταν, κῆ τὰ ἄλλα πάντα
 κ[α]θᾶπερ κῆ τῆς ἄλλης προξένους κῆ εὐ-
 ε]ργέτης.

Στήλη μετ' ἀετώματος, λευκοῦ μαρμάρου. Ὑψ.

0,63, πλ. 0,33, πᾶχ. 0,07. Εὐρέθη ἐν τῷ Ναῶ
 ἔμπροσθεν τῆς εἰς τὸ πρόθυρον α' ἀγούσης θύρας.
 Τὰ γράμματα (ὑψ. μέχρι 0,009) εἰσὶ μείζω, πα-
 χύτερα (ἰδίᾳ κατὰ τὰ κενὰ τῶν γραμμῶν) καὶ ἀμε-
 λέστερα τῶν τῆς προηγουμένης. Τὸ μ ἔχει ἔνθα
 μὲν ἀνοικτὰ, ἔνθα δὲ κάθετα τὰ σκέλη.

Στίχ. 2. Ἐπειψάφιθε δι' ἐνός δ' Διδύμων δια
 δύο μ. Σύγχυσις τῆς ἐλλείψεως καὶ τοῦ πλεονα-
 σμοῦ τῶν διττῶν καὶ ἀπλῶν συμφώνων.

Στίχ. 3. Ἐν λέξει Τιμογένιος τὸ μ φαίνεται
 ὡς ἐπὶ ο ἐπιγεγλυμμένον. Ἴσως ὁ χαρακτὴς παρα-
 λιπῶν τὸ μ ἔγραψε τὸ μετ' αὐτὸ γράμμα, εἴτα
 δ' εὐθύς διώρθωσε τὸ σφάλμα.

Στήλ. 10. Ὁ χαράκτης παρέλιπε τὸ *λα* τοῦ
θάλατταν.

Ἡ δίφθογγος *οι* μόνον ἐν λέξεσι Βοιωτῶν πρὸς
ἄλλαχού Βρωτῶν Bull. de corr. hell. 9,4:30 ἄρ.

43) καὶ αὐτοῖ παρατηρεῖται.

Ὡς πρὸς τὸν ἄρχοντα πρὸς ἀνωτέρω ἄριθ. 43).

43

ΠΑΜΠΕΡΙΧΛΑΡΧΟΝΤΟΣΕΝΔΙΟΣ
ΤΗΛΕΓΟΝΗΠΛΑΤΑΙΕΥΣΕΛΕΞΕΤΥ
ΔΑΜΥΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΜΕΝΚΗΕΥΕΡΓΕ
ΤΑΝΤΗΚΟΙΝΗΒΟΙΗΤΗΝΑΡΙΣΤΗΗΝΑ
5 ΑΡΙΣΤΕΛΣΡΟΔΙΟΝΚΗΑΥΤΟΝΚΗ
ΕΓΓΟΝΗΣΚΗΕΙΜΕΝΑΥΤΗΓΑΣΚΗΟ
ΚΙΑΣΕΜΠΑΣΙΝΚΗΣΟΤΕΛΕΙΑΝΚΗΑ
ΣΦΑΛΙΑΝΚΗΑΣΥΛΙΑΝΚΗΠΟΛΕΜΗ
ΚΗΕΙΡΑΝΑΣΙΗΣΑΣΚΗΚΑΤΑΓΑΝΚΗ
10 ΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝΚΗΤΑΑΛΛΑΠΑΝ
ΤΑΚΑΘΑΠΕΡΚΗΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕ
ΝΟΙΣΚΗΕΥΓΕΤΑΙΣΤΗΚΟΙΝΗΒΟΙΗΤΗΝ

Παμπιρίχου ἄρχοντος, Ἐνδίου
Τηλεγόνου Πλαταιεύς ἔλεξε τῷ

δάμῳ πρόξενον εἶμεν κὴ εὐεργέ-
ταν τῷ κοινῷ Βοιωτῶν Ἀριστήωνα

5 Ἀριστέως Ρόδιον κὴ αὐτὸν κὴ
ἐγγόνως, κὴ εἶμεν αὐτῷ γὰς κὴ οὐ-
κίας ἔμπασιν, κὴ ἰσοτέλιαν κὴ ἀ-
σφάλιαν κὴ ἀσουλίαν, κὴ πολέμῳ
κὴ εἰρήνας ἰώσας, κὴ κατὰ γῆν κὴ

10 κατὰ θάλατταν, κὴ τὰ ἄλλα πάν-
τα καθάπερ κὴ τοῖς ἄλλοις προξέ-
νοις κὴ εὐεργέταις τῷ κοινῷ Βοιωτῶν.

Στήλη μετ' ἀετώματος, λευκοῦ μαρμάρου. Ὑψ.
0,37, πλ. 0,30, πᾶχ. 0,07. Εὐρέθη πρηνῆς ὄπου
καὶ ἡ 43, ἐπὶ τοῦ πρὸς τὸ περιβόμιον τοίχου τοῦ
ὕδραγωγείου Δ πρὸς ἄρ. 47. Τὰ γράμματα (Ὑψ.
0,007) εἰσὶν ἐπιμελῶς κεχαραγμένα.

Ἡ δίφθογγος *οι* εὐρεθται ἐν λέξεσι Πλαταιεύς
καὶ εὐεργέταις. Ὁσαύτως ἀπαντῶσιν ἀμφότεραι
αἱ γραφαὶ *ι* καὶ *ει*, *ο* καὶ *οι* πρὸς καὶ αὐτῷ στ. 6).

Στήλ. 4. Ἀριστήωνα. Ἰσως = Ἀρισταίωνα
μᾶλλον ἢ ἀντὶ τοῦ Ἀριστίωνα ἢ Ἀριστέωνα, καί-
τοι Ἀρισταίων ὄνομα δὲν ὑπάρχει παρὰ Pape.

Παμπιρίχου ἄρχοντος φέρει τὸ ἐξῆς ψήρισμα.

46

ΠΑΝΠΙΡΙΧΛΑΡΧΟΝΤΟΣΜΕΙΝΟΣΠΑΝΑΜΗ
ΕΡΕΨΑΦΙΔΔΕΛΥΣΑΝΔΡΟΣΜΕΙΛΙΧΛΗΡΗΡΙΟΣ
ΜΙΚΡΙΝΑΣΞΕΝΗΝΟΣΘΕΙΣΠΙΕΥΣΕΛΕΞΕΔΕΔΟΧΘΗ
ΤΟΙΔΑΜΟΙΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΜΕΝΚΗΕΥΕΡΓΕΤΑΝ
5 ΤΗΚΥΝΗΒΟΙΗΤΗΝΣΤΡΑΤΗΝΑΑΠΟΛΛΟΦΑΝΙΟΣ
ΣΙΔΩΝΙΟΝΚΗΑΥΤΟΝΚΗΕΓΓΟΝΗΣΚΗΕΙΜΕΝΑΥΤΟΙ
ΓΑΣΚΗΦΟΙΚΙΑΣΕΡΡΑΣΙΝΚΗΦΙΣΟΤΕΛΙΑΝ
ΚΗΑΣΦΑΛΙΑΝΚΗΑΣΟΥΛΙΑΝΚΗΠΟΛΕΜΗΚΗΕΙΡΑΝΑ-
ΕΗΣΑΣΚΗΚΑΤΑΓΑΝΚΗΚΑΤΘΑΛΑΤΤΑΝ
10 ΚΗΤΑΑΛΛΑΠΑΝΤΑΚΑΘΑΠΕΡΚΗΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣ
ΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚΗΕΥΕΡΓΕΤΗΣ

Παμπιρίχου ἄρχοντος, μεινός Πανάμῳ,
ἐπεψάφιθδε Λύσανδρος Μειλίχῳ Ὠρωπίος,
Μικιρίνας Ξένωνος Θεισπιεύς ἔλεξε· δεδόχθη
τοῖ δάμοι πρόξενον εἶμεν κὴ εὐεργέταν

5 τῷ κοινῷ Βοιωτῶν Στρατῶν Ἀπολλοφάνιος
Σιδώνιον, κὴ αὐτὸν κὴ ἐγγόνως, κὴ εἶμεν αὐτοῖ
γὰς κὴ Φοικίας ἔμπασιν, κὴ Φισοτέλιαν,
κὴ ἀσφάλιαν, κὴ ἀσουλίαν, κὴ πολέμῳ κὴ ἰρήνας
ἐῴσας, κὴ κατὰ γῆν κὴ κατὰ θάλατταν,

10 κὴ τὰ ἄλλα πάντα καθάπερ κὴ τοῖς ἄλλοις
πρόξενοις κὴ εὐεργέταις.

Στήλη μετ' ἀετώματος, λευκοῦ μαρμάρου. Ὑψ.
0,63, πλ. 0,34-0,37, πᾶχ. 0,07. Εὐρέθη ὀπι-
σθεν τῶν τελευταίων ἐν ἀριστερᾷ βάλθρων ἐντὸς λε-
κάνης πωρίνης ὀρθῇ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς
ἐγκειμένη.

Ἡ διφθόγγος *οι* μόνον ἐν λέξει *κοιῶ* ἀντικατε-
στάθη διὰ τοῦ *υ*.

Ἡμισφύγιον ἀρχοντος φέρει τὸ προηγούμενον
ψήφισμα (ἀριθ. 45). Ἄλλὰ τὰ γράμματα τοῦ πα-
ρόντος (Ψ. 0,008) εἰσὶ πως μᾶλλον τοῖς τοῦ 44
ὅμοια κατὰ τὴν χάραξιν. Τὸ *α* φαίνεται ἐνιαχοῦ
μὴ ἔχον εὐθείαν τὴν μεταξὺ τῶν σκελῶν γραμμὴν.
Τοῦ *ω* τὰ ἄκρα τῆς καμπύλης ἐξέρχονται τῶν ἑρι-
ζοντίων γραμμῶν. Τὸ *μ* ἔχει σχεδὸν παράλληλα
τὰ σκέλη, τὸ δὲ *ι* σχεδὸν ἴσας τὰς καθέτους.

Ἀβσανθρος Μετρίχου κατωτέρω (ἀριθ. 52.1).
Κλεομάχος Μετρίχου εἶπεν ἐν ΕΛ. 1889 σελ. 31
τρία ψήφισματα (2, 3, 6). ὧν ἐν ὀνομάζει πρόξε-
νον τὸν Γερναῖον Κλέωνος Ἐλατιά¹. Ἐνταῦθα μνη-
μονευτέον ὅτι οἱ αὐτοὶ ἄνδρες ἀπαντῶσι καὶ ἐν
Bull. de corr. hellén. 10,361: «Ἐγα[θῶ]ι τέχαι·
ἀρχοντος Γερναῖον ἔδωκεν ἡ πόλις τῶν Ἐλα-
τίων [Κλεομ]άχου Μετρίχου Βοιωτίῳ ἐξ Ὠρω-
ποῦ προξενίαν . . . », τὸ δὲ ψήφισμα τοῦτο ἀνά-
γεται εἰς τὸ τέλος τοῦ 3^{ου} ἢ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ 2^{ου}
αἰῶνος π. Χ. Πρβ. καὶ ἰερόως . . . Κλεομάχου
(κατωτ. ἀρ. 56.3, τῶν αὐτῶν χρόνων). Ἀβσαν-
θρος εἶπεν ἀνωτ. ἀρ. 35. "Ἄλλον Ἀβσανθρον
πρβ. ΕΛ. 1889 σελ. 10. (Ἐν τῇ μεταγραφῇ ἐκεῖ
ἐκ παραδρομῆς ἐγράφη στίχ. 26 ἐπὶ ἀντὶ περί,
στ. 55 ἀ.δ.τ. ἀντὶ ἀ.δ.τ. στ. 57 ἤ[μ]ισυ ἀντὶ
ἤ[μ]ισυ προστεθῆτω ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ὅτι τὰ
γράμματα *α* καὶ *β* ἐν οἰκείοις τόποις ἐν ἀρχῇ τῶν
ἀριθμῶν ἔχουσι καμπυλοειδῆ τὴν προεκβολὴν πρὸς
τὰ ἀριστερὰ τῆς κορυφῆς, τοῦ κυρτοῦ ὄντος πρὸς
τὰ ἄνω).

Στίχ. 3. Φαίνεται ὡσεὶ [Μικ]ρίνας· τοιοῦτον
ὄνομα δὲν ἀπαντᾷ παρὰ Pape, ἀλλὰ παρὰ Larfeld
Sylloge 156.

47

ΡΥΡΙΔΗΣΔΗΜΟΧΑΡΟΥΕΙΡΕΝ
ΔΕΔΟΧΘΑΙΤΛΙΔΗΜΛΙΦΙΛΟΚΛΗΝ
ΘΕΟΔΟΤΟΥΕΦΕΣΙΟΝΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΝΑ
ΤΗΣΡΟΛΕΛΣΡΡΠΙΛΝΚΑΙΑΥΤΟΝΚΑΙ
5 ΕΓΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΛΙΓΗΣΚΑΙ
ΟΙΚΙΑΣΕΓΚΤΗΣΙΝΚΑΙΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝ

¹ Ὡς πρὸς τὸ 6^{ον} ψήφισμα *Kalliar Nikoros Ἐλατία* εἰρήσθω
ὅτι Νίκων ἀρχὸν ἀναγράφεται (δὲς) ἐν Ἐλατ. ἐπιγρ. Bull. de corr.
hell. 10,379.

ΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΑΣΦΑΛΕΙΑΝΚΑΙ
ΡΟΛΕΜΟΥΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣΚΑΙΚΑΤΑΓΗΝ
ΚΑΙΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝΚΑΙΤΑΛΛΑΡΑΝ
10 ΤΑΚΑΘΑΠΕΡΚΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕ
ΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ

Περίθης Δημοχάρου εἶπεν·
δεδοχθαι τῷ δήμῳ Φιλοκλῆν
Θεοδότου Ἐφέσιον πρόξενον εἶνα[ι
τῆς πόλεως Ὠρωπίων, καὶ αὐτὸν καὶ
5 ἐγγόνους, καὶ εἶναι αὐτῷ γῆς καὶ
οἰκίας ἐγκτησων, καὶ ἰσοπέλειαν,
καὶ ἀσυλίαν, καὶ ἀσφάλειαν, καὶ
πολέμου καὶ εἰρήνης, καὶ κατὰ γῆν
καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ τᾶλλα πάν-
10 τα καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις προξέ-
νοις καὶ εὐεργέταις.

Στήλη λευκοῦ μαρμάρου, ἄνευ ἀετώματος, φέ-
ρουσα γεῖτον μετὰ κυματίων. Δίχα τεθραυσμένη
ὑπὸ τὸν 7^{ον} στίχον μέχρι τοῦ 9^{ου}. Ὑψ. 0.57, πλ.
0.21—0.23. Εὐρέθη πρανής παρὰ τῇ 45 κάτω-
θεν ἄλλων λίθων, ἴσως ἐν ἐπισκευῇ τοῦ ὑδραγω-
γείου τεθεῖσα.

Ἐν ἀριστερᾷ ὁ λίθος κατὰ τὴν ἄνω καὶ κάτω
γωνίαν φέρει ἀνὰ μίαν μικρὰν διαμπερῆ ὀπήν. Ἡ
κάτω ἐπιφάνεια ὑπὸ τὴν ὀπήν ὀλίγον τι κεκομμένη
ἐπίτηδες. Ἡ ὀπισθεν ἐπιφάνεια φέρει ἐν μέρει πλαί-
σιον. Ἡ ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ ἐπιφάνεια καλῶς γε-
γλυμμένα. Ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι τοῦ λίθου δὲν
ἐγένετο μόνον χάριν τῆς παρουσίας ἐπιγραφῆς χρῆσις.

Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιγραφῆς δὲν κεῖται πλησίον ὑπὸ
τὸ γεῖτον, ἀλλὰ κατωτέρω (0.20) ἀπὸ τῆς κορυφῆς
τοῦ λίθου).

Ὑψ. γρμ. περ. 0.007. Τοῦ σ ἐνιαχοῦ τὸ ἔτε-
ρον σκέλος ἀφίσταται.

Περίθης (δι' ἐνὸς ρ) δὲν ὑπάρχει παρὰ Pape.

48

Ρ Α Ρ Α Μ Ο Ν Ο Σ Β Ο Η Θ
Ε Ι Π Ε Ν Ε Π Ε Ι Δ Η Σ Ι Μ Ι Α
Ε Υ Ν Ο Υ Σ Λ Ν Δ Ι Α Τ Ε /
Τ Η Ι Ρ Ο Λ Ε Ι Λ Ρ Λ Ρ Ι Λ
5 Κ Α Ι Ι Δ Ι Α Ι Κ Α Ι Κ Ο Ι Ν Η Ι Τ Ο
Α Ε Ι Δ Ε Ο Μ Ε Ν Ο Ι Σ Τ Λ
Ρ Ο Λ Ι Τ Λ Ν Χ Ρ Ε Ι Α Σ Ρ Α
Ρ Ε Χ Ο Μ Ε Ν Ο Σ Κ Α Ι Λ Ε Γ Λ Ν

Κ Α Ι Π Ρ Α Τ Τ Λ Ν Τ Α Σ Υ Μ Φ Ε
 10 Ρ Ο Ν Τ Α Δ Ε Δ Ο Χ Θ Α Ι Τ Λ Ι
 Δ Η Μ Λ Ι Σ Ι Μ Ι Α Ν Τ Α Τ Τ Α Β Ο
 Λ Α Μ Ψ Α Κ Η Ν Ο Ν Π Ρ Ο Ξ Ε
 Ν Ο Ν Ε Ι Ν Α Ι Τ Η Σ Π Ο Λ Ε Λ Σ
 Λ Ρ Λ Ρ Ι Λ Ν Κ Α Ι Α Υ Τ Ο Ν Κ Α Ι
 15 Ξ Γ Γ Ο Ν Ο Υ Σ Κ Α Ι Ε Ι Ν Α Ι Α Υ
 Ο Ι Σ Γ Η Σ Κ Α Ι Ο Ι Κ Ι Α Σ Ε Γ
 Τ Η Σ Ι Ν Κ Α Ι Ι Σ Ο Τ Ε Λ Ε Ι Α Ν
 Κ Α Ι Α Σ Υ Λ Ι Α Ν Κ Α Ι Ρ Ο Λ Ε
 Μ Ο Υ Κ Α Ι Ε Ι Ρ Η Ν Η Σ Κ Α Ι Κ Α Τ Α
 20 Η Ν Κ Α Ι Κ Α Τ Α Θ Α Λ Α Τ
 Α Ν Κ Α Ι Τ Α Λ Λ Α Ρ Α Ν
 Α Κ Α Θ Α Π Ε Ρ Τ Ο Ι Σ Α Λ
 Λ Ο Ι Σ Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Ο Ι Σ

Παράμυθος Βοήθου
 εἶπεν· ἐπειδὴ Σιμίαν[ς
 εὖνους ὦν διατελεῖ
 τῆς πόλει Ὀρωπίων
 5 καὶ ἰδίαι καὶ κοινῆι το[ῖς
 ἀεὶ δεομένοις τῶν
 πολιτῶν χρείας πα-
 ρεχόμενος, καὶ λέγων
 καὶ πράττων τὰ συμφέ-
 10 ροντα, δεδόχθαι τῶι
 δήμῳ Σιμίαν Τατάθω[ν
 Λαμψακητὸν πρόξε-

νον εἶναι τῆς πόλει
 Ὀρωπίων, καὶ αὐτὸν καὶ
 15 ἐγγόνους, καὶ εἶναι αὐ-
 τοῖς γῆς καὶ οἰκίας ἐγ-
 κλησίαν, καὶ ἰσοτέλειαν,
 καὶ ἀσπίαν, καὶ πολέ-
 μου καὶ εἰρήνης, καὶ κατα
 20 γῆν καὶ κατὰ θάλατ-
 ταν, καὶ τᾶλλα πάν-
 τα καθάπερ τοῖς ἄλ-
 λοις προξένους.

Στήλη μετ' ἀετώματος, λευκοῦ μαρμάρου. Ὑψ.
 0.60, πλ. 0.20 — 0.22, πλάγ. 0.05. Εὐρέθη πρα-
 νῆς κατὰ τὸν αὐτὸν που καὶ ἡ 43 τῶπον.

Τὰ γράμματα (ὕψ. 0.01 περ.) παχέα καὶ ἀμε-
 λῶς μᾶλλον γεγλυμμένα. Τὸ ἔ τοῦ πρώτου στίχ.
 12 φαίνεται ὡσεὶ ἔχον κάθετον λεπτήν διατέμνου-
 σαν τὰς τρεῖς παραλλήλους. Κατωτέρω ὁμοίως ἐν
 λέξει προξένους (στίχ. 23) δὲν φαίνεται τοιαύτη.

Ἡβ. «Παράμυθου» Ἐρ. Ἄρχ. 1889 σελ. 7.
 κατωτ. ἀριθ. 36, 3.

Τάταθος ὄνομα δὲν ὑπάρχει παρὰ Pape. Ση-
 μειωτέον ὅτι Τάτα ἀναφέρεται παρὰ Στράβωνι (368)
 λίμνη (ἀλοπήγιον αὐτοσυεὺς) παρακειμένη τῇ με-
 γάλῃ Καππαδοκίᾳ.

49

Ο Ε Ο Ι
 Φ Ι Λ Ο Ξ Ε Ν Ο Σ Ε Υ Κ Λ Ε Ο Υ Ε Ι Π Ε Ν Ε Π Ε Ι Δ Η
 Α Υ Τ Ι Α Σ Α Υ Τ Ο Κ Λ Ε Ο Υ Α Θ Η Ν Α Ι Ο Σ Δ Ι
 Α Τ Ε Λ Ε Ι Ε Υ Ν Ο Υ Σ Κ Α Ι Χ Ρ Η Σ Ι Μ Ο Σ Ω Ν
 5 Δ Ε Δ Ο Χ Θ Α Ι Τ Ω Ι Δ Η Μ Ω Ι Ε Ι Ν Α Ι Α Υ Τ Ο Ν Π
 Ρ Ο Ξ Ε Ν Ο Ν Κ Α Ι Ε Υ Ε Ρ Γ Ε Τ Η Ν Τ Η Σ Π Ο Λ Ε Ω
 Σ Ω Ρ Ω Ρ Ι Ω Ν Κ Α Ι Α Υ Τ Ο Ν Κ Α Ι Ε Γ Γ Ο Ν Ο Υ Σ Κ
 Α Ι Ε Ι Ν Α Ι Α Υ Τ Ο Ι Σ Γ Η Σ Κ Α Ι Ο Ι Κ Ι Α Σ Ε Ν Κ Τ
 Η Σ Ι Ν Κ Α Ι Α Σ Φ Α Λ Ε Ι Α Ν Κ Α Ι Α Σ Υ Λ Ι Α Ν Κ Α Ι Ρ Ο Λ Ε
 10 Μ Ο Υ Κ Α Ι Ε Ι Ρ Η Ν Η Σ Κ Α Ι Κ Α Τ Α Γ Η Ν Κ Λ Ι Κ Α Τ Α Θ Α Λ Α Τ
 Τ Α Ν Κ Α Ι Ι Σ Ο Τ Ε Λ Ε Ι Α Ν Κ Α Ι Τ Α Λ Λ Α Ρ Α Ν Τ Α Κ Α
 Θ Α Π Ε Ρ Τ Ο Ι Σ Α Λ Λ Ο Ι Σ Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Ο Ι Σ Α Ν Γ Ρ Α Υ
 Α Ι Δ Ε Τ Η Ν Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Ι Α Ν Ε Ν Σ Τ Η Λ Η Ι Λ Ι Θ Ι Ν Η Ι
 Κ Α Ι Σ Τ Η Σ Α Ι Ε Ν Τ Ω Ι Ι Ε Ρ Ω Ι Τ Ο Υ Α Μ Φ Ι Ε Ρ Α Ο Υ

Θεοί.
 Φιλόξενος Εὐκλέου εἶπεν· ἐπειδὴ
 Λύτιος Αὐτοκλέου Ἀθηναῖος δι-

ατελεῖ εὖνους καὶ χρήσιμος ὦν.
 5 δεδόχθαι τῶι δήμῳ εἶναι αὐτὸν πρ-
 οξένον καὶ εὐεργέτην τῆς πόλειω-

ς Ὀρωπίων, καὶ αὐτὸν καὶ ἐγγόνους, καὶ εἶναι αὐτοῖς γῆς καὶ οἰκίας ἔνκτῃσιν, καὶ ἀσφάλειαν, καὶ ἀσυλίαν, καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ ἰσοτέλειαν, καὶ τᾶλλα πάντα καθάπερ τοῖς ἄλλοις προξένους· ἀν[α]γράφαι δὲ τὴν προξενίαν ἐν στήλῃ λιθίνῃ καὶ στήσαι ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀμφιαρέου.

Στήλη μετ' ἀετώματος, λευκοῦ μαρμάρου. Ὑψ. 0.80, πλ. 0.42, πηγ. 0.09. Εὐρέθη ὑπὲρ παρὰ τῇ 43.

Τὰ γράμματα (ὑψ. 0.012) εἰσι καλῶς κεγραμμένα· τὸ σ' ὀλίγον ἀνοικτοσκελές. Τὰ τοῦ 2^{ου} στίχου ὀλίγον ἐλάσσω τῶν λοιπῶν.

Καὶ ἐνταῦθα ἡ γραφὴ Ἀμφιαρέου (στίχ. 14).

30

Θ Ε Ο Σ
Δ Ρ Ι Μ Λ Ν Ε Λ Ε Ξ Ε Ε Δ Ο Ξ Ε
Τ Ε Ι Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Ε Ι Α Γ Α Θ Ε Ι Τ Υ Χ Ε Ι
Α Μ Υ Ν Τ Α Ν Α Ν Τ Ι Ο Χ Ο Υ Μ Α Κ Ε
5 Δ Ο Ν Α Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Ο Ν Ε Ι Ν Λ Ρ Λ Ρ Ι
Ω Ν Κ Α Ι Ε Υ Ε Ρ Γ Ε Τ Η Ν Α Τ Ε Λ Ε Ι Α Ν
Δ Ε Ε Ι Ν Κ Α Ι Α Σ Υ Λ Ι Α Ν Κ Α Ι Ρ Ο Λ Ε Μ Ο Υ
Κ Α Ι Ε Ι Ρ Η Ν Η Σ Κ Α Ι Γ Η Σ Κ Α Ι Ο Ι Κ Ι Η Σ
Ε Ν Κ Τ Η Σ Ι Ν Α Υ Τ Ω Ι Κ Α Ι Ε Κ Γ Ο Ν Ο Ι Σ

Θεός.

Δρίμων ἔλεξε· ἔδοξε

τεῖ ἐκκλησίαι, ἀγαθεῖ τύχει,

Ἀμύνταν Ἀντιόχου Μακε-

5 δόνα πρόξενον εἶν Ὀρωπί-

ων καὶ εὐεργέτην, ἀτέλειαν

δὲ εἶν καὶ ἀσυλίαν, καὶ πολέμο[υ]

καὶ εἰρήνης, καὶ γῆς καὶ οἰκίας

ἐνκτησιν, αὐτῷ καὶ ἐγγόνους.

Στήλη λευκοῦ μαρμάρου ἀπολήγουσα ἄνω εἰς ἀπλοῦν τριγωνικὸν γῶρον ἐξέχοντα ὀλίγον ὡς ἡ πρώτη (ἀριθ. 34). Ὑψ. 0.70, πλ. 0.29, πηγ. 0.05. Εὐρέθη πρηνῆς κάτωθεν τῆς ὑπ' ἀριθ. 36.

Ὑψ. γερμ. ὡς 0.012. Τὰ ο, θ, ω σχεδὸν ἰσοῦψῃ τοῖς λοιποῖς.

Στίχ. 2. Τὰ μετὰ τὸ Δρίμων ἔ γράμματα (λεξε ἔδοξε) εἶνε ἐπὶ ἐσθεςμένων ἐπιγεγλυμμένα (ἔρα καὶ τὴν σύγχρονον ἐξῆς ἀριθ. 51).

Στίχ. 9. Τὸ ι τοῦ ἐγγόνους φαίνεται ὡσεὶ ἔπειτα ἐνσφηνωθέν.

Εἰρήσθω ὅτι Δρίμων ὑπάρχει παρὰ Ραρε.

Παρατηρητέοι οἱ ἰωνικοὶ τύποι ἐκκλησίαι, οἰκίας κτλ. Πρβ. καὶ ἀνωτ. ἀριθ. 39 καὶ 40.

51

Μ Λ Ν Ε Λ Ε Ξ Ε Ε Δ Ο Ξ Ε
Ε Ι Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Ε Ι Α Γ Α Θ Ε Ι Τ Υ Χ Ε Ι
Λ Υ Ν Τ Α Ν Π Ε Ρ Δ Ι Κ Κ Α Μ Α Κ Ε Δ Ο Ν ,
5 Ο Ξ Ε Ν Ο Ν Ε Ι Ν Λ Ρ Λ Ρ Ι Λ Ν
Λ Ι Ε Υ Ε Ρ Γ Ε Τ Η Ν Α Τ Ε Λ Ε Ι Α Ν Δ Ε
Λ Ι Ν Κ Α Ι Α Σ Υ Λ Ι Α Ν Κ Α Ι Ρ Ο Λ Ε Μ Ο Υ
Κ Α Ι Ε Ι Ρ Η Ν Η Σ Κ Α Ι Γ Η Σ Κ Α Ι Ο Ι Κ Ι Η Σ
Ε Ν Κ Τ Η Σ Ι Ν Α Υ Τ Ω Ι Κ Α Ι Ε Κ Γ Ο Ν Ο Ι Σ

[Θεός].

Δρίμων ἔλεξε· ἔδοξε

τ]εῖ ἐκκλησίαι, ἀγαθεῖ τύχει,

Ἀμύνταν Περδίκα Μακεδό[α]

5 πρ]όξενον εἶν Ὀρωπίων

κα]ι εὐεργέτην, ἀτέλειαν δὲ

ε]ἶν καὶ ἀσυλίαν, καὶ πολέμου

καὶ εἰρήνης, καὶ γῆς καὶ οἰκίας

ἐνκτησιν, αὐτῷ καὶ ἐγγόνους.

Στήλη λευκοῦ μαρμάρου, ἐλλειπῆς τὰ ἄνω καὶ κάτω (ἡ ἐπιγραφὴ πλήρης ἐν τέλει).

Σχῆμα εἶχεν ὁ λίθος πιθανῶς τὸ αὐτὸ καὶ ὁ προηγούμενος, ὡς ἔχει ὅμοια τὰ τε γράμματα καὶ τὸν τύπον αὐτολεξεί (πρβ. καὶ τὰ ὀνόματα). Καὶ ἐνταῦθα τὰ λεξε ἔδοξε, ὡς φαίνεται δὲ καὶ τὸ Μακεδό[α] εἰσιν ἐπὶ ἀπεξοσμένων γεγλυμμένα. Ὑψ. σφζ. 0.39. Πλάτος καὶ πάχος τὸ αὐτὸ που καὶ ἡ 50. Εὐρέθη πρηνῆς παρὰ τὴν προηγούμενην (50) καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 38.

52

(Πρβ. ἀριθ. 3.)

Τὰ ἐξῆς τρία ψηφίσματα εὑρηγται ἐπὶ τοῦ βάρου Βασιλεὺς Ανσίμαχος¹ γεγλυμμένα ἐπὶ τῆς προσθίας ἐπιφανείας εὐθὺς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ τεχνίτου. Τὸ βάρου κείται δεξιόθεν τῆς βάσεως Σῶσις ἐποίησε (Ἐφ. Ἀρχ. 1886 σελ. 53).

¹ Ἐφ. Ἀρχ. 1885, σελ. 102, ἀρ. 3. « Πρακτικά » τοῦ 1884, πίν. Ε' ε'.

1 ΑΝΤΙΓΛΗΝΟ¹¹¹ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ ΜΕΙΛΙΧΛΗΡΗΓΙΟΣ ΕΛΕΞΕ ΕΠΙΔΕΙΘΕΟΜΝΑΣΤΟΣ
 ΕΥΝΟΟΣ ἘΝΔΙΑΤΕΛΙΤΟΙΚΟΙΝΟΙΒΟΙΛΤΛΗΚΗΓΑΡΕΧΕΤΗΧΡΕΙΑΣ ΤΟΙΣ ΔΕΙΟΜΕΝΟΙΣ
 ΕΝΓΑΝΤΙΚΗΡΟΙΔΕΔΟΧΟΤΟΙΔΑΜΟΙΘΕΟΜΝΑΣΤΟΝ ΣΥΛΛΑΚΟΣΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΙΙΑΓΡ
 ΞΕΝΟΝΕΙΜΕΝΚΗΕΥΕΡΓΕΤΑΝΤΛΚΟΙΝΛΒΟΙΛΤΛΗΝΑΥΤΟΝΚΗΣΓΟΝΛΣΚΗΕΙΜΕΝΑΥΤ
 ΟΙΓΑΣΚΗΦΟΙΚΙΑΣΕΝΓΑΣΙΝΚΗΑΣΥΛΙΑΝΚΗΑΣΦΑΛΙΑΝΚΗΚΑΤΑΓΑΝΚΑΤΑΘΑΛΑ
 ΞΑΝΚΗΡΟΛΕΜΛΙΟΝΤΟΣΚΗΕΙΡΑΝΑΣΚΗΤΑΛΛΑΠΑΝΤΑΥΓΑΡΧΕΜΕΝΑΥΤΟΙΚΑΘΑΚΗΤΟΙ
 ΛΑΛΛΟΙΣΓΡΟΞΕΝΟΙΣΚΗΕΥΕΡΓΕΤΗΣ

2 ΥΒΟΥΛΟΣ ΑΜΥΝΤΟΥ ΕΙΓΕΝΕΓΕΙΔΗΕΚΑΤΑΙΟΣ ΝΟΥΜΗΝΙΟΥ ΜΕΣΗΛ
 ΡΙΑΝΟΣ ΔΙΑΤΕΛΕΙΕΥΝΟΥΣΛΗΚΑΙΧΡΗΣΙΜΟΣΤΕΙΡΟΛΕΙΔΕΔΟΧΘΑΙΤΛΙΔΗΜΛ
 ΙΝΑΙΑΥΤΟΝΓΡΟΞΕΝΟΝΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΗΝΤΗΣΠΟΛΕΛΣΛΡΛΗΚΑΙΑΥΤΟΝ
 ΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΔΕΔΟΣΘΑΙΑΥΤΛΙΓΗΣΚΑΙΟΙΚΙΑΣΕΝΚΤΗΣΙΝΚΑΙΑΣΦΑΛΕΙ
 ΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΓΟΛΕΜΟΥΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣΚΑΙΚΑΤΑΓΗΝΚΑΙΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝ
 ΚΑΙΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΤΑΛΛΑΠΑΝΤΑΚΑΘΑΓΕΡΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΓΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙ
 ΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ

3 ΕΥΒΟΥΛΟΣ ΑΜΥΜΤΟΥ ΕΙΓΕΝΕΓΕΙΔΗΓΛΑΤΛΡΕΥΝΟΥΣΛΗΝΔΙΑΤΕΛΕΙΚΑΙΤΛΗΠΟΛΙΤΛΗΝΑΕΙΤΟΙΣΔΕ
 ΟΜΕΝΟΙΣΧΡΕΙΑΣΓΑΡΕΧΕΤΑΙΕΝΠΑΝΤΙΚΑΙΡΛΙΔΕΔΟΧΘΑΙΤΕΙΒΟΥΛΕΙΚΑΙΤΛΙΔΗΜΛΙΓΛΑΤΟΡΑΕΡΓΙ
 ΚΑΔΟΥΔΙΜΑΛΛΙΤΗΝΓΡΟΞΕΝΟΝΕΙΝΑΙΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΗΝΤΗΣΠΟΛΕΛΣΛΡΛΗΚΑΙΑΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟ
 ΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΛΠΗΣΚΑΙΟΙΚΙΑΣΕΝΚΤΗΣΙΝΚΑΙΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΑΣΦΑΛΕΙΑΝΚΑ
 ΤΑΓΗΝΚΑΙΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝΚΑΙΓΟΛΕΜΟΥΝΤΟΣΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣΚΑΙΤΑΛΛΑΠΑΝΤΑΥΓΑΡΧΕΙΝΑΥΤΛΙ
 ΚΑΘΑΓΕΡΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΓΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ

- 1 Ἀντίγων[ος] ἄρχοντας, Λύσανδρος Μειλίχῳ Ὠρωπίος ἔλεξε· ἐπειδὴ Θεόμναστος εὐνοὺς ἔων διατελεῖ τοῖ κοινῷ Βοιωτῶν κῆ παρέχεται χρείας τοῖς δευόμενοις ἐν παντὶ κειροῖ, δεδόχθη τοῖ δάμοι Θεόμναστον Σκύλακος Ἀλικαρνασσεῖα προξένου εἶμεν κῆ εὐεργέταν τῷ κοινῷ Βοιωτῶν, αὐτὸν κῆ ἐσγόνως, κῆ εἶμεν αὐτοὶ γῆς κῆ Φοικίας ἔνπασιν, κῆ ἀσυλίαν, κῆ ἀσφάλιαν, κῆ κατὰ γῆν κατὰ θάλατταν, κῆ πολέμου ἴοντος κῆ εἰρήνας, κῆ τὰ ἄλλα πάντα ὑπαρχέμεν αὐτοῖ καθὰ κῆ τοῖς ἄλλοις προξένοις κῆ εὐεργέτης.
- 2 Εὐβούλος Ἀμύντου εἶπεν· ἐπειδὴ Ἐκαταῖος Νουμηνίου Μεση[μ]βριανὸς διατελεῖ εὐνοὺς ὦν καὶ χρήσιμος τεῖ πόλει, δεδόχθη τῷ δήμῳ εἶναι αὐτὸν πρόξενον καὶ εὐεργέτην τῆς πόλεως Ὠρωπίων, καὶ αὐτόν κῆ ἐσγόνους, καὶ δεδόσθαι αὐτῷ γῆς καὶ οἰκίας ἔνκτησιν, καὶ ἀσφάλειαν καὶ ἀσυλίαν, καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ ἰσοτέλειαν, καὶ τὰλλα πάντα καθάπερ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις.
- 3 Εὐβούλος Ἀμύντου εἶπεν· ἐπειδὴ Πλάτωρ εὐνοὺς ὦν διατελεῖ καὶ τῶν πολιτῶν ἀεὶ τοῖς δευόμενοις χρείας παρέχεται ἐν παντὶ κειροῖ, δεδόχθη τῷ βουλευεῖ καὶ τῷ δήμῳ Πλάτορα Ἐπικίδου Διμακλίτην πρόξενον εἶναι καὶ εὐεργέτην τῆς πόλεως Ὠρωπίων, καὶ αὐτὸν καὶ ἐσγόνους, καὶ εἶναι αὐτῷ γῆς καὶ οἰκίας ἔνκτησιν, καὶ ἰσοτέλειαν, καὶ ἀσυλίαν, καὶ ἀσφάλειαν, κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ πολέμου ὄντος καὶ εἰρήνης, καὶ τὰλλα πάντα ὑπάρχειν αὐτῷ καθάπερ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις.

Τὰ γράμματα τοῦ 1^{ου} ψηφίσματος (ὑψ. 0.007) φέρουσι κατὰ τὰ ἄκρα τῶν γραμμῶν βαθυτέραν τὴν χάραξιν ἐν εἴδει στιγμῆς. Τὰ τοῦ 2^{ου} (ὑψ. 0.003) εἰσὶν ἀραιότερα, ὀλίγον ἐλάσσω καὶ κανονικώτερα τῶν τοῦ 3^{ου}. Δὲν εἶνε ἀπίθανον ὅτι τὰ δύο τελευταῖα ψηφίσματα ἐγράφησαν πρὸ τοῦ 1^{ου}· τοῦτο δὲ δύναται πῶς νὰ εἰκασθῆ καὶ ἐκ τῶν ὀνομάτων. Εὐβούλος Ἀμύντου (Ἐφ. Ἀρχ. 1889 σελ. 47) καὶ Μειλίχος Ἀριστογείτονος (Ἐφ. Ἀρχ. 1886 σελ. 68) εἰπόντες ψηφίσματα ἐπὶ ἄρχοντος Φίλωνος φαίνονται ὄντες σύγχρονοι· ἐὰν δὲ ὁ παρὼν Λύσανδρος εἶνε ἐκεῖνου τοῦ Μειλίχου υἱός (πρβ. ἀρ. 46), τὸ ψήφισμα αὐτοῦ (1^{ου}) ἀνακτέον εἰς τοὺς χρόνους τῶν μετὰ Φίλωνα ἀρχόντων καὶ δὴ μετὰ τὸν χρόνον τῶν τοῦ Εὐβούλου ψηφισμάτων. Προστεθήτω δὲ ὅτι καὶ ὁ ἀλλαγῶ ἀπαντῶν Κλεόμαχος Μειλίχου (Ἐφ. Ἀρχ. 1889 σελ. 31) εἶπε ψηφίσματα ἐπὶ Στράτωνος ἄρχοντος ὑστέρου τοῦ Φίλωνος, καὶ Κλεόμαχος (ἀπλῶς) ἀναγράφεται ἱερεὺς ἐπὶ Καφισίου ὡσαύτως ἄρχοντος ὑστέρου τοῦ Φίλωνος (ἀρ. 36)· ἐὰν δὲ εἶνε ἀδελφὸς τοῦ Λυσάνδρου, ὁ χρόνος αὐτοῦ

συμπίπτων τῷ τοῦ Λυσάνδρου προσυποδεικνύει τὸ ὑστερόχρονον τοῦ 1^{ου} ψηφίσματος. Σημειωθήτω ἐν τούτοις ὅτι ὁ Κλεόμαχος Μειλίχου εἶπε ψήφισμα (Ἐφ. Ἀρχ. 1889 σελ. 31) καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ ὁ Μειλίχος (αὐτ. σελ. 25) ἄρχοντας Διονυσίου.

1^{ον} ψήφισμα. Τὸ πρῶτον ο τοῦ πρόξενου (στ. 3-4) καὶ τὸ πρῶτον τ τοῦ θάλατταν (στ. 5-6) δὲν φαίνονται. Ἐν ἀριστερᾷ ὁ λίθος εἶνε βεβλαμμένος. Ἐν τούτοις ἐὰν ἐτηρήθη ἡ κατὰ κάθετον τάξις ἐν τῇ χαράξει τῆς ἀρχῆς τῶν στίχων, πιθανώτερον ἴσως εἶνε ὅτι τὰ δύο εἰρημμένα γράμματα παρελείφθησαν ὑπὸ τοῦ χαράκτου μᾶλλον ἢ ὅτι εὐρίσκοντο ἐν ἀρχῇ τοῦ 4^{ου} καὶ 6^{ου} στίχου.

Στίχ. 3. Μετὰ τὸ κατὰ γῆν παρελείφθη ὑπὸ τοῦ χαράκτου τὸ κῆ.

Στίχ. 6. καθὰ ἀντὶ τοῦ συνήθους καθάπερ.

2^{ον} ψήφισμα. Στίχ. 4. δεδόσθαι ἀντὶ τοῦ συνήθους εἶναι.

3^{ον} ψήφισμα. Στίχ. 1. Ὑπὸ τοῦ χαράκτου ἐγράφη Ἀμύντου.

Στίχ. 3. Ἡ πόλις φέρεται Δίμαλος, Διμάλη

καὶ Διμάλλη (Dimallum). Περὶ τῆς ὑπὸ Λιμνίου πολιτορίας αὐτῆς κτλ. Πολύβ. 3, 18. 7, 9. Liv. 29, 12 3 καὶ 13).

Στίχ. 4. Τὸ ι τοῦ αὐτοῦ εἶχε παραλειφθῆ ὑπὸ τοῦ γραφάτου, προσεγράφη δ' ἔπειτα, ὡς φαίνεται, πρὸς διόρθωσιν ἐν τῷ Γ τοῦ γῆς δευτέρα κάθετος γραμμὴ παράλληλος τῇ πρώτῃ.

Στ. 4. Μετὰ τὸ ἀσφάλειαν παρελείφθη τὸ σύνθηρος καὶ.

53

Τμήμα βάρου, λευκοῦ μαρμάρου, τὰ δεξιὰ ἀποτεθραυσμένον εἰς τεμάχια. Ὑψ. 0.69, πλ. περ. 0.50, πῆχ. 1.08 (ἄνω) καὶ 1.04 (κάτω). Εὑρίσκεται σεσαλευμένον ἐπὶ ὁμοίᾳ βάσει (πλάτ. σφζ.

1.33), πιθανῶς αὐτῷ ἀνηκούστῃ καὶ 3 μέτρ. περ. ἀριστερόθεν τοῦ Πόλλυρον Ἑρ. Ἀρχ. 1889 σελ. 50) κειμένης· εἰ κέῖται κατὰ γῶραν ἢ βάσις, εἶνε ἀβέβαιον.

Ἀμφότερα τὰ μάρμαρα φέρουσι κόσμον περίξ (ἢ βάσις ἐκ κυματίου, ταινίας καὶ πλίνθου, μονόλιθος πλῆγ ἐν δεξιᾷ, ὅπου ἐκ τῆς ἀναθυσώσεως, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἔμπροσθεν ἐπιγραφῆς, συνάγεται ὅτι τὸ βῆθρον συνέκειτο ἐκ πλείονων μαρμάρων, κατὰ τὰ μέτρα δὲ κρίνεται ἔστιν εἰκόσαι ὅτι ὑπῆρχεν ἐπιπρὸς μὲν τῷ τῆς βάσεως ἐν, πρὸς δὲ τῷ ἐπι αὐτῆς ἐνεπιγράψῃ πλείονα μαρμάρινα τμήματα.

Τὸ ἐπὶ τῆς βάσεως εἰρημένον τμήμα φέρει ἔμπροσθεν μὲν τὸ Βασίλειον Ἄρ καὶ ὑπ' αὐτῷ τὸ 1^{ον} ψήρισμα, ἐπὶ δὲ τῆς ἀριστερῆς ἐπιφανείας τὸ 2^{ον} ψήρισμα.

Β Α Σ Ι Λ Ι Σ Σ Α Ν Α Ρ

1) ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΕΝ ΚΟΙΝΩ ΙΒΟΙΩ ΤΩΝ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΕΠΙ ΔΕ ΠΟ
ΚΛΕΟΥΣΙΕΡΕΩΣ ΔΕ ΤΟΥ ΑΜΦΙΑΡΑΟΥ ΔΗΜΟΚΡΑΤΟΥ ΤΟΥ ΔΕ
ΝΕΑΝΔΡΟΣ ΝΕΑΝΔΡΙΔΟΥ ΕΙΠΕΝ ΠΡΟΒΕΒΟΥΛΕΥΜΕΝΟΝ ΑΥ
ΝΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ ΕΠΕΙ ΔΗ ΦΟΡΜΙΩΝ ΟΒΥΙΑΝΤΙΟΣ ΦΙΛ
ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΚΑΙ ΛΕΓΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΤΤΩΝ
ΛΕΙΤΑΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ ΤΩ ΙΔΗΜΩ ΙΚΑΙΚΑ ΘΙΔΙΑΝ ΑΕΙΤΩ
ΤΩΝ ΤΩ ΙΧΡΕΙΑΝ ΕΧΟΝΤΙ ΤΗΝ ΠΑΣΑΝ ΣΠΟΥΔΗΝ ΠΟΙΕΙΤΑΙ
ΜΟΝΟΝ ΕΝ ΤΗ ΙΔΙΑΙΩΝ ΕΥΝΟΥΝ ΕΑΥΤΟΝ ΠΑΡΕΙΧΕΤΟ ΤΩ
ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΝΥΝ ΠΑΡΑ ΤΩ ΙΒΑΣΙΛΕΙ ΠΤΟΛΕΜΑΙΩ ΙΠΟΛΛ
ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑΣ ΛΟΓΟΥΣ ΠΟΙΕΙΤΑΙ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩ
ΟΥΝ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΝΗΤΑΙ ΤΗΝ ΠΑΣΑΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΜΕΝΟΣ ΤΩΝ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥΝΤΩΝ ΕΑΥΤΟΝ ΔΕ ΔΟΧΘΑΙ
ΛΗΙΚΑΙ ΤΩ ΙΔΗΜΩ ΙΦΟΡΜΙΩΝ ΑΝΥΜΦΑΙΟΥ ΒΥΙΑ
ΠΡΟΞΕΝΟΝ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΩΡΩΠΙ
ΚΑΙ ΕΚΓΟΝΟΥΣ ΕΙΝΑΙ ΔΕ ΑΥΤΟΙΣ ΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝ ΚΑΙΑΣΦΑΛΕ
ΣΥΛΙΑΝ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΟΥΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙΚΑ
ΚΑΙΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝ ΚΑΙ ΕΝΚΤΗΣΙΝ ΓΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚ'
ΠΡΟΕΔΡΙΑΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΑΓΩΣΙΝ ΟΙΣ ΤΙΘΗΣΙΝ Η ΠΟΛ
ΣΟΔΟΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΒΟΥΛΗΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ ΠΡΩΤΟ
ΤΑΙ ΕΡΑ ΚΑΙ ΤΑ ΑΛΛΑ ΠΑΝΤΑ ΚΑΘΑΠΕΡ ΚΑΙ ΤΟΙΣ Α
ΞΕΝΟΙΣ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΥΠΑΡΧ'
ΥΑΙ ΔΕ ΤΟ ΔΕ ΤΟΥ ΗΦΙΣΜΑΤΟΥΣ ΠΟΛΕΜΑΡΧΟ
ΠΙ ΕΡΕΩΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΟΥ ΤΟΥ ΔΕ ΥΤΕΡΟΥ ΕΝ
ΑΜΦΙΑΡΑΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΒΑΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝ'
ΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΑ'

Β α σ ί λ ι σ σ α ν Ἄ ρ [σ ι ν ό η ν

- 1) Ἄρχοντας ἐν κοινῶι Βοιωτῶν Διονυσίου, ἐπὶ δὲ πόλ[εως Νικοκλέους, ἱερέως δὲ τοῦ Ἀμφιαρέου Δημοκράτου τοῦ δευτέρου, Νεάνδρος *Νεανδρίδου* εἶπεν· προβεβουλευμένον αὐτῶι εἶναι πρὸς τὸν δῆμον· ἐπειδὴ Φορμίων ὁ Βυζάντιος φίλος ὢν τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου καὶ λέγων καὶ πράττων [διατελεῖ τὰ συμφέροντα τῶι δῆμῳ καὶ καθ' ἰδίαν αἰεὶ τῶν πολιτῶν τῶι χρεῖαν ἔχοντι τὴν πᾶσαν σπουδὴν ποιεῖται, [καὶ οὐ μόνον ἐν τῇ ἰδίᾳ ὢν εὖνον ἑαυτὸν παρέρχεται τῶι δῆμῳ, ἀλλὰ καὶ νῦν παρὰ τῷ βασιλεῖ Πτολεμαίῳ πολλοὺς καὶ συμφέροντας λόγους ποιεῖται ὑπὲρ τῆς πόλεως· ὅπως οὖν καὶ ὁ δῆμος φαίνεται τὴν πᾶσαν ἐπιμέλειαν ποιούμενος τῶν εὐεργετούντων ἑαυτὸν, δεδόχθαι [τῇ βουλῇ καὶ τῶι δῆμῳ Φορμίωνα Νυμφαίου Βυζάντιον πρόξενον εἶναι καὶ εὐεργέτην τῆς πόλεως Ὠρωπίων, αὐτὸν καὶ ἐκγόνοιο, εἶναι δὲ αὐτοῖς ἰσοτέλειαν, καὶ ἀσφάλειαν, καὶ ἀσυλίαν, καὶ πολέμου ὄντος καὶ εἰρήνης, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ ἔνκτησιν γῆς καὶ οἰκίας, καὶ προεδρίαν ἐν τοῖς ἀγῶσιν, οἷς τίθησιν ἢ πόλ[ις, καὶ πρόσδοον πρὸς τὴν βουλήν καὶ τὸν δῆμον πρώτοις μετὰ τὰ ἱερά, καὶ τὰ ἄλλα πάντα καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις τῆς πόλεως ὑπάρχ[ει· ἀναγράφαι δὲ τότε τὸ ψήφισμα τοὺς πολεμάρχους τοὺς ἐπὶ ἱερέως Δημοκράτου τοῦ δευτέρου ἐν [τῶι ἱερωῖ τοῦ Ἀμφιαρέου ἐπὶ τῆς βάσεως τῶν εἰκόνων τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου καὶ τῆς βασιλίσσης Ἀρσινόης.

Τοῦ Βασίλισσαρ Ἄρ (ὑψ. γρμ. ὡς 0.03) τὸ αἶμα καμπύλην τὴν μεταξὺ τῶν σκελῶν γραμμῆν.

1^{ον} ψήφισμα. Τὰ γράμματα (ὑψ. 0.007) ἀπολήγουσι σφηνοειδῶς πλατέα. Τὸ ψήφισμα τοῦτο, οὗ τὸ πρῶτον μέρος (ἀπὸ τοῦ Ἄρχοντος μέχρι καὶ τοῦ εὐεργέτην) κατεχωρίσθη μικροῖς γράμμασιν ὑπὸ Durrbach ἐν τῇ διατριβῇ αὐτοῦ «De Orope et Amphiarai sacro» p. 59, ἐκδίδωμι πλήρες ἐνταῦθα μετὰ μικρῶν τιῶν διαφορῶν. Ἐκεῖ ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀρχοντος τοῦ κοινοῦ εἰκάζεται ὅτι Πτολεμαῖος ἐνταῦθα (ὁ καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς βάσεως μετὰ τῆς Ἀρσινόης τιμηθεὶς) εἶνε ὁ Φιλοπάτωρ (βασιλ. 221¹-204 π. Χρ.)· ἐξ οὗ καὶ Ἀρσινόη ἐκείνη, ἥτις συνεπολέμησεν ἐν Ραφίᾳ καὶ ἀπέθανε πρὸ τοῦ Πτολεμαίου, φονευθεῖσα τῇ συναινέσει αὐτοῦ μετὰ

¹ Droysen *Gesch. d. Epig.* II S. 163.

τὸ 210 π. Χ. (Πολύβ. 5, 83. 84· 15, 25 κλπ.). Κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην ὁ χρόνος τοῦ παρόντος ψηφίσματος δύναται πῶς ἀκριβέστερον ἄλλων ψηφισμάτων νὰ ὀρισθῇ· ἐὰν δὲ οἱ συμφέροντες λόγοι, οὗς ὁ Φορμίων «νῦν παρὰ τῷ βασιλεῖ Πτολεμαίῳ ποιεῖται ὑπὲρ τῆς πόλεως», ἀναφέρωνται εἰς τοὺς μετὰ τὴν ὑπὸ Φιλίππου ἄλωσιν τῶν Φθιωτίδων Θηβῶν χρόνους, ὅτε «πάλιν ἦγον ὑπὲρ τῶν διαλύσεων παρὰ τε Χίων καὶ Ροδίων καὶ Βυζαντιῶν πρέσβεις, καὶ παρὰ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως»¹ πρὸς τὸν Φίλιππον, τὸ ψήφισμα δὲν εἶνε ἀρχαιότερον τοῦ 217 π. Χρ.

Ἄξιος λόγου εἶνε ὁ διαρρήδην ὀρισμὸς τοῦ τότε τοῦ ἀναγραφῆς τοῦ ψηφίσματος ἐπὶ τῆς βά-

¹ Πολύβ. 5, 24, 11. 5, 99-100. Πρὸ. καὶ τὰ περὶ Σωκράτους τοῦ Βοιωτοῦ 5, 63. 65.

σεως τῶν εἰκόνων τοῦ Πτολεμαίου καὶ τῆς Ἀρσινόης.

Ὡς πρὸς τὸ « φίλος βασιλέως » πρβ. τοὺς παρὰ Πτολεμαίους τίτλους « συγγενεῖς », « πρῶτοι φίλοι » κτλ. C. I. G. III. p. 290.

Πρβ. καὶ βασιλέως Πτολεμαίου (Ἐφ. Ἀρχ. 1889 σελ. 10).

Τῶν ἀρχόντων καὶ τοῦ ἱερέως τοῦ παρόντος ψηφίσματος ἐποιήσασθαι μνείαν ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1889 σελ. 27. Πρβ. καὶ « Νικοκλέους χρυσοῦς » C. I. G. 1370.

Πολέμαρχοι ἀναφέρονται ἐν ἀριθ. 33.

Καθ' ἰδίαν εὐρηται καὶ ἐν Ραγκαβῆ Ant. hell.

№ 681 ἐν Ἀμφιαρείῳ. Πρβ. Meisterhans *Gramm.* σελ. 67.

Μεταξὺ τοῦ πολέμαρχου καὶ ἐπὶ ἱερέως, καίτοι ὁ χωρὸς ποθεῖ μακροτέραν πῶς συμπλήρωσιν, ἢ μόνη. ὡς γὰρ φαίνεται, ἀφ' οὗ καὶ οἱ στίχοι δὲν ἴσαν πάντες ἰσομήκεις, εἶνε τούτῳ. Ταύτην ἔχουσιν αἱ ὑπὸ Dittenberger ἐκδοθησόμενα IGS., ὧν τὸ ὠρωπικὸν μέρος εὐγενῶς μοι ὑπὸ Lolling δανεισθὲν εἶδον ἄρτι ἐνταῦθα.

Σημειωθήτω ὅτι ὁ χρόνος ἐπὶ ἱερέως Δημοκράτου τοῦ δευτέρου ὁρίζεται, ὡς πρὸς τὸ μέλλον, κατὰ τὸν ἱερέα καὶ ἀνωτ. ἀριθ. 33 (ἐν τῇ ἐνιαυτῷ τῷ μετὰ Ὀρωπόδωρον ἱερέα).

2) ΑΡΧΟΝΤΟΞΕΝΚΟΙΝΛΙΒΟΙΛΤΛΝ // ΑΡΕΤΟΥΕΠΙΠΟΛΕΛΞΕΔΕ
ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΥΙΕΡΕΛΞΤΟΥΑΜΦΙΑΡΑΟΥΦΑΙΝΙΟΥΜΗΝΟΞΑΛΛΑΚΟ
ΜΕΝΕΙΟΥΑΞΛΠΡΟΞΔΕΡΚΛΝΟΞΕΙΠΕΝΠΡΟΒΕΒΟΥΛΕΥΜΕΝΟΝ
ΑΥΤΛΙΕΙΝΑΙΠΡΟΞΤΟΝΔΗΜΟΝΕΠΕΙΔΗΡΟΔΛΝΕΥΝΟΥΞΛΝ
ΔΙΑΤΕΛΕΙΤΗΙΤΕΠΟΛΕΙΚΟΙΝΕΙΚΑΙΙΔΙΑΙΤΟΙΞΔΕΟΜΕΝΟΙΞ
ΤΛΝΠΟΛΙΤΛΝΠΑΡΕΧΕΤΑΙΧΡΕΙΑΞΕΜΠΑΝΤΙΚΑΙΡΛΙ
ΔΕΔΟΧΘΑΙΤΕΙΒΟΥΛΕΙΚΑΙΤΛΙΔΗΜΛΙΡΟΔΛΝΑ // ΡΟΔ // ΟΚΛΕ
ΟΥΞΑΘΗΝΑΙΟΝΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΝΑΙΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΗΝΤΗΞ
ΠΟΛΕΛΞΛΡΛΠΛΝΑΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΞΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΟΙΞ
ΓΗΞΚΑΙΟΙΚΙΑΞΕΓΚΤΗΞΙΝΚΑΙΑΞΦΑΛΕΙΑΝΚΑΙΑΞΥΛΙΑΝ
ΚΑΙΚ // ΤΑΓΗΝΚΑΙΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥ
ΟΝΤΟΞΚΑΙΕΙΡΗΝΗΞΚΑΙΤΑΑΛΛΑΠΑΝΤΑΥΠΑΡΧΕΙΝ
ΑΥΤΟΙΞΚΑΘΑΠΕΡΚΑΙΤΟΙΞΑΛΛΟΙΞΠΡΟΞΕΝΟΙΞΚΑΙΕΥΕΡ
ΓΕΤΑΙΞΓΕΓΡΑΠΤΑΙ

- 2) Ἀρχοντος ἐν καινῷ Βοιωτῶν [Μη:]α[σ:]αρέτου, ἐπὶ πόλεως δὲ Μητροδώρου, ἱερέως τοῦ Ἀμφιαράκου Φαινίου, μηνὸς Ἀλαλκομενείου, Ἀσωπος Δέρκωνος εἶπεν· προβεβουλευμένον αὐτῷ εἶναι πρὸς τὸν δῆμον· ἐπειδὴ Ρόδων εὐνοὺς ὧν διατελεῖ τῆι τε πόλει κοινῆ καὶ ἰδίαι τοῖς δεομένοις τῶν πολιτῶν παρέχεται χρείας ἐμ παντὶ καιρῷ, δεδόχθαι τεῖ βουλεῖ καὶ τῷ δήμῳ Ρόδωνα Ροδοκλέους Ἀθηναῖον πρόξενον εἶναι καὶ εὐεργέτην τῆς πόλεως Ὀρωπίων, αὐτὸν καὶ ἐγγόνους, καὶ εἶναι αὐτοῖς γῆς καὶ οἰκίας ἐγκτησιν, καὶ ἀσφάλειαν, καὶ ἀσυλίαν, καὶ κ[α]τὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ πολέμου ὄντος καὶ εἰρήνης, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὑπάρχειν αὐτοῖς, καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις γέγραπται.

2^{ον} ψήφισμα. Τὰ γράμματα τούτου εἰσι διάφορα τῶν τοῦ 1^{ου}. Τὸ ο εἶνε ἐλάχιστον (0.003), τὸ δὲ γ ὑψηλότατον (0.013) ἀλλὰ πάνυ στενόν, ὡς καὶ τὸ ρ. Τοῦ η ἢ μεταξὺ τῶν σκελῶν γραμμῆ φέρεται οὐχὶ ὀριζοντίως ἀλλὰ λοξῶς καὶ ἐνιαχοῦ καμπυλοειδῶς, καμπύλη δὲ εἶνε καὶ ἡ τοῦ α. Τοῦ π ἐνιαχοῦ ἐξέχει ἐτέρωσε ἢ στέγουσα κεραία.

Στίχ. 1. Συνεπλήρωσα *Μησαρτίου* τοιοῦτον ὄνομα δὲν ἀπαντᾷ παρὰ Pape ἀλλὰ μόνον *Μησαρτίη*, ὑπάρχει ἕμως ἐν *Larfeld Sylloge* 66^a καὶ app. 11.

Στίχ. 3. *Δόρκων* ὄνομα οὐχ εὑρεται παρὰ Pape (πρβ. *Δόρκων*), ἀλλὰ ἐν *Bull. d. corr. hell.* 8, 170.

Στίχ. 7. Μετὰ τὸ *Ρόδιον* φαίνεται ὡς τριῶν γραμμῶν ἀπεσβεσμένων γῶρος, ἐφ' οὗ κεχάρακται τὸ Ρο (τοῦ *Ροδοκλέους*), ὡσαύτως δὲ μεταξὺ τοῦ δ καὶ τοῦ οκ.λέ ὡσαύτως ἀπεσβεσμένου γράμματος κενόν τι.

54

(Πρβ. ἀρθ. 17)

Τὰ ἐξῆς ὀκτώ ψηφίσματα (ὑψ. γραμμ. 0,008) εἰσι κεχαραγμένα ἐπὶ τοῦ βήθρου *Κουρίων* (Ἐρ.

Ἀρχ. 1886 σελ. 35 ἀρ. 17). Καὶ τὸ μὲν 1^{ον} γέγραπται ἐπὶ τῆς ὄψεως τοῦ βήθρου ὑπὸ τὸ *Ξενοκράτης ἐπόησε*· τὰ δὲ λοιπὰ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ἐπιφανείας τοῦ βήθρου καὶ ὁμῆ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ μαρμάρου πάντα, πλὴν τοῦ δεξιῦ ἡμίσεος τῶν τεσσάρων τελευταίων (3, 6, 7, 8) ψηφισμάτων, ὅπερ γέγλυπται ἐν συνεχείᾳ ἐπὶ τῆς παρακειμένης ἀριστερᾶς ἐπιφανείας τῆς ὄψεως. Τὸ 2^{ον}, 3^{ον} καὶ 4^{ον} εἶνε γεγλυμμένα ἐν ἀριστερᾷ ὑπ' ἀλλήλοις, τὰ δὲ τέσσαρα τελευταῖα ὁμοίως ἐν δεξιᾷ πλησίον (ἡ τοῦ 5^{ου} ἀρχὴ κεῖται παρὰ τὴν λέξιν *εἰρήνης* τοῦ 2^{ου} ψηφίσματος, παρεμπίπτοντος κενοῦ χώρου δύο γραμμῶν).

Ἐπὶ τῆς ὀπισθεν ἐπιφανείας τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος εὑρεται κεχαραγμένα ὑπὸ τὸ γείσον μικροῖς ἀμελέσι καὶ ἀτάκτοις γράμμασιν, ὀλίγον τι πρὸς ἄνω καὶ δεξιὰ φερομένοις, τάδε :

Ι Ε Ρ Ο Κ Λ Η Ν Π Υ Θ Η Ν Ο Σ

Ἰεροκλῆν Πύθωνος.

Τὰ εἰρημένα ψηφίσματα ἔχουσιν ὧδε :

1

Ι Ε Ρ Ε Λ Σ Μ Ο Λ Ο Τ Τ Ο Υ Π Υ Θ Η Ν Κ Α Λ Λ Ι Γ Ε Ι Τ Ο Ν Ο Σ Ε Ι Π Ε Ν Δ Ε Δ Ο Χ Θ Α Ι Τ Ε Ι Β Ο Υ Λ Ε Ι Κ Α Ι Τ Η Ι
Δ Η Μ Η Ι Μ Η Ν Ο Φ Ι Λ Ο Ν Α Σ Κ Λ Η Ρ Ι Α Δ Ο Υ Κ Λ Ι Ο Ν Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Ο Ν Ε Ι Ν Α Ι Τ Η Σ Π Ο Λ Ε Η Σ
Λ Ρ Η Π Ι Λ Ν Α Υ Τ Ο Ν Κ Α Ι Ε Γ Γ Ο Ν Ο Υ Σ Κ Α Ι Ε Ι Ν Α Ι Α Υ Τ Ο Ι Σ Γ Η Σ Κ Α Ι Ο Ι Κ Ι Α Σ Ε Ν Κ Τ Η Σ Ι Ν Κ Α Ι Ι Σ Ο
Τ Ε Λ Ε Ι Α Ν Κ Α Ι Α Σ Υ Λ Ι Α Ν Κ Α Ι Α Σ Φ Α Λ Ε Ι Α Ν Κ Α Ι Κ Α Τ Α Γ Η Ν Κ Α Ι Κ Α Τ Α Θ Α Λ Α Τ Τ Α Ν Κ Α Ι Π Ο
Λ Ε Μ Ο Υ Κ Α Ι Ε Ι Ρ Η Ν Η Σ Κ Α Ι Τ Α Λ Λ Α Π Α Ν Τ Α Κ Α Θ Α Π Ε Ρ Τ Ο Ι Σ Α Λ Λ Ο Ι Σ Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Ο Ι Σ Κ Α Ι Ε Υ Ε Ρ
Γ Ε Τ Α Ι Σ Γ Ε Γ Ρ Α Π Τ Α Ι

1

Ἰερέως Μολοττοῦ, Πύθων Καλλιγείτονος εἶπεν· δεδόχθαι τει βουλεῖ καὶ τῶι δήμῳι Μηνόφιλον Ἀσαληπιᾶδου Κῶιον πρόξενον εἶναι τῆς πόλεως Ὠρωπίων. αὐτὸν καὶ ἐγγόνους, καὶ εἶναι αὐτοῖς γῆς καὶ οἰκίας ἐγκτησιν, καὶ ἰσοτέλειαν, καὶ ἀσυλίαν, καὶ ἀσφάλειαν, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, καὶ τᾶλλα πάντα, καθάπερ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις γέγραπται.

1^{ον} ψήφισμα. « Ἐπὶ ἰερέως Μολοττοῦ » φέρεται ἐν Ἐρην. *Ἀρχ.* 1886 σελ. 61, ἔπου καὶ Πύθων *Καλλιγείτονος* εἰπὼν τὸ ψήφισμα· πρβ. καὶ τὸ 3^{ον} καὶ 7^{ον}, καὶ Πύθωνος *συνολογῶς* Ἐρην.

Ἀρχ. 1889, σελ. 8, στ. 33—34. *Καλλιγείτων Ἀριστίνδρου* εἶπε τὰ ἐν *Ραγκαβῆ* *Ant. hellén.* N° 678 καὶ 679. *Ἀριστίνδρος Καλλιγείτονος* εἶπε τὸ 2 καὶ 4.

2

ΑΡΙΣΤΑΝΔΡΟΣ ΚΑΛΛΙΓΕΙΤΟΝΟΣ ΕΙΠΕΝ ΕΡΕΙΔΗ
 ΠΑΝΤΙΑΣ ΚΑΙ ΓΟΡΓΙΑΣ ΠΑΝΤΙΟΥ ΛΑΚΛΗΝΕΣ ΕΥΝΟΥΣ ΟΝΤΕΣ
 ΔΙΑ ΤΕΛΟΥΣΙΝ ΚΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟΙ ΤΗ ΠΟΛΕΙ ΛΡΛΠΙΛΗΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΗ
 ΚΑΙ ΔΙΑ ΠΡΑΣΙΤΟΙΣ ΔΕ ΟΜΕΝΟΙΣ ΤΗ ΜΠΟΛΙΤΗ ΧΡΕΙΑΣ ΠΑΡΕ
 ΧΟΝΤΑΙ ΔΕ ΔΟΧΘΑΙ ΤΗ ΔΗΜΛΙ ΠΡΟΞΕΝΟΥΣ ΕΙΝΑΙ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ
 ΛΡΛΠΙΛΗΝ ΚΑΙ ΑΥΤΟΥΣ ΚΑΙ ΕΓΓΟΝΟΥΣ ΚΑΙ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΟΙΣ ΓΗΣ ΚΑΙ
 ΟΙΚΙΑΣ ΕΝΚΤΗΣΙΝ ΚΑΙ ΙΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝ ΚΑΙ ΑΣΥΛΙΑΝ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΝ
 ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΗΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΣ
 ΚΑΙ ΤΑΛΛΑ ΠΑΝΤΑ ΚΑΘΑΠΕΡ ΤΟΙΣ ΑΛΛΟΙΣ ΠΡΟΞΕΝΟΙΣ ΚΑΙ
 ΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ

3

ΟΥΘΛΗ ΚΑΛΛΙΓΕΙΤΟΝΟΣ ΕΙΠΕΝ ΔΕ ΔΟΧΘΑΙ ΤΗ ΔΗΜΛΙ ΔΕΙΝΙΑ ΔΗΝ ΛΥΣΙΜΑΧΟΥ ΑΘΗΝΑΙΟΝ
 ΠΡΟΞΕΝΟΝ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΗ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΛΡΛΠΙΛΗΝ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝ ΚΑΙ ΕΓΓΟΝΟΥΣ
 ΑΙ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΗ ΓΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΣ ΕΝΚΤΗΣΙΝ ΚΑΙ ΙΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝ ΚΑΙ ΑΣΥΛΙΑΝ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΝ
 ΑΙ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΗΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝ ΚΑΙ ΤΑΛΛΑ ΠΑΝΤΑ ΚΑΘΑΠΕΡ
 ΤΟΙΣ ΑΛΛΟΙΣ ΠΡΟΞΕΝΟΙΣ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ

4

ΑΡΙΣΤΑΝΔΡΟΣ ΚΑΛΛΙΓΕΙΤΟΝΟΣ ΕΙΠΕΝ ΔΕ ΔΟΧΘΑΙ ΤΗ ΔΗΜΛΙ ΜΗΝΙΟΝΙ ΛΙΛΟΥ
 ΎΣΙΑΝΤΙΟΝ ΠΡΟΞΕΝΟΝ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΗ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΛΡΛΠΙΛΗΝ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝ
 ΑΙ ΕΓΓΟΝΟΥΣ ΚΑΙ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΟΙΣ ΓΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΣ ΕΝΚΤΗΣΙΝ ΚΑΙ ΙΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝ ΚΑΙ ΑΣΥΛΙΑΝ
 ΑΙΑΣΦΑΛΕΙΑΝ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΗΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝ
 ΑΙ ΤΑΛΛΑ ΠΑΝΤΑ ΚΑΘΑΠΕΡ ΤΟΙΣ ΑΛΛΟΙΣ ΠΡΟΞΕΝΟΙΣ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ

5

ΙΕΡΕΩΣ ΣΠΙΝΘΑΡΟΥ ΜΗΝΟΣ ΔΑΜΑΤΡΙΟΥ ΕΡΕΥΗΦΙ ΕΝ ΑΡΙΣΤΟΝΙΚΟΣ
 ΞΥΦΗΡΟΥ ΚΤΗΣΙΦΛΗΝ ΑΡΦΙΝΙΚΟΥ ΕΙΠΕΝ ΔΕ ΔΟΧΘΑΙ ΤΗ ΔΗΜΛΙ ΗΡΟΔΟΤΟΝ
 ΚΑΙ ΤΗ ΠΟΛΕΜΟΝ ΑΡΙΣΤΟΛΟΧΟ ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΠΡΟΞΕΝΟΥΣ ΕΙΝΑΙ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ
 ΛΡΛΠΙΛΗΝ ΑΥΤΟΥΣ ΚΑΙ ΕΓΓΟΝΟΥΣ ΚΑΙ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΟΙΣ ΓΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΣ ΕΝΚΤΗΣΙΝ
 ΚΑΙ ΙΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝ ΚΑΙ ΑΣΥΛΙΑΝ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΝ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΣ
 ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΗΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΗΝ ΚΑΙ ΤΑΛΛΑ ΠΑΝΤΑ ΚΑΘΑΠΕΡ ΤΟΙΣ ΑΛΛΟΙΣ
 ΠΡΟΞΕΝΟΙΣ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ

6

ΙΕΡΕΩΣ ΟΛΥΝΠΙΧΟΥ ΘΥΙΟΥ ΕΚΤΗ ΙΕΡΙΔΕΚΑ ΑΡΙΣΤΟΝΙΚΟΣ
 ΕΥΦΗΡΟΥ ΕΙΠΕΝ ΔΕ ΔΟΧΘΑΙ ΤΗ ΔΗΜΛΙ ΜΙΚΙΛΗΝ ΑΕΥΒΙΟΥ
 ΠΑΡΙΟΝ ΠΡΟΞΕΝΟΝ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΗ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ
 ΛΡΛΠΙΛΗΝ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝ ΚΑΙ ΕΓΓΟΝΟΥΣ ΚΑΙ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΗ ΓΗΣ ΚΑΙ
 ΟΙΚΙΑΣ ΕΝΚΤΗΣΙΝ ΚΑΙ ΙΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΝ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΟΥ
 ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΗΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝ ΚΑΙ ΤΑΛΛΑ
 ΠΑΝΤΑ ΚΑΘΑΠΕΡ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΑΛΛΟΙΣ ΠΡΟΞΕΝΟΙΣ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ

7

ΠΥΘΛΗΚΑΛΛΙΓΕΙΤΟΝΟΣΕΙΠΕΝΔΕΔΟΧΘΑΙΤΛΙΔΗΜΛΙΠΕΛΟΡΑΔΕΞΙΑΝΕΑΡΟΛΙΤΗΝ
 ΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΝΑΙΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΗΝΤΗΣΠΟΛΕΛΣΗΡΗΡΙΛΗΚΑΙΑΥΤΟΝΚΑΙΕΓΓΟΝΟΥΣ
 ΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΛΙΓΗΣΚΑΙΟΙΚΙΑΣΕΝΚΤΗΣΙΝΚΑΙΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΑΣΦΑΛΕΙΑΝ
 ΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣΚΑΙΚΑΤΑΓΗΝΚΑΙΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝΚΑΙΤΑΛΛΑΠΑΝΤΑΚΑΘΑΡ
 ΡΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ

8

ΠΛΟΥΤΑΡΧΙΔΗΣΦΙΛΙΣΤΙΔΟΥΕΙΠΕΝΔΕΔΟΧΘΑΙΤΛΙΔΗΜΛΙΜΕΛΑΝΘΥΡΟΝΠΑΡΑΜΥΘΙΟΥ
 ΧΑΛΚΙΔΕΑΡΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΝΑΙΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΗΝΤΗΣΠΟΛΕΛΣΗΡΗΡΙΛΗΚΑΙΑΥΤΟΝΚΑΙΕΓΓΟ
 ΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΛΙΓΗΣΚΑΙΟΙΚΙΑΣΕΝΚΤΗΣΙΝΚΑΙΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΑΣΦΑΛΕΙΑΝ
 ΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣΚΑΙΚΑΤΑΓΗΝΚΑΙΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝΚΑΙΤΑΛΛΑΠΑΝΤΑΚΑΘΑΡΕ
 ΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ

2

Ἄριστανδρος Καλλιγείτονος εἶπεν· ἐπειδὴ
 Παντίας καὶ Γοργίας Παντίου Λάκωνες εὐνοὺς ὄντες
 διατελοῦσιν καὶ χρήσιμοι τῇ πόλει Ὀρωπίων καὶ κοινῇ
 καὶ ἰδία[ι] πᾶσι τοῖς δεομένοις τῶν πολιτῶν χρείας παρέ-
 χονται, δεδόχθαι τῷ δήμῳ προξένους εἶναι τῆς πόλεως
 Ὀρωπίων, καὶ αὐτοὺς καὶ ἐγγόνους, καὶ εἶναι αὐτοῖς γῆς καὶ
 οἰκίας ἐγκτησιν, καὶ ἰσοτέλειαν, καὶ ἀσυλίαν, καὶ ἀσφάλειαν,
 καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης,
 καὶ τᾶλλα πάντα καθάπερ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ
 εὐεργέταις.

3

Πύθων Καλλιγείτονος εἶπεν· δεδόχθαι τῷ δήμῳ Δεινιάδην Λυσιμάχου Ἀθηναῖον
 πρόξενον εἶναι καὶ εὐεργέτην τῆς πόλεως Ὀρωπίων, καὶ αὐτὸν καὶ ἐγγόνους,
 καὶ εἶναι αὐτῷ γῆς καὶ οἰκίας ἐγκτησιν, καὶ ἰσοτέλειαν, καὶ ἀσυλίαν, καὶ ἀσφάλειαν,
 καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ τᾶλλα πάντα καθάπερ
 τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις.

4

Ἄριστανδρος Καλλιγείτονος εἶπεν· δεδόχθαι τῷ δήμῳ Μήνιον Ζωίλου
 Βυζάντιον πρόξενον εἶναι καὶ εὐεργέτην τῆς πόλεως Ὀρωπίων, καὶ αὐτὸν
 καὶ ἐγγόνους, καὶ εἶναι αὐτοῖς γῆς καὶ οἰκίας ἐγκτησιν, καὶ ἰσοτέλειαν, καὶ ἀσυλίαν,
 καὶ ἀσφάλειαν, καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν,
 καὶ τᾶλλα πάντα καθάπερ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις.

5

Ἰερέως Σπινθάρου, μηνὸς Δαματρίου, ἐπεψήφισεν Ἀριστόνικος
 Εὐ[φ]ήρου, Κτησιφῶν Ἀνφινίκου εἶπεν· δεδόχθαι τῷ δήμῳ Ἡρόδοτον

καὶ Ἰληπόλεμον Ἀριστολόχο[υ] Ἐρσειούς προξένους εἶναι τῆς πόλεως Ὠρωπίων, αὐτοὺς καὶ ἐγγόνου[ς], καὶ εἶναι αὐτοῖς γῆς καὶ οἰκίας ἔνκτησιν, καὶ ἰσοτέλειαν, καὶ ἀσυλίαν, κα[ὶ] ἀσφάλειαν, καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα καθάπερ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις.

6

Ἰερέως Ὀλυμπίου, Θυίου ἔκ[τε] ἐπὶ δέκα, Ἀριστόνικος Εὐφήρου εἶπεν· δεδόχθαι τῷ δήμῳ Μικίωνα Εὐβίου Πάριον πρόξενον εἶναι καὶ εὐεργέτην τῆς πόλεως Ὠρωπίων, καὶ αὐτὸν καὶ ἐγγόνους, καὶ εἶναι αὐτῷ γῆς καὶ οἰκίας ἔνκτησιν, καὶ ἰσοτέλειαν, καὶ ἀσφάλειαν, καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις.

7

Πύθων Καλλιγείτονος εἶπεν· δεδόχθαι τῷ δήμῳ Πέλοπα Δεξία Νεαπολίτην πρόξενον εἶναι καὶ εὐεργέτην τῆς πόλεως Ὠρωπίων, καὶ αὐτὸν καὶ ἐγγόνους, καὶ εἶναι αὐτῷ γῆς καὶ οἰκίας ἔνκτησιν, καὶ ἰσοτέλειαν, καὶ ἀσυλίαν, καὶ ἀσφάλειαν, καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα καθάπερ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις.

8

Πλουταρχίδης Φιλιστίδου εἶπεν· δεδόχθαι τῷ δήμῳ Μελάνθυρον Παραμυθίου Χαλκιδεα πρόξενον εἶναι καὶ εὐεργέτην τῆς πόλεως Ὠρωπίων, καὶ αὐτὸν καὶ ἐγγόνους, καὶ εἶναι αὐτῷ γῆς καὶ οἰκίας ἔνκτησιν, καὶ ἰσοτέλειαν, καὶ ἀσυλίαν, καὶ ἀσφάλειαν, καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα καθάπερ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις.

2^{ον} ψήφισμα. Στίχ. 3. Ἐν λέξει κοινῇ δὲν φαίνεται ἡ προσγεγραμμένη.

3^{ον} ψήφισμα. Τὸν μῆνα Δαμάτριον εἶδομεν καὶ Ἐφημ. Ἀρχ. 1889 σελ. 24. Ὁ ἐνταῦθα ἐπιηφιζὼν Ἀριστόνικος Εὐφήρου εἶπε τὸ ἐξῆς (6^{ον}) ψήφισμα. Ἀριστοτόνικον ἀναγράφεται κοῖαθος ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1889 σελ. 8. Εἰρήσθω καὶ [Ἀριστόνικος Μενάνδρου Ὠρωπίος (Ἐφημ. Ἀρχ. 1884 λ. 127). Ἀμφικτείον εὔρηται ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 389 σελ. 7. Πρβ. Ἀμφικτικός Πηθίωνος (ἀριθ. 3).

6^{ον} ψήφισμα. Τὸ ἰερέως Ὀλυμπίου ἐμνημόυσα ἐν ΕΑ 1889 σελ. 27.

7^{ον} ψήφισμα. Ὁ ἐνταῦθα πρόξενος εὔρηται καὶ Τανάγρας ψήφισματι (Robert ἐν Hermes 1876,

σελ. 98 ἐξ. Larfeld *Sylloge* 490¹) « πρόξενον εἶμεν καὶ εὐεργέταν τῆς πόλεως Ταναγραίων Πέλοπα Δεξία Νεαπολίταν ». Ἐπὶ τοῦ λίθου ἐκεῖ ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα ψήφισματα περὶ τοῦ παρὰ Πτολεμαίου Φιλοπάτορι Σωσιβίου κτλ.

8^{ον} ψήφισμα. Περὶ Φιλιστίδου πρβ. Ἐφ. Ἀρχ. 1889 σελ. 11. Κλέων Φιλιστίδα Ὠρωπίος ἀναγράφεται πρόξενος ἐν δελφικῇ ἐπιγραφῇ ἐπὶ « ἀρχοντος Πεισίλα », οὗ γνωστὸν τὸ τῆς ἀρχῆς ἔτος (187. Wescher et Foucart *Inscr. recueillies à Delphes* N° 18, p. 25, l. 155 ἐξ. Πρβ. Dürrbach ἔθ. ἀνωτ. σ. 61). Προστεθῆτω καὶ [χ]υθ[ρί]ς Κλέωνος Ἐφ. Ἀρχ. 1889 σελ. 10.

¹ Παρὰ Larfeld εἶνε οὐχὶ ὀρθῶς, φαίνεται, τετυπωμένον Πέλοπα Δεξίωνα Νεαπολίταν.

55

(Πρβ. ἀριθ. 22 και 56)

Τὸ ἐξῆς ψήφισμα εὔρηται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τοῦ βῆθρου Ἰσαυρικῶν (Ἐφ. Ἀρχ. 1886, σ. 66, ἀρ. 22), ἐφ' οὗ ἔστησα ὡς ἐπίκρανον αὐτῷ ἀνήκον τὸ κατωτέρω μέγα μάρμαρον ἀριθ. 56.

Ὑψος γραμμᾶτων 0.006· τὸ κ σχεδὸν κ.

Στίχ. 5. Τὸ ζ τοῦ Ζωίλου δὲν διακρίνεται σαφῶς· ἡ μέση γραμμὴ φαίνεται ὡσεὶ ἔχουσα τι τοῦ σ, οἷόν πως εἶναι καὶ ἐν λέξει Μόσχον τὸ σ ἀποτελούμενον ἐκ καμπύλων μᾶλλον ἢ εὐθειῶν γραμμῶν.

Στίχ. 8. Μεταξὺ τοῦ ἔγκτη καὶ σιν ὑπάρχει τ περιττόν.

Στίχ. 9. Ἄπας σχεδὸν ὁ στίχος εἶνε κεχαραγμένος ἐπὶ ἄλλων λέξεων ἐκ παραδρομῆς τοῦ χαρακτοῦ.

ΜΕΛΑΝΤΑΣ ΑΜΕΙΝΟΤΕΛΟΥ ΕΙΠΕΝ ΕΠΕΙΔΗ ΜΟΣ-
 ΧΟΣ ΕΥΝΟΥΣ ὦν ΔΙΑΤΕΛΕΙ ΤΕΙ ΤΕ ΠΟΛΕΙ Ὠρωπίων
 ΚΑΙ ΙΔΙΑΙ ΠΑΡΕΧΕΤΑΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΟΙΣ ΔΕΟΜΕΝΟΙΣ
 Τ ἌΝ Π Ο Λ Ι Τ Ἄ Ν ΕΝ ΠΑΝΤΙΚΑΙΡ Ῥ Ι Δ Ε Δ Ο Χ Θ Α Ι Τ Ε Ι Β Ο Υ
 5 Λ Ε Ι Κ Α Ι Τ Ῥ Ι Δ Η Μ Ῥ Ι Μ Ο Σ Χ Ο Ν Ἰ Ῥ Ι Λ Ο Υ Α Θ Η Ν Α Ι Ο Ν
 Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Ο Ν Ε Ι Ν Α Ι Κ Α Ι Ε Υ Ε Ρ Γ Ε Τ Η Ν Τ Η Σ Π Ο Λ Ε ῆ Σ
 Ῥ Ῥ Π Ι Ῥ Ν Α Υ Τ Ο Ν Κ Α Ι Ε Γ Γ Ο Ν Ο Υ Σ Κ Α Ι Ε Ι Ν Α Ι Α Υ
 Τ Ῥ Ι Γ Η Σ Κ Α Ι Ο Ι Κ Ι Α Σ Ε Γ Κ Τ Η Τ Σ Ι Ν Κ Α Ι Ι Σ Ο Τ Ε Λ Ε Ι Α Ν
 Κ Α Ι Α Σ Υ Λ Ι Α Ν Κ Α Ι Α Σ Φ Α Λ Ε Ι Α Ν Κ Α Ι Π Ο Λ Ε Μ Ο Υ Κ Α Ι Ε Ι
 10 Ρ Η Ν Η Σ Κ Α Ι Κ Α Τ Α Γ Η Ν Κ Α Ι Κ Α Τ Α Θ Α Λ Α Τ Τ Α Ν Κ Α Ι Τ Α Λ Λ Α
 Π Α Ν Τ Α Κ Α Θ Α Π Ε Ρ Κ Α Ι Τ Ο Ι Σ Α Λ Λ Ο Ι Σ Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Ο Ι Σ Κ Α Ι Ε Υ Ε Ρ
 Γ Ε Τ Α Ι Σ Τ Η Σ Π Ο Λ Ε ῆ Σ

Μελάντας Ἀμεινοτέλου εἶπεν· ἐπειδὴ Μόσ-
 χος εὔνους ὦν διατελεῖ τεῖ τε πόλει Ὠρωπίων,
 καὶ ἰδίαι παρέχεται χρείας τοῖς δεομένοις
 τῶν πολιτῶν ἐν παντὶ καιρῶι, δεδόχθαι τεῖ βου-
 5 λει καὶ τῶι δήμῳ Μόσχον Ζωίλου Ἀθηναῖον
 πρόξενον εἶναι καὶ εὐεργέτην τῆς πόλεως
 Ὠρωπίων, αὐτὸν καὶ ἐγγόνους, καὶ εἶναι αὐ-
 τῶι γῆς καὶ οἰκίας ἐγκτη(τ)σιν, καὶ ἰσοτέλειαν,
 καὶ ἀσπλίαν, καὶ ἀσπράλειαν, καὶ πολέμιον καὶ εἰ-
 10 ρήνης, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ τᾶλλα
 πάντα καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐερ-
 γέταις τῆς πόλεως.

Τὸ καὶ ἀσπλίαν καὶ ἰδίαι τὸ σπλίαν φαίνεται ἐπιγε-
 γλυμμένον. Μετὰ τὸ ἀσπλίαν τὸ ι τοῦ καὶ δὲν εἶνε
 πάνυ εὐκρινές, ἴσως δὲ εἶχε γραφῆ πρὶν κατὰ (θά-
 λατταν;) καὶ διωρθώθη τὸ τ (τοῦ κατὰ) εἰς ι. Τὸ σ
 τοῦ ἀσπράλειαν δὲν διακρίνεται μετὰ βεβαιότητος
 ἂν εἶνε ἐπιγεγλυμμένον. Τὰ δὲ λοιπὰ τοῦ στίχου
 φαίνονται πάντα σχεδὸν ἐπὶ ἄλλων γεγλυμμένα
 καὶ δὴ μετὰ τὸ πολέμιον καὶ ἴσως γράψας πολέ-
 μιον καὶ εἰ διώρθωσε τὸ πο (τοῦ δευτέρου πολέ-
 μιον) εἰς ει καὶ ἐξήλειψε τὰ λοιπὰ, ὧν ὅμως ὑπο-
 λείπονται ἐν τέλει ἔγνη (τοῦ ἐσβεσμένου υ καὶ
 εἰ;)

Στίχ. 10. Καὶ ἐνταῦθα φαίνεται τὸ θάλ ἴσως
 δὲ καὶ τὸ μετ' αὐτὸ α ὡς ἐπιγεγλυμμένον· ὑπὸ τὸ
 νῦν ἄλ μεταξὺ διακρίνεται τὸ πρὶν ἐσφαλμένως χα-
 ραχθὲν α, τὸ δὲ θ φαίνεται συνεσφιγμένον καὶ μι-
 κρόν. Ἴσως εἶχε γραφῆ κατὰ τα.

56

(Πρβ. ἀριθ. 55).

Λευκὸν μέγιστον μάρμαρον, ἔπερ, ὡς ἐν ΕΛ.
 1886 σελ. 69 ἐσημείωσα, φαίνεται ὅτι ἀνήκει ὡς
 ἐπίκρανον τῷ καὶ ἀνωτέρω (ἀριθ. 55) μνημονευ-
 θέντι βῆθρῳ Ἰσαυρικῶν, ἐφ' οὗ καὶ μετακινήσας
 ἔθηκα αὐτό. Στερούμενον κόσμου τινὸς φέρει μόνον
 διὰ τὸ ἀγαλμα ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας (κατὰ τὴν
 προσθίαν δεξιὰν καὶ τὴν ὀπίσθιον ἀριστερὰν γωνίαν)
 δύο κοιλότητας στρογγύλας, πρὸς δὲ καὶ ἐλάσσονα
 τετράγωνον αὐτόθι ἐν δεξιᾷ, ἐπὶ δὲ τῆς προσθίας
 (ὑψ. 0.29) ἐπιφανείας τὰ ἐξῆς τρία ψήφισματα.

1

ΤΩΝ ΟΪΕΡΕ ΣΔΕΤΟΥΑΜΦΙΑΡΑΟΥΘΕΟΔΩΡΟΥ
 ΎΕΙΡΕΝΕΠΕΙΔΗΓΓΑΡΧΟΣΕΥΝΟΥΣΛΝΔΙΑΤΕΛΕΙΤ ΙΠΟΛΕΙΣΡΛΓΙΣΝΚΑΙΤΝΠΛΥΝΤΟΙ
 ΝΓΓΑΝ ΑΙΡ ΟΣΥΙΙ ΦΕΡΟΝΓΡΑΤΤΕΙΔΕΔΟΧΘΑΙΤΗΒΟΥΛΗΚΑΙΤΛΙΔΗΜΛΙΠΓΓΑΡΧΟΝΙΠΓΓΑΡ
 ΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΝΑΙΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΗΝΤΗΣΠΟΛΕΣΡΛΓΙΣΝΚΑΙΑΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΟΙΣΓΗΣ
 ΟΙΚΙΣΕ ΚΤΗΣΙΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΑΣΦΑΛΕΙΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣΚΑΙΚΑΤΑΓΗΝΚΑΙ ΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝ
 ΙΝΤΑ ΠΑΝΤΑΥΓΑΡΧΕΙΝΑΥΤΟΙΣΚΑΘΑΓΕΡΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣΓΕΓΡΑΦΑΙ

2

ΓΑΤΡΟΣΑΡΧΙΛΟΧΟΥΕΙΡΕΝΕΠΕΙΔΗΓΥΡΡΟΣΕΥΝΟΥΣΛΝΔΙΑΤΕΛΕΙΤΗΠΟΛΕΙΣΡΛΓΙΣΝΚΑΙΤΝΠΛΥΝΤΟΙΣΧΡΕΙ
 ΑΝΕΧΟΥ ΜΓΑΝΤΙΚΑΙΡΛΙΤΟΣΥΜΦΕΡ ΝΓΡΑΤΤΕΙΔΕΔΟΧΘΑΙΤΗΒΟΥΛΗΚΑΙΤΛΙΔΗΜΛΙΠΥΡΡΟΝΑΜΥΝΤΟΥΑΘΗΝΑΙΟΝ
 ΡΟΝ ΝΑΙΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΗΝΤΗΣΠΟΛΕΣΡΛΓΙΣΝΚΑΙΑΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΟΙΣΓΗΣΚΑΙΟΙΚΙΑΣ
 Η ΙΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΑΣΦΑΛΕΙΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣΚΑΙΚΑΤΑΓΗΝΚΑΙΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝΚΑΙΤΑΑΛΛΑ
 ΑΝΤΑ ΠΡΧΕΙΝΑΥΤΟΙΣΚΑΘΑΓΕΡΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣΓΕΓΡΑΓΤΑΙ

3

ΑΡΧΟΝΤΟΣΕΝΤΛΙΚΟΙΝΛΙΒΟΙΛΤΛΚΑΦΙΣΙΟΥΙΕΡΕΣΔΕΤΟΥΑΜΦΙΑΡΑΟΥΚΛΕΟΜΑΧΟΥ
 ΑΡΙΣΤΑΝ ΜΟΣΠΑΡΑΜΟΝΟΥΕΙΡΕΝΕΠΕΙΔΗΗΡΑΙΟΣΕΥΝΟΥΣΛΝΔΙΑΤΕΛΕΙΤΗΠΟΛΕΙΣΡΛΓΙΣΝΚΑΙΤΝΠΟΛΙΤΑΝΤΟΙΣ
 ΑΕ ΧΡΕΙΑΝΕΧΟΥΣΙΝΕΝΓΑΝΤΙΚΑΙΡΛΙΤΟΣΥΜΦΕΡΟΝΓΡΑΤΤΕΙΔΕΔΟΧΘΑΙΤΗΒΟΥΛΕΙΚΑΙ
 ΤΛΙΔΗΜΛΙΗΡΑΙΟΝΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΑΘΗΝΑΙΟΝΠΡΟΞΕΝΟΝΕΙΝΑΙΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΗΝΤΗΣΠΟΛΕ
 ΣΡΛΓΙΣΝΚΑΙΑΥΤΟΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΟΙΣΓΗΣΚΑΙΟΙΚΙΑΣΕΝΚΤΗΣΙΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙ
 ΤΗΝΛΟΙΓΗΝΑΣΦΑΛΕΙΑΝΓΑΣΑΝ ΟΛΕΜΟΥΝΤΟΣΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣΚΑΙΤΑΑΛΛΑΓΑΝΤΑΚΑΘΑΓΕΡΚΑΙΤΟΙΣΑΛ
 ΛΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΛΙΑΙΣΓΕΓΡΑΓΤΑΙ

1

Ἄρχοντας ἐγ: κοινῶι Βοιωτῶν [Φίλωνος], ἱερέ[ω]ς δὲ τοῦ Ἀμφιαρέου Θεοδώρου,
Ἀντίπατρος Ἀρχιλόγου:] εἶπεν· ἐπειδὴ Ἰππαρχος εὐνοὺς ὦν διατελεῖ τ[ῆ] πόλει Ὀρωπίων καὶ τῶν πολιτῶν τοῖς
χρεῖαν ἔχουσι[ν] ἐ[μ:] παν[τ]: [κ]αιρ[ῶι τ]ὸ συμφέρον πράττει, δεδόχθαι τῆι βουλῆι καὶ τῶι δήμῳ Ἰππαρχον Ἰππάρ[χου
ἔθνικόν] προξένον εἶναι καὶ εὐεργέτην τῆς πόλεως Ὀρωπίων, καὶ αὐτὸν καὶ ἐγγόνους, καὶ εἶναι αὐτοῖς γῆς
καὶ οἰκί[α]ς ἔ[γ:]κτησιν, καὶ ἀσυλίαν, καὶ ἀσφάλειαν, καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, καὶ κατὰ γῆν καὶ [κα]τὰ θάλατταν,
καὶ τὰ ἄλλ[α] πάντα ὑπάρχειν αὐτοῖς, καθάπερ τοῖς ἄλλοις προξένοις κ[α]ὶ εὐεργέταις γέγρα[πτ]αι.

2

Ἀντίπατρ[ος] Ἀρχιλόγου εἶπεν· ἐπειδὴ Πύρρος εὐνοὺς ὦν διατελεῖ τῆι πόλει Ὀρωπίων καὶ τῶν πολιτῶν τοῖς χρεῖ-
αν ἔχου[σιν] ἐ[μ:] παντὶ καιρῶι τὸ συμφέρον πράττει, δεδόχθαι τῆι βουλῆι καὶ τῶι δήμῳ Πύρρον Ἀμύντου Ἀθηναῖον
π[ρ]όξ[ε]ν[ον] εἶναι καὶ εὐεργέτην τῆς πόλεως Ὀρωπίων, καὶ αὐτὸν καὶ ἐγγόνους, καὶ εἶναι αὐτοῖς γῆς καὶ οἰκίας
ἐγ: κτ[η]σ[ιν], καὶ ἀσυλίαν, καὶ ἀσφάλειαν, καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ τὰ ἄλλα
πάντα [ὑ]π[α]ρχεῖν αὐτοῖς, καθάπερ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις γέγραπται.

3

Ἄρχοντας ἐν τῶι κοινῶι Βοιωτῶν Καφισίου, ἱερέως δὲ τοῦ Ἀμφιαρέου Κλεομάχου,
Ἀριστῶνυμ[ος] Παραμόνου εἶπεν· ἐπειδὴ Ἡραῖος εὐνοὺς ὦν διατελεῖ τῆι πόλει Ὀρωπίων καὶ τῶν πολιτῶν τοῖς
ἀε[ὶ] χρεῖαν ἔχουσιν ἐν παντὶ καιρῶι τὸ συμφέρον πράττει, δεδόχθαι τῆι βουλῆι καὶ
τῶι δήμῳ Ἡραῖον Μητροφάνου Ἀθηναῖον προξένον εἶναι καὶ εὐεργέτην τῆς πόλε-
ως Ὀρωπίων, καὶ αὐτὸν καὶ ἐγγόνους, καὶ εἶναι αὐτοῖς γῆς καὶ οἰκίας ἔνκτησιν, καὶ ἀσυλίαν, καὶ
τὴν λοιπὴν ἀσφάλειαν πᾶσαν, [καὶ π]ολέμου ὄντος καὶ εἰρήνης, καὶ τᾶλλα πάντα, καθάπερ καὶ τοῖς ἄλ-
λο[ις] προξένοις καὶ εὐεργέ[τ]αις γέγραπται.

Τὰ γράμματα τῶν δύο πρώτων ψηφισμάτων (ὑψ. 0.008) εἰσὶ λίαν ἐφθαρμένα· τοῦ τρίτου δὲ ἀραιό-
τερα, ὀλίγον μειζῶ καὶ διάφορα τὸ σχῆμα.

1^{ον} καὶ 2^{ον} ψήφισμα. Ἄρχοντα Φίλωνα καὶ ἱερέα Θεόδωρον εἶδομεν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βάρου Ἰσταν-
μικῶν ἐν Ἐφῆμ. Ἀρχ. 1886 σελ. 68, ὅπου καὶ ἐπιψήφισεν Ἀντίπατρος Ἀρχιλόγου. Κατὰ τὸ
αὐτὸ ψήφισμα προέκριναν ἐνταῦθα ἐν ταῖς συμπλη-
ρώσεσι τὰς γραφὰς ἐγ: κοινῶι, ἐμ παντὶ, συμφέρον,
ἐγκτησιν.

Πρὸς καὶ Ἀλεξίδημος Θεοδώρου υἱὸς ἐν Ἐφ.
Ἀρχ. 1884 σελ. 101.

Εἰρήσθω καὶ ἡ μικρὰ εἰκασία, ὅτι ἂν ὁ ἐν τῷ
1^{ον} ψηφίσματι προξένος ἔχη ἀναφορὰν τινα πρὸς
τὸν πατέρα τοῦ ἐν ΕΛ. 1886 σ. 67 (22,1), ἴσως
συμπληρωτέον καὶ ἐνταῦθα Ἀθηναῖον.

3^{ον} ψήφισμα. Τὸ α ἔχει καμπύλην τὴν μεταξὺ
τῶν σκελῶν γραμμῆν.

Τοῦ ἐνταῦθα Καφισίου ἐπιησάμην μνεῖαν ἐν
Ἐφ. Ἀρχ. 1889 σελ. 12¹, τοῦ δὲ Κλεομάχου

¹ Προστέθηται καὶ Καφισίου ἄρχοντος ἐν Ὁλλυηστοῖς Larfeld

αὐτόθι σελ. 35 (πρὸς ἀνωτ. ἀρ. 52). Ἀριστῶνυ-
μος καὶ Παράμονος ἀναφέρονται ἐν Ἐφῆμ. Ἀρχ.
1889 σελ. 7-8. Παράμονος Βοήθου ἀνωτ. ἀρ. 48.

Ἐν τῶι κοινῶι ἀντὶ τοῦ συνήθους ἐν κοινῶι.
Καὶ τὴν λοιπὴν ἀσφάλειαν πᾶσαν ἀντὶ τοῦ
συνήθους καὶ ἀσφάλειαν.

Ἐν τέλει εἰρήσθω ὅτι τὸ εἰρημένον ἐπύκρνον σα-
λευθὲν πάλαι εἶχε κλίνην ἐπὶ τῶν δύο σφισμένων
μαρμάρων τοῦ ἐν δεξιᾷ κειμένου ἑλλιποῦς¹ βάρου,
ὅπερ ἐμνημόνευσα ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1886 σελ. 74·
σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ οὐρά (τὸ ὄπισθεν μάρμαρον)
τοῦ ἑλλιποῦς τούτου βάρου εὐρέθη ἀντιστρέφως
ἰσταμένη, ἤρουν ἔχουσα τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν κάτω,
ἐπ' αὐτῆς δὲ οὕτως ἤδη κειμένης, εὐρέθη κεκλιμέ-
νον τὸ ἀνωτέρω ἐνεπίγραφον ἐπύκρνον. Τὴν οὐρὰν
παύτην ἐπανέστρεψα ὀρθῶς.

Sylloge app. 3. Περὶ τῆς ταυτότητος τῶν τύπων ἄρχων ἐν Ὁλλυη-
στοῖ καὶ ἄρχων Βοιωτοῦ ὅρα Bull. de corr. hellén. 4 p. 83 ἐξ.

¹ Οὕτω καλῶς αὐτό, διότι ἑλλείπουσιν ἡ ὄψις καὶ ἡ δεξιὰ πτέρυξ.

57

ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΕΓΚΟΙΝΛΙΒΟΙΛΤΛΝΑΓΑΘΟΚΛΕΟΥΣΙΕΡΕΛΣΤΟΥΑΜΦΙΑΡΑΟΥΘΕΟΚΥΔΟΥ
 ΜΗΝΟΣΟΜΟΛΛΙΟΥΠΡΟΞΕΝΙΑΚΙΤΤΟΣΑΡΙΣΤΛΝΟΣΕΙΠΕΝΕΠΕΙΔΗΔΙΟΝΥΣΙΟΣΑΡΙΣΤΛΝΟΣΚΑΙ
 ΗΛΙΟΔΩΡΟΣΜΟΥΣΑΙΟΥΕΥΝΟΥΣΕΙΣΙΝΚΑΙΕΙΣΑΓΑΓΟΝΤΕΣΣΙΤΟΝΑΞΙΛΣΑΝΤΛΝΤΛΝΓΟΛΕΜΑΡΧΛΝ
 ΑΓΟΔΟΣΘΑΙΤΗΓΟΛΕΙΚΑΘΥΠΗΚΟΥΣΑΝΤΗΣΚΑΛΛΣΕΧΟΥΣΗΣΤΙΜΗΣΟΓΛΣΟΥΝΚΑΙΗΓΟΛΙΣΦΑΙΝΗΤΑΙ
 5 ΑΞΙΑΣΧΑΡΙΤΑΣΑΡΟΔΙΔΟΥΣΑΤΟΙΣΤΟΙΟΥΤΟΙΣΔΕΔΟΧΘΑΙΤΗΒΟΥΛΗΚΑΙΤΛΙΔΗΜΛΔΙΟΝΥΣΙΟΝΑΡΙΣΤΛΝΟΣ
 ΤΥΡΙΟΝΚΑΙΗΛΙΟΔΩΡΟΝΜΟΥΣΑΙΟΥΣΙΔΛΝΙΟΝΠΡΟΞΕΝΟΥΣΕΙΝΑΙΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΣΤΗΣΠΟΛΕΣΛΡΛΠΙΛΝ
 ΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΟΙΣΓΗΣΚΑΙΟΙΚΙΑΣΕΓΚΤΗΣΙΝΚΑΙΙΣΟΤΕΛΕΙΑΝΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝΚΑΙΑΣΦΑΛΛΕΙΑΝΚΑΙΚΑΤΑ
 ΓΗΝΚΑΙΚΑΤΑΘΑΛΑΤΤΑΝΚΑΙΠΟΛΕΜΟΥΝΤΟΣΚΑΙΕΙΡΗΝΗΣΚΑΙΤΑΑΛΛΑΠΑΝΤΑΥΠΑΡΧΙΝΑΥΤΟΙΣ
 ΚΑΘΑΠΕΡΚΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣΓΕΓΡΑΨΤΑΙ

- Ἄρχοντος ἐγ κοινῶι Βοιωτῶν Ἀγαθοκλέους, ἱερέως τοῦ Ἀμφιαρέου Θεοκύδου,
 μηνός Ὀμολοίου· προξενία. Κίττος Ἀρίστωνος εἶπεν· ἐπειδὴ Διονύσιος Ἀρίστωνος καὶ
 Ἡλιόδωρος Μουσίου εὐνοοὺς εἰσὶν καὶ εἰσαγγρόντες σίτον ἀξιώσαντων τῶν πολυεμέρων
 ἀποδόσθαι τῆι πόλει καθυπέκουσαν τῆς καλῶς ἐρούσης τιμῆς, ὅπως οὖν καὶ ἡ πόλις ραίνηται
 5 ἀξίας χέριτας ἀποδιδῶσα τοῖς τοιούτοις, δεδότηθαι τῆι βουλῆι καὶ τῶι δήμῳ· Διονύσιον Ἀρίστωνος
 Τύριον καὶ Ἡλιόδωρον Μουσίου Σιδώνιον προξένους εἶναι καὶ εὐεργέτας τῆς πόλεως Ὠρωπίων,
 καὶ εἶναι αὐτοῖς γῆς καὶ οἰκίας ἔγκτησιν, καὶ ἰσοτέλειαν, καὶ ἀσυλίαν, καὶ ἀσφάλειαν, καὶ κατὰ
 γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ πολέμου ὄντος καὶ εἰρήνης, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὑπέργιν αὐτοῖς,
 καθότι περ καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις γέγραπται.

Ἐπίκρανον βάρου, λευκοῦ μαρμάρου, ἄνευ κόσμων. Κάτω φέρει δύο ἐπιμήκεις τόρμους, ἄνω δὲ δύο τύπους ποδῶν ἀγάλματος. Ὑψ. 0.23, πλάτ. 0.84, πάχ. 0.75. Εὐρέθη ὀπισθεν τοῦ βάρου Βασιλεὺς Ἀνσίμαχος (ἄνωτ. ἀριθ. 52) ἐν ἀποστάσει περ. 4 μέτρων.

Τὸ σ ἔχει πολλαχῶς καμπύλα τὰ σκέλη, τοῦ δὲ π μόνον ἐτέρωθεν ἐξέχει ἢ στέγουσα κεραία. Ὑψ. γρμ. 0.008.

Στίχ. 1. Πρὸς Ἀγαθοκλῆς ἐν C. I. G. 1370. Θεοκύδου ἐπιμελητοῦ καὶ Θεοκύδου Ἐρ. Ἀρχ. 1889 σελ. 7-10.

Στίχ. 2. Ὡς πρὸς τὸν εἰπόντα πρὸς καὶ Ἀρίστων Νικοστράτου Ἐρ. Ἀρχ. 1889 σελ. 25.

Στίχ. 2. Σπάνιον ἐνταῦθα παράδειγμα τοῦ προξενία ὡς τίτλου τοῦ ψηφίσματος. Ἀλλαχοῦ πρὸς Ἐρημ. Ἀρχ. 1883 σ.157, Larfeld *Sylogge* 185 (200-150. π. Χρ.), 501, ἐτι 505 καὶ 506, Bull. de corr. hell. 14, 8, Swoboda *Griech. Volksbeschlüsse* σελ. 263.

Περὶ σιτωνίας ἀνάλογα ψηφίσματα πρὸς Bull. de corr. hell. 10, 104. 133. Wood *Discov. at Ephesus*, app. Inser. from the temple of Diana N° 1. Mittheil. d. athen. Inst. 8, 211 κλπ.

58

Α Μ Φ Ι Ν Ι Κ Ο Σ Π Υ Θ Ι Λ Ν Ο Σ Ε Ι Π Ε Ν Ε Π Ρ Ε Ι Δ Η Ι Π Τ
 Ε Υ Ν Ο Υ Σ Ε Σ Τ Ι Ν Τ Η Ι Π Ο Λ Ε Ι Κ Α Ι Λ Ε Γ Λ Ν Κ Α Ι Π Ρ Α Τ Τ Λ
 Φ Ε Ρ Ο Ν Τ Α Κ Α Ι Κ Α Τ Α Τ Η Ν Τ Ε Χ Ν Η Ν Ε Μ Π Α Ν Τ Ι Κ Α Ι Ρ Λ Ι Δ Ι
 Δ Ε Δ Ο Χ Θ Α Ι Τ Ε Ι Β Ο Υ Λ Ε Ι Κ Α Ι Τ Λ Ι Δ Η Μ Λ Ι Ι Π Π Α Ρ Χ Ο Ν Μ Ε Μ Ν Ο Ν Ο Σ
 5 Κ Ο Ρ Ι Ν Θ Ι Ο Ν Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Ο Ν Ε Ι Ν Α Ι Κ Α Ι Ε Υ Ε Ρ Γ Ε Τ Η Ν Τ Η Σ Π Ο Λ Ε Λ Σ Λ
 Ρ Λ Π Ι Λ Ν Α Υ Τ Ο Ν Κ Α Ι Ε Κ Γ Ο Ν Ο Υ Σ Κ Α Ι Ε Ι Ν Α Ι Α Υ Τ Λ Ι Τ Ε Κ Α Ι Τ Ο Ι Σ
 Ε Κ Γ Ο Ν Ο Ι Σ Γ Η Σ Κ Α Ι Ο Ι Κ Ι Α Σ Ε Γ Κ Τ Η Σ Ι Ν Κ Α Ι Ι Σ Ο Τ Ε Λ Ε Ι Α Ν Κ Α Ι Λ Σ
 Φ Α Λ Ε Ι Α Ν Κ Α Ι Α Σ Υ Λ Ι Α Ν Κ Α Ι Π Ο Λ Ε Μ Ο Υ Ο Ν Τ Ο Σ Κ Α Ι Ε Ι Ρ Η Ν Η Σ Κ Α Ι
 Κ Α Τ Α Γ Η Ν Κ Α Ι Κ Α Τ Α Θ Α Λ Α Τ Τ Α Ν Κ Α Ι Τ Α Λ Λ Α Π Α Ν Τ Α Υ Π Α Ρ Χ Ε Ι Ν
 10 Α Υ Τ Ο Ι Σ Κ Α Θ Α Π Ε Ρ Κ Α Ι Τ Ο Ι Σ Α Λ Λ Ο Ι Σ Π Ρ Ο Ξ Ε Ν Ο Ι Σ Κ Α Ι Ε Υ Ε Ρ Γ Ε Τ Α Ι Σ
 Τ Η Σ Π Ο Λ Ε Λ Σ Γ Ε Γ Ρ Α Π Τ Α Ι

Ἀμφρινικός Πυθίωνος εἶπεν· ἐπειδὴ Ἰπ[παρχος . . . . .

εὔνοος ἐστὶν τῆι πόλει καὶ λέγων καὶ πράττ[ων τὰ συμ-
 φέροντα καὶ κατὰ τὴν τέχνην ἐμ παντὶ καιρῶι δι[ατελεῖ,
 δεδόχθαι τῆι βουλεῖ καὶ τῶι δήμῳ Ἰππαρχον Μέρ[ν]ονος

5 Κορίνθιον πρόξενον εἶναι καὶ εὐεργέτην τῆς πόλεως Ὀ-
 ρωπίων, αὐτὸν καὶ ἐγγόνους, καὶ εἶναι αὐτῶι τε καὶ τοῖς
 ἐγγόνοις γῆς καὶ οἰκίας ἐγκτησῶν, καὶ ἰσοτέλειαν, καὶ ἀσ-
 ράλειαν, καὶ ἀσουλίαν, καὶ πολέμου ὄντος καὶ εἰρήνης, καὶ
 κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ τᾶλλα πάντα ὑπάρχειν
 10 αὐτοῖς, καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις
 τῆς πόλεως γέγραπται.

Ἐπίκρανον βάρου, λευκοῦ μαρμάρου. Εἶνε δὲ ἐνὸς λίθου, καίτοι φαίνεται συγκαίμενον ἐκ δύο ἐπαλλήλων, ὧν ὁ ἄνω πλατύτερος ἐξέχων τοῦ κάτω κατὰ 0.075 περίξ, πλῆν ἐν δεξιᾷ, ὅπου ὄλος ὁ λίθος συνεδεῖτο μεθ' ἐτέρου. Ἡ ἐπιγραφή γέγραπται ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἡμίσεος μιᾶς τῶν στενῶν ἐπιφανειῶν τοῦ ἄνω μέρους (ὑψ. 0.21) τοῦ λίθου. Ὅλον ὕψος 0.28,

πλάτ. (ἄνω) 1.08, πάχ. (ἄνω) 0.73. Ὑψ. γρμ. 0.009. Εὐρέθη ὀπισθεν τοῦ ἀνωτέρω (ἐν ἀρ. 56) μνημονευθέντος ἐλλιποῦς βάρου.

Τὰ γράμματα (ἰδίᾳ τὸ ω) εἶνε πλατύτερα κατὰ τᾶκρα. Τὸ α ἐνθα μὲν ἔχει εὐθεῖαν, ἐνθα δὲ καμπύλην τὴν μεταξὺ τῶν σχεδῶν γραμμῆν.

Στ. 1. Ἀμφρινικός Πυθίωνος εἶπε τὸ ἐν Ραγκαβῆ

Ant. hellén. 686 ψήφισμα. Πρβ. καὶ ἀνωτ. ἀριθ. 54, 5.

Στίχ. 1. Μετὰ τὸ Ἰπ[παρχος μένοντος ἔτι χώρου ἴσως συμπληρωτέον *Μέτρονος*, ἢ ἐλλείπει ἢ τέχνη τοῦ ἀνδρός ὡς ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1889 σελ. 47 («*Κλεόνικος ὁ τραγοῖδός*») ἢ τὸ ἐθνικὸν ὡς ἀνωτ. ἀριθ. 53, 1 («*Φορμίωρ ὁ Βυζάντιος*»), καίτοι ὁ στίχος θὰ ἐγένετο ἴσως τότε καὶ τοῦ 10^{ου} μακρότερος. Συνήθως, ὡς εἶδομεν, μετὰ τὸ ἐπειδὴ γράφεται μόνον τὸ κύριον ὄνομα τοῦ ὀνομαζομένου προσξένου, δὲν εἶνε δὲ ἀπίθανον ὅτι καὶ ἐνταῦθα οὐδὲν ἄλλο μετὰ τὸ Ἰπ[παρχος εἶπετο καὶ ὅτι ἔμεινε χώρος τις κενὸς ἐν τέλει τοῦ στίχου.

59

(Πρβ. ἀριθ. 6)

Τὸ ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1885 σελ. 106 ἀρ. 6 ἐλλειπόν τεμάχιον τοῦ ἐπικράνου τοῦ βάρου Μετέλλης εὐρέθη ἐν ταῖς μετὰ ταῦτα ἀνασκαφαῖς μακρὰν τοῦ ἐπικράνου ἐν τινι τῶν ὕπισθεν τῶν βάρων ὀματιῶν. Τὸ τεμάχιον (ὑψ. 0.11, πλ. 0.21, πᾶχ. 0.24) φέρει τὰδε τὰ γράμματα:

Μ Ε Τ

Ε Π Α Φ Ρ Ο

Διὰ τῶν γραμμάτων τούτων τῶν δύο στίχων ἔχουμεν ὄλην τὴν ἐπιγραφήν, ὅπως καὶ ἐκεῖ συνεπλήρωσα:

ὁ δῆμος Ὀρωπίων

Μετέλλαν Καικελίαν, Λευκίου Σύλλα

Ἐπαφροδίτου γυναῖκα, Ἀμφιαράω καὶ Ὑγείαι.

Τὸ καὶ Ὑγείαι (μετὰ τὸ Ἀμφιαράω) εἶνε σπάνιον· εὐρηται καὶ ἐν βάρῳ ἀρ. 4 (Ἐφ. Ἀρχ. 1885 σελ. 102).

Κάτωθεν τοῦ Ὑγείαι καὶ πως ὀλίγον πρὸ αὐτοῦ ὁ λίθος φέρει ὡς σφυροκτυπήματ' αἰνὰ μικρά.

Ἡ θέσις τοῦ βάρου τοῦ παρόντος ἐπικράνου εἶνε ἀόλητος, πάντως ὅμως ἦν οὐ μακρὰν τοῦ βάρου Σύλλα (πρβ. τὴν θέσιν τῶν βάρων Καλπορνίου καὶ Ποπιλλίας (Ἐφ. Ἀρχ. 1886 σελ. 63-64).

Ἡ Μετέλλα, ὡς ἐκ τῆς ἀναθέσεως ἐξάγεται,

ἐτιμήθη μετὰ τὸν χρόνον, καθ' ἃν ὁ Σύλλας ἐπεκλήθη Ἐπαφροδίτος (*Εὐτυχής, Felix*). Τὸ ἐπώνυμον τοῦτο, ὅπερ ἀναγράφει καὶ ἡ ἀνάθεσις τοῦ βάρου Σύλλα, κοινῶς ἀποδίδεται αὐτῷ ἀπὸ τοῦ 82 π. Χρ., ὅτε ὁ Σύλλας ἐκράτησε κατὰ τὴν ἐμφύλιον στάσιν, ἧτις ἐγένετο διαλυομένου τοῦ Μαρσικοῦ πολέμου (Διόδ. 38-9, 18. Πλούτ. Σύλλ. 34, Ἀππιαν. Ἐμρυλ. 1, 97). Σημειωτέον ἐν τούτοις ὅτι ὁ Σύλλας ἤδη «*τοῖς τροπαίσις ἐπέγραψεν Ἄρη καὶ Νίκη καὶ Ἀφροδίτην ὡς οὐχ ἦρτον εὐτυχία κατορθώσας. . . τὸν πόλεμον. . . . τῆς παιδιάδος μάχης, ἢ πρῶτον ἐνέκλιναν οἱ περὶ Ἀρχέλαον*» (Πλούτ. Σύλλ. 19). Πρβ. καὶ ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα πρὸ τῆς ἐν Ρώμῃ νίκης τὴν θεοκλύτησιν τοῦ Σύλλα καταφιλοῦντος τὸ ἐκ Δελφῶν χρυσοῦν Ἀπόλλωνος ἀγαλμάτιον, ὅπερ αἰεὶ κατὰ τὰς μάχας περιέφερον ἐν τῷ κόλπῳ «*τὸν εὐτυχῆ Σύλλαν Κορνήλιον. . . . ἐνταῦθα ρίψεις ἐπὶ θύραις τῆς πατρίδος ἀγαθῶν. . . .*» (Πλούτ. αὐτ. 29). Ὁ Σύλλας λέγεται ἐν Ἀμφιαρεῖῳ Ἐπαφροδίτος καὶ ἐν τῇ μνηαῖ τοῦ συγκλητικῆς δόγματος (τοῦ 80 π. Χρ. Ἐφ. Ἀρχ. 1884 σελ. 103). Πρβ. καὶ ἀλλαγῶς ἐν Bull. de corr. hell. 9, 443-454. (81 π. Χρ.). Ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς παρουσίας ἀναθέσεως λογιστέον καὶ τὸν τῆς νόσου καὶ τοῦ θανάτου τῆς Μετέλλης, ὅτε καὶ «*γραφάμενος διάλυσιν τοῦ γάμου πρὸς αὐτὴν ὁ Σύλλας, ἔτι ζῶσαν ἐκέλευσεν εἰς ἑτέραν οἰκίαν μετακομισθῆναι*» (81 π. Χρ. Πλούτ. αὐτ. 35). Σημειωτέον προστέτι ὅτι ἡ Μετέλλα πρότερον ἤλθε πρὸς τὸν Σύλλαν εἰς Ἑλλάδα δεομένη τοῖς οἴκοι βοήθειν (87 π. Χρ.). Ἐν τέλει προστεθήτω ὅτι ὁ Σύλλας πρὸ τῆς εἰς Ρώμην ἐπανόδου ἤλθε μετὰ τὴν ἐν Δαρδάνῳ συνθήκην κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 83 π. Χρ. εἰς Ἀθήνας. Ἐνταῦθεν δὲ πρὸς θεραπείαν τῆς ἐμπεσοῦστος αὐτῷ ποδάγρας διέπλευσεν εἰς Λιδηψὸν πρὸς χρῆσιν θερμοῦν ὑδάτων (πρβ. ἄλλως καὶ Σπράβωνα 447, ὅστις ἐν τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ λέγει ὅτι ὁ Σύλλας ἐχρήσατο θερμοῖς ὑδασιν). Ἄν ὁ Σύλλας ἦ ἢ Μετέλλα (πρβ. τὸ ἐν τῇ ἀναθέσει καὶ Ὑγείαι) ἐξήτησαν καὶ ἀναψυχὴν ἢ θεραπείαν ἐν Ἀμφιαρεῖῳ κατὰ τοὺς εἰρημένους χρόνους, οὐκ οἶδα.

Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ἐπιγραφαίς τοῦ ἐπικράνου γέγλυται, ὡς ἐν ἀριθ. 6 ἐρρήθη, τὸ ἐξῆς ψήφισμα:

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΝΑΣΙΛΛΟΥ ΕΙΠΕΝ ΠΡΟΒΕΒΟΥΛΕΥΜΕΝΟΝ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΟΝ ΠΡΟΣ ΤΗ
 ΚΑΙ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ ΕΠΕΙΔΗ ΑΜΦΙΚΛΗΣ ΦΙΛΟΞΕΝΟΥ ΔΗΛΙΟΣ ΕΥΝΟΥΣ ΩΝ ΔΙΑΤΕΛΕΙ ΤΕ ΤΕ ΠΟΛΙ
 ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΗΝ ΤΟΙΣ ΔΕΙΔΕΟΜΕΝΟΙΣ ΧΡΕΙΑΣ ΠΑΡΕΧΕΤΑΙ ΕΝ ΠΑΝΤΙΚΑΙΡΗ ΚΑΙ Ε
 ΠΡΑΤΤΟΝΤΑΣ ΥΜΦΕΡΟΝΤΑΣ ΕΠΙΔΗΜΗΣΑΣ ΤΕ ΠΑΡΗΜΙΝΑ ΚΡΟΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΛΕΙΟΥΣ ΤΕ ΠΟΝΤΑΙΔΙ
 5 ΤΕΙ ΒΟΥΛΕΙ ΚΑΙ ΤΗ ΔΗΜΟΛΙΑΜΦΙΚΛΗΝ ΦΙΛΟΞΕΝΟΥ ΔΗΛΙΟΝ ΕΠΑΙΝΕΣΑΙ ΕΠΙ ΤΕ ΤΕΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΟ
 ΚΑΙ ΤΑΙΣ ΑΚΡΟΑΣΕΣΙΝ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΕΙΑΝΑΣ ΤΡΟΦΕΙΝΑΙ ΔΑΥΤΟΝ ΠΡΟΞΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ ΤΗ
 ΛΡΗΠΗΝ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝ ΚΑΙ ΕΚΓΟΝΟΥΣ ΚΑΙ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΟΙΣ ΓΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΣ ΕΓΚΤΗΣΙΝ ΚΑΙ ΙΙΣΟΤΗ
 ΚΑΙΑΣΥΛΙΑΝ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΟΥ ΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΤΑΛΛΑ ΠΑΝΤΑ ΥΠΑΡΧΕΙΝ ΑΥΤΟΙΣ ΚΑΘΑ
 ΑΛΛΟΙΣ ΠΡΟΞΕΝΟΙΣ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΓΕΓΡΑΠΤΑΙ

Δημήτριος Μνασίλλου εἶπεν προβεβουλευμένον εἶναι αὐτῷ πρὸς τὴν βουλὴν
 καὶ τὸν δῆμον· ἐπειδὴ Ἀμφικλῆς Φιλοξένου Δῆλιος εὐνους ὦν διατελεῖ τεῖ τε πόλιν κοινεῖ
 καὶ τῶν πολιτῶν τοῖς ἀεὶ δεομένοις χρεῖας παρέχεται ἐν παντὶ καιρῷ καὶ λέγων καὶ
 πράττων τὰ συμφέροντα, ἐπιδημήσας τε παρ' ἡμῖν ἀκροάσεις καὶ πλείους πεπότηται, δ[εδόχθαι
 5 τεῖ βουλεῖ καὶ τῷ δήμῳ Ἀμφικλῆν Φιλοξένου Δῆλιον ἐπαινεῖσαι ἐπὶ τε τεῖ πρὸς τὴν π[όλιν εὐνοίαι
 καὶ ταῖς ἀκροάσεσιν καὶ ἐπὶ τεῖ ἀναστροφῇ, εἶναι δ' αὐτὸν πρόξενον καὶ εὐεργετὴν τ[ῆς πόλεως
 Ὠρωπίων, καὶ αὐτὸν καὶ ἐκγόνους, καὶ εἶναι αὐτοῖς γῆς καὶ οἰκίας ἐγκτησιν, καὶ ἰσο[τέλειαν,
 καὶ ἀσυλίαν, καὶ πολέμου ὄντος καὶ εἰρήνης, καὶ τᾶλλα πάντα ὑπάρχειν αὐτοῖς, καθ' ἅπερ τοῖς
 ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις τῆς πόλεως γέγραπται.

Τὰ γράμματα ἀμελῶς κεχαραγμένα καὶ ἀνισο-
 μεγέθη πολλαχοῦ ὄντα δὲν ἀποδίδονται ἀκριβῶς
 διὰ τοῦ τύπου. Τοῦ κ τὰ λοξὰ σκέλη φαίνονται
 βραχύτερα, ἀλλὰ πολλαχοῦ διὰ τῆς κατὰ τᾶκτρα
 πλατύσεως μηκύνονται. Τὸ ν καὶ π ἔνθα μὲν ἰσο-
 σκελῆ, ἔνθα δ' οὐ. Ὡσαύτως τὸ σ ἔχει παράλληλα
 ἢ ἀνοικτὰ τὰ σκέλη καὶ ἀλλαγῶς πάλιν μόνον τὸ
 ἕτερον ἀφροστῶς.

Τὸ ψήφισμα τοῦτο καταχωρισθὲν μικροῖς γράμ-
 μασιν ὑπὸ Fougères ἐν Bull. de corr. hell. 13,
 248 ἐκδίδωμι ἐνταῦθα μετὰ μικρῶν τινῶν διαφορῶν.

Περὶ τοῦ Ἀμφικλέους τούτου εὐρέθη ἐν Δῆλῳ
 προβούλευμα « Ἀθηναίων τῶν ἐν Δῆλῳ κατοικούν-
 των », οὗ οἱ μὲν πρῶτοι 24 στίχοι ἐξεδόθησαν ὑπὸ
 Homolle (Bull. 10, 33), τὸ δὲ λοιπὸν (μετὰ καὶ
 τῆς ἀρχῆς μικροῖς γράμμασιν) ὑπὸ Fougères (Bull.
 13 σ. 244). Τοῦ ψήφισματος τούτου ἅτε παρέ-
 χοντος ἡμῖν πλείονας περὶ τοῦ ἀνδρὸς εἰδήσεις
 μεταφέρω ἐνταῦθα τάδε:

- 1 Ἐπὶ Πέλοπος ἄρχοντος, κλπ.
 4 . . . Ἀγαθοκλῆς Ἀπολλο-
 5 δώρου Παιανιεὺς εἶπεν· ἐπειδὴ
 Ἀμφικλῆς, μουσικὸς καὶ μελῶν

ποιητής, ἀκροάσεις καὶ πλείους
 ἐποίησατο, καὶ προσόδιον γράψας
 ἐμμελές εἰς τὴν πόλιν, τοὺς τε
 θεοὺς τοὺς τὴν νῆσον κατέχοντας
 καὶ τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων
 ὕμνησεν, ἐδίδαξεν δὲ καὶ τοὺς τῶν
 πολιτῶν παῖδας πρὸς λύραν τὸ
 μέλος ᾄδειν κλπ.

- 18 . . . ὅπως οὖν καὶ ἡ
 βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων τῶν
 ἐν Δῆλῳ κατοικούντων φαίνονται
 τιμῶντες τοὺς ἀξίους· ἀγαθεῖ τύχει
 δεδόχθαι τεῖ βουλεῖ τοῖς λαχόντας]
 26 . . . ὅτι δοκεῖ τεῖ βουλεῖ ἐπαινεῖσαι
 τε Ἀμφικλῆν Φιλοξένου Ρηναεῖ ἐπὶ
 τε τεῖ εἰς τοὺς θεοὺς εὐσεβεῖαι
 καὶ τεῖ εἰς τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων
 εὐνοῖαι κλπ.

Τὸ ἐν Ἀμφιαρείῳ ψήφισμα ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ
 μεταγενέστερον τῆς ἀναθέσεως. Ἄλλ' ἀφ' οὗ καὶ
 ἡ θέσις τοῦ βᾶθρου μετὰ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ λίθων
 διατελεῖ ἄγνωστος, ἢ δὲ ὀπίσθιος στενὴ ἐπιφάνεια
 τοῦ ἐν λόγῳ ἐπιγράνου ἐστὶν ὄλη τεθραυσμένη,
 γνωστὸν δὲ τυγχάνει ὅτι τὸ ἐπ' αὐτοῦ ψήφισμα δὲν

εἶνε τὸ ἀρχαιότατον ἐν Ἀμφιαρείῳ ἐπὶ ἐπιγράνου γεγραμμένον, ἀλλ' ὅτι καὶ πρότερον ἐπεκράτει ἢ συνήθεια αὕτη ἐν τῇ ψηφισματογραφίᾳ παρ' Ὀρωπίοις, δὲν δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι τοῦ σωζομένου λίθου τὸ πρῶτον χρῆσις ἐγένετο εἰς τὴν τῆς Μετέλλης ἀνάθεσιν. Ἄλλως δὲ ὡς πρὸς τοὺς ὑστάτους χρόνους, ὧν ἔχομεν γνωστὰ προξενικὰ ψηφίσματα (ἄττικὰ κλπ.), πρὸς Meier de provenia σ. 9, Schubert de provenia attica σ. 80-81.

Ἄλλ' ὁ ὅρισμός τοῦ χρόνου τῶν περὶ Ἀμφικλέους δύο ψηφισμάτων ἐξαρτᾶται μάλιστα ἐκ τοῦ χρόνου τοῦ ἄρχοντος τοῦ δηλιακοῦ ψηφίσματος καὶ ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ ὀνόματος τοῦ τιμωμένου ἀνδρός.

Ἐπὶ Πέλοπος ἄρχοντος γεγραμμένον, πρὸς τῷ ἐν CIA (II nova add. 477^b) ψηφίσματι, προσέρχεται τὸ ἄρτι ὑπὸ Φιλίου (ΕΛ. 1890 σελ. 125 ἐξ.) ἐκδοθὲν καὶ εἰς τὸν π. Χρ. 2^{ον} αἰῶνα μεσοῦντα ἀναγκόμενον, καθ' ἃ ἰδίᾳ ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἐκεῖ τὸ 2^{ον} ψήφισμα εἰπόντος, ὅστις ἀλλαχῶς ΕΛ. 1890 σ. 131) εὑρηται εἰπὼν ἐπὶ τοῦ ἄρχοντος τοῦ 169/8 π. Χρ. ψήφισμα.

Διὰ τὸ σπάνιον τοῦ ὀνόματος μνημονευτέος καὶ ὁ Πέλοψ Εὐδούλου Ἀττηνέως, ἀπαντῶν ἐν δηλιακῷ ψηφίσματι, ὅπερ ἀνάγεται εἰς τοὺς μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων κατάληψιν (166 π. Χρ.) τῆς Δήλου χρόνους (Homolle ἐν Bull. 13 σελ. 421 ἐξ.).

Ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ δὲ ὀνόματος τοῦ Ἀμφικλέους ἐν τῷ δηλιακῷ ψηφίσματι (Ρηναῖα) εἰκάζει ὁ Fouquieres ὅτι τοῦτο ἐγράφη μετὰ τὸ 166 π. Χρ. Διότι μετὰ τὴν κατάληψιν οἱ κάτοικοι τῆς νήσου («μεταστάντες εἰς Ἀχαΐαν οἱ Δῆλιοι καὶ πολιτογραφηθέντες» Πολύβ. 30, 18· 32, 17) ἀπῆρέθησαν καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα Δήλιος, Ρηναῖος δ' ἐκαλοῦντο τοῦ λοιποῦ οἱ μένοντες ἐν Δήλῳ. Ἔτι δὲ ὡς πρὸς τὸν χρόνον τοῦ δηλιακοῦ ψηφίσματος ἀποκλειστέα τὰ πρῶτα μετὰ τὴν κατάληψιν ἔτη (166-161), διότι μετὰ τὸν χρόνον τοῦ 169/8-161/9 γνωστῶν ὄντων δὲν καταλέγεται ὁ Πέλοψ. Ἐν τούτοις ἐν τῷ ἀμφιαρείῳ ψηφίσματι ὁ Ἀμφικλῆς γράφεται, οἷς μάλιστα, Δήλιος. Ἢ ὡς πρὸς τὸ ἐθνικὸν διαφορά αὕτη ἐξηγεῖται κατὰ Fouquieres, ἐάν ὑποθεθῇ ὁμοῖν ἥτερον, ἢ ὅτι τὸ ἀμφιαρεῖον ψήφι-

σμα ἐγράφη ὀλίγω πρὸ τοῦ 166 ἢ ὅτι οἱ Ὀρωπιοὶ ἐναντιούμενοι ταῖς Ἀθηναίοις διετέλεσαν καὶ ἔπειτα καλοῦντες Δήλιος καὶ οὐχὶ Ρηναῖος τοὺς κατοίκους τῆς νήσου. Ἴσως δὲ καὶ ὡς γνωστωτέρου ἢ γενικωτέρου ἐποιήσαντο χρῆσιν τοῦ Δήλιος ἐνταῦθα οἱ Ὀρωπιοὶ (πρὸς καὶ Ἀγκυλιῶθεν-Ἀθηναῖος ΕΛ. 1886 σελ. 56).

Ὡς πρὸς τὰ κοινὰ τῶν περὶ τοῦ Ἀμφικλέους δύο ψηφισμάτων πρὸς ἐν ταῖς ἄλλοις καὶ τὸ «ἀκροάσεις καὶ πλείους ἐποίησαντο» πρὸς τὸ «ἀκροάσεις καὶ πλείους πεπόηται».

Περὶ ἄλλων ψηφισμάτων, δι' ὧν τιμῶνται ποιηταί, συγγραφεῖς κλπ. ὅρα Fouquieres ἐν Bull. ἀνωτ. («παραγενόμενος εἰς τὴν ν[ῆσον] ἐποιήσαντο καὶ πλείον[ας] ἀκροάσεις»), Παγκαβῆ Ant. hell. 741 (καὶ 742 «δείξεις ἐποιήσαντο»), Bull. 4, 345, ἐξ. Reinach *Épigr. grecque* σελ. 361. Πρὸς καὶ ἀνωτ. ἀριθ. 58.

Στίχ. 8. Ἐκ τοῦ χώρου εἰκάζων προετίμησα ἐν τῇ συμπληρώσει τὴν παράλειψιν τοῦ καὶ μεταξὺ τοῦ καθάτερο καὶ τοῦ τοῖς.

60

ΜΕΙΝΟΝΙΚΗΚΛΕΑΡΙΣΤΗΑΡΜΟΤΙΑ
ΑΝΟΝΠΙΞΤΟΞΕΝΟΥΤΟΝΠΑΤΕΡΑ
ΞΡΕΑΓΕΝΟΜΕΝΟΝΑΜΦΙΑΡΑΩΙ

Ἀ]μειονίκη, Κλεαρίστη, Ἀρμότι[α,
Φ]ῶνον Πιστοξένου τὸν πατέρ[α
ἱ]ερέα γενόμενον, Ἀμφιαράωι.

Βάθρου ἐπίκρανον, μέλανος λίθου, τετραυσιμένον ἐν ἀριστερᾷ καὶ ἔπισθεν. Ἄνω φέρει δύο τύπους ποδῶν ἀγάλματος. Ὑψ. 0.31, πλ. περ. 0.67. Εὐρέθη ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ κτιρίῳ Λ (Πρακτ. 1884 πίν. Ε').

Τὰ γράμματα (ὑψ. 0.023) ἐπιμελῶς κεχαραγμένα.

Ἀμειονίκη ὄνομα δὲν ὑπάρχει παρὰ Pape (ἀλλὰ Ἀμειονίκος).

Ἀθήνησι, τῇ 7ῃ Μαΐου 1891.

B. I. ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΓΡΑΙΑΣ ΜΕΘΥΟΥΣΗΣ

(Πίν. 10)

Τὸ ἐν πίνακι 10 κατὰ δύο ὄψεις ἀπεικονισμένον ἀγγεῖον εὐρέθη ἐν Σκύρω, καθ' ἃ εἶπεν ὁ πωλήσας αὐτὸ εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐταιρίαν (ἀριθ. εὐρετηρίου 2695) ἐν ἔτει 1882. Τὸ ἀγγεῖον εἶναι μόνωτον καὶ ἔχει σχῆμα ἀγαλματίου, ἐκ πηλοῦ τεφροῦ οὐχὶ ἐντελῶς καθαροῦ καὶ περιέχοντος ψήγματα μαρμαρυγίου, ἔφερε δέ ποτε πᾶσα ἡ ἔξω αὐτοῦ ἐπιφάνεια καὶ μέλαν λάμπρον γάνωμα, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν σωζομένων εὐδιακρίτων λειψάνων αὐτοῦ. Ὁ πυθμὴν τοῦ ἀγγείου, ἰδίᾳ ποιηθεὶς ποτε καὶ προσκολληθεὶς, εἶναι νῦν ἀποκεκολλημένος. Ὑψος τοῦ ἀγγείου μετὰ τῆς βάσεως 0,255, ἄνευ δὲ τῆς βάσεως 0,237. Πλάτος τῆς βάσεως 0,10, μέγιστον δ' αὐτῆς βάθος περίπου 0,12. Πάχος τοῦ πηλοῦ 0,005. Τὸ κυρίως ἐνδιαφέρον ἡμᾶς δὲν εἶναι τὸ σχῆμα τοῦ ἀγγείου, ἀλλ' ἡ εἰκονιζομένη μορφή. Εἶναι δ' αὕτη γραῖα χαμαὶ καθημένη καὶ μεταξὺ τῶν γονάτων τῆς ὑψωμένων συσφιγγουσα καὶ τοῖς βραχίσι περιβάλλουσα ἀγγεῖον μόνωτον καὶ εὐρεῖαν ἔχον κοιλίαν¹. Φορεῖ χιτῶνα ἀχειριδῶτον ἔχοντα ἄνω παρυφήν, συνεσταλμένον δὲ περὶ τὸν λαιμὸν καὶ ἐμπεπορημένον ἐπὶ τοῦ δεξιῦ ὤμου καὶ ἱμάτιον, ὅπερ ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου πρὸς δεξιὰ κατερχόμενον καλύπτει τὸ σῶμα πλὴν τοῦ δεξιῦ μαστοῦ καὶ τοῦ δεξιῦ βραχίονος καὶ καταπίπτει μεταξὺ τῶν κνημῶν εἰς παχείας καὶ πρὸς τὸ ἀδρούφες αὐτοῦ ὕφασμα συναδούσας πτυχάς. Οἱ πόδες, ὡς φαίνεται, εἶναι γυμνοί, ἐπὶ δὲ τῆς κόμης εἶναι ἐπιτεθειμένος κολλυριοειδῆς στέφανος, ὅστις καὶ χωρίζει τὸν λαιμὸν τοῦ ἀγγείου ἀπὸ τοῦ ἀγαλματίου².

Καὶ ἐδήλωσε μὲν ἐπιτυχῶς ὁ τεχνίτης διὰ τῶν πλαδαρῶν μυόνων τοῦ γυμνοῦ δεξιῦ βραχίονος καὶ τοῦ λιποσάρκου στήθους τὰ χαρακτηριστικὰ γραίας γυναικός, ἀλλ' ἐν τῇ κεφαλῇ μάλιστα ἐπετήδευσεν ἀπομίμησιν τῆς φύσεως καθ' ὑπερβολήν. Ἡ κεφαλὴ εἶναι ἐστραμμένη ὀλίγον πρὸς δεξιὰ καὶ

κλίνει πρὸς τὰ ὀπίσω οὕτως, ὥστε ὁ λάρυγξ προέχει πολὺ τοῦ χονδροῦ καὶ ἐρρυτιδωμένου λαιμοῦ. Τὸ πλατὺ καὶ σχεδὸν τετραγωνικὸν πρόσωπον περιβάλλεται κατὰ τοὺς κροτάφους ὑπὸ κόμης ἀφθόνου καὶ πρὸς τὰ ὀπίσω ἐκτενισμένης. Τὸ δὲ μέτωπον κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν λίαν προέχουσαν γένυν εἶναι βραχὺ καὶ ταπεινόν. Δι' ἀκρίβειαν τῶν πρὸς τὰ ἄνω ἐστραμμένων καὶ λίαν ἀνεωγμένων ὀφθαλμῶν εἶναι βαθεῖαι, τὰ δὲ γεῖσα αὐτῶν ὑψηλὰ καὶ τοξοειδῆ· τὰ μόλις ἐξέχοντα κάτω βλέφαρα καὶ τὰ ἀνεσπασμένα ἄνω βλέφαρα, ἐξογκούμενα κατὰ τὰ ἄκρα, καθιστῶσι τὸν βολβὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ μετὰ τῆς σφόδρα ἐκτύπου κόρης αὐτοῦ λίαν προεβληκτότα. Καθίσταται δὲ οὕτω τὸ βλέμμα τῆς μορφῆς ἀπλανές καὶ ἀόριστον. Ἡ γρυπὴ καὶ παχεῖα ῥίς ἀποτόμως χωριζομένη ἀπὸ τοῦ μετώπου μετὰ τῶν λίαν ἀναπεπταμένων πτερυγίων τῆς, τὸ πλατὺ καὶ νωδὸν στόμα, τὸ φιληρόνως ἀνεσταλμένον ἄνω χεῖλος καὶ τὸ κρεμάμενον κάτω χεῖλος, τὰ ὑπερμέτρως ἀπὸ τῶν λιποσάρκων παρειῶν ἐξέχοντα μῆλα καὶ αἱ βαθεῖαι ῥυτίδες, τὸ μὲν ἀπὸ τῶν μῆλων τῶν παρειῶν τὸ δὲ ἀπὸ τῶν πτερυγίων τῆς ῥινὸς ἀρχόμεναι, περιβάλλουσαι δὲ σχεδὸν κυκλικῶς καὶ ἀναδείκνυσαι τὸ στόμα καὶ τὴν γένυν, πάντα ταῦτα μετὰ τῶν ἀνωτέρω ὀφθαλμῶν χαρακτηριστικῶν παρέχουσιν ἡμῶς εἰκόνα βαρβαρικῆς ἀσχημίας καὶ ἀποτροπαίου χυδαιότητος, ἣν μόνον ἡ παρατηρούμενη ἐπιτυχῆς μίμησις τῆς φύσεως καὶ ἡ σχετικῶς καλὴ ἐργασία καθιστῶσιν ἀνεκτὴν.

Καὶ δηλοῖ μὲν καὶ ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου τῆς γραίας τί τὸ περιεχόμενον τοῦ μετὰ τόσου πάθους περισφιγγομένου ἐν τῇ ἀγκάλῃ ἀγγείου, σαφέστερον ὅμως διδάσκει ἡμᾶς τὸ πρᾶγμα ὃ ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ ἀγαλματίου γράμμασιν ὑστερωτέρων χρόνων ἐγκεχαραγμένος ἐξάμετρος:

¹ Διὰ τὸ σχῆμα περίπου πρὸς. Furtwängler, Berl. Vasenkatalog πίν. VII 266. Τὸ ὑπ' ἀριθ. 2862 φέρει περὶ τοὺς ὄμους στέφανον δάφνης.

² Πρὸς. Treu, Griech. Thongefäße in Statuetten- u. Büstenform. Winckelmannsprog. 1875 σελ. 16.

ΓΡΑΪΣΗ ΔΕ ΟΙΝΟΦΟΡΟΣ ΚΕ
ΧΑΡΗ ΜΕΘΥΟΥΣΗΣ ΕΚΑΘΗΤΑΙ

Τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἀκέραιον ἔχομεν τὸν πρῶτον στίχον, ἐκ δὲ τοῦ δευτέρου ἀναγινώσκονται σαφῶς τὰ γράμματα ΧΑΡ καὶ τὰ τρία ἐπόμενα εἰ καὶ λίαν ἀποτετριμμένα, πρὸς τοῦτοις ἐν Ε πρὸ τοῦ Κ, τὸ ἐπόμενον Α καὶ τὰ ΗΤΑΙ. Τοῦ Κ καὶ Θ σώζονται λείψανά τινα. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τῶν δύο Ε ὑπάρχει τόπος τεσσάρων μέχρι πέντε γραμμάτων. Ὅθεν ἀναγνωστέον:

Γραῦς ἤδε οἰνοφόρος κεχαρημέ[νη ὠδ:]ε κάθηται

(πρὸς τὰ παρόμοια ἐπιγράμματα τῆς Ἀνθολογίας ἐν Abhandl. des arch.-epigraphischen Seminars der Univers. Wien VII σ. 787, Ansonius Ep. XLI εἰς τὴν Μερόην καὶ ἐν γένει τὰ ὑπὸ Stephani ἐν Compte-Rendu 1869 σ. 168 συνηγμένα χωρία).

Γραῖαν λοιπὸν μεθύουσαν καὶ δὴ βάρβαρόν τινα, ἴσως τίτην, ἠθέλησε ὁ τεχνίτης νὰ εἰκονίσῃ. Τὸ ἀγγεῖον θὰ προέρχεται ἴσως ἐκ τάρου καὶ ὡς κτέρισμα ἐδύλου τὰς ἐν τῷ βίῳ ἔξεις τοῦ ταφέντος νεκροῦ.

Καὶ πότε μὲν τὸ ἀγγεῖον ἐποιήθη δὲν δυνάμεθα δυστυχῶς νὰ ἕρίσωμεν ἀκριβῶς· ἐκ τοῦ σχήματος ὁμῶς τῶν γραμμάτων κρίνοντες δυνάμεθα ν' ἀναγάγωμεν αὐτὸ εἰς χρόνους οὐχὶ πολὺ ἀρχαιοτέρους τῶν τοῦ πρῶτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος. Ἀσφαλῆστερον δυνάμεθα ν' ἀποκριθῶμεν εἰς τὸ ἐρώτημα ὁποῖόν τι πρότυπον ἐμιμήθη ὁ τεχνίτης τοῦ ἀγγείου, ἐρώτημα, ὅπερ παρέχει ἡμῖν ἀφορμὴν νὰ θέσωμεν ἢ ὑπαρξίς καὶ ἑτέρου ἀντιτύπου, ὅπερ ἀνήκει ἐπίσης εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας. Εἶναι καὶ τοῦτο μόνωτον ὡσαύτως ἀγγεῖον (ἀριθ. εὐρετηρίου 5773) ἐκ Τανάγρας, σχῆμα ἔχον ἀγαλματίου, πηλοῦ καλῆς ποιότητος καὶ χρώματος ἐρυθροκιτρίνου μετὰ στίλβοντος γανώματος τοῦ αὐτοῦ μὲν χρώματος ἀλλὰ βαθυτέρου. Ὑψος αὐτοῦ μετὰ τῆς βάσεως 0,185 (τὸ στόμιον εἶναι ἀποκεκρουσμένον). Τῆς βάσεως ὕψος 0,02, πλάτος κατὰ τὴν ἐμπροσθίαν πλευρὰν 0,085 καὶ βάθος περίπου 0,095, τοῦ πηλοῦ πάχος 0,005. Τοσαύτη εἶναι ἢ ὁμοίότης τῆς πρὸς τὸ ἐκ Σκύρου ἀγγεῖον κατὰ τε τὸ σχῆμα καὶ τὴν παράστασιν, ὥστε οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἀμφότερα εἶναι πεποιημένα κατὰ τὸ αὐτὸ ὑπόδειγμα· μόνον κατὰ τὰ ἐξῆς διαφέρει τὸ ἐκ Τανάγρας ἀγγεῖον: Ἡ κεφαλὴ τῆς

γραίας δὲν εἶναι πρὸς τὰ ἄνω ἐστραμμένη, τὸ πρόσωπον στενώτερον, οἱ πόδες, ὡς φαίνεται, ὑποδεμένοι, ὁ χιτῶν δὲ καὶ τὸ ἱμάτιον ἐν τῷ μεταξὺ τῶν σκελῶν δὲν διακρίνονται ἀπ' ἀλλήλων. Ἡ ἐργασία εἶναι ἀγροῖκος καὶ βαναυσική, ἔνεκα δὲ τούτου ἀδύνατος πᾶσα σύγκρισις τοῦ τρόπου τῆς ἐργασίας τῆς μορφῆς ταύτης πρὸς τὸν τῆς προηγουμένης.

Τὸ προὔποτεθὲν κοινὸν ἀμφοτέροις τοῖς ἀγγείοις πρότυπον ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ καὶ ἀπλῶς ὡς ἐν τῶν κοινῶν εἰς χρῆσιν τῶν τεχνιτῶν παραδειγμάτων. Ἡ ἐξῆς ὁμῶς φιλικὴ παρατήρησις καθιστᾷ τὸ πρᾶγμα ἀπίθανον. Ἡ παράστασις δηλονότι τοῦ ἐκ Σκύρου ἀγγείου φαίνεται ἐνέχουσα παράδοξόν τινα ἀντίφασιν· διότι, τί κυρίως παρίσταται πράττουσα ἢ γραῖα; Παρίσταται ἀπλῶς ὡς παραδεδομένη εἰς διάχυσιν; Ἡ σχετικῶς ὀρθία στάσις τῆς κεφαλῆς ἀντίκειται εἰς τὴν ἐκδοχὴν ταύτην. Εἰς τὸν κατ' ἐπανάληψιν θεώμενον τὴν μορφήν ἢ αὐτὴ πάντοτε ἐμποιεῖται ἐντύπωσις ὅτι δηλ. ἡ γραῖα περιφέρει μεθ' ἠδονῆς ἐν τῷ στόματι γενναίαν δόσιν οἴνου πρὶν ἢ καταπίη αὐτὸν ἐντελῶς. Ἄλλ' εἰς τοῦτο ἐναντιοῦται πως ὁ τρόπος καθ' ὃν ἡ μορφή εἰκονίζεται περισφίγγουσα τὸ οἰνοφόρον ἀγγεῖον. Συμφωνότερον πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἔννοιαν θὰ ἦτο ἐὰν τὸ ἀγγεῖον παρίστατο κρατούμενον ὑπὸ τῆς χειρὸς τῆς πρὸ μικροῦ προσαγαγούσης αὐτὸ εἰς τὰ χεῖλη. Ἡ ἀντίφασις αἴρεται ἀπλοῦστα ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν ἀντίγραφον ἑτέρου ἔργου τροποποιηθὲν ὁμῶς σύμφωνα πρὸς τοὺς κανόνας τῆς ἀγγειοπλαστικῆς.

Καὶ ὁ τύπος τῆς μορφῆς, ὃν παρέχουσιν ἡμῖν τὰ ἀνωτέρω ἀγγεῖα δὲν εἶναι πράγματι πρωτοφανής. Τὸ ὅτι γραῖα μεθύουσα δὲν εἶναι ἄγνωστον πρόσωπον ἐν ταῖς κωμῳδίαις τοῦ Εὐπόλιδος καὶ τοῦ Ἀριστοφάνους (πρὸς Stephani ἔ. ἀ) δὲν συντελεῖ πολὺ εἰς τὴν περὶ ἔργων τέχνης κρίσιν. Ἄλλ' ἐν αὐτῇ τῇ τέχνῃ ἤδη πρόωγα ἀπαντῶσιν ὁμοιοὶ τύποι· τὰ παρὰ Stephani (ἔ. ἀ. πίν. III, 12, 14) πήλινα εἰδώλια ἀνήκουσιν ἤδη εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ 4^{ου} αἰῶνος. Αἱ γελιογραφικαὶ μορφαί, αἵτινες μετὰ τῶν ἀνωτέρω ἐν τοῖς τάφοις τῆς Κριμαίας (Stephani ἔ. ἀ.) ἀνεκαλύφθησαν, τὰ ὑπὸ Schöne (Griech. Rel. πίν. XXXVI) δημοσιευθέντα ἀγαλμάτια, αἱ παρόμοιαι ἐξ Ἀλεξανδρείας μορφαί (Athen. Mittheil. 1885 πίν. X ἐξ.), τὰ παρὰ Furt-

wängler (Samml. Saboureff II πίν. CXXXVIII) ἐκ μικρᾶς Ἀσίας πῆλινα ἀγαλμάτια καὶ μορφή τις ὡς ἡ Vetula ἐπὶ τινος ἀγγείου ἐκ τῆς κάτω Ἰταλίας (Arch. Zeitung 1872 πίν. 10) κ. ἄ. μαρτυροῦσιν ὅτι ἔκτοτε ἡ τέχνη ἐκείνη, ἥτις μέχρι καὶ τοῦ ἀσχήμου καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ ἀπεχθοῦς πιστῶς τὴν φύσιν ἀπεμιμεῖτο, εὗρεν ὑποδοχὴν εἰς πολλὰς καὶ διαφόρους χώρας τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Εἶναι δ' ἀναμφιβόλως ἡ μίμησις αὕτη τῆς φύσεως πολὺ διάφορος τῆς ἐν μέτρῳ καὶ μετὰ φειδοῦς γινομένης οἷα λ. γ. παρατηρεῖται ἐν τῇ εἰκόνι τοῦ Παιδαγωγοῦ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου τοῦ Πιστοζενου (Ann. dell' Inst. 1871 πίν. F) ἢ ἐν τῇ τῆς Τίτθης ἐπὶ τοῦ ἐκ Μήλου ἀναγλύφου (Monum. dell' Inst. 1861 πίν. LVII). Ὅ,τι ἡ μικροτεχνία δὲν κατεφρόνει, τοῦτο καὶ ἡ κυρίως τέχνη δὲν ἀπέστεργεν. Ὁ Λυσικράτης, ὁ Φιλιππος, ὁ Πειραικός, ὁ Σῆμος καὶ ἄλλοι ἔχαιρον τότε φήμην πρὸς Helbig Untersueh. zur camp. Wandmal. σ. 187 κ. ἐξ. Furtwängler. Dornauszieher σ. 37 ἐξ. 63). Ἐσώθη δ' ἡμῖν ἐκ τῶν χρόνων ἐκείνων τοῦλάχιστον ἐν λείψανον, ἕπερ ἀνήκει πιθανῶς εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν τῆς μεθούσης γραίας τύπον. Εἶναι δὲ τοῦτο ἡ ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ Μουσείου τῆς Δρέσδης ἀποκτηθεῖσα κεφαλή (Archaeol. Anzeiger 1889, 99).

Μέχρι τοῦδε ἀπέσχον ἐπιτήδες νὰ κάμω λόγον περὶ δύο ἀγαλμάτων τοῦ μὲν ἐν Ῥώμῃ (Μουσεῖον τοῦ Καπιτωλίου) τοῦ δὲ ἐν Μονάχῳ, τὰ ὅποια πᾶς τις θέλει ἐνθυμηθῆ βλέπων τὸ ἡμέτερον ἀγγεῖον. Περὶ τούτων ἐπιτραπήτω ἡμῖν μακρότερος λόγος. Τὸ ἐν Ῥώμῃ ἀγαλμα ἀπεικονίσθη παρὰ Montfaucou Explie. II πίν. 2, Righetti Descrizione del Campidoglio I πίν. LIV, Bottari-Foggini Mus. Capitol. III πίν. XXXVI καὶ Clarac πίν. 701 ἀρ. 1639, πανταχοῦ δὲ ἀτελέστατα· τὸ δὲ ἐν Μονάχῳ παρὰ Christ Abhandl. der Münchener Akadem. 3 Cl. Bd. πίν. III. Περὶ τῆς παρὰ Rossi-Maffie Race. di statue πίν. 103 χαλκογραφίας ἰσχυρίσθη ὁ Christ ἔ. ἄ. ὅτι αὕτη ἀπεικονίζει οὐχὶ τὸ ἐν Ῥώμῃ ἀλλὰ τὸ ἐν Μονάχῳ, ἐκ τούτου δὲ συνεπέραναν ὅτι ἐνδᾶγεται νὰ ἦναι ἔργον σημερινῆς κατασκευῆς τὸ ἐν Ῥώμῃ ἀγαλμα. Τὸ ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Καπιτωλίου ἔτυχεν οὐ μόνον καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἀκριβῶς νὰ ἐξετάσω, ἀλλὰ καὶ ὁ καθηγητῆς κ. Loewy εἶχε τὴν καλωσύνην χάριν ἐμοῦ νὰ παραβάλλῃ πρὸς αὐτὸ τὸ μὲν τὴν παρὰ De Rossi ἀπεικόνισιν, τὸ δὲ φωτο-

γραφικὰς ἀπεικονίσεις τοῦ ἐν Μονάχῳ, ἄς φιλικῶς παρέσχε μοι ὁ κ. Herrmann, κατὰ τὸ γύψινον αὐτοῦ ἔκμαγμα τὸ ἐν Δρέσδῃ ἀποκείμενον. Ἐξαγόμενον τῶν ἐρευνῶν τούτων εἶναι τὸ ἐξῆς: Τὸ ἐν Μονάχῳ (M) καὶ τὸ ἐν Ῥώμῃ (P), ἐκτὸς λεπτομερειῶν τινῶν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα, εἶναι σχεδὸν κατὰ πάντα ὅμοια. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων δυσκολώτερον καθίσταται ν' ἀποφανθῇ τις ἀσφαλῶς περὶ τῆς παρὰ Rossi εἰκόνος (DR), καθ' ὅσον μάλιστα αὕτη δὲν ἀποδίδει μετ' ἄκρας πίστεως τὸ πρωτότυπον. Ἐν πάσῃ ὁμοῦ περιπτώσει παρατηρητέα τὰ ἐξῆς: Οἱ ὀδόντες τῆς ἄνω σιαγόνος ἐν τῷ ἀγάλματι P καὶ DR εἶναι εὐκρινῶς ἐξεργασμένοι, ἐν ᾧ τοῦ ἀγάλματος M μόνον οἱ δύο μέσοι ὀδόντες τῆς ἄνω σιαγόνος εἶναι δεδῆλωμένοι διὰ στρογγύλης τινὸς καὶ μικρᾶς ἐξογκώσεως. Τὸ σχέδιον τῶν περιβαλλόντων τὸ ἀγγεῖον φυλλωμάτων ἐν τῷ DR ὁμοιάζει μᾶλλον πρὸς τὸ τοῦ P ἢ τὸ τοῦ M. Εἰς δὲ ταῦτα παραθέτομεν αὐτολεξεί καὶ τὰς ἀκολουθοῦσας παρατηρήσεις τοῦ κ. Loewy: «Ἐπὶ τῆς παρυφῆς τοῦ κάτω μέρους τοῦ χιτῶνος ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς τῆς μορφῆς καὶ πέρα πρὸς ἀριστερὰ (τῷ θεωμένῳ) παρατηροῦνται μικραὶ διαφοραὶ μετὰ τῶν δύο ἀντιτύπων. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο τὸ ἀγαλμα P ἔχει πλησιέστατα τῷ ποδὶ ἀριστερὰ πτυχὴν ὀλίγον ἐξέχουσαν καὶ ἐν μέρει ἀποκεκρουσμένην, περισσώτερον δὲ κατὰ τοῦτο συμφωνεῖ ἢ ἀπεικονίσεις DR ἢ ἡ φωτογραφία τοῦ M, καθ' ἣν ἐν τούτῳ ἡ πτυχὴ αὕτη εἶναι πολὺ πλεόν ἐξογκωμένη. Ἐπίσης κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος ἡ πλίνθος τοῦ ἀγάλματος P πλησίον τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς πρὸς ἀριστερὰ εἶναι ἀποστερασμαμένη, τὸ δὲ χεῖλος τοῦ θραύσματος φθάνει μέχρι καὶ τῆς παρυφῆς τοῦ χιτῶνος· ἕνεκα δὲ τούτου, ὡς νομίζω, πάλιν τὸ P δύναται μᾶλλον νὰ θεωρηθῇ ὡς πρότυπον τῆς ἄλλως ἀσφαλοῦς ἀπεικονίσεως DR, ἢ τὸ M, παρ' ᾧ ἡ πλίνθος εἶναι ἀβλαβής, ἢ δὲ ἄρα αὐτῆς ἀπέχει ἀπὸ τῆς παρυφῆς τοῦ χιτῶνος. Ἀλλὰ καὶ ἔτι ὑψηλότερα ἐὰν προχωρήσωμεν, φαίνεται ἡ ἀπεικόνισις DR ἀκολουθοῦσα μᾶλλον τὸ ἀγαλμα P ἢ τὸ M, διότι αἱ ἐπιφάνειαι τῶν πτυχῶν τοῦ κατὰ τὸ μέρος τοῦτο καταπίπτοντος χιτῶνος εἶναι τελειότερον ἐξεργασμένοι καὶ μᾶλλον ἔκτυποι ἐν τῷ ἀγάλματι M ἢ ἐν τῇ ἀπεικόνισι DR ἥτις καὶ κατὰ τοῦτο συμφωνεῖ μᾶλλον πρὸς τὸ P».

Καὶ ναὶ μὲν ἔν τισι ἡ ἀπεικόνισις DR διαφέρει τοῦ Ρ· ἐλλείπει δηλονότι, ἐὰν ἄλλα ἤττον οὐσιώδη παραλίπωμεν, ἐν τῷ ἀγάλματι Ρ τὸ ὀπίσω πρὸς ἀριστερὰ ἐν τῇ ἀπεικόνισι DR ὁρώμενον περιθώριον τῆς πλίνθου. Ἄλλ' ἴσα ἴσα κατὰ τὸ σχῆμα τῆς πλίνθου ἡ ἀπεικόνισις DR ἀρίσταται περισσότερον τοῦ ἀγάλματος Μ. Μεγαλειτέραν σπουδαιότητα ἡδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὅτι ἔχει ἡ παρατηρουμένη διαφορά κατὰ τὸ ὅτι ἡ ἀπεικόνισις DR σύμφωνα πρὸς τὸ ἀγαλμα Μ μόνον ἓνα δακτύλιον ἀποδίδει καὶ τοῦτον εἰς τὸν παράμεσον τῆς ἀριστερᾶς χειρός, ἐν ᾧ τὸ ἀγαλμα Ρ φέρει δύο δακτυλίους τὸν μὲν εἰς τὴν ἀνωτάτην φάλαγγα τοῦ δείκτου τὸν δὲ εἰς τὴν ἀνωτάτην φάλαγγα τοῦ παραμέσου. Ἄλλὰ καὶ αὕτη ἡ διαφορά ἀσθενὲς ἀποβαίνει τεκμήριον, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψει καὶ τὰς ἄλλας ἀπεικονίσεις τοῦ ἀγάλματος Ρ, αἵτινες ἐπίσης ἐν τῇ λεπτομερείᾳ ταύτῃ ἤκιστα ἀκριβεῖς εἶναι. Παρὰ μὲν τῷ Righetti ἐλλείπει ὁ δακτύλιος τοῦ δείκτου, παρὰ δὲ τῷ Bottari-Fuggini ὁ τοῦ παραμέσου καὶ ἀμφότεροι παρὰ τῷ Clarea. Διατί λοιπὸν νὰ ἀξιῶμεν ἴσα ἴσα παρὰ τῆς ἀπεικόνισεως DR μόνον ἀπόλυτον ἀκριβείαν;

Δυνάμεθα λοιπὸν κατὰ ταῦτα νὰ δισχυρισθῶμεν ὅτι ὁ De Rossi ἀπεικονίζει τὴν ἐν τῷ Μουσεῖῳ τοῦ Καπιτωλίου γραῖαν. Ἄλλὰ καὶ ἂν ὁ δισχυρισμὸς μου ἀπεδεικνύετο μὴ ἀληθὴς, πάλιν ἐγὼ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι τὸ ἀγαλμα τοῦ Καπιτωλίου εἶναι ἀρχαῖον. Βεβαίως ὅμως εἶναι ἔργον τῶν καισαρείων χρόνων κακῆς διατηρήσεως καὶ κακῆς ἐργασίας. Εὐρέθη ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὴν Via Nomentana (πρὸς Bunsen-Platner III, I σ. 165). Εἰς τοὺς αὐτοὺς δὲ χρόνους ἀνήκει, κατὰ ῥητὴν διαβεβαίωσιν τοῦ κ. Arndt καὶ τὸ ἐν Μονάχῳ ἀντίτυπον. Καὶ τοῦτο δ' ἐπίσης ἀντίγραφον εἶναι ὡς καὶ τὸ ἐν Ῥώμῃ καὶ ἠγοράσθη περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὑπὸ τοῦ Ἐκλέκτορος Καρόλου Θεοδώρου καὶ μετεκομίσθη ἐκ Mannheim εἰς Μόναχον ἐν ἔτει 1803 (πρὸς Christ ἔ. ἀ. σ. 377 καὶ 380 ἐξ.). Συνομολογῶ δὲ τῷ Christ ὅτι προέρχεται ἐξ Ἰταλίας καὶ δὴ πιθανῶς ἐκ Ῥώμης. Ὁσαύτως καὶ τὸ πρῶτον τυπὸν τῶν δύο ἀγαλμάτων μετὰ πιθανότητος δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι εὐρίσκατο ἐν Ῥώμῃ. Πιθανὸν νὰ ἐκομίσθη ἐκεῖ συληθὲν ἐξ Ἀνατολῆς. Ἄλλὰ τίνων χρόνων καὶ τίνος τεχνίτου ἔργον ἦτο; Γνωστὸν ὅτι ὁ Πλίνιος (Hist. nat. XXXVI, 33)

ἀναφέρει ἀγαλμα γραίας μεθούσης ὡς ἐξῆς: (Nani) Myronis illius qui in aere laudatur, annis ebria est Zmyrnae in primis incluta. Ἀπὸ πολλοῦ δὲ καὶ λίαν πιθανῶς τὰ δύο σωζόμενα ἔργα θεωροῦντο ὡς ἀντίτυπα τοῦ ἀγάλματος ἐκείνου. Ἄλλ' αὐτὸ τὸ χωρίον τοῦ Πλίνιου παρεῖχεν οὐκ ὀλίγας δυσκολίας εἰς εὐκρινῆ τοῦ πράγματος κατανόησιν. Καὶ δὲν ἐδίστασαν μὲν ἀληθῶς ὅτε Brunn καὶ ὁ Christ νὰ συγκαταλέξωσι καὶ τοῦτο τὸ ἔργον εἰς τὰ λοιπὰ τοῦ Μύρωνος ἔργα, ἀλλὰ σήμερον δικαίως ὑπερσχύει ἡ γνώμη ὅτι ὁ μέγας τοῦ χαλκοῦ τεχνίτης, ἐν οἷς χρόνοις ἐξῆ, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ δώσῃ τοιοῦτον τύπον εἰς τὸ προκείμενον θέμα, καθόσον μάλιστα καὶ τὸ μάρμαρον, (ἐξ οὗ ἦν τοῦτο πεποιημένον) ἦν, ὡς φαίνεται, ὕλη ἕλως ἀλλοτριὰ τῶν λοιπῶν ἔργων τοῦ Μύρωνος. Ὁ Πλίνιος λοιπὸν φαίνεται ὅτι ἐπλανήθη. Πρὸς ἐξήγησιν δὲ τούτου πολλοὺς μετῆλθον οἱ ἀρχαιολόγοι πρόπους. Καὶ ὁ μὲν Schöne (Arch. Zeit. 1862 σ. 333) παρεδέχθη ὅτι αἴτιος τῆς πλάνης εἶναι ὁ πρῶτος στίχος τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ Λεωνίδα (Anth. Pal. VII 433):

Μαρωνίς ἡ φίλοιος ἡ πίθων σποδῶς

Ὁ Πλίνιος δηλονότι ἀνέγνωσε ὀρθρην Myronis ἀντὶ τοῦ Μαρωνίος ἢ μᾶλλον τοῦ λατινικοῦ Maronis καὶ ἐξέλαθεν τὴν λέξιν ὡς γενικὴν τοῦ ὀνόματος Μέρων. Ἄλλ' ὁ Benndorf (Arch. Zeit. 1868 σ. 78) ὀρθῶς ἀπέκρουσε τὴν ὑπόθεσιν ταύτην· διότι ἀνεξήγητον καὶ πάλιν θὰ ἔμενε πῶθεν ἐπήγαγεν ἡ περὶ τοῦ τόπου (τῆς Σμύρνης) μαρτυρία τοῦ Πλίνιου¹. Τὰς δὲ θεωρίας τοῦ Wustmann (Rhein. Mus. 1867, 22) ἀποδίδοντας τὸ ἔργον εἰς ἀνύπαρκτόν τινα χαλκοπλάστην ὀνόματι Σωκράτην, δικαίως ἀπεκάλεσεν ὁ Furtwängler (Dornauszieher σ. 92 σημ. 46) ἕλως ἀστόχους. Ἄλλὰ καὶ τούτου ἡ γνώμη ὅτι ὁ τεχνίτης ὁ ποιήσας ἀγαλμα εἰκονίζον γραῖαν μεθούσαν, τοῖς περισωθεῖσιν ἡμῖν ὅμοιον, ἢ ἴσως καὶ τὸ κοινὸν ἀπλῶς ὀνόμασεν αὐτὸ διὰ τοῦ τυπικοῦ ἐκείνου καταστάντος ὀνόματος καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν πιθανὸν Μαρωνίος νὰ ἐλέγετο περιβόητόν τι ἀγαλμα ἐν Σμύρνῃ καὶ ὡς τοιοῦτον νὰ περιεγράφετο ἐν ταῖς πηγαῖς, ὅθεν ἠντλησεν ὁ Πλίνιος· ἡ

¹ Ὁ Murray (Hist. of greek sculpt. I 227), παρανοῶν τὰ ὑπὸ Benndorf καὶ Schöne γραφέντα, ὀνομάζει τὸν τεχνίτην Μάρωνα.

γνώμη αὐτή, λέγω, τοῦ Furtwängler ἕνεκα τοῦ ἀναποδείκτου τῶν προϋποτιθεμένων δὲν φαίνεται ἐμοὶ τοῦλάχιστον ἀσπαστή. Ἡ δυσχέρεια ὅμως αἴρεται ἴσως ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὰ ἐξῆς: Παρεδόθη ἡμῖν ἐξ ἐπιγραφῶν ὅτι Μύρων δὲν ὠνομάζετο μόνος ὁ περιβόητος χαλκῶν ἔργων τεχνίτης· διότι Μύρων τις ἐν ἀρχῇ τοῦ τρίτου αἰῶνος ἐποίησε, κατὰ τὸν Πausανίαν (VI, 8. 5) καὶ τὴν παρὰ Löwy (Künstlerinschrift. ἀρ. 126) ἐπιγραφὴν, ἀγάλμα παιδὸς ἀθλητοῦ Φιλίππου τοῦ Ἀζᾶνος ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἕτερος δὲ Μύρων Θηβαῖος περὶ τὸ τέλος τοῦ τρίτου αἰῶνος εἰργάσθη εἰς τὰ ἐν Περγάμῳ ἀναθηματικὰ μνημεῖα (Löwy ἀρ. 154 m. n.). Φαίνεται μοι λοιπὸν οὐχὶ ἀπίθανον ὅτι αὐτὸς οὗτος ὁ Μύρων ἐκ Περγάμου εἰς Σμύρνην ἐλθὼν ἐποίησεν ἐκεῖ, ἵνα ὡς κόσμος κήπου (κρήνης ἐπίθημα;) χρησιμεύσῃ, τὸ ἀγάλμα τῆς γραίας. Ὅτι δὲ τὸ ἔργον ἀρμόζει εἰς τοὺς χρόνους τῆς κατασκευῆς καὶ τὴν τεχνοτροπίαν τῆς σχολῆς τῶν περγαμηνῶν ἔργων, τοῦτο εἶναι φανερόν ἐκ πρώτης ὄψεως· ἐκτὸς τῆς κατὰ φύσιν ἀπεικασίας τῶν σαρκῶν καὶ τῶν ἐνδυμάτων ἐνυπάρχει ἐν τοῖς ἔργοις τῆς Περγάμου καὶ ἡ ἐπιτήδευσις μάλιστα ἐκεῖνη ἣν βλέπομεν ἐκδηλουμένην καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐν Μονάχῳ ἀγάλματος εἰς τοὺς περὶ τὸ μέτωπον καὶ τοὺς κροτάφους καταπίπτοντας μικροὺς βροστρύχους τῆς κόμης. Οὐδὲν λοιπὸν ἔχει τὸ παράδοξον ἢ ὑπόθεσις ὅτι ὁ Πλίνιος συνέχεε τοὺς δύο ὁμωνύμους τεχνίτας καὶ μάλιστα ἂν λάβῃ τις ὑπ' ὄψει τὴν φύσιν μίγδην συγγραφῆν τοῦ μέ-

ρους τούτου τῆς ἱστορίας αὐτοῦ (πρβ. Löwy Untersuch. z. griech. Künstlergesch. σ. 51 ἐξ.).

Ἐν τοῖς ἀνωτέρω προσεπάθησα νὰ καταστήσω πιθανόν, ὅτι ἀμφότερα τὰ πηλῖνα ἀγγεῖα κατασκευάσθησαν κατὰ πρότυπον μὴ ἀνήκον εἰς τὸν κύκλον τῆς κεραμευτικῆς. Ἄλλ' εἶναι τὸ πρότυπον τοῦτο τὸ αὐτὸ καὶ τὸ προϋποτιθέμενον πρωτότυπον τῶν μαρμαρίνων ἀγαλμάτων, ἢ ἐν Σμύρνη γραῖα δηλ. τοῦ Θηβαίου Μύρωνος; Ἐὰν ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν διαφορὰν τοῦ τύπου τοῦ προσώπου, τῶν ἐνδυμάτων καὶ τοῦ οἰνοφοροῦ ἀγγείου, φαίνεται ὅτι πρέπει ν' ἀποκριθῶμεν ἀρνητικῶς εἰς τὸ ἐρώτημα. Καὶ ὅμως ἡ μεγάλη ὁμοιότης ἐν τῇ καθόλου διαπλάσει τῶν πηλίνων καὶ μαρμαρίνων μορφῶν ἀποκλείει τὴν περὶ ἐγγυτέρας ἢ ἀπωτέρας σχέσεως αὐτῶν ἀμφιβολίαν. Κατ' ἐμὲ μίαν τῶν ἐξῆς δύο γνωμῶν ὑφείλομεν ν' ἀποδεχθῶμεν: Ἡ τὰ πρωτότυπα καὶ τῶν ἀγαλμάτων καὶ τῶν ἀγγείων ἀνάγονται εἰς κοινόν τι πρότυπον καὶ τότε αἱ τῶν ἀγγείων μορφαὶ — πλὴν τῆς στάσεως τῆς κεφαλῆς — θὰ ἠδύναντο νὰ θεωρηθῶσιν ὡς πιστότερα αὐτοῦ ἀντίτυπα, ἢ οἱ κεραμεῖς εἶχον ὡς πρότυπον ἐλευθέραν ἀπομίμησιν τοῦ ἀγάλματος τοῦ Μύρωνος. Κατὰ δὲ ταῦτα καὶ οἱ χρόνοι καθ' οὓς τὰ ἀγγεῖα ἐποιήθησαν δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ὑποτεθῶσιν ἀρχαιότεροι ἐκείνων, καθ' οὓς ὁ Μύρων ἐν Περγάμῳ εἰργάζετο.

Ἐν Βιέννῃ κατὰ Μάρτιον 1891.

R. WEISSHAUPL

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

(Πίν. 11, 12, 13, 14 καὶ 15)

Α' Η ΝΙΚΗ ΤΟΥ ΑΡΧΕΡΜΟΥ

Περὶ τὴν τεχνικὴν ἐρμηγείαν τοῦ ἐκ Δῆλου ἀρχαίου ἀγάλματος Νίκης ἐσπούδασαν οἱ ἀρχαιολογούντες μετὰ πολλοῦ πάντοτε ζήλου, μάλιστα δὲ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Ἀφ' ἑστού ἡ σκαπάνη ἔφρεν εἰς φῶς τὰ ἐν Ἀκροπόλει πλαστικὰ κειμήλια τῶν προπερσικῶν χρόνων, τὸ μνημεῖον τοῦτο ἐχρησίμευσε πολλαχῶς ὡς ἕως συγκρίσεως πρὸς αὐτά, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὡς ὁ γνώμων, πρὸς ἃν ἡ νεωτέρα τῶν ἀρχαιολόγων γενεὰ ἐρρύθμισε τὰς δοξασίας αὐτῆς περὶ τῆς καθόλου πορείας, ἣν ἐν Ἀττικῇ διήνυσεν ἡ τέχνη κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ἀρχαίου. Πάντες δὲ σχεδὸν οἱ ἐπισοδῆποτε μελετήσαντες τὰ ἐν Ἀκροπόλει ἀρχαῖα ἀγάλματα ἐμνημόνευσαν καὶ τοῦ ἐκ Δῆλου μνημείου, θεωροῦσι δὲ αὐτὸ ἔργον τέχνης ὅλως ἀντιθέτου πρὸς τὴν ἐν Ἀττικῇ, ἔργον ἀσιατικῆς-νησιωτικῆς, μᾶλλον δὲ ὠρισμένως χιακῆς τέχνης. Ἡ δοξασία ἕως αὕτη δὲν εἶναι πόρισμα ἔπερ ἀναγκαιῶς πηγάζει ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ἐκ τῆς τεχνικῆς δηλ. ἀναλύσεως τοῦ μνημείου αὐτοῦ καθ' ἑαυτὸ, ἀλλ' ἀπόρροια μᾶλλον τῆς ἐσχάτης σχηματισθείσης πεποιθήσεως, ὅτι οἰκεῖον βῆθρον τοῦ ἀγάλματος τούτου εἶναι ἡ γνωστὴ ἐκ Δῆλου ἐνεπίγραφος βῆσις ἡ δηλοῦσα τὸ ὄνομα τοῦ Χίου καλλιτέχνητος Ἀρχέρμου. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις ὁ σεβαστὸς μὴ διδάσκαλος Brunn κατὰ τὸν ἴδιον αὐτῷ τρόπον ἐρεῦνης τὸν μόνον ἄλλως προσήκοντα εἰς τὴν μελέτην τῶν μνημείων τῆς τέχνης ἐξήτασε τεχνικῶς τὸ ἐκ Δῆλου ἄγαλμα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἀνεπηρέαστος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων περὶ Ἀρχέρμου παραδόσεων ἢ ὑπὸ ἄλλης τινὸς προκαταλήψεως, κατέληξε δὲ ἐκ τῆς τεχνικῆς ἀναλύσεως τοῦ μνημείου εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τοῦτο εἶναι ἔργον πελοποννησιακῆς τέχνης.

Ἐχομεν ἄρα δύο γνώμας ὁρμημέναις ἐξ ἀντιθέτου ἀρχῆς καὶ ἀντικειμέναις πρὸς ἀλλήλας, αἵτι-

νες ὅμως ἔχουσι τοῦτο μόνον τὸ κοινὸν σημεῖον, ὅτι ἀποφαίνονται τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος μνημεῖον ἔργον τέχνης ξένης πρὸς τὴν ἐν Ἀττικῇ. Καὶ τὸ μὲν πόρισμα τῆς ἐρεῦνης τοῦ Brunn δὲν δύναται εὐκόλως νὰ κυρωθῇ καὶ ὑπὸ τῶν ὕστερον γενομένων ἀνακαλύψεων· ἀλλὰ καὶ ἄλλως, φρονῶ, λεπτομερῆς σύγκρισις τοῦ ἐκ Δῆλου ἀγάλματος τοῦ Ἀρχέρμου πρὸς τὰ καὶ τότε γνωστὰ ἐκ Πελοποννήσου ἀρχαῖα μνημεῖα πείθει ἡμᾶς ὅτι ὀλίγα μόνον ὑπάρχουσι κοινὰ σημεῖα τούτων καὶ ἐκείνου. Οἱ γνωματεύοντες δὲ ὑπὲρ τῆς χιακῆς αὐτοῦ καταγωγῆς εἶναι εὐτυχέστεροι κατὰ τοῦτο, ὅτι ἡ δοξασία αὐτῶν δὲν δύναται κατὰ τὸν αὐτὸν ὠρισμένον τρόπον νὰ βασιανισθῇ καὶ ἐλεγχθῇ διὰ τὴν ἔλλειψιν ἀρχαίων ἐκ Χίου μνημείων δυναμένων νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς μέτρον συγκρίσεως. Σφίζονται ὅμως εὐτυχῶς ἄλλα ἔργα, ἅτινα ἀνάγονται εἰς τὸν αὐτὸν καὶ ἡ χιακὴ τέχνη κύκλον. Καὶ τοιαῦτα εἶναι τὸ ἐν Λούβρῳ ἀρχαῖόν ἐκ Σάμου ἄγαλμα τὸ τῆς Ἴρας καλούμενον (Bull. de corr. hell. 4, XIII), τὰ δύο ἐν Ἀκροπόλει εὐρεθέντα ὅμοια αὐτῷ (Μουσεῖα Ἀθηνῶν πίν. IX καὶ Ἀρχ. Ἐφημ. 1888 πίν. 8), εἰς τὰ εἰρημένα δὲ συγκαταλέγω διὰ τὴν τεχνικὴν συγγένειαν καὶ τὰ γνωστὰ ἐκ Μιλήτου ἀγάλματα. Πάντα τὰ προμνημονευθέντα εἶναι τὰ μόνα μέχρι τοῦδε ἐκ τῶν σφισομένων ἔργα, ἐξ ὧν δυνάμεθα νὰ λάβωμεν ἀληθῆ τινα εἰκόνα τοῦ χαρακτῆρος τῆς μικρασιατικῆς-νησιωτικῆς τέχνης. Πᾶς τις δὲ προθύμως θὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ταῦτα τὰ ἔργα δεικνύουσι τρόπον ἐργασίας ὅλως ξένου τοῦ τεχνικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἐκ Δῆλου Νίκης καὶ ὅτι οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον κοινὸν σημεῖον ἔχουσι τοῦτο καὶ ἐκεῖνα. Διὰ τῆς μελέτης ταύτης σκοποῦμεν νὰ ὑποδείξωμεν ὅσα μνημεῖα νομίζομεν ἡμεῖς ὅτι στενωπτερον συνδέονται μετὰ τῆς καλουμένης Νίκης τοῦ Ἀρχέρμου καὶ νὰ καθορίσωμεν τὰ ὅρια, ἐντὸς τῶν ὁποίων δέον νὰ συμπεριληφθῇ καὶ τὸ εἰρημένον ἔργον. Τοῦτο ὅμως δύναται νὰ κατορθωθῇ μόνον διὰ λεπτομεροῦς τινὸς ἐξετάσεως τῶν τεχνικῶν

αὐτοῦ γνωρισμάτων. Ἀρχόμεθα δὲ τῆς τεχνικῆς ταύτης ἀναλύσεως ἀπὸ τῶν ἐπουσιωδεστέρων καὶ ὀχρὰ ἀπὸ τῆς περιβολῆς αὐτῆς.

Ἡ Νίκη φέρει ἀπλουστάτην τινὰ περιβολὴν ποδῆρη, στερεῶς ἐν μέρει προσκεκολλημένην ἐπὶ τοῦ σώματος καὶ περὶ τὴν ὄσφυν συνεσφιγμένην. Τὸ σχῆμα τοῦτο τῆς περιβολῆς καὶ ὁ τρόπος τῆς ἀμφιέσεως εἶναι γνώριμα εἰς ἡμᾶς καὶ ἐξ ἄλλων ἀρχαιοτάτων ἀττικῶν μνημείων, πωρίων καὶ μαρμαρίων εἰδώλων γυναικείας μορφῆς, ὧν τὰ πλεῖστα ἀπόκεινται ἐν αὐτῷ τῷ Μουσεῖῳ τῆς Ἀκροπόλεως. Ἡ ἐξῆς μόνον σπουδαία ἄλλως διαφορὰ ὑπάρχει, ὅτι τῶν μὲν εἰρημένων εἰδώλων ὁ χιτῶν εἶναι ὄλως ἀπτυγος, τοῦ δὲ χιτῶνος τῆς Νίκης μόνον τὸ ἄνω μέρος εἶναι παντελῶς ὅμοιον εἰργασμένον, τὸ ἀπὸ τῆς ζώνης ὅμως εἶναι διατεταγμένον εἰς πτυχάς. Καὶ ἡδύνατό τις εὐλόγως νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἡ ἐργασία αὕτη εἶναι φυσικὴ καὶ κανονικὴ ἐπίδοσις τῆς ἐργασίας τῶν προμνημονευθέντων εἰδώλων, δὲν ἔχομεν ὅμως ἀνάγκην νὰ καταφύγωμεν εἰς τοιοῦτου εἶδους εἰκασίας διότι δυνάμεθα ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν νὰ τὸ ἀποδείξωμεν.

Εἶναι γνωστὸν εἰς πάντα τὸ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Μοσχοφόρου ἰδρυμένον ἀρχαιοτάτων μαρμαρίων εἰδῶλον γυναικείας μορφῆς, τὸ μέγιστον τοῦ εἶδους τούτου. Μικρά τις καὶ ὄχι ἱκανὴ εἰκὼν ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν *Journal of hell. Stud.* 1888 σελ. 121 ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογούσης κυρίας Harrison, ἐντελεστέραν δ' αὐτοῦ ἀπεικόνισιν παρέχομεν καὶ ἡμεῖς σήμερον (πίν. 11). Ἡ μορφή αὕτη πλὴν τῆς ἄλλης περιβολῆς φέρει καὶ ἱμάτιον διατεταγμένον κατὰ τὰ πλάγια αὐτοῦ ἄκρα εἰς ὀλίγας πτυχάς καταπιπτούσας καθέτως πρὸς τὰ κάτω ἀριστερὰ μὲν ἀπὸ τοῦ βραχίονος, δεξιὰ δὲ ἀπὸ τοῦ ὤμου αὐτοῦ. Ἀνάλογον δ' ἀριθμὸν πτυχῶν ἔχουσι καὶ τὰ ἀντίστοιχα τοῦ χιτῶνος μέρη. Αἱ πτυχαὶ αὗται σχηματίζονται κατὰ σύστημά τι ἀναδιπλώσεως τοῦ ὑφάσματος καὶ ἀποτελοῦσι λεπτὰ ἐπίπεδα στρώματα ἀλλεπαλλήλως συνεχόμενα. Τὸ αὐτὸ ὅμως σύστημα διατάξεως καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐργασίας τελειότερον ὅμως δεικνύουσιν αἱ πτυχαὶ τῆς Νίκης. Καὶ αἱ πτυχαὶ αὗται παράγονται κατὰ τὸ αὐτὸ τῆς ἀναδιπλώσεως σύστημα, σχηματίζουσιν ἐπίσης λεπτὰ ἀλλεπαλλήλα στρώματα καὶ ἔχουσι τὴν ἐπιφανείαν αὐτῶν ἐπίπεδον. Ἡ ὁμοιότης ὅμως αὕτη

δὲν εἶναι οὔτε τυχαία οὔτε καὶ ἐπουσιώδης, ἀλλ' ἀποτελεῖ λίαν χαρακτηριστικὸν γνώρισμα. Διότι τοιαύτη διάταξις τῶν πτυχῶν μαρτυρεῖ ὠρισμένον τι σύστημα καὶ ὠρισμένον τρόπον ἐργασίας ξένον μὲν, ὅσον ἐμοὶ γνωστὸν, τῆς τέχνης τῶν ἐξ ἄλλων χωρῶν ἀρχαίων μνημείων, ἰδίων δὲ τῶν ἐξ Ἀττικῆς ἀρχαιοτάτων καὶ τοῦ ἐκ Δήλου. Τὴν πρώτην διατύπωσιν τοῦ συστήματος τούτου μᾶς δεικνύουσι πωρίνα τινὰ ἀγαλμάτια γυναικείας μορφῆς καὶ μάλιστα ἡ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Τυφῶνος ἰδρυμένη Ἰδριαφόρος. Σαφέστερον πῶς ἐκδηλοῦται τὸ σύστημα τοῦτο τῆς πτυχώσεως ἐν τῇ ἐργασίᾳ τοῦ εἰρημένου μαρμαρίνου εἰδώλου (πίν. 11), μείζονα δὲ σχετικῶς πρόοδον τῆς αὐτῆς τέχνης δεικνύουσιν αἱ πτυχαὶ τοῦ ἐν τῷ 12, 1 πίνακι ἀπεικονιζομένου μαρμαρίνου εἰδώλου, ὅπερ ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐπίσης τοῦ Μοσχοφόρου εὐρίσκεται. Ὁ δημιουργὸς αὐτοῦ δὲν ἠρέσθη εἰς τὴν πτύχωσιν τῶν παρυφῶν μόνον, ἀλλ' ἐτόλμησεν ὅλον τὸ ὀπίσθεν τοῦ ἱματίου μέρος νὰ διατάξῃ εἰς κανονικὰς πτυχάς. Καὶ τὸν μὲν τρόπον τῆς ἐργασίας ἤκιστα ἐβελτίωσεν, ἐπολλαπλασίασεν ὅμως τὸν ἀριθμὸν τῶν πτυχῶν αὐτοῦ, ὅπερ δεικνύει ἤδη μείζονα οἰκειότητα πρὸς τὴν κατεργασίαν τοῦ μαρμαρίου. Ἡ ἐργασία δὲ τῶν πτυχῶν τῆς Νίκης οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἡ κανονικὴ καὶ βαθμιαία ἐξέλιξις τῆς τέχνης ταύτης. Ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ σύστημα τῆς πτυχώσεως μένει πάντοτε τὸ αὐτὸ καὶ μόνον ἡ περὶ τὴν κατεργασίαν τῆς ὕλης ἐμπειρία τῶν τεχνιτῶν προήχθη ἐν τῷ μεταξὺ ἱκανῶς ἐκ τῆς συγχῆς ἀσκήσεως. Νέαν περίοδον ἀναπτύξεως ἐμφαίνει τὸ ἐξ ἀρχαιοτέρων ἤδη χρόνων γνωστὸν ἄγαλμα γυναικὸς τὸ ἀπεικονισθὲν ἐν *Le Bas Voyage archéol.* III Mon. fig. πίν. 3, I, διότι ἐν τούτῳ πρώτῳ τῷ ἔργῳ τῶν ἐξ Ἀττικῆς εὐρίσκομεν πλήρη πτύχωσιν τῆς περιβολῆς, τὴν τελειοτάτην δὲ ἐκφάνειν τοῦ συστήματος τούτου δεικνύει ἡ ἐργασία τῶν πτυχῶν τῶν ἐν Ἀκροπόλει ἀγαλμάτων «γυναικείας μορφῆς». Κατὰ τὰ εἰρημένα λοιπὸν τὸ σύστημα τῶν πτυχῶν τῆς Νίκης ἐμορφώθη ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἀττικῇ τέχνῃ, τὰ δὲ προμνημονευθέντα μνημεῖα δεικνύουσι τὰς διαφορὰς φάσεις τῆς βαθμιαίας προόδου ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς γενέσεως μέχρι τῆς τελειοτέρας διαπλάσεως. Ἡ ἐργασία τῆς Νίκης ὀρίζει περίπου τὸ μέσον σημεῖον τῆς μακρᾶς ταύτης ἀναπτύξεως.

Με κίνδυνον τοῦ νὰ φανῶ μικρολόγος ἀναφέρω ἐνταῦθα καὶ ἑτέραν τινὰ περιέργον ιδιότητα τῶν πτυγῶν τῆς Νίκης, ἣτις φαίνεται μὲν ἐκ πρώτης ὄψεως ὅλως ἐπουσιώδης καὶ ἀσήμαντος, εἶναι ὅμως κατ' ἐμὴν γνώμην λίαν διδακτικῆ. Πτυχαί τινες δηλ. καὶ μάλιστα ἡ μέση καὶ ἡ πρὸς τῷ μηρῷ ἀυλακοῦνται ὑπὸ καθέτων λεπτῶν γραμμῶν ἐγκεκαυμένων δι' ὀξείας ὀργάνου, δι' ὧν πλαστικῶς ὑποδηλοῦνται ἡ ὡς τῆς μέσης ποικιλτῆς πτυχῆς καὶ τῆς ἄκρας, ἣτις εἶναι καὶ ἡ παρυφή τοῦ χιτῶνος. Τὴν αὐτὴν ὅμως λεπτομέρειαν τῆς ἐργασίας ἔχουσιν οὐκ ὀλίγα ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων ἀττικῶν ἀγάλματα καὶ τοιαῦτα εἶναι τὸ ἐν πίν. 13, 1 ἀπεικονιζόμενον πώρινον ἐξ Ἀκροπόλεως ἀγαλμα, ὁ Μοσχρόφορος, τὸ ἐν τῷ 11^ο πίνακι εἰδωλον καὶ ἄλλα τινά. Καὶ τοῦ μὲν Μοσχρόφου φέρει ἡ περιβολὴ κατὰ τὰ διάφορα αὐτῆς ἄκρα τοιαύτας ἐγγράκτους στενάς γραμμὰς χαρακτηρίζουσας τὰς παρυφὰς τοῦ ὑφάσματος, τοῦ δὲ εἰδωλου ἡ ζώνη καὶ τοῦ πωρίνου ἀγάλματος ἐπίσης τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν τῆς περιβολῆς. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐργασίας ἔχει κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὡς δεικνύει καὶ τὸ πώρινον ἀγαλμα, τὴν ἀρχὴν του ἐν τῇ ἀσκήσει τοῦ πώρου.

Καὶ τὸ ὀπισθεν μέρος τοῦ χιτῶνος εἶναι ἐπίσης εἰς πτυχὰς τινὰς διατεταγμένον κατὰ τρόπον ὅμως ἄλλον. Αἱ πτυχαὶ αὗται ἄγονται ἀπὸ τοῦ ἑτέρου εἰς τὸ ἕτερον μέρος τοῦ σώματος διὰ τῶν ὀπισθεν χαρακτηρίζουσαι τὴν κίνησιν τοῦ σώματος, δὲν συνέχονται ἀλλεπαλλήλως ὡς αἱ ἔμπροσθεν πτυχαί, εἶναι δὲ σχεδὸν στρογγύλαι καὶ ἰκανῶς ἀνάγλυπτοι. Καὶ ἡ διάταξις ἄρα καὶ ἡ ἐκτέλεσις διάφορος τῆς τῶν ἔμπροσθεν πτυγῶν. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον εἶναι εἰργασμένοι καὶ αἱ πτυχαὶ τοῦ ἐν Ἀκροπόλει ἀγάλματος τῆς «καθημένης Ἀθηναῆς» αἱ ἀγόμεναι ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς εἰς τὰ ὀπισθεν, τὴν τελειοτέραν δὲ διάπλασιν τοῦ συστήματος τούτου δεικνύουσιν αἱ κατὰ τὰ κάτω ἄκρα πτυχαὶ τῶν πλείστων ἐν Ἀκροπόλει ἀγαλμάτων «γυναικείας μορφῆς». Τὰ μνημεῖα ὅμως ταῦτα ὄντα νεώτερα τῆς Νίκης δὲν δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ἕρος συγκρίσεως. Σφίζεται ὅμως εὐτυχῶς καὶ μνημεῖον ἀρχαιοτάτον μαρτυροῦν, ὅτι καὶ τοῦτο τὸ σύστημα τῆς πτυγώσεως ἐμορφώθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἀττικῇ τέχνῃ. Τὸ μνημεῖον δὲ τοῦτο εἶναι

πώρινόν τι ἀγαλμάτιον, ὅπερ ἀπεικονίζομεν ἐνταῦθα ἐν τῷ 12^ο, 2 πίνακι. Καὶ ἐκ τῆς εἰκότος μόνης καταφαίνεται, ὅτι αἱ πρὸς τὰ ὀπισθεν ἀγόμεναι πτυχαὶ ἀποτελοῦσιν οὕτως εἰπεῖν τὸ πρῶτον καὶ ἀρχικὸν ὑπόδειγμα τῶν κατὰ τὰ ὀπισθεν μέρη πτυγῶν τοῦ χιτῶνος τῆς Νίκης. Ἐν τέλει τοῦ περὶ περιβολῆς λόγου δὲν νομίζω περιστὸν νὰ ὑποδείξω καὶ τὸ ἐξῆς. Ἡ Νίκη φέρει ὡς κόσμον καὶ περιδέραιόν τι ὅπερ σαφέστερον καταφαίνεται ἐν τῇ παρὰ Bruckmann Denkmäler πίν. 36 ἀπεικονίσει τοῦ μνημείου τούτου. Τὸ αὐτὸ ὅμως κόσμημα ἔχουσι καὶ ἀττικὰ τινὰ ἀγάλματα, τὸ εἰδωλον (πίν. 11) καὶ τὸ ἀρχαιοτάτον τῶν ἐν Ἀκροπόλει ἀγαλμάτων «γυναικείας μορφῆς» τὸ ἀπεικονισθὲν ἐν ταῖς Athen. Mittheil. 1890 σελ. 4. Εἶναι τυχαία τις σύμπτωσης ἢ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μία καὶ τοῦτο τυπικὴ παράδοσις ὠρισμένου τινὸς ἐργαστηρίου;

Τὸ ἄνω μέρος τοῦ χιτῶνος τῆς Νίκης εἶναι παντελῶς ἀπτυχον καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας αὐτοῦ ὄχι πολὺ διάφορος τοῦ τῆς περιβολῆς τοῦ Μοσχρόφου. Ὁ κορμὸς στερεῖται τῆς προσηκούσης διαπλάσεως κατακαλυπτόμενος ὑπὸ τοῦ χιτῶνος, ἀποτελεῖ δὲ μεγάλη ἥρεμα ἐπίπεδα, οἷα καὶ τὸ μέρος τοῦ σώματος τοῦ Μοσχρόφου τὸ καλυπτόμενον ὑπὸ τῆς περιβολῆς. Ἐνταῦθα νομίζω εὐκαιρον νὰ ἐξετάσω καὶ ἕτερον τεχνικὸν γνώρισμα τῆς Νίκης ἄξιον μὲν προσοχῆς μεγάλης, ὅπερ ὅμως παρήγαγε πάντας εἰς τὰ γνωστὰ ἐσφαλμένα, κατ' ἐμὲ κριτὴν, πορίσματα.

Ἰσχυρίζονται τινες¹ ὅτι ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας τῆς Νίκης μαρτυρεῖ μείζονα γνώσιν καὶ ἐμπειρίαν τοῦ τεχνίτου περὶ τὴν κατεργασίαν τοῦ μαρμάρου ἢ ἡ τέχνη τῶν ἀρχαιοτάτων ἀττικῶν ἔργων, ὡς συγγενεστέρα πρὸς τὴν πωρογλυφικὴν ἐργασίαν. Μαρτύριον δὲ τῆς τεχνικῆς δῆθεν ὑπεροχῆς τοῦ δημιουργοῦ τῆς Νίκης εἶναι κυρίως ἡ δεξιότης αὐτοῦ περὶ τὸ ἐγγλύφειν καὶ ἐνορύσσειν βαθέως τῇ σμίλῃ τὸ μάρμαρον. «Der Marmor, λέγει ὁ Winter, ist unter dem Saum des Gewandes hier tief herausgearbeitet, so dass in der Tat die beabsichtigte Wirkung erreicht wird, die zwei Lagen des auseinandergeschlagenen Gewandes als getrennte erscheinen zu lassen». Ἡ παρατήρησις αὕτη

¹ Κυρίως ὁ Winter Athen. Mittheil. 1888 σελ. 126 καὶ ὁ Schmeidler Marmorsculpturen aus d. Akrop. zu Athen. σ. 356.

εἶναι ὀρθή, δὲν εἶναι ὅμως δύσκολον νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι ὁ τρόπος οὗτος τῆς κατεργασίας τοῦ λίθου ἦτο συνήθης εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους ἀττικοὺς τεχνίτας. Ἡδυνάμην πολλὰ παραδείγματα τῆς τοιαύτης συνηθείας νὰ καταλέξω, ἀρκεῖ ὅμως εἰς ἐμὲ νὰ μνημονεύσω ἐκείνων μόνων ὅσα προσπίπτουσιν εἰς τὴν αἴσθησιν καὶ τοῦ ἐκ τῶν εἰκόνων αὐτῶν μελετῶντος τὰ ἔργα ταῦτα. Τοῦ ἱματίου λ.χ. τοῦ Μοσχοφόρου τοῦ καταπίπτοντος ἀπὸ τοῦ βραχίονος ἀποχωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων τὰ διάφορα αὐτοῦ μέρη, διὰ βαθείας ἐνορύξεως, διὰ βαθείας ἐπίσης ἐνορύξεως τοῦ μαρμάρου ἐξαίρονται καὶ αἱ χεῖρες τοῦ Μοσχοφόρου, ἔτι μᾶλλον δὲ οἱ πόδες τοῦ μύσχου ἀπὸ τοῦ κορμοῦ τοῦ ἀγάλματος. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐργασίας δὲν εἶναι ἱκανὸν τεκμήριον ὅτι καὶ ὁ τεχνίτης τοῦ Μοσχοφόρου τείνει πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν διὰ τῶν αὐτῶν τεχνικῶν μέσων, ὅτι ἔχει τὰς αὐτὰς καὶ ὁ δημιουργὸς τῆς Νίκης συνηθείας; Ἐπερον παράδειγμα τοῦ τρόπου τούτου εἶναι ἡ ἐργασία τῆς κόμης τῶν δύο ἀρχαιοτάτων ἀγαλμάτων τοῦ τύπου τῆς «γυναικείας μορφῆς» τοῦ ἐν ταῖς Athen. Mittheil. 1890 σελ. 4 καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ἀντήνορος. Κατὰ τὰ πλάγια μέρη τοῦ λαιμοῦ εἶναι τὸ μάρμαρον ἱκανῶς ἐνωρυγμένον τῇ σμίλῃ, ὥστε σαφῶς ἀποχωρίζονται οἱ ἐμπρόσθιοι πλόκαμοι ἀπὸ τῆς ὀπισθεν καταπιπτούσης κόμης σχηματιζομένου μεταξὺ τριγωνικοῦ τινος χάσματος. Τοιαύτην δὲ διάταξιν ἔχουσιν ἐξ ὅλης τῆς τάξεως τῶν ἔργων τοῦ προμνημονευθέντος τύπου μόνα τὰ δύο ταῦτα, ἅτε ἀρχαιότερα πάντων. Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐξάγεται ὅτι ἡ ἔξις τοῦ ἐγγλύφειν καὶ ἐνορύσσειν βαθείως τὸ μάρμαρον πρὸς τεχνικὸν τινα σκοπὸν δὲν εἶναι τι ἴδιον τοῦ τεχνίτου τῆς ἐκ Δήλου Νίκης ἀλλὰ κοινή τις συνήθεια τῶν ἀρχαιοτάτων ἀττικῶν τεχνιτῶν. Δὲν θεωρῶ δὲ τὸν τρόπον τοῦτον τῆς ἐργασίας μεγάλης ἐξ ἀρχῆς τεχνικῆς δεινότητος μαρτύριον, ἀλλὰ λιθοξοικῆς τινος δεξιότητος περὶ τὸ ἐκκρούειν καὶ ἀποκόπτειν τὸ μάρμαρον. Μόνον δὲ μετὰ μακρὰν καὶ συνήθη ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἄσκησιν ἠδύνατο ὁ εἰρημένος τρόπος τῆς κατεργασίας καὶ διαπλάσεως τοῦ μαρμάρου νὰ φθάσῃ εἰς ἀνυπέροχον τελειότητα, οἷαν ἀληθῶς δεικνύει ἡ κατασκευὴ τῶν ἄκρων πτυγῶν τῶν ἀγαλμάτων «γυναικείας μορφῆς».

Ἐπερον τεκμήριον μαρτυροῦν τὴν τεχνικὴν δῆ-

θεν ὑπεροχὴν τοῦ δημιουργοῦ τῆς Νίκης ἐθεωρήθη ὑπὸ πολλῶν καὶ ὁ τρόπος τῆς παραστάσεως τῶν κάτω ἄκρων τῆς Νίκης καὶ μάλιστα τοῦ ἀριστεροῦ μηροῦ, οὗ ἀληθῶς τὸ γενικὸν σχῆμα ὀρθῶς πῶς ὑποτυποῦται ὑπὸ τὴν περιβολήν. Ἡ ὑπεροχὴ ὅμως γίνεται καταφανῆς συγκρινομένης τῆς Νίκης πρὸς τὰ ἀρχαιότατα ἀττικά ἔργα, τὸ ἐν τῷ πίνακι 11 καὶ τὰ λοιπὰ μαρμάρινα εἰδώλια, ὧν τὸ κάτω μέρος τοῦ σώματος κατακαλύπτεται παντελῶς ὑπὸ τῆς περιβολῆς καὶ ἀποτελεῖ ἀδιάρθρωτον ὄγκον. Ἀλλὰ τὰ ἔργα ταῦτα εἶναι καὶ ἀρχαιότερα τῆς Νίκης κατὰ δεκαετηρίδας τινάς. Πλὴν τῆς χρονικῆς δὲ ταύτης διαφορᾶς ἐξηγεῖται ἡ ὀρθότερα ὑποτύπωσις τῶν κάτω ἄκρων τῆς Νίκης καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῆς παραστάσεως. Διὰ τῆς ζωηρᾶς κινήσεως ἀποχωρίζονται πῶς τὰ εἰρημένα μέρη τοῦ λοιποῦ ὄγκου τοῦ σώματος καὶ παρίστανται αὐτὰ καθ' ἑαυτά, ἕνεκα τῆς μεγάλης δὲ ἐντάσεως τῆς περιβολῆς τῆς προερχομένης ἐκ τῆς ζωηρᾶς κινήσεως καθίσταται ἡ ὑπὸ τὴν περιβολήν ὑποτύπωσις τοῦ σχήματός των εὐκολωτέρα. Ἐάν ὅμως συγκρίνωμεν τὴν Νίκην πρὸς τὸν Μοσχοφόρον, εὐρίσκωμεν ὅτι ὁ τεχνίτης τῆς Νίκης ὄχι μόνον δεξιώτερος δὲν εἶναι καὶ κατὰ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἀπολείπεται τοῦ τοῦ Μοσχοφόρου. Διότι ἀληθῶς ὁ τρόπος, καθ' ὃν ὁ περιγράφων τὰ περὶ τὴν ὄσφυν μέρη τοῦ Μοσχοφόρου ρυθμὸς, κεκινημένος ἐκ τῆς ζωηρᾶς διαπλάσεως τῶν μυῶν καὶ τῆς σαρκὸς τῶν εἰρημένων μερῶν, ὁ τρόπος λέγω, καθ' ὃν ὁ ρυθμὸς οὗτος ἀποτυποῦται μαλακῶς καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ περιβάλλοντος τὸ μέρος τοῦτο ἱματίου, μαρτυρεῖ μείζονα δεξιότητα περὶ τὸν χειρισμὸν τῆς σμίλης καὶ μείζονα ἐμπειρίαν περὶ τὴν κατεργασίαν τοῦ μαρμάρου ἢ ὁ τρόπος τῆς ὑποτυπώσεως τοῦ μηροῦ τῆς Νίκης. Μετὰ τὴν τεχνικὴν ἐξέτασιν τῆς περιβολῆς μέλλομεν νὰ ἐξετάσωμεν τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος.

Ὁ Winter ἐν τῇ προειρημένῃ πραγματείᾳ του σελ. 130 χαρακτηρίζει ὡς ἐξῆς τὰ ἀττικά ἔργα ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν δῆθεν χιακὴν τέχνην: *Wie weit es damals die einheimischen Künstler gebracht hatten zeigen uns Werke wie der Kalbträger und die verwandten Monumente, Werke von unwüchsig derben Charakter, fest und kräftig in den Formen, aber noch ohne allen Liebreiz weicher Anmut und feiner Eleganz.* Ὁ χαρακτηρι-

σμός οὗτος φαίνεται σχετικῶς ὀρθός, παρεξεταζομένου τοῦ Μοσχολόρου πρὸς τὰ νεώτατα ἀγάλματα «γυναικείας μορφῆς». Ἡ τοιαύτη ὁμῶς σύγκρισις ἀνομοίων ἔργων ἔχει πολὺ τὸ παρακεκινδυνευμένον. Ἀποδεικνύεται δὲ ἡμαρτημένος ὁ χαρακτηρισμός, ἐὰν ὡς μέτρον συγκρίσεως πρὸς τὰ ἀττικὰ ἔργα λάβωμεν αὐτὴν τὴν Νίκην. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι τὸ εἰρημένον μνημεῖον ἔχει λεπτήν πως τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος καὶ μάλιστα τὴν τῶν κάτω ἄκρων. Ἀλλὰ καὶ μετὰξὺ τῶν ἀρχαιοτάτων ἀττικῶν μνημείων εὐρίσκομεν ἔργα, ἅτινα οὐδαμῶς ὑπολείπονται τῆς Νίκης καὶ κατὰ τοῦτο. Ἔργα ἀνακρισθήτεως ἀττικά, ἀρχαιότερα καὶ αὐτοῦ τοῦ Μοσχολόρου, εἶναι ὁ ἱππεύς, ὃν ἐδημοσίευσεν ἄλλοτε ἐνταῦθα Ἄρχ. Ἐργμ. 1887 πίν. 2) καὶ ἐν τοῖς Μουσεῖοις Ἀθηνῶν πίν. XII. Εἰ καὶ τὸ ἀγαλμα τοῦτο παριστᾷ νικητὴν ἐν ἀγῶσι, ἀθλητικῶς ἄρα ἐκγεγυμνασμένον, δεικνύει ὁμοίως ὁ κορμὸς αὐτοῦ λεπτοτάτην κατασκευὴν τοῦ σώματος, (Schneider Marmorsculpt. aus d. Akrop. σελ. 349 «überschlanker Oberkörper») ἀσυνήθη εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Ἀνάλογος δὲ πρὸς τὴν λεπτότητα τῆς διαρθρώσεως τοῦ σώματος εἶναι καὶ ἡ ἀπαλότης τῆς ἐργασίας τῆς σαρκός. Εὐκολώτερον δὲ κατανοοῦμεν καὶ χιθωνόμεθα τὰς ιδιότητας ταύτας τοῦ εἰρημένου μνημείου συγκρίνοντες αὐτὸ πρὸς ἄλλα σύγχρονα ὁμοίας παραστάσεως, γυμνῆς δηλ. νεανικῆς μορφῆς, καὶ μάλιστα πρὸς τὰ ἐν τῷ ἔθνικῳ Μουσεῖῳ ἀριθ. 7 ἐξ Ὀρχομενοῦ καὶ ἀριθ. 8 ἐκ Θήρας. Τὰ ἔργα ταῦτα ἔχουσι ὄχι μόνον ἀγροικότητα καὶ λίαν ἀδρανὴν τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος ἀλλὰ καὶ τὴν ἐργασίαν τραχεῖαν καὶ ἄξεστον, ἔχουσι δὲ πρὸς τὸν ἐξ Ἀθηνῶν ἱππέα τοιοῦτον λόγον, οἷον ἀγροϊκὸς τις νεανίας πρὸς εὐγενῆ ἀστὸν ἐκγεγυμνασμένον τὸ σῶμα.

Ὁ ἱππεύς δὲν εἶναι τὸ μόνον ἐκ τῶν ἀττικῶν ἔργων παράδειγμα τοιαύτης τέχνης. Τοῦ Μοσχολόρου οἱ μὲν τῶν βραχιόνων εἶναι εἰς ὑπερβολὴν δεδηλωμένοι, ἡ ὑπερβολικὴ δὲ αὐτῶν ἀνάπτυξις προσπίπτουσα εἰς τὴν αἰσθησιν ἐπηρεάζει καὶ τὴν ἐκ τοῦ ὄλου ἔργου ἐντύπωσιν τοῦ θεατοῦ. Κατὰ τὰ ἄλλα ὁμοίως καὶ τοῦ Μοσχολόρου τὸ σῶμα στερεῖται τῆς ἀγροϊκοῦ ἀδρότητος τῆς χαρακτηριστικῆς τῆς δύο προμνημονευθέντα ἐν τῷ ἔθνικῳ Μουσεῖῳ μνημεῖα. Ὁ ρυθμὸς δὲ τοῦ σώματος καὶ μάλιστα

τὸ περὶ τὴν ὄσφιν περιγράμμα δεικνύει καὶ ἱκανὴν ἐπιτήδευσιν γλαφυρότητος. Ἐκ τῆς τέχνης τῶν δύο τούτων ἔργων καὶ μάλιστα ἐκ τῆς τοῦ ἱππέως διδασκόμεθα, ὅτι οἱ ἀττικοὶ τεχνῖται κατὰ τὴν πρώτην ἤδη πεντηκονταετηρίδα τοῦ 6^{ου} αἰῶνος ἐσπούδασαν νὰ παραστήσωσι τὸ ἀνθρώπινον σῶμα καὶ αὐτὸ ἔτι τὸ ἀθλητικὸν μετὰ κομψότητός τινος ἐπιτετηδευμένης. Ἐκ τοιαύτης τινὸς καλλιτεχνικῆς σπουδῆς ἐξηγεῖται ἡ εἰς ὑπερβολὴν ἐπιτήδευσις περὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος καὶ μάλιστα τῶν κάτω γυμνῶν ἄκρων ἡ χαρακτηριστικὴ καὶ τὸ ἐξ Ἀκροπόλεως ἀρχαίων ἔργον τὸ παρὰ Le Bas Voy. archéol. III Mon. fig. πίν. 3, 4, ἀναγόμενον καὶ τοῦτο βεβαίως εἰς αὐτὴν τὴν πρώτην πεντηκονταετηρίδα τοῦ 6^{ου} αἰῶνος.

Ἐρρήθη ἤδη ἐν τοῖς ἀνωτέρω ὅτι τὰ πλάγια μέρη τοῦ κορμοῦ τῆς Νίκης σχηματίζουσι δύο ἕρεμα εὐρυμερῆ ἐπίπεδα. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἔμπροσθεν μέρος τοῦ κορμοῦ διακρίνεται ἐπίσης εἰς δύο μεγάλα μέρη διὰ γενικῶν περιγραμμάτων ἀπ' ἀλλήλων ἀφορίζομενα. Ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ μέχρι τῶν μαστῶν κατέρχεται ἐπικλινῆς πως γραμμὴ περιγράφουσα τὸ ἄνω μέρος τοῦ στήθους¹ ἀπὸ τῶν μαστῶν δὲ μέχρι τῆς ζώνης καθίσταται ἡ γραμμὴ σχεδὸν κάθετος. Οἱ μαστοὶ τῆς Νίκης ἔχουσι πρὸς τὴν εὐσταρκίαν, ἑκατέρου ὁμοίως μαστοῦ τὸ σχῆμα δὲν εἶναι ἰδίᾳ διαπεπλασμένον ἀλλ' ἀποτελοῦσιν ὁμοῦ συμπαγῆ τινὰ ὄγκον, στρογγύλην ἐξέγκωσιν τοῦ στήθους, ἐφ' ἧς μόνον τὰ ἄκρα τῶν μαστῶν πλαστικῶς ὑποτυποῦνται ὑπὸ τὴν περιβολήν. Ἐξ ὅλων δὲ τῶν ἀρχαίων ἀγαλμάτων ἀττικά τινῶν ἐν Ἀκροπόλει δεικνύουσι συγγενεστέρην πως διάπλασιν τοῦ στήθους καὶ ἐν γένει τοῦ κορμοῦ. Πρὸς σύγκρισιν προχειροτέρην ἀπεικόνισα ἐνταῦθα (πίν. 13, 1) πωρίνην τινὰ τῶν ἐν Ἀκροπόλει μορφῶν ἐκ τῶν νεωτέρων καὶ τελειοτέρων ἔργων τοῦ εἶδους τούτου. Καὶ τοῦ μνημείου τούτου τὸ σῶμα εἶναι ἐσχηματισμένον κατὰ τοὺς αὐτοὺς πλαστικὸς νόμους¹· εὐκόλως δ' ἔνεκα τούτου, νομίζω, δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ προειρημένον πωρίνον ἔργον ὡς τὸ ἀρχαιότερόν πως ὑπόδειγμα, ἐξ οὗ ἀνεπτύχθη ἡ τῆς Νίκης ἐργασία. Σαφέστερον ὁμοίως ἡ συγγένεια τῆς Νίκης καταφαίνεται πρὸς τὸ μαρμαρίνον εἶδωλον τὸ ἐν

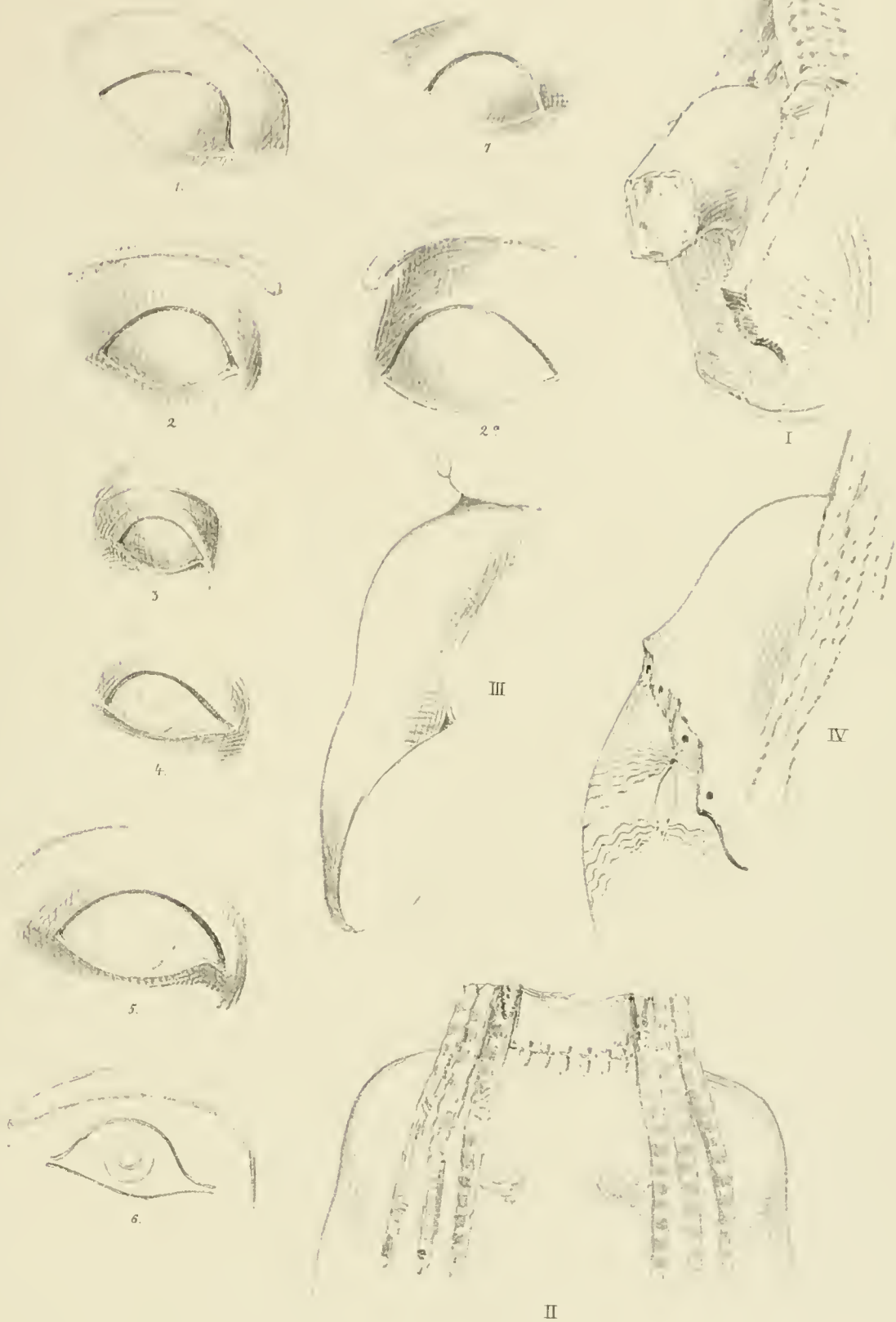
¹ Αἱ ιδιότητες αὗται δὲν φαίνονται σαφῶς ἐν τῷ πίνικτι, τοῦ μνημείου ἀτυχῶς ἀπεικονισθέντος ἔνεκα τοῦ ἀτελοῦς φωτισμοῦ τῆς αἰθούσης.

τοῖς «Μουσείοις Ἀθηνῶν» πίν. 10. Καὶ τοῦτο τὸ ἔργον δεικνύει ὅχι μόνον τὴν κατ' ἐπίπεδα διάταξιν τῶν πλαγίων μερῶν ἀλλὰ καὶ τὸν σχηματισμὸν τῶν μαστῶν ἔχει ἀνάλογον. Βεβαίως τὸ ἔργον τοῦτο ἐποιήθη κατὰ τὴν β' πεντηκονταετηρίδα τοῦ 6^{ου} π.Χ. αἰῶνος, ὁ τύπος ὅμως αὐτοῦ ἀνάγεται προφανῶς εἰς χρόνους ἀρχαιοτέρους τῶν τῆς Νίκης. Τὰ ἐν Ἀκροπόλει ἀγάλματα «γυναικείας μορφῆς», ἅτε νεώτερα πολὺ τῆς Νίκης, ἔχουσι τελειότεραν τὴν διάπλασιν τοῦ σώματος καὶ δὲν δύνανται κατὰ τοῦτο νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ἕρος συγκρίσεως πρὸς τὴν Νίκην. Ἐν μόνον ἔργον τοῦ εἶδους τούτου διαφέρον ἰκανῶς κατὰ τὸν σχηματισμὸν ἑλῶν τῶν ἄλλων ἔχει τὴν κατασκευὴν τοῦ ἄνω σώματος καὶ ἰδίᾳ τὴν τοῦ στήθους ὁμοιότεραν πρὸς τὴν Νίκην ἢ πρὸς τὰ λοιπὰ ἀγάλματα «γυναικείας μορφῆς». Τὸ ἔργον τοῦτο, ὅσον ἐμοὶ γνωστόν, ἀπεικονίσθη μόνον ἐν κατὰ κράτος ἀπόψει ἐν «Marmorstudien» τοῦ Lepsius σελ. 69) δημοσιεύομεν δὲ καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα ἐν πίν. 13). Διὰ πολλοὺς λόγους, οὓς μέλλω νὰ ἐκθέσω ἐν τῇ δευτέρᾳ συμβολῇ, φρονῶ ὅτι καὶ τοῦτο τὸ ἔργον ἀνάγεται εἰς τὴν αὐτὴν καὶ τὸ προειρημένον εἰδῶλον κατηγορίαν· ὅτι ὁλ. ἡ ἐργασία τοῦ μνημείου τούτου εἶναι νεώτερα ἀλλὰ κατὰ μίμησιν σκόπιμον ἀρχαιοτέρου τύπου. Κατὰ τὰ προειρημένα λοιπὸν ἡ Νίκη ἔχει τὴν κατασκευὴν τοῦ ἄνω σώματος ὁμοίαν πρὸς δύο ἀναμφισβητήτως ἀττικὰ ἔργα τὰ δεικνύοντα τὸν ἀρχαιότερον τύπον τῆς παραστάσεως «γυναικείας μορφῆς».

Ἰδιαιτέρον γνῶρισμα ἄξιον μείζονος προσοχῆς θεωρῶ τὸν τρόπον τῆς διαρθρώσεως τῶν βραχιόνων πρὸς τὸν κορμὸν. Πάντα σχεδὸν τὰ ἀρχαῖα ἀγάλματα τὰ τε γυμνῆς νεανικῆς μορφῆς, οἷα τὰ τοῦ Ἀπόλλωνος καλούμενα, καὶ τὰ γυναικείας, οἷα εἶναι τὰ «Σαμιακά» καὶ ἄλλα, ἔχουσι λίαν πλατεῖς τοὺς ὤμους καὶ ἀνεσταλμένους, ὥστε ἡ γραμμὴ ἢ ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ πρὸς τὸν βραχίονα καθίσταται λίαν ἐπιμήκης, καὶ εἶναι ἄλλων μὲν ἔργων εὐθυτέρα πως, ἄλλων δὲ μᾶλλον ἐπικλινῆς. Τούναντιον ὅμως ἡ Νίκη ἔχει στενωτάτους τοὺς ὤμους ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὁ βραχίων συνάπτεται ἀμέσως πρὸς αὐτὰ τὰ πλάγια τοῦ λαιμοῦ, ὥστε τὴν συνήθη γραμμὴν τῆς ὠμοπλάτης ἀντικαθιστᾷ ἐνταῦθα τὸ στρογγύλον τοῦ βραχιονίου ἄκρου περίγραμμα ἀρχόμενον ἀπ' αὐτοῦ τοῦ λαιμοῦ (ὄρ. παρ. πίν. ἀρ. 1).

Τὴν αὐτὴν ὅμως κατασκευὴν καὶ διάρθρωσιν τῶν βραχιόνων μᾶς δεικνύει καὶ ἕτερον ἀρχαιότατον ἀγάλμα ἀττικὸν καὶ τοῦτο, τὸ ἐν τῷ πίν. II εἰδῶλον (παρ. πίν. ἀρ. II). Φανερόν ὅτι ἡ τοιαύτη διάρθρωσις εἶναι ἤμιστος ὀργανικῆ, ἔνεκα τούτου δὲ θεωρῶ τὸ κοινὸν τοῦτο σφάλμα καὶ χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα τῆς τεχνικῆς συγγενείας τῶν δύο προειρημένων μνημείων. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς διαρθρώσεως δὲν εἶναι τυχαῖόν τι ἀλλὰ συνήθης, ὡς φαίνεται, εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην ἀττικὴν τέχνην, διότι καὶ ἄλλων ἀττικῶν ἔργων τὸ σῶμα εἶναι διηρθρωμένον κατὰ τὰς αὐτὰς ἀρχάς. Οἱ ὄμοι λ. γ. τοῦ Μοσχολοῦ (παρ. πίν. ἀρ. III) καὶ τοῦ ἱπέως (Μουσεῖα Ἀθηνῶν πίν. XI) ἔχουσι ἐπίσης στρογγυλότερον τὸ περίγραμμα καὶ εὐσαρκότερον ἢ τὰ ἀρχαῖα συνήθως ἀγάλματα ἀνδρικῆς μορφῆς. Ὁ τεχνίτης ὅμως τοῦ Μοσχολοῦ κατενόησεν ἤδη τὸ περὶ τὴν διάρθρωσιν τῶν ἄνω ἄκρων τοῦ προειρημένου εἰδῶλου καὶ τῆς Νίκης σφάλμα καὶ ἐπεχείρησεν ὀρθότερον ἀνατομικῶς νὰ συνάψῃ τὰ ἄκρα πρὸς τὸν κορμὸν καταστήσας ἐπιμηκέστερόν πως τὸ περίγραμμα τῆς ὠμοπλάτης. Ἐν ἔτι βῆμα πρὸς τὰ πρόσω ἀλλὰ κατὰ τὰς αὐτὰς πάντοτε τεχνικὰς ἀρχάς ἐχώρησεν ὁ δημιουργὸς τῆς «καθημένης Ἀθηνᾶς» (παρ. πίν. ἀρ. IV), ἔτι μᾶλλον δὲ ὁ Ἀντήνωρ. Ἀπὸ τοῦ εἰδῶλου (πίν. II) ἄρα καὶ τῆς Νίκης μέχρι τοῦ ἔργου τοῦ Ἀντήνωρος παρατηροῦμεν κανονικὴν τινὰ καὶ βαθμιαίαν ἀνάπτυξιν γενομένην κατὰ τοὺς αὐτοὺς πλαστικούς-ἀνατομικούς κανόνας. Ὡς ἐξετάσωμεν ἤδη τὸ σπουδαιότερον μέρος τοῦ σώματος αὐτὴν τὴν κεφαλὴν.

Ἡ κόμη καταπίπτει ὀπισθεν μὲν λυτὴ ἐπὶ τὰ νῶτα, ἔμπροσθεν δὲ καταπίπτουσι ἐπὶ τὸ στήθος τέσσαρες πλόκαμοι. Ἡ λυτὴ κόμη δὲν ἀποτελεῖ συμπαγῆ ὄγκον ἀλλὰ σύγκειται ἐκ διαφόρων κυματοειδῶν σειραδίων (Haarsträhne). Τοιοῦτον δὲ ἀκριβῶς σύστημα σχηματισμοῦ κόμης ἐν τῇ ἀτελειστέρᾳ αὐτοῦ μορφῇ δεικνύουσι καὶ αἱ κεφαλὴ τοῦ Τυρῶνος. Καὶ τῶν μὲν δύο κεφαλῶν τὰ διάφορα σειράδια τριγῶν κεῖνται ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐπιφανείας, ὡς καὶ τὰ τῆς Νίκης, τῆς μᾶς δὲ μόνης κεφαλῆς σχηματίζουσι κλιμακοειδῆ στρώματα («treppenförmig» Wolters Denkm. I, σελ. 16). Διαφέρει δὲ κατὰ τοῦτο μόνον ἡ κόμη τῆς Νίκης τῆς τῶν προειρημένων ἔργων, ὅτι αἱ κυματοειδεῖς αὐ-

τῆς πλοκαμίδες ἀποχωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ ρομβοειδῶν κοιλωμάτων μεταξὺ ἐνωρυγμένων. Ἄλλὰ καὶ ταύτην ἐπίσης τὴν λεπτομέρειαν τῆς ἐργασίας ἔχουσιν ἴδιον γνώρισμα ἄλλα τινὰ ἀρχαιότατα ἀττικὰ μνημεῖα. Οἱ πλόκαμοι λ. γ. τῆς «καθήμενης Ἀθηνᾶς» καὶ οἱ τοῦ εἰδώλου πίν. 12, 1 ἀποχωρίζονται ἐπίσης ἀπ' ἀλλήλων δι' ὁμοίων ρομβοειδῶν κοιλωμάτων. Ἄξιον προσοχῆς νομίζω καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας τῆς κόμης τῆς ἀγομένης ἀπὸ τοῦ μετώπου ἐφ' ἑκάτερα τὰ μέρη καὶ τῆς ἐντὸς τῆς στεφάνης περιλαμβανομένης. Κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Winter (ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 124 «An dem Nikekopfe sind die Haarmassen durch sorgfältig gezogene, einzelne Linien gelöst»). Ὅτι δὲ ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐργασίας δὲν εἶναι ἴδια ἐπίνοια τοῦ ἀμιουργοῦ τῆς Νίκης ἢ τῆς γιαικῆς δῆθεν τέχνης ἰδιαίτερον γνώρισμα, ἀλλ' εἶναι συνήθης εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην ἀττικὴν τέχνην ἀποδεικνύεται καὶ ἐξ ἀπλῆς συγκρίσεως τοῦ μνημείου τούτου πρὸς τὴν πωρίνην κεφαλήν τὴν τοῦ Διὸς καλουμένην (Athen. Mittheil. 1889 πίν. 3, 1. Ἐξ ὅλων αὐτῶν πείθεται τις εὐκόλως ὅτι ὁ τρόπος τοῦ σχηματισμοῦ τῆς κόμης τῶν πωρίνων ἔργων ἀποτελεῖ τὴν πρῶτην ἀρετηρίαν, ἐξ ἧς ἀνεπτύχθη ἡ ἐργασία τῆς κόμης τοῦ ἐκ Δήλου ἀγάλματος κανονικῶς προαγομένη καὶ συμφώνως πρὸς τὴν φύσιν τοῦ μαρμάρου.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἔργων τινῶν τῆς ἀττικῆς τέχνης, οἷα ὁ Μοσχόφορος καὶ τὰ τοῦτω ὅμοια, δὲν ἔχει ἡ κόμη τὴν αὐτὴν καὶ ἡ τῆς Νίκης λεπτομερῆ καὶ κοσμητικὴν ἐπιξεργασίαν ἀποτελοῦσα μᾶλλον συμπαγῆ ὄγκον. Τοῦτο ὅμως δὲν ἀποδεικνύει ὅτι τὰ προειρημένα ἔργα εἶναι διαφόρου τέχνης ἢ ἡ Νίκη, ἀλλ' εἶναι μαρτύριον μᾶλλον διαφόρου βαθμοῦ ἐπιμελείας τῶν τεχνιτῶν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθ' ἕκαστα. Καὶ αὐτὰ τὰ ἀγάλματα «γυναικείας μορφῆς» τὰ θεωρούμενα καὶ ὑπὸ τῶν ἀντιφρονούντων ἔργα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς τέχνης καὶ δὴ τῆς γιαικῆς δὲν ἔχουσι πάντα ὁμοίαν τὴν ἐκτέλεσιν τῆς κόμης τῆς ὑπὸ τῆς στεφάνης περιεχομένης, ἀλλὰ τινὰ μὲν λεπτομερῶς ἐξεργασμένην, ἄλλα δ' οὐδαμῶς.

Τὸ καυστικώτερον ὅμως καὶ τρυφερώτερον ζήτημα, εἰς ὃ ἡ μεγίστη σημασία ἀπεδόθη εἶναι τὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς Νίκης σχῆμα. Ἰσχυρίσθησάν

τινες ὅτι ἡ Νίκη ἔχει πάντως διάφορον τὸ σχῆμα τῶν ὀφθαλμῶν ἢ τὰ κεκυρωμένα ἀττικὰ ἔργα, τὴν δῆθεν δὲ ταύτην διαφοράν τοῦ σχηματισμοῦ ἐθεώρησαν πάντοτε ὡς τὸ σπουδαιότερον τεκμήριον τῆς μὴ ἀττικῆς καταγωγῆς καὶ ἐκείνων τῶν ἐν Ἀκροπόλει ἀγάλματων «γυναικείας μορφῆς», ὅσων ὁ ὀφθαλμὸς φαίνεται ἔχων τὸ σχῆμα τοῦ τῆς Νίκης. Τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην ἔκαμε πρῶτος ὁ Winter (ἔ. ἀ. σ. 125) καθορίσας τὸ σχῆμα τοῦ γιαικοῦ ὀφθαλμοῦ, τοῦ τῆς Νίκης ὀφθ. καὶ τὸ τῶν ἀττικῶν ὡς ἐξῆς. «Bei dem Nikekopfe liegt das Auge schräg und hat die 'chinesische' Form. . . . Zudem liegt der Augapfel . . . bei den attischen in einer ebenen Fläche, während er beim Nikekopfe deutlich gewölbt ist». Ὁ ἀττικὸς δὲ ὀφθαλμὸς ἔχει κατὰ τὸν προειρημένον ἀρχαιολόγον τὸ ἐξῆς σχῆμα. «Das Auge hat die Gestalt, dass es sich in ein stumpfwinkliges gleichschenkliges Dreieck einschreiben lässt, dessen horizontal liegende Basis, die längste Seite, durch das untere Lid gebildet wird, und diese Lage ist zugleich für die älteren attischen Köpfe die charakteristische, von denen z. B. der aus dem Louvre (Gazet. archéol. 1887 πίν. 11) die ganz gleiche, die übrigen eine annähernd gleiche Bildung aufweisen. Καὶ ἡ Νίκη ὅμως ἀνάγεται εἰς τὴν κατηγορίαν ἐκείνην τῶν ἀττικῶν μνημείων, ὧν ὁ ὀφθαλμὸς ἔχει ὄχι ἀκριβῶς ἀλλὰ περίπου τοιοῦτον τὸ σχῆμα annähernd gleiche Bildung. Διότι, πιστεύω, πᾶς τις θὰ ὁμολογήσῃ ὅτι πρὸς τὸ οὕτω καθορισθὲν κανονικὸν σχῆμα ἔχουσι περισσότεραν ὁμοιότητα οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Νίκης ἢ οἱ τοῦ Μοσχόφορου, τοῦ Δισκοδόλου καὶ ἄλλων βεβαίως ἀττικῶν ἔργων. Ἄλλὰ καὶ ἄλλως ἐκ τῶν μνημείων δυνάμεθα νὰ ἀποδείξωμεν τοῦτο. ἔχει δὲ ὁ ὀφθαλμὸς τῆς Νίκης τὸν ἐξῆς περίπου σχηματισμόν (Παρένθ. πίν. ἀρ. 1).

Ἐντὸς μεγάλης κοιλότητος ἀποτελούσης τὴν κόγχην κεῖται ὁ ὀφθαλμὸς εὐρέως ἀνεφυγμένος καὶ ὄχι ἀκριβῶς ὀριζοντίως ἀλλ' ἔχων λοξὴν τινα κλίσιν. Ὁ βολθὸς εἶναι ἱκανῶς προπετῆς καὶ ἡ ἐπιράνεια αὐτοῦ περιγράφεται ὑπὸ καμπύλης γραμμῆς. Ἄξιον ἰδιαίτερας προσοχῆς εἶναι αὐτὸ τὸ γενικὸν σχῆμα τοῦ ὀφθαλμοῦ τὸ ἐκ τοῦ περιγράμματος τῶν ἄκρων βλεφάρων ἀποτελούμενον. Τὸ μὲν κάτω βλέφα-

ρον περιγράφει εὐθεία σχεδὸν γραμμὴ, ἥς τὰ πρὸς ἑτέρῳ τῷ κανθῷ ἄκρα κάμπτονται ὀλίγον πρὸς τὰ ἄνω. Τὸ δὲ ἄνω βλέφαρον σχηματίζει ικανῶς καμπύλην γραμμὴν, ἥς ὅμως ἡ καμπυλότης καθίσταται μικροτέρα καθ' ὅσον αὐτὴ πλησιάζει πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν κανθόν. Ἔχει δὲ ὁ ὀφθαλμὸς τῆς Νίκης καὶ τὸν θαυροτρόον ὑμένα διατετυπωμένον. Ἐπειδὴ ἡ Νίκη εἶναι ἔργον ἀρχαιότερον ὅλων τῶν σωζομένων ἀττικῶν κεφαλῶν, ἵνα σαφῶς κατανοήσωμεν, ἐὰν ὁ σχηματισμὸς οὗτος τοῦ ὀφθαλμοῦ εἶναι ἀληθῶς ἰδίᾳ ἐπίνοια τοῦ Ἀρχέρμου καὶ τῆς γιανκῆς τέχνης ἢ συνθήθεια παλαιότερα τῆς ἀττικῆς, ἀνάγκη νὰ συγκρίνωμεν τὴν Νίκην ὄχι μόνον πρὸς τὰ ἀρχαιότατα μαρμάρια, ἀλλὰ καθόλου πρὸς τὰ ἀρχαιότατα μνημεῖα τῆς ἀττικῆς τέχνης, τὰ πώρινα. Καὶ τῷ ὄντι μεταξὺ τῶν πωρίνων κεφαλῶν εὐρίσκωμεν εὐκόλως κεφαλὰς τινας, ὧν ὁ ὀφθαλμὸς δεικνύει τὸν αὐτὸν καὶ ὁ τῆς Νίκης ἀκριβῶς τρόπον σχηματισμοῦ. Τοιοῦτον ἀκριβῶς σχῆμα ἔχουσι λ. γ. οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς τοῦ Διὸς καλουμένης κεφαλῆς (Athen. Mittheil. 1889 πίν. 3, 4. Πρὸβλ. παρένθ. πίν. ἀρ. 2, 2^α) ὧν τὰ ἄκρα τῶν βλεφάρων κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον περιγράφονται, ὅμοιον ἐπίσης περίγραμμα σχηματίζουσι τὰ βλέφαρα τῆς μικρᾶς πωρίνης Ὑδριαφόρου (παρένθ. πίν. ἀρ. 4) παραπλήσιον δὲ σχηματισμὸν ἔχουσι καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν μικρῶν πωρίνων κεφαλῶν τῶν ἐν τῷ πίν. 14 ἀπεικονιζομένων (ἔρ. παρένθ. πίν. 3). Ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐργασίας τοῦ ὀφθαλμοῦ, ὅστις ἄλλως μαρτυρεῖ ὀρθὴν ἀντίληψιν καὶ παρατήρησιν τῆς φύσεως, δὲν ἀποτελεῖ καὶ κανόνα ἀπαράβατον τῆς ἀρχαιοτάτης ἀττικῆς τέχνης. Τούναντίον δὲ τοσαύτη ποικιλία ὑπάρχει, ὥστε ὄχι μόνον οἱ τῶν κεφαλῶν τοῦ αὐτοῦ συμπλέγματος ὀφθαλμοί, ὡς οἱ τοῦ Τυφῶνος, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ τῆς αὐτῆς κεφαλῆς οἱ ὀφθαλμοί, ὡς οἱ τῆς τοῦ Διὸς, δὲν εἶναι καθ' ὁμοιότητα ἐντελῶς τρόπον εἰργασμένοι. Τοῦτο προέργεται καὶ ἐξ ἄλλης μὲν ἴσως αἰτίας, ἀλλὰ κυρίως διότι ἡ κατασκευὴ τῶν ὀφθαλμῶν διὰ τὸ λεπτόν τῶν γραμμῶν αὐτῶν ἀπαιτεῖ καὶ γνώσιν μείζονα τοῦ σχεδίου τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος καὶ ἐμπειρίαν περὶ τὴν κατεργασίαν. Πλὴν τοῦ εἰρημένου σχήματος, ὅπερ ἔχει κοινὸν ἡ Νίκη μετὰ τῶν προμνημονευθέντων πωρίνων, ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἀττικῇ ἐργασίᾳ καὶ δύο ἄλλα κυρίως εἶδη σχηματισμοῦ,

ἅτινα ὅμως οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ παραλλαγαὶ τῶν προειμένων. Ἡ μία τούτων παραλλαγὴ εἶναι ὅτι ἡ γραμμὴ τοῦ κάτω βλεφάρου καθίσταται εὐθεία καὶ οὕτω ὁ ὀφθαλμὸς ἀποκτᾷ τὸ σχῆμα τὸ ὑπὸ τοῦ Winter κυρίως ἀττικὸν θεωρούμενον, καὶ τοιοῦτον τρόπον ἀπεικασίας ἔχουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς μιᾶς πωρίνης κεφαλῆς τοῦ Τυφῶνος τῆς πρώτης ἀριστερὰ τῷ θεωμένῳ. Ἡ ἑτέρα δὲ παραλλαγὴ εἶναι ὅτι ἀμφοτέρω τὰ βλέφαρα σχηματίζουσι κανονικὰς καμπύλας γραμμὰς ὡς τὸς ἀ κύκλου, μείζονος μὲν τὸ κάτω βλέφαρον ἐλάσσονος δὲ τὸ ἄνω. Καὶ τοιοῦτον σχῆμα ἔχουσι πλὴν ἄλλων πολλῶν καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἄκρας πωρίνης κεφαλῆς τοῦ Τυφῶνος.

Ἡ αὐτὴ ἀναλογία καὶ ἡ αὐτὴ ἀβεβαιότης τοῦ τύπου τῶν ὀφθαλμῶν ἐπικρατεῖ καὶ κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς μαρμαρογλυφικῆς ἀττικῆς τέχνης. Τινὰ μὲν τῶν ἔργων οἷα εἶναι τὸ εἶδωλον («Μουσ. Ἀθηνῶν» πίν. X), τὸ ἐνταῦθα ἀπεικονιζόμενον ἄγαλμα (πίν. 13) καὶ ἡ ἐν τῇ Gazette archéol. 1887 πίν. II κεφαλὴ ἔχουσι τὸ σχῆμα τοῦ ὀφθαλμοῦ ὁμοιότερον πρὸς τὸ «ἀττικόν» καλούμενον, τινὰ δέ, ὡς ὁ Δισκοφόρος, ὁ Μοσχοφόρος καὶ εἰ τι ἄλλο, ἔχουσι τὸν ὀφθαλμὸν κατὰ τὸ σχῆμα τῆς δευτέρας παραλλαγῆς τῆς προμνημονευθείσης, ἄλλων δὲ πάλιν καὶ ὁ τῶν πλείστων ὁ ὀφθαλμὸς ἔχει τὸ αὐτὸ περίγραμμα ἢ σχεδὸν ὅμοιον πρὸς τὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς Νίκης. Καὶ τοιαῦτα ἔργα εἶναι ἢ ἐξ Ἐλευσίνος κεφαλῆς (Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1889 πίν. 6) ἢ ἐν ταῖς Athen. Mittheil. 1879 πίν. VI, 1 καὶ ἢ ἐν ταῖς Mittheil. 1890 σελ. 4 «γυναικεία μορφή» καὶ ἄλλα. Τὴν τελείαν δὲ καὶ κανονικὴν διάπλασιν τοῦ τύπου τοῦ ὀφθαλμοῦ τῆς Νίκης δεικνύουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀντήνορος ποιηθέντος ἀγάλματος.

Ὡς ἰδιαίτερον γνώρισμα τῆς ἐργασίας τῆς Νίκης ἐθεωρήθη καὶ ἡ συνθήθεια, καθ' ἣν ὁ ὀφθαλμὸς ὑποτυποῦται μετὰ τοῦ θαυροτρόου ὑμένος ἔχων λοξὴν τινα κλίσιν. Ὅτι καὶ ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἀπεικασίας δὲν ἦτο ἄγνωστος ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν ἀττικὴν τέχνην ἀποδεικνύεται καὶ ἐξ ἀρχαιοτάτου τινοῦ μνημείου τῆς χειρωνακτικῆς τέχνης. Ἐπὶ τῆς γνωστῆς χαλκῆς ἀσπίδος τῆς ἀνακαλυφθείσης κατὰ τὰς τελευταίας ἀνασκαφὰς ἐν τῇ Ἀκροπόλει¹ ὑ-

¹ Δελτ. ἀρχαιολ. 1888 σελ. 219 «Τῶν γενομένων δὲ εὐρημάτων περίεργον εἶνε χαλκοῦς οἰνοὶ στέφανος ἔχων ἐξωτερικὴν μὲν διάμ.

πάργχει παράστασις τις Γοργόυς ἐξ ἐλάσματος χαλκοῦ. Ἀπεικονίσασμεν ἐν τῷ παρενθέντῳ πίνακι (ἀρ. 6 τὸν ἕτερον ὀφθαλμὸν τῆς μορφῆς ταύτης, ἵνα ἕκαστος πεισθῆ ὅτι καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ βαναύσῳ ἐργασία ἦτο συνήθης εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην ἀττικὴν τέχνην ἢ ἀπεικασία τῶν ὀφθαλμῶν μετὰ λοξῆς τινος κλίσεως. Καθόλου δὲ εἰπεῖν πάντων τῶν ἀττικῶν πλαστικῶν ἔργων τῆς αἰῶς περιόδου οἱ ὀφθαλμοὶ ἔχουσι διάθεσιν ὄχι παντελῶς ὀριζοντίαν. Τοῦτο παρετήρησαν καὶ τινες τῶν ἀντιπρονοούντων ὁμολογοῦντες ὅτι τοῦ Μοσχόφρου λ. γ. οἱ ὀφθαλμοὶ ἔχουσι λοξὴν τινα κλίσιν (*wenig schräg gestellt*) κατὰ μίμησίν τινα ὀρθῆν τῆς φύσεως. Ἀλλὰ τῶν μὲν πλείστων ἀττικῶν μνημείων, τῶν τε πωρίνων καὶ τῶν ἀρχαιοτάτων μαρμαρίνων, ἡ κλίσις τοῦ ὀφθαλμοῦ εἶναι μικρά, τινῶν δὲ μόνον ἔργων οἱ ὀφθαλμοὶ ἔχουσι μᾶλλον ἐκπερασμένην καὶ σαφεῆ κλίσιν, ὡς οἱ τῆς Νίκης. Τοῦτο ὅμως πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς διάφορος βαθμὸς ἐκφράσεως, ὡς ὑπερβολὴ μόνον κοινῆς συνηθείας. Καὶ τὴν μὲν ἀσθενεστάτην κλίσιν δεικνύουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ἀγαλμάτων, ὧν ἡ ἐργασία εἶναι μᾶλλον κεκανονισμένη καὶ ἐγκατάσχευος (*schematisch*), καὶ τοιαῦτα εἶναι τὸ ἐν ταῖς Athen. Mittheil. 1890 σελ. 4 (ὄρ. παρ. 7) τὸ τοῦ Ἀντήνορος καὶ εἰ τι ἄλλο, τὸν ἔσχατον δὲ βαθμὸν δεικνύουσιν ἐξ ὅλων τῶν ἀρχαίων ἀττικῶν ἔργων οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἐν τοῖς «Μουσ. Ἀθηνῶν» πίν. III. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἄκρων ποικίλλει τὸ μέτρον τῆς κλίσεως τῶν ὀφθαλμῶν τῶν λοιπῶν ἀρχαίων ἀττικῶν ἔργων.

Τρίτον ἴδιον τῆς Νίκης γνώρισμα ξένον τῆς ἀττικῆς ἐργασίας ἐθεωρήθη καὶ ἡ πλαστικὴ ὑποτύπωσις τοῦ ἐσωτερικοῦ δακρυρροῦ ὑμένως. Καὶ ὅμως ὁ ἕτερος ὀφθαλμὸς, ὁ δεξιός, τῆς μέσης κεφαλῆς τοῦ Τυφῶνος ἔχει ἐπίσης τὸν δακρυρροῦ ὑμένα ἱκανῶς δεδηλωμένον (παρ. 13, ἀσφ. στερρον δὲ ἡ Ὑδριαρροῦ καὶ ἐτέρα τις μικρὰ πωρίνη κεφαλή (πίν. 14, 2). Ἄξιον δὲ ἰδίως προσοχῆς εἶναι ὅτι καὶ ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀγαλμάτων «γυναικείας μορφῆς» καὶ ἐκ τῶν ἄλλων τῆς πρώτης περιόδου μνημείων ἔχουσι τὴν ἰδιότητα ταύτην λίαν

0.77 ἐσωτερικὴν δὲ 0.66 ἐν τῇ ἐσωτερικῇ χώρῳ τοῦ ὀπίου ὑπάρχει ἐκ λεπτοῦ ἐλάσματος ἀνάγλυπτον οὕτως εἶπειν ἄγαλμα Γοργόυς ἰσταμένης ὀρθίας, προσηρημένον τῇ στεφάνῃ δι' ἧλιον προσηρημοσμένων τοῖς ποσί, καὶ ἔχον οὕτω διεθλῆσαι οἰανὲν διαμέτρου τοῦ κύκλου α. — Καθεαδίας.

σαφῶς διατετυπωμένην μετὰ μικρῆς ὁμῶς κλίσεως τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκεῖνα ἀκριβῶς τὰ ἔργα, ἅτινα καὶ ὑπὸ τῶν ἀντιπρονοούντων ὡς γνήσια ἀττικὰ ἢ ὄχι παντελῶς ξένα πρὸς τὴν ἀττικὴν τέχνην θεωροῦνται. Τοιαῦτα δὲ εἶναι τὸ τοῦ Ἀντήνορος ἄγαλμα, ἡ ἐξ Ἐλευσίνος κεφαλή (Ἀρχ. Ἐφημ. 1889, πίν. 6), ὁμοιοτάτη ἄλλως κατὰ τὴν τέχνην τῷ Μοσχόφρῳ καὶ ἄλλα τινά. Τοῦναντίον δὲ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς γυναικείας μορφῆς (Μουσ. Ἀθηνῶν πίν. III), ἧτις θεωρεῖται ὡς τὸ ἐπιφανέστερον ὑπόδειγμα τῆς γλαυκῆς τέχνης, στεροῦνται τοῦ δακρυρροῦ ὑμένως ἔχουσιν ὅμως, ὡς ἐρρήθη, τὴν μεῖζονα κλίσιν. Ὅχι μόνον δὲ ἐν τῇ πλαστικῇ τέχνῃ ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἀττικῇ ἀγγειογραφίᾳ εὐρίσκομεν ἐνίοτε τὸ εἰρημένον σχῆμα τοῦ ὀφθαλμοῦ μετὰ τοῦ δακρυρροῦ ὑμένως ἀτέχνως μὲν ἀλλὰ σαφῶς δεδηλωμένου, ὡς πρόχειρον δὲ παράδειγμα ἀναφέρω τὴν γραφὴν γυναικείας μορφῆς ἐπὶ τοῦ γνωστοῦ ἐκ Μαραθῶνος πίνακος τοῦ ἀπεικονισθέντος ἐν Athen. Mittheil. 1882 πίν. III.

Ἐξ ὅλων τῶν εἰρημένων ἐξάγεται ὅτι πάσας τὰς προμνημονευθείσας ἰδιότητας τοῦ ὀφθαλμοῦ τῆς Νίκης παρετήρησαν ἤδη ἐν τῇ φύσει αὐτοὶ οἱ ἀρχαιότατοι ἀττικοὶ τεχνῖται καὶ ἀπεπειράθησαν νὰ ἐκτυπώσωσιν. Ἐὰν δὲ δὲν συνυπάρχουσιν ἐν τῇ ἐργασίᾳ ἐκάστου μνημείου πᾶσαι ὡς στοιχεῖα ἀπαραίτητα, τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τῆς ἰδιοφυίας καὶ ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπιμελείας ἐκάστου τεχνῖτου, σημαίνει δὲ ἄλλως ὅτι οἱ ἀρχαιότατοι ἀττικοὶ τεχνῖται δὲν ἤδυνήθησαν ὁρμώμενοι ἐκ τῶν παρατηρήσεών των νὰ ὀρίσωσι τυπικὸν τι σχῆμα τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἐν καὶ τὸ αὐτὸ καθ' ὅλας τὰς λεπτομερείας. Ἐκ τούτου δὲ καὶ ἡ ἀβεβαιότης καὶ ἡ ποικιλία περὶ τὴν διατύπωσιν τῶν καθ' ἕκαστα. Ὅπωςδὴποτε ὅμως ἀρκεῖ εἰς ἡμᾶς ἡ ἀπόδειξις, ὅτι αἱ μέχρι τούδε καταλεχθεῖσαι ἰδιότητες τοῦ ὀφθαλμοῦ τῆς Νίκης ὑπάρχουσι καὶ ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἀττικῇ ὁμοῦ ἢ χωριστά. Κατὰ τὰς τελευταίας τὸ πρῶτον δεκαετηρίδας τοῦ 6ου αἰῶνος οἱ ἀττικοὶ τεχνῖται διετύπωσαν κατὰ τὰς αὐτὰς μὲν παρατηρήσεις ἀλλὰ κατὰ νέους πλαστικούς νόμους ὠρισμένον τι τυπικὸν σχῆμα τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἀπαραίτητον δὲ στοιχεῖον τοῦ τύπου ἀπετέλεσεν ἕκτοτε καὶ ἡ πλαστικὴ ὑποτύπωσις τοῦ κανθοῦ.

Μένει νὰ ἐξετάσωμεν τελευταῖον καὶ τὸ σχῆμα αὐτοῦ τοῦ βολθοῦ. Κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἀντι-

φρονούντων ὁ βολβὸς τοῦ ἀπτικοῦ ὀφθαλμοῦ ἔχει ἐπίπεδον τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ (liegt in einer ebenen Fläche), ὁ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς Νίκης βολβὸς ἰκανῶς προβάλλων ἔχει καὶ τὰς γραμμὰς τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ λίαν καμπύλας (deutlich gewölbt. Winter αὐτ.). Ἡ πρώτη παρατήρησις δὲν ἐκφράζει ἀπολύτως τὸ ἀληθές, ὀρθὴ ὅμως εἶναι ἢ δευτέρα παρατήρησις. Καὶ εἰς χρόνους μὲν ἀρχαιοτέρους ἠδύνατο ἴσως νὰ νομισθῇ ὁ σχηματισμὸς τοῦ βολβοῦ ὡς χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς Νίκης, ὅχι ὅμως καὶ μετὰ τὴν ἐν Ἀκροπόλει ἀνακάλυψιν τῶν πολυαρίθμων πωρίνων κεφαλῶν, αἵτινες πᾶσαι ἀνεξαιρέτως μικραὶ καὶ μεγάλαι εἶναι εἰς ὑπερβολὴν ἐξὸφθαλμοι. Τὸ αὐτὸ σχῆμα καὶ ἀνάλογον κυρτότητα τοῦ βολβοῦ δεικνύουσι καὶ τὰ ἀρχαιότερα ἐκ μαρμάρου ἔργα. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι τὰς ιδιότητας ταύτας δὲν ἔχουσι τὰ εἰρημένα ἔργα ὅσον ἐκπεφασμένας, ὅσον ἡ Νίκη καὶ τὰ πώρινα. Τοῦτο ὅμως σημαίνει ὅτι οἱ τεχνῖται τῶν χρόνων ἐκείνων ἐθεώρησαν πρόσοδον καὶ βελτίωσιν τῆς τέχνης τὴν μετριωτέραν ὑποτύπωσιν τῶν γνωρισμάτων ἐκείνων, ἅτινα εἰς ὑπερβολὴν δεικνύουσι τὰ ἀρχαιότατα ἀπτικὰ μνημεῖα. Ἐνεκα τούτου καὶ ἡ μὲν Νίκη καὶ ὁ Δισχοφόρος, ἅτε πλησιέστερα πρὸς τὰ πώρινα ἔργα, ἔχουσι τὰς ιδιότητας ταύτας ἐν μείζονι βαθμῷ δεδηλωμένας, μετριώτερον ὁ Μοσχοφόρος καὶ ἐν ἐλαχίστῳ μέτρῳ τὸ ἐν Athen. Mittheil. 1890 σελ. 4 ἀγάλμα καὶ ἄλλαι τινὲς κεφαλαὶ τῆς αἰῆς περιόδου.

Εἰς ταῦτα θὰ ἀντίειπῃ πᾶς τις ἀμέσως· πῶς ἐξηγεῖται τότε ὅτι τὰ νεώτατα ἀκριβῶς τῶν ἐν Ἀκροπόλει ἀγαλμάτων « γυναικείας μορφῆς » εἶναι ἐπίσης λίαν ἐξὸφθαλμα. Τὸ σχῆμα τῶν ὀφθαλμῶν τῶν προειρημένων ἀγαλμάτων τοῦ νεωτέρου τύπου δὲν εἶναι βεβαίως ἴδιον γνώρισμα, ὡς πρὸς θεοῦσι τινες, ὠρισμένων τινῶν ἔργων ἀπὸ τῆς τέχνης τῆς χιανκῆς τῆς Νίκης ἢ δῆθεν ἐξηρημένων, ἀλλ' ἀποτελεῖ τὸ χαρακτηριστικώτερον γνώρισμα μιᾶς ὅλης περιόδου τῆς ἀπτικῆς τέχνης. Εἶναι νέα τοῦ σχήματος τοῦ ἀπτικοῦ ὀφθαλμοῦ ἐξέλιξις, ὡς λέγεται σήμερον, ἥτις ἀρξάμενη ἀπὸ τῆς 7^{ης} περίου δεκαετηρίδος τοῦ 6^{ου} αἰῶνος διήρκεσε μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 5^{ου}. Καὶ ἄλλα ἀνάλογα φαινόμενα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἱστορίᾳ τῆς ἀπτικῆς τέχνης μᾶς διδάσκουσιν, ὅτι ἐν τῇ πορείᾳ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς τέχνης τύποι τινὲς ἐξαφανισθέντες ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐπιφαίνον-

ται καὶ πάλιν κατὰ ὀρθότεραν ἔμωσ ἀντίληψιν τῆς φύσεως μετερρυθμισμένοι. Ἀπόδειξις ἔστω καὶ τὸ ἐξῆς παράδειγμα. Οἱ ἀρχαιότεροι ἀπτικοὶ τεχνῖται ἀπεικάζοντες τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν ἐξαίρουσι πολὺ τὴν διάπλασιν τῶν κλειδῶν τοῦ στέρνου. Καταλέγω ἐνταῦθα κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν τὰ γνωστότερα ἀπτικὰ μνημεῖα τὰ δεικνύοντα τὴν ιδιότητα ταύτην· εἶναι δὲ τὰ ἐξῆς· ὁ ἱππεύς (Μουσ. Ἀθηνῶν πίν. XI), ὁ Μοσχοφόρος, τὸ ἀγάλμα « γυναικείας μορφῆς » (Athen. Mittheil. 1890 σελ. 4), τὰ ἀγάλματα τῶν « γραφέων », τὸ τοῦ Ἀντήνορος, τὸ ἐν τοῖς « Μουσ. Ἀθηνῶν » πίν. III καὶ εἴ τι ἄλλο. Ὁ βαθμὸς ὅμως καὶ τὸ μέτρον τῆς ὑποτυπώσεως τῶν κλειδῶν εἶναι διάφορος. Ὅσῳ νεώτερον ἔργον τι, ὅσῳ ἀσθενεστέρα εἶναι ἡ διάπλασις τῶν κλειδῶν. Ἐλαχίστη δὲ, ὡς ἡ τελευταία οἶονεὶ ἀπήχησις, εἶναι ἡ ὑποτύπωσις τῶν κλειδῶν τοῦ τελευταίου τῶν προειρημένων ἀγαλμάτων τοῦ καὶ νεωτάτου πάντων. Ἐν τῇ μετὰ τὸ ἔργον τοῦτο ἀπτικῇ τέχνῃ ἐκλείπει παντελῶς ἡ συνήθεια αὕτη, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν νεωτέρων ἀγαλμάτων « γυναικείας μορφῆς », στερουμένων καὶ τῆς ἐλαχίστης διαπλάσεως τῶν κλειδῶν. Κατὰ τὰς ἀρχὰς ὅμως τοῦ 5^{ου} αἰῶνος, ὡς φαίνεται ἐκ τινος ἐν Ἀκροπόλει ἀγάλματος περὶ τῆς μορφῆς τῶν εἰρημένων χρόνων, ἐστράφη καὶ πάλιν ἡ προσοχὴ τῶν ἀπτικῶν τεχνιτῶν εἰς τὴν παλαιὰν πλαστικὴν συνήθειαν, ὁ τρόπος ὅμως τῆς ἀπεικασίας τῶν κλειδῶν εἶναι ὅχι μόνον ὀρθότερος κατὰ τὴν νέαν ταύτην περίου, ἀλλὰ καὶ τυπικώτερον ὠρισμένος. Ἀνάλογον ἀκριβῶς φαινόμενον παρέχει καὶ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ σχήματος τοῦ ὀφθαλμοῦ κατὰ τὴν ἀρχαίᾳ περίου τῆς ἀπτικῆς τέχνης, καὶ ἐκ τούτου ἐξηγεῖται ὅτι τὰ μὲν νεώτερα ἀγάλματα ἔχουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς λίαν προβεβληκότας, ὅπως καὶ ἡ Νίκη καὶ τὰ ἀρχαιότατα ἀπτικὰ μνημεῖα, τὰ δὲ μεταξὺ αὐτῶν κείμενα ἔργα ἔχουσιν ὀφθαλμοὺς ἀποκλίνοντας μᾶλλον πρὸς τὸ ἐπίπεδον σχῆμα.

Ὁ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς Νίκης λόγος κατέστη εἰς ὑπερβολὴν μακρός. Τὴν αἰτίαν δὲ τούτου ἔχουσιν οἱ ἀρχαιολόγοι, αἵτινες ἠθέλησαν νὰ ἐξαγάγωσιν ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ ὀφθαλμοῦ τῆς Νίκης πορίσματα μεγίστης σημασίας εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης. Ἀπεδείχθη ὅμως, νομίζω, ἐκ τῶν

¹ Ἐδημοσιεύθη ἐν Athen. Mittheil. 1886 XI, 9.

προειρημένων, ὅτι τὰ χαρακτηρισίζοντα τὸν ὀφθαλμὸν τῆς Νίκης γνωρίσματα εἶναι καὶ τοῦ ἀπτικοῦ ὀφθαλμοῦ ἴδια. Συγκεφαλαιοῦντες δὲ πάσας ἡμῶν τὰς παρατηρήσεις δυνάμεθα νὰ ἀναπραστήσωμεν ὡς ἐξῆς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τύπου τοῦ ἀπτικοῦ ὀφθαλμοῦ. Πρώτη περίοδος. Ἡ κόγχη μεγάλη καὶ βαθεῖα. Ὁ ὀφθαλμὸς εὐρέως ἀνεωγμένος μετὰ τοῦ κανθοῦ αὐτοῦ καὶ μετὰ κλίσεως, ἄλλοτε μὲν μᾶλλον λοξῆς, ἄλλοτε δὲ ἴστων. Ὁ βολβὸς λίαν προβεβληκῶς καὶ κυρτῆς ἐπιφανείας. Τὸ ἄνω βλέφαρον στερεῖται ἐπιπλαστικῆς τινος διαπλάσεως ὑποδηλούμενον διὰ τινος μεταξὺ τῶν ὀφρύων καὶ τοῦ βολβοῦ εὐρείας ἀλλοκας, ἧς ἡ γραμμὴ τῆς ἐπιφανείας καθίσταται βαθυτέρα κατὰ τὸ μέσον αὐτῆς¹ ἀμυδρῶς πῶς πρὸς τὰ ἔσω καμπυτομένη. Προαγομένης δὲ τῆς τέχνης καθίσταται ὁ βολβὸς ὀλιγωτέρου προπετῆς καὶ ἀποβαίνει περὶ τὰ μέσα τοῦ 6^{ου} αἰῶνος σχεδὸν ἐπίπεδος. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον ἐλαττοῦται ἅμα καὶ τὸ ἄνοιγμα τῶν ὀφθαλμῶν. Τὸ τέλος τῆς μακρῆς αὐτῆς ἀναπτύξεως τῆς α^{ης} περιόδου ἀποτελεῖ τὸ ἔργον τοῦ Ἀντήνορος. Ὁ τεχνίτης οὗτος δεικνύει ἤδη σπουδὴν νὰ καταστήσῃ τὸ σχῆμα τῶν ὀφθαλμῶν, ὅχι μόνον στενωτέρου, ἀλλὰ καὶ ἐπιμηκέστερον. Ἡ ἐργασία αὕτη τοῦ Ἀντήνορος ὀηλοῖ μεταβολὴν τινὰ τῆς τοῦ καλοῦ αἰσθήσεως τῶν τεχνιτῶν καὶ ἐγένετο ἡ ἀρετηρία νέας διαπλάσεως τοῦ σχήματος τῶν ὀφθαλμῶν, τυπικῶς ὀρισθέντος κατὰ τὴν 7^{ην} περίπτου δεκαετηρίδα τοῦ 6^{ου} αἰῶνος. Ἔχει δὲ ὁ ὀφθαλμὸς κατὰ τὴν δευτέραν περίπτου τὸν ἐξῆς τύπον. Εἶναι λίαν στενὸς ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπιμήκης, ἀμυγδαλοειδῆς περίπτου τὸ σχῆμα² ἔχει ἐλαφρὰν τινὰ κλίσιν καὶ τὸν κανθὸν πάντοτε ἴδια δεδηλωμένον. Ὁ βολβὸς καὶ ἐν τῷ νέφ αὐτοῦ εἶδει καθίσταται καὶ πάλιν λίαν προπετῆς. Κυρίως ὅμως χαρακτηρίζει τὴν βελτίωσιν τοῦ σχήματος τῶν ὀφθαλμῶν ἡ ἐργασία τῶν βλεφάρων καὶ κυρίως τοῦ ἄνω. Κατὰ τὴν νέαν ταύτην περίπτου τὸ βλέφαρον εἶναι μετὰ τῶν μυῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ πλαστικῶς ἐξεργασμένον ὡς ἴδιόν τι σῶμα, κατὰ τινὰ δὲ ὀρθὴν τῆς ρύσεως παρατήρησιν συμπίεζεταί πῶς πρὸς τὰ ἔσω ὑπὲρ τὸν βολβὸν οὕτως,

¹ Μόνον τοῦ ἐν ταῖς Athen. Mittheil. 1890 σελ. 4 καὶ τοῦ τοῦ Ἀντήνορος ἀγάλματος περιγράφεται ἡ ἐπιφάνεια τῆς ἀλλοκας τοῦ ἄνω βλεφάρου ὑπὸ κανονικῆς καμπύλης γραμμῆς ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὴν ἄλλην ἐργασίαν τῶν μνημείων τούτων τὴν λίαν κανονισμένην καὶ ἐγκατάσκευον (schematisch).

ὥστε αἱ γραμμαὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ σχηματίζουσι γωνίαν τινὰ.

Ἐξετάζοντες δὲ αὐτὸ τὸ πρόσωπον γενικώτερον εὐρίσκωμεν ὅτι δύο τινὰ ἀποτελοῦσι τὰ κυριώτερα γνωρίσματα τῆς ἐργασίας, εὐσαρκία ἰκανὴ τῶν ἀπαλωτέρων κυρίως μερῶν τοῦ κάτω προσώπου (ὄρα Winter, Athen. Mittheil. 1888 σελ. 123) καὶ ρυθμὸς τοῦ προσώπου ζωηρῶς κεινημένος, προερχόμενος ἐκ τῆς λεπτομεροῦς διαπλάσεως τῶν μυῶν αὐτοῦ. Λιτία δὲ τῆς ζωηρῆς ταύτης κινήσεως τοῦ ρυθμοῦ εἶναι ἡ συνήθεια, ἣν ἔχει ὁ τεχνίτης τῆς Νίκης, καὶ ἡ δεξιότης αὐτοῦ «starke Wölbungen gleichsam von innen heraus zu geben» (Schneider προμνημον. πραγμ. σελ. 356). Ἦνα ὀρθῶς κρίνωμεν τὰς τεχνικὰς ταύτας ιδιότητες τῆς Νίκης, ἀνάγκη πρῶτον νὰ παρεξετάσωμεν τὸ εἰρημένον μνημεῖον ὅχι πρὸς ἔργα κατὰ πολὺ νεώτερα αὐτοῦ, τὰ τῆς «γυναικείας μαρρῆς» ἀγάλματα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχαιοτάτας σφριζόμενας μαρμαρίνους κεφαλὰς ἀπτικῶν ἔργων τῆς πρώτης πεντηκονταετηρίδος ἢ τῶν μέσων τοῦ 6^{ου} αἰῶνος. Τοιαῦτα δὲ εἶναι ἡ κεφαλὴ τοῦ Δισκοφόρου, ἢ τοῦ Μοσχοφόρου, ἢ τῆς Γοργῆς¹ (Μουσ. Ἀκροπ. Αἰθ. ἐρήθου) ἢ ἐν ταῖς Athen. Mittheil. 1879 πίν. VI, 1, ἢ ἐξ Ἐλευσίνος (Ἀρχ. Ἐφημ. 1889 πίν. 6) καὶ εἰ τις ἄλλη. Ἦς τις δὲ προθύμως θὰ συνομολογήσῃ ὅτι καὶ τῶν προειρημένων μνημείων ἅπασαν τὴν τάξιν χαρακτηρίζει, ὡς καὶ τὴν Νίκην, τρυφῶσα ἀνάδοσις σαρκὸς καὶ ἀπαλότης τῆς ἐργασίας τῶν σαρκωδῶν τοῦ προσώπου μερῶν. Ὅστις δὲ εἶχεν εὐκαιρίαν νὰ παρεξετάσῃ συγνάκεις ἐν τῷ αὐτῷ χώρῳ τὴν κεφαλὴν τῆς Νίκης πρὸς τὴν τοῦ Δισκοφόρου, ἔργον γνησίως ἀπτικόν, πείθεται ὅτι καὶ τὴν προμνημονευθεῖσαν ἐτέραν τεχνικὴν ιδιότητα τῆς Νίκης καὶ δεξιότητα τοῦ τεχνίτου αὐτῆς κέκτηται εἰς μεῖζονα βαθμὸν καὶ ὁ δημιουργὸς τοῦ εἰρημένου ἀπτικοῦ μνημείου.

Καὶ τοῦ Δισκοφόρου δῆλον ὅτι οἱ μῦς τοῦ προσώπου εἶναι λίαν σαφῶς ἐκπερασμένοι, καθόλου δ' εἰπεῖν ἢ διάπλασις τοῦ προσώπου εἶναι τοιαύτη, ὥστε τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ ἀποτελοῦσιν ἐναλλάξ ἔγκοιλα σχήματα καὶ καμπυλότητες ἰκανῶς προέχουσαι (starke Wölbungen). Ἡ τοιαύτη δὲ ἐναλλαγὴ ἀντιθέσεων παρέχει εἰς τὴν ὄλην ἐπιφάνειαν τοῦ προσ-

¹ Schneider Marmorsulpt. σελ. 353.

ώπου κίνησιν καὶ ζωηρότητα γραμμῶν οὐ τὴν τυχοῦσαν. Ὅστε καὶ ὁ τεχνίτης τοῦ Δισκοφόρου ἐργάζεται κατὰ τὰς αὐτὰς καὶ ὁ τῆς Νίκης ἀρχαῖος καὶ τὰ αὐτὰ τεχνικὰ μέσα μεταχειρίζεται, πλὴν ὅτι ὁ τοῦ Δισκοφόρου κατεργάζεται μετὰ μείζονος εὐχερείας καὶ δεξιότητος τὸ μάρμαρον, ἕνεκα τούτου δὲ καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ εἶναι ἀπηλλαγμένον τῶν τραχυτήτων, αἵτινες χαρακτηρίζουσι τὴν ἐργασίαν τῆς Νίκης. Πλὴν τοῦ Δισκοφόρου δὲ ἔχουσι λίαν σαφῶς δεδηλωμέναι τὰς αὐτὰς τεχνικὰς ιδιότητας καὶ αἱ δύο ἕτεροι προμνημονευθεῖσαι ἀττικὰ κεφαλαί, ἡ ἐν ταῖς Athen. Mittheil. 1879 πίν. VI, καὶ ἡ ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημ. 1889 πίν. 6.

Πλὴν τῶν γενικωτέρων μερῶν ἔχει τὸ πρόσωπον τῆς Νίκης καὶ τὴν ἐξῆς λεπτομερεστέραν πως διάπλασιν. Τὰ μῆλα τῶν παρειῶν σχηματίζουσιν ὑπερβολικὸν ὄγκον σαρκὸς ἐπεκτεινόμενον μέχρι αὐτῶν τῶν μυκτήρων τῆς ρινός. Ἀπ' αὐτῶν δὲ κατέρχονται λοξῶς πρὸς τὰ πλάγια δύο κοίλαι γραμμαὶ χαρακτηρίζουσαι τὰς ρινικὰς αὐλακὰς, δύο δὲ ἄλλαι μικραὶ περὶ τὸ στόμα κάθετοι κοιλότητες περιγράφουσι τὰς γωνίας τοῦ στόματος. Ἐξ ὧν δὲ τῶν ἀρχαίων ἔργων εὐρίσκω ὅτι τὴν μείζονα σχετικῶς συγγένειαν κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ προσώπου πρὸς τὴν Νίκην ἔχει ἡ προμνημονευθεῖσα ἐξ Ἀκροπόλεως κεφαλὴ (Athen. Mittheil. 1879 πίν. VI, 1), κατὰ ἥττονα δὲ λόγον καὶ ἡ ἐξ Ἐλευσίνος (Ἀρχ. Ἐφημ. 1889 πίν. 6). Καὶ ἀπλῆ τις σύγκρισις τῆς εἰκόνος τῆς ἐν ταῖς Athen. Mittheil. 1879 πίν. VI, 1 κεφαλῆς πρὸς τὴν τῆς Νίκης δύναται ἕκαστον ἀμερόληπτον παρατηρητὴν νὰ πείσῃ, ὅτι αἱ κατὰ τὸν τύπον καὶ τὴν τέχνην ὁμοιότητες τῶν δύο ἔργων οὔτε τυχαῖαι οὔτε μονομερεῖς εἶναι. Ἡ μεγάλη τεχνικὴ συγγένεια τῶν δύο τούτων ἔργων ὑπ' οὐδενὸς παρετηρήθη, τοῦτο δὲ θεωρῶ μέγα κέρδος, διότι ἠδυνήθησαν ἕνεκα τούτου ἄνευ προκαταλήψεως οἱ ἐξετάσαντες τὴν κεφαλὴν ταύτην (Athen. Mittheil. 1879 πίν. VI, 1) νὰ ὀρίσωσι τὴν θέσιν αὐτῆς ἐν τῇ ἀναπτύξει τῆς ἀρχαϊκῆς ἀττικῆς τέχνης. Καὶ ὁ μὲν Schneider (Marmorseulpt. σελ. 354) τάσσει αὐτὴν μετὰ τῶν γνησίων ἀττικῶν ἔργων τῶν συγγενῶν πρὸς τὸν Μοσχόφορον, ὁ δὲ Graef διὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν εἰς τὰ τοιαῦτα ὀξυδερκείας ἀνεκάλυψεν ὅτι ἡ κεφαλὴ αὕτη ὀρωμένη ἐκ τῆς κατὰ χρόταρον ἀπόψεως φαίνεται ὁμοιοτάτη

πρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ Δισκοφόρου, ἀναμφισβητήτου ἐπίσης ἀττικῆς ἔργου¹. Αἱ παρατηρήσεις ἀμφοτέρων εἶναι ὀρθόταται, ἀποδεικνύουσι δέ, εἴπερ τι καὶ ἄλλο, ὅτι τὰ προειρημένα ἀττικὰ ἔργα ἀποτελοῦσι μετὰ τῆς Νίκης συγγενῆ τάξιν μνημείων, εἶναι ἔργα τεχνιτῶν ἐχόντων τὴν αὐτὴν ἀντίληψιν τῆς φύσεως καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀναπαραστάσεως. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι πάντα τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀττικὰ ἔργα τῆς πρώτης περιόδου δὲν εἶναι παντελῶς ὅμοια καθ' ὅλας τὰς λεπτομερείας τοῦ τύπου, ἀλλ' ἔχουσιν ἄλλα μὲν πλείω, ἄλλα δὲ ὀλιγώτερα κοινὰ σημεῖα πρὸς τὴν Νίκην καὶ πρὸς ἄλληλα. Οὕτω λ.χ. ὁ Μοσχόφορος καὶ ὁ Δισκοφόρος ἔχουσιν τὸν σχηματισμὸν τῶν βλεφάρων διάφορον πῶς ἢ ἡ Νίκη. Ἀπ' ἑτέρου ὅμως ἡ ἐξ Ἐλευσίνος κεφαλὴ, ἥτις κατὰ τὰ ἄλλα εἶναι τὸ συγγενέστερον πρὸς τὸν Μοσχόφορον ἔργον, ἔχει τὴν αὐτὴν καὶ ἡ Νίκη ὑποτύπωσιν τῶν βλεφάρων. Τὸ στόμα τῆς Νίκης περιγράφει λίαν ὀρθῶς ὁ Schneider διὰ τῶν ἐξῆς. «Die Lippen sind nicht mehr glatt-durchgezogen, die Oberlippe schweift vielmehr aus die Unterlippe geht in spitzigen Winkel zu beträchtlicher Breite vor». Τὸν σχηματισμὸν δὲ τοῦτον θεωρεῖ ὡς ἴδιον γνώρισμα τῆς τέχνης τῆς Νίκης, ξένον ὅλως τῆς ἀρχαιοτέρας ἀττικῆς. Καὶ ἀληθῶς ἡ διάπλασις τοῦ στόματος τοῦ Μοσχόφορου καὶ τῆς ἐξ Ἐλευσίνος κεφαλῆς εἶναι διάφορός πῶς (glatt-durchgezogen), ὁμοιότατα ὅμως πρὸς τὸ τῆς Νίκης εἶναι ἐσχηματισμένον τὸ στόμα ἑτέρου ἀναμφισβητήτως ἀττικῆς ἔργου, τὸ τοῦ Δισκοφόρου, ὅσον δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἐκ τῆς κατὰ χρόταρον αὐτοῦ παραστάσεως. Ἐξ ὧν τῶν εἰρημένων ἐξάγεται, ὅτι τὰ ἀρχαιότατα ἀττικὰ ἔργα καὶ ἡ Νίκη εἶναι ἀλληλένδετα ἀποτελοῦντα ἐν ὅλον ἐνιαῖον, ὡς κρίκοι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς τεχνικῆς ἀναπτύξεως. Οἱ τεχνίται τῶν ἔργων τούτων ἔχουσιν κοινὸν ὄχι μόνον τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον τοῦ παρατηρεῖν καὶ ἀντιγράφειν τὴν φύσιν. Ἐὰν δὲ ἐν τῇ παραστάσει τῶν καθ' ἕκαστα τοῦ τύπου φαίνωνται μικραὶ τινες διαφοραί, δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν αὐταὶ ὡς γνώρισμα ἐκάστης διαφόρου τέχνης, ἀλλ' εἶναι μᾶλλον μικραὶ παραλλαγαὶ καὶ ἰδιαίτεροι συνήθειαι τῶν διαφόρων ἐργαστηρίων (Werkstätte) τοῦ αὐτοῦ κέντρου τέχνης ἢ καὶ τῆς

¹ Τὴν παρατήρησίν μου ταύτην μοὶ ἀνεκοίνωσεν ὁ Graef ἐν ἰδιαιτέρῳ τινὶ συνδιαλέξει.

ιδιοφυίας εκάστου τεχνίτου. Ἄλλως δὲ δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν ὅτι τὰ καταλεθθέντα ἐνταῦθα μνημεῖα δὲν εἶναι πάντα τῶν αὐτῶν ἀκριβῶς χρόνων ἔργα.

Ἡ συγγένεια δὲ τῆς τέχνης τῆς Νίκης πρὸς τὴν ἀρχαιοτάτην ἀττικὴν ἐργασίαν ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῆς συγκρίσεως αὐτῆς πρὸς τὰ ἀρχαιότατα ἀγάλματα «γυναικείας μορφῆς» τὰ ὑπὸ τῶν ἀντιφρονούντων ἀττικῶν νομιζόμενα. Ἐν τῇ δευτέρᾳ συμβολῇ, ἐν ἣ εἰδικῶς περὶ τῆς τάξεως τούτων μέλλομεν νὰ πραγματευθῶμεν, θὰ φανῆ ὅτι καὶ τὰ ἀγάλματα «γυναικείας μορφῆς» τὰ ἀποτελοῦντα ἀκριβῶς τὴν συνέχειαν τῆς ἀρχαιοτάτης ἀττικῆς τέχνης συνδέονται οὐδὲν ἥττον μετὰ τῆς Νίκης ἢ τὰ λοιπὰ τοῦ εἶδους τούτου ἀγάλματα, τὰ δῆθεν χιακῆς τέχνης. Ὑπολείπεται ἔτι νὰ εἰπωμεν ὀλίγα τινα καὶ περὶ τοῦ τύπου τῆς παραστάσεως

Περὶ τοῦ τύπου τῆς παραστάσεως ἐπραγματεύθη ἐκτενῶς ἄλλοτε ἐνταῦθα (Ἀρχ. Ἐφημ. 1888 σελ. 92 ἐξ.) ἐπιχειρήσας νὰ ἀποδείξω ὅτι δὲν εἶναι ὁ Ἀρχερμος ὁ πρῶτος ἐπινοήσας τὸν τύπον τοῦτον δημιουργός, ἀλλ' ὅτι τὸ σχῆμα τῆς πετομένης μορφῆς, ἀνάλογον πρὸς τὸ ἀρχαιοτάτον τῆς διασκελιζούσης, ἦτο σύνηθες εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην κοσμηματικὴν τέχνην γνωστὴν εἰς ἡμᾶς ἐκ τῶν σωζομένων τῆς μικρᾶς τέχνης μνημείων καὶ ἐξ ἄλλων τοῦ 7^{ου} αἰῶνος ἔργων περιγραφομένων ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, οἷα καὶ ἡ λάραξ τοῦ Κυψέλου καὶ ἡ ἀσπίς τοῦ Πρακλέους. Ὑπέδειξα δὲ ἐν τῇ προειρημένῃ πραγματείᾳ, ὅτι ἐν τῇ πλαστικῇ τέχνῃ τὴν ἀρχαιότεραν διατύπωσιν τοῦ σχήματος τούτου ἢ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἀρετηρίαν μᾶς δεικνύουσι πῶρινά τινα ἐξ Ἀττικῆς ἔργα, ὡς παράδειγμα δὲ ἔφερα ἀνάγλυφόν τι τοῦ Πρακλέους καὶ Τρίτωνος ἀπεικονίσας ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1888 σελ. 99 τὸ κάτω μέρος αὐτοῦ. Καὶ ἀληθῶς, ἐὰν φαντασθῶμεν τὸ ἔργον τοῦτο ὅλως περίοπτον ἀποκεχωρισμένον τῆς πλακῆς, ἐφ' ἣς εἶναι ἀνάγλυπτον, ἔχομεν ἐνώπιον ἡμῶν σχῆμα παραστάσεως τῶν κάτω ἄκρων ὅμοιον πρὸς τὸ τῆς Νίκης. Καὶ δὲν εἶναι μόνον τοῦτο τὸ ἔργον, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πῶρινα μνημεῖα παραπλήσιον ἔχουσι τὸν τύπον τῆς παραστάσεως. Τοῦ μεγάλου ἀετώματος τοῦ Τυφῶνος δὲν σφίζεται δυστυχῶς τὸ κύριον αὐτοῦ πρόσωπον τὸ τοῦ Διὸς τοῦ κατακεραυνουδόντος τὸ τρισώματον τέρας, δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ ἀνα-

παραστήσωμεν αὐτὸ ἄλλως ἢ ἐν σχῆματι ὁμοίῳ πρὸς τὸ τῆς διασκελιζούσης μορφῆς. Καθόλου δ' εἰπεῖν μετὰ τῶν πῶριων ἔργων ὑπάρχουσιν οὐκ ὀλίγα, ὧν ἐν εἶναι καὶ τὸ μικρὸν ἀγάλματιον τοῦ ἤρωος τὸ ἀπεικονιζόμενον ἐν πίνακι 13, 2, μαρτυροῦντα, ὅτι ἡ ἀρχαιοτάτη ἀττικὴ τέχνη, ἀσμενίζουσα εἰς τοιαύτας ἐν ζωῆσιν κινήσει τῶν κάτω ἄκρων παραστάσεις, εἶχεν ἐμπείρους περὶ τὴν δημιουργίαν τύπων, οἵτινες οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ διάφοροι παραλλαγαί, ἄλλαι μὲν μᾶλλον, ἄλλαι δὲ ἥττον ὁμοιάζουσαι πρὸς τὸ σχῆμα τῆς πετομένης ἢ διασκελιζούσης μορφῆς. Ἔνεκα τούτου δὲ φρονῶ ὅτι ἐκ τοιαύτης τινὸς τάξεως καὶ συνηθείας τεχνικῆς ὡς ἐξ ἀρετηρίας ἠδύνατο εὐκόλως νὰ ἀναπτυχθῇ ὁ τύπος τῆς παραστάσεως τῆς Νίκης. Ὡς πόρισμα λοιπὸν τῆς μελέτης ταύτης ἐξάγεται ὅτι καὶ ὁ τύπος καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας τῆς Νίκης εἶναι ὁ συνήθης εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην ἀττικὴν τέχνην καὶ τὸ μνημεῖον ἄρα τοῦτο εἰς τὸν αὐτὸν καὶ τὰ ἀττικὰ ἔργα κύκλον δέον νὰ ἀναχθῇ.

Δὲν ἀντίκειται ὅμως τὸ πόρισμα τοῦτο πρὸς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ βήθρου τῆς Νίκης, ἐν ἣ ρητῶς δηλοῦται ὁ χῆος καλλιτέχνης Ἀρχερμος δημιουργός τοῦ μνημείου τούτου; Ἡ καταγωγὴ τεχνίτου τινὸς αὐτῇ καθ' ἑαυτὴν οὐδὲν ἀποδεικνύει αἰ ἀρχαίαι ὅμως γραφαὶ πηγαί μαρτυροῦσιν ὅτι ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἀρχέρμου ἦσκει ἐν Νίῳ ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων τὴν μαρμαρογλυφικὴν ὡς πατροπαράδοτον κληροδοτήματα. Ὡστε ἡμεῖς ἀποδεχόμενοι ἀττικὴν τὴν καταγωγὴν τῆς Νίκης ἀντιφάσκουμεν προφανῶς πρὸς τὰς πηγὰς. Εὐκόλον θὰ ἦτο νὰ καταστήσω ἐκ τῶν προτέρων ἠδύνατον πᾶσαν τοιαύτην ἀντίρρησην, μνημονεύων ἀπλῶς τῆς γνωστῆς ἀνακωνώσεως τοῦ Sauer, ὅστις δι' ἀκριβῶν παρατηρήσεων καὶ ὑπολογισμῶν ἀποδεικνύει ὅτι τὸ ἐκ Δήλου ἐνεπίγραφον βήθρον τοῦ Ἀρχέρμου δὲν εἶναι τὸ οἰκεῖον τῆς Νίκης. Καὶ αἱ μὲν παρατηρήσεις τοῦ Sauer περὶ τοῦ βήθρου εἶναι ὀρθόταται, ἐγὼ ὅμως δὲν θεωρῶ ἀπίθανον ὅτι ἡ Νίκη εἶναι ἕτερόν τι ἔργον τοῦ Ἀρχέρμου ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν ἔργον τινὸς τῶν περὶ αὐτὸν τεχνιτῶν κατὰ μίμησιν τῆς Νίκης τοῦ Ἀρχέρμου. Ὡστε καὶ παρὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Sauer δὲν ἀίρεται ἡ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀντίφασις τοῦ ἀνωτέρω πορίσματός μου πρὸς τὰς

ἀρχαίας παραδόσεις. Ἐγὼ φρονῶ ὅτι εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης ἢ πρώτη καὶ κυρία πηγὴ εἶναι αὐτὰ ταῦτα τὰ ἔργα, τὰ σωζόμενα μνημεῖα. Ὅταν αἱ ἀρχαῖαι παραδόσεις συνάδωσι πρὸς αὐτὰ τὰ πράγματα, ἔχουσι τότε καὶ αὐταὶ καὶ μόνον διὰ τοῦτο ἀπόλυτον κύρος. Ἐν ἐναντίῳ ὁμοῦ περιπτώσει ὀφείλομεν νὰ βρασνίσωμεν τὸ κύρος ἐκάστης παραδόσεως ἀνερευνῶντες τὴν γένεσιν αὐτῆς. Κατὰ τῆν δὲ τρόπον πρέπει νὰ μελετῶμεν καὶ ἐρμηνεύωμεν τὰς γραπτὰς πηγὰς, μᾶς ἐδίδαξεν ὁ Robert νέας τρίβους τῆς ἐπιστήμης διανοίξας διὰ τῶν πολυτίμων αὐτοῦ κριτικῶν ἐργασιῶν. Περὶ τῆς χιακῆς ἰδίᾳ παραδόσεως ἐπραγματεύθη καὶ πρότερον ἐν τῷ βιβλίῳ του τῷ ἐπιγραφομένῳ «*Archaeologische Märchen*» καὶ ἐσχάτως πάλιν ἐν τῷ περιοδικῷ *Hermes* 1890 σελ. 446, κατέστησε δὲ φανερόν ὅτι κατὰ τὸ πλεῖστον αἱ περὶ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἀρχέρμου παραδόσεις οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἡμαρτημένον πόρισμα ἀρχαίου τινὸς συγγραφέως, πολυπραγμονήσαντος τὰ εἰς τοὺς πλάστας καὶ ἔχοντος πηγὴν τῶν παραδόσεών του ἐνεπιγραφόν τι βῆθρον, οἷον τὸ τῆς Δήλου. Καὶ ἀληθῶς πάντα τὰ στοιχεῖα τῆς παραδόσεως ὑπάρχουσι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, ἢ μᾶλλον εἶπεῖν αὐτὴ ἡ ἐπιγραφὴ κακῶς ἐξηγηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀρχαίου συγγραφέως μετεμορφώθη εἰς τὴν γνωστὴν παράδοσιν. Ὁ ἥρωας Μέλας τῆς ἐπιγραφῆς ἐγένετο ἐν τῇ παραδόσει ὁ πρόγονος τοῦ Ἀρχέρμου καὶ ἰδρυτῆς τοῦ χιακοῦ ἐργαστηρίου, κατὰ τοὺς αὐτοὺς δὲ ἡμαρτημένους ὑπολογισμοὺς καὶ ὁ Μικκιάδης ἐθεωρήθη τεχνίτης καὶ ἐσχηματίσθη οὕτω ἐν τῇ παραδόσει εἷς ὅλος γενεαλογικὸς κατάλογος τεχνιτῶν ἀποτελούντων ἴδιον ὄθην ἐργαστήριον, τὸ χιακόν. Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ὁμοῦ τοῦ δηλιακοῦ βῆθρου, συμπληρωθείσης ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ Robert (*Hermes* 1890 σελ. 446) μετὰ πολλῆς εὐρυΐας καὶ ἴσως ἐπιτυχίας, καταφαίνεται μόνον ὅτι ὁ Μικκιάδης ἦτο ὁ πατὴρ τοῦ Ἀρχέρμου ὅχι ὁμοῦ καὶ αὐτὸς καλλιτέχνης. Τούτου δὲ μὴ ἀποδεικνυμένου, αἴρεται καὶ ὁ μόνος καλλιτεχνικὸς δεσμὸς ὁ δυνάμενος νὰ συνδέσῃ τὸν Ἀρχερμον πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πατρίδα. Ὁ πατὴρ Μικκιάδης δὲν ἦτο τεχνίτης, ἄρα δὲν ἦτο καὶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἀρχέρμου. Καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οὐδὲν μᾶς ἀναγκάζει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἕτερός τις χῆος τεχνίτης ἐμύησε τὸν Ἀρχερμον τὰ τῆς τέχνης. Του-

ναντίον ὑπάρχουσι πολλὰ τεκμήρια μαρτυροῦντα ὅτι ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἠσκήθη εἰς τὸ ἔργον του. Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς μαυθάνομεν ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ Μικκιάδης κατέλιπε τὴν Χίον, οὐδὲν δὲ πιθανώτερον ἢ ὅτι συναπεδήμησε μετ' αὐτοῦ καὶ ὁ Ἀρχερμος παῖς ἔτι ὢν. Τὴν γνώμην ταύτην εἶχον ἐκφράσει καὶ ἄλλοτε ἐνταῦθα, μετ' ἄκρας δὲ χαρᾶς παρατηρῶ ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Robert δὲν θεωρεῖ ἀπίθανον τὴν εἰκασίαν ταύτην (*Hermes* 1890 σελ. 450). Ἐν τῇ γῶρᾳ λοιπὸν ταύτῃ, ἐν ἣ ἀπεδήμει κατὰ τὴν νεανικὴν ἡλικίαν ὁ Ἀρχερμος, ἐξεπαιδεύθη καὶ ἐμύηθη τὰ μυστήρια τῆς τέχνης του ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τινὸς τῶν ἐγγυρίων πλαστῶν. Φαίνεται δὲ καὶ ὅτι καθ' ἅπαντα τὸν βίον αὐτοῦ διέτριψεν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἀσκῶν τὴν τέχνην. Ὑπὸ τῆς ἀρχαίας παραδόσεως οὐδὲν αὐτοῦ ἔργον ἐν Χίῳ μαρτυρεῖται. Ἐκ τῶν δύο δὲ σωζομένων ἐνεπιγραφῶν βῆθρων τοῦ Ἀρχέρμου τὸ ἐν εὐρέθῃ, ἐν Δήλῳ, τὸ δ' ἕτερον ἐν Ἀκροπόλει, ἀνάγονται δὲ ταῦτα εἰς χρόνους τοῦ βίου του κατὰ πολὺ διεστῶτας. Καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων λοιπὸν φαίνεται λίαν πιθανόν, ὅτι ὁ Ἀρχερμος καὶ ἐδιδάχθη καὶ ἠσκήσε τὴν τέχνην του ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Ὅστε καὶ τὸ ἐκ τῶν πηγῶν πόρισμα οὐδαμῶς ἀντίκειται εἰς τὰς παρατηρήσεις ἡμῶν περὶ τῆς ἐργασίας τῆς Νίκης. Τὸ σπουδαιότερον δὲ πόρισμα, ὅπερ πηγάζει ἀναγκαιῶς ἐκ τῆς τοιαύτης ἐρμηθείας, εἶναι τὸ ἐξῆς. Ἀποδεικνύεται ὅλως ἀσύστατος ἡ κρατούσα γνώμη, ὅτι ὑπῆρχε καθόλου χιακὸν ἐργαστήριον ἀσκῶν τὴν τέχνην κατ' ἴδιον τρόπον.

Καὶ εἶναι μὲν μεμαρτυρημένον ὅτι ἡ Χίος ἐγένετο τὸ κέντρον τῶν ἐργασιῶν τοῦ Βουπάλου καὶ Ἀθήνιδος, υἱῶν τοῦ Ἀρχέρμου, τοῦτο ὁμοῦ οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ ὅτι οἱ προμνημονευθέντες, κατηρητισμένοι ἤδη τεχνῖται, ἐπανέκαμψαν εἰς τὴν γενέτειραν τοῦ πατρὸς καὶ ἐνεκαθιδούθησαν ἐν αὐτῇ γενόμενοι ἀπόστολοι καὶ εισηγηταὶ νέας τινὸς τέχνης, τῆς ἀπτικῆς, μᾶλλον προηγημένης ἢ ἡ μιχρασιατικῆς. Τὰ ἔργα τῶν υἱῶν τοῦ Ἀρχέρμου ἦσαν διαδεδομένα καθ' ἅπαν τὸ Αἰγαῖον καὶ τὴν Ἰωνίαν τεκμήριον ὅτι οὗτοι ἦσαν ἐκ τῶν μᾶλλον πεφημισμένων τεχνιτῶν τῶν ἀκμασάντων ἐπὶ τῶν αὐτῶν χρόνων. Καὶ αὐτοὶ δὲ οὗτοι ἐξήγγειλαν τὴν σοφίαν αὐτῶν καὶ τὸ κλέος διήκωνισαν ἐν τινι ὑπὸ ὑπερηφάνου συναισθήματος διαπνεομένη ἐπιγραφῇ, ἣν ἐ-

χάραξαν ἐπὶ τοῦ βάλθρου ἔργου τινὸς ἐν Δῆλῳ ὑπ' αὐτῶν ποιηθέντος καὶ ἤς τὸ περιεχόμενον διέσωσεν ὁ Πλίνιος (XXXVI, 12) ὡς ἐξῆς: non vitibus tantum censeri Chion sed et operibus Archemi filiorum. Ἡ Χίος μνημονεύεται ἐνταῦθα ὄχι διότι ἦτο ἡ κοιτίς, ἢ ἐστὶα τῆς ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Ἀρχέρμου ἀσκουμένης τέχνης, ἀλλὰ ὡς ἡ πατρίς τῶν τεχνιτῶν τούτων. Μήπως καὶ ἐπὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων δὲν ἠδύνατο εὐλόγως νὰ χαραῖξωσιν ἐπὶ τῶν ἔργων των ἀνάλογον ἐπιγραμμα οἱ τέτιοι καλλιτέχναι Λύτρας καὶ Γαύζης καὶ ὁ λέσβιος Ἰακωβίδης; Ἐκατέρω τῶν νήσων μετέχει τῆς δόξης καὶ τῆς καλλιτεχνικῆς εὐκλείας τῶν ἐπιφανῶν αὐτῆς τέκνων, τὰ ἔργα ὅμως τῶν προειρημένων τεχνιτῶν εἶναι γνήσια προϊόντα τῆς γερμανικῆς καλλιτεχνικῆς ιδιοφυΐας, εἶναι προϊόντα τῆς σχολῆς τοῦ Μονάχου οὐδὲν ἦτοτον ἢ τὰ ἔργα οἰουδήποτε τῶν ἐπιχωρίων μαθητῶν. Τοιαύτη περίπου κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην ἦτο καὶ ἡ σχέση τῶν τεχνιτῶν Βουπάλου καὶ Ἀθήνιδος πρὸς τὰ ἀττικὰ ἐργαστήρια. Καὶ κατὰ τοιοῦτον περίπου τρόπον πρέπει νὰ ἐρμηνευθῆ τὸ νόημα τῆς εἰρημένης ἐπιγραφῆς τῶν υἱῶν τοῦ Ἀρχέρμου.

Ἐσημείωσε κάπου ὁ Brunn ὅτι οἱ χῆσι οὗτοι τεχνῖται ἠσμένζον κυρίως εἰς τὴν παράστασιν «γυναικείας μορφῆς», τοῦτο δ' ὑπέδειξεν ὁ Winter ὡς τεκμήριον τῆς ἀπὸ τῆς γλακῆς τέχνης ἐξαρτήσεως τῶν ἐν Ἀκροπόλει πολυαρίθμων ἀγαλμάτων «γυναικείας μορφῆς». Ἡμεῖς ἐξάγομεν τὸ ἐναντίον πόρισμα θεωροῦντες τὴν συνήθειαν ταύτην τῶν χῆσιων τεχνιτῶν ὡς ἀπόδειξιν τῆς ἐκ τοῦ ἀττικοῦ ἐργα-

στηρίου ἐξαρτήσεώς των. Ἡ διάπλασις ὠρισμένου τινὸς τύπου καὶ ἡ ἐπικράτησις αὐτοῦ ἐν τινι κέντρῳ τέχνης δὲν εἶναι τυχαίον τι, ἀλλ' ἐξαρτᾶται καὶ ἐξ ἐσωτερικῶν τινῶν αἰτίων. Τὰ αἴτια τῆς ἰδιαιτέρας ἀναπτύξεως τούτου εὐρίσκουμεν ἡμεῖς ἐν τῷ ἀττικῷ βίῳ, καὶ θὰ τὰ ὑποδείξωμεν ἐν τῇ δευτέρῃ συμβολῇ. Ἀρκεῖ μόνον ἐνταῦθα νὰ ἀναφέρωμεν, ὅτι ἡδὲ περὶ τὰ τέλη τοῦ 7^{ου} αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 6^{ου} ἦσαν συνηθέσταται ἐν τῇ ἀττικῇ τέχνῃ αἱ παραστάσεις «γυναικείας μορφῆς» ὅρα τὰ πόρινα μνημεῖα τοῦ εἶδους τούτου, καθ' ἅπαντα δὲ τὸν 6^{ον} αἰῶνα τὸσον διαδεδομένος ἦτο ὁ τύπος οὗτος ἐν τῇ ἀττικῇ τέχνῃ, ὥστε αἱ παραστάσεις «γυναικείας μορφῆς» ἐχρησίμευον καὶ ὡς ἀπλᾶ ἀναθήματα ἐν τῇ γενικωτέρῃ σημασίᾳ τῆς λέξεως. Φρονῶ λοιπὸν ὅτι ὁ τύπος οὗτος εἶναι τὸ γνησιώτερον καὶ ιδιοφυέστερον προϊόν τῆς ἀττικῆς τέχνης: ἐν αὐτῇ ἀνεπτύχθη καὶ διεμορφώθη, διαδοθεὶς δὲ ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα κατέστη κοινὸν κτῆμα τῆς ἀρχαικῆς τέχνης. Τοῦ τύπου τούτου μνημεῖα τῆς τε ταπεινῆς καὶ τῆς ἐπιφανοῦς καλλιτεχνίας εὐρίσκονται ἐν διαφόροις χώραις τῆς Ἑλλάδος μᾶλλον ἢ ἦτοτον τῆς Ἀττικῆς ἀπωτέραις, στεροῦνται ὅμως τῆς ἐνότητος τῆς χαρακτηρίζουσας τὰ ἀττικὰ μνημεῖα τοῦ εἰρημένου τύπου. Ταῦτα δὲ μόνον, ἅτε αὐτόχθονος τέχνης ἔργα, δεικνύουσι κανονικὴν καὶ βαθμιαίαν ἀνάπτυξιν, ἅμα δὲ καὶ τὴν τελειότεραν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος τύπου διάπλασιν.

Ἐν Ἀθήναις.

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ ΣΟΦΟΥΛΗΣ

ΛΑΡΝΑΞ ΜΑΡΜΑΡΙΝΗ

ΜΕΤ' ΕΚΤΥΠΗΘΥ ΑΝΑΓΛΥΠΤΟΥ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΣ

(Όρα πίν. 9 τοῦ ἔτους 1890)

Ἡ ἐν τῷ ἐνάτῳ πίνακι τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀπεικονιζομένη λάρναξ εὑρέθη μὲν ἐν Πάτραις ἐν τῷ ἀγρῷ τῆς Χαρικλείας καὶ Ἑλένης Ῥετινιώτου παρὰ τὴν θέσιν Ἄγριοι Ἰωάννην, ἀγορασθεῖσα δὲ χρήμασι τῆς ἡμετέρας Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας κατεπέθη ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1890 ἐν τῷ κεντρικῷ Μουσείῳ. Μήκ. 2,10, πλάτ. 0,96, ὕψ. μέχρι τοῦ καλύμματος 0,95, ὕψ. τοῦ καλύμματος μόνου 0,58, Γ. Μ. πρὸς. καὶ Ἀρχαιολογικοῦ Δελτίου 1890, σελ. 5, ἀρ. 3 καὶ σελ. 139, ἀρ. 5.

Μακρὰ κυρία πλευρά. Τὸ κέντρον τῆς παραστάσεως ἀποτελεῖ ἀνὴρ γενειῶν, ὅστις χαμαὶ κείμενος καὶ στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ δεξιῦ βραχίονος ὑψώνει τὸν ἀριστερὸν πόδα, δι' οὗ ἀποπειρᾶται νὰ ἐμποδίσῃ τὸν ὀρμητικῶς κατ' αὐτοῦ ἐπερχόμενον κάπρον, ὅψ' οὗ φαίνεται ὅτι ἐτρώθη καιρίως, ὡς δεικνύει καὶ ἡ ἀλγεινὴ ἔκφρασις τοῦ προσώπου αὐτοῦ, διακρινομένη σαφῶς ἐν τῷ πρωτοτύπῳ· ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος ἔχει ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐρριμμένην γλαμύδα. Πρὸ αὐτοῦ παρατηροῦνται τρεῖς νεανῖαι ἐν ζωηρᾷ κινήσει ἀποπειρώμενοι νὰ φονεύσωσι τὸ ἐφορμῶν ἐπικινδύνον θηρίον· τούτων ὁ μὲν παρὰ τὸν πεπτωκότα καὶ πρὸ τοῦ κάπρου ἰστάμενος, ὁ τὴν γλαμύδα ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ φέρων βραχίονος εἶνε ἔτοιμος νὰ ἐπενέγκῃ δι' ἀγγεμάγου τινὸς ὄπλου ξίφους ἢ πελέκεως, ὅπερ ἐκράτει διὰ τῆς ἀποκεκομμένης νῦν περὶ τὸν ἀγκῶνα δεξιᾶς, θανάσιμον κτύπημα κατὰ τοῦ θηρίου· οἱ δὲ δύο ἄλλοι, οἱ πρὸ τοῦ πεπτωκότος καὶ ὀπισθεν τοῦ κάπρου ἐπερχόμενοι, οἱ γλαμύδα ἐπὶ τῶν ὤμων κυματίζουσαν φέροντες, προθυμοποιοῦνται καὶ οὗτοι νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐπικινδύνου θηρίου· ὁ μὲν εἰς διὰ ῥοπάλου ἢ μάλλον λαγωβόλου, τὸ ὅποσον ἀνέχει τῇ δεξιᾷ, καὶ διὰ λίθου, ὃν κρατεῖ τῇ ἀριστερᾷ—ὁ λίθος οὗτος δὲν διακρίνεται ἐν τῷ πίνακι—ὁ δὲ ἕτερος διὰ διστόμου πελέκεως (bi-

pennis), ὃν ἐτοιμάζεται νὰ κατενέγκῃ κατὰ τοῦ θηρίου διὰ τῆς δυνάμεως καὶ τῶν δύο αὐτοῦ χειρῶν. Ἡ φυσικὴ δύναμις τῶν δύο τούτων νεανιῶν, ὧν ὁ πρῶτος φέρει καὶ βραχὺν ἑτερομάσχαλον καὶ ἐξωσμένον χιτῶνα, ὁ δὲ δεύτερος ἔχει τὴν γλαμύδα ἐξεργομένην ὀλίγον τῆς γωνίας τῆς λάρνακος, εἶνε δὲ καὶ μικρὸν ἀποκεκρουσμένος περὶ τὴν ἀριστερὰν ὀσφύν—τὸ ἀποκεκρουσμένον τοῦτο μέρος διακρίνεται ἐν τῷ πρωτοτύπῳ μόνον—παρίσταται εἰς τὸν μέγιστον αὐτῆς βαθμὸν· ἀμφότεροι οἱ νεανῖαι εἶνε εὐκίνητοι καὶ ἰσχυροί, ἀλλ' οὔτε ὑπὲρ τὸ θεῖον μυῶδεις οὔτε πάλιν γαλαροί, ἔχουσι δὲ τὴν σύμμετρον ἐκείνην καὶ ἀρμονικὴν ἀνάπτυξιν τῶν μυῶν, τὴν μαρτυροῦσαν ὅτι τὰ σώματά των ἐξησκήθησαν πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν παλαιστραν. Ὅπισθεν τοῦ χαμαὶ πεπτωκότος ἴσταται ἀνὴρ γενειῶν ἐν γλαμύδι ἐπερριμμένη ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος, ὅστις διαβεβηκότα ἔχων τὰ σκέλη καὶ στηριζὼν στερεῶς τὸν μὲν ἀριστερὸν πόδα ἐπὶ λίθου, τὸν δὲ δεξιὸν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, εἶνε ἔτοιμος νὰ διατρυπήσῃ διὰ τοῦ ὄρατος τὸν ἐπερχόμενον κάπρον.—Τὸ μέσον τοῦ ὄρατος εἰς τὸ μεταξὺ τῶν χειρῶν διάστημα καὶ τὸ ἄκρον αὐτοῦ εἶνε τεθραυσμένα.—Μετὰ τὸν γενειῶντα τούτον, τὸν τὸ ὄρου ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ κρατοῦντα ἀκολουθεῖ νεανίας ἐν ζωηροτάτῃ στάσει, ὅστις τὸν μὲν δεξιὸν πόδα κάμπτων κατὰ τὸ γόνυ καὶ στηριζὼν αὐτὸν στερεῶς ἐπὶ λίθου, τὸν δὲ ἀριστερὸν ἐκτείνων πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, λαμβάνει τὴν στάσιν ἐκείνην δι' ἧς ἀποπειρᾶται νὰ ῥίψῃ ὄλαις δυνάμεσι κατὰ τοῦ θηρίου τὸ ὄρου, τὸ ὅποσον ἐκράτει βεβαίως διὰ τῆς δεξιᾶς τῆς ἀποκεκομμένης ὀλίγον ἄνω τοῦ ἀγκῶνος· τῇ ἀριστερᾷ συγκρατεῖ ὁ νεανίας δύο ἄλλα ὄρατα, φέρει δὲ καὶ γλαμύδα ἐρριμμένην ἐπὶ τῆς ῥάχews. Ὅπισθεν τοῦ νεανίου τούτου κατὰ τὴν γωνίαν τῆς λάρνακος παρατηρεῖται γυνὴ νεαρά, ἥτις ἐνδεδυμένη βραχὺν ἑτερομά-

σχαλον και ἐξωσμένον χιτώνα, φέρουσα φαρέτραν ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ ἐνδουμένης περὶ τοὺς πόδας, ἐντείνει τὸ τόξον αὐτῆς ἐτοιμη οὔσα νὰ τοξεύσῃ τὸν κάπρον· παρὰ τὴν νεάνιδα ταύτην κύων θηρευτικὸς ἀμυδρῶς διακρινόμενος ἐπὶ τοῦ πίνακος ἀνέγει τοὺς ἐμπροσθίους αὐτοῦ πόδας¹.

Στεναὶ πλευραί. Ἐπὶ τῆς μιᾶς τούτων τῆς ἀπεικονιζομένης ἐν τῷ πίνακι, ἅτε ἀποτελούσης συνέχειαν τῆς παραστάσεως τῆς κυρίας πλευρᾶς παρατηροῦνται δύο νεανίαι γλαμύδα μόνον ἐνδεδυμένοι, ἔχοντες μεταξὺ των θηρευτικὸν κύνα, ὃν φαίνονται ἀσχολούμενοι νὰ ἐξεγείρωσι κατὰ τοῦ θηρίου. Τοῦ μὲν κυνὸς ἐλλείπει ἡ κεφαλή καὶ ὁ δεξιὸς ἐμπρόσθιος πούς, ἀμφοτέρων δὲ τῶν νεανιῶν εἶνε ἀποκεκομμένος ὁ δεξιὸς βραχίον, τοῦ μὲν πρὸς τὰ ἀριστερὰ ὀλόκληρος σχεδὸν ὀλίγον κάτω τῆς μασχάλης, τοῦ δὲ πρὸς τὰ δεξιὰ τὸ πλεῖστον τοῦ πήγους. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀντιθέτου στενῆς πλευρᾶς εἰκονίζεται βούς κατασπαρασσόμενος ὑπὸ γρυπός. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας μακρᾶς πλευρᾶς εἶνε ἐγγεγλυμμένοι δύο ἀντίστερνοι λέοντες στηρίζοντες τοὺς προσθίους πόδας των ἐπὶ ἀγγείου καιμένου μεταξὺ αὐτῶν· ἡ πλευρὰ αὕτη ἔχει εἰς ἀμφοτέρα τὰ ἄκρα αὐτῆς ἐπὶ τῶν γωνιῶν τῆς λάρνακος ἀνὰ ἓνα κορμὸν δένδρου κοινὸν καὶ πρὸς τὰς στενὰς πλευρὰς μετὰ φύλλων πεταλοειδῶν πρὸς τὰ ἄνω.

Πέριξ ἡ λάρναξ κοσμεῖται ἄνω μὲν κατὰ τὸ γεῖλος αὐτῆς ὑπὸ διπλοῦ ὠραιστάτου κυματίου καὶ ἀστραγάλου, κάτω δὲ περὶ τὴν βᾶσιν ὑπὸ μεγαλειτέρου ἀνεστραμμένου κυματίου καὶ ὑπὸ σπειροειδοῦς ἀρχιτεκτονικοῦ κοσμήματος. Πάντα ταῦτα τὰ ἀρχιτεκτονικὰ κοσμήματα εἶνε ἐξαιρετασμένα μεθ' ἱκανῆς λεπτότητος καὶ χάριτος, ὡς ἐπίσης καὶ αἱ ἐπὶ τοῦ σώματος τῆς λάρνακος ἐγγεγλυμμένοι κεραμίδες· ἐλλείπουσι δὲ τὰ κοσμήματα ταῦτα παντελῶς μὲν ἐκ τῆς μακρᾶς ὀπισθίας πλευρᾶς ἐφ' ἧς οἱ ἀντίστερνοι λέοντες, ἀμυδρῶς δὲ μόνον καὶ ἐλαφρῶς ὑποδηλοῦνται ἐπὶ τῆς στενῆς πλευρᾶς ἐκείνης ἐφ' ἧς ἀπεικονίζεται ὁ βούς ὁ ὑπὸ τοῦ γρυπὸς κατασπαρασσόμενος.

Ἡ ἐργασία τῶν μὲν ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν τῆς λάρνακος παριστανόμενων μορφῶν, τὰς ὁποίας ἀπεικονίσασμεν καὶ ἐν τῷ πίνακι δὲν εἶνε μὲν ἐπιμε-

μελημένη εἰς τὰ καθ' ἕκαστα, ἀλλ' οὐχ ἥττον φέρουσα καὶ ἀδίαστος, αἱ κινήσεις τῶν σωμάτων εἶνε ζωηραὶ καὶ ρυθμικαί, ἡ ἀνάπτυξις τῶν μυῶν κανονικὴ, ἡ πύγχις τῆς ἐσθῆτος μὲ ὀλίγας ἐξαιρέσεις, τὰς ὁποίας ἕκαστος εὐκόλως παρατηρεῖ, χάριεσσα καὶ ἀνάλογος πρὸς τὴν κίνησιν τοῦ σώματος. Καὶ ἡ τοῦ γόρου δὲ πλήρωσις εἶνε ἐντέλως πεποιημένη διὰ καταλλήλου καὶ ἀρμοζούσης διαθέσεως τῶν ἐν αὐτῷ παριστανόμενων· ὥστε καθόλου εἰπεῖν τὰ πάντα εἶνε ἀνάλογα, εὐρυθμα, καὶ μετὰ χάριτος πεποιημένα. Τῶν δύο ὁμοῖς ἀντιθέτων πλευρῶν ἡ ἐργασία εἶνε ὅλως ἀκομψὸς καὶ ἀτελής, διότι αἱ πλευραὶ αὗται δὲν ἦσαν ὠρισμένα, ὡς φαίνεται, πρὸς θεᾶν, ἀλλ' ἐστραμμένα πρὸς τοῖχόν τινα· διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον ἐλλείπουσιν ἀπ' αὐτῶν καὶ τὰ ἀρχιτεκτονικὰ κοσμήματα ὡς παρατηρήσαμεν ἄνωτέρω¹. Μετὰ τὰ εἰρημένα μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἐξήγησιν τῶν παριστανόμενων μορφῶν.

Πᾶς τις καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως βλέπει ὅτι παρίσταται ἐν τῇ σαρκοστάθῃ Ἡ θήρα τοῦ Καλυδωνίου κάπρου, ἥτις καὶ ἐν τῇ ποιήσῃ καὶ ἐν τῇ τέχνῃ ὑπῆρξεν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων ἀντικείμενον λίαν πεφιλημένον καὶ παρεστάθη ποικιλοτρόπως. Γνωστὸν εἶνε ὅτι ἐν τῷ μύθῳ τῆς θήρας τοῦ Καλυδωνίου κάπρου τὸ κύριον πρόσωπον τὸν πρωταγωνιστὴν οὕτως εἰπεῖν ἀποτελεῖ ὁ Μελέαγρος, ὅστις διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐπικινδυνωδέστεραν θέσιν κατέχει πάντοτε, παριστανόμενος ἀπέναντι τοῦ ἐφορμῶντος κάπρου γλαμύδα μόνον ἐνδεδυμένος, διαθεδρῶτα ἔχων τὰ σκέλη, καὶ κρατῶν συνήθως μὲν λόγχην μακράν, ἣν προβάλλει, ὅπως ἐκδέξεται τὴν ὀρμὴν τοῦ κάπρου, σπανιώτερον δὲ ξίφος ἢ καὶ βόταλον, ὥστε πιθανώτατα ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ μέρει τοῦ πίνακος τρίτος ἀπὸ τῆς γυναικείας μορφῆς, τῆς τὸ τόξον ἐντεινούσης ἰστάμενος, καὶ ἔχων ἀκριβῶς τὴν στάσιν τὴν περιγραφομένην ὑπὸ Φιλοστράτου τοῦ νεωτέρου ἐν τῇ ἐ' εἰκόνι «ὁ μὲν ἐπερείσας ἐν προβολῇ τῷ λαίῳ ποδὶ ἑαυτῶν, ὁ Μελέαγρος, καὶ τὴν βᾶσιν τηρήσας ἀσφαλῶς ἐκδέχεται τὴν ὀρμὴν τοῦ σὸς, λόγχην ὑποστήσας», εἶνε ὁ Μελέαγρος. Ἀλλ' εἰς τὴν ἐξήγησιν ταύτην ἀντίκειται ἴσως τὸ γενεῶν αὐτοῦ πρόσωπον, διότι

¹ Ὁ κύων οὗτος εἶνε ἐν ἀναγλύφῳ προστύπῳ, ἐνθ' ἴσται αἱ ἄλλα μορφαὶ εἶνε ἔκτυποι ἱκανῶς ἐξήλυσται.

¹ Τὰς δύο ταύτας πλευρὰς δὲν ἀπεικονίσασμεν, ἀλλὰ μόνον περιγράψασμεν συντόμως, ὡς ἀνάξιας ὅλως καθ' ἑμᾶς ἀπεικονίσεως.

ὁ Μελέαγρος παρίσταται ἀγένειος¹· οὐχ ἤττον ὄμως οὐδεμία ἄλλη μορφή ἐκ τῶν τῆς σαρκοφάγου δύναται νὰ ἐξηγηθῆ μετὰ μεγαλειτέρας πιθανότητος ὡς Μελέαγρος. οὐδὲ καθίσταται πάλιν πιθανόν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τὸ κυριώτερον πρόσωπον τῆς Καλυδωνίας Θήρας ἐλλείπει ἀπὸ τῆς παραστάσεως. Ἦ δὲ χαμὰι πεπτωκυῖα μορφή, ἢ τὸ κέντρον τῆς ἑλης συνθέσεως ἀποτελοῦσα, ἣτις καὶ τρωθεῖσα φαίνεται ὑπὸ τοῦ κάπρου, εἶνε ὁ Ἄγκαϊος, ὁ σημαντικώτερος μετὰ τὸν Μελέαγρον τῶν ἡρώων τῶν συμμετασχόντων τῆς Θήρας τοῦ Καλυδωνίου κάπρου. Ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε, ὅτι ὁ Ἄγκαϊος δὲν φέρεται ἐνταῦθα, ὡς συνήθως, οὔτε δορὰν οὔτε δίστομον πέλεκυν. Ἦ ἔλλειψις αὕτη τῶν συνήθων ὀπλῶν τοῦ Ἄγκαϊου, ἣτις τὸ κατ' ἐμὲ εἶνε ὄλως τυχαία προελθοῦσα ἐκ τῆς ἐλευθερίας τοῦ τεχνίτου, ἴσως ἤθελε δώσει ἀφορμὴν εἰς τινὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν μορφήν ταύτην ὡς *Lilias* περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Ἀπολλόδορος² ἀναφέρει ὅτι διεφθάρη καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ κάπρου. Ἦ δὲ ἐν τῇ ἀριστερᾷ γωνίᾳ τῆς σαρκοφάγου τὸ τόξον ἐντείνουσα καὶ οὔσα ἐτοιμῇ νὰ τοξεύσῃ κατὰ τοῦ κάπρου εἶνε ἄνευ ἀμφιβολίας ἢ ἐξ Ἀρκαδίας ἡρώϊς, ἢ περιληγμένη τῷ Μελέαγρῳ Ἀταλάντῃ. Οἱ δὲ δύο νεανίαι, οἱ ὁμοίαν τὴν στάσιν καὶ τὴν ἐνδυμασίαν ἔχοντες καὶ κρατοῦντες ὁ μὲν εἰς λαγωβόλον, ὁ δ' ἕτερος δίστομον πέλεκυν, εἶνε πιθανῶς οἱ δύο Θεστιάδοι *Ηρόθους* καὶ *Κομήτης*, αἵτινες ἐποιήθησαν ὑπὸ τοῦ Σκόπα καὶ ἐπὶ τοῦ ἀετώματος τοῦ ἐν Τεγέᾳ ναοῦ τῆς Ἀλέας Ἀθηνᾶς, ὡς παραδίδει ἡμῖν ὁ Παυσανίας³. Ὑπολείπεται ἀκόμη νὰ ἐξηγηθῇ ὁ νεανίας, ὁ ὕ-

πὲρ τὸν Ἄγκαϊον ἰστάμενος, ὁ τὴν γλαμύδα ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος ἐρριμμένην ἔχων· ἀλλὰ τίς εἶνε οὗτος ὡς καὶ ὁ μεταξὺ τῆς Ἀταλάντης καὶ τοῦ Μελέαγρου ἰστάμενος, ἐπίσης δὲ τίνες εἶνε οἱ ἐν τῇ στενῇ πλευρᾷ, οἱ μεταξὺ αὐτῶν τὸν θηρευτικὸν κύνα ἔχοντες; Ἦντα ταῦτα εἶνε ἐρωτήματα εἰς τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ ἀπαντήσωμεν. Πολλοὶ εἶνε βεβαίως οἱ ἦρωες οἱ λαβόντες μέρος εἰς τὴν Θήραν τοῦ Καλυδωνίου κάπρου, ὧν τὰ ὀνόματα εἶνε γνωστὰ ἡμῖν ἐκ τε τοῦ Ἀπολλοδώρου¹ καὶ ἐξ ἀρχαίων ἀγγειογραφῶν τῆς Θήρας τοῦ Καλυδωνίου κάπρου ἐφ' ὧν εἶνε γεγραμμένα²· ἀλλ' ἐκ τούτων καὶ μόνον νὰ ὀρίσωμεν τὰς εἰρημένους μορφάς, ἤθελεν εἶσθαι ὄχι μόνον τολμηρόν, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπισφαλές· ἐκτὸς δὲ τούτου πρέπει νὰ ἔχῃ τις πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι ἡ Θήρα τοῦ Καλυδωνίου κάπρου ἐπὶ τῶν σαρκοφάγων ἐλαμβάνεται ὡς ἔνδειξις τῆς ἡρωικῆς φύσεως νέου, προώρως ἀποθανόντος, διὰ τοῦτο δὲ καὶ αἱ λίαν αὐθαιρέτως ποικιλλόμεναι πολλαίαις μορφαὶ δὲν ἐξηγροῦνται πᾶσαι.

Ἐν τέλει παρατηροῦμεν ὅτι ὁ κάπρος δὲν ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς παραστάσεως, ὅπως τοῦτο εἶνε σύνηθες ἐν τῇ ἀρχαιοτέρᾳ τέχνῃ, ἀλλὰ κεῖται πρὸς τὴν γωνίαν τοῦ δεξιοῦ μέρους τῆς πλευρᾶς τῆς λάρνακος, ὅπως οὗτος κεῖται ἄνευ σχεδὸν ἐξαιρέσεως ἐν πάσαις ταῖς σαρκοφάγοις τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων, εἰς οὓς καὶ ἡ ἡμετέρα ἀνίκει, ἐξεργόμενος συνήθως ἐκ τινος σπηλαίου, τὸ ὁποῖον ἐνταῦθα δὲν ὑπάρχει.

Κ. Δ. ΜΥΛΩΝΑΣ

¹ Ἐπὶ Πομπηϊανῆς τοιχογραφίας εἰκονίζεται ὁ Μελέαγρος γενεῖων (Helbig Wandgemälde ἀριθ. 1166), ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἐξεφράσθησαν ἀμφιβολίαι, διὰ τοῦτο δὲ ἐξηγήθη ὑπ' ἄλλων ἢ μορφή ἐκείνη ὡς *Oikos*.

² Ἀπολλ. 1, 8. Πρβλ. καὶ Ovid. *Μεταμ.* VIII στ. 360.

³ Παυσ. Βθ. 8, 45. Καὶ ἀλλοῦ δὲ ἀπαντῶσιν οἱ Θεστιάδοι· οἷον ἐν ἀγγείῳ τοῦ Βερολινεῖου Μουσείου (*Gerhard Apul. Vas. IX*), ἐν τοιχογραφίᾳ Πομπηϊανῇ, (*Helbig Wandgemälde ἀριθ. 1165*, *Mus. Borb. VII 2*, *Kekulé De fabula Meleagra* σελ. 41). Πρβλ.

καὶ τὴν νεωτάτην πραγμασίαν τοῦ *Immerwahr de Atalanta*, ἔνθα εἶνε συνειλεγμένα ἐπιμελῶς πάντα τὰ ἔργα τῆς τέχνης τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν Θήραν τοῦ Καλυδωνίου κάπρου.

¹ Ἀπολλ. 1, 8.

² Οὕτως ἐν τῷ περιήμῳ ἀγγείῳ τοῦ *Κλιτιου* καὶ *Ἐργοτίμου*, ἐκδοθέντι ἐν *Monum. d. Inst.* 4, πίν. 54-58, καὶ ἐν τῇ τῆς συλλογῆς τοῦ *Μονάου* (*Otto Jahn Catalog. ἀριθ. 333*), ἀπεικονισθέντι ἐν *Mon. d. Inst.* 4, 50 καὶ ἐν *Gerhard A. V.* 135, 136.

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

ΤΑΦΟΣ ΘΩΛΩΤΟΣ ΕΝ ΚΑΜΠΩ

Ἐν τῇ Ἐφημερίδι ταύτῃ (1889 σελ. 136) ὁμιλοῦν περὶ τινος ἐν τῷ Ταυγέτῳ παρὰ τὸ χωρίον Ἄρνα μεσημβρινοανατολικῶς τῆς Σπάρτης ἀνακαλυφθέντος τάφου τῆς μυκηναίας ἐποχῆς ἔγραψα, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐρευνηθῇ, ἂν καὶ ἐκεῖθεν τοῦ Ταυγέτου, παρὰ τὴν Καρδαμύλην καὶ τὰς Θαλάμας, σώζωνται λείψανα τῆς ἐποχῆς ταύτης· διότι ὑπέθετον ὅτι ἔπρεπε καὶ ἐκεῖ νὰ εὑρίσκωνται τοιαῦτα. Δὲν ἐγίνωσκον δὲ τότε, ὅτι ἤδη τρία ἔτη πρότερον εἶχεν ἀνακαλυφθῆ ὄμοιος πρὸς βορρᾶν τῆς Καρδαμύλης, παρὰ τὸν Κάμπον, πρωτεύουσιν τοῦ δήμου Ἰβίας, τάφος θολωτός, ὅστις ὅμως εἶχε μείνει ἄγνωστος εἰς τοὺς ἀρχαιολόγους μέχρις ἐσχάτων, ὅτε ἐγὼ πληροφορηθεὶς περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ παρὰ φίλων ἀνέφερα ἐν μηνί Νοεμβρίῳ τοῦ 1890 εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐταιρίαν, αὕτη δὲ οἷς κατ' ἐπιτάληφιν μ' ἔστειλεν ἐκεῖ, τὸ μὲν πρῶτον χάριν πληρεστέρων πληροφοριῶν, εἶτα δ' ὅπως τὸν ἀνασκάψω. Ἡ ἐργασία ἐπερατώθη κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου τοῦ παρόντος ἔτους.

Ὁ τάφος κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου ἐγείρεται τὸ φρούριον τῆς Ζαρνάτας, τὸ κατέχον τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Γερηνίαςπιθωνῶς. Τῆς θόλου ἢ κορυφῆς ἔχει καταρρεύσει, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ ὀρόμου ἔχει καταστραφῆ· τὸ στόμιον ὅμως καὶ ἡ περιφέρεια τῆς θόλου μέχρις ὕψους 3.25 μ. περίπου σώζονται καλῶς. Ὁ ὀρόμος ἔχει μῆκος 12.85 μ. καὶ πλάτος 2.18 μ., εἶναι δ' ἐκτισμέναι αἱ πλευραὶ τοῦ διὰ λίθων μικρῶν καὶ ἀργῶν μετὰ πηλοῦ. Τὸ στόμιον ἔχει ὕψος 2.65 μ., πλάτος κάτω μὲν 1.64 μ., ἄνω δὲ 1.30 μ. καὶ βάθος ἄνω 3.62 μ., κάτω δὲ 3.09 μ. Αἱ πλευραὶ τούτου εἶναι ὠκοδομημέναι ἐκ λίθων πελεκητῶν (πιττανολίθων, ἀμμολίθων καὶ τινων τροχμαλοπαγῶν) τετραπλεύρων, οὐχ ἤπτον ὅμως ὑπάρχουσι καὶ μικροὶ γάλικες πληροῦντες τὰ χάσματα τῶν ἄρμων· γενικῶς δὲ

οἱ λίθοι οὗτοι εἶναι εὐμεγέθεις (εἷς ἔχει μῆκος 1.52 μ.). Τὸ ὑπέρθυρον ἀποτελοῦσι τρεῖς μεγάλαι πλάκες ἐκ τινος πιττανολίθου, οὗ ὅμως ὅμοιος, ὡς μ' ἐβεβαίωσαν, δὲν εὑρίσκεται πλησίον τοῦ Κάμπου. Τῶν πλακῶν ἡ ἐξωτάτη (πρὸς τὸν ὀρόμον) ἔχει μῆκος 2.84 μ., πλάτος 0.85 μ. καὶ πάχος 0.47 μ., τῶν λοιπῶν ὄμοιο ἢ μὲν μεσαία ἔχει πλάτος 1.07 μ., ἡ δ' ἐτέρα 1.75 μ. Ἀνωθι τῆς ἐξωτάτης σώζονται τρεῖς λίθοι, οἵτινες καταρραγῶς ἀπετέλουν τὸν κατώτατον ὀρόμον τοῦ τοίχου, δι' οὗ ἐφράσσεται τὸ τρίγωνον. Ἡ θόλος, καθ' ὅσον σώζεται, εἶναι ἐκτισμένη ὡσαύτως ἐκ πελεκητῶν λίθων, ἀλλὰ μικροτέρων ἢ αἱ πλευραὶ τοῦ στομίου, διότι ἔχουσιν αἱ πλεῖστα μῆκος 0.20 μ. ἕως 0.40 μ. Ἐν τῇ κατασκευῇ δὲ αὐτῆς, ὅπως καὶ ἐν τῇ τῶν πλευρῶν τοῦ στομίου εἶναι φανερὰ ἡ τάσις πρὸς ἐπίτευξιν ἰσοδομίας, ἀλλὰ δὲν κατορθοῦται τοῦτο ἢ ἀτελῶς· παρατηροῦνται δὲ καὶ ἐνταῦθα, μάλιστα ἐν τοῖς κατωτάτοις ὀμοῖς, πολλοὶ γάλικες μεταξὺ τῶν ἄρμων.

Ἐκ τῆς ἐπιχώσεως τοῦ ὀρόμου ἐπέισθη ὅτι δὲν εἶχον παρῆ πολλοὶ ἄνθρωποι ἐν τῷ τάφῳ, πλὴν τούτου δέ, ὅταν κατέπεσεν ἡ κορυφὴ τῆς θόλου (ἔπερ συνέθη ἀναμφιβόλως ἐν τῇ ἀρχαϊότητι), οἱ πρῶτοι κατελθόντες εἰς αὐτὸν ἀσκήρεσαν βεβαίως ὅσα ἐκ τῶν κτερισμάτων εὔρον. Ἐκ τούτων ἐξηγεῖται ἡ πενιχρότης τῶν εὐρημάτων· διότι εὐρέθησαν μόνον κοσμήματά τινα ἐξ ὕλου κυανόχρου, εἷς κτεὶς ὀστίνος, εἷς λίθος ἀγάτης, σφῆρον γλυφῆς ὄμοιο αἰγύργου, τεμάχιά τινα ἀγγείων ἢ ἄνευ κοσμημάτων ἢ μετὰ ταινιῶν μόνον, ὀλίγα χρυσᾶ κοσμήματα συνήθη τῇ μυκηναίᾳ ἐποχῇ καὶ τινα φύλλα ὡσαύτως χρυσᾶ, πολλὰ λίθινα σπονδύλια (ἢ κομβία καὶ τέλος — τὰ κυριώτατα τῶν εὐρημάτων — ὄμοιο μολύβδινα εἰδῶλια, τὸ μὲν ἀνδρικόν, τὸ δὲ γυναικεῖον· τὸ πρῶτον, ὅπερ διατηρεῖται κάλλιον, ἔχει ὕψος 0.12 μ. καὶ φορεῖ περίζωμα ὅμοιον ἐκείνῳ, δι' οὗ καὶ οἱ ἐπὶ τῶν ποτηρίων τοῦ Βαφρειοῦ ἄνδρες σκεπάζουσι τὰ αἰδοῖα· ἐν τῷ μολυ-

βδίνω ειδώλιω ἕμως εἶναι σαφέστερος ὁ τρόπος τῆς περιζώσεως, διότι διακρίνεται καλῶς. Ἔτι ἀπὸ ζώνης περιβάλλουσῆς τὴν ὀσφύν κατέρχεται ὀπίσω ὕφασμα τριγωνικόν, οὗ τὸ ἄκρον ἀνεκλυόμενον ἔμπροσθεν διὰ τῶν σκελῶν συνάπτεται πάλιν τῇ ζώνῃ· καὶ κατὰ τὴν πέγχνην δὲ ὁμοιάζει πολὺ τὸ νῦν ἀνακαλυφθὲν ειδώλιον τοῖς ἐπὶ τῶν ποτηρίων ἀνδράσι· διότι καὶ ὁ τύπος τοῦ προσώπου εἶναι παρεμφερῆς καὶ οἱ μυῶνες τῶν βραχιόνων καὶ τῶν σκελῶν εἶναι καὶ ἐν τούτῳ καθ' ὑπερβολὴν δυνατοὶ πεπλάσμενοι, ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν ποτηρίων, διαφέρει ἕμως ἢ κόμη, δὲν εἶναι δὲ καὶ ὑποδεδεμένον τὸ ειδώλιον. Τὸ ἄλλο, ὃ παριστᾷ γυναῖκα, ἔχει ὕψος 0.083 μ.· φορεῖ δὲ τοῦτο ἐσθῆτα προσφυᾶ μὲν τῷ σώματι περὶ τὸ στῆθος, πλατεῖαν δὲ κάτω καὶ ἄνευ τῶν συνήθων στολίδων, ἀλλ' ἀπλήν, ὡς εἶναι ἢ τῶν πηλίνων ειδωλίων. Οἱ πόδες δὲν φαίνονται ὑπὸ τὴν ἐσθῆτα, περὶ δὲ τὴν κόμην φαίνεται ἔτι φορεῖ ταινίαν. Ὅσπερ ἐν τῷ τάφῳ δὲν εὐρέθησαν ἢ μᾶλλον εὐρέθησαν μὲν τινα, δὲν ἦτο ἕμως δυνατόν νά διακριθῶσιν ἀπὸ τῶν ἐν ὑστερωτέροις χρόνοις μετὰ τὴν πτώσιν τῆς κορυφῆς τῆς θέλου ἀνωθεν καταπεσόντων.

25 Ἰουλίου 1891

ΧΡ. ΤΣΟΥΝΤΑΣ

ΤΙΣΥΡΟΣ, ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΣ

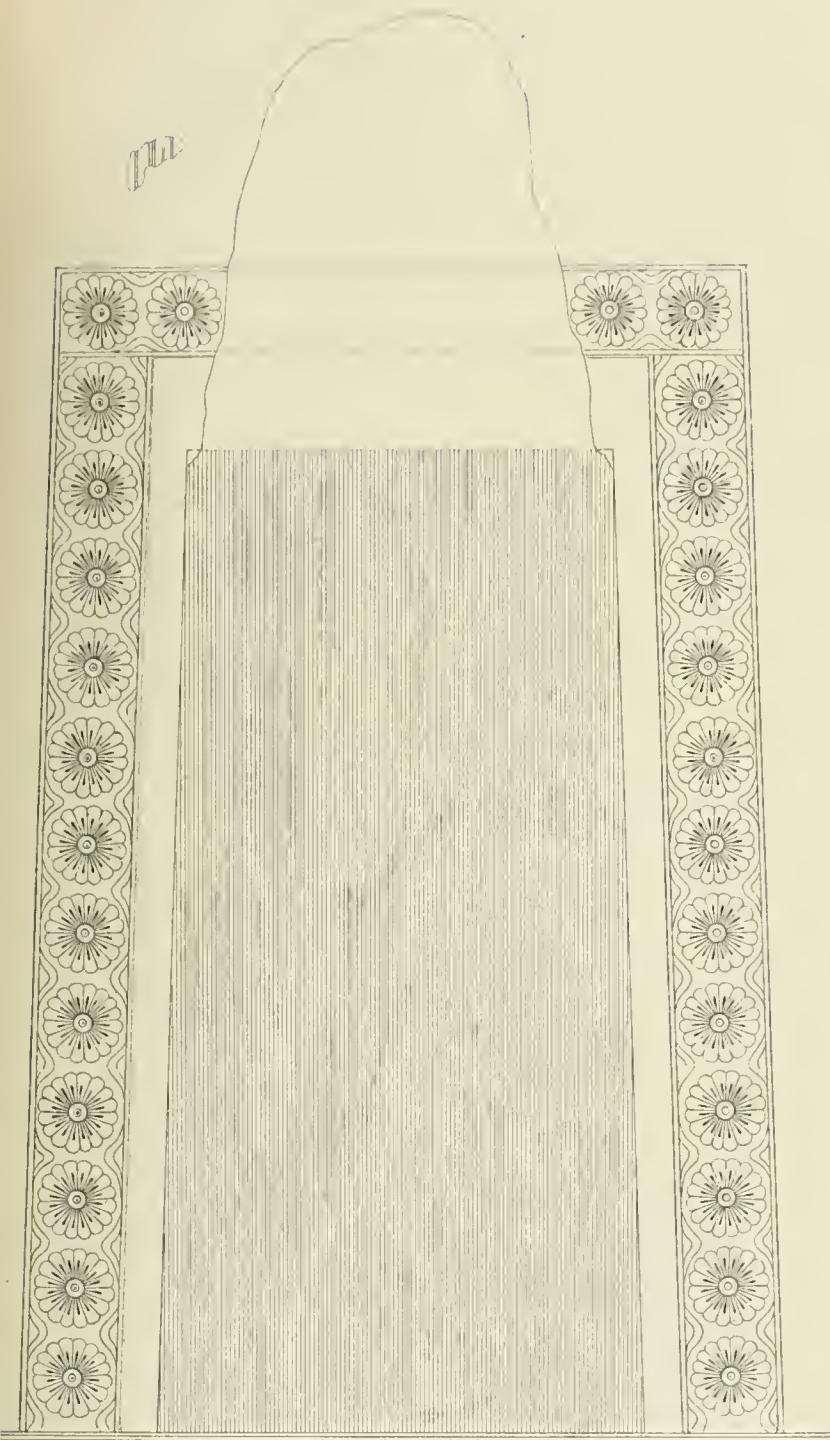
Ἐπὶ Κρητικῶν νομισμάτων κατὰ πάντα ὁμοίων πρὸς τὰ τῆς Γόρτυνος ἐκδοδομένων ἀπάντων τὸ τελευταῖον ὑπὸ Σβορώνου ἐν Numismatique de la Crète ancienne (Macon 1890) σελ. 161 ἀριθ. 27-30, πίν. XIII 1—ὃ ἀναγιγνώσκεται ἢ ἐπιγραφή SOΦVMST ἤτοι *Τίσυροι*. Τὴν γνώμην τοῦ von Sallet (Die Umschrift der Europa auf Silbermünzen von Gortyna, ἐν τῇ Zeitschrift f. Num. VI σελ. 263 κ. ἐξ.) ὅτι ἢ ἐπιγραφή αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὸ ὄρος *Τίτυροι* ἤλεγξεν ὁ Σβορώνος ἐν διατριβῇ δημοσιευθείσῃ ἐν Numism. Chronicle VII σελ. 126 ἐξ. ἐπιγραφομένη δὲ The inscription *Τίσυροι* on coins

of Gortyna, καὶ προσεπάθησε νά ἀποδείξῃ ὅτι τὸ *Τίσυροι* τοῦτο εἶνε ἐθνικὸν καὶ ἐπίθετον τῶν Γορτυνίων, ὅποια τὰ παρ' Ἑσυχίῳ μνημονεύμενα *Καρτεμυρίδες* καὶ *Κορύσσιοι*. Τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Σβορώνου ἡμεῖς δὲν ἐτολμήσαμεν νά ἀποδεχθῶμεν ἐν τῇ ἀρτίως δημοσιευθείσῃ πραγματείᾳ «Περὶ τῆς Κρητικῆς διαλέκτου» σελ. 85. ὡς οὐδὲ τὴν ὑπόψιν τοῦ Comparetti ὅτι ἢ αὕτη λέξις περιέχεται ἐν τῷ ΔΣΜΝΡΘΠΘΣΟΣ ἐπιγραφῆς τινος ἐξ Ἑλευθερῶν δημοσιευθείσης τὸ πρῶτον ὑπὸ Fabricius ἐν Athen. Mittheilungem X (1885) σελ. 92, εἶτα δὲ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Comparetti ἐν Museo Italiano II σελ. 167. Βραδύτερον ἀνεύρομεν κατὰ τύχην ἐν τοῖς παλαιαῖς σχολίαις εἰς Θεοκρίτον III, 2 Ahrens τὸ ἐξῆς χωρίον, ὅπερ ἄπορον πῶς διέλαθε μέχρι τοῦδε πάντας τοὺς περὶ τῶν Κρητικῶν πόλεων πραγματευθέντας· «ὄνομα κύριον ὁ Τίτυρος, τινὲς φασίν, ὡς τὸ Σιληνὸς ὁ Σικελιώτης. Ἄλλοι δὲ τοὺς τράγους· ἕτεροι τοὺς Σατύρους· ἔτιοι οἶομα πόλεως Κρήτης». Ὁ Σβορώνος, πρὸς ὃν ἀνεκρινώσαμεν ταῦτα, ὁμολογεῖ μὲν ὅτι δύναται ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Θεοκρίτου νά ἐννοῇ πόλιν τέως ἄγνωστον τῆς Κρήτης, εἰς ἣν τότε θά ἀνήκουσι βεβαίως τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος νομίσματα, ὑπέδειξε μάλιστα ἡμῖν τὸ παράδειγμα νομισμάτων τῆς Φαιστοῦ Numism. de la Crète anc. σελ. 254, ἀριθ. 1 πίν. XXII 34) ἐχόντων ἀκριβῶς τὸν αὐτὸν τύπον πρὸς τὰ τῆς Γόρτυνος (Αὐτόθι σελ. 158 ἀρ. 1, πίν. XII 21), ἐν τούτοις θεωρεῖ πιθανωτέραν τὴν προτέραν αὐτοῦ γνώμην ὅτι τὰ νομίσματα ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς αὐτὴν τὴν Γόρτυνα, τὸ δὲ *Τίσυροι* εἶνε ἐπίθετον τῶν Γορτυνίων, διότι ταῦτα χρονολογικῶς κείνται μετὰ τῶν ἀρχαιωτάτων νομισμάτων τῆς Γόρτυνος μετὰ τοῦ ἐγκοίλου τετραγώνου καὶ τῶν νεωτέρων μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΓΟΡΤΥΝΙΟΝ, ἀλλὰ δὲ νομίσματα τῆς Γόρτυνος σύγχρονα πρὸς αὐτὰ δὲν ὑπάρχουσιν. Ὁ χρόνος πιθανῶς θά λύσῃ τὸ δευτερεῖον ζήτημα τοῦτο· ἀλλὰ τόσον τοῦλάχιστον ἐκ τῆς γνώμης τοῦ Σβορώνου βεβαιούται ἀσφαλῶς ἐκ τοῦ Σχολιαστοῦ τοῦ Θεοκρίτου, ὅτι τὸ *Τίσυροι* εἶνε ἐθνικόν.

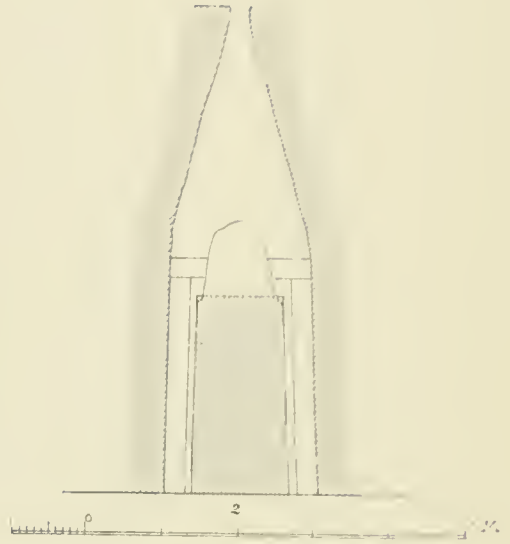
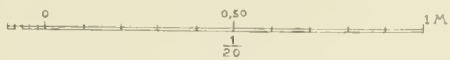
ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΚΙΑΣ

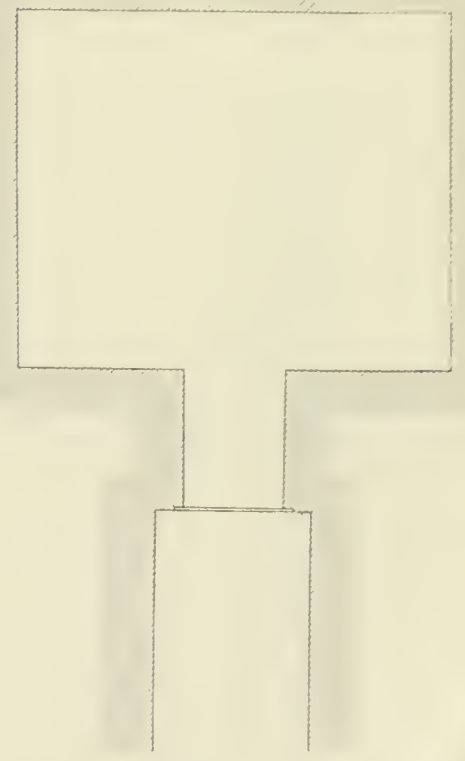

1

3

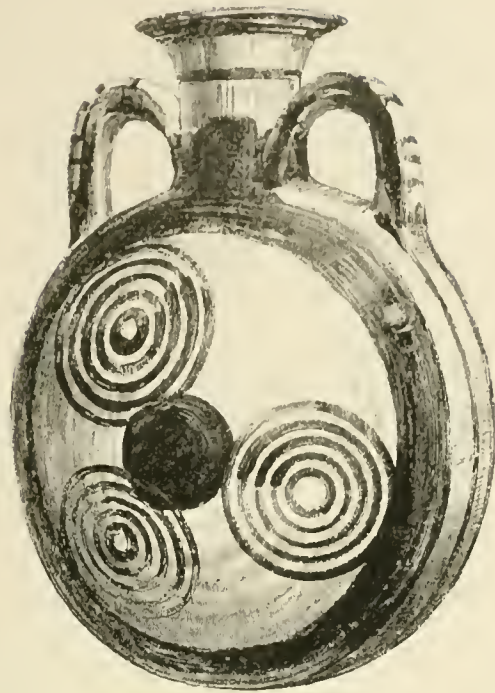

ΕΚ ΜΥΚΗΝΩΝ

1

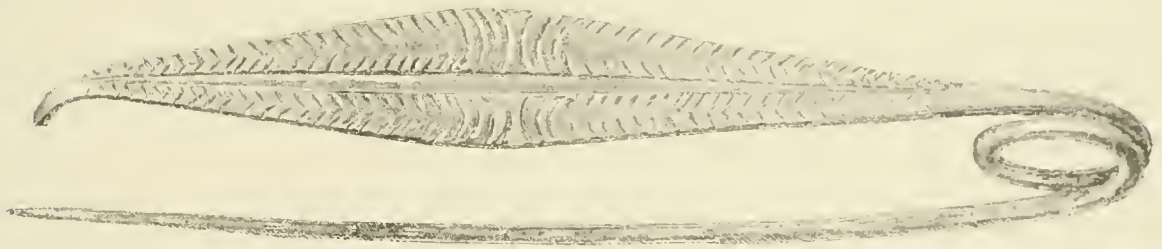
2

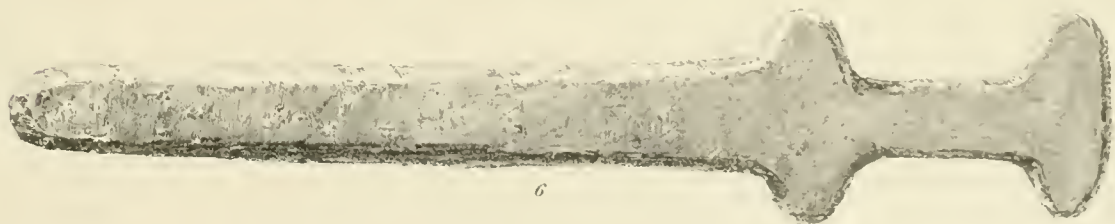
3

4

5

6

ΕΚ ΜΥΚΗΝΩΝ

ΑΓΑΛΜΑ ΘΕΜΙΔΟΣ

ΑΓΑΛΜΑ ΙΕΡΕΙΑΣ

ΑΓΑΛΜΑ ΠΑΙΔΟΣ

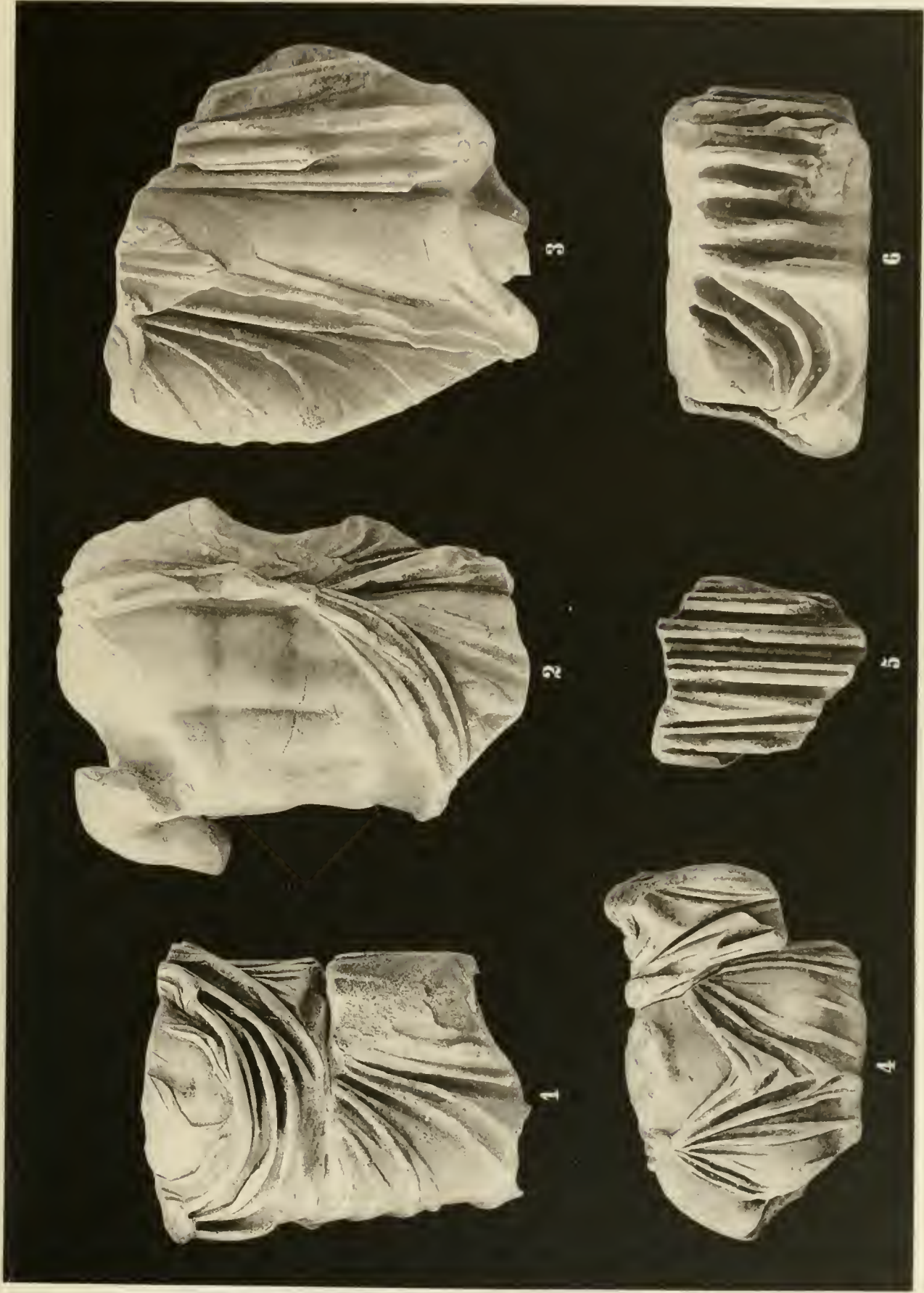
ΑΓΑΛΜΑ ΕΡΜΑΪΚΟΝ

ΛΕΙΨΑΝΑ ΦΕΙΔΙΑΚΟΥ ΑΝΑΓΛΥΦΟΥ

ΛΕΙΥΑΝΑ ΦΕΙΔΙΑΚΟΥ ΑΝΑΓΛΥΦΟΥ

ΑΓΓΕΙΟΝ ΕΚ ΣΚΥΡΟΥ (·)

ΕΙΔΩΛΟΝ ΕΞ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

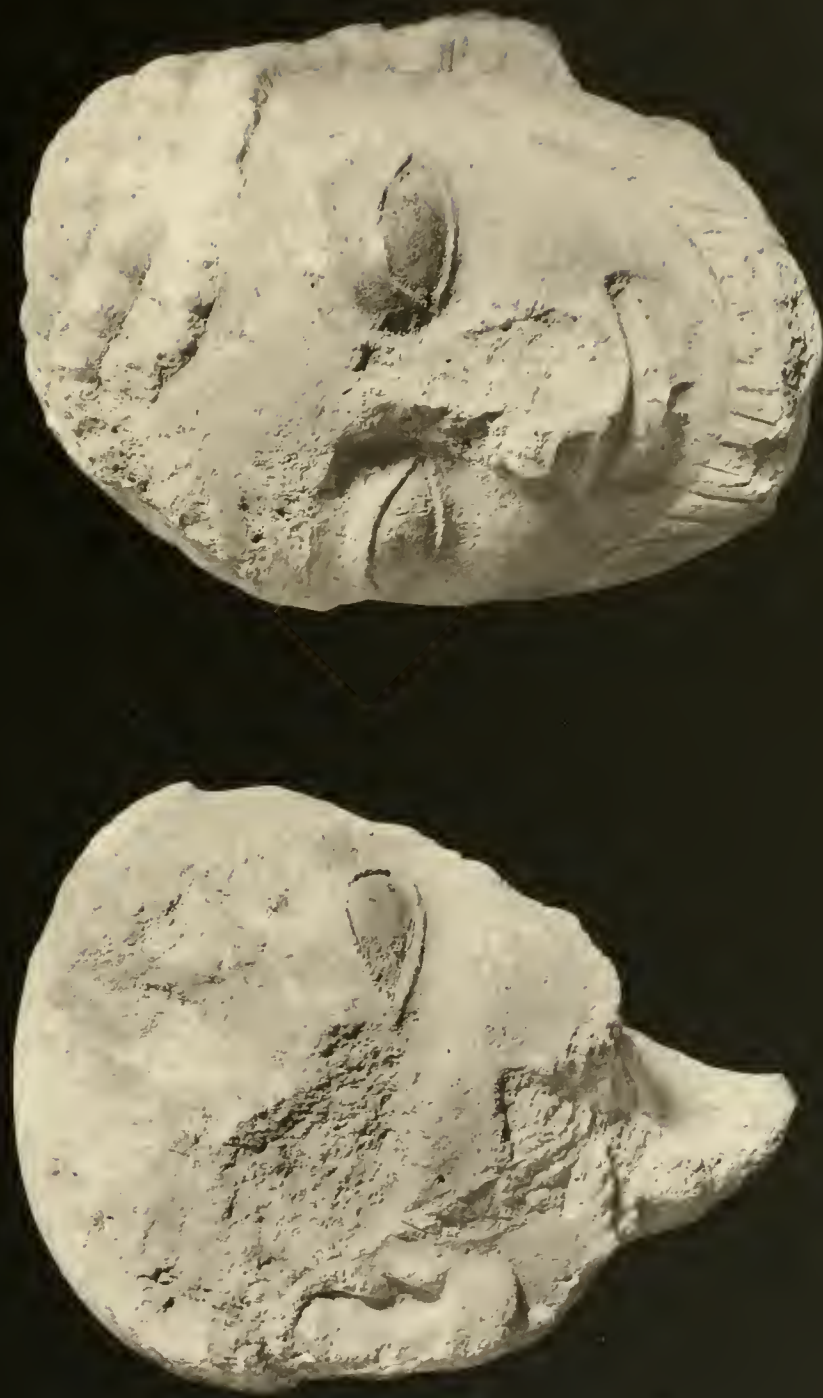
ΕΙΔΩΛΙΟΝ ΜΑΡΜΑΡΙΝΟΝ ΚΑΙ ΓΩΡΙΝΟΝ ΑΓΑΛΜΑΤΙΟΝ ΕΞ ΑΚΡΟΓΟΛΕΩΣ

ΓΩΡΙΝΑ ΑΓΑΛΜΑΤΑ ΕΞ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

ΚΕΦΑΛΑΙ ΓΩΡΙΝΑΙ ΕΞ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

ΑΓΑΛΜΑ «ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΜΟΡΦΗΣ» ΕΞ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

GETTY CENTER LIBRARY

3 3125 00097 9985

